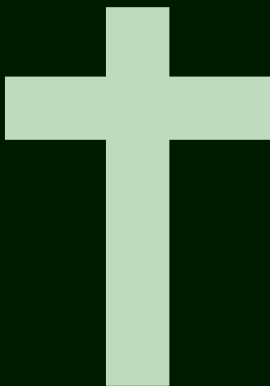

Dónbeenì páaní
fĩnle vũahũ

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

Dónbeenì páaní fīnle vūahū

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Dec 2021

331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf

Contents

Matiye	1
Maaki	66
Luki	106
Zán	177
Bè-wénia	225
Oroomusa	286
Korɛntesa nín-yání	316
Korɛntesa ɲun níi	344
Kalasiisa	362
Efɛɛzesa	372
Filiipusa	382
Koloosisa	389
Tesaloniikisa nín-yání	396
Tesaloniikisa ɲun níi	402
Timɔtee nín-yání	406
Timɔtee ɲun níi	415
Tiite	421
Filemɔn	425
Hebere	427
Zaaki	449
Piɛre nín-yání	457
Piɛre ɲun níi	465
Zán nín-yání	470
Zán ɲun níi	478
Zán tɪn níi	480
Zude	482
Bè-sànkani	485

Le Dónbeení bin-tente vūahū na ó o Matiye túara

Vūahū túaró jūhū

O Matiye lé o Yeesu nī-keninia pírú jūn nī-kéní. O bía mí vūahū yi le o Yeesu *Krista lé o kánílo na khíi 6uen, yīa le Dónbeení yánkaa dó mí jūi nōn le mí ì na 6a *zúífūwa yi. O mún zéénia bío 6a zúífūwa ya-díwá pánáa o Yeesu.

O Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu bío. O bía le o Yeesu lé o bée na wà 6ueé kání 6a nùpua mí bè-kora yi (Matiye 1–2). O mún bía bío ó o Zān bátízéráa o Yeesu, làa bío ó o Satāni khàráa wo lora (Matiye 3–4). O zéénia bío ó o Yeesu sá là mí tonló ho Kalilee kōhū yi (Matiye 19–28).

O Matiye sankaa o Yeesu kāránló làa cúa-hònú:

1. Ho tūiá poni bèró yi bío (Matiye 5–7).
2. Le *Dónbeení béeñí bío keníló (Matiye 10).
3. Hā wāhio bío hējūn na wee zéení le Dónbeení béeñí bío yahó (Matiye 13).
4. Bío le Dónbeení nùpua ko 6a 6ua là mīten (Matiye 18).
5. O Yeesu bīnī 6uenló bío (Matiye 24–25).

O Yeesu lé o Krista bío bon (Luki 3.23-38)

¹ O Yeesu *Krista nōnkāni lé dīo kà: O Yeesu Krista nōnkāni can o *Daviide yi, ó o Daviide nōnkāni 6ēn can o *Abarahaamu yi. ² O o Abarahaamu lé o *Izaaki 6àn maá.

O o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa là mín zàwa,*

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé o Farēesi là a Zeraa,

ó o Farēesi za lé o Hēsiron,

ó o Hēsiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasōn,

ó o Naasōn za lé o Salamōn,

⁵ ó o Salamōn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahaabu,

ó o Buaze za lé o Obēede na ó o yú là a Uruute,

ó o Obēede za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o bée Daviide.

O o bée Daviide za lé o *Salomōn na ó o yú là a Uuri 6àn háa,

⁷ ó o Salomōn za lé o Orobuaamu,

ó o Orobuaamu za lé o Abia,

* 1:2 O Zudaa là mín zàwa lé bīa lé o Isirayēele nīpomu zī-jūná pírú jūn 6àn maáwà.

ó o Abia za lé o Azaafe,
 8 ó o Azaafe za lé o Zozafaa,
 ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,
 ó o Zoraamu za lé o Oziasi,
 9 ó o Oziasi za lé o Zuataamu,
 ó o Zuataamu za lé o Akazaa,
 ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,
 10 ó o Ezekiasi za lé o Manasee,
 ó o Manasee za lé o Amɔɔsi,
 ó o Amɔɔsi za lé o Zoziasi,

11 ó o Zoziasi za lé o Zekonia lè mìn zàwa.

Bɔn wó ká a *Isirayεele nìpomu á ho *Babiloonasa kíkàa yi á 6a vaá wee kàyá 6a kōhū yi.

12 Bɔ 6a wi ho Babiloona yi mu kàyámu yi

ó o Zekonia ton o Salasiεele,
 ó o Salasiεele za 6èn lé o Zorobabεele,
 13 ó o Zorobabεele za lé o Abiyuude,

ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,

ó o Eliakiimu za lé o Azoore,

14 ó o Azoore za lé o Sadooki,

ó o Sadooki za lé o Akiimu,

ó o Akiimu za lé o Eliyuude,

15 ó o Eliyuude za lé o Eliazaare,

ó o Eliazaare za lé o Matan,

ó o Matan za lé o Zakoobu,

16 ó o *Zakoobu za lé o Zozεεfu, o Mari 6àn báa.

O Mari mu lé wón ton o Yeesu na 6a le *Krista.

17 A wáa lá a *Abaraamu jii wán à 6uee 6úe o *Daviide yi, á 6a maáwà na sã mìn á yú ho píru náa. O o Daviide jii à 6uee 6úe ho pãahū na ó o *Isirayεele nìpomu á ho Babiloonasa kíkàa yi á 6a vaá wee kàyá 6a kōhū yi, á maáwà na sã mìn á yú ho píru náa. A 6èn lá bɔ 6a wi mu kàyámu yi jii wán à 6uee 6úe o Krista yi, á maáwà na sã mìn á mún yú ho píru náa.

*O Yeesu teró
 (Luki 2.1-7)*

18 Bɔ kà lé bɔ ó o Yeesu bɔ wóràa á vaá 6ó a teró yi. Bàn nu Mari fūaamu hía bò nɔn o Zozεεfu yi.† Ká sãni 6a ya mìn, à bɔn ò o sù lè sãni lè le Dónbeenĩ Hácírí pànká. 19 Bàn fūaalè Zozεεfu fù léee nùpue na téréna. O fù yí wi ò o dé n̄yio mìn fūaalè Mari yi, ó o wi ò o sánka 6úe mu fūaamu. 20 Bɔ mu wi o síi yi ká, ó o Nuh̄so Dónbeenĩ wáyai tonkaro bía làa wo hã kònkórá yi: «*Daviide m̀n̄m̀n̄ní Zozεεfu, yí h́z̄n̄ o Mari fé yaró. Le sãni na wi o wán kà ó o sù lè le Dónbeenĩ Hácírí

† 1:18 Mu lé mu yaamu ká lé bɔ 6a ð̄n̄ yí p̄án̄ia le z̄li yi. Ba zúif̄uwa c̄n̄ ó o h̄n̄zoró h̄ia wee wé keñ mìn z̄li à yí le l̄ulú-k̄ure síi, à loñnáa wo ká a j̄uh̄t̄ téréna.

pànká. ²¹ O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu. † Orén lé yia á à kâní mín nìpomu mí bè-kora yi.» ²² Mu búenbúen wó bèra a na à bïo ó o Núhúso bía lè mí jì-cúa fεero jii à yïo lé. ²³ O bía: «Yia yí zū báa á à sǐ le sǎní á à te o za, § á 6a wé è ve làa Emanuwεele.

Bún kúará le: «Le Dónbeení wi làa wen». * »

²⁴ Bïo ó o Zozeefu sǎna, ó o wó bïo le Dónbeení wáayi tonkaro le o wé. O fó a Mari á yan. ²⁵ Ká a Zozeefu màhá yí wó a làa háa yí mǎn fúaa bïo ó o ton mí za, ó o Zozeefu mu có a yèni làa Yeesu.

2

Ba bè-zūrlowà bueé búεεkio o Yeesu

¹ O Yeesu hía ton ho *Zudee kǎhú lóhó na 6a le Betelehεemu yi. Mu pǎahú ká a *Heroode* lé o bée. O Yeesu mu teró mǎndén, á 6a nùpua búí na káránna zū mu bïo á zū há mànàayio lè mí kúaráwa, á ló lè le wii hèníi bueé dǎn ho Zeruzalεemu lóhó, ² á 6a tùara: «Ba *zúifùwa bée na ton á wi wen? Le mànàayiire búí hà lè le wii hèníi, á zéénia a bïo, á wa ló buara wà bueé bùaaní a.» ³ Bïo ó o bée Heroode ná mu, ó orén lè ho Zeruzalεemusa búenbúen yilera lùnkaa. ⁴ O o von le *Dónbeení yankarowà júnása lè ho *làndá bïo zéenílowa búenbúen na wi o nìpomu yi á kúaa mín wán. O o tùara 6a yi làa hen na ó o kǎnílo á ko ò o te yi. ⁵ A 6a bía nǎn wo yi: «O ko ò o te ho Zudee kǎhú lóhó na 6a le Betelehεemu yi. Lé bïo á bïo kà lé bïo á le *Dónbeení jì-cúa fεero tùara:

⁶ «Betelehεemu, fo yínǎí ho *Zudaa kǎhú lórá búenbúen 6àn ló-za.

Lé fo ó o Núhúso na à dí ũ nìpomu *Isirayεele yahó á à lé yi. † »

⁷ O o *Heroode wáa sǎnkaa von 6a bè-zūrlowà mu, ò o tùara 6a yi á zúnánáa ho pǎahú binbirí na 6a mǎn le mànàayiire yi. ⁸ Bún mǎn ó o le 6a lén va ho Betelehεemu, ò o bía nǎn 6a yi: «Mi va a tùaka o háyónza mu bïo sese. Ká mi yú a mǎn, à mi bíní buee bío mu na mií, á ínén mún vaá bùaaní a.»

⁹ Bïo 6a ná hǎn bíoní so o bée mu cǎn vó, á 6a wà. A 6a bínía wee mi le mànàayiire na 6a nǎnzoñ mǎn lè le wii hèníi, à le wà á 6a bò yi. Pǎahú na le vaá dǎn ho lahó na ó o háyónza mu wi yi, á le dǎn. ¹⁰ Bïo 6a mǎn le mànàayiire kà síi, á mu wó sí-wεε 6a cǎn làa sòobée. ¹¹ A 6a yòó zon le zii yi, á zoó mǎn o háyónza mu lè mín nu Mari. A 6a líí fǎrá mí nǎnkó júná wán à 6a bùaanía a háyónza. Bún mǎn á 6a feera mí sǎa à 6a hǎn wo lè ho sǎnú lè mu bïowa búí na sǎmu sí, ho *ǎnsǎn lè ho *múirè.

† 1:21 O Yeesu yèni kúará le: «Le Dónbeení wee kǎní 6a nùpua.» § 1:23 Mi loñ Ezayii vūahú 7.14 * 1:23 Mi loñ Ezayii vūahú 8.8, 10 * 2:1 O Heroode na bïo

bía hen lé o Heroode Ní-beení. † 2:6 Mi loñ Misee vūahú 5.1

¹² Bún món le Dónbeenĩ ñà 6a zeñ wán hã kònkórà yi le 6a yí bíní yí vaa lé o Heroode wán. A 6a wáa lá wã-veere á vannáa mín kǎhũ.

O Yeesu bân nùwá lùwa làa wo

¹³ Ba bè-zũrlowà lénlò món, á le Dónbeenĩ wáayi tonkaro 6úi 6uara a Zozeefu cǎn hã kònkórà yi, á bía nǎn wo yi: «Híní fé o háyónza lè mín nu à ù lùwí va ho *Ezipite kǎhũ. Va a keení bín fúuu fúaa ká í khíi le ù bíní buen. Lé bǐo ó o bée *Heroode á à bío le 6a cǎnka a háyónza mu 6úe.» ¹⁴ O o Zozeefu wáa hǎnǎn ho tǎnǎahũ á fó a háyónza lè mín nu ò o ñǎn ho Ezipite kǎhũ.

¹⁵⁻²¹ Ká a Heroode zũna le 6a bè-zũrlowà khà a, ó o sǐi cǎ làa sòobée. O o nǎn le ñii le 6a 6úe 6a zà-báawa búenbúen na ho Beteleheemu lóhó yi, làa hǎa bǎmakaa ho yi. A wáa lá bía lúlúio yú hã bǐo ñun ñii à liiráa, à héha lè ho pǎahũ na 6a bè-zũrlowà zéenia le mí mǎn le mànǎayiire yi. Bún lé bǐo á le *Dónbeenĩ ñi-cúa fero Zeremii bǐo na ó o bía á wórǎa ñii sú. O bía:

«Wǎamakaa 6úi sǎ ñá ho Aramaa lóhó yi.

Mu wó lè minka wée.

Lé o Araseele wee wá mí zàwa bǐo yi.

O yi tà le 6a yanka mí

lé bǐo 6a ñúhũ 6ó.†»

O Zozeefu là a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yi fúuu fúaa bǐo ó o Heroode húrún.

O *Heroode húmú mónǎn, ó o Nùhũso wáayi tonkaro bǐnía 6uara a Zozeefu cǎn hã kònkórà yi, á bueé bía nǎn wo yi: «Híní fé o háyónza lè mín nu, à ù bíní va ho *Isirayeele kǎhũ yi. Lé bǐo á bía lá wee cǎ a háyónza mu á à 6úe wáa húrún.» O o Zozeefu hǎnǎn á fó a háyónza lè mín nu á bǐnía 6uararǎa ho Isirayeele kǎhũ yi. Mu wó ká sǐi bèra a na à bǐo ó o Nùhũso bía lè mí ñi-cúa fero ñii à yǐo lé. O bía: «Í von í za léra ho *Ezipite kǎhũ yi.» § ²² Bǐo ó o Zozeefu ñá à 6a le o Aakelayuusi lé yǐa zon mín maá Heroode lahó á lé o bée ho *Zudee kǎhũ yi, ó o zǎna ho vaa keenílò bín. Bǐo á bǐo ó o ò wé á zéenia nǎn wo yi hã kònkórà yi, á 6a wà ñǎn ho Kalilee kǎhũ. ²³ Ba vaá kará ho lóhó 6úi na 6a le Nazarēete yi. Mu wó ká sǐi, bèra a na à bǐo le *Dónbeenĩ ñi-cúa fero wá yánkaa bía à ñii sí. Bán yánkaa le 6a khíi wé è ve o làa Nazarēete nǐi.

3

O Zǎn Batiisi buera le Dónbeenĩ bioní
(Maaki 1.1-8; Luki 3.1-18; Zǎn 1.19-28)

¹ Pâahũ búí ɓueé d̄ñ, ó o Zān Batiisi ɓio ɓa zūna le o wi ho *Zudee k̄shũ dùure yi, á wee bue le Dónbeenĩ bíonĩ. O wee bío na ɓa nùpua yi: ² «Mi khí mu bè-kora wéró yi, à bè le Dónbeenĩ yi, lé ɓio le *Dónbeenĩ béenĩ ɓueé ɓó.» ³ Lé orén Zān mu á le *Dónbeenĩ ɓi-cúa fεero *Ezayii á bía ɓio kà sii:

«Nii ɓúí wee bío ɓónɓón le dùure yi kà sii:

«Mi wíoka ho w̄shũ
ká a Núhũso o ɓuen.

Mi muin ho w̄shũ
na ò o bè.»*

⁴ O Zān dà-zínii t̄à là a cón-ɓúmukũ varà, á ku-ccèní wó lè ho s̄ahũ. O bè-dínii lé ɓa hawà lè h̄ã sò-kia sòró. ⁵ Ho Zeruzalεemu lóhósa, lè ho Zudee k̄shũ n̄pomu, làa ɓia ɓó ho muhũ na ɓa le Zurud̄en yi ɓúenɓúen á wee ɓuen o c̄sn. ⁶ Ba wee zéení mí bè-kora ɓa nùpua yahó, ò o Zān bátízé ɓa ho Zurud̄en mu yi. ⁷ ɓio ó o m̄on à ɓa *Farizíewa lè ɓa *Sadusíewa wee lé ɓuen o *bátéèmu lahó yi, ó o bía n̄on ɓa yi: «Mi yí m̄on miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeenĩ sí-c̄fílè na yòó lua á mi so wee leéka le mi dà à fé miten nii yi le? Lé o yén bía mu n̄on mia? ⁸ Héyii! Mi wé wé h̄ã wárá na se, h̄ã wee zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeenĩ yi. ⁹ Mi yí leéka le ɓio mi lé o *Abarahaamu m̄onm̄anía á ɓũn mí dòn w̄ã à yí dé. Le í bío mu na mia: Mi yí m̄on h̄ã huua na kà le? H̄sn le Dónbeenĩ yáá pá dà à à wé là a Abarahaamu zàwa. ¹⁰ A mi cén pa miten ɓio sese. Lé le dóorè hónhónia ɓuan h̄ã v̄ns̄ia kúioró ɓio yi. V̄nd̄ε léé v̄nd̄ε na yí máa ha h̄ã ɓia na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à c̄fí. ¹¹ Inén wee bátízé mia lè mu ɓumu lé ɓio mi khú mu bè-kora wéró á bò le Dónbeenĩ yi. Ká ȳã á à ɓuen inén m̄on, wón á à bátízé mia lè le Dónbeenĩ Hácírí, lè ho d̄shũ. O po mi. I yáá yí ko là a nak̄aa t̄enlò hùúu. ¹² O ɓuan mí véeró d̄ε mí ní yi á ɓueé véeráa mí d̄inlò. A h̄ã lé ho d̄in-poni o ò khuui á à kúee mí nání yi. Ká h̄ã ɓáak̄aa h̄sn o ò c̄fí ho d̄shũ na máa hí hùúu yi.»

*O Yeesu bátéèmu ɓio
(Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)*

¹³ Mu p̄ahũ, ó o Yeesu ló ho Kalilee k̄shũ yi á ɓuara ho muhũ na ɓa le Zurud̄en yi. O ɓuara a Zān c̄sn le wón bátízé mí. ¹⁴ O o Zān pá, ò o bía n̄on wo yi: «Ūnén lé fo lá ko á ũ bátízé mi, á léé webio ɓèn n̄on á ũ le inén bátízéráa fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu m̄ah̄á bía n̄on wo yi: «Día le mu wé làa ɓũn. Lé kà sii á wa ko à wa wéráa à tír̄áa le Dónbeenĩ síi ɓio ɓii.» O o Zān w̄ã tà. ¹⁶ ɓio ó o Zān bátízé a Yeesu vó ó o Yeesu ló mu ɓumu yi. Ho ɓèn-kéní mu yi, á ho wáayi ɓii héra, ó o m̄on le Dónbeenĩ Hácírí à le lion lòn háponi o wán á líí wi làa wo. ¹⁷ A mu t̄amu

* 3:3 Mi loñ Ezayii v̄uahũ 40.3

6úí sã ná ho wáayi á bía: «Yìa kà lé í Za na á í bò í tàkà wán. O bïo sí miï.»

4

O Satāni wi ó o khà a Yeesu loŋ
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)

¹ Bún mǎn á le Dónbeenĩ Hácírí guan o Yeesu vannáa le dùure yi bèra a na ò o *Satāni khà a loŋ. ² Hã wizoonĩ búará-ɲun lè mí tĩnǎna búará-ɲun ó o Yeesu wó ò o yí dú, á le hĩni dà a. ³ O o Satāni vá buée bó a yi, á bía nǎn wo yi: «Hã huua na kà fo yí mǎn lé? Ká fo lé le Dónbeenĩ Za bïo bon kénkén, à ù bío le hã huua na kà yèrémá wé ho dínló.» ⁴ O o Yeesu bía: «Bìo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi: «Dínló mí dòn yí máa na mukānĩ nùpue yi. O nùpue màkóo mún wi le Dónbeenĩ bíonĩ na le wee bío yi.»*»

⁵ Bún mǎn ó o Satāni mu fó a vannáa ho Zeruzalεemu, á vaá yòó díníia wo le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ ɲún-tlahũ, ⁶ ò o bía nǎn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenĩ Za bío bon kénkén, à ù yén lii ho tá yi, lé bío mu túara: «Le Dónbeenĩ á à na le ɲii mí wáayi tonkarowà yi á ɓa à cǎn fo á líí wíoka à bàrá, bèra a na à ù zeŋ yí túii làa huee 6úí.»†»

⁷ O o Yeesu bía nǎn wo yi. «Mu mún túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi kà: «Yí ví ví yí khūaa ù Nuhũso Dónbeenĩ ɲii yi hàrì lòn wizon-kéní.»‡»

⁸ O o Satāni mu pá bíníia fó a yòoraráa le búee 6úí na dǎndǎn wán, á yòó zéeniá ho tá kána búenbúen, lè mí nǎfòró, lè mí semu na wi hã yi làa wo, ⁹ ò o bía nǎn wo yi: «Í ì na bío kà búenbúen foŋ ká fo tà líí fǎrá ù nǎnkóɲúná wán à ù búaaníia mi.» ¹⁰ O o Yeesu wáa bía nǎn wo yi: «Lé bín, Satāni! Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi: «Ū Nuhũso Dónbeenĩ lé yíia á ù kò à ù búaaní, à mún sá na orén mí dòn yi.»§»

¹¹ O o Satāni wáa wà ò o díia a Yeesu. A le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà buara a cǎn, á buée wó bío ó o màkóo wi yi nǎn wo yi.

O Yeesu búakda mí tonló ho Kalilee kǎhũ yi
(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)

¹² Wizonle 6úí, ó o Yeesu ná le o Zǎn ɓa dó ho kásó yi, ó o wà van ho Kalilee kǎhũ. ¹³ O yí kará ho Nazareete yi, ò o wà van vaá kará ho *Kapεenayuumu lóhó yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee vū-beenĩ ɲii, ho Zabulon lè ho Nεfutalii lùna na bín yi.

* 4:4 Mi loŋ Lándá zéeniłó vūahũ (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mi loŋ Lení vūahũ (Psaumes) 91.11-12 ‡ 4:7 Mi loŋ Lándá zéeniłó vūahũ (Deutéronome) 6.16

§ 4:10 Mi loŋ Lándá zéeniłó vūahũ (Deutéronome) 6.13

¹⁴ Mu wó kà síi, à hā bioní na le *Dónbeenĩ j̄i-cúá fεero *Ezayii bía à j̄ii sí. O bía:

¹⁵ «Ūnén Zabulon lè ūnén Nεfutalii kána
na wi lè ho vū-beenĩ cón ho Zurudēn j̄uhũ yi.

Ūnén Kalilee na lé bía yínṛí 6a *zúifùwa kōhũ.

¹⁶ Minén n̄pomu na lá wi le tibirí yi
á m̄n mu khon-beenĩ.

Minén na lá kará mu húmú kōhũ yi mu yuumu yi
á mu khoomu ló wán.*»

¹⁷ Lé b̄n j̄ii wán ó o Yeesu wāa búakáa wee bue le Dónbeenĩ bionĩ. B̄o kà lé b̄o ó o h̄a wee bío: «Mi khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeenĩ yi. Lé le *Dónbeenĩ bēenĩ bueé b̄ó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

¹⁸ B̄o ó o Yeesu h̄a wee vará á b̄a ho Kalilee vū-beenĩ, ó o m̄n 6a ce-pawà nùwā j̄un. Ba léé maá zàwa, o Sim̄n na 6a mún wee ve làa Piere, lè mín za Andere. Ba wee yénní mí zùán dé mu j̄umu yi. ¹⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Mi buee bè m̄i, á ĩ wé á 6a nùpua lé bía á mi wé è yí á à 6ua à buennáa ĩ cón làa b̄o mi wee paráa 6a cewà b̄o síi.» ²⁰ A 6a dēenía kúaará mí zùánwà à 6a bò là a Yeesu wà.

²¹ B̄o ó o vá van c̄inú, ó o t̄in m̄n maá zàwa nùwā j̄un b̄ú. Ba lé o Zebedee nùwā, o Zaaki là a Zān. Ba wi mí woohũ yi lè mín maá, á wee wíoka mí zùánwà. O o Yeesu von 6a. ²² Mí lahó yi, á 6a ló díá mí woohũ lè mín maá, à 6a bò là a Yeesu wà.

(Luki 6.17-19)

²³ O Yeesu h̄a wee vará ho Kalilee kōhũ búenb̄uen yi, á wee kàrán 6a nùpua 6a *zúifùwa kàránlò z̄iní na wi b̄n yi, á wee bue le *Dónbeenĩ bēenĩ b̄n-tente. O wee wεé 6a nùpua na mu v̄amú lè mí síiwà búenb̄uen tò. ²⁴ O Yeesu yèni ló fò ho Siirii kōhũ búenb̄uen. A 6a wee 6ua b̄ia mu v̄amú lè mí síiwà wee beé lò, làa b̄ia s̄anía wee jí b̄o c̄ε̄εε b̄o yi à buennáa o cón: B̄ia 6a c̄ináwa wi yi, làa b̄ia á le d̄andáhionĩ wi yi, lè 6a mùamúawà, ó o Yeesu wee wεé 6a. ²⁵ Ba z̄amá-kúii h̄a wee bè o yi. Ba wee lé ho Kalilee lè hā Lórá B̄o Pírú kána yi, lè ho Zeruzalεmu lóhó yi, lè ho Zudee kōhũ yi, lè hā kána na khíi lè ho Zurudēn muhũ m̄n.

5

O Yeesu kàránna 6a nùpua le b̄uee wán

(Luki 6.20-23)

¹ Ká a Yeesu m̄n bán minka n̄i-kúii so, ó o yòora le b̄uee yòò kará. O o n̄i-kenínia wà bueé b̄ó a yi. ² O o wāa lá le b̄ionĩ ò o wee kàrán 6a kà síi:

³ «B̄ia z̄ū le mí khon mí yiwa bán j̄uná sí,

* 4:16 Mi loń Ezayii v̄uahũ 8.23–9.1

lé bïo le Dónbeenĩ béenĩ á 6a níní wi yi.

4 Bïa wee wá, bán júná sí,

lé bïo le Dónbeenĩ khíi hĩí 6a sía.

5 Bïa wayika bán júná sí,

lé bïo ho tá na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na, á bïo á à sí 6a yi.

6 Bïa le Dónbeenĩ síi bïo wéró poni wee 6úe, bán júná sí,

lé bïo á bïo 6a wee ca á 6a à yí á mu jii ì sí.

7 Bïa zū mí ninzàwa màkárí bán júná sí,

lé bïo le Dónbeenĩ mún khíi zūn 6a màkárí.

8 Bïa hácírí bò le Dónbeenĩ bïo mí dòn wán bán júná sí,

lé bïo 6a khíi mi le Dónbeenĩ.

9 Bïa wee wé à ho hээрà кеĩ bïa làa ba páanía wi pãahũ bán júná sí,

lé bïo le Dónbeenĩ khíi ve 6a le mí zàwa.

10 Bïa 6a wee beé lò lé bïo 6a wee wé bïo le Dónbeenĩ síi vá yi bán júná sí,

lé bïo ho wáayi béenĩ bïo sã 6a yi.

11 Ká 6a nùpua wee là mia, á wee beé mi lò, á wee fũaa há sabíoní lè mi síiwà mi dání yi ínén bïo yi, se mi júná sí. ¹² Mi zãmaka, mi le mi sía wa làa sòobée, lé bïo le Dónbeenĩ bũiá beenĩ pan mia ho wáayi mu bïo yi. Mu bon, lé ká síi á 6a beéraráa le *Dónbeenĩ jì-cúa fεerowà na dú mi yahó lò.

(Maaki 9.50; Luki 14.34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho ðímjńá nùpua tlahũ. Ká mu yámú yonyoró ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa. Mu cúnú máa кеĩ ká mu yínɔn à lée yénní mu kúia à 6a nùpua wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho ðímjńá nùpua tlahũ. Ho lóhó na son le 6úee wán wé ðin ðenkheεn. ¹⁵ Ba máa wé dé fntání à 6ún yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bïa wi le zii yi 6úen6úen кеĩ mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún ko mi кеĩ lòn khoomu 6a nùpua yahó, bèra a na ká 6a mɔn mu bè-tentewà na mi wee wé, à 6a 6úaaní mĩn Maá na wi ho wáayi.

O Yeesu kàránna 6a nùpua ho làndá bïo dání yi

¹⁷ «Mi yí leéka le í 6uara á wà 6ueé 6úe o *Mɔyize làndá le 6a jì-cúa fεerowà kàránló jùhũ dé. Bùeé. I wà 6ueé tíi mu jii lé bïo. ¹⁸ Le í mĩ ho tũiá na mia: Hári ho wáayi lè ho tá à mia kaka, á ho làndá 6àn bín-za na khúekhúe á máa fá ho jii, fúaa mu bïo 6úen6úen véró. ¹⁹ Lé bũn nɔn ká yia wó khon há làndáwá mu 6àn dà-za 6úii dání yi, á wee kàrán 6a nùpua le 6a wé wé làa bũn, wón 6ànso khíi кеĩ cínú ho wáayi béenĩ yi. Ká yia 6èn wee tà bè ho làndá yi, á wee kàrán 6a nùpua le 6a wé wé làa bũn wón 6ànso khíi wé o ní-beenĩ ho wáayi bá-zámu yi. ²⁰ Le í bïo mu na mia: Ká mi yí máa bè bïo le Dónbeenĩ le

mi wé yi á yí po ho *lándá bïo zéenilowa lè 6a *Farizíewa, á mi máa dàń máa keń ho wáayi bá-zàmu yi.

Ho héerà kerlò minén lè 6a nùpua na ká pàahù bïo

²¹ «Mi jà à 6a bía bïo kà nòn wàn òuaawa yi: «Yí 6úe nùpue.»* Yia wó ñ-6úe á 6ànso 6a à 6ua á à varáa le cítíi fíiníi. ²² Ká ìnén màhá à bío á à na mia: Yia sli cã mín za yi, wón 6a à 6ua á à varáa le cítíi fíiníi. Yia bía le mín za lée bónbú, wón 6ànso á ho lándá tũia fèerowà ko 6a cítí. A yia bía le mín za lé o khéero, wón 6ànso ko ò o dé le Dofníi dshù yi. ²³ «Ká fo wà 6ueé wé mu hãmu á à na le Dónbeení yi mu hãmu cfiníi laho yi, ká ù hácírí 6uara le fo wó khon lè mi ninza ó o sli wee cí fon, ²⁴ à ù bàrá ù hãmu mu hãmu cfiníi laho yi, ká ù lén va a cón à mi vaá véení mu. Ká bún wó vó, à ù màhá 6uee wé ù hãmu à na le Dónbeení yi.

²⁵ «O 6úi lá le fo wó khon làa mí sii, ó o von fo le cítíi fíiníi, à ùnén na wó khon à fèn wé le jii dà-kení làa wo ho wshù wán ká mi òn yí vaá dñ. Ká bún mía á wón vaá dé fo o cítí-fi níi yi, á wón 6èn á à yèrè má khii dé fo o paro níi yi o ò dé ho kàsó yi. ²⁶ Le 1 mí ho tũia na fon: Ho kàsó mu á fo máa lé yi hùúu, ká ù yí wá le wári na á fo ko à ù na 6úen6úen á yí tíira jii.

*Mi yí le mi sía vá nùpue 6àn hãa yi
(Matiye 18.8-9; Maaki 9.43, 47-48)*

²⁷ «Mi jà à 6a bía bïo kà: «Yí wé há-fé tàà bá-fé.»† ²⁸ Ká ìnén màhá à bío bïo ká á à na mia: Yia lora mín za 6àn hãa á sli vá a yi, se 6ànso fó a wó mí yilera yi. ²⁹ Ká mu lé ù nín-tiání yère wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ù còkon le lèe día. Mu sũaaní à ù sãnia bïo 6úi yí keń bín, á po bïo há jii sú á 6a lèera dó le Dofníi dshù na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ù nín-tiání níi wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ù kúii le lèe día. Mu sũaaní à ù sãnia bïo 6úi yí keń bín á po bïo há jii sú á fo ò zoráa le Dofníi dshù na máa hí lùe yi.

*O 6úi yi òndñ na mín hãa
(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)*

³¹ «Mu túara: «Yia le mí ì ja mín hãa, á 6ànso ko ò o wé mu yaamu fáaró vùahù à na a yi.»‡ ³² Ká ìnén màhá wee bío mu na mia: Báa na día mín hãa, à 6àn hãa mu jòn yí fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se lé 6àn báa mu dó a ho bá-fénló yi. A yia mún fó a hãa na 6àn báa día wo á yan, wón mún lé o há-fé.

Mi wé yi báa bïo hùúu

* 5:21 Mi loń Léró vùahù (Exode) 20.13; Lándá zéeniló vùahù (Deutéronome) 5.17 † 5:27 Mi loń Léró vùahù (Exode) 20.14; Lándá zéeniló (Deutéronome) vùahù 5.18 ‡ 5:31 Mi loń Lándá zéeniló vùahù (Deutéronome) 24.1

³³ «Mi mún já à 6a bía nɔn wàn 6uawa yi: «Bío fo baa le Dónbeenĩ yahó le fo ò wé à ù yí khíní yi. Wé mu.»[§] ³⁴ Ká Ìnén màhã wee bío mu na mia: Mi yí baa huúu. Mi yí baa lè ho wáayi, lé bío á bín lé le *Dónbeenĩ béeñi lùè. ³⁵ Mi yí baa lè ho tá, lé bío á hón lé le Dónbeenĩ zení bèenii. Mi yí baa lè ho Zeruzalεemu, lé bío á hón lé 6a bá-zàwa bée lóhó. ³⁶ Yáá mún pá yí baa lè ù jùhú, lé bío le jùn-vání dà-kéní mí dòn 6àn cemu lè le 6àn bímú á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le úuu, à mi òn bín wán. Ká mi le 6uée, à mi òn bín wán. Ká bío mi wee bíní baa à bè mu wán bín wee lé o *Satāni yi.

Mi wé yi ò yúaa mìn wán
(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi já à 6a bía: «Ká yia fia mí ninza yère á 6a mún ò fio 6ànso yère. Yia kéra mí ninza jin-kéza á 6a mún kén 6ànso jin-kéza.»^{*} ³⁹ Ká Ìnén màhã wee bío na mia le ká a ñ-sūmúí wí ò o wé mu bè-kora làa mia, à mi díá le o wé. Hen ká a 6úí dó ù nín-tlání sáhó yi, ù jì mu yi ká ù yèrémá hĩa so dá a yi. ⁴⁰ Hen ká a 6úí le mí ì cítlàa fo á à fèráa ù báká, ù bè ù kán6un ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pánká ton-sá 6úí kíkáa foñ le ù sè bío 6úí à varákaráa ho kilomεtere dà-kéní, à ù sè mu à varákaráa hã kilomεterewa bío jùn làa wo. ⁴² Yia flora bío ù cón, à ù na mu wo yi. Yia le mí ì ke bío ù cón à ù yí pì.

Mi wé wañ mi zúkúsa
(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi já à 6a bía: «Fo ko à ù wañ mí ninza ká ù jin ù zúkúso.» ⁴⁴ εε ká Ìnén wón wee bío mu na mia: Mi wañ mi zúkúsa. Mi wé fio na bía wee beé mi lò yi, ⁴⁵ lé bín á à zéení le mi lé mìn Maá na wi ho wáayi zàwa. Orén lé yia wee wé à le wii hà 6a ñ-sūmáa lè 6a ñ-tentewà wán. O wee wé à ho viohó tè bía téréna làa bía yí téréna cón. ⁴⁶ Ká bía wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bíní ì yí cúnú mu món le? Hàrí 6a *lànpo féwá wee wé ká síi. ⁴⁷ Ká mìn zàwa lè mìn hinni lé bán mí dòn mi wee tèení yi, se mi so pá yú bío wó lé? Hàrí bía yí zú le Dónbeenĩ wee wé ká síi. ⁴⁸ Mi wé 6a nùpua na jii tun làa bío á mìn Maá na wi ho wáayi tentemu jii tunnáa bío síi.»

6

O Yeesu kàránlò na ó o nɔn mu hāmu wéró dāni yi

¹ «Héyíi! Hen ká mi wé le mi ì wé bío le Dónbeenĩ làndá bò, à mi yí wé mu le 6a nùpua mi. Ká mi wó mu 6a mɔn, á mi máa

§ 5:33 Mi loĩ Levii nùwá vūahú (Lévitique) 19.12; Míló vūahú (Nombres) 20.3; Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 23.22-24 * 5:38 Mi loĩ Léró vūahú (Exode) 21.24; Levii nùwá vūahú (Lévitique) 24.20; Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 19.21

yí cǔnú mǐn Maá na wi ho wáayi cǔn. ² Hen ká fo wé le fo ò hã mu bǐo lè 6a nǐ-khenia, à ù yí yényení mu le 6a nùpua jí làa bǐo 6a nǐ-khàwa wee wéráa mu ho kàránlò zíní lè hã 6onfúaa yi bǐo síi. Ba wee wé mu à cà lè le yèni. Le í mǐ ho tǔiá na mia: Bǎnsowa so yú mí cǔnú vó. ³ Εε ká ùnén, fo wé le fo o hã mu bǐo lè 6a nǐ-khenia, à ù yí le hàrí mǐn bǔnlo binbirí à zǔrǐ dèε búí mu yi. ⁴ Le mu hãmu mu à wé bǐo na sànkaa wó. A mǐn Maá na wee mi mu bǐo na sànkaa á à na mu cǔnú foñ.

*O Yeesu kàránlò na ó o nɔn ho fɔrɔ lè le jii lírɔ dani yi
(Luki 11.2-4)*

⁵ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí wé lè 6a nǐ-khàwa bǐo síi. Bán wee wé dǐn ho kàránlò zíní làa hen na hã wána fò mǐn yi à wéráa mí fioró, bèra a na à 6a nùpua búenbúen wé mi 6a. Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ba yú mí cǔnú vó. ⁶ Εε ká ùnén wé le fo o fio, à ù yòo zo ù zǐi à pe ho zǔaɔii, à ù fio mǐn Maá Dónbeenǐ yi. Le làa fo páania zoó wi bǐn. A lerén na zǔ bǐo fo zoó wee wé á à na mu cǔnú foñ.

⁷ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí dǐn la hã minka bíoní yi làa bǐo á bǐa yí zǔ le Dónbeenǐ wee wéráa mu. Ba wee leéka le ká mí yí bǐa cèrèε á le Dónbeenǐ máa jí mí cǔn. ⁸ Mi yí wé bǐo 6a wee wé 6àn síi, lé bǐo á mǐn Maá Dónbeenǐ á fèra zǔ bǐo mi màkóo wi yi vó, ká mi dǐn yí flora.

⁹ «Mi wé wee fio, à mi fio ká síi:

Wàn Maá na wi ho wáayi,

wé à 6a nùpua zǔrǐ le fo lé le Dónbeenǐ na 6àn síi mía.

¹⁰ Dí ù béenǐ hã lùà búenbúen yi.

Le ù síi bǐo wé ho tá wán làa bǐo mu wee wéráa ho wáayi bǐo síi.

¹¹ Hã wɛn lè mu bè-díni na ko làa wɛn ho zuia.

¹² Sén wa bè-kora día, làa bǐo á warén mún wee tà sén día à na bǐa wó khon làa wɛn yi.

¹³ Pa wɛn bǐo wee khà wɛn dé mu bè-kohó wéró yi bǐo yi. Kǎní wɛn o *Satāni níi yi.

[Le béenǐ, lè ho dànló, lè ho cùkú bǐo sǎ foñ fèεε. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bǐa wó khon làa mia bǐo á mi wee tà sén día, á mǐn Maá na wi ho wáayi mún wé è sén mi bè-kora á à día. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén día na 6a yi, á mǐn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa día.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi jíni, à mi yí sè mi yara làa bǐo á 6a nǐ-khàwa wee wé wéráa mu. Ba wee wé sè mí yara à 6a nùpua búenbúen zǔrǐ le 6a lù mí jíni. Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ba yú mí cǔnú vó. ¹⁷ Εε ká ùnén wé le fo ò lí ù jii à ù sεε ù yahó, à wíoka ù jǔhǔ sese, ¹⁸ bèra a na à 6a nùpua yí zǔrǐ le fo lù ù jii. Mǐn Maá Dónbeenǐ mí dòn na wi le lùe na sànkaa yi á mɔn bǐo fo sànkaa wó. Orén lé yǐa á à na ho cǔnú foñ.»

*Ho nàfòró binbirí bïo**(Luki 12.33-36)*

¹⁹ «Mi yí sá ho nàfòró ká lè miten ho ðímíjǎ yi. Ba sũnɔwaa lè 6a lākàbũaawa wi bĩn á à yáa ho. Ba kònlowà wee wé háaka hã wonna ká 6a zoo juaa ho. ²⁰ Ho wáayi lé bĩn á mi sá ho nàfòró binbirí bàrá yi à ká lè miten. Bĩn á sũnɔwaa tàà lākàbũaawa máa yí ho máa yáa. Kònlowà mún yí dà máa yòó háa woohũ bĩn á máa juaa bïo. ²¹ Mu bon, hen na á ù nàfòró wi yi lé bĩn á ù sũ bũenbũen á à dé yi.

²² «O nùpue yĩo lé o sǎnía fĩntǎní. Ká ù yĩo se, á ù sǎnía bũenbũen á à keń mu khoomu yi. ²³ Ká ù yĩo yí se, á ù sǎnía bũenbũen á à keń le tĩbirí yi. Hen ká mu khoomu na wi foń hĩa yèrèmaa wó le tĩbirí, à ù loń bïo le tĩbirí mu á à keńnáa cící.»

(Luki 16.13)

²⁴ «Nii woon yí dà máa sá máa na júnása nùwǎ jũn yi. O ò jin o ñ-kéní ká a wań yĩa so. O wé è jí o ñ-kéní bíoní, ká yĩa so ó o máa kònbí. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeení yi ká mi mún pá henía le wárí càró bïo.»

*Mi dé mi sĩa le Dónbeení yi**(Luki 12.22-31)*

²⁵ «Lé bũn nɔn á ĩ wee bíoráa bïo kà á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukǎní bïo yi, le mi ì yí mu bè-dínii lè mu bè-junii wen, tàá mi sǎnía bïo yi, le mi ì yí hã sǎ-zĩnia wen á à zĩ. Le mukǎní bïo po mu bè-dínii, á hã sǎnía bïo po hã sǎ-zĩnia, mu so yí bon le? ²⁶ Mi loń 6a jĩnzàwa. Ba yí máa ðĩ bïo á mún yí máa lá ðĩnló. Ba náa mía, ká mĩn Maá na wi ho wáayi màhǎ pá wee ðĩnĩ 6a. A minén so bïo jũhũ yí wi yí po 6a jĩnzàwa le? ²⁷ Minén tǎhũ á yĩa dà mí mukǎní wizooní á à dé wán cĩnú mí yilera yáaró bïo yi so wi le?

²⁸ «Á mi yilera yáaró hã sǎ-zĩnia bïo yi so jũhũ wi le? Mi loń le pũifilè. Le yí máa sá ðèè, á mún yí máa tĩ sĩa. ²⁹ Le ĩ bïo mu na mia: Hàrí o *Salomɔn lè mí cùkú bũenbũen ká wón pá yí zǎ sĩa na se yú lerén búu yi. ³⁰ Ká le Dónbeení wee donkhueé le jĩnĩ ká sũ, ðĩo wé keń ho zuia ká ho yĩró à 6a cĩfĩ le, à sònkú minén á le è wé kaka máa zĩnĩ. Mi sǎdéró le Dónbeení yi 6èntĩn fòora.

³¹ «Àwa, á mi wé yí yáa mi yilera à ðĩn bïo le léé webio mi ì dí tàá léé webio mi ì jũ, tàá le mi ì yí hã sĩa wen á à zĩ. ³² Mu bon, bĩa yí zũ le Dónbeení bũenbũen wee ðĩn cà bũn fèèè, ká minén mĩn Maá na wi ho wáayi wón zũ bïo ko làa mia. ³³ Mi le mi yara sĩ le Dónbeení béèní bïo làa bïo téréna le cǎn, á bïo ká bũenbũen á le Dónbeení á à na mia. ³⁴ Mĩ cén yí yáa mi hácírí ho yĩró bïo yi. Lé ho yĩró bïo wi lè mi wǎhũ. Hã wizooní lè mí dà-kéní kéní bè-wénia á à kǎna hã.»

7

Mi wé yí cítí nùpue à síiní jùhũ
(Luki 6.37-38, 41-42)

¹ «Mi wé yí cítí nùpue à síiní jùhũ, á le Dónbeenĩ mún máa cítíi mia á máa síinía júná. ² Lé bïo á bïo mi wee síiní lè 6a nùpua júná, lé bũn 6àn síi le Dónbeenĩ khíi síinínáa mi júná. Le wíló dèe na á mi wee m̀nzá lè mu bïo, lé dén 6àn síi á le Dónbeenĩ á à m̀nzá lè mí bïo. ³ Le zóore na wi ũ yèrè yí á fo yí zũ bïo, à le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yí á fo màhá m̀n wee zéeni. ⁴ Fo dà à wé kaka à bïo le mi ninza día le ũ lén le zàn-dèe na wi o yèrè yí, ká le zóore na wi ũnén yèrè yí á fo yí zũ bïo le? ⁵ Yí m̀n á ũten na le! Le zóore na wi ũ yèrè yí lé dïo á ũ ko à ũ lén vé, á ũ yïo màhá à mi wéréwéré á à dàrì n lénnaa le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yí.

⁶ «Mi yí lá mu bïo na bïo sã le Dónbeenĩ yí à na 6a booní yí. Nún-sí, á 6a dà à yèrémá à cūaaka mia. Mi mún yí kúia ho lóro na yáwá here 6a ǹnb̀eeni tá le 6a yonka.»

Mi wé cà mu bïo le Dónbeenĩ c̀n
(Luki 11.9-13)

⁷ «Mi wé fio le Dónbeenĩ c̀n, á le è hã mia. Mi wé cà nka mu bïo le Dónbeenĩ c̀n, á mi ì yí. Mi wé búanbúa ho woohũ á le è hén ho mi ì zo. ⁸ Lé bïo á yïa wee fio á le è hã, yïa wee cà bïo le c̀n, ó ò yí mu, yïa wee búanbúa ho woohũ á le è hén ho ó ò zo.

⁹ «Minén ñahũ ó o búii za flora ho búurú o c̀n, ó o so ò na huee wo yí le? ¹⁰ Tãá ká a flora a ceza o c̀n ó o so na háa wo yí? ¹¹ Awa, á bïo minén na yí seka á zũ bïo se naló mi zàwa yí, à s̀nkú m̀n Maá na wi ho wáyai á à wé kaka máa nanáa mu bè-tentewà bïa wee fio mu o c̀n yí?

¹² «Bïo mi wi à 6a nĩ-vio wé na mia búenbúen à mi mún wé mu 6àn síi na 6a yí. Bũn lé bïo ó o M̀yíize làndá lè le *Dónbeenĩ jì-cúa f̀erowà zéeni.»

Mi bánbá à mi cà le mukānĩ na máa vé
(Luki 13.24)

¹³ «Mi zo lè ho zūajii na finía. Lé bïo á hĩa 6úaa wõhũ bèró sí, ká 6a nùpua na màhá wee bè ho á à hí mu húmú binbirĩ. Bïa wee bè ho á boo. ¹⁴ Ho zūajii na finía hón wõhũ bèró do, ká bïa màhá wee bè ho á à yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Bïa wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

Ba jì-cúa f̀erowà na bïo yí bon wee zũr kaka?
(Luki 6.43-44)

¹⁵ «Bia le mí lé le *Dónbeenĩ jì-cúa f̀erowà ká mu yí bon, á mi pa miten bïo yí. Ba wee wayí miten lòn pia bïo síi, ká 6a yiwa yí se lòn dakhínkhinwa. ¹⁶ Mi ì zũr 6a bïo 6a wára yí. Nia máa wé khé kíkahó wán. A lunkúnsòró mún máa wé fáa

6ódíohó wán. ¹⁷ Le v̄indèè na se wee wé ha hã bia na se. Á le v̄indèè na yí se wee wé ha hã bia na yí se. ¹⁸ Le v̄indèè na se máa wé ha bia na yí se, á le v̄indèè na yí se máa we ha bia na se. ¹⁹ V̄indèè lée v̄indèè na yí máa ha hã bia na se, dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à c̄íí. ²⁰ Lé kà síi á mi ì zūrnáa b̄ia le mí lé 6a j̄i-cúa f̄erowà à 6a yí ñn 6a, hã wárá na 6a wee wé yi.»

(Luki 13.25-27)

²¹ «B̄ia búenb̄uen na wee ve mi le «Núh̄uso! Núh̄uso!» ȳin̄oí b̄ia kh̄ii keí le Dónbeen̄i b̄een̄i yi. B̄ia wee wé wán Maá na wi ho wáayi síi b̄io lé bán kh̄ii keí mu yi. ²² Le cítii f̄i ñn̄zon̄, á n̄upua c̄èrèè á à b̄ío ò na m̄ii: «Núh̄uso, wa buera le Dónbeen̄i b̄ion̄i, á ñn̄ 6a c̄ínáwa léra 6a n̄upua yi, á wó mu yéréké b̄iowa c̄èrèè lè ũ yèni.» ²³ Á ï w̄áa à b̄ío ò na 6a yi: I yí zū mia húuu. Mí vá lé ï ñs̄ání, bè-kora wérowà yén.»

Hã z̄ini b̄io ñun w̄ahiire

(Luki 6.47-49)

²⁴ «Àwa. N̄upue lée n̄upue na wee jí ï b̄ion̄i à bè hã yi wón 6̄anso b̄io 6̄onm̄ín làa n̄upue na hác̄írí wi, á son mí z̄ii ho 6̄úaahó wán. ²⁵ Ho v̄iohó 6̄ueé tò, á hã b̄onnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí p̄ánká le z̄ii mu wán à le yí tò, lé b̄io le ñúh̄ú f̄ará ho 6̄úaahó wán. ²⁶ Ká n̄upue lée n̄upue na wee jí ï b̄ion̄i, ò o yí máa bè hã yi, wón 6̄anso b̄io 6̄onm̄ín là a n̄upue na lé o b̄ónb̄ú, á son mí z̄ii le hònlè wán. ²⁷ Ho v̄iohó 6̄ueé tò, á hã b̄onnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí p̄ánká le z̄ii mu wán, á le tò p̄upè.»

²⁸ B̄io ó o Yeesu b̄ia wó, á 6a z̄ámáa wó coon làa s̄òobéè b̄io ó o wee k̄arán lè 6a n̄upua b̄io yi. ²⁹ Lé b̄io ó o yí k̄áranna 6a n̄upua lè ho *l̄ándá b̄io z̄éen̄ilowa b̄io síi. Orén wó mu lè ho p̄ánká na le Dónbeen̄i ñn̄ wo yi.

8

O Yeesu w̄éera a 6̄ùeré b̄úii

(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)

¹ O Yeesu yòó ló le 6̄úee wán lion, á 6a z̄ámá-kúii bò a yi. ² O o *6̄ùeré b̄úii vá 6̄ueé 6ó a yi, á líí f̄ará mí ñn̄kór̄úná wán o yahó, ò o b̄ia: «Núh̄uso, fo dà à w̄é mi ká fo tà.» ³ O o Yeesu líí bò mi níi o wán ò o b̄ia ñn̄ wo yi: «Í tà mu, w̄áa wa.» Mí lahó yi, ó o ñ̄ii d̄ènía wan. ⁴ B̄ún m̄ón ó o Yeesu b̄ia ñn̄ wo yi: «B̄io wó foñ á ũ yí b̄ío le n̄upue jí. Ká ũ mah̄á vaa z̄éen̄i ũten lè le *Dónbeen̄i yankaro. A ũ mún wé mu h̄amu b̄io na ó o *M̄oyiize bò le 6a wé wé mu d̄ání yi, á 6a búenb̄uen z̄ún ká ũ wan b̄io bon.»

O Yeesu w̄éera 6a d̄ásíwá ñúh̄uso ton-sá

(Luki 7.1-10)

⁵ Bïo ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kapεεnayuumu lóhó yi, á ho Oroomu dásíwá nùhúso búí vá bueé bó a yi, á flora a le o séení mí. ⁶ O bía: «Nùhúso, í ton-sá dūmaná le zii yi. O lé o mùamúa, á lò wee be dàkhíina.» ⁷ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Í bueé wéé wo.» ⁸ A ba dásíwá nùhúso bía nòn wo yi: «Nùhúso, ũ buenló í zii léé bïo na á í yí koráa. Na le jii mí dòn, á í ton-sá pá à wa. ⁹ Inén í beere júnása wi á í wee bè bióní yi. A Inén mún wi ba búí nùhú wán, á bán mún wee jí í cón. Í le yia va hen à wón va bín. Í le o búí buen ò o dèení buen. Í le í ton-sá wé bïo na, ò o dèení wé mu mí lahó yi.»

¹⁰ Bïo ó o Yeesu já hñn bióní so, ó o wó coon, ò o bía nòn bïa bò a yi: «Le í mí ho tuiá na mia: O *Isirayεεle nïpomu búenbúen yi á í ðín yí fò mín làa nùpue na siidéro mií yú yia ká yi. ¹¹ Nùpua cèrεε khii lé le wii hènii lé le tènii, á bueé keení ká ba à dí ho sánú le *Dónbeení béení ðíinii là a *Abarahaamu, là a *Izaaki, là a *Zakoobu. ¹² Ká bïa lá ko à ba níni keí le Dónbeení béení yi, bán ba à ja léé kúia ho khūuhū le tibirí yi, á ba léé wá á yiwa à vá bín.»

¹³ Bún món ó o Yeesu wáa bía nòn ba dásíwá nùhúso yi: «Lén khíbo, bïo fo flora á à wé, lé bïo fo dó ũ sii mií.» Lé hón pñn-kéní so yi, á ba dásíwá nùhúso ton-sá á wan yi.

*O Piere bân hio hãa lè ba vánvárowà búí wééró bio
(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)*

¹⁴ O Yeesu van o Piere zii. O vaá yú a Piere mu bân hio hãa le dāmu dèe yi à le tènii wee zéé wo. ¹⁵ O o Yeesu buan o níi yi á le tènii khíina. O o hãa mu dèeníá hínòn nòn ho ðínló wo yi. ¹⁶ Ho tá yuuní, á ba buan ba nùpua cèrεε na ba cínáwa wi yi á buararáa o Yeesu cón, ó o wee bío à ja ba cínáwa lén ba yi. O mún wééra ba vánvárowà búenbúen na ba buan buararáa o cón. ¹⁷ O wó mu bèra a na à le *Dónbeení jì-cúa fεero *Ezayii bïo na ó o bía à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa vāmú bò mí wán.»*

*Ba nùpua nùwá jun búí na wi ba bè là a Yeesu bïo
(Luki 9.57-62)*

¹⁸ O Yeesu mòn ba zāamáa na kínia wo yi, ó o nòn le jii mí nñ-kenínia yi le ba le mí khí le ho vū-beení món. ¹⁹ A ho làndá bïo zéenílo búí bueé bó a yi, á bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, í ì bè foñ á à varáa hã làa búenbúen na á ũ wee va yi.» ²⁰ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ba cawanwá yú hã kãna wee zo. A ba jínzáwa mún yú mí lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhã yí yú ho lahó na ó o dà à vūn yi.» ²¹ O o nñ-kenínia nñ-kéní búí bía nòn wo yi: «Í ì bè foñ. Ká ũ màhã día le í vaa nùu wàn maá vé.» ²² O o Yeesu

* 8:17 Mi loné Ezayii vūahū 53.4

bía n̄n wo yi: «Día le 6a n̄-hía à n̄u mí n̄-hía, ká ũnén 6uee bè m̄i.»

O Yeesu d̄n̄ia ho pinpi-been̄i

(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)

²³ O Yeesu yòó zon ho wooh̄ũ lè mí n̄-ken̄inia á 6a wà.
²⁴ Cúa-yen à ho pinpi-been̄i wee và ho v̄ũ-been̄i wán á wee yànbónka mu ɲumu kúee ho wooh̄ũ yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu d̄ma. ²⁵ O o n̄-ken̄inia vá 6ueé 6ó a yi, á s̄n̄ia wo, à 6a bía n̄n wo yi: «Núh̄ũso, wa à hí. K̄n̄i wen.»
²⁶ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Lée webio n̄n á mi z̄ananáa? Mi s̄ia d̄eró m̄i 6̄ent̄in fòora.»

O o w̄aa lí h̄n̄n, á yòó n̄amakaa ho pinpiró lè mu ɲumu na wee yànbónka yi, á mu wó t̄ét̄é. ²⁷ Ba búenb̄uen á mu wó coon, á 6a wee bío mín yi: «Páa! O n̄pue mu lé o yén s̄ii kà? H̄arí ho pinpiró lè mu ɲumu ó o bíaraa, á mu pá bò a bíon̄i yi.»

Ba n̄pua n̄w̄a ɲun c̄n̄awa ɲa lénl̄o bío

(Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)

²⁸ Bío ó o Yeesu kh̄ii d̄n̄ ho Kadaraa k̄h̄ũ yi, á n̄pua n̄w̄a ɲun 6úí ló 6a n̄-hía n̄un̄i wee s̄i a yahó. Ba n̄pua mu 6a c̄n̄awa wi yi á 6a z̄an̄i wi fúaa n̄i woon yí máa kh̄a miten à lá ho w̄h̄ũ mu. ²⁹ Bío 6a m̄n o Yeesu á 6a wee bío kà p̄n̄p̄n̄: «Dónbeen̄i Za, lée webio fo lon làa wen. Fo 6uara wà 6ueé beé wa lò ká mu p̄ah̄ũ d̄n̄ yí d̄n̄ le?»

³⁰ Mu wee wé à n̄nb̄ũ-6ooh̄ũ 6úí kh̄era vaá wee dí. ³¹ A 6a c̄n̄awa mu yankaa o Yeesu kà s̄ii: «Hen ká ũ wi ũ ɲa wen, ũ w̄aa bío le wa vaa zo ho n̄nb̄ũ-6ooh̄ũ na kà yi.» ³² O o Yeesu le 6a vaa zo. A 6a c̄n̄awa mu ló 6a n̄pua n̄w̄a ɲun mu yi á vaá zon 6a n̄nb̄ũen̄i yi. A 6a búenb̄uen yòó lùwa le 6úee wán á k̄enkaa lí zon ho v̄ũ-been̄i yi á h̄urun.

³³ A b̄ia lá wee pa 6a á lùwá lion ho lóhó, á lí lá bío wó búenb̄uen á f̄era, s̄n̄kú bío wó 6a n̄pua n̄w̄a ɲun na 6a c̄n̄awa lá wi yi. ³⁴ A ho lóhó n̄pua búenb̄uen ló wà lée s̄i a Yeesu yahó. Bío 6a lée yú a, á 6a yanka wo le o s̄ab̄éré ò o lé mín k̄h̄ũ yi à lén.

9

O Yeesu w̄éra a n̄i 6úí na s̄an̄ia h̄urun

(Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)

¹ O Yeesu yòó zon ho wooh̄ũ á yèr̄emaa k̄aa ho v̄ũ-been̄i á kh̄ú mí lóhó.* ² A 6a 6uan o mùamúa 6úí lè mí d̄amu d̄eé á 6uarar̄aa o c̄n̄. Bío ó o Yeesu m̄n bío 6a dór̄aa mí s̄ia wo yi, ó o bía n̄n o n̄i mu yi: «Wàn b̄n̄lo, hen̄i ũ s̄i, ũ bè-kora séra dí.» ³ A ho *l̄andá bío z̄een̄ilowa n̄w̄a yen 6úí wee bío mín

* **9:1** O Yeesu 6àn lóhó na ó o Matiye bía bío hen lé ho Kap̄enayuumu. Mi lorí Matiye v̄uah̄ũ 4.13

yi: «O n̄i na kà wee màní mítén lè le Dónbeen̄i.» ⁴ O o Yeesu zūna 6a yilera ó o bía n̄n 6a yi: «Lée webio n̄n á hã yile-kora wiráa mia. ⁵ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra díá lée, tàá lé à bío le o h̄n̄i varáka? ⁶ Ká ĩ màhã wi mi zūn̄ le o *Nùpue Za yú ho pànká ho tá wán à sénnáa mu bè-kora díá.» O o wãa bía b̄io kà n̄n o mùamúa yi: «Lii h̄n̄i, lá ũ d̄amu d̄ε à ũ kh̄íbo.» ⁷ O o n̄i mu h̄n̄n yòó đ̄n̄, á wà van mí z̄i. ⁸ B̄io 6a z̄amáa m̄n mu, á 6a z̄ana, á wee kh̄on̄i le Dónbeen̄i ho pànká na kà 6àn sii na le n̄n 6a nùpua yi b̄io yi.

O Yeesu von o Matiye le o bè mí yi
(Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)

⁹ B̄n̄n m̄n ó o Yeesu ló h̄n̄ lahó so yi wà. B̄io ó o wee kh̄í, ó o m̄n o n̄i 6úi na 6a le Matiye ká a kará mí tonló lahó yi, á wee fé ho làn̄pó. O o bía n̄n wo yi: «H̄n̄i bè m̄i.» O o Matiye líi h̄n̄n b̄o a yi.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu lè ho đ̄n̄ló mí z̄i. Ho *làn̄pó féwá lè 6a n̄i-kora c̄εε wi ho đ̄n̄ló mu đ̄in̄i là a Yeesu lè mí n̄i-ken̄inia. ¹¹ B̄io 6a *Fariz̄ewa m̄n mu kà, á 6a bía n̄n o n̄i-ken̄inia yi: «Lée webio n̄n á mi n̄i-kar̄an̄lo wee dí lè ho làn̄pó féwá lè 6a n̄i-kora na kà?» ¹² O o Yeesu n̄á b̄io 6a bía, ó o bía n̄n 6a yi: «Héȳi! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà t̄ni 6ànso đ̄n̄i le? B̄uée. Ba v̄anv̄arowà lé b̄ia wee wé cà a đ̄n̄i. ¹³ M̄i lén vaa kar̄an̄ le Dónbeen̄i b̄ion̄i na kà à z̄n̄ kuará: «B̄io á ĩ màkóo wi yi lé le yi na se. Ká 6a bà-k̄uio na 6a wee wé lè mu h̄amu á ĩ p̄á b̄io.»† M̄i z̄n̄ mu sese. Inén yí 6uara b̄ia wee leéka le mí t̄ér̄nna b̄io yi dé. B̄ia z̄u le mí lé 6a bè-kora w̄erowà lé b̄ia á ĩ 6uara b̄io yi.»

O Yeesu bía hã j̄in̄i l̄iró b̄io
(Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)

¹⁴ O Z̄an Batiisi n̄i-ken̄inia vá 6ueé 6ó a Yeesu yi à 6a wee tùa wo yi: «Lée webio n̄n á warén lè 6a *Fariz̄ewa wee lí wa j̄in̄i túntún, ũnén n̄i-ken̄inia yí máa lí mí j̄in̄i?» ¹⁵ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «M̄i wee leéka le b̄ia 6a von mu yaamu s̄an̄ú đ̄in̄i yara so dà à s̄é ká a hã-fla 6àn báa làa ba páanía wi le? B̄n̄ yí dà máa wé. εε ká p̄ah̄ú 6úi kh̄i d̄á, ó o hã-fla 6àn báa 6a à lén 6a t̄ah̄ú, b̄n̄n ká 6a màhã wé è lí mí j̄in̄i. ¹⁶ Nùpue máa lá n̄n-ké-finle b̄io 6úi máa la làa báká k̄inle. Lé b̄io ká a wó mu, á le n̄n-ké-finle á a w̄oka a l̄ε ho. ¹⁷ Làa b̄n̄n síi, nùpue máa wé kúee *d̄iv̄én fla s̄m̄ani-k̄ia yi. Lé b̄io ká a kúaa ho b̄n̄, ká ho h̄ia wee za, á hã à n̄ama, á ho d̄iv̄én á à kúia, á hã s̄m̄aniwa mún ñ yáa. Ho d̄iv̄én fla 6a wé kúee hã s̄m̄ani-fla yi. Ká mu wó kà, á mu 6úen̄6úen̄ á à wé se.»

† 9:13 M̄i loñ Ozee v̄uah̄ú 6.6

*Ba zúifùwa ya-di htnló**là a hãa búí wééró bïo**(Maaki 5.21-43; Luki 8.40-56)*

18 Pãahũ na ó o Yeesu wee bío lè 6a nùpua yi, à bũn 6a *zúifùwa ya-dí búí 6ueé dãn, á 6ueé líí búrá a tá ò o bía: «Í htnló húrun yí míana, ká ù màhã buen 6uee bè ù níi o wán o ò vèe.»

19 O o Yeesu lè mí nĩ-kenínia htnnò bò làa wo. 20 Hón pãahũ so yi, à bũn ò o hãa búí wee mi mí sɛɛró féɛɛ á dãn hã lúlúio píru jun à ho máa fi, á vá 6ueé 6ó a yi, á zoó túaa o dà-zínii jĩ-kání yi là a món. 21 O wee bío bïo ká mí yi: «Hen ká í dàrna túaa o dà-zínii yi mí dòn, á ì ì wa.» 22 Bïo ó o Yeesu yèrémáa khii mɔn wo, ó o bía: «Wàn htnló, yí zón dèɛ. Bïo fo dó ù s̄ii mi, lé bũn wéera fo.» O o hãa mu dèɛnía wan mí lahó yi.

23 Bïo ó o Yeesu wãa vaá dãn 6a zúifùwa ya-dí zii, ó o wãa mɔn 6a s̄i-búawá à 6a wíokaa míten vó o nĩ-hío nùuló bio yi, lè 6a zãamáa na wee wá ká 6a a zúnzúra. 24 O o bía: «Mi lé lè ho khũhũ. O htnzo-za mu yí húrun, o léɛ yia na dũma.» A 6a wee yáa mí jini yi na a yi. 25 Bïo 6a zãamáa ló vó, ó o Yeesu yòò zon le zii yi, á zoó fù o htnzo-za níi yi, ó o líí htnnò, 26 á mu já ho k̄hũ búenbúen yi.

Ba muiiwá là a n̄i na o ctná wi yi wééró bïo

27 Bũn món ó o Yeesu ló b̄in wà. Bïo ó o wee khíí, á muiiwá nùwã jun búí bò a yi ká 6a a wãamaka: «*Daviide Za, màkárí wɛn.» 28 Bïo ó o Yeesu vaá dãn le zii, á 6a muiiwá mu 6ueé 6ó a yi, ó o tũara 6a yi: «Mi láa mu yi le í dà wee wéé mia le?» A 6a le: «Ūuu, Nũhũso, fo dà mu.» 29 O o Yeesu wãa dãn 6a yïo, ò o bía: «Le mu wé làa bio mi láarãa mu yi.» 30 A 6a yïo dèɛnía wee mi. O o Yeesu henía bïo ká nɔn 6a yi: «Háyà, nùpue yí ko ò o jí bïo wó mia kà.» 31 Ká bïo 6a wà, á 6a wee bío o Yeesu bïo ho k̄hũ búenbúen yi.

32 Pãahũ na á bán wee lén yi, à bũn 6a buan o n̄i búí buararãa o Yeesu c̄n, c̄ná búí wi o yi, ó o yí dà máa bío. 33 O o Yeesu nɔn o c̄ná mu léra, ó o n̄i jii dèɛnía fá á wee bío. A 6a zãamáa wó coon mu bïo yi, á 6a wee bío: «Warén *Isirayɛle n̄ipomu yi á wa ðĩn yí mɔn bïo ká 6àn s̄ii hùúu.» 34 Ká 6a *Farizíɛwa bán 6èn wee bío: «Mu lé 6a c̄náwa jũhũso lé yia wee na ho dànló wo yi ò o ja lè 6a c̄náwa lén b̄ia 6a wi yi.»

Ba zãamáa màkárí buan o Yeesu yi

35 O Yeesu wee héɛ lé hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi, á wee kàrán 6a nùpua 6a *zúifùwa kàránló zíní yi. O wee bue le *Dónbeenĩ b̄ɛɛnĩ b̄in-tente, ká a wéé mu vãmú lè mí s̄iwa búenbúen na tò 6a nùpua. 36 Ba zãamáa na ó o wee mi á màkárí buan wo yi. Lé bïo ó o mɔn à 6a san, á yilera lúnkaa. Ba ka lòn pia na paro mía. 37 O o wãa b̄ia nɔn mí nĩ-kenínia yi:

«Ho dínló bon dín cèrèè, ká ho lárowà lé bia yí boo. ³⁸ Awa. A mi fio o mǎhǔ bǎnso yi le o wíoka na 6a ton-sáwá le 6a lá ho.»

10

O Yeesu tonkarowà píru jun yènnáa
(Maaki 3.13-19; Luki 6.12-16)

¹ O Yeesu hueekaa mí nǐ-kenínia píru jun á nǎn ho dàrló 6a yi à 6a wé ja lè 6a cínáwa lén bia 6a wi yi à mún wéé lè mu vǎmú lè mí síiwà búenbúen. ² Hǎa kà lé o tonkarowà píru jun yènnáa: O nín-yání tonkaro lé o Simǎn, na 6a mún có yèni làa Piere, lè mín za Andere, là a Zaaki lè mín za Zǎn na lé o Zebedee zàwa. ³ A dé o Filiipu là a Baatelemii, o Toma là a lǎnpó fé Matiye, o Alifee za Zaaki là a Tade, ⁴ o Simǎn na lé 6a Zelootewa* kuure nùpua nǐ-kéní, là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu tonkaa mi tonkarowà píru jun
(Maaki 6.7-13; Luki 9.1-6)

⁵ Bán báawa píru jun so lé bǎa ó o tonkaa, á henía bǐo kà nǎn yi: «Mi yí va hǎ kǎna na á bǎa yínǎn 6a *zuífùwa kará yi, à mún yí zo ho *Samaríi kǎhǔ lórá yi. ⁶ O *Isirayele nǐpomu na ka lòn pia na vúnun bán lé bǎa mi va cǎn. ⁷ Mi lá ho wǎhǔ wà, à bǐo kà lè bǐo mi wé bue: Le *Dónbeenǐ béenǐ á sùarǎa. ⁸ Mi wéé 6a vǎnvárowà. Bǎa húrun á mi vèení. Ba bǐeréwà à mi wéé, à ja 6a cínáwa lén bia 6a wi yi. Mi yú mu làa kǎamǎa, à mi bèn mún wé na mu làa kǎamǎa. ⁹ Mi yí lén làa sǎnú, tàá wǎrí. Hǎrí le wén-wíníwà à mi yí 6ua. ¹⁰ Mi yí 6ua puure. O búii yí 6ua báká tàá nakǎa à séení hǎa ó o zǎ. O búii yí 6ua bǐinza. I bǎa bǐn lé bǐo ó o ton-sá ko lè mí jii dínló. ¹¹ Mi wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, à mi cà yǎa á à tà mi ì làa o wán, à keení wón bǎnso cǎn fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ¹² Mi wé vaá zon zǐi lée zǐi na yi, à mi bío le ho héerà à keń le zǐi mu nùpua wán. ¹³ Ká bǎa wi le yi á tà mi bío, á mi héerà á à keń 6a wán. Ká 6a pǎ mi bío, à mi fé mi héerà tènii. ¹⁴ Mi wé vaá zon zǐi, tàá lóhó na yi, ká bǎa wi bǐn pǎ mi bío á le mí máa jí mi cǎn, ká mi wee lé bǐn, à mi púaa mi zení khǐnkhǐnǐ kúia.† ¹⁵ Le † mí ho túiá na mia: Le cítii fǐ nǎnzoñ, á hón lóhó so nùpua bío na khíi sá 6a yi á à poń bío sá ho *Sodǎomu lè ho Komǎore lórása yi.»‡

* **10:4** Ba Zelootewa lé 6a nùpua na fù wee cǐii mín síi bío hení. Ba hǎa wee fi lè 6a Oroomusa lè tǐbíri yi. † **10:14** Hǎa zení khǐnkhǐnǐ púaa kúiaró lée bío na 6a zuífùwa wee wé hón pǎahǔ so yi ká 6a vaá ló ho kǎ-veere búii yi á bǐnia wà bueé zo mǐn kǎhǔ. Ká bío hen kà bǐn lé 6arén zuífùwa wee wé mu làa mín, á zéení le le páanii mia 6arén làa bǎa pǎ le Dónbeenǐ béenǐ bío pǎahǔ. ‡ **10:15** Mi loń Bǐo pǐhǔ búeenii vǎahǔ (Genèse) 18-19

*O Yeesu bia le lònbee na yòo lua bio
(Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)*

¹⁶ «Mi jí bǐo kà: I wee tonka mia. Mi ka lòn pia na wà vaá zo 6a dakhínkhínwa t̄ahũ. Mi zūn miten ɓuaró làa bǐo 6a háwá zūnáa miten ɓuaró bǐo s̄ii, à wé 6a nùpua na wayika lè 6a ɓùaaɓúuní bǐo s̄ii. ¹⁷ Mi pa miten bǐo. Ba nùpua khii wé è ɓua mia á à varáa ho pánká ɓànsowà c̄s̄n á bán vaá cítí mia. Ba wé è ha mia lè h̄ã làbàani 6a *zúifùwa kàránló z̄íní yi. ¹⁸ Ba wé è ɓua mia á vaá d̄íní h̄ã k̄ana ɓúnása lè 6a bá-zàwa yahó bǐo mi tà mi bǐo yi. Lé b̄un mi ì bè yi á à zéénínáa ì bǐo lè ɓarén làa b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa.

¹⁹ «Hen ká 6a khii wé ɓuan mia vannáa le cítí fliní, à mi yí le mi yiwa dè bǐo mi ì láráa mi ɓi-cúa làa bǐo mi ì bǐo bǐo yi. Mi ì yí h̄ã bióní na mi ì bǐo ho p̄ahũ mu yi. ²⁰ H̄ã bióní mu máa wé mi kùrú bióní. M̄in Maá Dónbeení Hácírí lé d̄io á à dé h̄ã mi ɓiní yi á mi ì bǐo. ²¹ Ba nùpua ɓúí wé è dé m̄in kùrú zàwa á à na 6a à ɓúe. Hàrì 6a maáwà ɓúí á à wé mu ɓàn s̄ii lè mí zàwa. Ba zàwa ɓúí mún ñ h̄íní m̄in maáwà wán, á à na 6a 6a à ɓúe. ²² Ba nùpua ɓúenɓúen á à ɓin mia bǐo mi tà mi bǐo yi. Ká ȳã mah̄ã h̄ã mí s̄li fúaa mu véenii, wón á à fen. ²³ Hen ká 6a khii wee beé mi lò lóhó na yi, à mi lùwí va dà-veere yi. Le ì mí ho t̄úia na mia: O *Isirayele k̄sh̄ú lórá ɓúenɓúen á mi máa bèeni máa vé ká a *Nùpue Za yí ɓuara.

²⁴ «Nì-kenínii na po ȳã wee kení a wón mía. A ton-sá na po mí ɓúh̄úso wón mún mía. ²⁵ Ká a ñ-kenínii h̄ã ka làa ȳã kenía wo bǐo, se b̄un á à k̄ãna. Ká a ton-sá mún h̄ã ka le mí ɓúh̄úso bǐo, se b̄un á à k̄ãna. Ká le z̄i-ɓúh̄ú ñ-k̄inle 6a h̄ã wee ve là a *Belezebuule, § á se o z̄i nùpua á 6a a ve lè h̄ã yènnáa na yí seka po dèn.

*Le Dónbeení lé d̄io mi wé z̄s̄n
(Luki 12.2-7)*

²⁶ «Mi cén wé yí z̄s̄n 6a nùpua. Mu bǐo na s̄ankaa ɓúenɓúen khii mi, á bǐo sà yi ɓúenɓúen mún khii zūn. ²⁷ Bǐo á ì b̄ia n̄n̄n̄ mia le t̄ibirí yi, à mi mí wéréwéré le 6a nùpua jí. Bǐo á ì h̄um̄nkaa làa mia à mi yòo bue h̄ã lòra. ²⁸ Mi wé yí z̄s̄n b̄ia wee ɓúe o nùpue ká 6a yí dà máa ɓúe o mànákã. Le Dónbeení na dà a yáa h̄ã s̄ánia lè ho mànákã le Dof̄n̄í d̄sh̄ú na máa hí yi, dèn lé d̄io mi wé z̄s̄n. ²⁹ Ba ɓínzà-w̄íníwà bùaa ɓun so yí máa wé yèé ho t̄m̄s̄n dà-kéní le? Eε ká hàrì 6a yà-kéní máa kùen ká m̄in Maá Dónbeení yí zū mu. ³⁰ Ká mu lé minén, hàrì mi ɓún-v̄ání ɓúenɓúen á le Dónbeení zū ɓii. ³¹ Mi w̄ãa yí z̄s̄n dèε, lé mi bǐo ɓúh̄ú wi po 6a minka ɓínzà-w̄íníwà.

§ 10:25 Belezebuule: Mu p̄ahũ ká le yèni mu á 6a zúifùwa c̄èr̄e h̄ã zū le lé 6a c̄n̄áwa ɓúh̄úso na lé o Sat̄áni te le.

O Yeesu bïo tàró tàá mu plló
(Luki 12.8-9)

³² «Yìà òo bía wéréwéré le mí bïo sã mi, á òo òo mún khii bío mu wéréwéré wàn Maá na wi ho wáayi yahó le bânso bïo sã mi. ³³ Ká yíà bèn bía wéréwéré 6a nùpua yahó le mí yí zū mi, á òo òo mún khii bío wàn Maá na wi ho wáayi yahó le í yí zū bânso.

O Yeesu bïo wee khéé 6a nùpua
(Luki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Mí yí leéka le í buara wà bueé dé ho héerà ho òo òo òo yí. Bùéé. Í yí wà bueé dé héerà ho yí. Hã fio lé hĩa á í wà bueé dé. ³⁵ Í wà bueé khéé o za le mín maá, á à khéé o nu le mí hínló, là a búa hĩa le mí yàró hĩa. ³⁶ O nùpue bân zii nùpua le bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yíà wa mín maá tàá mín nu á po mi, wón bânso yí dà máa páaní làa mi. Á yíà wa mí za tàá mí hínló á po mi, wón bânso yí dà máa páaní làa mi. ³⁸ Yíà yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa mi, wón bânso mún yí dà máa páaní làa mi. ³⁹ Yíà wí ò o pa mí mukānī bïo wón á à vīnī le. Ká yíà màhã vīnīa mí mukānī òo òo òo bïo yí, wón á à bīnī òo òo yí le.

Yíà buan le Dónbeenī ton-sá cūnú na ó òo yí
(Maaki 9.41)

⁴⁰ «Yìà buan mia sese, se lé òo òo òo á bânso buan sese. Á yíà buan mi se, se lé yíà tonkaa mi á bânso mún buan se. ⁴¹ Hen ká yíà buan le *Dónbeenī jī-cúa fero búi se lé bïo ó o lé le Dónbeenī jī-cúa fero, á bânso khii yí 6a jī-cúa ferowà cūnú na 6a à yí. Hen ká a búi buan o nùpue na téréna le bïo ó o téréna, ó o khii yí bĩa téréna cūnú na 6a à yí. ⁴² Ká nùpue nōn hārī ho kóo-za yimù cūee jūn-wia bĩa wi hen na jūhū mīa nī-kenī búi yí, lé bïo ó o lé í nī-kenīnī, wón bânso á à yí mu cūnú máa khī.»

11

¹ Bïo ó o Yeesu zéénia mí nī-kenīnia vó, ó o ló bīn wà, á wà waá kārán 6a nùpua ká a bue le Dónbeenī bïo ho kōhū mu lórá yí.

O Zān Batiisi tonkaa 6a nùpua o Yeesu cōn
(Luki 7.18-35)

² Bïo ó o Zān Batiisi wi ho kàsó yí, ó o ná bïo ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí nī-kenīnia nūwā yēn búi ³ le 6a va a tūa wo yí: «Ūnén lé fo á wa ná bïo le fo ko ū buen léé, tàá wa pá ko à wa lòonī nī-veere?» ⁴ O o Yeesu bía nōn 6a yí: «Bïo mí wee jí làa bïo mí wee mí á mí vaa bío na a Zān yí. ⁵ Ba muiiwà yïo

* **10:38** Ho kùrùwá píló bïo wee zéénī le bânso sã mu húmú yí. Hen ká á mu wee zéénī le yíà tà a Yeesu bïo á zū le bīn sūaanī orén mí bēere mukānī.

wee mi, á 6a mùàmúawà hínɔn wee varáka. Ba 6ùèrèwà wee wa. Ba bekewà ñikɔnna wee jí mu bïo. Ba ñi-hía wee vèe. A le bín-tente wee bue na 6a ñi-khenia yi. ⁶Yia yí pá í bïo ká a tà mu yi, se wón 6ànsò ñúhú sí.»

⁷Bïo ó o Zān ñi-kenínia bínía wà, ó o Yeesu wee bío o Zān mu bïo lè 6a zāamáa kà síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee hée vɔnvá lée? Bùèé. ⁸A lée webio mí vaá lora? Lée nùpue 6úi na sía hɔnbɔnɔn le? Bïa wee zí hɔn sí-seniso á wi 6a pāmá-beera zíní yi. ⁹A lé o yén mi van bïo yi? Lé le *Dónbeení ñi-cúa fεero 6úi le? Ká mu lé wón, se mi tūiá sí. O yáá pá po wón, le í bío mu na mia. ¹⁰O Zān mu lé yia á le Dónbeení bioní vūahú bía bïo kà síi: «Í ì tonka í tonkaro ò o dí ũ yahó á 6ueé wíoka ũ wɔhú». ¹¹Le í mí ho tūiá na mia: 6a nùpua na wi ho ðímíjǎ yi 6úen6úen á yia bïo ñúhú wi po a Zān wón mia. Εε ká le *Dónbeení béení zàwa món-dí màhá pá po a. ¹²Pāahú na ó o Zān Batiisi wee zéení le Dónbeení bïo yi á 6uee 6úe ho zuia yi, á le Dónbeení béení bïo á 6a wee firáa lè mi sòobéε. A bïa wee fi làa bún wi 6a fé mu lè ho pánká. ¹³Le Dónbeení ñi-cúa fεerowà 6úen6úen là a *Mɔyiize làndá á bía le Dónbeení béení bïo yi fúuu á 6ueé 6ó a Zān Batiisi pāahú. ¹⁴Ká mi tà le bïo bía 6úen6úen bon, se o Zān mu lé yia lé o *Elii na 6uenló bïo fèra bía. ¹⁵Yia wee jí bïo, à wón jí bïo bía sese.»

¹⁶O Yeesu pá bínía bía: «Ho zuia nùpua á í dà à tèè lè 6a yén? Ba ka lè 6a háyúwá na lée kará 6a nùpua fémínló lahó yi, à 6a wee háaní na mí ninzàwa na zoó le 6onfónii yi kà: ¹⁷«Wa 6úa hã sía san, à mi le mi máa lée yo. Wa bó le yèni, á mi le mi máa wá.» ¹⁸Mi loń. Bïo ó o Zān 6uara, á yí máa dí ðin-poni, á mún yí máa ñu ðivén, á 6a le o cíná wi o yi. ¹⁹O o *Nùpue Za 6èn 6uara, á 6ueé wee dí ká a ñu, á 6a wee bío bïo kà: «Mí loń. O ñii na kà yí máa wé bïo 6úi ká mu yínɔń ðínló ðíró làa ðivén ñuló. O lé 6a *làn pó féwá lè 6a ñi-kora 6àn bɔnlo.» Εε ká le Dónbeení bè-zūnminí wee zéení mí térénló 6a bè-zūnlowà bè-wénia yi.

*Hã lórà na nùpua pǎ a Yeesu bïo
(Luki 10.13-15)*

²⁰Bún món, ó o Yeesu wee zá lè hã lórà na ó o wó mu yéréké bïowa cèrèε yi, lé bïo á 6a nùpua na wi hã yi á yí yèrémáa mi yilera lè mi wárá. O wee bío bïo kà: ²¹«Ūnén Korazēn lóhó lè ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bïo ká mu yéréké bïowa na wó mi cǔn 6àn síi lá wó ho Tiire lè ho

Sidōn lórá* yi, se hã lórá mu nùpua lá hínōn hààní á khuiira hã pórókówá zã† á kúaa le sãni mi wán, á zéeniánaa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yi. ²² Lé bñn nōn á ï wee bíoráa mu na mia: Le cítii fñ nōnzoñ á ho Tiire lè ho Sidōn lórá lònbee na a yí hã, á à wé làa yi minén lònbee yi.

²³ «Èε ká ũnén *Kapεεnayuumu, fo wee leéka le 6a khii lá fo á à yòráa ho wáayi yi le? Bùéé. Ho nñ-hónbó-lóhó lé hĩa 6a khii líí dé fo yi. Lé bño ká mu yéréké bñowa na wó ũ cñn 6àn sii lá wó ho *Sodōomu yi, se ho lóhó mu pá lá wi hàrí lòn zuia. ²⁴ Lé bñn nōn á ï wee bíoráa mu na mia: Le cítii fñ nōnzoñ á ho Sodōomu bño á à wé làa yi ũnén bño yi.»

O Yeesu dó mìn Maá Dónbeení bārākà
(Luki 10.21-22)

²⁵ Cñnú bñn món, ó o Yeesu bñniá wee bío bño kà: «Ï Maá, ũnén lé ho wáayi lè ho tá Nùhúso, ï wee dé ũ bārākà. Lé bño mu bño na fo sà mu bè-zūrímíní 6ànsowà lè le hácirí 6ànsowà yi á fo tà zéeniá làa bña bño ñúhú mia. ²⁶ Ï Maá, mu bon. Bño mu wóráa kà lé bño sí foñ.

²⁷ «Ï Maá dó mu bño 6úen6úen ï níi yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínōñ o Maá. Á nii woon mún yí zū a Maá, ká mu yínōñ o Za, làa bña ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.

²⁸ «Minén 6úen6úen na ho sèró na líi wee beé lò, mi 6uen ï cñn, á ï na hã vūrínà mia. ²⁹ Mí lá ï zúu bè mi wán à díá le ï kàrán mia. Lé bío á ïnén wayi, á wee liíní ïten, á minén mí bεεre á à yí hã vūrínà. ³⁰ Ï zúu na á ï bè mi wán á yí líi, á ho sèró na á ï bè mi wán á mún záyi.»

12

O Yeesu lé yia á ho Sabaa bío wi nti yi
(Maaki 2.23-28; Luki 6.1-5)

¹ Cñnú bñn món, ó o Yeesu wee kãa hã mana 6úi yi ho *Sabaa zoñ. Á le hñni dà a nñ-kenínia, á 6a wee khé ho ññlò na bon ññn à là. ² Bño 6a *Farizíεwa mōn mu á 6a wee bío là a Yeesu: «Loñ ũ nñ-kenínia. Bño 6a wee wé yí ko làa wéró ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» ³ O o Yeesu bíá nōn 6a yi: «Bño ó o *Daviide yankaa wó ká arén lè mí nùpua le hñni dà á mi ññn yí kàránna yí mōn le? ⁴ O wà zon le Dónbeení pñnsòni bùkú yi, á zoó lá ho búurú na 6a wó lè mu hãmu á 6a là. Ká 6a ññn lá yí ko à 6a là ho. Le *Dónbeení yankarowà mí dòn lé bña á ho làrò

* **11:21** Ho Tiire lóhó lè ho Sidōn lóhó: Hã hĩa le ho Fenisii kñhú lò-beera 6úi. Lé bñn á ho wãahú na 6a le Baale wi yi. Hón wãahú so lé hĩa ó o bεε hãa na 6a le Zezabεele fó zonnáa o Isirayεele kñhú yi. Hã lórá mu firó bío bíá o Ezekiyεele vñahú yi 26.1–28.19. † **11:21** Hen ká 6a zúífùwa fù wi 6a zéeni le mí wi le wéε yi, tàá ká 6a wi 6a zéeni le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yi, á 6a wé khuii hã pórókówá zì, ká 6a wé kúee le sãni mí wán.

nii nɔn yi.* ⁵ Tàá mi so ðĩn yí kàránna mu o *Mɔyĩize làndá yi, le le Dónbeenĩ yankarowà na wee sá le Dónbeenĩ p̄nsòni bùkú yi, á máa wé bè ho Sabaa làndá yi ká mu ɲɔn pá yí nɔn wé khe le? ⁶ Le 1 bío mu na mia: Bĩo wi hen á ɲúhú wi po le Dónbeenĩ p̄nsòni bùkú. ⁷ Ká le Dónbeenĩ biónĩ vūahú biónĩ na le bía le mínén màkóo wi le yi na se yi, ká 6a bà-kùio na 6a wee wé lè mu hāmu á mí p̄á bĩo,† á mi lá zū kúará, se bĩa yí wó yí khon á mi lá máa síiní ɲúná. ⁸ Lé bĩo ó o *Nùpue Za lé yĩa á ho Sabaa bĩo wi níi yi.»

O Yeesu wɛ́era a nii na bàhó húrún
(Maaki 3.1-6; Luki 6.6-11)

⁹ Bún mɔn ó o Yeesu ló bín á wà van 6a *zúifùwa mu kàránlò zii yi. ¹⁰ Mu zoñ à nii búii wi bín á bàhó húrún. A bĩa wi bín wi 6a kooní a Yeesu yi. Lé bún nɔn á 6a tũara a yi kà: «Wa làndá yi á nùpue so dà wee wɛ́e *Sabaa zoñ le?» ¹¹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Minén ó o búii pio yà-kéní mí dòn lá wi síi, á wó wó kũera zon le buii yi ho Sabaa zoñ, ó o so máa líi lén wo le? ¹² A bĩo ó o nùpue bĩo ɲúhú màhã wi po a pio hã. A bún wa làndá yi, á nùpue dà à wé tentemu làa nùpue ho Sabaa zoñ.» ¹³ Bún mɔn, ó o Yeesu yèrémáa bía là a nii: «Hóoní ũ bàhó.» O o nii hóonía mí bàhó, á ho dɛénia wan ðĩn làa hĩa so bĩo.

¹⁴ A 6a *Farizɛwa wà ló, á bĩo 6a à wé á à yíráa o Yeesu á à búe lé bún 6a lée wee wãaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeenĩ ton-sá na le mɔn léra

¹⁵ Bĩo ó o Yeesu zūna mu, ó o ló bín wà. A 6a minka zãamáa bò a yi. O o wɛ́era 6a vánvárowà búenbúen na wi bín, ¹⁶ ká a màhã henía mu nɔn 6a yi le 6a yí bá mí bĩo na nùpua yi. ¹⁷ Mu wó kà síi, bèra a na ò o ɲi-cúa fɛero *Ezayii bióní na kà à ɲii sí.

¹⁸ Le le Dónbeenĩ bía:
«Yĩa kà lé 1 ton-sá na á 1 mɔn léra,
yĩa á 1 bò 1 tàká wán.

1 síi wan o bĩo yi.

1 ì liiní 1 Hácírí o wán,
o ò bue 1 cítii bĩo á à na hã síiwà yi.

¹⁹ O làa nùpue máa wãaní.

O máa wãamaka bĩo.

Ba máa ɲí a sã bonfúaa yi.

²⁰ Le nãaninle na ɲumaa
ó o máa khé máa día.

A le fɛntání na wee hí

ó o mún máa búe.

O ò 6ua mítén kà síi,

fúaa bĩo ó o térénló bĩo yòó có ló,

²¹ á hã síiwà búenbúen màhã à dé mí sía wo yi.»†

* 12:4 Mí loñ Samuwɛle nín-yání vūahú 21.2-7 † 12:7 Mí loñ Ozee vūahú 6.6

† 12:21 Mí loñ Ezayii vūahú 42.1-4

O Yeesu pànká á yí ló Satāni cǎn
(Maaki 3.22-30; Luki 11.14-23)

22 Ba ɓuan o nii ɓúí ɓuararáa o Yeesu cǎn ò o cǎná wi o yi, ó o lé o muíi á mún yí dà máa ɓío. O o Yeesu wεéra a, ó o jii dɛɛnía fá á wee ɓío, á mún wee mi. 23 A ɓa zǎamáa wó coon mu ɓío yi, á ɓa wee ɓío: «Yia kà màhá lé o *Daviide Za léé?»

24 Ká ɓío ɓa *Farizǐewa ja mu, á ɓa wee ɓío: «O nii na kà á wee ja ɓa cǎnáwa lén ɓia ɓa wi yi là a *Belezebuule pànká, yia lé ɓa cǎnáwa jǐhǐso.» 25 Ká a Yeesu màhá zǔna ɓa yilera, ó o ɓia nɔn ɓa yi: «Kǎhǐ léé kǎhǐ na nǔpua wee fi mín yi á à fi ì vé. Lóhó léé lóhó, tàá zii léé zii na nǔpua wee fi mín yi á jǐhǐ á à ɓúe. 26 Ká ɓío ó o *Satāni te ó o wee ɓíní ja se o wee fi lè mítén. A ɓia ɓío sǎ a yi jǐhǐ so máa ɓúe le?»

27 «Mi wee ɓío le í wee ja ɓa cǎnáwa lé ɓío ó o Belezebuule wee na mu ɓàn pànká mií. Ká lé ɓún mu wórǎa, á yia ɓɛn wee na ho pànká mínɛn nǔpua yi à ɓa ja lè ɓa cǎnáwa lé o yén? ɓia làa mia léé dà-kéní ɓán mí ɓεere yáá wee zéení le mi ɓío yí bon. 28 Ká le Dónbeení Hácírí lé dǐo wee na ho pànká ínɛn yi, à í ja lè ɓa cǎnáwa, se ɓún wee zéení le le *Dónbeení ɓéení á dɛɛnía ɓueé ɓó mia.

29 «Nii woon yí dà máa zo pànká ɓànso zii á máa zoó khuii o nii ɓío, ká a yí can o pànká ɓànso mu yí wó. Ká a màhá can wo wó, ó o zoó khuii ɓío wi o zii ɓúenɓúen.

30 «Yia yí wi làa mi, se wón wee fi làa mi. A yia mún yí máa séení mi ho vá kúeemínwánló yi, se wón wee saawaní. 31 Lé ɓún nɔn á í wee ɓío mu na mia: Ba nǔpua bè-kora na ɓa wó ɓúenɓúen lè há ɓín-kora na ɓa ɓia ɓúenɓúen, á ɓío khii sɛn ñ díá á à na ɓa yi. Ká yia ɓia khon le Dónbeení Hácírí dǎní yi, wón ɓa khii máa sɛn ɓío máa díá. 32 Yia ɓia le ɓín-kohó o *Nǔpue Za dǎní yi, wón ɓa à sɛn ñ díá á à na yi. Ká yia ɓia khon le Dónbeení Hácírí dǎní yi, wón ɓa khii máa sɛn máa díá máa na yi, hàrí ho zuia.»

Le vǐndɛɛ semu wé zǔn há ɓia na le wee ha yi
(Luki 6.43-45)

33 «Hen ká le vǐndɛɛ se, à le ɓia wé sí. Ká le vǐndɛɛ yí se, à le ɓia máa wé sí. Le vǐndɛɛ semu wé zǔ há ɓia na lé wee ha yi. 34 Díhioni yén! ɓío mi yí se, á mi dà à wé kaka á à ɓioráa mu ɓío na se. O nǔpue ɓío na wi o síi yi, ɓún lé ɓío ó o wee wé ɓío. 35 O nǔpue na se wón wee wé ɓío há ɓín-tentewà, lé ɓío á ɓío wi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé ɓío há ɓín-kora lé ɓío á ɓío wi o síi yi yí se. 36 Le í mǐ ho tǔiá na mia: Le Dónbeení cítii fi nònzoñ, á há ɓín-conconwà na ɓa nǔpua ɓia á ɓa à zéení jǐhǐ. 37 Lé ɓío á ũ jǐ-cúa lé hǐa ɓa à dǐn wán á à fináa le cítii á à zǔrnáa ká ũ téréna, tàá ká ũ yí téréna.»

*Ba le o Yeesu wé yéréké bïo búí à mí mí
(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)*

³⁸ A ho *lándá bïo zéénílowa lè 6a *Farizléwa nùwá yèn búí wáa bía nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bïo búí à wa mí.» ³⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ho zuia nùpua na yí se, na wee bíní le Dónbeení món à wé mu bè-kora, á wee cà à 6a mí yéréké bïo. Εε ká 6a máa mí yéréké bïo búí ká mu yínón le *Dónbeení jì-cúa fεero Zonaasi bïo. § ⁴⁰ Mu bon. O Zonaasi wó hã wizooní bïo tìn lè mí tìnònna bïo tìn o ceza píohó yi. Lé ká síi ó o Nùpue Za mún khíi wéráa hã wizooní bïo tìn lè hã tìnònna bïo tìn ho tá yi. ⁴¹ Ho Niniivesa yèrémáa mí yilera lè mí wárá, lé bïo 6a já a Zonaasi bioní. A yíá wi minén tlahũ, wón bïo jùhũ wi po a Zonaasi. Lé bñn nòn á le Dónbeení cítii fí nònzoñ, á ho Niniivesa mu á à hñní ì ðñn ho lònbiò nùpua yahó, á à kooní 6a yi. ⁴² O bée hãa na hía wi ho Saba kōhũ jùhũ wán á hía ló lùe na ðání nà yi làa sòobéε, á bueé já a *Salomøn bè-zürminí bioní.* A yíá wi minén tlahũ, wón bïo jùhũ wi po a Salomøn. Lé bñn nòn á le Dónbeení cítii fí nònzoñ, ó o bée hãa mu á à hñní ì ðñn ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yi.

*Bïo ó o cíná wee bíní buee zoráa yíá ó o lá ló yi
(Luki 11.24-26)*

⁴³ «Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héε vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò keení á à vññ yi ká a máa yí ho. Ká a hía cà san, ⁴⁴ ò o bío mí yi: «I ì bíní ì va hen na á ì ló yi.» Ká a bíníá van bñn ò o vaa yí ho lahó mu mí kãamáa ká ho sàara, á wíokaa sesese. ⁴⁵ Ká a møn mu, ò o bñní vaa fé 6a cínáwa bùaa hẹjrun na bèn jii po arén, à 6a páaní buee zoo keení cícakà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so bío wíoka yáa poñ bío mu fù karáa. Lé làa bñn síi á ho lònbiò nùpua na yí se bío khíi wéráa.»

*O Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa lé 6a yén?
(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)*

⁴⁶ O Yeesu wee bío lè 6a zãmáa, à bñn à 6àn nu lè 6àn zàwa bueé ðñn. «Ba léε ðñn ho khũuhũ, á wi 6a bío làa wo. ⁴⁷ O o búí bía là a Yeesu: «Loñ. Mìn nu lè mìn zàwa léε ðñn ho khũuhũ á wi 6a bío làa fo.» ⁴⁸ O o Yeesu bía lè 6ànso: «Wàn nu lé o yén? A wàn zàwa lé 6a yén?» ⁴⁹ Bñn món ó o dá mí níi mí nñ-kenínia yi ò o bía. «Mi loñ. Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ⁵⁰ Lé bío á yíá wee wé wàn Maá na wi ho wáyí síi bío, wón lé wàn za, lè wàn hñnló, lè wàn nu.»

§ 12:39 Zonaasi: O bío bía le Dónbeení páaní kñnle vñahũ na 6a le Zonaasi vñahũ yi. * 12:42 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vñahũ (1 Rois) 10.1-13; Wizooní bè-wénia cúa-jun níi vñahũ (2 Chroniques) 9.1-12

13

O díro wàhiire
(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)

¹ Bún zon ó o Yeesu hínɔn le zii yi ló, à wà vaá kará ho vū-beenĩ jii, á wee kàrán 6a nùpua. ² Ba minka zāamāa kínía wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará, à 6a zāamāa bán đin mu jummu jii.

³ O wee wà hā wàhio à kàránnāa 6a nùpua làa bío cèrèè. O bía: «Nii búii ló van mí mǎhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bío ó o wee dé mu á mu búii lion ho wǎhú nǐsání, á 6a jínzàwa sèekaa bún vǎ. ⁵ Mu búii lion ho búaa hó na le tǐní wí wán ká le yí lǐ, á mu dènía ló, lé bío le tǐní yí boo bín. ⁶ Bío le wii jǎ lè mí sòobéè, á ho đínló na ló wíníwíní á hon, lé bío ho naní yí vá yí lion. ⁷ Mu búii lion hen na hā kíkara bia héra yi, á mu ló, á hǎn kíkara so hínɔn yóó pà mu. ⁸ Mu búii bún lion ho tá na se yi, á mu ló, á yóó han mí bia. Hā búii yú khímàni khímàni, hā búii yú búará-tǐn tǐn, hā búii yú bóní làa píru píru.»

⁹ O Yeesu pá bínía bía bò mu wán: «Yia wi ò o jí bío, á wón jí bío bía sese.»

Lée webio nɔn ó o Yeesu wee wàráa hā wàhio
(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)

¹⁰ O o nǐ-kenínia vá bueé bó a yi, á wee tùa wo yi. «Lée webio nɔn fo wee wàráa hā wàhio na 6a yi?» ¹¹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le Dónbeenĩ wó á le béenĩ bío na sà yi á mi yú zūna, à 6a nǐ-vio yí zūna mu. ¹² Lé bío á yia bío wi á 6a khii bíní yóó bè mu búii wán á à na a yi, ó o bío á à wé boo. Ká yia dèe búii mía, wón á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wí mi cón á 6a pá à fé. ¹³ Lé bún nɔn á ĩ wee wàráa hā wàhio na 6a yi. Ba wee loń coon, ká 6a yí máa mi. Ba wee jí mu bío ká 6a yí máa 6ua mu à zūń kúará. ¹⁴ Lé kà síi á le *Dónbeenĩ jii-cúa fɛero *Ezayii bío na ó o bía 6a đání yi á jii súrāa. O bía bío kà:

«Mi khii wee jí mu bío
ká mi máa zūń mu kúará.
Mi khii wé è loń coon
ká mi máa mi hàrí dèe.

¹⁵ Mu nǐpomu na kà bèn-tǐn bónbúra.

Ba tun mí jikǎnna,
á muunía mí yío.

Ba yí wi à 6a mi bío.

Ba mún yí wi à 6a jí bío.

Ba yí wi à 6a zūń mu bío

à yèrémá buen ínén Dónbeenĩ cón à ĩ weé 6a.»*

* 13:15 Mi loń Ezayii vǎahú 6.9-10

16 «Èε ká minén bán ɲúná sí. Mi yïo wee mi, á ɲikɔ̃nna mún wee ɲí mu bïo. 17 Le í mï ho tũíá na mia: Le Dónbeenĩ ɲi-cúa fεεrowà cèrèε lè 6a nùpua búí na térénna á sía hĩa vá à 6a mi bïo minén wee mi, à 6a yí mɔn mu. Ba sía hĩa vá à 6a ɲí bïo minén wee ɲí, à 6a yí ɲá mu.

O Yeesu zéenia o ðiro wàhiire kúará
(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)

18 «Mi wáa ɲí yïa wee dé mu bè-dà wàhiire kúará. 19 Bïa wee ɲí le *Dónbeenĩ béenĩ bïo á 6a yí zũ mu kúará á ka lè ho wɔhũ nĩsání na mu bè-dà lion yi. O *Satáni wee 6uee lén mu 6a sía yi. 20 Ba 6úí ka lòn 6úaahó. Ba wee ɲí le Dónbeenĩ bíonĩ, à tà le yi fúafula, à zámaka le bïo yi. 21 Ká 6a màhá yí máa díá à le zo 6a. Ba wee tà le bïo ho pãahũ na cĩnú yi mí dòn. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénló yú 6a le Dónbeenĩ bíonĩ bïo yi, à 6a dèenĩ pĩ le Dónbeenĩ bïo. 22 Ba 6úí ka lè ho tá na hã kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba ɲá le Dónbeenĩ bíonĩ, ká ho ðímĩɲá bïo yilera, lè ho nãfòró poni na wee khà 6a nùpua, á wee hè le bíonĩ mu, à le máa wé bïo 6a yi. 23 Ba 6úí 6èn ka lè ho tá na se bïo, na mu bè-dà lion yi. Ba wee ɲí le Dónbeenĩ bíonĩ, à zũn le kúará, á 6a 6èn wee ha hã bia. Ba 6úí khĩmàni khĩmàni, 6a 6úí 6úará-tĩn tĩn, 6a 6úí 6óní làa pĩrú pĩrú.»

Le ɲí-kohó wàhiire

24 O Yeesu bĩnía wà le wàhiire 6úí nɔn 6a yi: «Ho wáayi béenĩ bïo 6onmín làa bïo ká: Nii 6úí dó mu bè-dà tente mí mɔhũ yi. 25 A ho tĩnàahũ 6úí ká 6a nùpua 6úen6úen dũma, ó o nĩ mu zúkúso 6uara, á 6ueé dó le ɲíní bia ho mɔhũ mu yi, ò o bĩnía wà. 26 Pãahũ na ho ðĩnló ló á yòó wee te yi, á le ɲíní mún líí ló. 27 A ho mɔhũ 6ànsò ton-sáwá bía nɔn wo yi: «Núhũso, fo yí dó mu bè-dà tente ũ mɔhũ yi le? A le ɲíní 6èn ló wen bĩn.» 28 O o bía nɔn 6a yi: «Lé í zúkúso wó mu.» O o ton-sáwá bía: «Fo wi à wa vaa dεε le ɲíní mu le?» 29 A ho mɔhũ 6ànsò bía nɔn 6a yi: «Bùéé. Mi díá, lé bïo ká mi le mi ì dεε le ɲíní ká mi yí wó sese á mi ì dεε le á à léé lè ho ðĩnló. 30 Mi díá le mu páaní dā fúaa ho ðĩnló láró pãahũ. Hón pãahũ so yi, ká í bío ò na 6a ton-sáwá na à lá ho ðĩnló yi le 6a dεε le ɲíní vé, à kúia lè mí kúnkúwá à cĩí. Bũn món à 6a màhá lá ho ðĩnló kúee í nání yi.»

Ho mútáàdè bεεre lè le ɲa-fni wàhio
(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)

31 O Yeesu tĩn bĩnía wà le wàhiire 6úí nɔn 6a yi: «*Le Dónbeenĩ béenĩ bïo 6onmín lè ho mútáàdè bεεre na ó o nĩ 6úí vaá dù mí mɔhũ yi. 32 Lé ka cĩnú po hã bia na ká 6úen6úen. Ká le màhá ló, à le dā poñ ho zen-6uahó bè-vànii 6úen6úen, à wé mí vĩndè-kùure, à 6a ɲínzàwa wé 6uee tá mí lenna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

³³ O Yeesu bíníà wà le wàhi-veere búí nòn 6a yi: «Ho wáayi béenĩ bĩo 6onmín lè le ja-fini na ó o hãa búí zúnzúio kúaa mu dũmu kiloowa 6óní làa hònú yi á khan bàrà á mu ló.»

*O Yeesu wee wà hã wàhio á zéentnda mu bĩowa yara
(Maaki 4.33-34)*

³⁴ Bũn búenbúen ó o Yeesu wee wà lè hã wàhio à na 6a zãamãa yi. O hãa yí maa wé kàrán 6a ká a yí wà wàhio. O hãa wee wé kà sii, ³⁵ bèra a na à le *Dónbeenĩ ji-cúa fεero bĩo na ó o bía à jii sí:

«ĩ khii wé è bío làa ba
lè hã wàhio.

Mu bĩo na sà yi

hàrí ho ðímíjã jũhũ búeenĩ

á ĩ khii zéeni yara làa ba.»†

O Yeesu zéenia le jí-kohó wàhiire kúarã

³⁶ Bũn mòn ó o Yeesu wà vaá zon le zii yi ò o díã 6a zãamãa. O o nĩ-keninia wà zon o cón, á zoó bía làa wo: «Le jíni na ló ho mǎhũ yi wàhiire kúarã á ũ zéeni làa wen.» ³⁷ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Yia wee dé mu bè-dà tente lé o *Nùpue Za. ³⁸ Ká ho mǎhũ lé ho ðímíjã. Mu bè-dà tente lé bĩa bĩo sã le Dónbeenĩ béenĩ yi. Ká le jí-kohó lé bĩa bĩo sã o *Satãni yi. ³⁹ O zúkúso na dó le jí-kohó bia lé o Satãni. Ho ðĩnló láró wee zéeni ho ðímíjã véró bĩo. Ká 6a ton-sáwá na wee lá ho ðĩnló lé le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà. ⁴⁰ Bĩo 6a wee dεerãa le jíni à kúee ho dǎhũ yi, lé bũn bãn sii mu khii wérãa ho ðímíjã véró pãhũ. ⁴¹ O Nùpue Za khii tonka mí wáayi tonkarowà, á 6a bueé lén bĩa wee khã bĩa ká dé mu bè-kora wéró yi, làa bĩa wee wé mu bè-kora. ⁴² Ba khii kúee 6a ho ðã-sũmúi yi, hen na le minka yi véε wi yi, á 6a à wá bĩn. ⁴³ Ká bĩa téréna bán á à juiika lè le wii bĩo sii mín Maá Dónbeenĩ béenĩ yi. Yia wi ò o jí bĩo, à 6ãnsò jí bĩo bía sese.

Ho nãfòrõ na sãnkãa lè ho lórõ wàhio

⁴⁴ «Ho wáayi béenĩ bĩo 6onmín lè mu bè-seni búí na 6a lú ho mǎhũ yi. O o búí zũna mu ðãní vaá khéra á bíníã sã vaá lú. O sli wan wan, á vaá yèera bĩo wi o cón búenbúen, ò o bueé yà ho mǎhũ mu.

⁴⁵ «Ho wáayi béenĩ bĩo 6onmín là a duanlo búí na wee cà ho lórõ na yàwá here. ⁴⁶ Bĩo ó o yú ho búí na yàwá here, ó o vaá yèera bĩo wi o cón búenbúen, ò o yà ho lórõ mu.

Ho zùán wàhiire

⁴⁷ «Ho wáayi béenĩ bĩo pá bíníã 6onmín lè ho zùán na 6a wee lèe dé ho muhũ yi à vĩnáa 6a cewà lè mí síiwà. ⁴⁸ Ká ho sú, à 6a

ce-pawà wá ho léráa mu jumu jii, à léé kεεní ká 6a hueeka 6a. A bĩa se 6a wee kúee mí sàkíwá yi, ká bĩa yí se bán 6a wee kúia. ⁴⁹ Lé bũn 6àn sii khii wé ho ðímíjǎ véro pǎahũ. Le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà á 6ueé lén bĩa yí térénna bĩa térénna tǎahũ, ⁵⁰ á à kúee ho dǎ-sũmúí yi, hen na le minka yi véε wi yi, á 6a à wá bĩn.»

⁵¹ Bũn món ó o Yeesu tũara 6a yi: «Bío kà búenbúen mí zũ kúará le?» A 6a le ũuu. ⁵² O o Yeesu wǎa bía nɔn 6a yi: «*Lándá bío zéénílo léé lándá bío zéénílo na kenía mítén á zũ ho wáayi béeení bío jũhũ á ka lòn zii 6ànso 6úi na nǎfòró á mu bè-fia lè mu bè-kǎa wi yi.»

*Ho Nazarεete lóhósa yí tà a Yeesu bío
(Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)*

⁵³ Bío ó o Yeesu wà hǎn wǎhio so wó, ó o ló bĩn, ⁵⁴ á wà van ho lóhó na ó o ðǎn yi. O wà vaá wee kǎrán 6a nùpua 6a *zúifùwa kǎránló zíní yi. A 6a nùpua na wi bĩn búenbúen wó coon á 6a wee bío: «Bũn bè-zũrímíní so ó o yú wen? O wó kaka wee wéráa mu yéréké bǐowa na ká? ⁵⁵ Yínɔní o búen-khèero te mí za le? A 6àn nu yínɔní o Mari le? O Zaaki là a Zozεεfu là a Simɔn là a Zude so yínɔní 6àn zàwa le? ⁵⁶ A 6àn hĩnni so làa wen yí wí mín wán hen le? A lé wen ó o yú hón pánká so búenbúen yi?» ⁵⁷ Lé bũn bío yi á 6a yí wi à 6a dé mí sǎa wo yi. O o Yeesu wǎa bía nɔn 6a yi: «Le *Dónbeenĩ jii-cúa fεero wé yí le kǎnbii hǎ lùá búenbúen yi. Ká 6a lóhósa lè 6àn kùrú zii nùpua bán máa wé kǎnbi o.» ⁵⁸ O Yeesu yí ðǎnna yí wó yéréké bío cèrèε bĩn lé bío 6a siádéró wo yi fòora.

14

*O Zǎn Batiisi 6úeró
(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)*

¹ Mu pǎahũ ó o *Heroode* na wi ho Kalilee kǎhũ jũhũ wán á jǎa bío 6a wee bío o Yeesu ðǎní yi. ² O o bía nɔn mí mónsa na làa wo páanía wi yi: «O nùpue mu na ká lé o Zǎn bínía vèera. Lé bũn nɔn ó o ðá wee wéráa mu yéréké bǐowa.» ³⁻⁴ Mu bon. O Heroode hǎa nɔn le jii le 6a wǎi o Zǎn. A 6a wǎira a can dó ho kásó yi. O Heroode wó mu lé bío ó o Zǎn bía nɔn wo yi le o lá yí ko ò o fé mín za Filiipu 6àn hǎa Herodiade à ya. ⁵ O Heroode lá wi ò o 6úe o Zǎn ká a màhǎ zǎna 6a zǎamáa lé bío 6a búenbúen wee leéka le o Zǎn lé le *Dónbeenĩ jii-cúa fεero. ⁶ εε ká a Heroode teró wizonle sǎnú díró yi, ó o Herodiade hĩnló yon bĩa 6a von yahó. O o Heroode mu sǎi wan mu yi, ⁷ ó o báa le ká a hĩnzoró mu fióra bío na mí cǎn á mí ì na mu wo yi. ⁸ O o hĩnzoró vaá bía mu nɔn mín nu yi, á 6àn nu le o

* 14:1 O Heroode mu lé yǎa 6a wee ve làa Heroode Antipaasi.

bío le o Zân Batiisi jùhù lé hĩa à 6a dé ho lenbueɲ yi à na a yi. ⁹ Bío ó o hĩnzoró ɓueé bía mu, ó o béε sãnía tò mu bío yi. Ká bío ó o báa bĩa ó o von yahó, ó o nɔn le jii le 6a wé mu na a yi. ¹⁰ O o tonkaa o ɓúi le o va ho kàsó yi à vaa kúii o Zân Batiisi jùhù. ¹¹ A 6a vaá kúio ho dó ho lenbueɲ yi ɓueé nɔn o hĩnzoró yi ó o ɓuan vaá nɔn mín nu yi. ¹² O o Zân mu ñi-kenínia ɓueé lá a nùuna, à 6a wà vaá bía bío mu wóràa á nɔn o Yeesu yi.

O Yeesu diinia 6a minka zãamãa
(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zân 6.1-14)

¹³ Bío ó o Yeesu jà bío wó kà, ó o zon ho woohù wà, á wi ò orén mí dòn va ho lahó ɓúi na á nùpue mía yi. Ká 6a nùpua màhã zũna mu. A 6a lóka hã lórã yi á vará mu jumu jii bò a Yeesu yi. ¹⁴ Pãahù na ó o zoó ló ho woohù yi, ó o mɔn 6a minka zãamãa. A 6a màkárí ɓuan wo yi, ó o ɓúakãa wee wéé 6a vánvárowà na wi 6a tãahù. ¹⁵ Bío ho ziihù dɔn, ó o ñi-kenínia wà ɓueé ɓó a yi, á bía nɔn wo yi: «Le wii tò, à ho lahó na kà á bío ɓúi mún mía yi. Bío le 6a nùpua lén va hã lórã yi, à vaa yí mu bío yà dí.» ¹⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ba varó bɪn jùhù mía. Minén miten na mu bè-díni 6a yi.» ¹⁷ A 6a bía nɔn wo yi: «Bío wi wa cɔn hen, léε búurú bi-zãwa bío hònú làa cezãwa bùaa jùn.» ¹⁸ O o Yeesu bía: «Mí ɓua mu ɓuennãa.» ¹⁹ O o bía nɔn 6a zãamãa yi le 6a líi kɛɛní le jíní wán. O o fó ho búurú bío hònú lè 6a cezãwa bùaa jùn, ò o hoonía mí yahó ho wáayi, ò o dó le Dónbeenĩ bárakà, ò o cèkãa ho búurú nɔn mí ñi-kenínia yi. A bán fó sankaa nɔn 6a zãamãa yi. ²⁰ A 6a ɓúenɓúen dú sù. A bío dú ká 6a khiira á mu sú hã sákíwá píru jùn. ²¹ Bía ɓúenɓúen na dú mu, á 6a báawa mí dòn á à yí ho muaaseé hònú síi, ká 6a háawa lè 6a háyúwá níi ló.

O Yeesu wee varãka mu jumu wán
(Maaki 6.45-52; Zân 6.16-21)

²² Bɪn mɔn, ó o Yeesu dɛɛnía kíkãa mí ñi-kenínia yi le 6a zo ho woohù dí mí yahó khí ho vũ-beeni mɔn ká mínén ñ na ho wɔhù 6a zãamãa yi á 6a à ɓoka. ²³ Bío ó o wó bɪn vó, ó o wà yòora le ɓúee wán mí dòn, á yòó wee wé mí fioró á ho tá hũn yú bɪn. ²⁴ Bɪn pãahù à ho woohù vá zon mu jumu yi, á ho pinpi-beeni hĩnɔn wee và lè mí pànká á wee lá mu jumu ɓuee hénka lè ho woohù. ²⁵ Hã tá-tã yi, ó o Yeesu zoó wee varãka mu jumu wán á mà mí ñi-kenínia. ²⁶ Bío 6a mɔn wo ò o wee varãka mu jumu wán, á 6a zãna dàkhĩina, á 6a wee bío: «O léε ñi-hɔnbóni.» A 6a wee wãamaka. ²⁷ O o Yeesu dɛɛnía bía ká síi nɔn 6a yi: «Mí hení mí sía, mu lé ínén, mi yí zɔn bío.» ²⁸ O o Piere wãa bía nɔn wo yi: «Núhùso, ká mu lé fo bío bon, ũ bío le í varãka mu jumu wán à ɓuen ũ cɔn.» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Buen!» O o Piere ló wee varãka mu jumu wán

á wee va a Yeesu cón. ³⁰ Ká bïo ó o mɔn bïo ho pinpiró wee wéráa ó o zǎna. A bïo ó o wà lí lí mu jumu yi, ó o wǎamaa: «Núhúso feni mi.» ³¹ O o Yeesu dɛnía dá mí níi cǎna a, ò o bía nɔn wo yi: «Ũ slidéro fòora. Lée webio nɔn á fo titikaará?» ³² Bïo 6a mí nùwǎ jun yòo zon ho woohú yi, á ho pinpiró ðin. ³³ A 6a ní-kenínia na wi ho woohú yi á fǎrá mí nɔnkójuná wán o Yeesu yahó, à 6a bía nɔn wo yi: «Fo ɛ̀ɛ̀tɛ̀n lé le Dónbeení Za bïo bon.»

O Yeesu wɛ́era 6a vǎnvárowà búii
(Maaki 6.53-56)

³⁴ Bïo 6a kǎa ho vù-beení khii dǎn ho Zenezarɛete kòhú, ³⁵ á 6a nùpua na wi bín zǎna a Yeesu, á 6a bía a ɓuenló bïo nɔn bía sùarákaa bín ɓúenɓúen yi. A 6a ɓuan 6a vǎnvárowà ɓúenɓúen ɓuararǎa o cón. ³⁶ A 6a wee fio wo le o día le 6a pá wǎa yí o dà-zínii jì-kǎní tǔii yi. A bía ɓúenɓúen na wee yí le tǔii yi á wee wa.

15

O Yeesu lè 6a Farizɛwa wee wǎani
(Maaki 7.1-13)

¹ Ba *Farizɛwa ɓúii lè ho *lǎndá bïo zéenílowa ɓúii ló ho Zeruzalɛmu yi ɓuara a Yeesu cón á ɓueé tùara a yi: ² «Lée webio nɔn á ũ ní-kenínia yí máa wé bïo á wán maáwà bò nɔn wɛn le wa wé wé? Ba yí máa sɛɛ mí níni à bè yi díráa làa bïo mu korǎa.» ³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Lée webio nɔn á minén ɓèn yí máa wé bïo le Dónbeení henía nɔn mia, à mi bò mi kùrú kǎránló yi? ⁴ Le Dónbeení bía bïo kà: «Kò̀nbi mǎn maá lè mǎn nu»* le mún bía: «Yia bía khon mǎn maá tàá mǎn nu dǎní yi, wón ko làa ɓúeró.»† ⁵ Ká minén wee kǎrán 6a nùpua le ká a ɓúii ɓàn maá lè ɓàn nu ó o bía bïo kà nɔn yi: «Bïo á ï ko à ï na à séení làa fo á ï hǎn lè le Dónbeení,» ⁶ se wón ɓànsò màkóo mía ò o séení mǎn maá. Mi wee pí le Dónbeení bioní kà síi à wé le làa bè-kǎamáa ká mi bè mi kùrú kǎránló yi. ⁷ Mi yí mɔn miten na le? Yaa o *Ezayii tǔiá sí mi wán pǎahú na ó o fɛera le *Dónbeení jì-cúa na kà mi dǎní yi:

⁸ «Ba nùpua na kà wee ɓùaaní mi lè mí jinií
ká 6a yiwa yi á 6a khèra làa mi.

⁹ Le ɓùaaní na 6a wee na mi jùhú mía.

Lé bïo 6a nùpua lǎndáwá lé hǎa 6a wee kǎrán làa mǎn.‡»

Bïo wee tií o nùpue
(Maaki 7.14-23)

* 15:4 Mi loí Léro vùahú (Exode) 20.12; Lǎndá zéeníló (Deutéronome) vùahú 5.16 † 15:4 Mi loí Léro vùahú (Exode) 21.17 ‡ 15:9 Mi loí Ezayii vùahú 29.13

¹⁰ Bũn mɔ́n ɔ́ o Yeesu von ɓa zãamãa á bía nɔ́n ɓa yi: «Mi jĩ bĩo kà à zũn kúará. ¹¹ Bĩo wee zo a nùpue jii yí máa tí wo. Hã bioní na wee lé là a nùpue jii, hĩn lé hĩa wee tí wo.» ¹² O o Yeesu ni-kenínia vá ɓueé ɓó a yi, á bía nɔ́n wo yi: «Fo zũ le ũ bioní mu á vá ɓa *Farizíewa yi le?» ¹³ O o Yeesu bía nɔ́n ɓa yi: «Bè-fánii lée bè-fánii na á ĩ Maá na wi ho wáayi á yí fá, á khii dɛɛ á à kúia. ¹⁴ Mi día ɓa. Ba lé ɓa muuiwà na tò ɓa muuiwà bũaa wán. Ká a muui tò mí ninza muui bũini wán, á ɓa à páaní vaá zo ho kǎhũ.» ¹⁵ O o Piere wãa bía nɔ́n wo yi: «Zéení le wãhiire mu kúará làa wɛn.» ¹⁶ O o Yeesu bía nɔ́n wo yi «Éee! Lé minén pá dĩn yí zũ mu bĩowa yara le? ¹⁷ Mu bĩo búenbúen na wee zo a nùpue jii, à lii zo a píohó yi, bũn ɔ́ o wee bĩnĩ lée ní kúia. ¹⁸ Ɛɛ ká hã bioní na ɔ́ o wee bío lè mí jii, á wee lé o sii yi, hĩn lé hĩa wee tí o nùpue. ¹⁹ Mu bon. Hã yile-kora wee lé le sii yi. Lé bũn te le nĩ-búee, lè ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, lè ho kònló, làa bĩo yí bon bíoró o nùpue jii, lè ɓa nùpua yènnáa yáaró. ²⁰ Bũn bĩowa so lé bío wee tí o nùpue, ká ho dí le hã níní na yí sɛera, bũn yí máa tí nùpue.»

O sii veere hãa na tà a Yeesu yi bĩo
(Maaki 7.24-30)

²¹ Bũn mɔ́n ɔ́ o Yeesu ló bĩn wà, á van ho kǎhũ ɓúii na sùarãa ho Tiire lè ho Sidɔ́n lórá yi. ²² A ho Kanan kǎhũ hãa ɓúii na wi ho kǎhũ mu yi, á wà ɓuara a cǎn, á ɓueé wee bío pǎnpǎn kà sii: «Núhũso, *Daviide Za, màkárí mi. I hĩnló á cíná ɓúii wi yi á wee beé o lò làa sòobéɛ.» ²³ O o Yeesu yí dó mí jii wo yi. O o ni-kenínia vá ɓueé ɓó a yi, á wee bío làa wo: «O hãa mu na bò wá mɔ́n wee wãamaka fɛɛɛ á ũ bío le o bĩnĩ.» ²⁴ O o Yeesu bía: «O *Isirayɛele nĩpomu na ka lòn pia na vũnun lé bán ɓa tonkaa mi bío yi.» ²⁵ O o hãa yàá wãa wà ɓueé líi fàrá mí nɔ́nkó júná wán o Yeesu yahó, ò o bía: «Núhũso, séení mi.» ²⁶ O o Yeesu bía nɔ́n wo yi: «Mu yí se à ɓa lá ɓa háyónzàwa dĩnló à yénnĩ kúia na ɓa booní yi.» ²⁷ O o hãa bía nɔ́n wo yi: «Núhũso, bũn bon. Ɛɛ ká ɓa booní wee wé sèeka ho dĩnló na wee kùenka lii kúia mín so tá à dí.» ²⁸ O o Yeesu wãa bía nɔ́n o hãa mu yi: «Fo ɓèntĩn dó ũ sii mi làa sòobéɛ.» Mu ù wé làa bĩo fo lonnáa mu. O o hĩnló dɛɛnía wan bũn wán.

O Yeesu wɛ́era ɓa vánvárowà cɛ̀rɛ̀ɛ
(Maaki 7.31)

²⁹ Bũn mɔ́n ɔ́ o Yeesu ló hón laho so yi á van ho Kalilee vũ-beenĩ jii, á vaá yòora le búee wán yòó kará. ³⁰ A ɓa minka zãamãa ɓuara a cǎn lè ɓa lóní, lè ɓa muuiwà, làa ɓia sãnía bĩo ɓúii mía bĩn, lè ɓa bekewà, lè ɓa vánvárowà cɛ̀rɛ̀ɛ ɓúii. Ba ɓueé bàráka ɓa o Yeesu tá, ɔ́ o wɛ́era ɓa. ³¹ Bĩo ɓa zãamãa mɔ́n à ɓa bekewà na lá yí dà máa bío á wee bío, á mɔ́n à ɓia sãnía bĩo ɓúii lá mía bĩn á wan, á mɔ́n à ɓia lá lé ɓa lóní wee varáka sese, á

mən à bía lá lé 6a muiiwà á wee mi, á mu wó 6a coon dàkhiína, á 6a wee bùaaní o *Isirayele bən Dónbeení yèni.

*O Yeesu bīnia diinia 6a minka zāamāa
(Maaki 8.1-10)*

³² O Yeesu von mí nī-keninia á bía nən 6a yi: «Ba nùpua na kà màkárí 6uan miī. Bío kà lé 6a wizooní tīn ká 6a wi làa mi, á 6a bè-dīni wāa vó. I yí wi à ĩ día 6a à 6a 6o ká 6a yí yú bío yí dú. Lé bío 6a dà vaá lé è lùiorá ho wōhū wán lé le hīni.» ³³ O o nī-keninia tùara a yi: «Wa à yí mu bè-dīni wen le dùure na kà yi á à na bán minka zāamāa so yi?» ³⁴ O o Yeesu tùara 6a yi: «Lée búurú bío yēn wi mi cōn?» A 6a bía nən wo yi: «Lée búurú bío hēḡun làa cezàwa bùaa yēn búu.» ³⁵ O o Yeesu wāa bía nən 6a zāamāa yi le 6a lii kēení, ³⁶ ò o fó ho búurú bío hēḡun lè 6a cezàwa, ò o dó le Dónbeení bārākà, ò o cēekaa mu nən mí nī-keninia yi á bán sankaa nən 6a zāamāa yi. ³⁷ Ba búenbúen dú sù, ó o nī-keninia khuiira bío ká, á mu sú hā sàkíwá bío hēḡun. ³⁸ Bía búenbúen na dú mu, á 6a báawa mí dòn á à yí muaaseé náa síi, ká 6a háawa lè 6a háyúwá níi ló.

³⁹ Būn mōn ó o Yeesu nən ho wōhū 6a zāamāa yi le 6a 6oka, ò o zon ho woohū mí dòn á van ho Makadan kōhū.

16

*Ba wi ò o Yeesu wé yéréké bío
(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)*

¹ Ba *Farizíewa lè 6a *Sadusíewa wi à 6a khūaa o Yeesu jii yi, á 6a vá buéeé 6ó a Yeesu yi á bía nən wo yi le o wé yéréké bío búu na wee zéeni le o dànló ló le Dónbeení cōn. ² O o Yeesu bía nən 6a yi: «Hen ká le wii líi wee zo, á ho wáayi mùia, à mi le ho tá hía wé se. ³ Ká le yīnbii bùirīi, ká ho wáayi mùiamu á dó mí yuumu, à mi le ho vīohó á à 6uen. Ká mi wee loñ ho wáayi à zūrnáa bío a à wé, á lée webio nən á bío wee zéeni bío wee wé bío kà wán á mi yí zū? ⁴ Ho zuia nùpua na yí se, na wee bīni le Dónbeení mōn à wé mu bè-kora wee cà à 6a mi yéréké bío. εε ká 6a máa mi yéréké bío búu ká mu yīnōi le *Dónbeení jī-cúa fēero Zonaasi bío. * » Būn mōn ó o wà ò o día 6a.

*Ba Farizíewa lè 6a Sadusíewa bío
(Maaki 8.14-21)*

⁵ Bío 6a nī-keninia wee khí lè ho vū-beeni mōn o Yeesu cōn, á 6a nōnsāa yí 6uan ho búurú. ⁶ O o Yeesu wāa bía làa ba: «Mi pa miten 6a *Farizíewa lè 6a *Sadusíewa bío yi. Ba bío 6onmín lè le ḡa-fīni.» ⁷ O o nī-keninia wee bío làa mín: «O wee bío ká síi lé bío wa yí 6uan ho búurú.» ⁸ O o Yeesu zūna bío 6a wee bío, ó o tùara 6a yi: «Lée webio nən mi wee bíoráa le lé bío mi yí 6uan ho búurú? Mi síadéro miī òēntīn fōora. ⁹ Mi pá ññ

* 16:4 Mi loñ Matiye vūahú 12.39

yí máa jí mu bïo à zūn mu kúará le? Ho búurú bïo hònú na á ĩ cèekaa nɔn 6a báawa muaaseé hònú yi, lè hã sàkiwá na mi khuiira bïo ká kúaa yi jii á mi nɔnsãa bïo yi le? ¹⁰ A ho búurú bïo hɛnɔn na á ĩ cèekaa nɔn 6a báawa muaaseé náa yi, lè hã sàkiwá na mi khuiira bïo ká kúaa yi jii á mi nɔnsãa bïo yi le? ¹¹ A lée webio nɔn á mi le mu lé ho búurú bïo á ĩ wee bío? Mi pa miten 6a Farizíewa lè 6a Sadusíewa na bïo ka lòn ja-fini bïo yi.» ¹² O o nĩ-keninia màhã wáa zūna le o lá yí bía le 6a pa miten le ja-fini na 6a wee wé lè ho búurú bïo yi, ká lé 6a Farizíewa lè 6a Sadusíewa kàránlò na 6a wee na ó o le 6a pa miten bïo yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenĩ mɔn lera
(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)

¹³ O Yeesu wà van ho kǎhũ na sùarãa là a Filiipu ló-fáránii na 6a le *Sezaaree yi. O o tùara mí nĩ-keninia yi: «Ba nùpua wee bío webio o *Nùpue Za dǎnĩ yi?» ¹⁴ A 6a bía nɔn wo yi: «Ba 6úí le fo lé o Zǎn Batiisi. Ba 6úí le fo lé o *Elii. Ba 6úí yáá 6èn le fo lé o Zeremii, tàá le *Dónbeenĩ jii-cúa fɛero 6úí.» ¹⁵ O o Yeesu tùara 6a yi: «Minén cǎn á ĩ 6èn lée wée?» ¹⁶ O o Simɔn Piere bía nɔn wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeenĩ na wi fɛɛɛ Za.» ¹⁷ O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Zǎn za Simɔn, ũ jũhũ sí. Mu yínɔn nùpue zéenia ho tũíá poni na kà làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéenia mu làa fo. ¹⁸ A inén 6èn n bío bïo ká á à na foñ: Fo lé o Piere bũn kúará le huee. A lé dén huee so á ĩ ì fǎrá ĩ kuure wán, á hàrí mu húmú máa dǎn bïo 6úí máa wé làa de. ¹⁹ Ho wáayi béenĩ won-zàwa á ĩ ì na foñ. Bïo lée bïo na á fo khii wé pǎ bïo ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún n pĩ mu bïo ho wáayi. A bïo na fo khii wé tà bïo ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún n tà mu bïo ho wáayi.» ²⁰ O o Yeesu wáa henia mu nɔn mí nĩ-keninia yi le 6a yí bío le mí lé o Krista.

O Yeesu wee bïo mi húmú lè mi vèeró bïo
(Maaki 8.31–9.1; Luki 9.22-27)

²¹ A lá bũn jii wán, ó o Yeesu 6úakáa wee bío bïo ká wéréwéré lè mí nĩ-keninia: «Ĩ ko à ĩ va ho Zeruzalɛmu, à lò vaa be bĩn làa sòobéɛ 6a *nĩ-kía, lè 6a yankarowá júnása lè ho *làndá bïo zéenílowa níi yi. Ba à 6úe mi, ká hã wizoóni tĩn zoñ á ĩ ì vèe.» ²² O o Piere wáa fó a 6a vá ló, ò o wee bío: «Ébé! Nũhũso, bũn máa wé làa fo. Le Dónbeenĩ á à kǎnĩ fo mu yi.» ²³ Ká a Yeesu màhã yèrémáa bía nɔn wo yi: «Vá lé ĩ nĩsǎnĩ lè ũ *Satāni bionĩ. Fo wee bũmaka ĩ tonlò. Ũ yilera yínɔn Dónbeenĩ yilera. Há lé 6a nùpua yilera.» ²⁴ Bũn mɔn ó o Yeesu bía nɔn mí nĩ-keninia yi: «Yia wi ò o bè mi, à 6ànsò khí mí kùrú sfi bïo wéroró yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pĩ à bèráa mi. ²⁵ Lé bïo á yia wi ò o kǎnĩ mí mukǎnĩ wón á à vĩnĩ le. Ká yia màhã tà le mí ì vĩnĩ le inén bïo yi, wón á à yí le. ²⁶ O nùpue

lá yú ho dímíjǎ bǐo búenbúen, ò o khon le mukānǐ binbirǐ yi, se lé ho cǔnú yén á bǎnso yú? O nùpue lá khon le mukānǐ binbirǐ yi, ó o so dà à na bǐo búí á à bǐnǐ ì yírǎa le le? ²⁷ Mu bon. O *Nùpue Za khii buen mín Maá cùkú beenǐ yi lè mí wáayi tonkarowà, á buée sàání 6a nùpua nǐ-kéní kéní yi, á à héha làa bǐo 6a wó. ²⁸ Le í mí ho túíá na mia: Ba nùwá yen zàwa búí na wi bǐa hen tǎhǔ máa hí ká 6a yí mǎn o Nùpue Za buenló le mí béenǐ.»

17

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)

¹ Wizooní bǐo hèzǐn bǔn mǎn, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zǎn na ló o Zaaki bǎn za á yòorarǎa le búee búí na dǔn wán. Bǐo 6a yòo wi bǐn mí dòn, ² ó o Yeesu miníkaa 6a yǐo yi, á yahó wee juíika lè le wii bǐo síi, á sǐ-zǐnia ka pǔiapǔia lòn khoomu.

³ A 6a nǐ-kenínia le mí ì loń, á 6a mǎn o *Mǎyǐize là a *Elii* à 6a dǐn wee tà hǎ láakáwá là a Yeesu. ⁴ O o Piere wǎa bía nǎn o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Ká fo tà á ì tá hǎ búkú zàwa bǐo tǐn. Unén dà-kéní, o Mǎyǐize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁵ Bǐo ó o wee bío, à bǔn le dùndúure búí na wee juíika á yòo ló líi pon 6a yi. A mu tǎmu búí sǎ jǎ le dùndúure mu yi: «Yia kà lé í Za na á ì bǐo í tàkǎ wán. O bǐo sǐ mǐ. Mi wé jí a cǔn.»

⁶ Bǐo ó o nǐ-kenínia jǎ mu tǎmu mu sǎ, á 6a zǔnkaa dàkhǐna, á líi búrá mí yara ho tá yi. ⁷ O o Yeesu buée 6ó 6a yi, á bǐo mí ní 6a wán, ò o bía: «Mí líi hǐnǐ. Mí yí zǔn bǐo.» ⁸ A 6a wǎa hóonía mí yara á 6a yí mǎn nùpue ká yínǎn o Yeesu mí dòn. ⁹ Bǐo 6a ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu henía bǐo kà nǎn 6a yi: «Bǐo mí mǎn kà à mí yí bío le nùpue jí fúaa o *Nùpue Za húrún á vèera ló 6a nǐ-hía tǎhǔ.»

(Maaki 9.10-13)

¹⁰ O o nǐ-kenínia tùara a yi: «Lée webio nǎn ho *lǎndá bǐo zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»† ¹¹ O o bía nǎn 6a yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen vé, à buee kúee mu biowa búenbúen mí lara yi. ¹² Le í bío mu na mia: O Elii mu yàá buara wó. Ká 6a nùpua màhǎ yí zǔna le lé orén. A 6a wó a làa bǐo 6a sǎa vá yi. Lé bǔn síi 6a mún ñ beérǎa o Nùpue Za lò.» ¹³ O o nǐ-kenínia wǎa zǔna le lé o Zǎn Batiisi ó o wee bío bǐo.

O Yeesu wéera a háyónza na le dǎndǎhionǐ wi yi
(Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bǐo 6a líi dǔn hen na 6a zǎamǎa wi yi, ó o nǐi búí vá buée 6ó a Yeesu yi á líi fǎrá mí nǎnkójuúná wán o yahó, ò o bía: ¹⁵ «Nǐ-kǎránlo, loń í za màkǎrǐ yi. Le dǎndǎhionǐ wi o yi. Le wee beé

* 17:3 Mi loń Luki vǎahǔ 9.31 † 17:10 Mi loń Malasii vǎahǔ 3.23

o lò. Pònna cèrèè le wee lá a dé ho dōhū tàá mu jumumu yi. ¹⁶ A ï buan wo buararáa ũ nĩ-kenínia cón, ká 6a màhã yí dàrna yí wéera a.» ¹⁷ O o Yeesu wāamaa: «Éee! Mi zuia nùpua bēntīn yí máa dé mí sĩa le Dónbeenĩ yi bio bon, á mi mún yí máa jí hàrì dèè. Mi wee leéka le í keení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le? Mí 6ua a háyónza mu buennáa.» ¹⁸ Bío 6a buara làa wo, ó o Yeesu nāmakaa o cíná yi, ó o ló. O o háyónza dēnía wan mí lahó yi.

¹⁹ Būn món ó o Yeesu wà. O o nĩ-kenínia wà vaá 6ó a yi à 6a tũara a yi: «Lée webio nōn á warén yí dàrna yí jōnnáa o cíná mu.» ²⁰ O o Yeesu bía nōn 6a yi: «Lé bío mi siidéro mĩ ka cínú dàkhĩna. Le í mĩ ho tũia na mia: Hen ká mi siadéro mĩ na khúekhúe lè ho mútáadè bēere bío á mi yáá pá lá tà le mĩ wé làa bío, á mi lá dà à bío ò na le búee na ká yi le le lé ho lahó na le wi yi, à va lòn-veere, á mu ù wé. Bío woon á mi lá máa wé è wé máa sa. ²¹ [Ée ká mu màhã lé ho floró lè le jii líró mí dòn lé bío dà à ja a cíná na ká bān sĩa á à lén.]»

*O Yeesu wiokaa wee bio mi húmú lè mi vèeró bio
(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)*

²² Wizonle 6úí ká a Yeesu lè mí nĩ-kenínia 6úen6úen páanía wi ho Kalilee kōhū yi, ó o bía nōn 6a yi: «O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua níní yi. ²³ Ba à búe o, ká mu wizooní tīn zōn ò ò vèe.» A 6a nĩ-kenínia yilera yáara làa sòbée.

Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lànpo cāló bio

²⁴ O Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà van ho *Kapēenayuumu lóhó. A le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ *lànpo féwá wà 6ueé 6ó a Piere yi à 6a tũara a yi: «Mí nĩ-kàránlo so wee sàání le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lànpo le?» ²⁵ O o Piere bía: «Ūuu o wee sàání ho.» Páahū na ó o Piere wà vaá zo le zii na ó o Yeesu wi yi, ó o Yeesu dēnía wee tũa wo yi: «Simōn, lée wée ko ò o wé sàání ho lànpo lè mí siíwá à na ho dímíjá na ká bá-záwa yi? Fo wee leéka webio mu dání yi? Lé ho kōhū nùpua mí bēere lée tàá lé bĩa 6a funnáa á dàrna?» O o Piere le lé bĩa 6a dàrna. ²⁶ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Áwa, būn wee zéení le ho kōhū nùpua yí ko 6a wé sàání ho lànpo. ²⁷ Ée ká wa màhã máa lunka 6a nùpua mu yilera. Lén lii ho vū-beenĩ yi, à lii pa le ce-hĩnĩ. O o nín-yání ceza na fo ò ví à ũ lén à lée hén jii, á fo ò yí le wén-hōnló le yi na dà warén wa nùwá jun lànpo á à sàání. A ũ wáa 6ua dén à ũ va 6a cón vaa sàání wa lànpo.»

18

Lée wée po bia ká

(Maaki 9.33-37; Luki 9.46-48)

¹ Hón páahū so yi, ó o Yeesu nĩ-kenínia wà 6ueé 6ó a yi, à 6a wee tũa wo yi: «Yia bío júhū wi po bia ká le Dónbeenĩ bēení yi

lé o yén.» ² O o Yeesu von o háyónza ɓueé díníá ɓa yahó, ³ ò o bía: «Le ɪ mí ho tũíá na mia: Hen ká mi yí yèrèmaa á yí ka le ɓa háyúwá ɓio síi, á mi máa zo le *Dónbeení béeñi yi. ⁴ Yia ɓio ɓiuhú wi po ɓia ká le Dónbeení béeñi yi lé yia wee liini míten à wé là a háyónza na ká ɓio síi. ⁵ Yia ɓuan háyónza ɓúi na ka làa yia ká ɓio síi sese, se mu lé ínén ɪ ɓeere á ɓànsó ɓuan sese.

Mu bè-kohó wéró yí se

(Maaki 9.42-48; Luki 17.1-2)

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sia miñ ni-kéní á nùpue khà dó mu bè-kora wéró yi, se mu sũaaní á ɓa ca le hue-beení ɓànsó fonle yi à lèe dé ho mu-beení yi ò o lii lí. ⁷ Ho dímíɓá á ho yéréké khii sá yi, lé ɓio á ɓio wee khà ɓa nùpua dé mu bè-kora wéró yi á wi ho yi. Mu bon, mu léee ɓio na wéró máa khii ho yi. Eε ká yia níi wee bè mu, á ho yéréké khii sá yi. ⁸ Ká mu lé ũ níi taa ũ zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ũ kúio hã lèe kúia. Fo zon le mukãñi na máa vé lùe yi lè ũ nín-kéní taa lè ũ zeñ-kéní, se mu sũaaní ɓio ɓa à lèe fo á à dé ho dõhú na máa hí máa mi yi lè ũ níni mí ɓio ɓun taa ũ zení mí ɓio ɓun. ⁹ Ká mu lé ũ yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ũ còkon le lèe díá. Fo zon le mukãñi na máa vé lùe yi lè ũ yèn-kéní, se mu sũaaní ɓio ɓa à lèe fo ò dé le *Dofiní dõhú yi lè ũ yio mí ɓio ɓun.

O pio na vñnun ɓíniá yú wahiire

(Luki 15.3-7)

¹⁰ «Mí pa miten ɓio, à ɓa háyúwá na ká ni-kéní ò o ɓúi yí zuañ yi. Lé ɓio ɓa háyúwá mu wáayi tonkarowà wi lè wàn Maá Dónbeení féeε. ¹¹ [O *Nùpue Za ɓuara wà ɓueé cà ɓia khèra lè le Dónbeení á à fení.] ¹² Le ɪ tũa mia. Hen ká a ɓúi pia khimàni lá wi síi, ó o yà-kéní wó wó séra vñnun, ó o so máa kúia ɓa khimàni yà-kéní mía na ká le ɓúee yi ká a máa cànká yia vñnun le? ¹³ Le ɪ bío mu na mia: Ká a hía yú a, ó o síi á à wa wa a ɓio yi á à poñ ɓa khimàni yà-kéní mía na yí vñnun. ¹⁴ Lé làa ɓiñ síi á mĩn Maá na wi ho wáayi mún yí wi à ɓa háyúwá na ká ni-kéní à vñ.

Ká mĩn za ɓúi wó khon làa fo

¹⁵ «Hen ká mĩn za wó khon làa fo, à ũ vaa zéeni a wékheró na a yi, ũnén làa wo mi nùwã ɓun mi dòn. Ká a tà, á mi ì ɓini ì wé ɓa zàwa. ¹⁶ Ká a pã, à ũ cà nùpue ni-kéní taa nùwã ɓun dé ũ wán, à héha làa ɓio le Dónbeení ɓioní vñahú ɓiaraa mu: «Mu ɓio ɓúenɓúen á wa à lén yio ɓa seérása nùwã ɓun taa nùwã tin bè-ɓionii wán.» ¹⁷ Ká a pá pã le mí máa jí bán cõn, à ũ bío mu lè mĩn zàwa na kúaa mĩn wán. Ká a pá le mí máa jí ɓàn cõn, à ũ wãa wé o lòn lànpo fé, taa ni-veere ɓúi na yí zũ Dónbeení. ¹⁸ Le ɪ mí ho tũíá na mia: ɓio léee ɓio na mi khii wé pã ɓio ho tá

* 18:16 Mi lori Lándá zéenióló vñahú (Deutéronome) 19.15

wán, á le Dónbeenĩ mún ñ pĩ mu bĩo ho wáayi. A bĩo lée bĩo na á mi khĩi wé tà bĩo ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún ñ tà mu bĩo ho wáayi.

Mi wé bunbua flo

¹⁹ «Le ĩ mún bĩo mu na mia. Hen ká ñuwã jun búii wé ló mi t̃ahũ á bunbuaa flora bĩo lée bĩo ho tá wán, á wán Maá na wi ho wáayi á à na mu 6a yi. ²⁰ Mu bon, hen na á ñuwã jun t̃aa ñuwã t̃in kúaa m̃in wán yi ĩ yèni yi, se ĩ wi 6a t̃ahũ.»

O ton-sá na p̃á ho s̃endiaró bĩo

²¹ O o Piere w̃aa vá bueé 6ó a Yeesu yi ò o t̃uara a yi: «Núhũso, ká wán za wee wé khe làa mi f̃εεε, á ĩ ko á ĩ s̃én día na a yi cúa-yen? Lée cúa-h̃ejun lée?» ²² O o Yeesu le òueé. «Ĭ yí bía le cúa-h̃ejun mí òn. ĩ le búará-t̃in làa p̃írú p̃írú cúa-h̃ejun. ²³ Lé b̃un ñon á ĩ ì t̃éé ho wáayi b̃éeni làa b̃io k̃a: B̃éε búii le mí ì c̃atí mí kení na wi mí ton-sáwá yi. ²⁴ B̃io ó o búakáa wee c̃atí h̃ã, á 6a buan o búii buarar̃aa, à le w̃arí na ó o ko o ò w̃í mí ñuhũso yi á boo ðakhĩna. ²⁵ O ñii mu yí ða le máa w̃í. A 6a ñuhũso ñon le ñii le 6a w̃aa ỹéé wo ò o wé o wobá-ñii, à ỹéé òan h̃ã, là a z̃awa, làa b̃io wi o c̃ón búenb̃uen, à màh̃ã w̃inãa le kee. ²⁶ O o ton-sá mu líi f̃ará mí ñonkópñá wán mí ñuhũso yahó ò o wee yanka a: «Sab̃éré ũ ñi ũ yi. ĩ ì w̃í le kee mu búenb̃uen.» ²⁷ A 6a ñuhũso z̃una a màk̃arí, ó o s̃era mu día ñon wo yi ò o le o l̃én.

²⁸ «Ó o ton-sá mu wà lée s̃ã mí ninza búii yahó ò or̃én kee b̃èn wi wón yi. Le lée w̃én-h̃ãani kh̃im̃ani. O o w̃ira mí ninza mu tun k̃ñl̃é ò o wee b̃io: «Ĭ w̃arí na wi foñ á ũ w̃í.» ²⁹ A 6a ninza mu líi búrá à tá, á wee yanka a k̃a: «Sab̃éré ũ ñi ũ yi. ĩ ì w̃í le kee mu.» ³⁰ Ká a màh̃ã p̃ã, ò o vaá ðó a ho k̃àsó yi á pannãa o kee w̃iló. ³¹ B̃io 6a ton-sáwá na ká m̃on b̃io wó, á mu vá 6a yi làa s̃òob̃éε. A 6a wà vaá lá mu búenb̃uen f̃εera ñon mí ñuhũso yi. ³² A 6a ñuhũso von o ton-sá mu á bueé bía ñon yi: «Yí kohó òanso ỹén! Uñén á ĩ s̃era b̃io día lé b̃io fo yankaa mi. ³³ Fo b̃èn mún lá ko à ũ z̃urí mi ninza màk̃arí làa b̃io á ĩñén z̃unanãa à ũ màk̃arí.» ³⁴ Ba ñuhũso s̃ii c̃ã ðakhĩna, ó o le 6a bua a ton-sá mu vaa ðé ho k̃àsó yi à pa le kee na wi o yi búenb̃uen w̃í véró.» ³⁵ B̃un m̃on ó o Yeesu b̃iñia bía: «Lé k̃a s̃ii á wán Maá na wi ho wáayi á khĩi wé làa mia, ká mi yí máa tà s̃én día na m̃in z̃awa l̃é m̃in h̃inni yi l̃é mi s̃ia búenb̃uen.»

19

B̃io ó o Yeesu bía mu yaamu f̃áaró ðání yi (Maaki 10.1-12)

¹ B̃io ó o Yeesu k̃ar̃anna 6a ñupua k̃a s̃ii vó, ó o ló ho Kalilee k̃h̃ũ yi á wà khú ho *Zudee k̃h̃ũ s̃ón-kéní na wi ho Zurud̃en

muhú món. ² Nùpua cèrèè jòn o món khú bún lè mí vánvárowà, ó o wééra ba.

³ A ba *Farizéwa búí wí ba khūaa o Yeesu jii yi, á ba wà buée bó a yi, à ba tùara a yi: «Wa làndá yi, ká nùpue bàn háa dá wó khon làa wo, á níi so nòn wo yi ò o dèení ja a le?» ⁴ O o Yeesu bía nòn ba yi: «Mí so yí kàráanna bío ká yí mòn le Dónbeení bíoní vūahú yi le? «Mu jùhú búénní, á le Dónbeení léra a baa á léra a háa.» ⁵ Lé bún nòn ó o baa á à día mín maá lè mín nu, ká à léé lè mín háa. A ba mí nùwā jùn á à wé sánia dà-kéní.† ⁶ Ba wāa yí nòn nùwā jùn, ba lée ní-kéní. Bío le Dónbeení cèéra mín yi à nùpue yí fáa.» ⁷ A ba *Farizéwa bía nòn wo yi: «Lée webio nòn ó o Mòyiize bíarāa le ká baa le mí ì ja mín háa, o ò wé mu yaamu fáaró vūahú na a yi?»‡ ⁸ O o Yeesu bía nòn ba yi: «O Mòyiize nòn le níi le mi dà a ja mi hánání, lé bío mi yí máa jí dèè. Èé ká mu jùhú búénní á mu lá yí ka ká síi. ⁹ Le í bío mu na mia: Baa na día mín háa à bàn háa mu jòn yí fó baa, ò o kún fó há-veere yan, se wón lée há-fé.»

¹⁰ O o Yeesu ní-kenínia bía nòn wo yi: «Ká mu lé ká síi ó o baa ko ò o buarāa miten mín háa dání yi, ká nùpue wāa yí yan se mu sūaaní.» ¹¹ O o Yeesu bía nòn ba yi: «Hón kàránló so na ká á báawa búenbúen yí dà máa tà yi. Bía le Dónbeení nòn mu pánká yi, bán mí dòn lé bía dà à tà mu yi. ¹² Bío wee hè ba báawa búí à ba máa ya á síiwà boo. Ba búí wee te ká ba bámu húrun. Ba búí lé ba nùpua bó ba bámu. Ba búí bèn wee pí mu há-yaamu ho wáayi béeení bío yi. Yía dà hón kàránló so á à tà yi, à wón tà ho yi.»

O Yeesu dúbuua ba háyúwá yi

(Maaki 10.13-16; Luki 18.15-17)

¹³ Nùpua búí buan ba háyúwá buararāa o Yeesu cón le o bè mí níni ba wán, ò o fio na ba yi. O o ní-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ O o Yeesu wāa bía nòn ba yi: «Mí día ba háyúwá le ba buen í cón. Mí yí hè ba. Lé bío ho wáayi béeení bío sá bía ka lè ba bío síi yi.» ¹⁵ O o Yeesu wāa bò mí níni ba wán. Bún món ó o ló hón lahó so yi wà.

Ho nàfòró lè le Dónbeení béeení bío

(Maaki 10.17-31; Luki 18.18-30)

¹⁶ Yío buée tí, à nùpue búí vaá vá buée bó a Yeesu yi, á tùara a yi: «Nì-kàránlo, lée webio á ì ko à ì wé ká mu se à yírāa le mukānī binbirī na máa vé?» ¹⁷ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Lée webio nòn á fo wee tūarāa mií lè mu bío na se bío? Le Dónbeení mí dòn lé dío se. Ká fo wí à ù yí le mukānī binbirī

* **19:4** Mi loń Bío jùhú búénní vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 † **19:5** Mi loń Bío jùhú búénní vūahú (Genèse) 2.24 ‡ **19:7** Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 24.1

na máa vé, à le Dónbeení bióní na le henía bïo à ù bè yi.» ¹⁸ O o nñi tùara: «Hón lé hã bióní yén?» O o Yeesu bía: «Yí búe nùpue. Yí wé hã-fénló tàá bá-fénló. Yí juaa bïo. Yí fi sabéré mi ninza jii. ¹⁹ Kènbi mìn maá lè mìn nu. Wań mi ninza làa bïo á fo waráa ùten bïo síi.» § ²⁰ O o yàronza bía nòn o Yeesu yi: «Bún búenbúen á ì bò yi. Lé mu yén á ì pá bínía ko à ì wé.» ²¹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ká fo wi ù wé o nùpue na bïo jii sú, à ù lén vaa yèè bïo wi ù cón búenbúen, à na wáří 6a nñ-khenia yi, á fo khíi yí ho nãfòró ho wáayi. Bún món à ù bíní buee bè mi.» ²² Bïo ó o yàronza já hñn bióní so, ó o bínía wà ká a sãnía tò, lé bïo ó o nñi bïo boo dà.

²³ O o Yeesu bía nòn mí nñ-kenínia yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Ho nãfòró 6anso zoró le *Dónbeení béení yi 6èntín do. ²⁴ I pá à bíní ì bío bïo ká á à na mia: O cón-júmúktù zoró lè ho mísímí kshũ á à wé wayi á à porí o nãfòró 6anso zoró le Dónbeení béení yi.» ²⁵ Bïo 6a nñ-kenínia já hã bióní mu, á 6a wó coon dàkhíina, á 6a bía: «Éee! A yia wãa dà à fen lée wée?» ²⁶ O o Yeesu yòó fá mí yĩo 6a yi ò o bía: «Ba nùpua cón á mu yí dà máa wé, èe ká le Dónbeení cón á bïo búenbúen dà wee wé.» ²⁷ O o Piere wãa bía nòn o Yeesu yi: «Loń, warén ló díá bïo lá wi wa cón búenbúen à wà bò foń, á wa bïo khíi wé kaka?» ²⁸ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Hen ká a *Nùpue Za khíi kará mí cùkú beení kanmúiní wán ho ðímíjá finle yi, á minén píru jùn na bò miĩ á mún ñ keení 6a bá-zàwa kanmúiní wán, á à cítiraa o *Isirayeele zĩ-júná píru jùn. ²⁹ A bía búenbúen na ló díá mí zíní, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín maáwà, lè mín nuwà, lè mí zàwa tàá mí manawà ínén bïo yi, bán khíi yí mu 6àn cúa-khímàni khímàni á mún ñ yí le mukāni binbirí na máa vé. ³⁰ Èe ká bía dú ho yahó hã làa na ká wán, á cèrèè khíi wé 6a món-díwá. A bía dú ho món hã làa na ká wán, á cèrèè khíi wé 6a ya-díwá.

20

Ho èrészén vñsła buahó várovà wahiire

¹ «Mi loń, ho wáayi béení bïo ka làa bïo ó o nñi búí na èrészén vñsła buahó wi á hĩa wó. Wizonle búí ó o fèra híñon ló le yĩnbii bùirri, á wà lée cà 6a várovà á à kúee mí èrészén vñsła buahó yi. ² A 6a várovà mu làa wo wãanía tò le wén-hñnló dà-kéní na lé o nùpue nñ-kéní wizon-kùure sámú sãánii wán, ó o le 6a wãa vaa sá mí èrészén vñsła buahó yi. ³ Bún món ó o bínía ló le yĩnbí-wi-bee yi, á lée yú 6a búí 6a nùpua fémínló lahó yi à 6a yí máa wé dèè. ⁴ O o bía nòn 6a yi: «Minén mún lén vaa sá í

§ 19:19 Mi loń ho Léró vuahũ (Exode) 20.12-16; Lándá zééníló vuahũ (Deutéronome) 5.16-20; Levii nùwà vuahũ (Lévitique) 19.18.

èrézén v̄ns̄ia buahó yi, ká ì na le wizon-kùure sámu sàání mi n̄i-kéní kéní yi.» ⁵ A bán wà van. B̄n m̄ón á ho m̄h̄ũ òanso t̄n b̄n̄ia ló ká le wii yòó f̄ará, á k̄n̄ ló le wi-háarè, á lée wó b̄io ó o wó kh̄ina òan s̄ii. ⁶ Mu véenii ó o b̄n̄ia ló ho z̄ih̄ũ j̄ii, á t̄n lée yú òa n̄upua búii ho f̄em̄ínló lahó yi. O o t̄ara òa yi: «Mi kará hen á tò le wii k̄am̄aa le we?» ⁷ A bán b̄ia n̄on wo yi: «Lé b̄io á n̄upue yí lá w̄en.» A ho m̄h̄ũ òanso b̄ia n̄on òa yi: «Minén mún lén vaa sá ì m̄h̄ũ yi.»

⁸ «B̄io le wii tò, á ho m̄h̄ũ òanso b̄ia n̄on mi ton-sáwá j̄úh̄ũso yi le o ve òa v̄arowà buee sàání yi. Le o búaká làa b̄ia buara ho m̄ón, á vaa véenii làa b̄ia buara ho yahó. ⁹ A b̄ia van ho m̄h̄ũ yi ho z̄ih̄ũ á buara. A òa lè mí n̄i-kéní kéní yú le w̄en-h̄aani dà-kéní kéní. ¹⁰ A b̄ia van ho m̄h̄ũ yi ho yahó wee leéka le mínén ò yí á à poñ òa. B̄io òa buara, á ho m̄h̄ũ òanso mún n̄on le w̄en-h̄aani dà-kéní kéní òa yi. ¹¹ B̄io òa fó mí sàání, á òa s̄ia yí wan le b̄io yi, ¹² á òa wee b̄io là a m̄h̄ũ òanso: «B̄ia ká sá ho z̄ih̄ũ j̄ii mí òon. A ù pá sàánia òa yi á mànía lè warén na tà le wizon-kùure sámu lònbee yi le wiso-hád̄h̄ũ yi.» ¹³ A ho m̄h̄ũ òanso b̄ia n̄on òa v̄arowà mu n̄i-kéní yi: «Wàn b̄ónlo, ì yí tò ù wán. Wa so f̄ù yí w̄aania yí tò le w̄en-h̄ónlò dà-kéní wán le wizon-kùure sámu b̄io yi le? ¹⁴ Awa, fé ù wári ù lén. Ȳia buara ho m̄ón á ì mún wi á ì sàání yi à màní lè ùnén. ¹⁵ Inén lé ȳia te ì wári. Ká ì le ì wé le làa b̄io na, á ì wé. Tàá lé b̄io á ì wó mu s̄amu lé b̄n̄ wee vá foñ le?» ¹⁶ O o Yeesu b̄n̄ia b̄ia òo mu wán: «Ba m̄ón-díwá kh̄ii wé òa ya-díwá, á òa ya-díwá kh̄ii wé òa m̄ón-díwá.»

*O Yeesu wiokaa wee b̄io mí húmú lè mí v̄èeró b̄io
(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)*

¹⁷ B̄io ó o Yeesu wee va ho Zeruzal̄emu, ó o fó mí n̄i-keninia píru j̄un mí j̄ii yi, á wee b̄ioráa làa b̄io ká ká òa wi ho w̄h̄ũ wán varákaa wà: ¹⁸ «Mi loñ, wa wee yòo ho Zeruzal̄emu. Lé b̄n̄ ó o *N̄upue Za òa à dé le *Dónbeenii yankarowà j̄únása lè ho *làndá b̄io z̄eenilowa níi yi. Ba à siini a j̄úh̄ũ á à búe. ¹⁹ Ba à na a b̄ia yí z̄ũ le Dónbeenii yi á òa à z̄uánka yi, á à ha a lè h̄a làb̄aani. B̄n̄ m̄ón, á òa à búe wo ho *kùrùwá wán o ò hí. Ká mu wizoonii t̄n zoñ o ò v̄e.»

*B̄io ó o Zaaki là a Z̄an òan nu flora a Yeesu c̄n̄
(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)*

²⁰ O Zebedee òan h̄aa lè mí z̄awa n̄uwá j̄un wà buee óo a Yeesu yi, ó o h̄aa mu líi f̄ará mí n̄onkórúná wán o yahó, á wi ò o fio b̄io búii o c̄n̄. ²¹ O o Yeesu b̄ia n̄on wo yi: «Lée webio á ù màkóo wi yi?» O o b̄ia: «Dé ù j̄ii na mi le ì z̄awa n̄uwá j̄un

na kà ò o nǐ-kéní khíi kerí ũ nín-tíání, ká a nǐ-kéní kerí ũ nín-káahó* ũ béeñí yi.» ²² O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Bío mi wee fio mi yí zū. Le lònbee na á ï ì lá àn sii á mi so dà à lá le?» A ɔa le ũuu le mí dà mu. ²³ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Mu bon, mi lò á à be. Ká ïnén màhã yí dà máa bío wéréwéré le lé yia ká á à kɛnǐ ï nín-tíání táá ï nín-káahó. Hón lùà so bío sã bía á wàn Maá wíokaa hã káráa yi.»

²⁴ Bío ɔa nǐ-keninia nùwã píru na ká ɔá mu, á ɔa sía cá ɔa nùwã ɔun mu yi làa sòobéɛ. ²⁵ O o Yeesu wãa von ɔa búenbúen á bía nɔn yi: «Mi zū le hã kãna ɔúnása wee wé mí pánkã bía ɔa wi ɔúhũ yi wán. A bía lé ɔa nǐ-beera wee zéeni làa bía ká le mí po ɔa. ²⁶ Eɛ ká minén bío yí ko mu wé ká sii. Hen ká minén nǐ-kéní búí wi ò o bío ɔúhũ wé poñ bía ká, ó o ko ò o wé ɔa tonsá. ²⁷ Ká minén nǐ-kéní búí wi ò o dí bía ká yahó, á ɔanso ko ò o wé mi wobá-nii. ²⁸ Lé ká sii ó o *Nùpue Za bío karáa. O yí ɔuara à ɔa sá na a yi. O ɔuara wà ɔueé sá á à na ɔa nùpua yi, á mún ñ na mí mukãñí á à lénnáa ɔa nùpua cèrèɛ ɔúná.»

*O Yeesu héra ɔa muiiwà nùwã ɔun yíò
(Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43)*

²⁹ Bío ɔa ló ho Zerikoo lóhó yi, á ɔa zãamá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé à muiiwà nùwã ɔun búí kará ho wšhũ nísání, á ɔá à ɔa le o Yeesu wee khíi. A ɔa wee bío pónpón: «Núhũso, *Daviide Za, màkárí wen!» ³¹ A ɔa zãamáa wee zá làa ba le ɔa wé tété. A ɔa yàá wãa wíokaa wee bío pónpón: «Núhũso, Daviide Za, màkárí wen!» ³² O o Yeesu ðin ò o von ɔa tùara yi: «Lée webio á mi wi à ï wé na mia?» ³³ A ɔa bía: «Núhũso, wé le wa yíò à wé mi.» ³⁴ A ɔa màkárí ɔuan o Yeesu yi, ó o ðñ ɔa yíò le mí níní. Mí lahó yi á ɔa yíò ðèniáa wee mi, á ɔa bò a Yeesu yi.

21

*O Yeesu zoró ho Zeruzalɛmu lóhó yi
(Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zãn 12.12-19)*

¹ O Yeesu lè mí nǐ-keninia vaá sùarãa ho Zeruzalɛmu yi. Bío ɔa wi le búee na ɔa le Oliivewa vɛnsia búee wán, ho Betefazee lóhó ɔii, ó o fèra tonkaa mí nǐ-keninia nùwã ɔun á bía nɔn ɔa yi: ² «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa ðèníí bín, á mi ì mi sùnpè-nu ká a can ðin lè mí za. Mi fee ɔa ɔuee na mi.» ³ Ká ɔa tùara mia à mi bío le o Núhũso màkóo wi ɔa yi, á ɔa à ðèní ì díá ɔa mi ì lénnáa.

⁴ Bún wó ká sii bèra a na le *Dónbeení ɔi-cúa fɛero bíoní na ká à bío wéráa.

⁵ «Mi bío na ho Sion lóhó nǐpomu yi:

* **20:21** Nín-tíání làa nín-káahó: Mu wee zéeni le hñn lara bío ɔun so lé hña bío ɔúhũ wi.

«Loń, lé ũ béε na bò o ɓuen ũ cǎn.

O wayi.

O yòora a sũnpè-nu

lè mí za.»*

⁶ A ɓa nĩ-keninia wǎa wà, á vaá wó ɓio ó o Yeesu le ɓa wé.

⁷ Ba vaá ɓuan o sũnpè-nu lè mí za ɓuararǎa, á bò mí kánɓunwà ɓa wán ó o Yeesu yòó kará wán. ⁸ Ba minka zǎamǎa na bò a yi á ɓa cèrèε wee bá mí kánɓunwà ho wǎhũ wán o yahó. Ba ɓúi lé hǎ vĩnsla vǎnna ɓa wee khé à bá. ⁹ Ba minka zǎamǎa na varǎkaa dú a Yeesu yahó làa ɓia bò a yi á wee ɓio pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeenĩ wé mu bè-tentewà làa yia bò o ɓuen o Nũhũso yèni yi.

Le le Dónbeenĩ na wi ho wáyai à ho cùkú dé yi.»†

¹⁰ ɓio ó o Yeesu vaá zon ho Zeruzalεmu, á ho nĩpomu ɓúenɓúen kánkǎa. Ba wee tũaka mín yi: «Yia kà léε wée kǎ?»

¹¹ A ɓa nũpua wee ɓio: «O lé o Yeesu, le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero. O ló ho Kalilee kǎhũ lóhó na ɓa le Nazarεete yi.»

O Yeesu zon le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi

(Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Zǎn 2.13-16)

¹² O Yeesu vaá zon le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi, á zoó mǎn ɓia wee yèε mu ɓio làa ɓia wee yà mu ɓin. Ba wén-pùarilowà tǎbáriwa làa ɓia wee yèε ɓa ɓúaaɓúunĩ kanmúinĩ ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o ɓia mǎn ɓa yi: «Le Dónbeenĩ ɓionĩ vũahũ ɓia ɓio kà:

«I zii ɓa wé è ve làa floró zii.»‡ O o ɓinía ɓia: «Á minén ɓèn wó le lè ɓa kǎnlowà lùε hǎ?»§ ¹⁴ Ba muuivà lè ɓa mùamúawà ɓúi wà ɓueé ɓó a Yeesu yi, ó o wεéra ɓa. ¹⁵ A ɓa yankarowà jũnása lè ho *làndá ɓio zéenilowa yiwa cǎ ɓio ɓa mǎn ò o Yeesu wee wé mu yéréké ɓiowa ɓio yi làa ɓio ɓa háyúwá wee ɓio pǎnpǎn kà sii ɓio yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ A ɓa wǎa ɓia mǎn o Yeesu yi: «Fo wee jí ɓio ɓa wee ɓio le?» O o Yeesu le: «Ũuu, í wee jí mu. Minén so yí kǎrǎnna ɓio kà le Dónbeenĩ ɓionĩ vũahũ yi yí mǎn le? «Fo wó, á hàri ɓa háyúwá lè ɓa kúnkúzàwa wee khòonĩ fo.»*

¹⁷ ɓũn mǎn ó o ló ho lóhó yi wà día ɓa, á van ho Betanii lóhó vaá cǎana ɓin.

O Yeesu dǎnkǎnia le vĩndεε na ɓa le fikiyéε

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na léε tǎn yĩnbii, ká a Yeesu ɓinía bò o ɓuen ho Zeruzalεmu, á le hĩni dà a. ¹⁹ O o mǎn le vĩndεε ɓúi na ɓa le *fikiyéε ho wǎhũ nĩsání. O o wà vaá ɓó le yi, ká a màhǎ yí yú ɓia le wán, léε vǎnna mí dòn. O o wǎa ɓia mǎn le yi: «Fo mǎa

* 21:5 Mi loń Zakari vũahũ 9.9 † 21:9 Mi loń Lenĩ vũahũ (Psaumes) 118.25-26

‡ 21:13 Mi loń Ezayii vũahũ 56.7 § 21:13 Mi loń Zeremii vũahũ 7.11 * 21:16 Mi loń Lenĩ vũahũ (Psaumes) 8.3

bíní máa ha bía hùúu.» A le v̄ndèè mu dèènía hon mí lahó yi.
²⁰ Bïo ó o ñi-kenínia m̄on mu, á mu wó 6a coon. A 6a tùara a
 Yeesu yi: «Le v̄ndèè mu dèènía wó kaka honnáa kà?» ²¹ O o
 Yeesu bía n̄on 6a yi: «Le í mí ho t̄úíá na mia: Hen ká mi dó mi
 s̄ia m̄i, á yí máa titika, á bïo á í wó lè le v̄ndèè na kà 6àn s̄ii á
 mi wé è wé. Ká mi mún pá dà à bío ò na le 6úee na kà yi: «H̄íní
 hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-been̄i yi», á mu ù wé. ²² Ká mi
 dó mi s̄ia m̄i, á bïo 6úen6úen na mi wee fio le Dónbeen̄i c̄s̄n,
 á mi ì yí.»

O Yeesu p̄anká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yòó zon le *Dónbeen̄i z̄i-been̄i yi zoó wee kàrán
 6a n̄upua. A 6a yankarowá p̄únása lè 6a *z̄úífùwa *ñi-k̄ia wá
 6ueé 6ó a yi, à 6a tùara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa bïo
 kà? Lé wée n̄on mu wéró níi fon?» ²⁴ O o Yeesu bía n̄on 6a yi:
 «Ínén 6èn mún ñ t̄ua mia làa bïo dà-kéní mí dòn. Ká mi zééní
 mu, á ínén mún ñ zééní ȳia n̄on le níi m̄i á í wee wéráa bïo
 kà. ²⁵ Ȳia tonkaa o Z̄an le o wé bátízé 6a n̄upua lée wée? Lé le
 Dónbeen̄i lée, t̄áá lé 6a n̄upua?» A 6a d̄in wee w̄aní mín yi:
 «Ká wa le lé le Dónbeen̄i tonkaa wo, o ò bío le lée webio n̄on
 á wa yí t̄aráa o bïo. ²⁶ Ká wa mún le lé 6a n̄upua tonkaa wo,
 á 6a z̄amáa máa día wen. Lé bïo 6a 6úen6úen wee leéka le o
 Z̄an lé le *Dónbeen̄i ñi-cúa f̄εero.» ²⁷ A 6a w̄aa bía n̄on o Yeesu
 yi: «Wa yí z̄u ȳia tonkaa wo.» O o Yeesu bía n̄on 6a yi: «Àwa, á
 ínén mún máa zééní ȳia n̄on le níi m̄i á í wee wéráa bïo kà.»

Ba z̄awa n̄uwā ñun w̄ahiire

²⁸ O Yeesu pá b̄íníá bía: «Mí ñí bïo kà: N̄ii 6úí z̄awa n̄uwā
 ñun h̄ia wi. O o von o ñi-kéní á bía n̄on yi: «Í za, lén vaa và ho
 èrèz̄én v̄ns̄ta 6uahó yi ho zuia.» ²⁹ O o le mí máa va. O o h̄ia
 b̄íníá lon mi yi, ó o wá van á vaá và. ³⁰ B̄ún m̄ón, ó o maá mu
 bía mu bïo dà-kéní mu làa ȳia so. A wón le mí ì va, ò o m̄ah̄á
 yí van. ³¹ Awa, 6a n̄uwā ñun mu t̄iah̄ú, á lé o yén wó bïo á 6àn
 maá lá wee cà?» A 6a bía: «Lé ȳia ó o bíaráa ho yahó.» O o
 Yeesu bía n̄on 6a yi: «Le í mí ho t̄úíá na mia: Ba *l̄anpó féwá lè
 6a h̄áawa na wee yèè mítén á à zo le *Dónbeen̄i b̄ééní yi á à dí
 mi yahó. ³² Lé bïo ó o Z̄an Batiisi 6uara, á 6ueé wee zééní ho
 wā-tente bïo làa mia, á mi yí tà mu yi. Ká 6a l̄anpó féwá lè 6a
 h̄áawa na wee yèè mítén bán tà mu yi. A bïo mi ȳáá pá m̄on
 b̄ún, á mi pá yí yèrémáa mi yilera lè mi wárá, á yí tà a bïo.»

Ho èrèz̄én v̄ns̄ta 6uahó vàrowá w̄ahiire

(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)

³³ «Mí wíoka ñí w̄ahiire 6úí: M̄oh̄ú 6ànso 6úí h̄ia fá ho èrèz̄én
 v̄ns̄ta mí m̄oh̄ú yi, á son ho dándá k̄nía yi. O o có ho k̄sh̄ú á
 wíokaa, h̄ia ho èrèz̄én wee ñaa yi. O mún son o paro lùe. B̄ún

món ó o wãanía tò lè 6a nùpua búí na à và ho, ò orén wà van le khúii. ³⁴ Pãahũ na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le 6a va 6a nùpua mu cón le 6a khé bïo bïo sã mí yi à na. ³⁵ Ká 6a nùpua mu màhã vaá wĩkaa 6a, á han o nĩ-kéní, á bó a ñun nĩ so, á mún lèekaa o tĩn nĩ so lè hã huua bó. ³⁶ Ó o mǎhũ 6ãnsò bĩnía tonkaa 6a ton-sáwá mu búí. Bán boo po bĩa lè ho yahó. Ká 6a nùpua mu màhã vaá wó bán làa bïo 6a wó làa bĩa so. ³⁷ Mu véenĩ, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «I za wón 6a à kònbi.» ³⁸ Ká bïo 6a nùpua mu yèrè dá a wán, á 6a wee bío mín yi: «Yĩa lua kà lé yĩa á ho mǎhũ bïo khii sĩ yi. Mi wa búe o, á ho mǎhũ bïo wáa à sĩ wen.» ³⁹ A 6a hĩnɔn wĩira a, á khèra lée 6ó díá.»

⁴⁰ Ó o Yeesu tũara 6a yi: «Àwa, ká a mǎhũ 6ãnsò khii 6uara, ó o 6ueé wé 6a nùpua mu kaka?» ⁴¹ A 6a bía nɔn wo yi: «O máa cèe 6a bïo máa díá. Ba nĩ-sũmáa mu o ò búe, ká a cà nĩ-vio á à kúee mí mǎhũ mu yi. O orén làa bán á à wãaní ì tè bïo 6a khii na a yi wán, ho pãahũ na 6a dó nɔn mín yi.» ⁴² Bũn món, ó o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi ñĩn yí káránna bïo kà yí mɔn huúu le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi le? «Le huee na 6a so-sowa fù pã díá lé ñĩ hĩa 6uee 6uan ho soró ñĩnía. Bïo kà lé bío ó o Nũhũso Dónbeenĩ wó, mu lée bè-tente wa yèn-dání yi.»†» ⁴³ O Yeesu pá bĩnía bía: «Lé bũn nɔn á ì ì bíoráa mu á à na mia. Le *Dónbeenĩ béenĩ á à fé mi cón á à na nĩ-vio yi, bĩa á à ha le béenĩ mu 6àn bia mí bæere. ⁴⁴ Yĩa lùwá le huee mu wán, á 6ãnsò sãnía á à yáa. Ká yĩa á le 6èn kũera lion wán, á 6ãnsò á à fũfũuka.»

⁴⁵ Bïo 6a yankarowá ñúnása lè 6a *Farizíewa ñá a Yeesu wãhio na ó o wà, á 6a zũna le lé 6arén ó o wee bío bïo. ⁴⁶ A 6a wáa wee cà bïo 6a à wé wé á à búeráa wo, ká 6a màhã zãna 6a zãamáa na wee lá a Yeesu lè le *Dónbeenĩ ñi-cúa fæero.

22

Mu yaamu sãnú ñĩnló wãhiire (Luki 14.15-24)

¹ O Yeesu pá bĩnía wà hã wãhio á bíaráa làa bĩa wee ñí a cón. O bía bïo kà nɔn 6a yi: ² «Ho wáayi béenĩ bïo 6onmín làa bïo kà: Bée búí sá ho ñĩnló mí za yaamu yi. ³ Ó o tonkaa mí ton-sáwá le 6a vaa yí bĩa ó o vonka ho ñĩnló mu bïo yi le 6a 6uen. Ká 6a màhã yí wi 6a 6uen. ⁴ Ó o bĩnía tonkaa mí ton-sáwá búí á nɔn le ñii na kà 6a yi: «Mi vaa bío bïo kà à na bĩa á ì von yi: I dãnĩ lè ì búaa na ñini wi á fũaana, ì ñĩnló bïo búenbũen wíokaa vó. Mi wáa 6uen mu yaamu sãnú ñĩnló ñĩnii.» ⁵ Ká bĩa 6a von màhã yí càtío mu, á 6a wà vaá wee sáka mí tonni. Ba búí vanka mí mana. Ba búí vaá wee duan. ⁶ A bĩa ká wĩira 6a ton-sáwá mu han lè mí sòobéé, à 6a bó 6a. ⁷ O o bée sĩi cà, ó o tonkaa mí

† 21:42 Mi lorí Lení vũahũ (Psaumes) 118.22.

dásiwá le 6a vaa búe bía wó mu, à cǐí 6a lóhó. ⁸ Bún mǎn ó o bía nǎn mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sǎnú dǐnló sá wó, ká bía á ĩ von lé bía yí ko 6a dí ho. ⁹ Mi wǎa lén zo ho lóhó 6onfúaa yi, à bía mi zoó yí bǐn búenbúen à mi ve le 6a 6uee dí ho dǐnló mu.» ¹⁰ A 6a ton-sáwá wà zoó von bía 6a fòráa mín búenbúen, 6a ñi-kora lè 6a ñi-tentewà. A ho sǎnú dǐnǐi zǐi 6ueé sú lè 6a nùpua.

¹¹ «Ó o bée yòó zon le zǐi yi, á zoó wee loń bía 6a vonka. Ó o mǎn o ñi-kéní búí 6a tǐahǔ ò o yí zǎ ho sǎnú báká. ¹² Ó o bía nǎn wo yi: «Wàn bǎnlo, fo wó kaka zonnáa hen à ũ yí zǎ ho sǎnú báká?» Ó o ñii yí dàńna dǛe yí bía. ¹³ Ó o bée nǎn le ńii mí ton-sáwá yi: «Mi wǐi wo ca zení là a níní, à lée lèe día ho khǔhǔ le tǐbírí yi, hen na le wée lè le minka yi vée wi yi.»

¹⁴ Ó o Yeesu bǐnía bía «Bía von boo. Ká bía hueekaa bán yí tà yí boo.»

Ho lànpo cálo à na ho Oroomu bée yi bǐo
(Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)

¹⁵ Ba *Farizǐewa wà vaá wǎanía tò bǐo 6a à tùa là a Yeesu yi wán, á à yírǎa o ñii ñ 6ua yi. ¹⁶ A 6a tonkaa mí ñi-kenínia nùwǎ yǛn búí là á *Heroode mǎn nùpua nùwǎ yǛn le 6a vaa bǐo bǐo kà na a Yeesu yi: «Ñi-kàránlo, wa zǔ le fo wee mǐ ho tǔiá. Bǐo le Dónbeenǐ le 6a nùpua 6ua lè miten, lé bún 6àn kàránló binbirí á fo wee na. Fo yí máa zǎn nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yǐo. ¹⁷ Awa, á ũ zéení bǐo fo wee leéka bǐo kà dǎní yi: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cǎ na ho Oroomu bée yi lée, tàá mu yí ko làa wéró?»

¹⁸ Ó o Yeesu zǔna hǎ yile-kora na wi 6a yi, ó o bía nǎn 6a yi: «Mi yí mǎn miten le. Mi wee cà ĩ níi á à 6ua yi le we? ¹⁹ Le wǎrí na á mi wee sǎání lè ho lànpo á mi na le ĩ loń.» A 6a 6uan le wén-hǎnló 6ueé nǎn wo yi. ²⁰ Ó o Yeesu tùara 6a yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» ²¹ A 6a bía: «Lé o bée Sezaare.» Ó o Yeesu wǎa bía nǎn 6a yi: «Àwa. Bǐo sǎ a bée yi, à mi na mu wo yi. Ká bǐo 6èn sǎ le Dónbeenǐ yi, à mi na bún dén yi.» ²² Bǐo 6a ńá bǐo ó o Yeesu bía kà, á 6a wó coon, á 6a wǎa día wo à 6a wà.

Ba ñi-hía vèeró bǐo
(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zon, á 6a *Sadusǐewa wà 6uara a Yeesu cǎn. (Barén lé bía le 6a ñi-hía máa vèe.) ²⁴ Ba tùara a Yeesu yi làa bǐo kà: «Ñi-kàránlo, bǐo kà lé bǐo ó o *Mǎyǐize bía: «Hen ká báa búí yan mín hǎa á húrún ò o yí yú za làa wo, á 6àn za búí ko ò o ya a mahǎa mu, à te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.»* ²⁵ Mu ù wé à zàwa nùwǎ hǛpun búí hǎa wi làa wǛn. Yǐa nín-yání yan

* 22:24 Làndá zéeníló vǔahǔ (Deutéronome) 25.5-6

á húrun ò o yí yú za lè mín háa. ²⁶ A yíá sã fó a maháa mu yan á wón húrun. Ó o tìn níi so fó a, á wón mún húrun. Ba mí nùwã hẹ̀nun búenbúen yan wo bènienia á húrunka. ²⁷ Bío 6a búenbúen húrun, ó o háa mu mún húrun. ²⁸ Awa, á 6a nĩ-hía vèe ǹnzòh ó o háa mu bío á à s̄́ a yén yí 6a nùwã hẹ̀nun mu t̄́ahú? Bío 6a búenbúen mahá yan wo bènienia.» ²⁹ Ó o Yeesu bía ǹn 6a yi: «Mi wee v̄́iní miten. Mi yí zū h̄́arí d̄́e le Dónbeenĩ bionĩ v̄́uahú bío d̄́aní yi. Mi mún yí zū le le Dónbeenĩ dà bío búenbúen wee wé. ³⁰ Bío wi b̄́n, hen ká 6a nĩ-hía khii v̄́era, á 6a báawa lè 6a háawa máa ya mín. Ba à wé lè le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà bío síi ho wáayi. ³¹ Ba nĩ-hía v̄́eró bío d̄́aní yi, á mi so d̄́in yí k̄́aranna bío le Dónbeenĩ bía ǹn mia le? ³² Le bía le minén lé o *Abarahaamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu 6̀n Dónbeenĩ. Le Dónbeenĩ lé bía yío wi lua 6̀n Dónbeenĩ. Le yínòh nĩ-hía 6̀n Dónbeenĩ.»† ³³ Ba z̄́amáa na jí a bionĩ á wó coon o k̄́aránlò bío yi.

Le Dónbeenĩ làndá na bío níhú wi po h̄́a ká
(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bío 6a *Farizíewa jí ò o Yeesu bía 6ó 6a *Sadusíewa níhú, á 6a kúaa mín wán. ³⁵ A 6a nĩ-kéní na lé ho làndá bío zéénilò wi ò o yí o níi 6ua yi, ó o t̀̀ara a yi: ³⁶ «Nĩ-k̄́aránlò, há bionĩ na bío henia ho làndá yi, á lé le yén níhú wi po h̄́a ká?» ³⁷ Ó o Yeesu bía ǹn 6a yi: ««Fo ko ũ wań ũ Níhúso Dónbeenĩ lè ũ síi búenbúen, lè ũ mànáká búenbúen, lè ũ yilera búenbúen.»‡ ³⁸ Dén lé d̄́io bío here, á níhú wi po h̄́a ká. ³⁹ D̄́io sã le yi na mún níhú wi lè lerén bío síi lé d̄́io ká: «Fo ko ũ wań mi ninza làa bío á fo waráa ũten bío síi.»§ ⁴⁰ O *M̄́oyiize làndá búenbúen, lè le *Dónbeenĩ jí-cúa f̄́erowà k̄́aránlò búenbúen, á can há bionĩ bío níun na b̄́o henia ká yi.»

Yí le Dónbeenĩ m̄́n lera bío
(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)

⁴¹ Bío 6a *Farizíewa kúaa mín wán, ó o Yeesu t̀̀ara 6a yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yí le Dónbeenĩ m̄́n lera ǹnk̄́ani can wen?» A 6a bía ǹn wo yi: «O lé o *Daviide m̄́nm̄́nĩ.» ⁴³ Ó o Yeesu bía ǹn 6a yi: «Á bío le Dónbeenĩ Hácírí dú a Daviide yahó, ó o 6̀n wó kaka vonnáa wo le mí Níhúso? Bío ká lé bío ó o Daviide bía:

⁴⁴ «O Níhúso Dónbeenĩ bía ǹn í Níhúso yi:

Buee k̄́enĩ í n̄́n-t̄́ánĩ
fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ b̄́o ũ zení wán.»*

† 22:32 Mi loĩ Léró v̄́uahú (Exode) 3.6 ‡ 22:37 Mi loĩ Làndá zéénilò v̄́uahú (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Mi loĩ Levii nùwã v̄́uahú (Lévitique) 19.18

* 22:44 Mi loĩ Lení v̄́uahú (Psaumes) 110.1.

⁴⁵ Ká a Daviide wáa wee ve o Yia le Dónbeení mɔn léra le mí Núhúso, ó o wé o Núhúso ká a mún pá à bíní ì wé o mòmmaní kaka?»

⁴⁶ A 6a n̄i woon yí dàrna dèε yí bía. A lá b̄n̄n zòñ ó o 6úi yí b̄n̄iá yí khà m̄iten yí t̄uara a yí làa b̄io 6úi.

23

Mi pa miten 6a zúifùwa ya-díwá b̄io yi

(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

¹ O o Yeesu wáa yèrèmaa wee b̄io lè 6a z̄amáa lè mí n̄i-kenínia: ² «Ho *lándá b̄io zéenílowa lè 6a *Farizíewa wee k̄arán o *M̄oyiize lándá làa mia. Hón lé 6a tonló. ³ Mi ko mi wé jí 6a c̄n̄, à bè b̄io 6a wee b̄io na mia 6úen6úen yi. Ká 6a wárá h̄n̄ mi yí dé miten yi. Lé b̄io á b̄io 6a wee k̄arán làa mia 6a yí máa wé. ⁴ Ba wee jí ho sèró na lí 6a n̄pua bà-ɲúná wán, ká barén mí b̄εere màhá yí máa dé mí n̄n̄i h̄arí c̄inú à séení 6a sèráa ho. ⁵ Ba wee wé mí b̄io 6úen6úen à zéenínaa m̄iten. O M̄oyiize lándá b̄ioní 6úi kúeení lùakua z̄awa na 6a wee ca mí buráa lè mí bàra yi á barén wee wé à h̄a wé 6úaaka. Ba kán6unwà ɲi-k̄aa dù6úaaní á wee k̄erí khèekhàa. ⁶ Ho d̄inlò d̄iní k̄enínia na seka, lè ho k̄aránlò z̄iní yahón lù, á 6a wa k̄enílò. ⁷ Ba wa à 6a n̄pua wé t̄ení 6a yi lè le k̄n̄bii 6a z̄amáa f̄emínlò lara yi, á mún wa à 6a n̄pua wé ve 6a làa n̄-k̄aránlowà. ⁸ ε ká minén ó o 6úi yí tà le 6a ve o làa n̄-k̄aránlo. Mi 6úen6úen lè 6a z̄awa m̄in yi, á mi n̄-k̄aránlo mún lé o n̄-kéní. ⁹ Mi wé yí ve n̄i woon lè m̄in maá ho tá wán. Lé b̄io á m̄in Maá lé o n̄-kéní, wón wi ho wáayi. ¹⁰ O 6úi yí tà le 6a ve o làa ɲúhúso. Lé b̄io mi ɲúhúso lé o n̄-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹ Yia po mi 6úen6úen ko ò o wé mi ton-sá. ¹² Yia yòonía m̄iten, á wón 6a à liiní. Ká yia liinía m̄iten, á wón 6a à yòoní.

Ho yéréké khii sá 6a zúifùwa ya-díwá yi

(Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)

¹³ «Minén *lándá b̄io zéenílowa lè minén *Farizíewa n̄-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé b̄io mi wee h̄e 6a n̄pua lè ho wáayi b̄éení d̄iró. Minén mi b̄εere yí dà máa dí le, á b̄ia wí 6a dí le á mi mún wee h̄e.

¹⁴ [«N̄i-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee fé 6a maháawa n̄i b̄io 6úen6úen véení, ká mi pá b̄iní wé ho floró na t̄úee à zéenínaa le mi t̄érinna. Lé b̄n̄n n̄n̄ á minén cítii khii wé here làa s̄ob̄éε.]

¹⁵ «N̄i-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee vará ho tá lù 6úen6úen yi, à pá h̄a muna h̄éε cà 6a n̄pua le 6a yèrèma mí yilera lè mí wárá. Ká mi yú a n̄-kéní s̄aaní à mi wé ò o b̄io s̄l le *Dofn̄i d̄oh̄ú yi poñ minén làa cúa-ɲun.

¹⁶ «Minén ya-dí muuivà yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé b̄io mi wee b̄io b̄io kà: Yia báa lè le *Dónbeení z̄i-beení yèni, se

bún dèe 6úi mía. Ká a màhã báa lè le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ bàn sãnú yèni, se bún yí dà máa díà kà. ¹⁷ Mi lé 6a bǎnbúwá, á lé 6a muiiwá. Lé mu yén jũhũ wi po mu yén? Lé ho sãnú lée, tàá lé le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na nɔn á ho sãnú mu bǐo sãnáa le Dónbeenĩ yi? ¹⁸ Mi mún wee bío le yĩa báa lè mu hãmu cĩnĩi bàn yèni, se bún dèe 6úi mía. Ká a màhã báa lè mu hãmu na wi le wán yèni, se mu máa díà kà. ¹⁹ Muiiwá yén! Lé mu yén jũhũ wi po mu yén? Lé mu hãmu lée, tàá lé mu bàn cĩnĩi na nɔn á mu hãmu mu bǐo sãnáa le Dónbeenĩ yi? ²⁰ Yia cén báa lè mu hãmu cĩnĩi, se 6ãnsò báa làa bǐo 6úenɔúen na wi le wán yèni. ²¹ A yĩa báa lè le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yèni, se 6ãnsò báa lè le zĩ-beenĩ mu, á mún báa lè le Dónbeenĩ na wi le yi yèni. ²² A yĩa mún báa lè ho wáayi yèni, se 6ãnsò báa lè le *Dónbeenĩ bɛɛnĩ kanmúinĩ yèni, á báa lè le Dónbeenĩ mí bɛɛre na kará lè wán yèni.

²³ «Minén làndá bǐo zéenílowa lè minén Farizíewa nĩ-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bǐo hã vɔn-zà-wíníwá lè mí síiwá na 6a wee kúee le zeení yi á mi wee na bàn cúa-pírú nĩ, à ho làndá kàránlò na jũhũ wi á mi màhã wee pǎn díà. Bún na lé ho térénlò, lè le hii, lè le Dónbeenĩ bǐo tãró. A bún lé bǐo mi jɔn lá ko mi wé wé, ká mi mún yí nɔnsá bǐo ká wéro yi. ²⁴ Yadí muiiwá yén! Mi wee líi mi bè-junii à lén o dònwíà díà, ká a cón-júmúkũ wón mi màhã wee vĩ.

²⁵ «Minén *làndá bǐo zéenílowa lè minén Farizíewa nĩ-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bǐo mi wee seɛ mu jumu juunĩi lè ho dǐnlò dǐinĩi sǐa bàn máa, ká hã yiwa màhã zoó sú lè mí kǎnlò bǐo, lè mi yile-kora. ²⁶ Farizíe muii yén! Ū yi lé dǐo ũ ceé vé, lé bún á à na ká bǐo ho khũuhũ á à ce.

²⁷ «Minén làndá bǐo zéenílowa lè minén Farizíewa, nĩ-khàwa. Ho yéréké khíi sá mia. Mi ka lè hã búráa na 6a khũunía máa á hã se, ká hã yiwa màhã zoó sú lè 6a nĩ-hía hũaa lè mu bè-sooní lè mi síiwá. ²⁸ Minén mún ka ká síi. Ho khũuhũ á mi ka lè mi lé 6a nĩ-tentewá 6a nùpua yahó, ká mi yiwa hǎn sú lè ho nĩ-khènlò lè mu bè-kora lè mi síiwá.

²⁹ «Minén làndá bǐo zéenílowa lè minén Farizíewa nĩ-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia, lé bǐo mi wee so le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowá na húrun búráa, á wee donkhueé bǐa fù téréna miten búráa. ³⁰ Mi wee bío: Ká wán maáwá pãahũ á warén lá yánkaa wi yi, se 6a jĩ-cúa fɛɛrowá 6úeró bǐo á wa níní mía yi. ³¹ A bún mi bíoní lè mi wárá wee zéení le bǐa 6ó le Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowá, bán mɔnmánía lé minén mi bɛɛre. ³² Awa á mǐn maáwá mu bǐo na á 6a 6úa jũhũ á mi wãa bánbá tíi jii. ³³ Mi ka lòn háwá, dǐhioni yén! Mi wee leéka le mi dà a kǎnĩ le Dofíní dǎhũ yi le? ³⁴ Lé bún nɔn, á ínén á à tonka 6a jĩ-cúa fɛɛrowá lè mu bè-zúrímíní 6ãnsowá, làa bǐa kàrána dǎn mi cǎn. A mi ì 6úe 6a 6úi, ká 6a 6úi mi ì 6úee hã *kùrùwáwá wán.

Ba 6úi bán mi ì ha lè hã làbàani mi kàránlò zíní yi, á wé è naka 6a hã lórà yi á à beé lò. ³⁵ Lé bñn á à na ká bĩa minén lè mìn 6ùaaawa 6ó ká 6a bè-yáanii mía, lònbee na wi 6a 6úero món á à yí mia. Le nĩ-6úee mu 6úakáa o *Abεεle nĩ-tente 6úero jii wán, á 6ueé 6ó a Barasii za Zakari yi, wón na 6a 6ó le sòobá-lùe lè mu hãmu cíníi pãahũ. ³⁶ Le ì mí ho tũíá na mia: Ho zuia nùpua lé bán á le lònbee na wi dén nĩ-6úee so món á à yí.»

O Yeesu bía ho Zeruzalεmu lóhó bío
(Luki 13.34-35)

³⁷ «Éee Zeruzalεmusa! Minén na wee 6úe le *Dónbeenĩ jii-cúa fεεrowà, á wee lèeka bĩa le Dónbeenĩ tonkaa mi cón lè hã huua à 6úe. Lée zen cúa-yen á ì wi à ì ve mia kúee mín wán làa bío ó o kùeere wee wé veráa mí zàwa kúee mí mía tá bío síi à mí yí tà mu. ³⁸ Awa, le Dónbeenĩ á à pí mia á mí zĩ á à òn coon. ³⁹ Le ì bío mu na mia: A lá ho zuia jii wán, á mí máa bĩnĩ máa mi mi, fúaa nònzoñ na mi khii wee bío bío kà: «Le le Dónbeenĩ dú6ua yĩa bò o buen o Nùhũso yèni yi.»* »

24

Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ floró bío
(Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)

¹ Bñn món ó o Yeesu ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi. Bío ó o wee lén, ó o nĩ-kenínia vá 6ueé 6ó a yi à 6a wiokaa wee zéeni bío le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ sonnáa síi làa wo. ² O o Yeesu wáa bía nòn 6a yi: «Bío ká búenbúen mí yí mòn le? Le ì mí ho tũíá na mia: Mu búenbúen khii fi, á hàrí huee máa keñ mí ninza huee wán.»

Mu bè-sũmáa na khii wé bío

³ O Yeesu yòó kará hã Oliivewa vĩnsla 6úee wán, ó o nĩ-kenínia mí jii yi vá 6ueé 6ó a yi, à 6a tũara a yi: «Zéeni ho pãahũ na le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ mu á à fi yi làa wen. Lé mu bĩowa yén khii zéeni ù buenlò pãahũ lè ho òmĩná véro pãahũ?» ⁴ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mí pa miten bío. Mí yí díá le nùpue khà mia. ⁵ Lé bío á nùpua cèrèε khii buen ì yèni yi á à bío le mí lé o *Krista. Ba à khà 6a nùpua cèrèε á à vĩnĩ. ⁶ Hã hĩa táró á mí khii wé è jí sã, hĩa 6ó mia làa hĩa khèra. Ká mí màhã yí zón. Lé bío á bñn bĩowa so ko mu wé ho yahó. Éε ká bñn dèenía máa wé ho òmĩná véro. ⁷ Ho síi 6úi khii wé è lé vaá fi làa síi veere. A ho kũhũ 6úi khii wé è lé vaá fi lè ho kã-veere. Le hĩni, lè ho tá dèkéro á khii wé è wé hã lùu 6úi yi. ⁸ Bñn bĩowa so búenbúen wéro á khii keñ làa bío ó o hã-sãnisó sãní vía wee wé 6úakáráa bío síi.

⁹ «Hón pãahũ so yi, á 6a nùpua á à dé mia á à na 6a à beé lò, á à 6úe. Hã síiwà nùpua búenbúen khii jin mia bío mi tà mĩi

* 23:39 Mí loí Lení vũahũ (Psaumes) 118.26.

bïo yi. ¹⁰ Hón p̄ahũ so yi, á nùpua cèrèè á à khíní mí siadéro miĩ. Ba wé è b̄níní mín máa, á wé è jin mín. ¹¹ B̄ia le mí lé le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄erowà ká mu yí bon á khíi keĩ cèrèè. Ba à v̄iníní nùpua cèrèè. ¹² Mu bè-kora khíi dé wán, á 6a nùpua cèrèè waminí á à t̄i yi. ¹³ Ká ȳia màhã hã mí s̄ii fúaa mu véenii, wón á à fen. ¹⁴ Le *Dónbeenĩ b̄éenĩ b̄in-tente mu ko le bue ho ðim̄j̄ná lùà búenbúen yi, à hã s̄iíwà búenbúen j̄i le, à ho ðim̄j̄ná màhã bè yi véráa.

¹⁵ «Mí khíi mí mu bè-s̄umúii na wee yáa mu b̄io ká mu wi le Dónbeenĩ z̄i-beenĩ yi, b̄io á le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄ero Daniȳele b̄ia b̄io.* (Ȳia wee k̄arán b̄io ká, à z̄úr mu kúará sese.) ¹⁶ Hón p̄ahũ so yi ká b̄ia wi ho Zudee yi à bán lùwí yòò hã búaa. ¹⁷ Ȳia á à keĩ mí z̄ii lòho yí ko ò o lii zoo lá mí b̄io búii mí z̄ii. ¹⁸ Ȳia á à keĩ hã mana yi mu p̄ahũ yí ko ò o b̄iní 6o à lii lá mí kán6un mí z̄ii. ¹⁹ Ho yéréké khíi sá 6a hã-s̄eenasa lè 6a hã-j̄àawa yi mu zoñ. ²⁰ Mi fio le Dónbeenĩ yi à mi lùwíló mu yí wé hã yio p̄ahũ, tàá ho *Sabaa zoñ. ²¹ Lé b̄io á hón p̄ahũ so yi ká le lònbee á à wé búaa á à porĩ ðio khíina, à lá ho ðim̄j̄ná j̄uhũ búeenii na le Dónbeenĩ léra mu b̄io búenbúen yi à buee búe ho zuia yi. A le 6àn s̄ii mún máa b̄iní máa keĩ huúu. ²² Ká le Dónbeenĩ lá yí khò hã wizooní mu yi, á n̄ii woon lá máa k̄aní. Èe ká le màhã khò hã yi 6a nùpua na le hueekaa b̄io yi.»

O Nùpue Za b̄iní buenlò b̄io

(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)

²³ Ká a búii khíi b̄ia n̄on mia: «Mí loĩ, lé o *Krista na hen, tàá n̄in-ȳia vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. Ba kristawa lè 6a j̄i-cúa f̄erowà na b̄io yí bon khíi keĩ. Ba khíi wé è wé mu yéréké b̄iowa lè mí s̄iíwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeenĩ p̄anká á à v̄iníníaa 6a nùpua. H̄arí b̄ia le Dónbeenĩ hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún ñ v̄iníní bán. ²⁵ Awa, † 6èn wáa f̄era b̄ia mu n̄on mia.

²⁶ «Ká 6a wáa khíi b̄ia n̄on mia le o Krista wi ho tá henĩ yi, à mi yí va b̄in. Tàá ká 6a b̄ia le lé hen ká ó o s̄ankaa míten yi, à mi yí tà mu. ²⁷ L̄aa b̄io ká ho v̄iohó j̄uiina ho wáayi lùe búii à mu khoomu ðéeni keĩ lùà búenbúen, lé b̄in 6àn s̄ii ó o *Nùpue Za b̄iní buenlò b̄io khíi wéráa. ²⁸ Hen na ó o yà-h̄inii día yi, lé b̄in 6a dùbúawá wee wé fè mín yi. ²⁹ H̄ón wizooní so 6àn lònbee khíiló món, á le wii á à dé mí yuumu. Ho p̄ihũ khoomu máa b̄iní máa keĩ. Hã màn̄ayio á à k̄uenka à lii. Ho wáayi b̄io búenbúen á à ðéké.† ³⁰ B̄in ká b̄io wee zéeni a Nùpue Za buenlò á à mi ho wáayi. A ho ðim̄j̄ná nùpua búenbúen wé è wá ká 6a à z̄únzúrá. Ba à mi a Nùpue Za buenlò hã dùndúio wán ho wáayi lè mí ðarló lè mí cùkú beenĩ. ³¹ Le búaa-beenĩ

* 24:15 Mi loĩ Daniȳele v̄uahũ 9.27; 11.31; 12.11. † 24:29 Mi loĩ Ezayii v̄uahũ 13.10; 34.4

sã á à jí. O mún ò tonka mí wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa mí bïo náa yi, á 6a à ve bïa le Dónbeení hueekaa á à kúee mín wán.

³² «Mi loń ho fikíyée vńdèe bïo le wee wéráa. Hen ká le bãn lakara hĩa wee nàma, á wee sà mí vñn-yórówà, se mi zũ le ho vïohó tètó dñ. ³³ Lé làa bñn síi ká mi khii wee mi bñn bïowa so búenbúen wéró, à mi mún zũń le o Nùpue Za búenló sùaráa. O ò buen máa khí. ³⁴ Le í mĩ ho tũíá na mia: Ho pãahũ na kà nùpua máa hí máa vé ká bñn bïo so búenbúen yí wó. ³⁵ Ho wáayi lè ho tá khii vé, ká í bioní hñn ò keń bñn fèe.»

*Le Dónbeení mi dòn zũ ho ðĩmĩná véro pãahũ
(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)*

³⁶ «Nii woon yí zũ ho ðĩmĩná véro wizonle lè ho pãahũ máa zéeni. Le Dónbeení wáayi tonkarowà yí zũ mu, hãrí le Dónbeení Za mí beere yáá pá yí zũ mu. O Maá mí dòn lé yia zũ mu. ³⁷ Bïo wó a Nòwee pãahũ lé bïo bãn sii khii wé o *Nùpue Za bñn búenló pãahũ. ³⁸ Pãahũ na mu ñun-beeni ðĩn yí ðuara, ká 6a nùpua wee dí ká 6a a ñu, á wee ya mín ká 6a a yeé mí hñni. Fúaa nñnzòñ na ó o Nòwee zon ho won-beeni yi. ³⁹ Ba yí zũna bïo búí yahó fúaa bïo mu ñun-beeni ðuara ðueé lá 6a búenbúen. Lé bñn bãn síi mún khii wé o Nùpue Za búenló pãahũ.† ⁴⁰ Mu pãahũ ká báawa nùwã ñun wi mana yi, ó o ñi-kéni á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ⁴¹ Ká hãawa nùwã ñun páania ðĩn wee ni mu bïo, ó o ñi-kéni á à fé, ká yia so á à día. ⁴² Mi cén tĩní mí yĩo, lé bïo mi yí zũ le wizonle na mi Nùhũso á à buen yi. ⁴³ Mi zũ mu le ká le zii bãnso lá wee wé zũń o kñnlo búenló bïo ho tñnãahũ, se o lá wée tĩní mí yĩo, á máa día ó o máa zo a zii. ⁴⁴ Lé bñn nñn á minén mún tĩní mí yĩo, lé bïo ó o Nùpue Za khii buen ho pãahũ na mi yí máa dé le o ò buen yi.

*O ton-sá tente là a ton-sá kohó wãhiire
(Luki 12.41-48)*

⁴⁵ «O ton-sá na yí máa lé mí ñuhũso món, na hácíri wi lé o yén? Lé yia 6a ñuhũso dó 6a ton-sáwá na ká bïo níi yi, ò o wé na ho ðĩnló 6a yi ho pãahũ na mu ko yi, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonló mu á 6a ñuhũso bñnía ðueé kúaa wán. O ton-sá mu ñuhũ sí. ⁴⁷ Le í mĩ ho tũíá na mia: O ñuhũso mu á à bàrá a mí bïo búenbúen ñuhũ wán. ⁴⁸ Ee ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bío bío ká mí yi: «Í ñuhũso míana ò o máa buen». ⁴⁹ Ká à hñní wé è ha mí ninzàwa ton-sáwá, ká à dí ká à ñu lè 6a ña-ñuwà. ⁵⁰ Wón ton-sá so 6a ñuhũso khii buen le wizonle na ó o yí zũ yi, lè ho pãahũ na ó o yí dó yi. ⁵¹ Ká a khii ðueé dñ, ó o ðueé beé o lò làa sòobèe, á à dé o 6a ton-sáwá na ló mí ñuhũso món tñahũ.»

† 24:39 Mi loń mu Bïo ñuhũ búeení vñahũ (Genèse) 6-7.

25

Ba hñni nùwā píru wáhiire

¹ «Ho wáayi béenì bïo bonmín làa bïo kà: Hñni nùwā píru úi hĩa buan mí fntéena wà vaá sínáa o há-fla bàn báa yahó. ² Ba nùwā hònú lé ba bñnbúwá ká ba nùwā hònú na ká lé ba hénlowà. ³ Bĩa lé ba bñnbúwá á buan mí fntéena à ba yí buan ho jiló yí séenia. ⁴ A ba hénlowà bán buan ho jiló á séenia hĩa wi ba fntéena yi. ⁵ Bïo ó o há-fla bàn báa yuaanía ò o máa buen, á ba hñni mí nùwā píru búenbúen dūma á mu dāmu bó. ⁶ «Ho tá tiahú á le zèerè sã já: «Lé o há-fla bàn báa lua, mi lé léé sí a yahó. ⁷ A ba hñni mí nùwā píru sñnkaa, á wee wíoka mí fntéena. ⁸ A ba bñnbúwá wee bío làa bĩa hénkaa: «Mi hã wen lé mí jiló cínú. Wa fntéena wee hí.» ⁹ A bán bía nɔn ba yi: «Bùeé. Wa máa wé mu. Ho jiló na wa buan máa yí warén làa mia. Mu sūaanì à mi va ba jì-yèerowà cñn vaa yà mi jiló.» ¹⁰ A ba bñnbúwá wãa hñnɔn wà van ho jiló yèenú. Ba lénló món, ó o há-fla bàn báa buara. A ba hñni nùwā hònú na wíokaa mí fntéena vó pan wo, á páania yòo zon làa wo mu yaamu sánú diinú zii. A ba pon ho zūajii á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yi, à bñn ba hñni na so bèn bueé dñn, á bueé wee wāamaka: «Núhúso, Núhúso, hén le wa zo.» ¹² O o há-fla bàn báa bía nɔn ba yi: «Le í mí ho tūiá na mia: I yí zū mia.»» ¹³ O o Yeesu bñnia bía bò mu wán. «Mi cén tñní mi yío. Lé bïo mi yí zū le wizonle lé ho pãahú na ó o *Nùpue Za á à buen yi.»

*Ba ton-sáwá nùwā tñn wáhiire
(Luki 19.11-27)*

¹⁴ «Ho wáayi béenì bïo bonmín làa bïo kà: Nñi úi le mí ì va le khúii, ó o von mí ton-sáwá á kàràfáa mí nù bïo yi. ¹⁵ O nñ-kéní ó o nɔn ho sánú kùráa khíá-hònú yi. A yĩa sã ó o nɔn há kùráa khíá-jun yi. O o tñn nù so wón ó o nɔn há kùráa khímàni yi. Ba nñ-kéní kéní yú á héhaa làa bïo ba dà wee sáráa. Bñn món ó o wà. ¹⁶ A yĩa yú há kùráa khíá-hònú dèenia hñnɔn wee duan làa há, á yú há kùráa khíá-hònú bò há wán. ¹⁷ Yĩa yú há kùráa khíá-jun mún wó làa bñn bïo sii, ó o yú há kùráa khíá-jun séenia. ¹⁸ Ká yĩa yú há kùráa khímàni wón wà vaá có ho kñhú á lú mí jùhúso sánú kùráa yi.

¹⁹ «Mu míana, bñn món á ba ton-sáwá mu jùhúso bñnia buara. O o wáa le ba zéeni bïo mí sánú bïo wóráa. ²⁰ O o ton-sá na ó o nɔn há kùráa khíá-hònú yi buara, á bueé zéenia há kùráa khíá-hònú na ó o bñnia yú ò o bía: «Núhúso, fo hĩa nɔn ho sánú kùráa khíá-hònú mii. Loñ, lé há khíá-hònú na á ì bñnia yú.» ²¹ A ba jùhúso bía nɔn wo yi: «Foúá, fo wó se. Fo léé ton-sá tente. Bïo fo téréenna mu bïo na jùhú tá mía bïo yi,

lé bñn nòn á bño ñúhũ wi po bñn á ï khii kàràfá foñ. Buen ßuee zãmaka làa mi.»

²² «Bñn mòn á yia yú hã kùráa khíá-ñun ßuara á bía: «Ñúhũso, fo hĩa nòn ho sánú kùráa khíá-ñun mi. Loí, lé hã khíá-ñun ßúi na á ï bñnía yú.» ²³ A ßa ñúhũso bía nòn wo yi: «Foßúa, fo wó se, fo léé ton-sá tente. Bño fo téréna mu bño na ñúhũ tà mía bño yi, lé bñn nòn á bño ñúhũ wi po bñn á ï khii kàràfá foñ. Buen ßuee zãmaka làa mi.»

²⁴ «Á yia yú hã kùráa khimani ßèn ßuara, á ßueé bía: «Ñúhũso, ï zũ le fo lé o ñupue na lònbee wi. Fo wee lá ho ðínló ho lahó na fo yí te yi, à lá ho ðínló hen na fo yí dù yi. ²⁵ A ï zãna, á ï vaá lú ù sánú kùráa ho tá yi. Awa, fé ù sánú.» ²⁶ A ßa ñúhũso bía nòn wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bño fo zũ à ï wee wé lá ho ðínló ho lahó na á ï yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ù vaa bàrà ï wárí ho banki yi le? Se bño á ï ßuara, á ï lá vaá fé lé le le ßàn cñnú. ²⁸ Awa, mi fé ho sánú kùráa khimani mu o cñn, à na yia hã kùráa khíá-píru wi cñn yi.»

²⁹ «Yia bño wi á ßa à na mu ßúi ßanso yi yòó bè, o ò yí á à puuní. Ká yia bño mía, á hàrí mu bè-za na wi o cñn, á ßa pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-ñiánii mía á mi lá léé lèé díá ho khũhũ, le tíbí-cũáá yi, hen na le minka yi véé le lé wéé wi yi.»

O Nupue Za khii ßueé citi ßa nupua

³¹ «Ká a *Nupue Za khii bñnía bò le mí wáayi tonkarowá ßúenßúen ßuara le mí cùkú beeni, ó o ßueé keení mí bá-zamu kanmúini wán á à ñnãa le citii. ³² A hã síiwà nupua ßúenßúen á à kúee mín wán o yahó, ó o wãa à sankã ßa nupua mín yi, làa bño ó o pi-pa wee wé sénnãa ßa pia lén ßa via yi bño síi. ³³ A ßa pia ó ò kúee le mí nín-tiãni, ká ßa via ó ò kúee le mí nín-káahó. ³⁴ Bñn mòn ó o béé á à bío á à na bía wi là á nín-tiãni yi: «Minén na á wàn Maá dúßua yi, mi ßuen ßuee fé le béeni kĩa na wiokaa mi bño yi hàrí ho ðimíñá lénló pãahũ. ³⁵ Mu bon. Le hini hĩa dà mi á mi nòn ho ðínló mi. A le ñu-hãní dà mi á mi nòn mu ñumu mi. A bío á ï lé o ñi-hãni á mi tà á ï huera mi wán. ³⁶ A bño á ï fù wee vará ï bírí á mi nòn le dà-zínii mi. Ì lò fù yí here á mi ßuan mi sese. Ì fù wi ho kàsó yi, á mi ßueé ßúεkío mi.» ³⁷ A bía téréna á à bío bño kã: «Ñúhũso, lé wen wa mòn fo yi à le hini dà fo á wa nòn ho ðínló foñ, tàá le ñu-hãní dà fo á wa nòn mu ñumu foñ á ù ñun. ³⁸ Lé ho pãahũ yén á wa mòn à ù lé o ñi-hãni á wa tà á ù huera wa wán. Tãá lé wen á wa mòn fo à ù wee vará ù bírí á wa nòn le dà-zínii foñ. ³⁹ Lé ho pòn-yén á ù lò yí here, tàá á ù zon ho kàsó yi á wa vaá ßúεkío fo.» ⁴⁰ O o béé á à bío ò na ßa yi. Le ï mi ho túiá na mia: Mi wé sansan wó mu nòn wàn zãwa ñi-kéni ßúi na cñnú yi, se mu lé ñén á mi wó mu nòn yi.»

⁴¹ «Bún món ó o béε á à bío ò na bĩa wi là a nín-káahó yi: «Minén na le Dónbeení dánkánía, mi khèn làa mi. Mi lén vaa zo ho dǎhǔ na máa hí máa mi yi, hĩa lò á pan o *Satāni lè mí tonkarowà. ⁴² Mu bon, le hĩni fù dà mi, á mi yí nǎn ho dǎnló miĩ. Le ju-hānı́ fù dà mi, á mi yí nǎn mu juumu miĩ. ⁴³ I fù lé o nǎ-hānı́ á mi yí tà á ı́ yı́ huera mi wán. I fù wee vará ı́ bírı́, á mi yí nǎn le dà-zı́nı́i miĩ. I lò fù yı́ here, á fù wi ho kàsó yi, á mi yı́ búεεkı́o mi.» ⁴⁴ A 6a wǎa à bío bío kà: «Núhǔso, lé wen wa mǎn fo yi à le hĩni lè le ju-hānı́ dà fo, à ũ lé o nǎ-hānı́, à ũ wee vará ũ bírı́, à ũ lò yı́ here, à ũ wi ho kàsó yi, á warén yı́ séenı́a fo?» ⁴⁵ O o béε á à bío ò na 6a yi: «Le ı́ mı́ ho tũı́á na mia: Mı́ wé sansan yı́ wó mu yı́ nǎn bĩa wı́nı́wı́nı́ kà nǎ-kénı́ búı́ yi, se mu lé ınén á mi yı́ wó mu yı́ nǎn yi.» ⁴⁶ Bán nùpua so á à va le lònbee na máa vé lahó yi. Ká bĩa téréenna bán á à va le mukānı́ binbirı́ na máa vé lahó yi.»

26

Ba zúifùwa júnǎsa wee lè o Yeesu wán
(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zǎn 11.45-53)

¹ Bı́o ó o Yeesu bía hǎn bı́onı́ so wó, ó o bía nǎn mí nǎ-kenı́nia yi: ² «Mı́ zǔ le hen làa wı́zoonı́ bı́o juun ká ho *Paaki sǎnú á à dí. O o *Nùpue Za 6a à dé á à na 6a à búεε ho *kùrùwá wán.» ³ A 6a yankarowà júnǎsa lè 6a *zúifùwa nǎ-kı́a wǎa kúaa mín wán 6a yankarowà júhǔso beenı́ na 6a le Kayı́ifu lún yi. ⁴ Ba wǎanı́a tò le mí ı́ wı́i o Yeesu ká mu yı́ zǔ, á à búε. ⁵ Ba wee bı́o: «Wa yı́ ko wa wı́i wo ho sǎnú pǎahǔ. Ká wa wó mu, á 6a zǎamáa á à kánká mu bı́o yi.»

O hǎa búı́ kúaa ho jı́lò o Yeesu juhǔ wán
(Maaki 14.3-9; Zǎn 12.1-8)

⁶ Bı́o ó o Yeesu wi ho Betanı́i lóhó yi o Simǎn na hı́a lé o *búeré nı́i zı́i á wee dí, ⁷ ó o hǎa búı́ búεé zon ká a 6uan ho dǔukó-za na sú lè ho jı́lò na sǎmu sı́ á yàwá here. O hǎa mu vá búεé 6ó a Yeesu yi, ò o kúaa ho jı́lò mu o juhǔ wán. ⁸ Bı́o ó o nǎ-kenı́nia mǎn mu, á 6a yiwa cǎ mu yi, á 6a wee bı́o: «Bı́o ká yı́ nǎn bè-yáarè le? ⁹ Ho jı́lò mu juǎn lá dà à yèé ho yàwá na here yi á à sanká bǎn wárı́ á à na 6a nǎ-khenı́a yi.» ¹⁰ O o Yeesu zǔna bı́o 6a wee bı́o, ó o bía nǎn 6a yi: «Mı́ wee zá là a hǎa mu le we? Bı́o ó o wó làa mi á se. ¹¹ Ba nǎ-khenı́a bán làa mia á a keń mın wán féεε, εε ká ınén wón máa keń làa mia féεε. ¹² Ho jı́lò mu ó o kúaa ı́ wán á fèra wı́okaaráa ı́ sǎnı́a ı́ nùuló bı́o yi. ¹³ Le ı́ mı́ ho tũı́á na mia: Le Dónbeenı́ bın-tente wé buera lùe lée lùe yi, ho dı́mı́nǎ búenbúen yi á 6a à bío bío ó o hǎa na ká wó, á 6a à leéka a bı́o.»

O Zúdaa wi ò o dé o Yeesu na
(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)

14 Lé mu ó o Yeesu ñĩ-kenínia píru jún ñĩ-kéní na 6a le Zudaa Isikariote wà van 6a yankarowà júnása cón, á vaá bía nòn 6a yi: ¹⁵ «Hen káí dó a Yeesu nòn mia, á mi ì na webio mĩ?» A 6a mà le wén-hāani 6óní làa píru nòn wo yi. ¹⁶ A lá bũn jii wán ó o Zudaa wāa wee cà bío ó ò wé wé è dérāa o Yeesu 6a ñii yi.

O Yeesu wee di ho Paaki dīnló lè mí ñĩ-kenínia
(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)

¹⁷ Ho *búurú na á ja-ñini yí dó yi sánú díró 6àn nín-yání wizonle zoñ, ó o Yeesu ñĩ-kenínia wà 6ueé tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa wíoka ho *Paaki sánú dīnló bío yi.» ¹⁸ Ó o Yeesu wāa bía nòn 6a yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, ká mi zoó fò mín làa nùpue na, à mi bío na 6ànso yi: O Nùhũso bía le mí pāahũ dñ, á lé ũnén cón á mí 6ueé dí ho Paaki sánú yi lè mí ñĩ-kenínia.» ¹⁹ A 6a ñĩ-kenínia wó bío ó o Yeesu bía le 6a wé, á wíokaa ho Paaki dīnló bío.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zān 13.21-30)

²⁰ Bío ho zihũ dñ, ó o Yeesu lè mí ñĩ-kenínia píru jún kará ho dīnló jùhũ yi. ²¹ Bío 6a wee dí, ó o Yeesu bía nòn 6a yi: «Le ì mí ho tũiá na mia: Minén ñĩ-kéní lé yia á à dé mi ì na.» ²² Ó o ñĩ-kenínia yilera lùnkaa mu bío yi làa sòobé, á 6a 6úakāa wee tũa wo yi lè mí ñĩ-kéní kéní. A yia le: «Nùhũso, mu lé mínén le?» A yia le: «Mu lé mínén le?» ²³ Ó o Yeesu bía nòn 6a yi: «Yia páanía zoó cà làa mi, wón lé yia á à dé mi ì na. ²⁴ O *Nùpue Za á à hí làa bío le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ bíarāa mu. Ká yia màhā ñii ì bè mu á ho yéréké è zo jùhũ. Bànso yàá lá yí ton, se mu sũaaní.» ²⁵ Ó o Zudaa na á à dé wo ò na á lá le biónĩ ò o tũara: «Nì-kàránlo, á lé ñnén le, tàá?» Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Ūnén lé yia bía mu.»

O Nùhũso dīnló

(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korēnte 11.23-25)

²⁶ Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú, á dó le Dónbeenĩ bārākà, ò o cèekaa ho nòn mí ñĩ-kenínia yi ò o bía: «Mi fé là. Hón lé ì sánia.» ²⁷ Bũn món ó o lá le juuníi dèe na ho *dívén wi yi, á dó le Dónbeenĩ bārākà ò o nòn ho 6a yi ó o bía: «Mi 6úen6úen fé juka. ²⁸ Dén lé ì cāni na wíokaa wee zéeni le Dónbeenĩ páanii na le bò bío, dén lé ì cāni na kúaarā 6a nùpua cèrèe bè-kora séndíaró bío yi. ²⁹ Le ì bío mu na mia: A lá bío ká jii wán, á ì máa bñí máa ju ho dívén mu, fúaa nònzoñ na á ì khii bñí ì ju ho wàn Maá Dónbeenĩ béeni yi.» ³⁰ Bũn món, á 6a sía ho sánú lení à 6a wà yòora hā Oliivewa vñsła 6úee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à pĩ mí bío

(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Zān 13.37-38)

³¹ O Yeesu wãa bía nɔn mí nĩ-kenínia yi: «Ho tɛnɔn-kení na kà yi, ká mi búenbúen á à pí í bïo. Mu bon. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi kà síi á 6a wee kàrán:

«Í ì búe o pi-pa,

á ho pi-6oohũ pia á à kénná à lén n va hã lùà búenbúen yi.»*

³² Εε ká í vèeró món, á ì ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kōhũ yi.»

³³ O o Piere lá le bíonĩ á bía nɔn wo yi: «Hàrí à bía ká búenbúen pí ũ bïo, á ínén wón máa pí mu hùúu.» ³⁴ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le í mĩ ho tũiá na foñ: Ho tɛnɔn-kení na kà yi, ó o kò-bée máa wá, ká ùnén bía hã cúa-tɛn le fo yí zũ mi.» ³⁵ O o Piere bía: «Í máa bío le í yí zũ fo hùúu, hàrí ká í ko á í hí làa fo.» A 6a nĩ-kenínia na ká búenbúen bía mu bïo dà-kení mu.

O Yeesu wee flo ho Zetesemanii yi

(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ O o Yeesu lè mí nĩ-kenínia wãa vaá dñn le lùe búii na 6a le Zetesemanii, ó o bía nɔn 6a yi: «Mí keení hen, ká ínén wón á à lén n va vaá hen, á vaá flo.» ³⁷ O o fó a Piere là a Zebedee zàwa nùwã ñun wàráa. O o yi wãa búakáa wee dè, á hácirí yáara.

³⁸ O o bía nɔn 6a yi: «Í hácirí yáara dàkhíina. Í ka lè í máa fen. Mí keení hen làa mi à tɛní mí yïo.» ³⁹ Bũn món ó o wãa vá van cínú, á vaá líí búrá, ò o wee flo kà síi: «Í Maá, ká mu lá dà à wé, à ũ yí le le lònbee na kà à yí mi. Εε ká búeé. Í yí le ínén síi bïo wé. Ùnén lé yia síi bío wé.»

⁴⁰ O o bínia 6uara mí nĩ-kenínia nùwã tɛn mu cñn, á 6ueé yú 6a à mu dãmu 6ó 6a. O o bía nɔn o Piere yi: «Éee minén, le léèrè dà-kení na mĩ fání mi yïo yi á à flo làa mi lé bũn mí yí dàrna yí wó lon? ⁴¹ Mí fání mi yïo, à flo, bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wérowà yi. O nùpue síi wee wé vá mu bè-tente wérowà yi, εε ká ho pánká na ó o ò wé làa bũ lé hia mia.»

⁴² O o Yeesu bínia wà mu cúa-ñun níi, á vaá wee flo kà síi: «Í Maá, hen ká le lònbee na kà yí dà máa dà í wán ká le yí yú mi, à ùnén lé fo síi bío pá wé.» ⁴³ O o tɛn bínia 6uara mí nĩ-kenínia cñn, á 6ueé yú 6a à mu dãmu 6ó 6a. Ba yí dàrna yí fánia mí yïo. ⁴⁴ Mu cúa-tɛn níi, ó o bínia wà, á tɛn vaá flora mu bïo dà-kení mu.

⁴⁵ Bũn món, ó o bínia 6uara mí nĩ-kenínia cñn, á 6ueé bía nɔn 6a yi: «Mí dũma wee vũnka le? Mí lorí, ho pãahũ dñn. O *Nùpue Za á 6a à dé 6a bè-kora wérowà níi yi. ⁴⁶ Mí híni wa lén. Yia á à dé mi ì na 6ueé dñn.»

Ba wũira a Yeesu

(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zãn 18.2-11)

⁴⁷ Pãahũ na ó o Yeesu wee bío yi, à bũn ó o Zudaa 6ueé dñn. O lé 6a nĩ-kenínia píru ñun nĩ-kení. Ba zãmáa na bò làa wó

* 26:31 Mí lorí Zakari vūahũ 13.7.

á buan hã khà-túa lè hã bũaa. Lé le *Dónbeenĩ yankarowà júnása lè 6a *zúífùwa *nĩ-kĩa lé bán tonkaa 6a. ⁴⁸ O Zudaa, yĩá á à dè o Yeesu mu á à na, á zéénia bío 6a zãamáa á à zũrínáa wo. O bía: «Í hĩa vaá tẽnía nùpue na yi lè le kònbiĩ, se wón lé yĩa mi wee cà, à 6a wãa wĩi wo.» ⁴⁹ O o dèénia wà buée 6ó a Yeesu yi ò o bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, foó.» O o tẽnía wo yi lè le kònbiĩ. ⁵⁰ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Wàn bónlo, bío fo wà buée wé hen, à ù wãa wé.»

A bĩa ká wà buée 6ó a yi, á wĩira a. ⁵¹ A bĩa wi là a Yeesu mu nĩ-kéní búí dò mí khà-tóní ò o hà le Dónbeenĩ yankarowà jũhũso beenĩ ton-sá nín-tĩánĩ jikãahũ kúio. ⁵² O o Yeesu wãa bía nòn wo yi: «Dé ù khà-tóní mí lóorè yi. Lé bío á bĩa wee khuii hã khà-túa búenbúen khii hí làa hã. ⁵³ Fo yí zũ ká í lá dà à ve í Maá le o buee séení mi le? O o lá à dèení ì tonka mí wáayi tonkarowà hĩn-táwá ká 6a po kuio píru jũn le?† ⁵⁴ Eε ká mu wó ká, á bío túara le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi á à wé kaka jii ì síráa? Mu bon, ho vũahũ mu yi á mu bía le lé ká síi á mu ko mu wéráa.» ⁵⁵ Bũn món ó o Yeesu bía nòn 6a zãamáa yi: «Mí so lá ko mí bua khà-túa làa búaa buee wĩiráa mi lòn nĩ-kãanii le? Làa wizoonĩ búenbúen ká í lá wee wé kèení le *Dónbeenĩ zĩ-beení yi à kàrán 6a nùpua á mí yí wĩira mi. ⁵⁶ Eε ká bũn búenbúen wó lée bèra a na, à le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fèerowà bío na 6a bía le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi à jii sí.» A 6a nĩ-kenínia búenbúen wãa lùwa 6a día a.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tũia fèerowà cón

(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zãn 18.12-14, 19-23)

⁵⁷ Bĩa wĩira a Yeesu á buan wo vannáa 6a yankarowà jũhũso na 6a le Kayiifu cón. Lé bũn á ho *làndá bío zéenílowa lè 6a *zúífùwa nĩ-kĩa kúaa mín wán yi. ⁵⁸ O Piere khèra bò a Yeesu món fúaa o Kayiifu lún, á vaá zoó páanía kará lè 6a parowà, á wee loí bío mu hĩa wéráa. ⁵⁹ Ba yankarowà júnása, lè ho làndá tũia fèerowà búenbúen wee cà bío 6a à koonínáa o Yeesu yi á à bè yi ì síinínáa o jũhũ á à na 6a à búe. ⁶⁰ Ká 6a màhã yí yú bío búí, hàrí bío 6a nùpua cèrèe pá wãa buara buée koonía o yi mí cúee. Mu véení, á nùpua nùwã jũn búí ⁶¹ buara buée bía bío kà: «O nĩi mu bía le mí dà à fio le Dónbeenĩ zĩ-beení á à bĩnĩ ì so hã wizoonĩ bío tĩn yi.» ⁶² A 6a yankarowà jũhũso líí hĩnòn yòò đĩn ò o bía nòn o Yeesu yi: «Bíó 6a nùpua mu wee bíó ù dání yi á fo le fo yí máa bíó dèe búí yi le?» ⁶³ O o Yeesu cèkè ò o đĩn. A 6a yankarowà jũhũso wãa bía nòn wo yi: «Í wee fio fo, le Dónbeenĩ na wĩ fèe yèni yi, ká fo lé o *Krista, le Dónbeenĩ Za, ù bíó mu na wen.» ⁶⁴ O o

† 26:53 Ho wáayi tonkarowà hĩn-táwá kuio píru jũn na bío bĩa ká á kuure dà-kéní wee yí hĩn-táwá muaaseé hèzĩn síi.

Yeesu bía nɔn wo yi: «Lé fo bía mu. Le 1 mí ho tũíá na mia: A lá bío kà wán, á mi ì mi a Nùpue Za ká a kará le Dónbeení na dà mu bío búenbúen nín-tlání.† Mi mún khii mi a ká a kará há dùndúio wán wà à buen.»§

⁶⁵ A 6a yankarowà pùhúso wáa lèεkaa mí dà-zínii lé bío mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Lé le Dónbeení ó o là. Wa màkóo yáá wáa mía seéràsa yi. Mi ná bío ó o là lè le Dónbeení. ⁶⁶ Awa, á lé mu yén á mi wee leéka?» A 6a bía: «O wó khon, ó o ko ò o búe.» ⁶⁷ A 6a wee pùiní mí jinsání kúee o yahó wán, ká 6a a vúaa wo lè mí nín-kuio. Ba búii wee fio o sáará, ⁶⁸ ká 6a a bío: «Ūnén Krista, wáa zéeni yia vína fo làa wen.»

O Piere pá a Yeesu bio

(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zán 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Hón pàahú so yi, ò o Piere pá kará ho lún yi, á 6a yankarowà pùhúso beení ton-sá háa nǐ-kéní vá buée 6ó a yi, á bía nɔn wo yi: «Ūnén mún lá wi là a Kalilee nǐi Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere màhá pá mu 6a nùpua búenbúen yio yi, ò o bía: «Bìo fo wee bío ká á ínén yí zū.»

⁷¹ O o wà vaá dǐn ho lún zūajii. O o ton-sá háa nǐ-kéní tǐn mɔn wo, á wón bía làa bíi wi bǐn: «Yia ká là a Nazareete nǐi Yeesu lá páanía wi.» ⁷² O o Piere tǐn pá mu ò o báa: «O nǐi na ká a ínén yí zū.»

⁷³ Mu dó mi yi cǐnú, á bíi bǐn vá buée 6ó a Piere yi, à 6a bía nɔn wo yi: «Mu bon kénkén. Fo lé 6a nǐ-kéní búii. Ū bíonǐi wee zéeni mu.» ⁷⁴ O o Piere wíokaa báa lè mí sòobéε á bía: «O nǐi na ká á ǐ yí zū hùúu.» Ho pǎn-kéní mu yi, ó o kò-béε wá. ⁷⁵ O o Piere hácírí màhá bínia 6uara bío ó o Yeesu bía nɔn wo yi wán: Sání ò o kò-béε wá, búin ká ūnén pá le fo yí zū mi á dǎn há cúa-tǐn. O o Piere ló, á léε wá búbúbù.

27

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cǐn

(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zán 18.28)

¹ Le yǐnbii búirǐi á le *Dónbeení yankarowà júnása, lè 6a *zúifùwa nǐ-kǐa búenbúen páanía wó le jii le mí ì na a Yeesu 6a à 6úe. ² A 6a nɔn le jii le 6a ca a, à bua varáa o *Pilaate cǐn, yia ho *Oroomu béε bàrá ho Zudee kǎhú pùhú wán.

O Zudaa húmú bío

(Bè-wénia 1.18-19)

³ Bío ó o Zudaa, yia dó a nɔn á mɔn ò o Yeesu 6a síinia pùhú le mí ì 6úe, ó o zúna le mí wó khon, ó o yilera yáara, ó o buan le wén-háani bóni làa píru á bínia buée nɔn le Dónbeení yankarowà júnása lè 6a nǐ-kǐa yi, ⁴ ò o bía: «ǐ 6èntǐn wó khon

† 26:64 Mi lorí Lení vúahú (Psaumes) 110.1

§ 26:64 Mi lorí Daniyeεle vúahú

lé bïo á ĩ nɔn yïa yí yáara dèe le 6a 6úe.» Ká bán màhã bía nɔn wo yi: «Á bŭn ciran warén le? Ùnén lé yïa làa bŭ.» ⁵ O o Zudaa mïina le wárí kúaará le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi, ò o ló lée wà, á vaá lù ho hŭló zon. ⁶ A le Dónbeenĩ yankarowà júnása khuiira le wárí, à 6a bía: «Wa làndá yi, á dén wárí so síi yí ko le kúee le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ wárí wán, lé bïo á le lé le cāni wárí.»

⁷ A 6a wāania tò, à 6a yà ho mǎhŭ búi na 6a wee ve làa «Có-mí Mǎhŭ» làa de, á wó lè 6a ñĩ-hāní nùuníi. ⁸ Lé bŭn te bïo 6a wee veráa ho mǎhŭ mu làa cāni mǎhŭ hàrí lòn zuia. ⁹ A le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fero Zeremii bïo na ó o bía á jii súrāa: «Ba khuiira le wén-hāani 6óni làa píru, dén na lé le wárí na ó o *Isirayeele nĩpomu héhaa là a yàamu ¹⁰ á yà là a có-mí mǎhŭ làa bïo ó o jũhũso bíarāa mu nɔn mii.»*

O Pilaate wee tũaka a Yeesu yi

(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zān 18.29-38)

¹¹ Bïo 6a 6uan o Yeesu vannāa o *Pilaate cǎn, á wón tũara a yi: «Lé ùnén lé 6a *zúifùwa bée le?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ¹² Bŭn mǎn, á bïo 6a yankarowà júnása le 6a ñĩ-kĩa wee kooní a yi, ó o yí bía dèe. ¹³ O o Pilaate wāa bía nɔn wo yi: «Bìo 6a wee bío ũ jii búenbúen á fo yí máa jí le?» ¹⁴ O o Yeesu yí bía dèe mu búii dǎní yi. A mu wó a Pilaate coon dǎkhĩna.

Ba sīntia o Yeesu jũhũ le mi ì 6úe

(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zān 18.39-40; 19.4-16)

¹⁵ Ho *Paaki sǎnú lée Paaki sǎnú díró yi, à yïa ho *Oroomu bée bàrá ho Zudee kǎhŭ jũhũ wán à lén o kàsó ñii búii día, yïa 6a zāamāa le o día. ¹⁶ Mu ù wé à kàsó ñii búii wi bŭn á yèni ló. Ba wee ve o làa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ O o Pilaate wāa tũara 6a zāamāa na kúaa mĩn wán yi: «Lé o yén á mi wi à ĩ lén día? Lé o [Yeesu] Barabaasi lée tàá lé o Yeesu na 6a le *Krista?» ¹⁸ O Pilaate zũ kénkén le 6a dó a Yeesu nɔn mí yi lé bïo le yandee wi 6a yi o bïo yi.

¹⁹ Pǎahũ na ó o Pilaate wi le cítii finíi lahó yi, á 6àn hǎa le 6a 6úee bío bïo kà na a yi: «Yí dé ũ jii o ñii mu bïo búii yi. Lé o yí wó yí khon. Ho tĩnàahũ, á ĩ 6èn tĩn lò bon hǎ kònkórá yi o bïo yi.»

²⁰ A le *Dónbeenĩ yankarowà júnása le 6a *zúifùwa ñĩ-kĩa á bía 6ó 6a zāamāa jũhũ, le 6a fío o Barabaasi lén díaró ká 6a 6úe o Yeesu. ²¹ O o Pilaate lá le bíoní ò o tũara 6a yi: «Ba nùwā jũn na kà tĩahũ, á lé o yén á mi le ĩ día?» A 6a bía nɔn wo yi: «Día a Barabaasi.» ²² O o Pilaate tũara 6a yi: «Ká a Yeesu na 6a le Krista á mi le ĩ wé kakarāa?» A 6a búenbúen bía: «Búee

* 27:10 Mi loĩ Zakari vũahũ 11.12-13; Zeremii vũahũ 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15

wo ho *kùrùwá wán ò o hí.»²³ A wón tùara 6a yi: «Lée webio ó o wó khon yi?» A 6a wíokaa wee bío pónpón: «Βύεε wo ho kùrùwá wán ò o hí.»

²⁴ Bío ó o Pilaate mən ò o yí dà bío 6úi máa wé, à 6a nùpua hoorà wíokaa wee dé wán, ó o lá mu jummu ò o σεερα mí níní 6a zâamâa yahó ò o bía: «Ī nii ló a n̄i na kà 6úeró bío yi.»²⁵ A 6a zâamâa 6úen6úen bía: «Le o húmú bío sánsá warén lè wa zàwa.»²⁶ O o Pilaate wâa léra a Barabaasi díá, ò o le 6a ha a Yeesu lè hã làbàani. O o n̄on wo le 6a 6úεε ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee zùarka a Yeesu yi

(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zân 19.2-3)

²⁷ O Pilaate dásíwá 6uan o Yeesu zonnáa le zì-beeni lún yi, à 6a von mí ninzàwa na ká 6úen6úen á 6a 6ueé k̄nía wo yi.²⁸⁻²⁹ Bío 6a le mí ì zùarka a yi, á 6a t̄era a sí-z̄inia, à 6a z̄inia wo lè ho kán6un muhú†. Ba t̄a ho j̄uhú k̄irí lè hã k̄ikara á yòó bò a j̄uhú wán á wó là a bá-z̄amu kh̄n̄lúee, à 6a dó le k̄aaní o n̄in-t̄iání, á wee lii f̄ará mí n̄onk̄oj̄uná wán o yahó, ká 6a a bío: «Zúifúwa b̄εε, foó!»³⁰ Ba wee p̄uní mí j̄ins̄ání k̄úee o wán, á wee fé le k̄aaní v̄in là a j̄uhú.³¹ Bío 6a zùarkaa wo yi vó, á 6a t̄era ho kán6un muhú, à 6a b̄inia z̄inia wo là a kùrú s̄ia, á 6uan wo wà vaá 6úεε ho kùrùwá wán.

O Yeesu 6a 6úaa ho kùrùwá wán

(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zân 19.17-22)

³² Bío 6a zoó wee lé ho lóhó yi, á 6a fò mín làa n̄i 6úi na 6a le Sim̄on. O wee lé ho Sir̄ena lóhó yi. A 6a dásíwá k̄ik̄aa wo yi le o fé o Yeesu kùrùwá p̄i.³³ Bío 6a vaá d̄on ho lahó na 6a wee ve làa Kolokota, b̄un kúará le «j̄ún-6òkuee lahó,»³⁴ á 6a n̄on ho *d̄iv̄én na 6a lunkaa lè mu bío 6úi na h̄εε o Yeesu yi le o ju. Ká a d̄ind̄io mu, ó o p̄ã le mí máa ju mu.

³⁵ Bío 6a 6úaa wo ho kùrùwá wán vó, á 6a wó le j̄ún-s̄ini b̄io á sankaaráa o sí-z̄inia,³⁶ à 6a kará b̄in pan wo yi.³⁷ Ba túara b̄io n̄on 6a siinánáa o j̄uhú ho penpen wán á yòó 6úaa o j̄uhú yi: YIA KÁ LÉ O YEESU, 6A ZÚIFÚWA B̄ÉÉ.³⁸ N̄i-wanna nùwã j̄un 6a mún 6úaa hã kùrùwáwá wán là a Yeesu. O n̄i-kéní wi là a n̄in-t̄iání, ó o n̄i-kéní wi là a n̄in-káahó.

³⁹ Ba nùpua na wee kh̄íi làa b̄in wee k̄ibón mí j̄uná ká 6a à là a,⁴⁰ ká 6a a bío na a yi: «Ūn̄én na lá wi à ū fio le *Dónbeení z̄i-beeni à b̄iní so le 6àn dà-veere hã wizooní b̄io t̄in yi, wãa fení ūten. Ká fo lé le Dónbeení Za, à ū lé ho *kùrùwá wán lii.»

⁴¹ H̄arí le Dónbeení yankarowà, lè ho làndá b̄io z̄eenílowa, lè 6a n̄i-k̄ia wee yáa mí j̄iní yi na a yi ká 6a a bío:⁴² «O fenía 6a 6úi, ò orén màhã yí dà máa fení mít̄en. O yí le mí lé o Isiraȳεele n̄ipomu b̄εε le? O o wãa lé ho kùrùwá wán lii, á wa à dé wa s̄ia wo yi.⁴³ O dó mí s̄ii le Dónbeení yi, á bía le mí lé le Dónbeení

† 27:28-29 Mi loñ Maaki v̄uahú 15.17

Za. Awa, ká le Dónbeenĩ mu wa a, à le wãa fení a.» ⁴⁴ Ba nĩ-wàna na 6a 6úaa hã kùrùwáwá wán o nĩsãa mún wee là a làa bũn sii.

O Yeesu húrun

(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zãn 19.25-42)

⁴⁵ Le wii yòo fàráló pãahũ, á ho kòhũ búenbúen dĩndĩn wó le tibirí, á míana fúuu fúaa le wi-háarè. ⁴⁶ Le wi-háarè mu pãahũ, ó o Yeesu bía bĩo kà pónpón: «Elii, Elii, lama sabatanii?» (Bũn kúará le «wàn Dónbeenĩ, wàn Dónbeenĩ, fo pã mi día le we?»[†]) ⁴⁷ A bĩa wi bĩn nùwã yɛn búii ná mu, á 6a bía: O wee ve o *Elii. ⁴⁸ A 6a nĩ-kéní lùwa vaá lá le dèe búii na wee kũinĩ mu numu 6ua, á 6ueé zĩira mu bè-ɲia yi, á can le 6úaaahiire yi yòó dá a Yeesu yi le o ɲu. ⁴⁹ Ba búii bán bèn wee bío: «Mi día le wa loĩ le o Elii 6ueé fení a le?»

⁵⁰ O o Yeesu wiokaa wãamaa pónpón, ò o húrun. ⁵¹ Hón pãahũ so yi, á ho pònsò-beeni na zoó céra le Dónbeenĩ zĩ-beeni yi á yòó lèera mí t̄ahũ líí ló. A ho tá dèkíó, á hã 6úaaarà benkaa. ⁵² Hã búráa ɲinĩ hénkaa, á le Dónbeenĩ nùpua cèrèe búii na lá húrun á vèera. ⁵³ Ba ló hã búráa yi, ó o Yeesu vèeró mɔn, á 6a líí zon le Dónbeenĩ lóhó Zeruzalɛmu yi. A 6a nùpua cèrèe mɔn 6a.

⁵⁴ A ho Oroomu dásíwá ɲúhũso lè 6a dásíwá na lá pan o Yeesu yi á mɔn ho tá dèkéró làa bío wó, á 6a zãna dàkhĩna, á 6a wee bío: «O 6èntĩn lá lé le le Dónbeenĩ Za binbirĩ.» ⁵⁵ Hãawa cèrèe mún kera bĩn, á khèra d̄n wee loĩ. Ba lé bĩa bò a Yeesu yi hàrí ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba hãawa mu t̄ahũ ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozɛɛfu 6àn nu Mari, là a Zebedee nùwã 6àn nu á wi yi.

⁵⁷ Bío ho zihũ d̄n, á ho Arimatee lóhó n̄ii búii na lé o nàfòró 6ànso á wà 6uara. O yèni 6a le Zozɛɛfu. O mún lá lé o Yeesu nĩ-kenĩnia nĩ-kéní búii. ⁵⁸ Wón lé yĩa wà vaá fióra a Yeesu nĩ-hĩnmu o *Pilaate c̄n. O o Pilaate le 6a día le o lá. ⁵⁹ O o Zozɛɛfu lá hã, á bá lè ho pònsò-finle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho 6úaaahó yi. O o b̄linia le hue-beeni á pon le ɲii, ò o wà. ⁶¹ Mu wee wé ò o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á kará sãnsãa le búure.

Ba dásíwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée t̄n, ho *Sabaa zoñ, á 6a yankarowà ɲúnása, lè 6a *Farizíɛwa páanía van o Pilaate c̄n, ⁶³ á vaá bía nɔn wo yi: «Cùkúso Pilaate, o sabín-f̄taalo mu bíonĩ búii á wa hácírí 6uara wán. Bío ó o ȳio lá wi lua, ó o bía le mí húmú wizooní t̄n zoñ ká mí ì vèe. ⁶⁴ Cén na le ɲii le 6a pa le búure yi fúaa mu wizooní t̄n n̄ii, bèra a na ò o nĩ-kenĩnia yí 6uee lén o sãnia ká 6a bío na 6a zãamáa yi le o vèera. A dèn sabéré so á à porĩ

[†] 27:46 Mi loĩ Lení v̄ahũ (Psaumes) 22.2

đio ho yahó.» ⁶⁵ O o Pilaate bía nɔn 6a yi: «Ba dásíwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bĩa. Mi fé 6a à mi lén vaa pa le yi làa bĩo mi dà à wé làa bũ.» ⁶⁶ A 6a wáa wà vaá lera le búure mu paró bĩo yio. Le hue-beenĩ na pon le búure jui á 6a wíokaa pon kũinkũin, á bàrá 6a dásíwá le 6a pa le yi.

28

O Yeesu vèera

(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Zàn 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zoñ tá-tĩa yi, ká ho *Sabaá khĩna, ó o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á wà van le búure wán. ² Yio 6ueé tĩ, à ho tá dèkio lè mí pànká, ó o Nùhũso Dónbeenĩ wáayi tonkaro 6úi yòó ló líi bĩnĩa le huee khii bàrá á yòó kará wán. ³ O wee juiika lè ho viohó juiikaró bĩo sii, á sĩ-zĩnia ka pũiapũiapũia. ⁴ Ba parowà zãna fúaa 6a wee zà, á ka lè 6a hũrun.

⁵ A ho wáayi tonkaro lá le bionĩ, ò o bía nɔn 6a hãawa yi: «Minén hãawa mu, mi yí zón. 1 zũ le mi wee cà a Yeesu, yĩa 6a 6úaa ho *kùrùwá wán. ⁶ O mía hen, o vèera làa bĩo ó o hĩa bíaráa mu. Mi 6uen 6uee loñ ho lahó na ó o lá dũma yi. ⁷ Mi bánbá vaa bío na a nĩ-kenĩnia yi le o vèera. A bĩo kà wán, ó o dú 6a yahó van ho Kalilee kòhũ, lé bĩn 6a vaá mi a yi. Bũn lé bĩo á ĩ lá wi à ĩ bío na mia.»

⁸ A 6a dèenĩa bĩnĩa fùafùu ká 6a zónkaa, á 6a sĩa mún pá wan làa sòobéé, á lùwa vaá bía mu là a Yeesu nĩ-kenĩnia. ⁹ Yio 6ueé tĩ, ò o Yeesu wee sĩ 6a yahó, á bía làa ba: «Mi foó.» A 6a vá 6ueé 6ó a yi, á líi 6uan o zení yi à 6a 6ùaanĩa wo. ¹⁰ O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Mi yí zón. Mi lén vaa bío na wàn zàwa yi le 6a lén va ho Kalilee kòhũ, lé bĩn 6a à mi mi yi.»

Ba dásíwá na lá pan o Yeesu búure yi jĩ-cúa

¹¹ Bĩo 6a hãawa wi ho wòhũ wán wà, á 6a dásíwá nùwã yèn 6úi na lá pan le búure yi 6èn wà lion ho lóhó yi, á líi bía bĩo wó 6úen6úen nɔn 6a yankarowà júnása yi. ¹² Le *Dónbeenĩ yankarowà júnása kúaa mín wán lè 6a *nĩ-kĩa á wãanía tò, à 6a nɔn le wáří na boo 6a dásíwá yi, ¹³ à 6a bía nɔn 6a yi: «Mi bío le o nĩ-kenĩnia 6ueé juaana a ho tá tĩahũ ká mi dũma. ¹⁴ Hàrí ká a *Pilaate wó wó já mu, á wa à zũnĩ bĩo wa à bío á à 6úeráa o jũhũ, á mi júná á à lé.» ¹⁵ A 6a parowà fó le wáří, á 6a wó làa bĩo 6a bíaráa mu nɔn 6a yi. A mu bènbera fò hã lùu 6úen6úen 6a *zúifùwa cón á 6ueé 6ó ho zuia yi.

O Yeesu zéenia mĩten lè mí nĩ-kenĩnia

(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Zàn 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

¹⁶ Ba nĩ-kenĩnia píru dòn wà van ho Kalilee kòhũ, le 6úe-za na ó o Yeesu zéenia làa ba wán. ¹⁷ Bĩo 6a mɔn wo, á 6a 6ùaanĩa

wo, ká 6a 6úí wi 6a t̄lahũ pá titikaa. ¹⁸ O o Yeesu vá 6uara, ò o bía n̄n 6a yi: «Mu b̄io 6úen6úen wéró ho wáayi lè ho tá wán á le Dónbeenĩ n̄n pánká miĩ. ¹⁹ Mi w̄aa lén va hã síwà nùpua 6úen6úen c̄n, à vaa wé 6a lè ì ñĩ-kenínia. Mi bátízé 6a o Maá là a Za lè le Dónbeenĩ Hácírí yèni yi. ²⁰ Mi kàrán 6a à 6a wé bè b̄io 6úen6úen na á ì henía n̄n mia yi. Mi zũrĩ mu, ì ì k̄eĩ làa mia hã wizooní 6úen6úen yi fúaa ho ðĩmíjńá véró.»

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Maaki túara

Vūahũ túaró jũhũ

O Maaki hĩa wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení 6a le Dónbeenĩ tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahũ wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za na yú ho pánká mu bĩo búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bĩo ó o Zán na hĩa wee bátízé 6a nùpua á 6uara 6ueé wíokaaráa ho wǎhũ ká là a Yeesu, lé bũn ó o Maaki nín-yání túara mí vūahũ yi. O mún zéení bĩo ó o Yeesu 6uara 6ueé bátízéaráa o Zán cǎn làa bĩo ó o Satāni khàráa wo loĩna bĩo (Maaki 1.1-13).

Bĩo ó o Yeesu von lè mí nĩ-kenínia, làa bĩo ó o wó, bũn búenbúen ó o Maaki túara mí vūahũ yi (Maaki 1.14-10.52).

O Yeesu fèra bía bĩo va á wé o yi ho Zeruzalæmu yi á nɔn mí nĩ-kenínia yi. Ká 6a màhã yí zũrna a bionĩ mu kúará (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pǎahũ na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalæmu yi, á 6a zǎamáa dó ho cùkú beenĩ wo yi. Ká 6a *zúifùwa ya-díwá bán pá a bĩo (Maaki 11-13). O Maaki vūahũ véení, ó o zéení o Yeesu húmú là a vèeró bĩo (Maaki 14-16).

Le Dónbeenĩ tonkaa o Zán Batiisi

(Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zán 1.19-28)

¹ Dĩo ká lé le bín-tente, dĩo wee zéení le Dónbeenĩ Za Yeesu *Krista bĩo jũhũ búéení ² làa bĩo le Dónbeenĩ bía mí jĩ-cúa fæero *Ezayii vūahũ yi:

«ĩ ì tonka ì tonkaro

o ò dí ũ yahó á 6ueé wíoka ũ wǎhũ.*

³ Nĩi 6úi wee bío pǎnpǎn le dùure yi ká síi:

«Mi wíoka ho wǎhũ ká a Nũhũso ò buen.

Mi muin ho wǎhũ na o ò bè.†»

⁴ A lé bũn mu 6èn wóráa. O nĩi 6úi na 6a le Zán hĩa wi le dùure yi, á bĩo ká lé bĩo ó o wee bue: «Mi buen á ì bátízé mia, lé bũn á à zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeenĩ yi, á le è sɛn mi bè-kora á à día.» ⁵ Ho Zudee kǎhũ nùpua lè ho Zeruzalæmu lóhósa búenbúen wee lé buen o cǎn. Ba wee zéení mí bè-kora 6a nùpua yahó, ò o Zán bátízé 6a ho Zurudɛn muhũ yi. ⁶ O Zán dà-zínii tá là a cón-júmúkú varà, á ku-cɛèní wó lè ho sǎahũ. O bè-dínii lé 6a hawà lè hã sò-kía sòró. ⁷ Bĩo ká lé bĩo ó o hĩa wee bue na 6a zǎamáa yi: «Nùpue 6úi wi ì món wà a buen, wón po mi. I yàá yí ko là a nakáa tenló hùúu. ⁸ Inén

* 1:2 Mi loĩ Malasii vūahũ 3.1 † 1:3 Mi loĩ Ezayii vūahũ 40.3

bátízera mia lè mu ñumu yi, ká arén wón khíi bátízé mia lè le Dónbeenĩ Hácírí.»

O Yeesu bátíemù là a kuará lénlò bío
(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wáa ló ho Kalilee kōhũ lóhó na 6a le Nazareete yi á van o Zãn cǎn, á wón bátízera a ho Zurudēn muhũ yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léenĩ mu ñumu yi, ó o mǎn ho wáayi à ho ñii héra lè mí pánká, á le Dónbeenĩ Hácírí lion lòn háponi o wán. ¹¹ A mu támu búí sǎ ñá ho wáayi, á bía: «Fo lé í Za na á í bò í taká wán, ũ bío sí miĩ.»

¹² Bũn mǎn á le Dónbeenĩ Hácírí dèenía ñàana a vannáa le dùure yi. ¹³ O wó hã wizooní búará-ñun bín. Lé hón pãahũ so búenbúen ó o Satãni khà a yi loĩna. O kera 6a ñaɲuwà tãahũ bín á bío ó o màkóo wi yi, á ho wáayi tonkarowà wee wé na a yi.

O Yeesu von 6a ce-pawà nùwã ndá
(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ O Zãn déró ho kàsó yi mǎn, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kōhũ á vaá wee bue le Dónbeenĩ bín-tente na 6a nùpua yi. ¹⁵ O wee bío na 6a yi: «Ho pãahũ ñii tun, le *Dónbeenĩ béenĩ bueé 6ó. Mi khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeenĩ yi, à mi tà le bín-tente bío.»

¹⁶ Bío ó o Yeesu hía bá ho Kalilee vũ-beenĩ ñii wà, ó o vaá mǎn 6a ce-pawà nùwã ñun. Ba lé o Simǎn lè mín za Andere. Ba wee yénní mí zùán dé mu ñumu yi. ¹⁷ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mi buee bè miĩ, á í wé á 6a nùpua lé bía mi wé è yí á à 6ua à buennáa í cǎn làa bío mi wee paráa 6a cewà bío síi.» ¹⁸ A 6a dèenía kúaará mi zùánwà à 6a bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mǎn o ñii búí na 6a le Zebedee zàwa, o Zaaki lè mín za Zãn à 6a wi mí woohũ yi wee wíoka mí zùánwà. ²⁰ O o Yeesu dèenía von 6a, á 6a ló díá mín maá Zebedee lè 6a ton-sáwá ho woohũ yi, à 6a bò là a Yeesu wà.

O ñii na ó o cǎná wee beé lò
(Luki 4.31-37)

²¹ O Yeesu lè mí ñi-kenínia wà van ho *Kapεεnayuumu lóhó yi. Ba *zúífúwa vũríló wizonle na 6a le *Sabaa zon ó o zon 6a kàránlò zii yi, á zoó wee kàrán 6a. ²² A bía ñá a bioní wó coon làa sòobéε. Lé bío ó o yí kàránna 6a nùpua lè ho *lándá bío zéenilowa bío síi. Orén wó mu lè ho pánká na le Dónbeenĩ nǎn wo yi.

²³ Mu pãahũ mí beere yi, à bũn ò o ñii búí na ó o cǎná wi yi bueé zon 6a zúífúwa kàránlò zii yi, á bía pǎnpǎn: ²⁴ «Nazareete ñii Yeesu! Léé webio á ũ wà bueé cà wa cǎn hen? Fo buara wa yáaró bío yi léé? Ba le í yí zũ fo le? Unén lé yia lé le Dónbeenĩ

nùpue na le tonkaa.» ²⁵ O o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o n̄i mu yi lònbiò.» ²⁶ O o cíná zèkéra a n̄i lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wáamaa p̄n̄p̄n̄. ²⁷ A 6a nùpua wó coon dàkhíina, fúaa 6a wee bío mín yi: «Éee! Biò kà léee webio? Ho léee kàránlò finle na pànká wi. Hàrí 6a cínáwa ó o nùpue mu wee na le n̄i yi, à 6a wé biò ó o wi à 6a wé.» ²⁸ O o Yeesu yèni dèenía ló fùafùaa ho Kalilee k̄sh̄ búenbúen yi.

*O Yeesu wéera 6a vánvárowà cèrèè
(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)*

²⁹ B̄n̄ m̄n̄ ó o Yeesu ló 6a *zuífùwa kàránlò z̄i á b̄o mín là a Zaaki là a Zán á téréna van o Sim̄n là a Andere b̄an z̄i. ³⁰ Mu wó ò o Sim̄n b̄an hio háa wi le d̄amu d̄ee yi, lé biò le t̄en̄i wee z̄é wo. O Yeesu buee d̄eeni á 6a bíaa a biò làa wo. ³¹ O o Yeesu vá vaá d̄in o n̄uh̄ yi, ò o líí fù a n̄i yi h̄ooniá làa wo, á le t̄en̄i khíina ó o d̄eeniá h̄in̄on n̄on ho d̄inlò 6a yi. ³² Le wii zoró m̄n̄, ho tá yuuní,† á 6a nùpua buan mi vánvárowà làa bíaa 6a cínáwa wi yi búenbúen buararáa o Yeesu c̄n̄. ³³ Ho lóhó n̄ipomu búenbúen ló bueé kúaa mín wán le z̄i z̄uaj̄ii. ³⁴ O Yeesu wéera 6a nùpua cèrèè na mu v̄amú lè mi síiwà láa wee beé lò, á mún n̄on 6a cínáwa cèrèè léra bíaa 6a wi yi. O yí máa díaa à 6a cínáwa mu bío, lé biò 6a z̄i a s̄i.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tá na léee t̄n̄ ȳnbii bùir̄i, ká ho tá ka yuúii, ó o Yeesu h̄in̄on le z̄i yi, á wà ló ho lóhó m̄n̄ le lùe búii na á nùpue mía yi, á léee wee fio le Dónbeen̄i yi b̄n̄. ³⁶ O o Sim̄n lè mi ninzáwa ló léee wee cà a. ³⁷ Biò 6a vaá yú a, á 6a bíaa n̄on wo yi: «Loñ, 6a nùpua búenbúen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màhá bíaa n̄on 6a yi: «Mi wa lén va há lórà na b̄amakaa yi. I mún ko à ï vaa bue le b̄in-tente b̄in, lé biò á b̄n̄ lé ï buenlò n̄uh̄.» ³⁹ O o wáa h̄in̄on tò ho Kalilee k̄sh̄ búenbúen yi wà, á wee bue le Dónbeen̄i b̄ion̄i na 6a nùpua yi 6a *zuífùwa kàránlò z̄in̄i yi, á mún wee ja 6a cínáwa lén bíaa 6a wi yi.

*O Yeesu wéera a bùeré búii
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)*

⁴⁰ *Bùeré búii wà buara a Yeesu c̄n̄, á bueé líí f̄ará mí n̄onkòp̄uná wán ò o wee yanka a kà síi: «Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ⁴¹ O o n̄i màkárí buan o Yeesu yi dàkhíina. O o líí b̄o mi n̄i o wán ò o bíaa n̄on wo yi: «Ì tà mu, wáa wa.» ⁴² O o bùeré s̄ah̄ d̄eeniá b̄in̄i se d̄in. ⁴³ O o Yeesu le o lén, ò o heníaa biò kà n̄on wo yi: ⁴⁴ «Háyà. Biò wó foñ á ù yí bío le nùpue n̄i. Ká ù màhá vaa z̄eeni ùten lè le *Dónbeen̄i yankaro. A ù mún wé

† 1:32 Ho Sabaa n̄uh̄ wee wé búaa ho yèz̄umá zoñ z̄ih̄ à vaa vé ho t̄ibirí zoñ le wii zoró p̄ah̄. Lé b̄n̄ n̄on á 6a biaráa hen le 6a nùpua pan le wii líi zoró á wee buaráa mí vánvárowà buennáa o Yeesu c̄n̄, lé biò 6a lá yí dà máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa biò yi.

mu hãmu bïo na ó o *Mɔ̀ȳiize bò le 6a wé wé mu dǎn̄i yi, à 6a búenbúen zǔn̄i ká ũ wan bïo bon.» ⁴⁵ Ká bïo ó o n̄ii mu wá ó o wee yényení bïo wó a yi hã lùà búenbúen yi. Lé b̄n̄ n̄on ó o Yeesu yí máa tà zo lóhó à nùpue mi, ò o wee khèn̄ k̄en̄i ho donk̄lahũ lùe búii na á nùpue mía yi. A 6a nùpua wee lé lùà búenbúen yi à buen o c̄n̄.

2

O Yeesu wéera a mùamúa á mún séra a bè-kora díá
(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

¹ Wizooní bïo ȳen b̄n̄ m̄on, ó o Yeesu b̄n̄iá buara ho *Kap̄eɛn̄ayuumu. A 6a n̄á a sã le o wi le zii yi. ² A 6a zãamáa bueé fò m̄n̄ b̄uiri b̄uiri á lùe yí ká, h̄ari ho z̄aj̄ii. O o Yeesu wee zéeni le Dónbeen̄i b̄ion̄i na 6a yi. ³ A 6a nùpua nùwã ȳen búii vaá ló wee buen. Ba nùwã náa 6a t̄lahũ buan o mùamúa. ⁴ Ká 6a màhã yí dà máa zoó bàrà a o Yeesu yahó 6a nùpua booró bïo yi. A 6a yòó kara ho lòho sãnsáa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé hón k̄h̄ũ so á 6a dó a mùamúa yi lè hã h̄uni á liin̄iá ká a d̄ũma mí d̄ãmu d̄e wán. ⁵ Bïo ó o Yeesu m̄on bïo 6a dórãa mí s̄iá wo yi, ó o b̄iá n̄on o mùamúa mu yi: «Wàn b̄on̄lo, ũ bè-kora séra díá.» ⁶ A ho *l̄andá bïo zéeni lowa na wi b̄n̄i wee bío mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee bío ká s̄ii le we? O wee màní m̄iten lè le Dónbeen̄i. Léee wée dà à s̄en̄ mu bè-kora á à díá ká mu ȳin̄on̄ lè Dónbeen̄i mí d̄on̄.» ⁸ O o Yeesu d̄en̄iá z̄ũna 6a yilera ó o b̄iá n̄on 6a yi: «Lée webio n̄on á hã yilera na ká s̄ii wiráa mia? ⁹ Lé mu ȳen b̄ioró wayi? Lé à bío na a mùamúa yi le o bè-kora séra díá léee, tàà lé à bío na a yi le o h̄in̄i lá mí d̄ãmu d̄e ò o varáka? ¹⁰ Ká í màhã wi á mi z̄ũn̄i na lé o *Nùpue Za yú ho p̄anká ho tá wán à s̄ennáa mu bè-kora díá.» O o wãa b̄iá bïo ká n̄on o mùamúa yi: ¹¹ «Le í bío mu na foñ, lii h̄in̄i, lá ũ d̄ãmu d̄e á ũ khíbo.» ¹² Mí lahó yi ó o n̄ii mu d̄en̄iá h̄in̄on̄ yòó d̄in̄, á líi lá mí d̄ãmu d̄e ò o léee wá ká 6a búenbúen d̄in̄ wee loñ. A 6a búenbúen wó coon mu bïo yi. A 6a wee kh̄on̄i le Dónbeen̄i ká s̄ii: «Bio ká b̄an̄ s̄ii wa d̄in̄ yi m̄on h̄ũu.»

O Yeesu buara 6a bè-kora wérowã bïo yi
(Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)

¹³ O Yeesu yèrè máa van lè ho Kalilee v̄ũ-beenī j̄ii. A 6a zãamáa wee buen ò o k̄ar̄an̄ 6a. ¹⁴ O wee kh̄ii, ó o m̄on o n̄ii búii na 6a le Alifee za Levii ká a kará mí tonlò lùe yi, á wee fé ho l̄anpó. O o Yeesu b̄iá n̄on wo yi: «H̄in̄i bè miñ.» O o Levii líi h̄in̄on̄ bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho d̄inlò mí zii. Ho *l̄anpó féwã lè 6a n̄i-kora c̄èr̄e wi ho d̄inlò mu d̄iin̄i lá a Yeesu lè mí n̄i-ken̄iá. Mu bon. Ba nùpua c̄èr̄e na h̄iá wee bè l̄aa wo le bán nùpua so s̄ii. ¹⁶ Ho *l̄andá bïo zéeni lowa na lé 6a *Fariz̄īewa kuure nùpua búii á m̄on ò o Yeesu wee dí lè 6a n̄i-kora lè ho

lànpo féwá, á 6a bía nɔn o nĩ-kenínia yi: «Lée webio nɔn ó o wee díráa làa bán nùpua so síi?» ¹⁷ O o Yeesu ná bïo 6a bía, ó o bía nɔn 6a yi: «Héyíi! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tĩni 6ànsò dǎní le? Bùeé. Ba vǎnvárowà lé bĩa wee wé cà a dǎní. Inén yí 6uara bĩa wee leéka le mí téréna bïo yi dé. Bĩa zũ le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bĩa á ì 6uara bïo yi.»

Mu bè-ka lè mu bè-fla wi mín jíná yi
(Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)

¹⁸ Wizonle 6úi ó o Zǎn Batiisi nĩ-kenínia lè 6a *Farizíewa nĩ-kenínia lù mí jíní. A 6a nùpua 6úi wà 6ueé tùara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn ó o Zǎn Batiisi nĩ-kenínia lè 6a Farizíewa nĩ-kenínia wee lí mí jíní à ùnén nĩ-kenínia 6èn yí máa wé mu?» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi wee leéka le bĩa 6a von mu yaamu sǎnú díró yi á 6a so dà a bío le 6a lí mí jíní ká a há-fla 6àn báa làa ba wi mín wán le? Bún yí dà máa wé. ²⁰ Eε ká pǎahũ 6úi khii dǎ, ó o há-fla 6àn báa 6a à lén 6a tǎahũ, bún ká 6a màhá wé è lí mí jíní.

²¹ «Nùpue máa lá nín-ké-finle bïo 6úi máa la làa báká kɪnle. Lé bïo ká a wó mu, á le nín-ké-finle á à wíoka à lèε ho. ²² Làa bún sii, á nùpue máa kúee *dívén fla sũmàni-kía yi. Lé bïo ká a kúaa ho bɪn, ká ho hĩa wee za, á há à nàma. A ho dívén lè há sũmàniwa á à páaní ì yáa. Ho dívén fla ko ho kúee há sũmàni-fla yi.»

O Yeesu wee zéeni ho Sabaa bïo ya-binbiri
(Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)

²³ Ho *Sabaa 6úi zòñ ká a Yeesu wee kǎa há mana 6úi yi, ó o nĩ-kenínia wee khé ho dɪnló ho wǎhũ nĩsǎní à là. ²⁴ A 6a *Farizíewa wee bío là a Yeesu. «Loí, lée webio nɔn á ù nĩ-kenínia wee sáráa ho Sabaa zòñ ká wa làndá jɔn hò mu?» ²⁵⁻²⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó á mí dɪn yí kàrána yí mɔn le? Mu wó le *Dónbeenĩ yankarowà jũhũso beenĩ Abiataare pǎahũ. O Daviide lè mí ninzàwa á le hĩni hĩa dà á 6a yí yú bïo 6a à dí. O orén mí bæere zon le Dónbeenĩ zii yi á zoó lá le Dónbeenĩ hǎmu búurú là, ò o mún 6uan ho 6úi lée nɔn mí ninzàwa yi, ká le Dónbeenĩ yankarowà mí dòn lé bĩa jɔn lá ko 6a wé là ho làa bïo ho làndá bòráa mu.» ²⁷ O o Yeesu pá bɪnía bía nɔn 6a yi: «Ho Sabaa bàrá ò o nùpue bïo wé se, ká nùpue yí léra Sabaa bïo yi. ²⁸ Lé bún nɔn ó o Nùpue Za á ho Sabaa bïo mún wi níi yi.»

3

O Yeesu wéera a nii na bàhó húrún
(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)

* 2:25-26 Mí loí Samuwéle nín-yání vùahũ 21.1-7

¹ Bún món ó o Yeesu bínía van 6a *zúífùwa kàránlò zii yi. Mu zoñ à nǎi 6úí wi bín á bàhó húrun. ² A 6a *Farizíewa na wi bín bò mí yìo o Yeesu wán le mí ì loñ ká a weé o nǎi mu ho *Sabaa zoñ, lé bǎo 6a wi 6a zéeni a Yeesu mu wékheró bǎo. ³ O o Yeesu bía nǎn o nǎi na bàhó húrun yi: «Lii híni 6uee lée ðin 6a nùpua 6úen6úen yahó le 6a mi fo.» ⁴ Bún món ó o Yeesu tùara bǎa wi bín yi: «Wa làndá yi á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho kǎni a nùpue lée, tàá lé ho díá ò o hí?» A bǎa wi bín yí bía ðèe. ⁵ O o Yeesu loñna 6a 6úen6úen yi khíi fò lè le sí-cífilè. O mún yi wee vá lè mi sòobéé bǎo 6a yiwa tunka bǎo yi. O o wǎa bía nǎn o nǎi yi: «Hóoní ũ bàhó.» O o nǎi hoonía ho á ho ðènia wan. ⁶ A 6a Farizíewa fó mín à 6a ló á ðènia lée kúaa mín wán là a *Herodee kuure nùpua, à 6a wee loñ bǎo 6a à wé á à 6úeraa o Yeesu.

Ba zǎamáa wee lé buen o Yeesu cǎn

⁷⁻⁸ O Yeesu lè mí nǎi-kenínia wà van ho Kalilee vǔ-beeni nǎi á 6a minka zǎamáa bò a yi. Ba nùpua mu 6úí ló ho Kalilee kǎhǔ yi. Ba 6úí ló ho Zudee kǎhǔ lóhó na 6a le Zeruzalæmu yi, lè ho kǎhǔ mu lórá 6úí yi mún. Ba 6úí ló ho Idumææ kǎhǔ yi, lè ho Zurudēn muhǔ món. Ba 6úí ló há ló-záwa na bǎmakaa ho Tiire lè ho Sidōn lórá yi. Bán zǎamá-kúii so hía wee buen o Yeesu cǎn, lé bǎo 6a ná bǎo ó o wee wé 6úen6úen. ⁹ O o Yeesu wǎa le mí nǎi-kenínia 6ua ho woohǔ 6úí 6uennáa bèra a na ká 6a zǎamáa hía wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰ Mu bon. Bǎo ó o wee weé 6a nùpua cèrèè ká síi, á bǎa mu vǎmú wee beé lò wee náa mín o wán, bèra à na ò o yí 6a túii yi. ¹¹ Ba nùpua na 6a cǎnáwa wi yi ká 6a sansan mǎn o Yeesu, à 6a lé lùiorá a tá, à wé wǎamaka ká 6a à bío: «Fó lé le Dónbeeni Za.» ¹² Ká a Yeesu màhá wee hení mu na 6a yi le 6a yí bá mí bǎo na nùpua yi.

O Yeesu hueekaa mí tonkarowá píru jun

(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)

¹³ Bún món ó o Yeesu yòra le 6úee 6úí wán, ò o von 6a nùpua 6úí á 6a 6ueé yòra a cǎn. ¹⁴ O o hueekaa 6a píru jun 6a ðahǔ á có yèni làa tonkarowá. O hueekaa 6a à 6a keí mín wán làa wo ò o wé tonka à 6a bue le Dónbeeni bǎo. ¹⁵ O mún nǎn ho pánká 6a yi à 6a wé ná lè 6a cǎnáwa lén bǎa 6a wi yi. ¹⁶ Bǎa ó o hueekaa yènnáa lé hía kà:

O Simǎn, yǎa ó o có yèni làa Piere.

¹⁷ O Zaaki lè mín za Zǎn na lé o Zebedee záwa. O Yeesu có 6a yèni làa Buanæzæesi, bún kúará le «nùpua na ka lòn vlohó na wee námaka.*»

¹⁸ O Andere, o Filiipu là a Baatelemii,
o Matiye là a Toma,

* **3:17** Ba zúífùwa cǎn, ó o nùpue na ka lòn vlohó na wee námaka lé o nùpue na síi khúaa.

o Zaaki na lé o Alifée za,
o Tade, o Simón na lé 6a Zelootewa† kuure nùpua nǐ-kéní.
19 O Zudaa Isikariote na khii dé o Yeesu mí zúkúsa nǐi yi.

O Yeesu dànló yí ló Satāni cǎn
(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

20 Bún món ó o Yeesu bǐnǐa 6ueé lion le zǐi yi. A 6a minka zāamāa tǐn 6ueé fò mín fúaa o Yeesu lè mí nǐ-kenǐnia yāá yí yú pāahǔ máa díráa. 21 Bǐo á 6àn nùwā jǎ mu, á 6a ló wà 6ueé fè o, á 6a wee bǐo le o jǐhǔ mía bǐn.

22 Ho *lǎndá bǐo zéenílowa na ló ho Zeruzalεmu yi 6uara bǐn bán 6èn wee bǐo: «Mu lé 6a cǐnáwa jǐhǔso na 6a le *Belezebuule‡ lé yǐa wi o yi. Lé wón nǎn ho pǎnká wo yi ó o dà wee jǎnǎa 6a cǐnáwa lén bǐa 6a wi yi.» 23 O o Yeesu wǎa von 6a wee bǐorǎa lè hǎ wǎhio: «O *Satāni yí dà máa jǎ mí nǐnzǎwa cǐnáwa. 24 Ká kǎhǔ dà-kéní nùpua hǐa wee fi mín yi, se hón kǎhǔ so máa va yahó. 25 Ká zǐ-jǐhǔ dà-kéní nùpua hǐa wee fi mín yi, á hón zǐ-jǐhǔ so máa va yahó. 26 Ká a Satāni hǐa wee fi lè mí nǐnzǎwa cǐnáwa, ká a bǐenǐ sankaa, ó o pǎnká máa va yahó ká ho ò yáa. 27 Nǐi woon yí dà máa zo pǎnká 6ǎnso zǐi á máa zoó khuii o nǐi bǐo ká a yí can o pǎnká 6ǎnso mu yí vó. Ká a màhǎ can wo vó, ó o zoó khuii o zǐi bǐo 6úen6úen á à lénnǎa. 28 Le ǐ mǐ ho tǔiá na mia: Ba nùpua bè-kora lè 6a bǐn-kora na 6a à bǐo le Dónbeenǐ dǎnǐ yi 6úen6úen á le Dónbeenǐ dà khii sén nǐ día á à na 6a yi. 29 Ká yǐa màhǎ khii bǐa le bǐn-kohó á lééra le Dónbeenǐ Hácírí yi, wón bǐo á le Dónbeenǐ máa sén máa día máa mi hùúu. Mu ù jǐ a jǐhǔ yi fǐεε.» 30 O Yeesu bǐa ká síi nǎn 6a yi, lé bǐo 6a wee bǐo le o cǐná wi o yi.

O Yeesu 6àn nùwā binbiri
(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)

31 Bǐo ó o Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa wǎa 6ueé dǎn, á 6a lée dǐn ho khǔuhǔ, á 6a tonkaa o 6úi le wón zoo ve o. 32 Ba nùpua na kará kǐnǐa o Yeesu yi boo, á bǐn à yǐa 6a tonkaa 6ueé wee bǐo làa wo: «Loń, mǐn nu lè mǐn zàwa [lè mǐn hǐnni] wee cà fo, 6a lée wi ho khǔuhǔ.» 33 O o Yeesu bǐa: «Lé o yén lé wàn nu? A wàn zàwa lé 6a yén?» 34 O o lońna bǐa kará kǐnǐa wo yi khii fò, ò o bǐa: «Mí loń! Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. 35 Lé bǐo á yǐa wee wé le Dónbeenǐ síi bǐo se wón lé wàn za, tàá wàn hǐnló, tàá wàn nu.»

4

O díro wǎhiire
(Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8)

¹ O Yeesu tɪn wíokaa wee kàrán ɓa nùpua ho Kalilee vù-beenì jii. Ba minka zâamâa kɪnía wo yi, ó o wó san zon ho woohù á zoó kará. Ho woohù mu wi mu jummu yi, ká ɓa zâamâa bán léé wi le ɓónɓóore yi mu jummu jii. ² O hía wee wà há wàhio à kàránnáa ɓa nùpua làa ɓio cèrèè. ɓio kà lé ɓio ó o kàránna làa ba: ³ «Mi tántá mi jikɔ́nna. Nii ɓúí ló van mí mɔ́hù yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ ɓio ó o wee dé mu, á mu ɓúí lion ho wɔ́hù nísání, á ɓa jínzàwa sèekaa ɓún vâ. ⁵ Mu ɓúí lion ho ɓúaa hó na le tɪnì wi wán ká le yí lí, á mu dèenía ló, lé ɓio le tɪnì yí boo ɓín. ⁶ ɓio le wii jà mu lè mí sòobèè, á mu hon, lé ɓio mu naní yí zon ho tá yi sese. ⁷ Mu ɓúí lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á hɔ́n kíkara so hɪnɔ́n yòó pà mu, á mu yí yú bia hùúu. ⁸ Mu ɓúí ɓún lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó dɔ́n, á yú há bia ɓóní làa píru píru, ɓúará-tɪn tɪn, khimàni khimàni.» ⁹ ɓún món ó o bía nɔ́n ɓa yi: «Yia wee jí ɓio, à wón jí ɓio bía sese.»

*O Yeesu wàhio wàró nùhù
(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)*

¹⁰ ɓio ó o Yeesu páanía wi làa ɓia yí máa tà lé o món là a nì-kenínia píru jun, á ɓa flora a le o zéení há wàhio mu kúará làa mí. ¹¹ O o bía nɔ́n ɓa yi: «*Le Dónbeenì béenì ɓio na kúará lá dɪn yí zū á minén yú zūna. Ká ɓa nì-vio wee jí mu ɓio ɓúenɓúen lòn wàhio. ¹² Lé ɓún nɔ́n <á ɓa lé ɓa nùpua na yío wi

ká ɓa yí máa mi sese.

Ba mún wee jí mu ɓio,

ká ɓa yí máa zūn mu ɓàn kúará binbirì.

Ká ɓún mía se ɓa lá á à yèrè má à ɓuen le Dónbeenì cɔ́n,

á dé n lá à sɛn nì díá á à na ɓa yi.»*

*O Yeesu zéenia o ñiro wàhiire kúará
(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)*

¹³ ɓún món ó o Yeesu bía nɔ́n ɓa yi: «Ká le wàhiire na kà ɓàn kúará á mi yí zū, á mi ì wé kaka á à zūnna há wàhio ɓúenɓúen na ká ɓàn kúaráwa? ¹⁴ Le Dónbeenì biónì ka lè mu bè-dà na ó o ñiro wee dé. ¹⁵ Ba nùpua ɓúí ka lè ho wɔ́hù nísání na le biónì lion yi. Hen ká ɓa jà le Dónbeenì biónì, ò o Satàni dèení lén le ɓa yiwa. ¹⁶ Ba ɓúí ka lè ho ɓúaa hó na le tɪnì wi wán ká le yí lí. Hen ká ɓa jà le Dónbeenì biónì, à ɓa tà le yi, à zàmaka le ɓio yi. ¹⁷ Ká ɓa màhá yí máa tà à le biónì mu wii ɓa sese à va yahó. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénló yú ɓa le Dónbeenì biónì ɓio yi, à ɓa dèení pí le Dónbeenì ɓio. ¹⁸ Ba ɓúí ka lè ho tá na á há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba jà le Dónbeenì biónì, ¹⁹ èè ká ho yíró ɓio yilera, lè ho nàfóro símu

* 4:12 Mi lon Ezeyii vùahù 6.9-10

na wee vliní 6a nùpua, lè mu biowa síwà cèrèè na 6a nùpua sía wee vá yi, bún wee wii 6a, à hè le bioní mu à le máa dàrì dèè búí wé. ²⁰ Ba búí bèn ka lè ho tá na se bio. Ba wee jí le Dónbeení bioní à tà le yi. Bán ka lòn dínló na yòò ton, á ho búí yú hã bia 6óní làa píru píru, 6úará-tín tín, khímàni khímàni.»

Le fntáni wahiire

(Luki 8.16-18)

²¹ Bún món ó o Yeesu bínía bía nòn 6a yi: «O búí so wee wé dé fntání à bini lá láahó bún yi le? Tàá 6ànsò so wee wé dé le zoo bàrá kàtà tá le? Bùèé. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi.

²² Mu bño na sànkáa 6úen6úen khii mi. A bño sà yi 6úen6úen bño khii zúrì. ²³ Yia wee jí bño, à 6ànsò jí bño bía sese.»

²⁴ O Yeesu pá bínía bía bño kà nòn 6a yi: «Mí wé jí bño wee bío na mia sese. Le wíló dèè na mi wee mònzá lè mu bño, lé dén 6àn síi á le Dónbeení á à mònzá lè mí bño á à wíoka à bè mu búí wán á à na mia. ²⁵ Lé bño á yia bño wí á le è bini ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèè búí mía, á hàrì mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí cón, á le pá à fé.»

Bño mu bè-dinii wee wé wé dándá 6àn wahiire

²⁶ O Yeesu tín bínía bía: «*Le Dónbeení béení bño 6onmín làa bño kà: Nii búí dó mí bè-dà mí mǎhú yi. ²⁷ O wee da à lée sìn làa wizooní. Hón pǎahú so ká hã bia wee hàà à yòò lé ká a yí zū bño mu wee wéráa. ²⁸ Ho tá miten wee wé à mu bño na dó à lé, à wé mí mùuní, à te, à kúee mí yío. ²⁹ Ká ho dínló hía bon, á láró dǎn, ò o mǎhú 6ànsò dèení lá mí khónle ká a khè ho.»

Ho mútádè vǐndèè bèere wahiire

(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)

³⁰ Bún món ó o Yeesu tín pá bínía bía: «Lé mu yén á wa dà à tèè lè le Dónbeení béení? Lé le wahiire yén á wa à dín wán á à zéenináa le béení mu bño? ³¹ Mu bño dà à tèè lè le vǐndèè na 6a le mútádè 6àn bèere. Le ka cínú á po hã bia 6úen6úen na ho dímíná yi. ³² Ká 6a dù le à le lé, à dǎ porì ho zen-6uahó bè-vàni 6úen6úen, à lakara keñ á tàró wé, à 6a jínzàwa wé dàrì tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³ Lé kà síi ó o Yeesu hía wee wàráa hã wáhio cèrèè làa hía kà 6àn síi bño, à zéenináa le Dónbeení bioní na 6a nùpua yi. O hía wee kàrán 6a à héha làa bño á bña wee jí a cón dà à zúrínáa hã kúará. ³⁴ O hía máa wé bío lè 6a zámáa ká a yí máa wà wáhio. Ká pǎahú na ó orén lè mí nǐ-keninia wi mí dòn, ò o zéení hã kúará na bán yi.

O Yeesu dǐnia ho pinpiró

(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)

³⁵ Mu nònzoñ mí bèere zǐihú, ó o Yeesu bía nòn mí nǐ-keninia yi: «Mí wa khí lè ho vū-beení món.» ³⁶ A 6a wáa wà díá 6a

zãamãa. Ho woohũ na ó o Yeesu lá wi yi lé hĩa ó o ñĩ-kenínia zon làa wo á 6a wà. Hã wonna búí mún sùarãa yi làa ba. ³⁷ Cúa-yen à ho pinpi-beenĩ hĩnɔn wee vâ, á mu jummu wee yànbónka zo ho woohũ. Lònbió à ho yòó wee sí lè mu jummu. ³⁸ Mu wee wé ò o Yeesu líí dũma ho woohũ fĩkũhũ sã mí jũhũ á mu dãmu 6ó. O o ñĩ-kenínia sɪnĩa wo á bĩa nɔn wo yi: «Núhũso, wa à hí. Mu so lée bió na yí ciran fo lée?» ³⁹ O o Yeesu sɪna nãmakaa ho pinpiró yi, ò o bĩa nɔn ho vũ-beenĩ jummu yi: «Wé tété.» A ho pinpiró dɛɛnĩa dɪn. A mu búenbúen wó tétété. ⁴⁰ O o Yeesu bĩa nɔn mí ñĩ-kenínia yi: «Lée webio nɔn á mi zãnanãa? A lé minén pá dɪn yí dó mí sɪa miĩ lon?» ⁴¹ Ká bĩo 6a zãna dàkhĩna, á 6a wee bío mɪn yi: «Páa! O nùpue mu lé o yɛn sɪi kã? Hãrĩ ho pinpiró lè mu jummu ó o bíarãa, á mu pá bò a bíonĩ yi.»

5

*O Yeesu nɔn 6a cɪnãwa lera o ñĩ búí yi
(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)*

¹ Bũn mɔn á 6a wà khĩi dɔn ho Kalilee vũ-beenĩ mɔn ho Zerasaa* kũhũ yi. ² Bĩo ó o zoó ló ho woohũ yi lée wee dɪn, à bũn ò o ñĩ búí ló 6a ñĩ-hĩa nùnũí† á wee sí a yahó. O cɪnã búí wi o ñĩ mu yi á wee beé o lò. ³ O wee cãa 6a ñĩ-hĩa nùnũii. Nùpue yí dà máa bɪnĩ máa ca a làa dɛɛ woon, hãrĩ lè hã zúakũariwà. ⁴ Pɔnna cɛɛɛ 6a can wo lè hã zúakũariwà. Ká a màhã wee wé khòo hã zúakũariwà, à háaka hã cɪanĩ na wi o zenĩ yi. Pànká 6anso na dà a bĩo wón mĩa. ⁵ Fúuu lè hã wizoonĩ, ká lé 6a ñĩ-hĩa nùnũii lè hã búaa ó o wi yi, á wee wãamaka ká a hũaa mítɛn 6óonĩka yi lè hã huua.

⁶ O ñĩ mu khèra mɔn o Yeesu ó o lùwa 6uara á 6ueé líí búrá a tá ⁷ ò o wee bío bĩo kã pɔnpɔn: «Dónbeenĩ na wi mu bĩo búenbúen jũhũ wán Za Yeesu! Lée webio fo lon làa mi? Sábéré, ɪ wee yanka fo le Dónbeenĩ yèni yi, yí yáa ɪ bĩo.» ⁸ O bĩa bũn, lé bĩo ó o Yeesu wee kĩká a cɪnã na wi o yi le o lé. ⁹ O o Yeesu tũara a yi: «Ũ yèni 6a le we?» O o bĩa: «ɪ yèni 6a le Zãamãa, lé bĩo wa boo.» ¹⁰ O o wee yanka a le o yí ja mí lén ho kũhũ mu yi.

¹¹ Mu wee wé à nònbió-6oohũ búí wee dí le 6úee ñisãní. ¹² A 6a cɪnãwa mu yankaa o Yeesu kã: «Na ho wũhũ wen le wa vaa zo 6a nònbióɛnĩ na kã yi.» ¹³ O o Yeesu nɔn mu wũhũ 6a yi. A 6a cɪnãwa mu ló a ñĩ yi á vaá zon 6a nònbióɛnĩ yi. A 6a búenbúen

* 5:1 Ho Zerasaa lé hã Lórã Bĩo Pírú kũhũ ló-beenĩ. Le Dónbeenĩ bíonĩ vɔnna búí yi á ho Kadaraa lè ho Zekesa lórã lé hĩa bío bĩa. † 5:2 Ba zúífũwa búráa lè warɛn búráa yɪnɔn dà-kénĩ. Ba fũ wee wé cé mí búráa hã 6ó-lerãa yi kúia. Lé hɔn búráa so síi ó o khéero ló yi 6uararãa o Yeesu cɔn.

yòó lùwa le búe wán á kùenkaa líí zon ho vū-beenĩ yi á húrun. Ba à yí lòn muaaseé ñun sii.

¹⁴ A bĩa lá wee pa 6a lùwa vaá bía mu nɔn bĩa wi mí manawá yi, á bía mu nɔn bĩa wi ho lóhó yi. A 6a nùpua ló wá bueé loń bío wó. ¹⁵ Bío 6a bueé dɔn hen na ó o Yeesu wi yi, á 6a mɔn o n̄i na 6a minka cínáwa lá wi yi, ò o wó mí n̄i-tente á zá mí s̄la kará, á 6a z̄ana. ¹⁶ A bĩa mu wó ȳio yi lá bío wó a n̄i na 6a cínáwa lá wi yi làa bío wó 6a n̄onbùεení yi á fεera nɔn bĩa ló buaraka yi. ¹⁷ A 6a wee yanka a Yeesu le o sáberé ò o lén día mí.

¹⁸ P̄ahũ na ó o Yeesu b̄inia wá yòó zo ho woohũ yi, ó o n̄i na yú míten 6a cínáwa n̄i yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. ¹⁹ O o Yeesu p̄á ò o bía nɔn wo yi: «B̄iní va m̄in z̄i à vaa bío ũ makári na ó o Nuhũso z̄ũna, làa bío ó o wó nɔn foń búenbúen à na 6a nùpua yi.» ²⁰ O o n̄i mu bèn w̄aa wá á tò h̄a Lórá Bío Pírú k̄hũ yi ká a wee yényení bío búenbúen na ó o Yeesu wó nɔn wo yi. A bĩa búenbúen na ñá mu á mu wó coon dàkh̄ina.

*O Zayiruusi h̄inló là a h̄aa búii wεéró bío
(Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)*

²¹ B̄un m̄on ó o Yeesu zon ho woohũ, á yèrémáa khú ho vū-beenĩ m̄on, hen na ó o ló yi buararáa. A 6a minka z̄amáa bueé k̄nia wo yi ká a wi mu ñumu ñii. ²² Hón p̄ahũ so yi à b̄un 6a *zúifùwa k̄aránló z̄i ya-dí búii na yèni 6a le Zayiruusi bueé dɔn. Bío ó o bueé bó a Yeesu yi ó o líí búrá a tá, ²³ á wee bónbóní a ká sii: «Í h̄inló máa fen, í wee fio fo, sáberé à ũ buee bè ũ n̄i o wán ò o lò fá.» ²⁴ O o Yeesu w̄aa bò làa wo á 6a wá. A 6a minka nùpua bura bò a yi. ²⁵ H̄aa búii wi 6a t̄ahũ á wee mi mí s̄εeró f̄εε á dɔn h̄a lúlúio pírú ñun à ho máa fl.† ²⁶ O lò bon làa sòbεε le t̄ini b̄ansowà n̄iní yi, á n̄i bío búenbúen wó. Ká a màh̄á pá yí yú míten. O v̄amú yáá wíokaa wee dé wán. ²⁷ O h̄aa mu h̄ia ñá a Yeesu bío, lé b̄un nɔn ó o bueé zon 6a z̄amáa yi, á ñàana zoó 6o a Yeesu yi, á t̄aa o dà-z̄inii yi là a m̄on. ²⁸ O lá wee bío bío ká mí yi: «Hen ká í dàrna t̄aa o dà-z̄inii yi, á í ì wa.» ²⁹ Bío ó o bèn yú zoó t̄aa o dà-z̄inii yi, ó o s̄εeró d̄εenia d̄in, ó o z̄ũna mu mí s̄ania yi le mí wan. ³⁰ Mí lahó yi, ó o Yeesu z̄ũna le p̄anká búii ló mí yi, ó o yèrémáa d̄in 6a z̄amáa yi ò o t̄uara: «Lée wée t̄aa í dà-z̄inii yi?» ³¹ O o n̄i-keninia bía nɔn wo yi: «Fo yí mɔn bío 6a nùpua buraráa foń á wee ñàa mín le? A ũ pá wee t̄u le lée wée t̄aa foń.» ³² Ká a Yeesu wi ò o z̄ũn ȳia wó mu, ó o wee loń mí n̄is̄aa yi. ³³ O o h̄aa z̄ana, ó o wee z̄a, lé bío ó o z̄ũ bío wó a yi. O o wá bueé líí búrá a Yeesu tá, ò o fεera bío mu wóráa búenbúen nɔn wo yi. ³⁴ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wàn h̄inló, bío fo dó ũ s̄li miĩ, lé b̄un wεéra fo. W̄aa lén, vaa yí h̄εerà. Fo wan mu vóráa.»

† 5:25 Mi loń Levii nùwá v̄uahũ 15.25-33

³⁵ Bïo ó o Yeesu wee bío kà síi à bũn 6a tonkarowà 6úi ló a Zayiruusi zii ñon o món á 6ueé wee bío làa wo: «Ū hĩnló wáa húrun. Fo tĩn pa à sɛé o ñĩ-kàránlo le?» ³⁶ Ká a Yeesu màhá yí lońna lè 6a cǎn ò o bía ñon o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ sli miĩ.» ³⁷ O Yeesu yí tà le nùpue lèenĩ mí ká mu yínǎn o Piere là a Zaaki lè mín za Zǎn. ³⁸ Bïo ó o vaá dǎn o Zayiruusi mu zii, ó o Yeesu mǎn bïo le lùe kánkáa dǎnnáa. Ba nùpua wee wá pǎnpǎnpǎn. ³⁹ O o Yeesu yòó zon le zii yi ò o bía ñon 6a yi: «Lée webio te hǎn minka kánkáa so. Lée webio ñon mi wee wáráa kà síi? O hĩnzo-za mu yí húrun, o lée yia na dũma.» ⁴⁰ A 6a wee zuańka a yi. O o wáa le 6a 6úen6úen lé, ò o fó a hĩnzo-za 6àn maá lè 6àn nu lè mí ñĩ-kenĩnia nùwǎ tĩn á zonnáa hen na ó o hĩnzo-za wi yi. ⁴¹ O o líf fù a níi yi ò o bía: «Talita kumi.» (Bũn kúará le «hĩnzo-za, le 1 bío mu na fon, lii hĩní»). ⁴² O o hĩnzo-za dèenía líf hĩnǎn wee varáka. O teró lúluio yú píru ñun. Bïo 6a mǎn mu kà síi á 6a wó coon dǎkhĩna. ⁴³ Ká a Yeesu màhá henía mu ñon 6a yi le 6a yí bío mu le nùpue jí. O o bĩnía bía le 6a na mu bïo wo yi le o dí.

6

*Ho Nazarɛete lóhósa yí tà a Yeesu bïo
(Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)*

¹ Bũn mǎn ó o Yeesu ló hón lahó so yi á wá van ho lóhó na ó o dǎn yi. O o ñĩ-kenĩnia bò làa wó. ² Bïo ho Sabaa dǎn ó o zoó kàránna 6a nùpua 6a *zuífùwa kàránló zii yi. Ba minka nùpua na ñá a bioní á wó coon dǎkhĩna. A 6a wee bío: «Bïo kà 6úen6úen ó o yú wen? O bè-zuĩmini lè mu yéréké biowa na ó o wee wé ó o yú wen? ³ Yínǎn orén lé o 6úen-khèero le? A 6àn nu yínǎn o Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simǎn, bán so yínǎn 6àn zàwa le? A 6àn hĩnni làa wen yí wi mín wán hen le?» Lé bũn ñon á 6a yí tàráa o Yeesu bïo. ⁴ Ká a Yeesu màhá bía ñon 6a yi: «Le *Dónbeenĩ ñi-cúa fɛero wé yí le kǎnbii lùe 6úen6úen yi. Ká 6àn kùrú lóhó mí bɛere nùpua, lè 6àn temínlowà lè 6àn zĩ-ñuhũ nùpua bán máa wé kǎnbi o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké bïo bĩn, ká mu yínǎn 6a vánvárowà nùwǎ yɛn na ó o bò mí níni wán á wɛéra. ⁶ Bïo 6a yí dó mí sĩa wo yi á wó a coon.

*O Yeesu tonkaa mí ñĩ-kenĩnia lè 6a nùwǎ ñun ñun
(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)*

Bũn mǎn ó o Yeesu tò hǎ lórá na bǎmakaa bĩn yi, á wee kàrán 6a nùpua. ⁷ O von mí ñĩ-kenĩnia píru ñun á wee tonka lè 6a nùwǎ ñun ñun. O ñon ho dàrló 6a yi, à 6a wé kíkánáa 6a cínáwa yi, ⁸ á bía bïo kà ñon 6a yi: «Mi yí 6ua dèe à láráa ho wǎhũ ká mu yínǎn le bũn-za mí dòn. Mi yí 6ua bè-dĩni, tàá puure. Mi yáa pá yí 6ua wári. ⁹ Mi zĩ hǎ nakáa ká a 6úi yí

buá báká búí à séení hía ó o zǎ.»¹⁰ O o bíníá bía: «Mí wé vaá zon lóhó léé lóhó yí, à le zii na mí làara yí lé bín à mí kɛɛní yí fúaa mí léró ho lóhó mu yí.»¹¹ Ká lóhó na sa wé pǎ le mí máa làa mí wán, tàá ká 6a pǎ le mí máa jí mí cǎn, ká mí wee lé ho yí, à mí púaa mí zení khǔnkhǔnǐ kúia bín.* A bǔn ò zéení làa bán le 6a wó khon.»¹² A 6a 6èn wà dén jii so wán, á vaá wee héé bue mu na 6a nùpua yí le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára.¹³ Ba cǎnáwa cèrèè 6a wee ja lén bía 6a wi yí, á mún wee khii ho jíló lè 6a vǎnvárowà cèrèè, à weé 6a.

O Zǎn Batiisi búeró bío
(Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)

¹⁴ Bǔn ò wé ò o bée *Heroode† jí a Yeesu bío, lé bío ó o yèni ló há làa búenbúen yí. Ba nùpua búí wee bío le lé o Zǎn Batiisi á vèera, le lé bǔn nòn ó o dà mu yéréké bío wee wéráa.¹⁵ Ká 6a búí bán 6èn wee bío le mu lé o *Elii. Ba búí yáá 6èn wee bío le mu lé le *Dónbeenǐ jí-cúa fɛɛrowà na yáanía ní-kéní.¹⁶ Bío ó o Heroode jí mu kà, ó o le éee! Le o Zǎn Batiisi na mínén nòn le jii 6a kúio jíhǔ lé wón bíníá vèera le.

¹⁷⁻²⁰ Bío kà lé bío mu wóráa: O Heroode hía fó mín za Filiipu‡ bán háa Herodiade yan. O o Zǎn bía nòn wo yí: «Mín za bán háa á fo yí ko à ù fé ya.»§ Bío ó o Herodiade jí mu ó o síi cǎ a Zǎn yí, á wi ò o cǎ a búeró yahó ká a màhá yí dàrna mu yí wó, lé bío ó o Heroode mu fù wee hézǎn o Zǎn. O zǔ le o léé ní-tente na bío sǎ le Dónbeenǐ yí, ó o 6èntǐn fù pan o bío. Hen ká a wee jí a bioní, ò o máa zǔn bío o ò wé sese, ò o jòn pá wa a bioní jíló. Ká bǔn pá yí hò bío ó o nòn le jii á 6a wǐira a Zǎn mu can dó ho kàsó yí, á weéraráa o Herodiade síi.

²¹ A nònzoñ na ó o Heroode mu teró wizonle bánbáa buée dǎn yí, ó o Herodiade wáa bò bǔn yí á wóráa bío ó o lá wee leéka. Mu zoñ ó o Heroode wó ho sǎn-beenǐ ò o von mí béenǐ ní-beera, á von 6a dásíwá júnása lè ho Kalilee kǎhǔ bá-záwa.

²² Mu zoñ ó o Herodiade hínló á wà zon hen na 6a wee dí ho sǎnú yí, á zoó yon. O o bío weéra a Heroode làa bía ó o von sía. O o Heroode wáa bía nòn o hínzoró yí: «Bíó fo le fo ò cǎ à ù zéení, á ï na mu foñ.»²³ Fúaa o hía báa á bía bío kà: «Bíó búenbúen na á fo le fo o cǎ á ï ï na foñ, hàrí mu wé ï béenǐ bán sanká màní, á ï pá à na mu foñ.»²⁴ O o hínzoró wáa wà léé tùara mín nu yí: «Lé mu yén á ï ko à ï bío le o *Heroode na mǐi coon?» A wón bía nòn mí hínló yí: «Lén zo o bío le o Zǎn Batiisi jíhǔ lé hía ò o na foñ.»²⁵ O o hínzoró dèeníá yèrémáa bánbáa

* **6:11** Mí loñ Matiye vǎahǔ 10.14 † **6:14** O Heroode na 6a bía bío hen lé o Heroode Antipaasi. ‡ **6:17-20** O Filiipu na 6a bía bío hen lé yia hía wi ho Oroomu lóhó yí. Wón wi mí dòn là a Filiipu na fǎrá ho Sezaaree lóhó. O Heroode hía fó bán háa yan ká a yǐo wi lua. § **6:17-20** Mí loñ Levii nùwá vǎahǔ (Lévítique) 18.16

zon o béε cǝn á zoó bía bǝo kà nǝn wo yi: «O Zǝn Batiisi ɲúhǝ lé hǝa à ũ wǝa dé ho lenbuen yi na miǝ.»²⁶ O o béε sǝnía búenbúen yóò tò. Ká a màhǝ yí wi ò o pí bǝa ó o von yahó bǝo ó o báa bǝo yi.²⁷ Mǝ lahó yi ó o dǝénia tonkaa mí dásí nǝ-kéní, á nǝn le ɲii yi le o vaa kúii o Zǝn Batiisi ɲúhǝ ɓua ɓuennáa. O o dásí nǝ wà van ho kǝsò zǝi yi, á vaá kúio o Zǝn Batiisi ɲúhǝ,²⁸ á dó ho lenbuen yi á ɓueé nǝn o hǝnzoró yi, á wón ɓuan vaá nǝn mín nu yi.²⁹ Bǝo ó o Zǝn Batiisi nǝ-kenínia ɲá mu, á ɓa ɓueé lá a vaá nùuna.

*O Yeesu diinia ɓa minka zǝamáa
(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zǝn 6.1-14)*

³⁰ Ba tonkarowà vaá bǝnía ɓuara a Yeesu cǝn, á ɓueé fǝera bǝo ɓa wó làa bǝo ɓa kǝránna búenbúen lè ɓa nùpua á nǝn wo yi.³¹ Ba nùpua na wee ɓuen ká ɓa bǝní lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mi tonkarowà yí yú ho pǝahǝ máa díráa. Lé bǝn nǝn ó o bíarǝa bǝo kà nǝn ɓa yi: «Mǝ ɓuen le wa khèn lé à mi lée yí vǝn cǝnú.»³² A ɓarén mí dòn wǝa zon ho woohǝ á khèra ló van hen na á nùpue mía yi.³³ Ká nùpua cèrèε màhǝ mǝn ɓa lénló, á zǝna ɓa. A ɓa lóka hǝ lórá búenbúen yi á ɓùunia dú a Yeesu lè mí tonkarowà yahó van ho lahó mu yi.³⁴ Bǝo ó o Yeesu zoó ló ho woohǝ yi, ó o mǝn ɓa minka zǝamáa. A ɓa màkǝrí ɓuan wo yi, lé bǝo ɓa ɓonmín lòn pia na paro mía. O o wǝa kǝránna ɓa làa bǝo cèrèε.³⁵ Bǝo le wii wee tè, ó o Yeesu nǝ-kenínia vá ɓueé ɓó a yi á bía nǝn wo yi: «Le wii tò, à hen na wa wi yi, á nùpue mía yi.³⁶ Bǝo le ɓa nùpua mu lén va hǝ manawà lè hǝ lórá na sùarǝkaa hen, à vaa yà mu bǝo dí.»³⁷ O o Yeesu bía nǝn ɓa yi: «Minén miten na mu bè-dǝinii ɓa yi.» A ɓa bía nǝn wo yi: «Hǝrí wa vaa yà wén-hǝani* khǝá-ɲun búurú ɓuee na ɓa yi, á hon pá máa yí ɓa.»³⁸ O o Yeesu bía nǝn ɓa yi: «Mǝ vaa loń le lée búurú bǝo yen ká mi cǝn.» Bǝo ɓa van ɓuara, á ɓa bía nǝn wo yi: «Lée búurú bi-zàwa bǝo hònú làa cezàwa bùaa ɲun.»³⁹ O o Yeesu wǝa nǝn le ɲii mí nǝ-kenínia yi le ɓa sankaa ɓa nùpua le ɓa kǝení lè mi kuio le ɲí-sio wán.⁴⁰ A ɓa kará lè mí kuio. Ba ɓúi lé ho khǝmǝni khǝmǝni, ɓa ɓúi lé ho ɓúarǝ-ɲun làa píru píru.⁴¹ O o Yeesu wǝa fó ho búurú bi-zàwa bǝo hònú lè ɓa cezàwa bùaa ɲun ɓuan, ò o hóonia mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeenǝ bǝrákà, ò o cèεkaa ho nǝn mí nǝ-kenínia yi le ɓa sankaa na ɓa nùpua yi. O mún sankaa ɓa cezàwa bùaa ɲun nǝn ɓa búenbúen yi.⁴² Ba lè mi nǝ-kéní kéní yú dú á sù.⁴³ Ho búurú lè ɓa cezàwa na là ká á ɓa nǝ-kenínia khuiira, á mu sú hǝ sǝkǝwǝ píru ɲun.⁴⁴ Bǝa dú mu, á ɓa báawa mí dòn á yú ho muaaseé hònú.

* **6:37** Le wén-hǝnló dà-kéní wee yí o nùpue nǝ-kéní wizon-kùure sámú sǝáníi.

O Yeesu wee varáka ho vū-beeni jumu wán
(Matiye 14.22-33; Zān 6.15-21)

⁴⁵ Būn mǎn ó o Yeesu dèɛnía kíkkaa mí nǐ-kenínia yi le 6a zo ho woohũ à dí mí yahó khí ho vū-beeni mǎn lè ho Betesayidaa lóhó cǎn, ká minén ò na ho wǎhũ 6a zāamāa yi á 6a à 6oka. ⁴⁶ Bǐo 6a saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búii wán á wà yòó fio le Dónbeeni yi. ⁴⁷ Ho tá á à bío le mí ì hí, à būn ho woohũ na ó o nǐ-kenínia zon á zoó wi ho vū-beeni sǐi yi. O o Yeesu mí dòn lée dǐn le 6ónbóore yi. ⁴⁸ O o mǎn ò o nǐ-kenínia lò wee be lè ho woohũ pàró, lé bǐo ho pinpiró wee sí 6a yahó. Hā tá-tǐa yi, ó o Yeesu wee varáka mu jumu wán á mà 6a, á wà vaá nikhí 6a. ⁴⁹ Bǐo 6a mǎn wo ò o wee varáka mu jumu wán, á 6a wee leéka le o lée nǐ-hǎnbóní. A 6a wee wāamaka. ⁵⁰ Ba búenbúen á yǐa yí mǎn wo mía. A 6a zǎnkaa dàkhíina. Ká a Yeesu dèɛnía bía làa ba: «Mi hení mi sǐa, mu lé ínén, mi yí zǎn bío.» ⁵¹ O o yòó zon ho woohũ yi làa ba, á ho pinpiró dǐn. O o nǐ-kenínia wó coon dàkhíina. ⁵² Ba yí zūna mu yéréké bío na ó o wó lè ho búurú bǎn kúará, lé bǐo 6a tun mí yiwa.

⁵³ Ba kǎa ho vū-beeni khíi dǎn ho lahó na 6a le Zenezareete kǎhũ, á 6a can mí woohũ mu jumu jii. ⁵⁴ Bǐo 6a zoó ló ho woohũ yi á 6a nǔpua na mǎn o Yeesu dèɛnía zūna a, ⁵⁵ á 6a héera bía a bío. A 6a nǔpua wee lé lùà búenbúen yi à 6ua mí vǎnvárowà ká 6a wi mí dǎmu sǐa wán, à varáa o cǎn hen na 6a wee jí le o wi yi. ⁵⁶ Lùà búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, hā ló-zàwa lè hā ló-beera lè hā manawà, á 6a nǔpua wee 6ua mí vǎnvárowà à varáa ho fémínló lara yi ká 6a yanka a le o día le 6a tǔiika a dà-zíni jǐ-kǎa yi. A bǐa wee yí le tǔii yi, bǎn búenbúen wee wa.

7

O Yeesu lè 6a Farizéwa wee wǎni
(Matiye 15.1-9)

¹ Ba *Farizéwa lè ho *lǎndá bío zéeniłowa nǔwǎ yèn búii na ló ho Zeruzalɛmu yi, á 6ueé kúaa mín wán kǐnía o Yeesu yi. ² Ba lońna mǎn ò o nǐ-kenínia búii wee dí à 6a yí sɛera mí níní á yí ceérarǎa mítén làa bío ho lǎndá bǎrǎa mu. ³ Mu bon, 6a Farizéwa lè 6a *zúifùwa búenbúen á wee bè ho lǎndá na á bǎn maáwà zéenia nǎn 6a yi. Ba máa wé dí ká 6a yí sɛera mí níní sese. ⁴ Ká 6a vaá ló ho yàwá yi à 6a máa dí ká 6a yí sɛera mítén. *Lǎndáwá cèrɛɛ na 6a yú mín maáwà cǎn á 6a wee bè yi: Hā jǔunúii sǐa, lè hā dǔunà lè hā bǎnámáwá, bío na á hā ko à hā wé sɛerǎa. ⁵ A 6a Farizéwa lè ho lǎndá bío zéeniłowa wǎa tǔara a Yeesu yi: «Lée webio nǎn á ù nǐ-kenínia yí máa bérǎa ho kǎránló na á wǎn maáwà nǎn wɛn yi, á wee dí ká 6a níní yí sɛera làa bío ho lǎndá bǎrǎa mu?» ⁶ O o Yeesu wǎa bía nǎn

6a yi: «Nì-khàwa yén! O *Ezayii tũíá sí mí wán pãahũ na ó o fɛɛra le *Dónbeenĩ jì-cúa na kà mi dǎní yi. Bìo kà lé bìo ó o hĩa túara:

«Ba nùpua na kà wee òuaaní mi lè mí jíní,
ká 6a yiwa yi, á 6a khèra làa mi.

7 Le òuaaní na 6a wee na miĩ jùhũ mía.

Lé bìo 6a nùpua làndáwá

lé hĩa 6a wee kàrán làa mín.»*

8 O o Yeesu bíníá bía: «Le Dónbeenĩ làndáwá á mi wee pí díá, ká mi bè 6a nùpua kàránló yi.» 9 O o pá bíníá bía: «Bìo mí pá le Dónbeenĩ làndáwá à mi bò mín kùrú làndáwá yi lée bìo na se mi cón sá! 10 Mu bon. O *Moyiize bía: «Kòñbi mìn maá lè mìn nu.»† Mu mún bía: «Yia bía khon mìn maá tàá mìn nu dǎní yi, wón ko làa óúéró.»‡ 11 Ká minén bán wee kàrán 6a nùpua le ká nùpue bía nòn mìn maá yi tàá mìn nu yi le mí níi bìo na mí lá ko à mí séení làa wo lée Koroban. (Bũn kúará le hãmu na bìo sã le Dónbeenĩ yi.) 12 Se mi nòn le níi wo yi ò o yí séení mìn maá tàá mìn nu. 13 Ká mi wee wé kà síi se lé le Dónbeenĩ bionĩ bàn báhéé á mi wee lén le wán lè mi kùrú làndáwá na mi wee zéení làa mìn. Bũn bàn síiwá cèrèé á mi wee wé.»

*Mu bìo na wee tíi o nùpue
(Matiye 15.10-20)*

14 Bũn món ó o Yeesu von 6a zãamãá á bía nòn yi: «Mí búenbúen jí bìo kà à zũn kúará: 15 Bìo ó o nùpue wee dí, bũn dèe woon yí máa tíi wo. Bìo wee lé o síi yi, bũn lé bìo wee wé tíi wo. 16 [Yia wee jí bìo à wón jí bìo bía sese.]» 17 Bìo ó o Yeesu wà díá 6a zãamãá ó o vaá zon le zĩi yi, ó o ñi-kenínia zoó wee tùa wo yi lè le wahiire mu bàn kúará. 18 O o bía nòn 6a yi: «Minén mún yí zũ mu bĩowa mu yara le? Mi yí zũ le bìo ó o nùpue wee dí dèe woon yí máa tíi wo le? 19 Mu yí máa zo a síi yi, ká mu wee zo a píohó yi ò o bíní lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa hñn bionĩ so le ho dǐnló búenbúen dà wee dí. § 20 O pá bíníá bía: «Bìo wee lé o nùpue síi yi lé bìo wee tíi wo. 21 Lé bìo ó o nùpue síi lé bín á hã yile-kora wee lé yi à dé o ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi, lè ho kònló lè le ñi-búee yi. 22 Hã wee na ò o wé o bá-fé tàá o há-fé, à síi wé vá 6a nùpua bĩowa yi, à wé o ñi-sùmúí, à wé khà 6a nùpua vfiní. O yú bìo na ò o wé. Le yandee wee keń wo yi. O wé yáa 6a nùpua yèni, à wé òuaaní mítén, à wé o bõnbú. 23 Bũn bĩowa so búenbúen wee lé o nùpue síi yi. Bũn lé bìo wee tíi wo.»

* 7:7 Mí loń Ezayii vùahũ 9.13 † 7:10 Mí loń Léró (Exode) vùahũ 20.12; Làndá zéeníló (Deutéronome) vùahũ 5.16 ‡ 7:10 Mí loń Léró (Exode) vùahũ 21.17; Levii nùwá (Lévitique) vùahũ 20.9 § 7:19 Mí loń Bè-wénia vùahũ 10.9-16

O sŭi veere h̄aa na tà a Yeesu yi b̄io
(Matiye 15.21-28)

²⁴ B̄un m̄on ó o Yeesu ló d̄en l̄ue so yi á wà van ho k̄sh̄ na s̄aràa yi l̄e ho Tiire lóhó. O vaá zon le z̄i b̄ui yi, á yí wi à ba z̄ur̄ o b̄io. Ká a màh̄á yí sà m̄iten yí yú. ²⁵ H̄aa b̄ui na h̄nló ó o c̄iná wi yi á j̄á a s̄á. O o d̄en̄ia wà buara a c̄n̄ á b̄ueé líi b̄urá a tá, ²⁶ ò o flora a Yeesu le o j̄a a c̄iná l̄en mí h̄nló yi. O h̄aa mu ȳin̄n̄ z̄uif̄ù, o ló ho Siiro-Fenisii k̄sh̄ yi. ²⁷ O o Yeesu b̄ia làa wo: «D̄ia le ba háyúwá dí vé. Mu yí se à ba lá ba háyónz̄awa d̄inl̄ó ȳenni k̄uia na ba booní yi.» ²⁸ O o h̄aa b̄ia n̄on wo yi: «N̄uh̄so, mu bon. Èé ká ba booní j̄on̄ m̄un pá wee wé s̄eka ho d̄inl̄ó na ba háyónz̄awa wee dí ká ho ò k̄uenka.» ²⁹ O o Yeesu w̄aa b̄ia n̄on wo yi: «Ū b̄ion̄ na á ū b̄ia ká b̄io yi, á ĩ j̄on̄ o c̄iná l̄era ū h̄nló yi wó. W̄aa h̄in̄i l̄en va ū z̄i.» ³⁰ O o h̄aa b̄en̄ b̄in̄ia wà van mí z̄i, á vaá yú mí h̄nló ò o d̄uma le d̄amu d̄e wán, ò o c̄iná ló a yi.

O Yeesu w̄éera a beke b̄ui

³¹ B̄un m̄on ó o Yeesu ló ho k̄sh̄ na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sid̄n lóhó yi, á k̄aa h̄ Lórá B̄io Pírú k̄sh̄ yi b̄in̄ia buararàa l̄e ho Kalilee v̄u-been̄i c̄n̄. ³² A ba bò là a n̄i b̄ui buararàa o c̄n̄ ò o lé o beke, á b̄ion̄ m̄un yí m̄aa j̄í. Ba flora a Yeesu le o bè mí n̄in̄i o wán. ³³ O o Yeesu w̄aa f̄o ar̄en̄ mí d̄on w̄aràa á kh̄era l̄e ba z̄am̄aa, ò o k̄úaa mí n̄in̄-kiz̄awa o j̄ik̄on̄na yi. B̄un m̄on ó o bò mí j̄ins̄an̄i o n̄i d̄enle wán, ³⁴ ò o h̄on̄ia mí yahó ho wáayi á wee flo, ò o v̄una s̄uèè ò o b̄ia n̄on o n̄i yi: «Efata.» (Mu k̄uará le «h̄én»). ³⁵ Mí lahó yi ó o n̄i j̄ik̄on̄na d̄en̄ia wee j̄í mu b̄io, á d̄enle fá, á wee b̄io sese. ³⁶ O o Yeesu hen̄ia mu n̄on b̄ia wi b̄in̄ b̄uenb̄uen yi le ba yí b̄io b̄io wó ká à na n̄upue yi. Ká b̄io ó o hò ba ká s̄ii, á ba w̄aa w̄iokaa wee yényení mu. ³⁷ Ba n̄upua wó coon mu b̄io yi d̄akh̄ina. Ba wee b̄io: «B̄io ó o wee wé b̄uenb̄uen b̄ent̄in̄ se. H̄ar̄i ba bekewá j̄ik̄on̄na wee j̄í mu b̄io. A b̄ia b̄ion̄i lá yí m̄aa j̄í wee b̄io sese.»

8

O Yeesu b̄in̄ia d̄in̄ia ba minka z̄am̄aa
(Matiye 15.32-39)

¹ H̄on̄ p̄ah̄ so yi á ba minka z̄am̄aa t̄in̄ wà b̄ueé k̄úaa mín wán. B̄io á b̄io ba à dí m̄ia, ó o Yeesu von mí n̄i-ken̄inia á b̄ia b̄io ká n̄on yi: ² «Ba n̄upua na ká màk̄ar̄i b̄uan m̄ii. B̄io ká lé ba wizoon̄i t̄in̄ ká ba wi làa mi, á ba bè-d̄inii w̄aa wó. ³ Ká ĩ d̄ia ba ká s̄ii ba wà, á ba wé è lé è l̄uorá ho w̄sh̄ wán lé le h̄ini. Lé b̄io ba c̄èr̄e léenia nà yi.» ⁴ O o n̄i-ken̄inia b̄ia n̄on wo yi: «Wa à yí mu bè-d̄inii wen le d̄uure na ká yi á à na bán minka z̄am̄aa so yi?» ⁵ O o Yeesu t̄ara ba yi: «Lée búurú b̄io ȳen wi mi c̄n̄?» A ba b̄ia n̄on wo yi: «Lée búurú b̄io h̄ej̄un.» ⁶ O o b̄ia n̄on ba

zãamãa yi le 6a lii keení. O o fó ho búurú bïo hẹ̀n, ò o dó le Dónbeenĩ b́arákà, ò o cèekaa ho n̄n mí n̄n-kenínia yi le 6a sankaa na 6a zãamãa yi, á 6a sankaa ho n̄n 6a yi. ⁷ Cezàwa bùaa yèn 6úi mún lá ká 6a c̄n. O o Yeesu dó le Dónbeenĩ b́arákà 6a cezàwa mu bïo yi, ò o le 6a n̄n-kenínia mún sankaa b́an na 6a yi. ⁸ Ba 6úen6úen dú sù, ó o n̄n-kenínia khuiira bïo ká, á mu sú hã sàkíwá bïo hẹ̀n. ⁹ Ba báawa na kera b́in á à yí muaaseé náa síi. B́in m̄n ó o Yeesu n̄n ho w̄hũ 6a yi le 6a 6oka. ¹⁰ O o yòó zon ho woohũ b́in wán lè mí n̄n-kenínia á n̄n ho Dalamana k̄hũ.

Ba Farizíewa le o Yeesu wé yéréké bïo 6úi à mí mí
(Matiye 16.1-4)

¹¹ A 6a *Farizíewa 6uara 6ueé wee w̄aní là a Yeesu. Ba wi 6a khúaa o jii yi, á 6a le o wé mu yéréké bïo 6úi na wee zéení le o dàrló ló le Dónbeenĩ c̄n. ¹² O o Yeesu yòó v̄una sùεε ò o b́ia: «Lée webio n̄n á ho zuia n̄pua wee càráa mu yéréké bïo? Le í mí ho t̄iá na mia: Yéréké bïo dèε woon máa zéení làa mia.»

¹³ O Yeesu wà díá 6a, á b́inía yòó zon ho woohũ lè mí n̄n-kenínia á n̄n lè ho v̄u-beení m̄n.

Ba Farizíewa là a Heroode bïo
(Matiye 16.5-12)

¹⁴ O Yeesu n̄n-kenínia n̄nsãa á yí 6uan mu bè-d́inii. B́urú bi-za dà-kéní mí dòn lé h̄ia wi 6a c̄n ho woohũ yi. ¹⁵ O o Yeesu w̄aa b́ia bïo kà henía n̄n 6a yi: «Mí fání mí ȳo, à pa miten bïo 6a *Farizíewa là a *Heroode bïo yi. Ba bïo 6onmín lè le ja-fni.» ¹⁶ O o n̄n-kenínia wee b́io mún yi: «O wee b́io kà síi lé bïo wa yí 6uan ho búurú.» ¹⁷ O o Yeesu z̄na bïo 6a wee b́io, ó o t̄ara 6a yi: «Lée webio n̄n mí wee b́ioráa le lé b́io mí yí 6uan ho búurú? Mí pá d̄n̄ yí máa jí mu bïo à z̄n̄ mu kúará le? Mí tun mí yiwa le? ¹⁸ Mí lée muiiwà lée, táa mí yí máa jí bïo. Mí so yí máa leéka mí yiwa bïo kà wán le: ¹⁹ B́io á í cèekaa ho búurú bïo hònú n̄n 6a báawa muaaseé hònú yi, á b́io dú ká na mí khuiira w̄aráa sú sàkíwá bïo yèn?» A 6a b́ia: «Lée sàkíwá pírú n̄n.» ²⁰ O o b́inía t̄ara 6a yi: «Á b́io á í cèekaa ho búurú bïo hẹ̀n á n̄n 6a báawa muaaseé náa yi, á b́io dú ká na mí khuiira w̄aráa á sú sàkíwá bïo yèn?» A 6a b́ia: «Lée sàkíwá bïo hẹ̀n.» ²¹ O o Yeesu w̄aa b́ia n̄n 6a yi: «Ó, o! A hàrí lòn zuia à mí pá yí z̄u mu bïo yara le?»

O Yeesu wó ó o muii 6úi wee mí

²² B́in m̄n á 6a wà vaá d̄n̄ ho Betesayidaa lóhó. A 6a 6úi 6uan o muii 6uararáa o Yeesu c̄n à 6a flora a le o t̄ii wo yi. ²³ O o Yeesu tò a muii mu níi yi á lóráa ho donk̄lahũ, á lée bò mí jinsání o ȳo wán, ò o bò mí níni o wán ò o t̄ara a yi: «Fo wee mí bïo 6úi le?» ²⁴ O o muii yòó loína ò o b́ia: «Í wee mí

6a nùpua. Ba wee varáka, ká 6a màhá ka lòn v̄ins̄ia.» ²⁵ O o Yeesu pá b̄in̄ia bò mí n̄in̄i o ȳio wán, ó o lōina sese á m̄on mu b̄io wéréwéré. O wan á wee mí mu b̄io b̄úenb̄úen w̄̄en. ²⁶ O o Yeesu wáa le o lén va mí z̄i, ká a yí lii zo lóhó yí.

O Piere bia le o Yeesu lé yia le Dónbeenĩ m̄on lera
(Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ B̄un m̄on ó o Yeesu lè mí n̄i-ken̄inia wà j̄on lè h̄a lórá na s̄àar̄aa yi là a Filiipu ló-fár̄anii c̄s̄n, h̄ia 6a le Sezaaree. B̄io 6a lá ho w̄sh̄u wà, ó o Yeesu t̄àara 6a yi: «Lée webio 6a nùpua wee b̄io í d̄an̄i yi?» ²⁸ A 6a b̄ia: «Ba b̄úí le fo lé o Z̄an Batiisi. Ba b̄úí le fo lé o *Elii. Ba b̄úí bán b̄en le fo lé *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄erowà b̄úí na yáan̄ia n̄i-kéní.» ²⁹ O o b̄in̄ia t̄àara: «Ká minén bán b̄en le í lée wée?» O o Piere b̄ia n̄on wo yi: «Ūnén lé yia le Dónbeenĩ m̄on lera.» ³⁰ O o Yeesu wáa hen̄ia mu n̄on 6a yi le 6a yí b̄io mu na nùpue yi.

O Yeesu wee bio mí húmú lè mí vèeró bio
(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ B̄un m̄on ó o Yeesu wee k̄ar̄an mí n̄i-ken̄inia ká a b̄io: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa s̄ob̄éé. Ba *n̄i-k̄ia, lè le *Dónbeenĩ yankarowà j̄ún̄asa, lè ho *làndá b̄io zéen̄ilowa á à pí a b̄io. Ba nùpua à b̄úe o ká h̄a wizooní t̄in z̄on̄ o ò vèe.» ³² O h̄ia wee b̄io mu na 6a yi wéréwéré. O o Piere wáa fó a á 6a vá ló, á lée wee b̄io làa wo. ³³ Ká a Yeesu màhá yèrèmaa kh̄ii lōina mí n̄i-ken̄inia yi ò o n̄amakaa o Piere yi ká s̄ii: «Va lé í n̄is̄an̄i lè ũ *Sat̄ani b̄ioní. Ū yilera ȳin̄on̄ Dónbeenĩ yilera. H̄a lé 6a nùpua yilera.»

³⁴ B̄un m̄on ó o Yeesu von 6a z̄aamaa lè mí n̄i-ken̄inia á b̄ia n̄on yi: «Yia wi ò o bè m̄i, à b̄anso kh̄i mí k̄urú s̄i b̄io wéro yi, ká a wé lá mí *k̄urúwá pí* à bèráa m̄i. ³⁵ O nùpue na wi ò o k̄an̄i mí muk̄an̄i wón á à v̄in̄i le. Ká yia màhá tà le mí ì v̄in̄i le ínén lè le Dónbeenĩ b̄in-tente b̄io yi, wón á à k̄an̄i le. ³⁶ O nùpue lá yú ho d̄im̄īn̄á b̄io b̄úenb̄úen ò o khon le muk̄an̄i binbir̄i yi, se lé ho c̄n̄ú yén á b̄anso yú? ³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à k̄an̄i lè mí mànáká? ³⁸ Yia wee n̄iyi ínén lè í b̄ioní b̄io yi ho zuia nùpua t̄ah̄ú, b̄ia wee b̄in̄i le Dónbeenĩ m̄on à wé mu bè-kora, ó o Nùpue Za b̄en mún kh̄ii n̄iyi b̄anso b̄io yi ká a kh̄ii b̄in̄ia buara mín Maá Dónbeenĩ c̄ukú been̄i yi lè le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà.»

9

¹ O Yeesu pá b̄in̄ia b̄ia n̄on 6a yi: «Le í m̄i ho t̄uía na mia: Ba nùwá ȳen b̄úí wi hen á máa hí ká 6a yí m̄on le *Dónbeenĩ béen̄i láró lè ho p̄anká.»

* 8:34 Mí lōn Matiye v̄uah̄ú 10.38

*O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)*

² Wízoní bío hēzín búñ món, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zán á yòoraráa le búee búí na dōn wán á 6a yòó wi bín mí dōn. O o Yeesu dīndīn miníkaa 6a yahó, ³ á sī-zinia wee juiika kúiakúia, á ka púiapúia. Hã cemu bân sūi a nùpue na dà à ceé làa sīa ho dīmíná yi wón mía. ⁴ Yio 6ueé tí, ò o *Elii là a *Moyiize* dīndīn ló 6ueé wee bío là a Yeesu.† ⁵ O o Piere wáa bíá nōn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, mu wó se á wa wi hen. Wa à tá hã búkú zàwa bío tīn: Unén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁶ O yí zū bío o ò bío lé bío 6a ninzàwa là arén mí beere á zána dàkhíina. ⁷ A le dūndúure búí yòó ló líi pon 6a yi á mu tãmu búí sã wee jí le dūndúure mu yi: «Yia kà lé í Za na á í bò í tàká wán, mi wé jí a cón.» ⁸ Mí lahó yi á 6a nĩ-kenínia lońkaa mí nĩsãa yi, à 6a màhá yí mōn nĩ-veere ká yínōn o Yeesu mí dōn.

⁹ Bío 6a ló le búee wán wee lii, ó o Yeesu bíá nōn 6a yi: «Bíó mi mōn kà á mi yí bío le nùpua jí, ká mu yínōn o *Nùpue Za húmú là a vèeró mōndén.» ¹⁰ A 6a tà bío ó o bíá yi ká 6a màhá wee tùaka mín yi: «Ho vèeró mu húmú mōndén bân kúará lé mu yén?» ¹¹ A 6a tùara a Yeesu yi: «Lée webio nōn á ho *làndá bío zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?» ‡ ¹² O o bíá nōn 6a yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó à 6uee kúee mu bíowa mí lara yi. Ee ká lée webio bēn mún nōn á mu túararáa le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi le o Nùpue Za lò ò be làa sòobéé, á 6a mún máa mĩ a máa dé dèé yi. ¹³ Awa, á le í bío mu na mia: O *Elii mu 6uara ho yahó, á 6a nùpua wó a làa bío 6a sīa vá yi làa bío mu túararáa le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi o dāní yi. §»

*O Yeesu wéera a háyónza búí
(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)*

¹⁴ Bío 6a 6ueé dōn 6a nĩ-kenínia na ká, á 6a 6ueé yú à 6a zãamãa kńia 6a yi, á ho *làndá bío zéenílowa búí dīn wee wãaní làa ba. ¹⁵ Ba nùpua miiníi là a Yeesu á mu vńíkaa 6a. A 6a 6ùunia wà 6ueé tēení a yi. ¹⁶ O o Yeesu tùara mí nĩ-kenínia yi: «Lée webio mi wee wãaní wán làa ba?» ¹⁷ O o búí ló 6a zãamãa yi á bíá nōn wo yi: «Nì-kàránlo, í lá 6uan í za 6uararãa ũ cón, cńá búí wi o yi á wee beé o lò. O wee hē o ò o máa bío yí. ¹⁸ Lùe lée lùe ká a bío mu hĩnōn o wán, ò o cńá mu fé o dé ho tá yi, ò o jĩnsã-khùankhúá wé lé, à wé là mí jia, à pà díá. A í fíora ũ nĩ-kenínia le 6a ja a cńá mu lén wo yi, ká 6a màhá yí dàrina mu.» ¹⁹ O o Yeesu bíá nōn 6a yi: «Mi zuia nùpua bēntīn

* 9:4 Mi loń Luki vūahũ 9.31 † 9:4 O Elii là a Moyiize lé le Dónbeenĩ nùpua na yánkaa wee fēe le jĩ-cúa na le nĩpomu yi. Ba húrun míana. ‡ 9:11 Mi loń Malasii vūahũ 3.23 § 9:13 O Elii na ó o Yeesu le o 6uara ho yahó lé o Zán Batiisi ó o bíá bío.

yí dó mí sía le Dónbeenĩ yi bĩo bon. I màhã wãa à jĩ ì yi mi bĩo yi, á wé è kàrán mia vaá dã ho pãahũ yén coon? Mĩ bua a háyónza mu buennáa.» ²⁰ A 6a buan wo buararãa. O cĩná miinĩ là a Yeesu ó o zèkera a háyónza lè mí pànká. A wón líf lùwá ho tá yi, á wee birónka, á jĩnsã-khùankhúa wee lé. ²¹ O o Yeesu tùara a háyónza bàn maá yi: «Mu wee wé o yi míana lée táá lé lònbiõ?» A bàn maá bíá: «Lé o kúnkúzamu pãahũ á mu búakáa yi. ²² Põnna cèrèè yi ó o cĩná mu wé lá a à dé ho dõhũ yi táá mu jumu yi le mí ì búe. Ká fo dà à wé bĩo búí, à ù màkárí wen à ù séení wen.» ²³ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Fo bíá le ká ì dà mu. Yia dó mí síi miĩ á bĩo búenbúen dà wee wé cõn.» ²⁴ Mĩ lahó yi ó o háyónza bàn maá dèenía zoó wãamaa: «Ì dó ì síi foñ ká ù màhã séení mi à ì yí titika.» ²⁵ O o Yeesu mòn à 6a zãamãa búunia wà bueé búe 6a yi, ó o wee zá là a cĩná kã sii: «Ùnén cĩná na wee wé ò o nùpue máa bío yí, à mún máa jí mu bĩo, le ì bío mu na foñ, lé o háyónza mu yi, à yí bĩnĩ yí zo a yi huúu.» ²⁶ O o cĩná wee wãama, ò o zèkera a háyónza lè mí pànká ò o ló. O o háyónza díá lòn nùpue na húrun. Fúaa bíá wi bĩn cèrèè wee bío le o húrun. ²⁷ Ká a Yeesu màhã líf fù a níi yi á hoonía làa wo ó o yòó ñn. ²⁸ Bĩo ó o Yeesu wà van le zĩi yi á lè mí nĩ-kenínia mí dòn páanía wi, á 6a tùara a yi: «Lée webio nòn á warén yí dàrna yí jonnáa o cĩná mu?» ²⁹ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Ho floró mí dòn lé hĩa dà à ja a cĩná na kã bàn síi á à lén.»

*O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)*

³⁰ Bũn món ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia ló dén lùe so yi á kãa ho Kalilee kõhũ wà. O Yeesu yí wi à 6a nùpua zũn o dãnĩ, ³¹ lé bĩo ó o wee kàrán mí nĩ-kenínia. O wee bío na 6a yi: «O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua níni yi á 6a à búe. O o húmú món wizoní tĩn ká a vèe.» ³² Ká a nĩ-kenínia màhã yí zũna a bionĩ mu kúará. A 6a mún zãna, á yí wi 6a tùa wo yi lè mu jũhũ.

*Lée wée po bíá ká?
(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)*

³³ Bũn món ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà vaá dõn ho *Kapereyuumu lóhó. Bĩo á 6a wà van le zĩi yi ó o tùara 6a yi: «Lée webio mi lá wee wãaní wán ho wõhũ wán?» ³⁴ A 6a wó tété, lé bĩo 6a lá wee wãaní, á wi 6a zũn yia po barén na ká. ³⁵ O o Yeesu wãa líf kará ò o von 6a mí píru jũn á bíá nòn yi: «Hen ká yia wi ò o keñ bíá ká jũhũ wán, à bànso liinĩ mítén 6a búenbúen yahó, à wé 6a búenbúen ton-sá.» ³⁶ O o fó a háyónza búí bueé ñnía 6a yahó, á líf lá a yòó buan ò o bíá: ³⁷ «Nùpue lée nùpue na buan o háyónza na kã bàn sii sese ñnén bĩo yi, se le ñnén ì beere á bànso buan sese. A yia buan mi sese, se mu yinoní ñnén á bànso buan sese, mu lé yia tonkaa mi ó o buan sese.»

Yia yi máa fi làa wɛn se wón làa wɛn lée dà-kéní
(Luki 9.49-50)

³⁸ O o Zán bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa mɔn o nǐ búí ò o wee na ɓa cínáwa lè ù yèni, á wa lá wi à wa hè o, lé bǐo ó o mía wa kuure yi.» ³⁹ Ká a Yeesu màhá bía nɔn ɓa yi: «Mi yí hè o, lé bǐo á Nùpue na wó yéréké bǐo lè ì yèni á yí dà máa bǐo bín-kohó ì dǎní yi mí lahó yi. ⁴⁰ Yia yi máa fi làa wɛn se wón làa wɛn lée dà-kéní. ⁴¹ Le ì mí ho tǔiá na mia: Yia nɔn mu jumu kóo-cúe mia lé bǐo mi bǐo sǎ yia le Dónbeení mɔn léra yi, wón ɓanso á à yí mu cǔnú máa khi.

Mi pa miten bǐo mu bè-kohó wéró yi
(Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴² «Ba háyúwá na dó mí sǎa mǐi á yia khà dó mu bè-kohó wéró yi, wón ɓanso á ɓa lá can le hue-beení fonle yi á lèera dó ho muhú yi, bún pá à wé sǎaani le lònbee na à yí o. ⁴³ Ká mu lé ù nǐi wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù kúii le día. Fo yú le mukǎní binbirí na máa vé lè ù nǐi dà-kéní bún sǎaani bǐo ɓa à dé fo le Dofíní dǎhú na máa hí lùe yi lè ù níní bǐo jùn. ⁴⁴ [«Ba sǔnɓowa na wee là há sǎniá wi bín, ɓa yí máa hí. A ho dǎhú mún yí máa hí bín huúu.»] ⁴⁵ Ká mu lé ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù kúii le día. Fo yú le mukǎní binbirí na máa vé lè ù zeñ kéní bún sǎaani bǐo ɓa à dé fo le Dofíní dǎhú na máa hí lùe yi lè ù zení mí bǐo jùn. ⁴⁶ [«Ba sǔnɓowa na wee là há sǎniá wi bín, ɓa yí máa hí, á ho dǎhú mún yí máa hí bín huúu.»] ⁴⁷ Ká mu mún lé ù yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù còkon le lén día. Fo yú le *Dónbeení béení lè ù yèn-kéní bún sǎaani bǐo ɓa à dé fo le Dofíní dǎhú na máa hí lùe yi lè ù yǐo mí bǐo jùn. ⁴⁸ «Ba sǔnɓowa na wee là há sǎniá wi bín, ɓa yí máa hí. A ho dǎhú mún yí máa hí bín huúu.»*

⁴⁹ «Nùpue lée nùpue á le Dónbeení khii khén kúará lè le lònbee na ka lòn dǎhú bǐo, á à ceéráa wo, làa bǐo ɓa hǐa wee wé kúeeráa mu yámú mu hǎmu wán à ceéráa mu bǐo síi.† ⁵⁰ Mu yámú yoo. Ee ká mu yámú yonyoró hǐa ló mu yi, á ɓa à wé kaka á mu ù bǐni ì zoráa? Minén mi beere keñ lòn yámú na yonyoró wi. Mi keñ mín wán làa hээрà.»

10

Bǐo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dǎni yi
(Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

¹ Bún món ó o Yeesu ló bín á wà van ho *Zudee kǎhú, á khú ho Zurudɛn muhú món. A ɓa zǎamáa tǐn kúaaaka mín wán hen na ó o wi yi. O o wee kàrán ɓa làa bǐo ó o lá wee wé wéráa mu. ² A ɓa *Farizíewa nùwá yɛn búí vá ɓueé ɓó a yi. Ba wi à

* 9:48 Mi loñ Ezayii vùahú 6.24 † 9:49 Mi loñ Levii nùwá vùahú (Lévitique) 2.13

6a yí o níi 6ua yi, á 6a tùara a yi: «Wa làndá wee na níi báa yi ò o ja mín háa le?» ³ O o Yeesu mún tùara 6a yi: «Lé mu yén ó o *Moyiize làndá henía nòn mia mu dání yi?» ⁴ A 6a bíá: «O Moyiize nòn le níi le ká báa wi ò o díá mín háa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vūahū vé à bè yi díarāa wo.»* ⁵ O o Yeesu wāa bíá nòn 6a yi: «O Moyiize mà bún lé bío mi yí máa jí dɛɛ. ⁶ Bún mía á mu jūhū búɛɛnii ká mu lá yí ka kà. Mu bío búenbúen lénló pāahū, á le Dónbeení «léra a báa, á léra a háa.»† ⁷ «Bún bío yi ó o báa á à díá mín maá lè mín nu ká à léé lè mín háa, ⁸ á 6a mí nūwā jūn á à wé sánia dà-kéní.»‡ Ba wāa yínɔ́n nūwā jūn, 6a léé ní-kéní. ⁹ Bío le Dónbeení cɛ́era mín yi à nùpue yí fáa.»

¹⁰ A bío ó o Yeesu lè mí ní-kenínia hía zon le zii yi, á 6a wíokaa tùara a yi mu bío mu dání yi. ¹¹ O o bíá nòn 6a yi: «Báa na díá mín háa ò o kún fó há-veere yan, se wón léé há-fé 6àn nín-yání háa cón. ¹² Mu léé dà-kéní là a háa na díá mín báa ò o wà vaá yan bá-veere. Wón mún léé bá-fé.»

*O Yeesu wee fan 6a háyúwá bío yi
(Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)*

¹³ Ba nùpua búí guan mí háyúwá 6uararāa o Yeesu cón le o bè mí níni 6a wán. O o ní-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ká bío ó o Yeesu mən mu, ó o síi cā ó o bíá nòn mí ní-kenínia yi: «Mí wé díá le 6a háyúwá 6uen í cón. Mí yí hɛ 6a. Mu bon, bíá ka lè 6a háyúwá na ká bío síi, lé bán á à kɛ́n le Dónbeení bá-zàmu yi. ¹⁵ Le í mí ho tūiá na mia: Yía yí tà le *Dónbeení béɛnii bío là a háyónza bío síi á 6ànso yí dà máa zo le yi hùúu.» ¹⁶ Bún món ó o wee láka 6a 6ua ò o bò mí níni 6a ní-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeení wé mu bè-tentewà làa ba.

*Ho náfòró 6ànso lè le Dónbeení béɛnii bío
(Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)*

¹⁷ Bío ó o Yeesu wee lá ho wōhū á à lén, à bún ò o níi búí lùwá mà a, á 6ueé líi fàrá mí nɔ̀nkópúná wán o yahó ò o tùara a yi: «Nì-kàránlo tente, léé webio á í ko á í wé à yírāa le mukānii binbirí na máa vé?» ¹⁸ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Léé webio nòn fo wee verāa mi làa ní-tente? Ní-tente mía ká mu yínɔ́n le Dónbeení mí dòn. ¹⁹ Fo zū le Dónbeení làndáwá na kà: Yí búe nùpue, yí wé há-fénló táá bá-fénló, yí juaa bío, yí fí sabéré nùpue jii, yí khà nùpue à fé bío, kònbi mìn maá lè mìn nu.»§ ²⁰ O o níi bíá: «Nì-kàránlo, bún búenbúen á í bò yi hàrì í yàrónzàmu pāahū.» ²¹ O o Yeesu loína a yi, á wara a. O o

* **10:4** Mí loí Làndá zééníló vūahū (Deutéronome) 24.1, 3 † **10:6** Mí loí Bío jūhū búɛɛnii vūahū (Genèse) 1.27; 5.2 ‡ **10:8** Mí loí Bío jūhū búɛɛnii vūahū (Genèse) 2.24 § **10:19** Mí loí Léró vūahū (Exode) 20.12-16; Làndá zééníló vūahū (Deutéronome) 5.16-20

bía nɔn wo yi: «Bìò dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yèé bïo wi ù cón búenbúen à sanká bân wárí na 6a nî-khenia yi, bún ká le Dónbeení kía na ho wáayi á fo ò yí. Bún món à ù bíní 6uee bè mií.» ²² Ká a nîi jná h́n bióní so, ó o sánia tò, á yèrémáa wá ká a yilera yáara, lé bïo ó o níi bïo boo. ²³ O o Yeesu loína mí nî-kenínia na ḱnia wo yi ò o bía: «Ho nàfòró b̀ansowà zoró le *Dónbeení b́eení yi b̀ent́n lònbee wi.» ²⁴ Hã bióní mu yáara 6a hácirí làa sòobéε. O o Yeesu pá b́inia bía nɔn 6a yi: «Wàn b́nlowà, ho zoró le Dónbeení b́eení yi b̀ent́n lònbee wi. ²⁵ O cón-júmúkú zoró lè ho mísímí k̄hú á à wé wayi á à poí o nàfòró b̀anso zoró le Dónbeení b́eení yi.» ²⁶ Ba nî-kenínia wó coon dàkhíina hã bióní mu bïo yi. Á 6a wee tùaka mín yi: «Éee! A yia wãa dà à fen léé wée?» ²⁷ O o Yeesu loína 6a yi ò o bía: «Bìò yí dà máa wé 6a nùpua cón á dà wee wé le Dónbeení cón. Lé bïo le Dónbeení dà bïo búenbúen wee wé.» ²⁸ O o Piere bía nɔn wo yi: «Loí, warén ló díá bïo lá wi wa cón búenbúen à wa bò foñ.» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í m̄ ho túiá na mia: Yia ló díá mí z̄i, lè mín zàwa, lè mín h́nni, lè mín nu, lè mín maá, lè mí zàwa, lè mí manawà ínén lè í bín-tente bïo yi, ³⁰ á b̀anso ò yí hã z̄nì, lè mín zàwa, lè mín h́nni, lè 6a nuwà, á à yí 6a zàwa, lè hã manawà. A le lònbee mún ñ yí o. Mu bân khimàni khimàni á b̀anso ò yí ho p̄ahú na wa wi yi. A mún ñ yí le mukānì binbirí na máa vé ho p̄ahú na wà à 6uen yi. ³¹ εε ká bía dú ho yahó bïo ká wán á cèrèε khíi wé 6a món-díwá. A bía dú ho món bïo ká wán á khíi wé 6a ya-díwá.»

*O Yeesu wioka wee bïo mí húmú lè mí vèeró bïo
(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)*

³² O Yeesu làa bía làa wo bò mín wáa lá ho w̄hú wee yòo ho Zeruzaleεmu. O o varákaa dú mí nî-kenínia yahó. O o nî-kenínia hácirí yáara, á bía làa ba bò mín z̄ana. O o Yeesu t́n b́inia fó mí nî-kenínia píru j̄un, ò o wee bío bïo ko mu wé o yi hen làa ćinú à na 6a yi: ³³ «Mi loí, wa wee yòo ho Zeruzaleεmu, hen na ó o *Nùpue Za 6a à dé le *Dónbeení yankarowà j̄únása lè ho *lándá bïo zéenílowa níi yi. Ba à síní a j̄uhú, á à na bía yínón 6a *zuífùwa yi á 6a à 6úe. ³⁴ Bán á à zùanka a yi, á à p̄iní mí j̄insání ì kúee o wán, á à ha a lè hã làbàani, á à 6úe o. Ká hã wizooní t́n zoñ o ò vèe.»

*Bïo ó o Zaaki là a Z̄an wee fio o Yeesu cón
(Matiye 20.20-28)*

³⁵ Bún món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Z̄an á 6ueé 6ó a Yeesu yi á bía nɔn wo yi: «Nî-kàránlo, wa wi à ù wé bïo wa à fio ù cón à na wεn.» ³⁶ O o Yeesu tùara 6a yi: «Lé mu yén á mí le í wé na mia?» ³⁷ A 6a bía nɔn wo yi: «Hen ká ù khíi wi ù b́eení cùkú yi, à ù tà díá le wa kεení ù n̄sáa. O nî-kéní kεnì lè

ũ nín-tlání, à yia so keń lè ũ nín-kááhó.»* 38 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bìo mi wee fio á mi yí zū jùhú. Mi so dà a lá le lònbee na à dé mi mu húmú yi làa mi le?» 39 A 6a le ũuu le mí dà mu. O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mi 6àn sii á à yí mia. Mi ì zo le lònbee mu yi. 40 Ká mu màhá yínɔ́ ínén á à bío le yia kà 6ànso à keení í nín-tlání tàá í nín-kááhó. Hón lùà so bío sã bía le Dónbeení wíokaa há karáa yi.»

41 Ká bío 6a nǐ-kenínia nùwã píru na ká já mu, á 6a sía cã a Zaaki là a Zán yi. 42 O o Yeesu von 6a 6úen6úen á bía nɔn yi: «Mi zū mu le bía 6a nùpua yio wi wán le 6a lé há kána júnása, bán júnása so á wee wé zéeni mí pánká 6a nùpua wán. A 6a nǐ-beera wee wé zéeni làa bía ká le mí po 6a. 43 Eε ká minén bío lá yí ko mu wé kà sii. Hen ká mi nǐ-kení 6úi wi ò o bío jùhú wé poń bía ká, à 6ànso wé minén na ká ton-sá. 44 Hen ká mi nǐ-kení 6úi wi ò o dí bía ká yahó, á 6ànso ko o ò wé mi 6úen6úen wobá-nii. 45 O Nùpue Za mí beere yáá yí 6uara à 6a sá na a yi. O 6uara wà 6ueé sá à na 6a nùpua yi, á mún ñ na mí mukáni á à lénnáa 6a nùpua cèrèe júná.»

*O Yeesu wéera a muii 6úi na 6a le Baatimeε yio
(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)*

46 O Yeesu lè mí nǐ-kenínia lè 6a zãamãa vaá dõn ho Zerikoo lóhó. Bío 6a wee lé ho yi, à bún ò o muii 6úi na 6a le Baatimeε á kará ho wõhú nísání wee fioka. Bàn maá 6a le Timεε. 47 Bío ó o já le mu lé o Nazareete nii Yeesu, ó o bía pónpón: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi.» 48 A 6a nùpua cèrèe wee zá làa wo le o wé tété. O o yáá wãa wíokaa wee bío pónpón: «Daviide za, màkárí mi.» 49 O o Yeesu ñin ò o bía: «Mi ve o le o buen.» A 6a bía nɔn o muii mu yi: «Hení ũ sii, lii híní, lé o wee ve fo.» 50 O o wãa lèera mí kánbun díá, ò o líí tá hínɔn á mà a Yeesu wee buen. 51 O o Yeesu tùara a yi: «Lée webio á fo le í wé na foń?» O o muii bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo wé le í yio à wé mi.» 52 O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lén, bío fo dó ũ sii mií lé bún á í wéérarãa fo.» Mí lahó yi ò o dèenía wee mi á bò là a Yeesu wà.

11

*O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu yi
(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zán 12.12-19)*

1 Bío ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia vaá sùarãa ho Zeruzalεemu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórã nísání, lè há Oliivewa vínsia 6úee cón, ó o Yeesu tonkaa mí nǐ-kenínia nùwã jún le 6a dí mí yahó, 2 á bía nɔn 6a yi: «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mí vaa dèenii á mi ì dèení ì mi sùnpè-bòohú 6úi na á nùpue ñin yí yòora yí mɔn hùúu ká a can ñin. Mí fee wo à 6ua 6uee na

* 10:37 Mí loń Matiye vùahú 20.21

miì. ³ Ká a búí tùara mia le lée webio nɔn mi wee feeráa wo, à mi bío na bânso yi le o Nùhúso màkóo wi o yi, ó o mún ñ bíní ì buen làa wo lònbiò.»

⁴ A 6a wà van á vaá zoó yú a sùnpè-bòohú búí le 6onfónii ho wòhú nísání ká a can dín le zii búí zūajii. A 6a feera a. ⁵ A 6a nùpua nùwá yèn búí na wi bín á tùara 6a yi: «Lée webio mi wó kà? Mi feera o sùnpèenì mu le we?» ⁶ A bío ó o Yeesu lá bía nɔn 6a yi lé bún á 6a bía nɔn 6a nùpua mu yi. A 6a díá 6a á 6a wà. ⁷ Ba buan o sùnpèenì mu 6ueé nɔn o Yeesu yi, à 6a bò mí kán6unwà o mání wán, ó o Yeesu yòó kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrèe wee bá mí kán6unwà ho wòhú wán o yahó. Ba búí lé há v̄ns̄la v̄onna na 6a khó há mana yi á 6a wee bá. ⁹ Bia dú a yahó làa bia dú a món á wee bío bío kà p̄n̄p̄n̄:

«Le ho cùkú à bío sí le Dónbeenì yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewá

làa yia bò o buen o Nùhúso Dónbeenì yèni yi.*

¹⁰ Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewá

làa yia wà 6ueé fàrá wán 6úaa *Daviide béenì á à d̄n̄í.

Le ho cùkú à bío sí le Dónbeenì na dà mu bío 6úen6úen wán yi.»

¹¹ Bío ó o Yeesu vaá d̄sn ho Zeruzalεemu, ó o wà van le *Dónbeenì z̄i-beenì lún yi, á zoó loŋkaa le khii fò. Bún món ó o fó mí n̄i-keninia píró jun à 6a b̄n̄ia nɔn ho Betanii. A b̄n̄ à le wii wáa tò.

O Yeesu dánkánia le v̄nd̄ε na 6a le fiktyée

(Matiye 21.18-19)

¹² Mu tá na lée t̄sn, p̄ahú na 6a wee lé ho Betanii yi á à lén, à b̄n̄ ò o Yeesu á le h̄ni dà. ¹³ O khèra m̄on le v̄nd̄ε na 6a le fiktyée à le sà d̄n̄. O o wà le mí vaá loŋ le mí ì yí bia le wán lé. O o vaá yú à lée v̄onna mí j̄ii yi, lé bío mu yí wó há v̄ns̄la mu haró p̄ahú. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía nɔn le v̄nd̄ε mu yi: «Fo máa b̄n̄í máa ha bia hùúu á nùpue máa dí.» O o n̄i-keninia ná bío ó o bía.

O Yeesu nɔn 6a bè-yéerowá

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Zán 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá d̄sn ho Zeruzalεemu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeenì z̄i-beenì lún yi á zoó wee ja 6a bè-yéerowá lè 6a bè-yáwa. Ba wén-pùarilowá tabáriwa, làa bia wee yéé 6a 6úaa6úunì kanmúinì ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee hè 6a le nùpue yí 6ua d̄ε à k̄anáa ho lún mu yi. ¹⁷ O o m̄ahá wáa wee k̄arán 6a nùpua làa bío kà: «Le Dónbeenì b̄onì v̄uahú yi á mu bía: † zii 6a wé è ve le k̄ana nùpua 6úen6úen floró zii.»† O o Yeesu b̄n̄ia bía: «Á minén wó le lè 6a k̄n̄lowá lùe há?» ¹⁸ A le *Dónbeenì yankarowá júnása lè ho *lándá bío zéenílowa

* 11:9 Mi loŋ Lení v̄uahú (Psaumes) 118.25-26 † 11:17 Mi loŋ Ezayii v̄uahú 56.7

ɲá mu á ɓa wee cà ɓio ɓa à wé wé è ɓúeráa o Yeesu. Ba zǎna a lé ɓio ó o kàránló á ɓa zǎamáa ɓúenɓúen sía wee wa ɓio yi.
 19 ɓio le wii tò ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

Mi dé mi sía le Dónbeenǐ yi

(Matiye 21.20-22)

20 Mu tá na lée tǎn yǐnbii ɓùirǐi ká ɓa lá ho wǎhú wà, á ɓa vaá mǎn ho fikiyée mu á ho hon lè mí naní ɓúenɓúen. 21 O o Piere leékaa ɓio wó khǐina ɓio, ó o bía nǎn o Yeesu yi: «Nǐ-kàránlo, loń. Ho fikiyée na fo dánkánía á hon.» 22 O o Yeesu wǎa bía nǎn mí nǐ-kenínia yi: «Mi dé mi sía le Dónbeenǐ yi. 23 Le ǐ mí ho tǔiá na mia: Ká a ɓúí lá bía lè le ɓúee na kà: «Hǐní hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenǐ yi.» Ká ɓànsó yí titikaa ò ó dó mí sǐi le Dónbeenǐ yi le ɓio mí bía á à wé, á mún nǐ wé á à na a yi. 24 Lé ɓún nǎn á ǐ wee ɓioráa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee fio ɓio ɓúí le Dónbeenǐ cǎn à mi láa mu yi le mu yú wó. Le è wé mu á à na mia. 25 Mi wé sansan wee fio, ká a ɓúí wó khon làa mia á mi sía wee cǐ ɓio yi, à mi sén mu día. ɓún ká mǐn Maá Dónbeenǐ á mún nǐ sén mi bè-kora á à día.» 26 [Ká mi yí máa tà sén día na ɓa yi, á mǐn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa día.]

O Yeesu pànká ló wen?

(Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)

27 ɓún mǎn á ɓa wǎa ɲǎn ho Zeruzalɛmu. ɓio ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi, á ɓa yankarowá ɲúnása lè ho *làndá ɓio zéenílowa lè ɓa nǐ-kǐa á wà ɓueé ɓó a yi 28 á ɓa tǔara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa ɓio kà? Lée wée nǎn mu wéró níi foń?» 29 O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «ǐnén mún nǐ tǔa mia làa ɓio dà-kení. Ká mi tà á zéenia mu, á ǐ ɓèn mún nǐ zéení yǐa nǎn mu ɓiowa mu ɓàn wéró níi mǐl làa mia. 30 Yǐa nǎn le níi o Zǎn yi le o wé bátízé ɓa nǔpua lée wée? Lé le Dónbeenǐ lée, tàá lé ɓa nǔpua? Mi bío lon!» 31 A ɓa yèrémáa wee wǎaní mǐn yi: «Ká wa le lé le Dónbeenǐ tonkaa wo, o ò bío le lée webio nǎn á wa yí tàráa o ɓio. 32 Tàá ká wa ɓèn le lé ɓa nǔpua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba zǎna ɓa zǎamáa lé ɓio á bán ɓúenɓúen wee leéka le o Zǎn hǐa lé le *Dónbeenǐ ɲi-cúa fɛero binbirǐ. 33 A ɓa wǎa bía nǎn o Yeesu yi: «Wa yí zǔ yǐa tonkaa wo.» O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Àwa, á ǐnén mún máa zéení yǐa nǎn le níi mǐl á ǐ wee wéráa ɓio kà.»

12

Ho èrèzén vǐnsía ɓuahó vǎrowá wahiire

(Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)

1 ɓún mǎn ó o Yeesu wǎa wee bío làa ba lè há wǎhio: «Nǐ ɓúí hǐa léra ho èrèzén vǐnsía ɓuahó á son ho dándá kǐnia yi, á có ho kǎhú na ó o wé è ɲaa ho èrèzén yi. O mún son o paro

lùe. Bún món ó o wãanía tò lè 6a nùpua búí na à và ho, ò orén wà van le khúii. ² Pãahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nĩ-kéní le o va 6a nùpua mu cón le 6a khé bío bío sã mí yi à na. ³ A 6a nùpua mu vaá han wo á díá ó o wà lè mí nĩ kãamáa. ⁴ O o mǎhú bânso bíníá tonkaa mí ton-sá veere. A wón 6a vaá vũaana vũaana jũhú, à 6a là là a. ⁵ O o mǎhú bânso tĩn pá bíníá tonkaa nĩ-veere. A 6a vaá 6ó wón. Lé kà sii 6a wó lè 6a ton-sáwá cèrèè na ó o mǎhú bânso tonkaa. Ba búí 6a han, à 6a búí 6a 6ó. ⁶ O mǎhú bânso za na ó o bò mí tàkà wán lé yia wãa ká a cón. A wón lé yia ó o tonkaa, ò o wee leéka: I za wón 6a à kònbi. ⁷ Bío 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bío mín yi: «Yia lua kà lé yia á ho mǎhú bío khii sĩ yi. Mi wa 6úe o á ho mǎhú bío wãa à sĩ wèn.» ⁸ A 6a hĩnǎn wĩira a za mu 6ó, á lá lée lèera díá lè ho soró món.» ⁹ O o Yeesu wãa tùara 6a yi: «Lé mu yén á ho mǎhú bânso wãa à wé? O o ò buen 6ueé 6úe 6a nùpua mu, ká a cà nĩ-vio á à kúee mí mǎhú mu yi. ¹⁰ Le bionĩ na ká á mi so ãĩn yí kàrána le Dónbeenĩ bionĩ vũahú yi yí mǎn le?

«Le huee na 6a so-sowa fù pá díá lé ãĩo hĩa 6ueé 6uan ho soró ãĩnia.

¹¹ Bío kà lé bío ó o Njúhúso Dónbeenĩ wó, mu lée bè-tente wa yèn-ãĩn yi.* »

¹² Ba *zũifùwa júnása wee cà bío 6a a ãĩn wán á à wĩiraa o Yeesu, lé bío 6a zũ le lé 6arén á le wãhiire mu wà bò wán. Èé ká bío 6a zãna 6a zãamáa, á 6a díá wo à 6a wà.

*Ho lànpo cãlò à na ho Oroomu bée yi bío
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)*

¹³ Bún món á 6a tonkaa 6a *Farizíewa nùwã yèn búí là a *Heroode kuure nùpua nùwã yèn búí o Yeesu cón le 6a 6uee tùa wo yi, à yíráa o nĩ 6ua yi. ¹⁴ A 6a 6ueé bía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo, wa zũ le fo wee mĩ ho tũíá. Fo yí máa zón nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yĩo. Bío le Dónbeenĩ le 6a nùpua wé 6ua lè mítén lé bún bân kàránlò binbirĩ á fo wee na. Awa, á ù bío na wèn. Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cã na ho Oroomu kǎhú bée yi lée, tàá mu yí ko làa wéró? Wa ko wa wé cã ho lée, tàá wa wé yí cã ho?» ¹⁵ O o Yeesu zũna le bío 6a lon binbirĩ á 6a yí bía. O o wãa bía nǎn 6a yi: «Mi wi mi khũaa í jii yi à yíráa í nĩ 6ua yi le we? Mi cà le wén-hǎnló búí na mĩ le í loĩ.» ¹⁶ A 6a cà le 6ueé nǎn wo yi. O o Yeesu tùara 6a yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» A 6a bía: «Lé ho Oroomu bée.» ¹⁷ O o Yeesu wãa bía nǎn 6a yi: «Àwa. Bío sã ho Oroomu bée yi à mi na mu wo yi. Ká bío 6èn sã le Dónbeenĩ yi à mi na mu le yi.» A 6a wó coon bío ó o bía bío yi.

* 12:11 Mi loĩ Lení vũahú (Psaumes) 118.22-23

*Ba nĩ-hĩa vèeró bĩo**(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)*

18 Ba *Sadusi̱ewa lé bĩa le 6a nĩ-hĩa maa vèe. Wizonle búí, á 6a búí á 6ueé 6ó a Yeesu yi á tũara a yi kà: 19 «Nĩ-kàránlo, bĩo ó o *M̱oyiize túara henía ṉon wen lé bĩo kà: «Hen ká a búí yan mín hĩa á hũrun ò o yí yú za làa wo, á ḇan za ko ò o fé ḇan hĩa ya à te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.»† 20 Awa. Ka lòn nùpua nùwã ẖeɲun búí yánkaa léé zàwa síi. Ó o yahón so yan mín hĩa á hũrun ò o yí yú za làa wo. 21 Ó o ɲun ní so f́o a mahĩa mu yan á hũrun ò o yí yú za làa wo. Lé ḇin ó o ṯin ní so bĩo mún wórãa. 22 Ba mí nùwã ẖeɲun yan wo ḇenia á hũrunká ò o búí yí yú za làa wo. Mu ḇan véenii ó o hĩa mu mún hũrun. 23 Awa. Ṉonzoṉ na 6a nĩ-hĩa á à vèe yi ó o hĩa mu bĩo á à sí a yén yi? Bĩo 6a mí nùwã ẖeɲun mahĩa yan wo ḇenia.» 24 Ó o Yeesu bĩa ṉon 6a yi: «Mi wee v̱iní miten. I bĩa ḇin lé bĩo mi yí zũ le Dónbeení ḇioní v̱uahũ ḇioní kúará. Mi mún yí zũ le le Dónbeení dà bĩo 6úen6úen wee wé. 25 Mu bon. Ba nĩ-hĩa khii vèera á 6a báawa lè 6a hĩaawa maa ḇiní maa ya mín. Ba à bonmín lè le Dónbeení wáayi tonkarowà ho wáayi. 26 Ba nĩ-hĩa vèeró ðání yi á mi so ðĩn yí kàrána ho lahó na wee bĩo le v̱indè-za na ho ðhũ wi yi bĩo o M̱oyiize v̱uahũ yi yí m̱on le? Mu túara ḇin le le Dónbeení bĩa ṉon o M̱oyiize yi: «Inén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu 6aṉ Dónbeení.»‡» 27 Ó o Yeesu wãa bĩa: «Le Dónbeení lé bĩa yiõ wi lua 6aṉ Dónbeení ká le yíṉon nĩ-hĩa 6aṉ Dónbeení. Mi s̱obãa wee v̱iní miten dà.»

*Le Dónbeení làndá na bĩo here po hĩa ká**(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)*

28 Ho *làndá bĩo zéenilo búí ɲá 6a wãanii. Ó o m̱on ò o Yeesu bĩa se ṉon 6a Sadusi̱ewa yi ó o vá 6ueé 6ó a yi ò o tũara a yi: «Le Dónbeení làndáwá 6úen6úen ṯiahũ á lé ho yén bĩo here po hĩa ká?» 29 Ó o Yeesu bĩa ṉon wo yi: «Le Dónbeení làndáwá yi á hĩa ká lé hĩa bĩo here po hĩa ká: «*Isirayele ɲipomu, ɲí bĩo ká: Wa ɲúhũso Dónbeení lé o ɲúhũso mí ðon. 30 Fo ko à ũ wań ũ ɲúhũso Dónbeení lè ũ síi 6úen6úen, lè ũ mànákã 6úen6úen, lè ũ yilera 6úen6úen, lè ũ pánkã 6úen6úen.»§ 31 Hĩa sã ho yi lé hĩa ká: «Fo ko à ũ wań mí ninza làa bĩo fo warãa ũten ḇio síi.» *Lândáwá na kũn bĩo here á po hã bĩo ɲun na ká ẖon mĩa.» 32 A ho làndá bĩo zéenilo wãa bĩa ṉon o Yeesu yi: «Nĩ-kàránlo mu se, bĩo fo bĩa lé ho tũiá. O ɲúhũso lé le Dónbeení mí ðon. Dónbeení búí kũn mĩa ká mu yíṉon lerén. 33 A wań le Dónbeení lè ũ síi 6úen6úen, lè ũ yilera 6úen6úen lè ũ pánkã

† 12:19 Mi loĩ Làndá zéeniló v̱uahũ (Deutéronome) 25.5-6 ‡ 12:26 Mi loĩ

Léró v̱uahũ (Exode) 2.6 § 12:30 Mi loĩ Làndá zéeniló v̱uahũ (Deutéronome)

4-5 * 12:31 Mi loĩ Levii nùwã v̱uahũ (Lévítique) 19.18

ḅúenḅúen, à mún wań mi ninza lè ūten ɓío sīi, ɓūn sūaaní mu hāmu na ɓa wee wé na le Dónbeení yi lè ɓa bà-kùio na ɓa wee ya lè le muini na le Dónbeení yi.»³⁴ O o Yeesu mən ò o nīi mu bía ɓa bè-zūrīlowà bióní ó o bía nən wo yi: «Hen lāa cīnū ká fo ò keń le Dónbeení bá-zāmu yi.» ɓūn món ó o ɓúu wāa yí ɓīnía yí khà mīten yí tūara a yí lāa ɓío ɓúu.

Yīa le Dónbeení mən léra ɓío
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kàrán ɓa nùpua le *Dónbeení zī-beení yi, ó o tūara ɓío kà: «Ho *làndá ɓío zéenīlowa dà a wé kaka a ɓiorāa le yīa le Dónbeení mən léra lé o *Daviide mənmanii? ³⁶ Lé ɓío ó o *Daviide mí beere á le Dónbeení Hácírí wó ó o bía ɓío kà:

«O Núhūso Dónbeení bía nən í Núhūso yi:

ʼBuee keení í nín-tiání fúaa ká í ɓúrá ū zúkúsa ū tá á ū bò ū zení wán.†»

³⁷ «Bío ó o *Daviide wee ve yīa le Dónbeení mən léra le mí Núhūso. O o wé o Núhūso ká a mún pá à wé o mənmanii kaka?» Ba zāamāa wee jí a Yeesu cón lè le sí-wεε.

Mi yí wé lè ho làndá ɓío zéenīlowa ɓío
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

³⁸ ɓío ó o Yeesu wee kàrán ɓa zāamāa ó o wee ɓío na ɓa yi: «Mi yí wé lè ho *làndá ɓío zéenīlowa ɓío. Bán na wa hā báká-beera zíló à wé héekarāa. Ba wi ɓa nùpua wé tēení ɓa yi lè le kēnɓii ɓa zāamāa fēmínló lara yi. ³⁹ Ba *zúifùwa kàránló zīnī yahón kanmúiní lè ho dīnló dīinī keenínia na seka á ɓa wé hueeka keení yi. ⁴⁰ Ba wee khà ɓa mahāawa à fé nīi ɓío ɓúenḅúen. Ba mún wa ho floró na túee wéró à wé lè ɓa téréna. ʼBarén cítii khii wee here le Dónbeení cón.»

O mahā-khenii hāmu ɓío
(Luki 21.1-4)

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeení zī-beení hāmu ɓonkoní nisání á wee loń ɓío ɓa zāamāa wee kúeerāa le wáří le yi. Ho nàfòró ɓànsowà cèrɛɛ wee ɓuee kúee le wáří na boo. ⁴² Mahā-khenii ɓúu mún ɓueé kúaa mí tōmónwà ɓío ɓun. ⁴³ O o Yeesu wāa von mí nī-kenīnia á bía nən yi: «Le í mī ho tūiá na mia: O mahā-khenii na kà ɓío na ó o kúaa á boo po ɓīa ká ɓúenḅúen ɓío. ⁴⁴ Lé ɓío le wáří na ɓa ɓúenḅúen wó lè mu hāmu lé dīo ɓa yú puunía. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa ɓío wi o cón ɓúenḅúen na ó o lá wé è dí.»

13

Ho dīmīndá wéró là a Nùpue Za ɓuenló ɓío
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)

† 12:36 Mi loń Lení vūahū (Psaumes) 110.1

¹ Bïo ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeenĩ zĩ-beeni lún yi, ó o ñi-kenĩnia ñi-kénĩ bía nən wo yi: «Nì-kàránlo, hã huua na kà ònɛ̀n tɛ̀n seka, á hã mún ɔ̀uaaka. Hã soni dāamu yáá!» ² Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Fo mən hã dāamu lon? Εε ká huee khii máa keĩ mí nɪnza huee wán. Mu ɔ̀uen ɔ̀uen khii fi.»

³ Bũn mún ó o Yeesu yòò kará hã Oliivewa vɪns̄ɪa ɔ̀uee wán á sánsáa le Dónbeenĩ zĩ-beeni. Ó o Piere là a Zaaki là a Zān là a Andere na wi làa wo mí dòn á tùara a yi: ⁴ «Lé ho p̄ahũ yén á mu bïo mu ù wé yi? A lé mu bïo yén khii zéeni lé mu wéró p̄ahũ d̄ɛn?» ⁵ Ó o Yeesu wãa bía nən ɔ̀a yi: «Mi pa miten bïo. Mi yí día le núpue khà mia. ⁶ Núpua cèrèe khii ɔ̀uen ɪ yèni yi á à bío: «I lé o Krista.» Ba à khà núpua cèrèe á à vɪnĩ. ⁷ Ká mi khii wee jí hã hã táró sã, hã lúio yi làa hã khèra làa mia à mi yí le mi yiwa dé, lé bïo á bũn bïowa so ko mu wé ho yahó. Ká bũn dèenía máa wé ho dímjã véro. ⁸ Ho s̄ii ɔ̀uĩ khii wé è lé vaá fi lè ho s̄ii veere. A ho k̄hũ ɔ̀uĩ khii wé è lé vaá fi lè ho k̄a-veere. Ho tá dèkéro khii wé hã làa ɔ̀uĩ yi. A le h̄ni khii lé. Mu ù wé làa bïo o hã-sānis̄o s̄ani vía wee wé ɔ̀uakáráa bïo s̄ii.

⁹ «Εε ká minén pa miten bïo. Ba núpua khii wé è ɔ̀ua mia á à varáa ho p̄ánká ɔ̀ansowá c̄ɔ̀n á bán vaá cítii mia. Ba wé è ha mia ɔ̀a *zúifùwa kàránló z̄ini yi. Ba wé è ɔ̀ua mia á vaá d̄ini hã k̄ana júnáa lè ɔ̀a bá-záva yahó bïo mi tà mì bïo yi. Lé bũn mi ì bè yi á à zéeniáa ɪ bïo làa ba. ¹⁰ Mu bon, s̄ani ho dímjã vé, á le Dónbeenĩ b̄in-tente ko le bue à na hã síwá ɔ̀uen ɔ̀uen yi. ¹¹ Hen ká ɔ̀a khii wé w̄iikaa mia á ɔ̀uan vannáa le cítii yi à mi yí le mi yiwa fèn dè bïo mi vaá bío bïo yi. Hón p̄ahũ so yi á hã b̄ioní na à bío ò na mia lé hã à mi b̄io. Lé bïo á hã máa lé minén mi b̄eere yi. Mu lé le Dónbeenĩ Hácírí á à dé hã mi j̄ini yi. ¹² Ba núpua ɔ̀uĩ wé è dé mín k̄urú záva á à na ɔ̀a à ɔ̀ue. H̄arí ɔ̀a maáwá ɔ̀uĩ á à wé mu ɔ̀an s̄ii lè mí záva. Ba záva ɔ̀uĩ mún ñ h̄ini mín maáwá wán, á à na ɔ̀a ɔ̀a à ɔ̀ue. ¹³ Ba núpua ɔ̀uen ɔ̀uen á à j̄in mia bïo mi tà mì bïo yi. Ká ȳia màhá hã mí s̄ii fúaa mu véeni, wón á à fen.

¹⁴ «Mi khii mi mu bè-s̄umuí* na wee yáa mu bïo ká mu wi hen na mu yí ko mu keĩ yi. (Yia wee kàrán bïo ká à z̄urí mu kúará sese.) Hón p̄ahũ so yi ká b̄ia wi ho Zudee yi à bán l̄uwí yòò hã ɔ̀uaa. ¹⁵ Yia á à keĩ mí z̄ii lòho yí ko ò o lii zoo lá bïo ɔ̀uĩ. ¹⁶ Yia á à keĩ hã mana yi mu p̄ahũ yí ko ò o b̄ini ɔ̀o à lii lá mí kánɔ̀un mí z̄ii. ¹⁷ Ho yéréké khii sá ɔ̀a hã-s̄ɛnasa lè ɔ̀a hã-j̄aawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fio le Dónbeenĩ yi à mu b̄iowa mu wéró yí lì hã yio yi. ¹⁹ Lé bïo ho p̄ahũ mu ɔ̀an lònbee á à wé ɔ̀uaa á à p̄oĩ d̄io kh̄ina. H̄arí ho dímjã j̄uhũ ɔ̀uaró p̄ahũ na le Dónbeenĩ léra mu bïo ɔ̀uen ɔ̀uen yi à ɔ̀uee ɔ̀ue ho zuia yi, á le lònbee mu s̄ii yí kera yí mən. A le ɔ̀an s̄ii mún máa b̄ini máa keĩ h̄uuu. ²⁰ O Núh̄iso lá yí khò le lònbee mu wizooní yi, á

*

13:14 Mi loĩ Daniyele v̄uahũ 9.27; 11.31; 12.11

nii woon lá máa kání. Ká a màhă khò hă yi 6a nùpua na ó o hueekaa à 6a wé làa wo bïo yi. ²¹ Ká a búí bía nòn mia kà síi: «Mi loń. Lé o *Krista na hen, tàá nín-yíá vaá hen», à mi yí tà mu. ²² Mu bon, 6a Kristawa lè le Dónbeenĩ ji-cúa fεerowà na bïo yí bon khíi kerí. Ba à wé mu yéréké biowa lè mí síwà na ka lè mu wee zéení le Dónbeenĩ pánká á à vĩíníáa 6a nùpua. Hári bía le Dónbeenĩ hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún n vĩíní bán. ²³ Awa. A minén cén pa miten bïo. I fèra bía mu búenbúen nòn mia vó.

²⁴ «Le lõnbee khíĩlò móndén á de wii á à dé mí yuumu.

Ho pĩihũ khoomu máa bĩnĩ máa kerí.

²⁵ Hă mànáayio á à kùenka à lii.

Bïo 6uan ho wáayi biowa dĩnía búenbúen á à dèké.†

²⁶ Hón pãahũ so yi á 6a à mi a Nùpue Za búenlò hă dùndúio wán lè mí dàńlò lè mí cùkú beenĩ. ²⁷ O khíi tonka le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa bïo nãa yi lè ho dĩmíjã búenbúen yi á 6a a ve bía le Dónbeenĩ hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mi loń ho *fikiyée vĩndεε bïo le wee wéráa. Hen ká le 6àn lakara hía wee nãma á wee sà mí vōn-yórowà, se mi zũ le ho viohó tèrò dĩn. ²⁹ Lé làa bún sii ká mi khíi wee mi mu biowa mu wéró, à mi mún zũn le o *Nùpue Za búenlò sũarãa. O ò 6uen máa khí. ³⁰ Le ĩ mĩ ho tũiá na mia: Ho pãahũ na kà nùpua máa hí máa vé ká bún biowa so búenbúen yí wó. ³¹ Ho wáayi lè ho tá khíi vé, ká ĩ bionĩ hǎn n kerĩ bún féεε. ³² Nii woon yí zũ ho dĩmíjã véro wizonle lè ho pãahũ máa zéení. Le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà yí zũ mu, hári le Dónbeenĩ Za mí bεεre yáá pá yí zũ mu. O Maá mí dòn lé yĩa zũ mu.

³³ «Mi pa miten bïo. Mi yí wé lõn nùpua na dũma. Lé bïo mi yí zũ ho pãahũ na mu ù wé yi. ³⁴ Mu bïo 6onmín làa bïo kà: Nii búí le mí ì va le khúii. O o kàrafáa mí zĩi mí ton-sáwá yi, á sankaa hă tonni nòn 6a lè mí nĩ-kéní kéní yi. Bún món ó o bía nòn o paro yi le o tĩnĩ mí yĩo. ³⁵ Minén mún tĩnĩ mí yĩo, lé bïo mi yí zũ a zĩi 6ànso bĩnĩ búenlò pãahũ. O dà à 6uen zĩihũ tàá tá tĩahũ, tàá kò-bá-wéε yi, tàá yĩnbĩ. ³⁶ Ká a khíi dĩndĩn 6uara ò o yí 6uee yí mia ká mi ka lõn nùpua na dũma. ³⁷ Bïo á ĩ wee bío na mia kà, á yahó sã 6a nùpua búenbúen. Mi yí wé lõn nùpua na dũma.»

14

*Ba zúifùwa júnđsa wee lè o Yeesu wán
(Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zãn 11.45-53)*

¹ Wizonĩ bïo jun wãa ká ho Paaki sánú dĩró lè ho *búuurú na á ja-finĩ yí dó yi sánú dĩró yi. A le *Dónbeenĩ yankarowà

† 13:25 Mi loń Ezayii vũahũ 13.10; 34.4

ɲúnása lè ho *làndá bïo zéenílowa wee cà bïo 6a à wé wé è wïiráa o Yeesu ká mu yí zū, á à na 6a à 6úe. ² Ba wee bïo: «Wa yí dà máa wïi wo ho sánú díró yi. Ká wa wó mu á 6a zāamáa á à kánká mu bïo yi.»

O hãa búí kúaa ho ɲiló o Yeesu ɲuhú wán
(Matiye 26.6-13; Zãn 12.1-8)

³ O Yeesu kera ho Betanii lóhó yi o Simón na hãa lé o *6úeré ñi zii. Pãahú na ó o kará wee dí à bún à hãa búí 6ueé wee zo, á buan mí dũukó-za búí na wó lè le huee na 6a le alibaatere à ho sú làa ɲiló búí na sãmu sí. Ho ɲiló mu 6a le naàrè á yàwá here làa sòobé. Bïo ó o 6ueé 6ó a Yeesu yi ó o pũina ho dũukó-za mu ɲii, ò o kúaa ho ɲiló mu o Yeesu ɲuhú wán. ⁴ A bïa wi bún búí sãa cà. A 6a wee bïo mín yi: «Ho ɲiló na kà yáaró ɲuhú lé mu yén? ⁵ Ho ɲòñ lá dà à yèé á à yí hã wén-hãani khiá-tín* á à sanká a na 6a ñi-khenia yi.» A 6a lan wee zá làa wo. ⁶ O o Yeesu wãa bïa: «O hãa mu mi día bïo. Mi wee zá làa wó le we? Bïo ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba ñi-khenia bán làa mia á à keñ mín wán fèé. A pãahú léee pãahú á mi dà wé è wé mu sãamu làa ba ká mi tà. Éé ká inén wón máa keñ làa mia fèé. ⁸ Bïo ó o dà à wé lé bïo ó o wó. O kúaa ho ɲiló na sãmu sí í sãnia wán à fèn wíokaráa hã paraa hã nùuló. ⁹ Le í mi ho tũia na mia: Le Dónbeení bintente wé buera lùe lé lùe yi ho dímíɲá búenbúen yi, á 6a à bïo bïo ó o hãa na kà wó, á 6a à leéka a bïo.»

O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)

¹⁰ O Yeesu ñi-keninia píru ɲun ñi-kení na 6a le Zudaa Isikariote á wà vaá bía ñon 6a yankarowà ɲúnása yi le mí wi à mí dé o Yeesu na 6a yi. ¹¹ A bán sãa wan wan á dó mí ɲini ñon le mí ì na le wári wo yi. O o wãa wee cà ho pãahú na o ò dàñ n wé mu yi, á à dérãa wo 6a níni yi.

O Yeesu wee di ho Paaki dñlólè lé mi ñi-keninia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zãn 13.21-30)

¹² Ho *búurú na á ɲa-ñini yí dó yi sánú díró 6àn ɲin-yání wizonle zon, dño 6a wee wé fũaa ho Paaki piozáwa yi,† ó o Yeesu ñi-keninia tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wíoka ho Paaki dñlólè yi?» ¹³ O o tonkaa mí ñi-keninia nùwã ɲun á bía ñon yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sí a ñi búí yahó ká a sò mu ɲumu lè ho dũuhú. Mi bè o yi, ¹⁴ ká a vaá zon zii na yi à mi bïo na le zii mu 6ànso yi: O ñi-káránlo le wa tũa fon: Ho lahó na á inén lè í ñi-keninia á à dí ho Paaki dñlólè yi lé ho yén? ¹⁵ O ò zéení la-beení búí làa mia ho nónwíohú yi na sãa bārãka wó. Lé bún à mi wíoka wa Paaki dñlólè bïo yi.» ¹⁶ A 6a wà vaá

* **14:5** Mu pãahú á hã wén-hãani khiá-tín lé o nùpue lúlú-kùure sãmú sãáni.

† **14:12** Mi loñ Léró vùahú (Exode) 12.6, 14-20

zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bío ó o Yeesu bíaráa mu. A 6a wíokaa ho Paaki dínló bío.

17 Bío le wii tò, ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia píru jun buara. 18 Bío 6a kará wee dí ó o Yeesu bía: «Le í mí ho tũíá na mia: Minén na làa mi páanía kará ho dínló jũhũ yi nǐ-kení á à dé mi ì na.» 19 O o nǐ-kenínia yilera lúnkaa, á 6a wee tũaka a yi lè mí nǐ-kení kení. A yia le: «Mu lé ínén le?» A yia le: «Mu lé ínén lé?» 20 O o Yeesu bía non 6a yi: «Mu lé minén píru jun nǐ-kení, yia làa mi páanía wà zoó cí. 21 Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bío le Dónbeení bioní vũahũ bíaráa mu. Ká yia màhã nii ì bè mu á ho yéréké è zo jũhũ. Bànso yáá lá yí ton se mu sũaaní.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

22 Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeení bákà. O o wee cẽeka ho na mí nǐ-kenínia yi ká à bío: «Mi fé là, hón lé í sánia.» 23 O o binía lá le juuníi dèe na ho *divén wi yi ò o dó le Dónbeení bákà. O o non ho 6a yi á 6a búenbúen jun. 24 O o bía non 6a yi: «Dén lé í cãni na wíokaa wee zéení le Dónbeení páaní na le bò bío, dén lé í cãni na kúaará 6a núpua cèrèe bío yi. 25 Le í mí ho tũíá na mia: I máa bini máa ju divén húúu fúaa ho páahũ na á í khii ju ho bán bè-fla yi le Dónbeení béeni yi.» 26 Bún món á 6a sía ho sánú lení, à 6a wà yòora hã Oliivewa vínsia búee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à pí mí bío

(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zán 13.36-38)

27 O Yeesu bía non mí nǐ-kenínia yi: «Mi búenbúen á à lùwí ì día mi. Làa bío le Dónbeení bíaráa mu mí bioní vũahũ yi ká sii: «Í ì búe o pi-pa á 6a pia á à kénná à lén ñ va hã lùu búenbúen.» † 28 Èe ká í vèeró món, á ì ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kãhũ yi.» 29 O o Piere bía: «Hàrì à bíá ká búenbúen pí ũ bío, á ínén wón máa pí mu húúu.» 30 O o Yeesu bía non wo yi: «Le í mí ho tũíá na foñ. Ho tĩnòn-kení na ká yi, sáni ò o kò-béé wá hã cúa-jun, bún ká ùnén bía le fo yí zũ mi á dñn hã cúa-tĩn.» 31 O o Piere pá binía wíokaa tĩna mí bioní yi: «Í máa bío le í yí zũ fo máa mi húúu, hàrì ká í ko à í hí làa fo.» A 6a nǐ-kenínia na ká búenbúen bía mu bío dà-kení mu.

O Yeesu flora ho Zetesemanii yi

(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)

32 Bún món á 6a wà vaá dñn le lùe búii na 6a le Zetesemanii. O o Yeesu bía non mí nǐ-kenínia yi: «Mi keení hen le í lén vaa flo.» 33 O o fó a Piere là a Zaaki là a Zán á bóràa. O búákáa zãna á yi wee dè 34 ó o bía non 6a yi: «Í hácirí yáara dàkhĩna. I ka le í máa fen. Mi keení hen, á tĩní mi yĩo.» 35 Bún món ó o wãa vá van cĩnú, á vaá líí búrá ò o flora le ká mu dà à wé, à le lònbee na ká à yí yí mí. 36 O bía bío ká: «Í Maá, fo dà bío

† 14:27 Mi loni Zakari vũahũ 13.7

búenbúen wee wé. Yí le le lònbee na kà à yí mi. Éε ká mu yí wé ínén sli bïo. Le únén lé yia sli bïo à wé.» ³⁷ O o bïnia buara mí nĩ-kenínia cón á bueé yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. O o bía nɔn o Piere yi: «Simɔn, dāmu 6ó fo le? Fo yí dà máa tɛnĩ ũ yïo hārĩ le lēèrè dà-kéní yi le? ³⁸ Mi fání mi yïo à wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéró yi. O nùpue sli wee wé vá mu bè-tente wéró yi, éε ká ho pánká na ó o ò wé làa bún lé hĩa mía.» ³⁹ O o tɛn wíokaa khèra vaá flora ò o bía hā bionĩ dà-kéní mu. ⁴⁰ Bún mɔn ó o bïnia buara mí nĩ-kenínia cón á bueé yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. Ba yí dàrna yí fánia mí yïo. A bïo 6a wāa à bío á à na a Yeesu yi á 6a yí zū. ⁴¹ Bïo ó o Yeesu wà á bïnia buara mún cúa-tɛn nĩ yi, ó o bueé bía nɔn 6a yi: «Mí pá dūma wee vūnka lon? Mu wāa vó. Ho pāahũ dɔn. O *Nùpue Za á 6a à dé 6a bè-kora wéròwà nĩ yi. ⁴² Mi hĩnĩ wa lén. Yia á à dé mi ì na bueé dɔn.»

Ba wĩira a Yeesu

(Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zān 18.3-12)

⁴³ Pāahũ na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ò o Zudaa bueé dɔn. O lé 6a nĩ-kenínia píru jɔn nĩ-kéní. Ba zāamāa na bò làa wo á buan hā khà-túa là hā bħaa. Bía tonkaa 6a lé le *Dónbeenĩ yankarowà júnása là ho *låndá bïo zéenilowa là 6a nĩ-kĩa. ⁴⁴ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenía bïo 6a zāamāa á à zūrnāa wo. O bía: «ĩ hĩa vaá tēénia nùpue na yi là le kònbii, se wón lé yia mi wee cá. A mi wāa wĩ wo à bua sese lēnnāa.» ⁴⁵ O Zudaa bueé dēnĩ ó o wà vaá 6ó a Yeesu yi ò o bía nɔn wo yi: «Nĩ-kārānlo.» O o tēénia wo yi là le kònbii. ⁴⁶ A bĩa làa wo bò mín wāa wĩira a Yeesu. ⁴⁷ A 6a nĩ-kéní búí dò mí khà-tóní á hà là le *Dónbeenĩ yankarowà jūhũso beenĩ ton-sá nĩ-kéní jikāahũ kúio. ⁴⁸ O o Yeesu bía nɔn bía wà bueé wĩ wo yi: «Mí so lá ko à mi bua khà-túa làa bħaa à bueé wĩirāa mi le? Í lée nĩ-kāanii le? ⁴⁹ Í làa mia lá wee kēnĩ mín wán túntún, á wee kārān 6a nùpua le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi á mi yí wĩira mi. Éε ká mu wó kà, à le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ bïo jii síráa.» ⁵⁰ O o nĩ-kenínia búenbúen wāa lùwa wà à 6a día a. ⁵¹ Yārónza búí lé yia bò a Yeesu yi. Lée bunló mí dòn wĩ o wán. Ba le mí ì wĩ wo, á 6a buan o bunló yi, ⁵² ó o kueera ho día, ò o lùwa wà mí kāmāa.

O Yeesu 6a buan vannáa 6a tũia fēerowà yahó

(Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zān 18.13-14, 19-24)

⁵³ Bún mɔn á 6a buan o Yeesu vannāa le *Dónbeenĩ yankarowà jūhũso zĩ, hen na 6a yankarowà júnása là 6a nĩ-kĩa là ho *låndá bïo zéenilowa búenbúen kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu mɔn. O bueé zon 6a yankarowà jūhũso lún yi, á zoó páania kará là 6a parowà á wee huee ho dšhũ. ⁵⁵ Ba yankarowà júnása là 6a *zúifùwa tũia fēerowà búenbúen wee cá bïo 6a à koonínāa o Yeesu yi á à bè yi ì

siinínáa o nùhù á à na 6a à búe. Ká 6a màhã yí yú bío búí.
⁵⁶ Nùpua cèrèe wee buee fúaa há sabíoní o nii, ká 6a màhã wee
 bíní kán mín. ⁵⁷ A 6a nùwã yén búí wãa hínòn koonía o yi lè
 le sabéré na kà: ⁵⁸ «Wa jí ò o bía le mí ì fio le Dónbeení zii na
 6a nùpua son, á à bíní ì so le búí há wizooní tìn yi ká dén á
 nùpua máa so.» ⁵⁹ Hàrí bún á 6a yãá pá wee kán mín wán.
⁶⁰ A 6a yankarowá nùhùso wãa lii hínòn yòó dín 6a búenbúen
 yahó ò o tùara a Yeesu yi: «Bío 6a nùpua wee bío ù dání yi á
 fo le fo máa bío dèe búí yi le?» ⁶¹ O o Yeesu cèkè ò o dín. A 6a
 yankarowá nùhùso wíokaa tùara a yi: «Le ùnén lé o Krista, le
 Dónbeení na wa wee khòoní za le?» ⁶² O o Yeesu bía: «Ūuu, ì lé
 orén. Mi búenbúen á à mi a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeení
 na dà mu bío búenbúen nín-tíání. Mi mún khii mi a ká a kará
 há dùndúio wán bò ò buen. S» ⁶³ A 6a yankarowá nùhùso wãa
 lèekaa mí dà-zínii lé bío mu vá a yi dakhíina, ò o bía: «Wa
 màkóo wãa mía seérása yi. ⁶⁴ Há bín-kora na ò o mà léera le
 Dónbeení yi á mi jí. Awa, á lé mu yén á mi wee leéka?» A 6a
 búenbúen le o wó khon ó o ko ò o búe. ⁶⁵ Ba nùwã yen zàwa
 búí 6a tñahù á búakaa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon
 o yahó yi à 6a wee vúaa wo lè mí nín-kuio ká 6a à tùa wo yi le
 o zéení yia wó mu làa wo. Le *Dónbeení yankarowá nùhùso
 lún parowá fó a, á wee dé sáarà yi.

O Piere pá a Yeesu bío

(Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zán 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Pãahù na ó o Piere pá líi wi ho lún yi, à bún le Dónbeení
 yankarowá nùhùso beení ton-sá háawa nì-kéní búí buee dãn.
⁶⁷ Bío ó o mòn o Piere ò o wee huee ho dñhù, ó o wíokaa loína
 a yi sese ò o bía: «Ūnén mún lá wi là a Nazareete nii Yeesu mu.»
⁶⁸ O o Piere pá mu ò o bía: «Bío á fo wee bío ká á ã yí zũ.» Bún
 món ó o wá vaá bánía dín ho lún zũanii. [O o kò-bée wá.] ⁶⁹ Bío
 ó o ton-sá háa mu mòn o vaa báníló, ó o wee bío làa bíi wi bín:
 «O nùpue na ká lé barén nì-kéní búí.» ⁷⁰ O o Piere tìn pá. Mu
 yãá yí míana, à bún à bía wi bín tìn bíi nòn o Piere mu yi: «Ho
 tuiá poni. Fo lé barén búí. Unén mún lé o Kalilee nii.» ⁷¹ O o
 Piere wãa bía: «Ká ì fá sabéré à le Dónbeení le ì mi mu. Ì ì báa
 mu nii wán, o nùpue na mi wee bío bío á ã yí zũ.» ⁷² Hón pãahù
 so yi ó o kò-bée wá há cúa-nun nii. O o Piere hácírí màhã bínia
 buara bío ó o Yeesu fù bía làa wo yi wán: «Sáni ò o kò-bée wá
 há cúa-nun bún ká ùnén pá le fo yí zũ mi á dãn há cúa-tìn.» O o
 Piere wãa wee wá.

15

Ba buan o Yeesu buararãa o Pilaate c̄n

(Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zán 18.28-38)

¹ Le yĩnbíi bũirĩi á 6a *yankarowà júnása, lè 6a nĩ-kĩa, lè ho *lándá bío zéenílowa, bán búenbúen na lè 6a *zúífùwa tũia fɛerowà á kúaa mín wán, bèra a na à 6a bío tè bío dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á buan búee nɔn o *Pilaate yi. ² O o Pilaate tũara a yi: «Lé ũnén lé 6a zúífùwa bée le?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ³ Ba yankarowà júnása wee kooní a Yeesu yi làa bío cèrɛɛ. ⁴ O o Pilaate wíokaa tũara a yi: «Fo le fo máa bío dɛɛ le? Bío 6a wee bío ũ jii á fo yí máa jí le?» ⁵ Ká a Yeesu màhá yí bínía yí bía dɛɛ. Bũn wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zán 18.39-19.16)

⁶ Hen ká ho *Paaki sánú sansan dɛn, ò o Pilaate lén o kàsó nĩ búu día, yĩa 6a zãamáa le o día. ⁷ Mu ù wé à nĩ búu na 6a le Barabaasi páanía wi ho kàsó yi lè 6a búu na làa wo kãa á 6ó a nĩ búu. ⁸ A 6a zãamáa wãa wà van o Pilaate cón á vaá wee fio wo ò o wé bío ó o láa wee wé na 6a yi. ⁹ O o Pilaate bía nɔn 6a yi: «Mi wi à 6a zúífùwa bée lé yĩa à ĩ día le?» ¹⁰ O Pilaate zũ kénkén le 6a yankarowà júnása dó a Yeesu nɔn mí yi lé bío le yandee wi 6a yi o bío yi. ¹¹ Ká 6a yankarowà júnása màhá súkúra 6a zãamáa le 6a fio o Pilaate cón le o Barabaasi lé yĩa ò o día. ¹² O o Pilaate wíokaa tũara 6a zãamáa yi: «Lé mu yén mi le ĩ wé làa yĩa mi wee ve làa zúífùwa bée?» ¹³ A 6a wee bío na a yi ká 6a a wãamaka: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁴ O o Pilaate tũara 6a yi: «O wékhe lé ho yén?» A 6a yàa wíokaa wee wãamaka pónpón: «Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁵ O Pilaate wi ò o wéé 6a zãamáa sũi, ó o léra o Barabaasi día, ò o le 6a ha a Yeesu lè hà làbàanĩ, ò o nɔn wo le 6a búee ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee zũańka a Yeesu yi

(Matiye 27.27-31; Zán 19.2-3)

¹⁶ A 6a dásíwá buan wo zonnáa ho *Zudee kòhũ bée lún yi, à 6a von mí ninzàwa na ká búenbúen. ¹⁷ Ba zĩnía o Yeesu lè le dà-muhũ, á tá ho kĩrĩ lè hà kíkara á dó a jũhũ yi.* ¹⁸ Bũn món á 6a wee tɛnĩ a yi ká: «*Zúífùwa bée, foó!» ¹⁹ Ba wee vũaa o jũhũ lè le kãanĩ, á wee khàani kúee o wán ká 6a à fárá mí nɔnkó júná wán à lii búrá a yahó. ²⁰ Bío 6a zũańkaa wo yi vó, á 6a tera le dà-muhũ o wán, à 6a zĩnía wo là a kùrú sĩa. Bũn món á 6a buan wo lórãa ho donkĩahũ á wà léee búee ho *kùrùwá wán.

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán

(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zán 19.17-27)

* **15:17** Ba bá-zàwa lè 6a nĩ-beera lé bía yánkaa dà hà sĩ-muna wee zĩ. Hà yàwá fũ here. Hà kĩrĩwá 6a wee wé, à kúee 6a bá-zàwa júná yi à zéenináa 6a bá-zàmu pánká bío. Ká bío 6a wi 6a zũańka a Yeesu yi, á 6a zĩnía wo lè ho kánbun muhũ á dó hà kíkara kĩrĩ o jũhũ yi.

21 O Sirεena n̄i Sim̄on na lé o Alekisāndere là a Urufuusi b̄an maá, á ló h̄a mana yi b̄o ho w̄sh̄ú b̄ueé wee kh̄í, á 6a dásíwá b̄ueé k̄k̄áa yi le o fé o Yeesu kùrùwá p̄í. 22 Ba b̄uan o Yeesu vannáa lahó búí na 6a le Kolokota yi, búñ kúará le «ᵐún-6òkuee lahó.» 23 Ba lùnkaa ho *d̄iv̄én lè mu b̄io búí na 6a le mírè á wi 6a na a Yeesu yi ò o ᵐu, ká a màh̄á yí ᵐun mu. 24 Bún m̄ón á 6a búaa wo ho kùrùwá wán. Ba le mí ì sanká a s̄í-z̄ínia á 6a wó le ᵐún-s̄ini b̄io à z̄únnáa d̄io á à s̄í ȳia làa ȳia yi. 25 Le wi-bee p̄ah̄ú lé b̄io 6a búaa wo yi ho *kùrùwá wán. 26 B̄io 6a túara le d̄ε wán, b̄io wee z̄éení b̄io n̄on 6a búaaráa wo lé b̄io k̄a: «Z̄úF̄ÚWA B̄εε.» 27 Ba mún búaa 6a ñi-wanna n̄uwá ᵐun búí là a Yeesu. O ñi-kéní wi là a ñin-t̄iání ká a ñi-kéní wi là a ñin-káahó. 28 [Bún wó à le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ú b̄ioní na ká a ᵐii sí: «Ba mà a dó 6a ñi-kora t̄ih̄ú.»]† 29 Ba n̄upua na wee kh̄í làa b̄in wee k̄í6ón mí ᵐúná ká 6a a là a. Ba wee b̄ío: «Fo yí m̄on mu le. Únén na lá le fo ò fio le *Dónbeení z̄i-beení á à b̄iní ì so le b̄an dà-veere h̄a wizooní b̄io t̄in yi, 30 w̄aa fení úten. Lii ho *kùrùwá wán le wa loñ.» 31 Le *Dónbeení yankarowá ᵐúnása lè ho *làndá b̄io z̄éenílowa mún wee yáa mí ᵐiní yi na a yi ká 6a a b̄ío làa mín: «O fenía 6a búí ò orén màh̄á yí dà máa fení mítén. 32 Le o Krista, o *Isirayεele b̄εε, à lé ho kùrùwá wán lii. Ká wa m̄on mu á wa à dé wa s̄ia wo yi.» B̄ia páania búaa h̄a kùrùwáwá wán là a Yeesu bán mún wee là a.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Z̄an 19.28-30)

33 Le wii yòó f̄aráló p̄ah̄ú á ho k̄sh̄ú búenb̄uen d̄ind̄in wó le t̄ibirí. Mu míana f̄úuu f̄úaa le wi-háarè. 34 Le wi-háarè mu p̄ah̄ú, ó o Yeesu b̄ia b̄io ká p̄ónp̄ón: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanií?» Bún kúará le «Wàn Dónbeení, wàn Dónbeení, fo p̄á mi díá le we?» 35 A b̄ia wi b̄in n̄uwá yen búí ná mu á 6a b̄ia: «Mi loñ, o wee ve o *Elii.» 36 A 6a ñi-kéní búí l̄uwa vaá lá le d̄εe búí na wee k̄iní mu ᵐumu á z̄íra mu b̄e-ᵐia yi á can le b̄uaahiire ᵐii yi á yòó dá a Yeesu yi le o ȳεε, ò o b̄ia: «Mi d̄in, wa à loñ ká a Elii b̄ueé liiní a ho *kùrùwá wán.» 37 Lé búñ p̄ah̄ú ó o Yeesu w̄amaa yi p̄ónp̄ón, ò o húrun. 38 A ho p̄nsò-beení na zoó céra le *Dónbeení z̄i-beení á yòó l̄èera mí t̄ih̄ú líí ló. 39 Ho Oroomu dásíwá ᵐúh̄úso na d̄in o Yeesu yahó á m̄on b̄io ó o húrunnáa ó o b̄ia: «O n̄upue na ká 6ènt̄in lá lé le Dónbeení Za b̄inbirí.»

40 H̄áawa n̄uwá yen búí mún h̄ia wi b̄in á kh̄era d̄in wee loñ. Ba h̄áawa mu t̄ih̄ú ó o Mari wi yi, ȳia wee lé ho Makadala lóhó yi. A séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee b̄an nu, là a Salomεε. 41 Ba h̄ia wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a. H̄áawa c̄èr̄εe búí mún h̄ia wi 6a h̄áawa mu t̄ih̄ú á b̄o là a Yeesu 6uara ho Zeruzalεemu yi.

† 15:28 Mi loñ Ezayii v̄uah̄ú 53.12

*Ba nùuna a Yeesu**(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zàn 19.38-42)*

⁴² O Yeesu hí-ǹnzòn ho z̀ihũ jii, à b̀io á lé b̀un zòn á 6a wee wíoka mítén ho *Sabaá b̀io yi, ⁴³ ó o Zozeefu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á 6uara. O fù lé 6a *zúifùwa t̀iá f̀erowà ǹi-kéni na 6a ninzàwa wee k̀nbi. Wón mún lá wee l̀oní le Dónbeení b̀éni láró p̀ahũ. O henía mí s̀i ò o van o *Pilaate c̀n á vaá flora a Yeesu ǹi-hínmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate j́á b̀io ó o Yeesu d̀enía húrun ó o wó coon mu b̀io yi. O o von 6a dásíwá j́uhũso á 6ueé t̀ara yi le o Yeesu mu húrun míana le. ⁴⁵ A b̀io ó o j́á mu 6a dásíwá j́uhũso c̀n vó, ó o ǹn le jii o Zozeefu yi le o lá a s̀anía. ⁴⁶ O o Zozeefu yà ho 6un-seni dà-poni ò o liinia o Yeesu ho *kùrùwá wán á líí bá lè ho 6unló guan vaá dó le búure yi, òo 6a lá có ho 6úahó yi díá. B̀un m̀n ó o b̀inia le hue-beeni pon le búure mu jii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozeé 6àn nu Mari á òn m̀n hen na ó o dó a yi.

16*O Yeesu vèeró**(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zàn 20.1-10)*

¹ B̀io ho *Sabaá khíina, ó o Makadala Mari là a Zaaki 6àn nu Mari là a Saloméé á yà ho j́iló na s̀amu s̀i le mí vaá khíi làa Yeesu s̀anía. ² Ho dimaasi zòn ỳnbíi b̀urii, le wii hàró p̀ahũ, á 6a h́n n wà j́n le búure. ³ Ba wee bío mín yi: «Lé wée yàá vaá b̀ini le hue-beeni na pon le búure jii á à na wèn coon?» ⁴ Ká b̀io 6a vaá d̀n, á 6a le mí ì loí, à le hue-be-beeni b̀inia ló le búure jii á khíi díá le ǹsání. ⁵ A 6a wà vaá zon le yi, á zoó m̀n yàronza 6úí ò o kará lè le nín-tiáni, á źá ho báká poni na túee. A 6a źana. ⁶ Ká a yàronza mu m̀há bíá ǹn 6a yi: «Mí yí źn. I z̀ú le lé o Nazareete ǹi Yeesu na 6a 6úaa ho *kùrùwá wán á mí wee cà. O míá hen, o vèera. Mí loí. Lé ho lahó na ká á 6a lá bàrá a yi. ⁷ Mí lén vaa bío mu na a Piere là a Yeesu mu ǹi-keninia na ká yi le o dú 6a yahó van ho Kalilee k̀hũ. Lé b́n 6a vaá mí a yi làa b̀io ó o bíaráa mu.» ⁸ A 6a yilera l̀nkaa, á 6a wee zà. A 6a ló á lée l̀wa wà. Ba yí bíá d̀e yí ǹn ǹpue yi lé b̀io 6a źana.

*O Yeesu zéenia mítén lè mí ǹi-keninia**(Matiye 28.9-10; Zàn 20.11-18)*

⁹ [O Yeesu vèeró m̀n ho dimaasi zòn ỳnbíi á mu nín-yání, ó o zéenia mítén là a Makadala Mari, wón na ó o h́a j́n 6a c̀ináwa bùaa h̀jun léra yi. ¹⁰ O o Mari wà van bíá là a Yeesu lá páanía wi c̀n, á vaá yú 6a à 6a yara sò á wee wá, ó o bíá làa ba le mí m̀n o Yeesu. ¹¹ Ká b̀io 6a j́á b̀io ó o Mari bíá le o Yeesu vèera, ó o mún m̀n wo, á 6a yí tà mu.

¹² Bún món ó o Yeesu zéenia míten làa síi veere lè mí nĩ-kenínia nùwá ɲun ká ɓa ɲɔn hã mana. ¹³ A ɓa bínía ɓueé bía mu lè ɓa nĩ-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴ Mu ɓàn món, ó o Yeesu zéenia míten lè ɓa nĩ-kenínia píru dòn ká ɓa wee dí. O zá làa ba ɓio ɓa yí dó mí sía wo yi, làa ɓio ɓa tun mí yiwa á yí tà ɓia bía le mí mɔn wo ò o vèera ɓio. ¹⁵ O o wãa bía nɔn ɓa yi: «Mi lén va ho ðimíɲá lùà ɓúenɓúen yi à vaa bue le Dónbeenĩ bín-tente na ɓa nùpua ɓúenɓúen yi. ¹⁶ Yia á à dé mí síi le yi, á ɓa à bátízé, wón á à fen. Ká yia yí dó mí síi le yi, wón ɲúhũ á à sí. ¹⁷ Bía dó mí sía le yi wé è wé mu yéréké ɓiowa na wee zéeni le Dónbeenĩ pánká: Ba à ɲa ɓa cínáwa á à lén ɓia ɓa wi yi lè ɪ yèni; ɓa a bío hã síi-viò bíoní; ¹⁸ yia wé ɓuan háa yi, tàá ká a ɲun bè-ɲunii ɓúi na dà a ɓúe nùpue, á dèε woon máa wé ɓànso; ɓa à bè mí níní ɓa vánvárowà wán á bán á à wa.»

¹⁹ Bío ó o bía bún vó, ó o Núhũso Yeesu ɓuan yòora ho wáayi á yòó kará le Dónbeenĩ nín-tiání. ²⁰ A ɓa nĩ-kenínia wà vaá wee bue le bín-tente hã lùà ɓúenɓúen yi. O Núhũso wee séeni ɓa, á ɓa wee wé mu yéréké ɓiowa na wee zéeni le Dónbeenĩ pánká à zéeni le ɓio ɓa wee bío á lée tũiá poni.]

Le Dónbeenĩ bín-tente vūahũ na ó o Luki túara

Vūahũ túaró jũhũ

O Luki hĩa wee bè là a Poole va hã kúio. O yínǎn zúifù. O lé o *Κερεσι nĩi. O fù lé o ðàkòtúaràn. Lé orén túara ho vūahũ mu, á mún túara 6a Tonkarowà bè-wénia vūahũ.

Bĩo nǎn ó o Luki túararáa mí bín-tente:

1. O Luki wi à 6a kèrètíewa búenbúen zũĩ le bĩa dó mí sĩa o *Krista yi á bĩo bò bĩo na wó mǎn kénkén wán. O o wi ò o hení 6a sĩa à 6a wíoka fárá tĩn.
2. O mún wi ó o zéení le 6a kèrètíewa yínǎn nùpua na wi à 6a fá mí jũĩ ðĩnì lè 6a *zúifùwa.
3. Nún-sĩ ó o Tiofile hĩa lé o Poole jĩ-tà ho Oroomu yi. O o Luki túara ho vūahũ mu nǎn wo yi, à séení a tonló yi.

O henía mu bè-kora séndiáró lè ho fioró bĩo. O zéení a *Isirayele nĩpomu làndáwá yara.

Yĩa lé 6a nùpua búenbúen kǎnĩlo ó o zéení bĩo mi vūahũ mu yi.

1-2 Tiofile,* bĩo wó khĩna wa cǎn lè mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeenĩ ðǎnĩ yi á lá mu jũhũ búeníí á 6a búĩ mǎn á lé mu séerása, bán lé bĩa wó le Dónbeenĩ bín-buerowà na zéení mu làa wén. Ba cêrêe wi à 6a kúeeka mu mĩn wán à túa hã vǎnna yi. ³ A bĩo á ĩnén mún wi á ĩ túa mu lè 6a bĩo síi, á ĩ túakaa mu cinciĩra bĩa mǎn mu lè mí nĩ-kéní kéní cǎn á zũĩnanáa mu ya-tente. A bĩo mu sámaanáa lé búĩn á ĩ wi á ĩ túaráa mu à na ũnén Tiofile cùkúso yi, ⁴ búĩn lé bĩo o na á fo ò zũĩ kénkén ká bĩo á 6a fù kàráanna làa fo búenbúen lé ho túiá poni.

O Zǎn Batiisi teró bĩo zéeníló

⁵ Ho Zudee kǎhũ béε *Heroode pǎahũ, á le Dónbeenĩ yankaro búĩ fù wi bĩn á yèni 6a le Zakari. O lé o Abia kuure nùpue búĩ. Bàn hǎa yèni 6a le Elizabεeti. Wón fù lé le *Dónbeenĩ yankarowà jũhũso *Aaron nǎnkǎni hĩnló búĩ. ⁶ Ba mí nùwǎ jũn fù léé nùpua na téréenna le Dónbeenĩ yahó, ó o Nũhũso làndáwá là a bè-zéenínia lè mí dà-kéní kéní búenbúen á 6a wee bè yi lè mí jĩ-kǎa. ⁷ Ba lá ðĩn yĩ yú za lé bĩo ó o Elizabεeti hĩana yĩ máa te, à 6a mí nùwǎ jũn mún kĩnkaa.

⁸ Wizonle búĩ, ó o Zakari zon le *Dónbeenĩ zĩ-beení yi lé bĩo á 6a kuure nùpua lé bán ho yankaró pǎahũ yèrémáa búéé ðǎn,

* **1:1-2** Tiofile: Le yèni mu kúará lé bĩo ká: «Yĩa le Dónbeenĩ wa». Yĩa ó o Luki von lè le yèni mu á bĩo yĩ tá yĩ zũ sese.

⁹ á bïo 6a le mí ì cà yïa zoó cïí mu bïo na sãmu sí le *sòobá-lùè† yi làa bïo mu bòráa le Dónbeení yankarowà làndá yi á 6a wó le jún-síni bïo, ó orén lé yïa ó o Núhũso léra.

¹⁰ Hón pãahũ so yi, ká 6a zãamãa lée ãn ho khũuhũ á wee wé ho floró. ¹¹ Yïo 6ueé tí ò o Núhũso wáayi tonkaro lí ãn o yahó mu bïo na sãmu sí cïínii dèe nĩsání bãn nín-tĩání. ¹² Pãahũ na ó o Zakari mɔn wo, ó o zãna làa sòobéé á wee zà wàwàwà. ¹³ Ká a tonkaro màhá bía làa wo: «Zakari, yí zón dèe, le Dónbeení já ũ floró. Mĩn hãa Elizabetti á à sí le sání á à te o za báa; ká a khií ton à ũ cé o yèni le Zàn. ¹⁴ O bïo khií wé hã zãmaka le le sí-wee ũ cón, á nùpua cèrèe mún khií zãmaka a teró bïo yi. ¹⁵ Lé bïo ó o khií wé nĩ-beeni o Núhũso yèn-dání yi. Bè-junii na dà a vĩ hã yïo ó o máa bè mí jii yi huúu, á le Dónbeení Hácírí á à fèn n kèí wo yi ká a yàá ãn yí ton. ¹⁶ Orén lé yïa khií bĩní ì fé o *Isirayeele nĩpomu cèrèe á 6a à yèrémá à buen 6a Núhũso Dónbeení cón. ¹⁷ Orén mí beere lé yïa khií fèn n wíoka a Núhũso wõhũ lè le Hácírí lè ho ãn ló na le Dónbeení yánkaa nɔn mí ji-cúa fero *Elii yi. Ũ za mu lé yïa khií véeni hã bíoní na wi 6a maáwà lè mí zàwa pãahũ, á mún n yèrémá bía pá le Dónbeení bíoní sía á 6a à wé lè 6a nùpua na téréna lè 6a bè-zũrlowà bïo síi. Lé ká síi o ò wíokaráa 6a nùpua á à paráa o Núhũso buenlò.»

¹⁸ O o Zakari bía nɔn le Dónbeení tonkaro mu yi: «Bìo ò wé á ì tãráa mu yi lé mu yén? Bïo á ì màhá kina, á wàn hãa mún yïo tãn yú.» ¹⁹ A le Dónbeení tonkaro bía: «Ìnén na ãn ũ yahó ká lé o Kabiriyeele. I wi le Dónbeení nĩsání á wee sá na le yi. Lerén lé ãn tonkaa mi le í 6uee bío le bín-tente na ká na foñ. ²⁰ Awa! A bïo fo yí tà ì bíoní yi, lé bũn nɔn á ũ jii á à lí á máa bĩní máa bío fúaa ũ za báa mu te nònzoñ. Loñ mu sese, bïo á ì bía làa fo búenbúen á à wé ho pãahũ na le Dónbeení le mu ko yi.»

²¹ Hón pãahũ so yi ká 6a zãamãa pá lée ãn ho khũuhũ á pan o Zakari. Ho pòn-tóní na ó o zoó wó le sòobá-lùè yi á lùnkaa 6a yilera. ²² Pãahũ na ó o wà 6ueé lé yi, à bũn ò o jii lù, ó o wee bío lè 6a nùpua lè mí níní. A 6a ãenía zũna mu le o bïo mu yínɔn kãamãa, Dónbeení zéenia bïo búí làa wó zoó le sòobá-lùè mu yi. ²³ Nònzoñ na ó o Zakari mu tonlò wó yi, ó o wà van mí zii.

²⁴ Lé bũn món á bãn hãa Elizabetti sũráa mí sání. Bïo ó o zũna mí sání mu bïo, ó o wó hã piina bïo hõnú búenbúen ká a yí máa tà lé khũuhũ. Hón pãahũ so yi ó o wee bío mí yi: ²⁵ «Pátí! Bïo ká yàá ãn yí bon. O za máa teró bïo na fù wee

† 1:9 Le sòobá-lùè: Lé le Dónbeení zĩ-beeni laho búí na á nùpue woon yí dà máa zo yi ká mu yínɔn le Dónbeení yankarowà mí ãn.

wé bío na mií féesé á wáa wó ho zuia. O Nuhúso na pànká wi á zūna í màkàrí á hooníá í jùhú.» †

O Yeesu teró bío zéénlò

²⁶ Pìina bío hèzín bŭn món, á le Dónbeení bía nɔn mí tonkaro Kabiriyeele yi le o tŭn lén va ho Kalilee kšhú lóhó búí na 6a le Nazareete yi, o hínzó-sínii búí cón. ²⁷ O hínzoró mu fūaamuſ á bò nɔn o bées *Daviide nɔnkāni nùpue búí na yèni 6a le Zozefu yi. O hínzó-sínii mu yèni 6a le Mari. ²⁸ Bío ó o Kabiriyeele vaá zon o zli yi ó o tènía a yi: «Mari, foó. O Nuhúso Dónbeení wó mí sāamu làa fo: Orén mí bæere mún wi làa fo. Wáa zāmaka.» ²⁹ O o Mari kará coon á yilera yáara. O wee le mí yi, le dén tènii so jùhú lé mu yén. ³⁰ Á le Dónbeení tonkaro bía: «Mari, yí zón dèe woon, le Dónbeení sāamu á dɔn fo. ³¹ Loń! Bío fo kará wán á fo ò sí le sání á a te o za báa, ká ũ le fo ò cé o yèni à ũ bío le Yeesu. ³² O khií wé nùpue na jùhú wi á 6a wé è ve o lè le Dónbeení na wi mu bío búenbúen jùhú wán Za. A le Dónbeení mún khií bàrá a 6àn 6úaa Daviide bá-zāmu kanmúini wán. ³³ O khií lá lé bēeni o *Zakoobu nīpomu zli, á bá-zāmu máa ve máa mi.»

³⁴ O o Mari bía nɔn wo yi: «Mu dà a wé kaka? Bío á í màhá yí zū báa.»

³⁵ A ho wáayi tonkaro zéénía mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeení Hácírí á à lii ũ wán, á le Dónbeení na wi mu bío búenbúen jùhú wán dàrló á à búnn foñ lè ho tāró bío síi. Lé bŭn nɔn ó o za na á ũ khií te á 6a wé è ve le yi poni 6ānso, làa Dónbeení Za. ³⁶ Loń! O Elizabēeti na làa fo te mún pá sù le sání lè mí há-kŭmu; wón na 6a fù le o híana yí máa te, nín-yiá sání pìina yú há bío hèzín. ³⁷ Lé bío á bío na le Dónbeení á à wé è sa bŭn bío so mía hùú.» ³⁸ Hón pāahú so yi ó o Mari bía nɔn ho wáayi tonkaro yi: «Í wi o Nuhúso níi yi ho zuia, í wi o níi yi ho yíró. Le mu wé mií làa bío fo bíarāa mu.» A ho wáayi tonkaro zoó ló lée wà ò o díá a Mari.

O Mari búεεkíró là a Elizabēeti bío

³⁹ Wizooní bío yén bŭn món, ó o Mari hínnɔn bánbāa jɔn ho lóhó búí na wi ho *Zúdaa kšhú 6úaa yi. ⁴⁰ Bío ó o vaá dɔn ó o téréna vaá zon o Zakari zli, á zoó tènía a Elizabēeti yi. ⁴¹ Bío ó o Elizabēeti já a Mari tènii sá, ó o za dèénía zoó kùrúnna a yi, á le Dónbeení Hácírí wáa sù a Elizabēeti mu, ⁴² ó o zoó bía pónpón: «Ba háawa búenbúen tŭahú ũnén lé yia le Dónbeení dú6úaa wi wán, ó o za na sání wi ũ wán á le mún dú6úaa yi. ⁴³ Inén lée wée á í Nuhúso 6àn nu ló 6uararāa í cón! ⁴⁴ Loń! Pāahú na á í já ũ tènii sá, á í za síi wan wan á kùrúnna í yi.

† **1:25** Ba zúifùwa cón ó o háa na ton hínnɔn yòó kŭna ò o yí fò za hùúú á bío fù lée nŭyio na 6úaa dàkhíina. **§ 1:27** Mí loń Matiye vūahú 1.18

45 Yia tà le bïo ó o Nùhũso bía nɔn mí yi á à wé máa khi bènťin bïo se.»

Le Dónbeenĩ khòontlɔ leni na ó o Mari sta

46 O o Mari wáa bía:

Inén wee dé o Nùhũso yèni wán,

47 á ĩ s̄i mún wan le Dónbeenĩ
na lé ĩ k̄n̄ilo bïo yi.

48 Lé bïo le lora mí ton-sá h̄aa
na bïo n̄uhũ m̄ia.

Bïo k̄a wán á 6a n̄upua búenbúen
na wee te lè mí p̄onna

á à bïo lé ĩ bïo se.

49 Lé bïo le Dónbeenĩ na dà mu bïo búenbúen
á wó mu bè-beera nɔn m̄i.

Le yèni po h̄a yènnáa búenbúen.

50 Le s̄amu á bènbera fò 6a n̄upua

na wa le á wee k̄n̄bi

h̄a p̄onna búenbúen yi.

51 Le wee wé zéeni mí p̄anká

b̄ia wee búaanĩ m̄iten wán

á na 6a v̄inv̄iná.

52 Le wee wé liinĩ 6a bá-zàwa mí kanmúinĩ wán

á h̄onĩ 6a yídàwa n̄úná.

53 B̄ia le h̄ini wee búe

á le wee wé síinĩ n̄inĩ

lè mu bè-tentewà c̄er̄e,

á na ho n̄àfòró b̄ansowà

á 6a lén lè mí n̄in-k̄am̄aa.

54 Le séenĩa mí ton-sá *Isirayεele,

á zéenináa le le yi yí n̄ons̄aa mu s̄amu

55 na le wee wé là a *Abarahaamu lè mí m̄ón yi fúuu,

làa bïo le h̄ia dór̄aa mí n̄ii nɔn wán maáwà yi.

56 O o Mari wáa kará là a Elizabεeti á yú h̄a p̄ina ťin síi, b̄in m̄ón ó o b̄in̄ia wà 6on.

O Z̄an Batiisi teró

57 Bïo ó o Elizabεeti teró d̄n, ó o ton mí za báa. 58 A b̄ia làa wó kará 6ó m̄in yi lè b̄an tem̄inlowà n̄á le o Nùhũso wó mí s̄amu làa wo, á 6a p̄aanĩa wee z̄amaka làa wo. 59 O kúnkúza

mu teró wizoonĩ b̄io h̄et̄in zoñ á 6a buan wo bueé *kúio,* á 6a le mí ĩ cé b̄an maá Zakari yèni á à na a yi. 60 A b̄an nu Elizabεeti

p̄á ò o b̄ia: «Bùeé. O yèni 6a le Z̄an.» 61 A 6a b̄ia nɔn wo yi; «Lée

webio? Le yèni mu 6a yèn-6ua m̄ia m̄in z̄i.» 62 A 6a wáa wee

tùà b̄an maá yi lè mí n̄inĩ le lé le yèni yén ó o le mí ĩ cé á à na mí

* 1:59 Mu lé o n̄upue bámu d̄e b̄an n̄ii s̄aahũ wèndiáró. Ba zúifùwa c̄ón á mu fù léé b̄io na 6a wee wé á zéenináa mu tem̄inmu na yánkaa wi le Dónbeenĩ là a Abarahaamu lè mí m̄ón n̄upua p̄aahũ. H̄ari ho zuia á 6a m̄ón n̄upua pá wee wé mu. Mi loĩ Levii n̄uwá v̄uahũ (Lévitique) 12.3

za yi. ⁶³ O o Zakari le 6a lá le dèe na wee túa wán na mí yi, á bïo kà lé bïo ó o túara: «O yèni 6a le Zǎn.» Á mu wó 6a coon. ⁶⁴ Lé bïn wán ó o Zakari jii dèeniã feera wee bïo, á wee 6ùaaní le Dónbeenĩ. ⁶⁵ A bïa sùaràkaa bïn 6úen6úen zǎna, á ho *Zudee kōhũ 6úaa lùà 6úen6úen yi á 6a wee bïo bïo wó. ⁶⁶ A bïa wee jí mu 6úen6úen wee 6ua mu mí sïa yi. Ba wee tùa mítén yi: «O kúnkúza mu bïo khíi wé kaka coon?» O Núhũso pánká 6èntĩn wi làa wo.

Le Dónbeenĩ khòontíló leni na ó o Zakari sïa

⁶⁷ O o kúnkúza mu 6àn maá Zakari á le Dónbeenĩ Hácírí sú á le le o bïo há bïoní na kà:

⁶⁸ «Mí wé sío 6ùaaní a Isirayεe le nïpomu
6àn Dónbeenĩ na lé o Núhũso.

Lé bïo le 6uara kǎniã mí nïpomu
á mu wi mítén.

⁶⁹ Le nɔn ò kǎnílo na pánká wi wɛn
na ló le ton-sá *Daviide zĩ-jũhũ yi.

⁷⁰ Le yánkaa bía bïo kà hàáni
mí jĩ-cúa fεerowà jini yi:

⁷¹ I khíi kǎní mia mì zúkúsa
làa bïa jina mia 6úen6úen níni yi.

⁷²⁻⁷³ Bïn sǎamu so lé bïo le hĩa wó,
le hĩa wó mu á nɔn wàn 6ùaaawa yi.

Le yi pá yí nɔnsǎa bïo lerén làa ba jini tò wán
le mí ì 6ua làa mín yi.

Le yáaniã báa lè wàn 6úaa *Abarahaamu

⁷⁴⁻⁷⁵ le mí ì fé wɛn wà zúkúsa níni yi,

A wa à dàni ò dǐn wé è sá a na le yi
wa mukǎni wizooní 6úen6úen yi.

Mu húaaràmù lè mu tentemu yi
le yahó ká zǎniã mia wɛn.

⁷⁶ Ʋnén háyónza mu, 6a khíi ve
làa yĩ dà mu bïo 6úen6úen wán jĩ-cúa fεero.

Fo khíi dí o Núhũso yahó loo
á à wíoka a wōhũ á à na a yi.

⁷⁷ O o nïpomu à zũn ho fenló
bïo 6a bè-kora séndiaró bïo yi.

⁷⁸ Wàn Dónbeenĩ sïi se, á hii wi
le léee waminí 6ànso.
Le wó á mu khoomu ló ho wáayi
lè le wii na líi hà bïo sïi.

⁷⁹ Le khoomu mu ù lé á à kúia
bía kará le tíbírí yi wán
làa bïa na wi mu húmú yuumu yi,
á à dí wa yahó ho hée-rà wōhũ wán.»

⁸⁰ O o háyónza mu wãa wee dã á hácírí wee dé wán ká le wà. O o ò κεεní hã mana tá hení yi fúaa ǹnzoǹ na ó o khíi đĩn o Isirayεεle n̄ipomu yahó á 6a a mi.

2

O kãnilo teró bïo (Matiye 1.18-25)

¹ O Zãn mu teró pãahũ lé bũn á ho *Oroomu béε Okusite á n̄on lè jii, le hã kãna na bïo sã mí yi à 6a túa ǹpua búenbúen yènnáa à mí zũn̄ jii. ² Hón n̄in-yání m̄lò so wó ká a Kiriniyuusi lé yã ó o bàrá ho Siirii k̄ohũ jũhũ wán. ³ Lé bũn n̄on ká ǹpue na n̄onkãni can lóhó na yi ò o lén va b̄in à vaa túa mí yèni.

⁴ O o Zozεεfu mún h̄in̄on ló ho Kalilee lóhó na 6a le Nazareεte yi á wà van ho Zudee k̄ohũ lóhó yi, h̄ia yèni 6a le Beteleheεemu. Lé b̄in ó o béε *Daviide ton yi. O Zozεεfu mu lé o Daviide m̄onm̄aniĩ búu. ⁵ O o Zozεεfu mu lè mín fúaalè Mari h̄in̄on pãanía b̄o mín á wà vaá túa mí yènnáa b̄in. Hón pãahũ so yi ká b̄an fúaalè mu s̄ani đ̄on.

⁶ Bïo 6a vaá wi ho Beteleheεemu yi, ó o Mari teró pãahũ đ̄on, ⁷ ó o ton mí h̄in̄b̄ii za á 6a bá a lè ho p̄nsòró á dó ho boohó yi, lé bïo 6a yí yú le lùe 6a n̄i-h̄ani l̄anfi.

Ba pi-pawà ná le b̄in-tente

⁸ Mu wee wé ká 6a pi-pawà khèra vaá wee pa mí pia fé mín yi hã mana na s̀arãa b̄in yi. ⁹ Yio 6ueé t̄i à le Dónbeenĩ wáayi tonkaro búu đĩn 6a yahó, ó o Nũhũso khon-be-beenī lion 6a wán lè mí p̄anká á 6a yiwa l̄εkaa á zãna d̄akh̄iina. ¹⁰ Ká ho wáayi tonkaro mahã bíá á h̄iina 6a s̄ia: «Mì yí z̄on wà. Lée b̄in-tente á ï bíó á à na m̄ia. Le bïo á à wé hã z̄amaka-beenī m̄in n̄ipomu búenbúen c̄n. ¹¹ Mi yú a kãnilo, o ton ho t̄in̄aahũ na ká yi o Daviide 6a lóhó yi. O lé o *Krista á lé o Nũhũso. ¹² Bïo mi ì zũrn̄áa wo lé bïo kà: Mi wãa lén, ká mi h̄ia vaá m̄on kúnkúza yã ká a dũma ho boohó yi á bá lè ho p̄nsòró se wón lé or̄én.»

¹³ Mí lahó yi à b̄in à ho wáayi tonkarowà ku-beenī búu yòó ló lion o c̄n á 6a pãanía wee khònī le Dónbeenĩ:

¹⁴ «Ho cùkú lè le yèn-beenī à bïo s̄i le Dónbeenĩ
na dà mu bïo búenbúen jũhũ wán yi!

O o héerà na ó o wee na 6a ǹpua
na bïo s̄i a yi à yí mí p̄anká ho tá wán.»

¹⁵ Bũn m̄on á ho wáayi tonkarowà b̄in̄ia yòó wà à 6a díá 6a pi-pawà, á 6a yèrémáa wee bíó mín yi: «Mi h̄inī le wa bánbá va ho Beteleheεemu yi à vaa mi bïo ó o Nũhũso zéenīa l̄aa wen à zũn̄ mu yahó.» ¹⁶ Mí lahó yi á 6a đ̄enīa h̄in̄on bánbáa vaá yú à Mari là a Zozεεfu là a kúnkúza yã mu ká a dũma ho boohó yi.

17 Bïo 6a mən wo kà sîi, á 6a dɛɛnía lan wee bío bïo ho wáayi tonkaro bía nən 6a yi o kúnkúza mu bío yi à na bïa wi bïn yi.
 18 A bïa ná 6a pi-pawà mu ji-cúa búenbúen á dïn coon mu bïo yi. 19 O o Mari wón 6èn 6uan hã bíoní mu mí yi, á wee le mí yi hã bío yi fɛɛɛ. 20 Bïo 6a vaá mən o wán vó, á 6a bínía wà ká 6a wee 6úaaní le Dónbeení yèni, á wee khòoní le bïo 6a ná làa bïo 6a mən búenbúen bïo yi.

O Yeesu 6a vaá nən le Dónbeení yi

21 O teró wizooní bïo hêtin nii zoñ á 6a *kúio* wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le dïo á ho wáayi tonkaro hïa zéenía lè 6àn nu ká a sání yáá dïn yí sù. 22 Bïn món á bïo 6a ceéra mítén vó làa bío mu bòráa o *Mɔyïize lándá yi, ó o Mari là a Zozεεfu 6uan mí za Yeesu vannáa ho Zeruzalεemu á wà vaá na a ɲúhúso yi, 23 làa bïo mu túararáa o ɲúhúso lándá vūahú yi: «Ba núpua hínbii zà-báawa lè 6a sáron bùaa nín-yání zà-tenia bà-báa búenbúen bïo sã a Núhúso yi.»† 24 Ba mún ko 6a na 6a 6úaa6úuní bùaa ɲun, ká bán yí yú, á 6a a na 6a háponí bùaa ɲun à á wé lè mu hãmu, làa bïo mu túararáa o Núhúso lándá vūahú yi.‡

25 Bïn pãahú ká a nĩ-kínle 6úi fù wi ho Zeruzalεemu yi á yèni 6a le Simïon. Le Dónbeení Hácírí fù wi làa wo. O léé núpue na fù térénna 6a núpua yahó, á dó mí sîi le Dónbeení yi, á mún bò le lándáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O fù kará wee lòní yïa wà 6ueé kãní a *Isirayεεle nïpomu mí wobámu yi. 26 Le Dónbeení Hácírí yánkaa bía nən wo yi: «Fo máa hí ká fo yí mən o *Krista na lé le Dónbeení tonkaro lè ũ yïo.»

27 Ho pãahú na ó o Yeesu 6àn nùwã 6uan wo wà 6ueé tíiráa o Núhúso lándá ɲii, lé hón pãahú so yi á le Dónbeení Hácírí dà-kéní kéní mu á ɲàana a Simïon 6uararáa le *Dónbeení zĩ-beení yi. 28 Bïo ó o mən o kúnkúza mu ó o dɛɛnía vaá fó a 6uan mí bàra yi, ò o wee khòoní le Dónbeení kà sîi:

29 Núhúso, bío á ũ fù bía
 ɛɛ lé mu wãa wó ho zuia.

Lònbïo ũ ton-sá à ũ wãa día
 o ò yí níi à hí làa hɛɛrã.

30 O kãnílo á ÿ yïo á wãa mən,

31 yïa ũ fèra wíokaa bàrá
 hã sîiwá búenbúen yahó loo,
 o ò wé yïa wé è dé hã khoomu.

32 Orén lé yïa á à wé mu khoomu
 á hã sîiwá núpua á à bè yi ì zūrnáa fo
 o ò wé ũ nïpomu *Isirayεεle

* 2:21 Mi loñ 1.59 † 2:23 Ba sáron bùaa nín-yání zà-tenia bà-báa bán wee 6ueé à wé lè mu hãmu na a Núhúso yi. Mi loñ Léró vūahú (Exode) 13.2, 12, 15 ‡ 2:24 Mi loñ Levii nùwã vūahú (Lévitique) 12.1-8

cùkú lè ho yèni loo.

O Simiòn là a Aana bïo na 6a bia a Yeesu dǎni yi

³³ O o Yeesu bàn maá lè bàn nu wó coon hã bíoní na ó o Simiòn bia 6a za dǎní yi bïo yi. ³⁴ Bǔn mǎn ó o Simiòn dú6uaa 6a yi, ò o bía nǎn o Yeesu bàn nu Mari yi: «Àwa! Le í fèn bío mu na foñ: Ƴ za mu na kà bïo khíi wé hã kánkáa o Isirayeele nǐpomu búen6úen cǔn. Orén bïo yi, á le Dónbeení khíi síiní 6a cèrèe núná, á lé orén bïo yi, á le mún ñ lén 6a cèrèe búí núná. O ò wé yía wé è zéeni le Dónbeení bïo, ká 6a núpua màhã máa tà a yi. ³⁵ Bǔn lé bïo á à na ká 6a núpua cèrèe sía bïo na fù tun yi á à lé ho khũuhũ. È ká ùnén Mari, le lònbee na à yí fo á à kèñ lòn càn6úa na 6a cú lè ù kosli.»

³⁶ Hón pǎahũ so yi ò o hã-kínle búí mún 6ueé dǎn. O lé le *Dónbeení nǐ-cúa fèero. O yèni 6a le Aana, ká bàn maá lé o Fanuwèele na ló a Azèere nùwã zii. Bàn báa na ó o hía yan lè mí hǐnmu ó o kararáa dǎn hã lúlúio bïo hènun. ³⁷ Bïo á wón húrún ó o yí bǐnía yí yan á teró lúlúio yòó yú ho 6úará-náa làa bïo náa. O fù wee wé 6uen le *Dónbeení zǐ-beeni yi túntún à 6uee sá na le yi lè mí nǐi líró lè mí fioró le wisoni lè ho tǐnàahũ. ³⁸ Bïo ó o mǎn o kúnkúza Yeesu ká bàn nùwã 6uan wo, ó o dèenía wee khòoní le Dónbeení ká a bío o háyónza yía mu bïo à na bǐa búen6úen na fù wee lòní ho pǎahũ na le Dónbeení á à kǎní ho Zeruzalèemu yi.

Ho Nazarèete bǐni varó bïo

³⁹ Bïo ó o Yeesu bàn nùwã wó bïo ó o Núhũso làndá lé 6a bè yi á mu búen6úen nǐi tun wó, bǔn mǎndén á 6a van ho Kalilee kǔhũ yi, ho Nazarèete lóhó na 6a lá wi yi. ⁴⁰ O o háyónza mu wee dǎ ká a líika, á hácírí wee dé wán. O fù sú lè mu bè-zúrìminí á le Dónbeení dú6uaa mún fù wi o wán.

O Yeesu fò mín lè ho làndá zúrìlowà

⁴¹ Lúlúure léé lúlúure ká a Yeesu bàn nùwã fù wee wé va ho Paaki sǎnú Ñ diiní ho Zeruzalèemu yi. ⁴² Bïo ho pǎahũ mu yèrémáa 6ueé dǎn, á 6a le mí ì va bǐn làa bïo 6a lá wee wé wéráa mu. Hón pǎahũ so yi, ò o Yeesu lúlúio wǎa yú ho píru nǐn * ó o bò lè mín nùwã van ho sǎnú mu diiní. ⁴³ Bïo ho Paaki sǎnú mu vaá dú wó, á 6a bǐnía wee 6o, à 6a za Yeesu wón pá kará ho Zeruzalèemu yi ká 6a yí zū mu. ⁴⁴ Barén hácírí yi á 6a wee leéka le o wi mí ninzàwa tǐahũ. Lé 6a wizon-kùure vèení mǎn, á 6a màhã zúrìnanáa mu ká a yí bò làa bán. A

§ 2:41 Ba zúifùwa Paaki sǎnú lè 6a kèrètèwa Paaki sǎnú yǐnǎn dà-kéní. Mi loí Dónbeení bíoní vùahũ bíoní búí bàn kúará vùahũ yi. * 2:42 Ba zúifùwa cǔn ká a za báa teró lúlúio hía yú ho píru nǐn bǔn ká a wǎa dà wee mí dé 6a núpua na yío tǎn tǐahũ le Dónbeení bïo dǎní yi.

6a màhã wãa wee héε tùaka a bïo mín temínlowà lè mí ñi-zũnlowà cïn. ⁴⁵ A bïo 6a tùakaa san, á 6a bïnía lá ho wõhũ van ho Zeruzalεemu á vaá wee càntka a bïn.

⁴⁶ Mu wizooní òn ñii zoñ á 6a vaá zoó yú a le *Dónbeení zibeení yi ká a páanía kará lè ho làndá zũnlowà á wee jí 6a cïn ká a tùaka 6a yi. ⁴⁷ A bïa wee jí a bioní búenbúen wee wé coon le hácíri na ó o wee cikonnáa mu bïo dání yi, làa bïo ó o wee bñí zéénínáa mu yara bïo yi.

⁴⁸ Bïo ó o Yeesu 6àn maá le 6àn nu zoó mɔn wo bïn á 6a ðin concáan. A 6àn nu bïa làa wo: «Éεe! Unén, fo wó wɛn kà le we? Loñ! Mín maá làa mi càntkaa fo hã lùà búenbúen yi san á wa yí mɔn fo, á wa hácíri yáara làa sòobéε ũ bïo yi.»

⁴⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «À mi lá wee càntka mi le we? Mi so yí zū ká í ko à ï pa bïo bïo sã wán Maá yi sese à wé o sïi bïo le?» ⁵⁰ A 6àn nùwã yí zūna a bioní mu kúará.

⁵¹ Bũn mɔn ó o Yeesu hñnɔn bò 6a yi vannáa ho Nazarεete á vaá wee bè 6a bioní yi. Bũn bïowa so na wee wé lè mí dà-kéní kéní búenbúen á 6àn nu fù wee 6ua mí sïi yi, á wee le mí yi mu wán fεεε. ⁵² O o Yeesu wãa wíokaa wee dã ká a líika. O hácíri là a bè-zũnminí wee dé wán ká mu wà. Lé bũn nɔn ó o bïo wééraráa le Dónbeení lè 6a nùpua sïa.

3

O Zãn Batiisi tonló ñuhũ

(Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zãn 1.19-23)

¹ Bũn pãahũ ká 6a bá-zàwa béε Tibεere wi mí pànká láró lúlúio píru hònú ñii yi.* A bïo kà lé bïo ó o bàráka lè mí nùpua hã kãna 6úi na bïo sã a yi ñúná wán: O *Põnsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi ñuhũ wán; ká a *Heroode lé ho Kalilee. Bàn kñle Filiipu lé ho Ituree lè ho Tarakoniite á wón wi ñúná wán; ò o Lizaniasi 6èn lé ho Abilene á wón wi ñuhũ wán. ² Bïa hïa lé le *Dónbeení yankarowà ñúnása mu pãahũ lé o Aana là a Kayiifu. Lé hón pãahũ so yi á le Dónbeení dó mí bioní o Zakari za Zãn ñii yi ká a wi hã mana yi ho tá hení yi. ³ O o wãa hñnɔn tò hã lórá na bá ho Zurudën muhũ á wee bue bïo kà na 6a nùpua yi: «Mí 6uen à ï bátizé mia, lé bũn á à zéení le mí khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeení yi, á le è sën mí bè-kora á à díá.» ⁴ Bũn lé bïo wee zéení le le *Dónbeení ñi-cúa fεero *Ezayii bïo mu na ó o yánkaa túara mí vūahũ yi ká wéró ðñ:

«Ñii 6úi wee bío pñpñ le dùure yi ká sii:

«Mí wíoka ho wõhũ ká a Nuhũso o 6uen.

Mí muin ho wõhũ na o ò bè.

* 3:1 Bïo ó o Tibεere wi mí pànká láró lúlúio píru hònú ñii yi, à bũn ò o Yeesu teró lúlúio yú ho 6óni làa píru. Bũn wee zéení le o Yeesu lúlúio píru ñun bïo na bía là a Zãn Batiisi bïo mu yí céera mín yi, ká lúlúio cèrèε wi mu pãahũ.

5 Hĩa léé bonconí à mi ti hã.
 Hã búaa lè hã búe-zàwa
 à mi dà le hã màní.
 Hã wãna na kunka
 à mi bĩní térén.
 Hã wã-zàwa na kùarànkúaràn
 à mi bĩní wíoka.

6 Hón pãahũ so yi á 6a nùpua
 na wi ho sĩ yi búenbúen

á à mi bĩo le Dónbeenĩ wi à le kãnínáa 6a.†»

7 A bĩo 6a zãamãa lè mí kuio wee lé buen o Zãn mu cõn bèra a na o ò bátízé 6a, ó o wee bĩo na 6a yi: «Mi yí mɔn miten le, dñhioni zàwa yén! Le Dónbeenĩ sĩ-cñflè na yòó lua á mi so wee leéka le mi dà a fé miten nĩ yi le? Lé o yén bía mu nɔn mia?

8 Héyii! Mi wé wé hã wárá na se, hĩa wee zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeenĩ yi. Mi yí bĩo mi yiwa le bĩo mí lé o *Abarahaamu mɔnmánía á bũn mí dòn wãa à yí dé. Le 1 bĩo mu na mia: Mi yí mɔn hã huua na kà le? Hõn le Dónbeenĩ yàá pá dà à yèrémá à wé là a Abarahaamu zàwa. 9 A mi cén pa miten bĩo sese. Lé le dóorè hónhónía buan hã vñsĩa kúioró bĩo yi. Vñdèè léé vñdèè na yí máa ha hã bia na sĩ, á dén ñ kúii á à sĩa à kúee mún wán á à cñí.»

10 A bĩa wi bĩn búí túara a yi: «Àwa! A bĩo wa wãa ko wa wé lé mu yén coon?» 11 A bĩo kà lé bĩo ó o bía nɔn 6a yi: «Hen ká yĩa bákáwá léé bĩo ñun ká a mɔn mí ninza búí na báká mía hùúu, ó o ko ò o na ho búí wo yi. Ká yĩa bè-dínii wi ò o mún páaní sanká mu làa yĩa bè-dínii woon mía máa dí.»

12 Ba *lànpo féwá búí mún buara a Zãn mu cõn á wà bueé bátízé. A bán mún túara a yi: «Nì-kàránlo, lé mu yén á warén 6èn ko wa wé?» 13 O o bía nɔn 6a yi: «Mi yí fé ho lànpo à yòo poñ bĩo ho làndá zéení làa mia.»

14 A 6a dásíwá mún buara á bueé túara a yi làa bĩo á barén 6èn ko 6a wé. O o bía nɔn 6a yi: «Mi wé yí hñhíika 6a nùpua à fé wárí, à mún yí báká nùpue woon yi le sáberé ñii wán, ká mi sáánii lé dño à mi kãna yi.»

(Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zãn 1.24-28)

15 Bũn búenbúen yi ká 6a nùpua kará dó mí sĩa wee lòoní bĩo le Dónbeenĩ le mí ì wé. Ba mí ñí-kéní kéní wee leéka le ñúhũ sĩ ó o Zãn mu lé yĩa lé o *Krista. 16 Ká a màhã bía nɔn 6a yi: «Ĩnén wee bátízé mia lè mu ñumu, èè ká a búí na 6èn pànká po ĩnén á wi lè ho mɔn bò o buen. 1 yàá yí ko là a nakãa tẽnlo hùúu. Wón lé yĩa bueé bátízé mia lè le Dónbeenĩ Hácírí lè ho dõhũ. 17 O buan mí véeró dèè mí nĩ yi á bueé véeráa mí dñnló. A hĩa lé ho dñn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hã ñáakãa hõn o ò cñí ho dõhũ na máa hí hùúu yi.»

† 3:6 Mi loñ Ezayii vñahũ 40.3-5

18 O Zān mún pá kún hĩa bía bioní cèrèè làa bñn bàn sii á nòn 6a nùpua yi á mún zéenia le Dónbeenĩ bín-tente bño làa ba.

O Zān kàsó zoró bño
(Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18)

19 Bñn wee wé ká a *Heroode, yĩa wi ho Kalilee kōhũ ñũhũ wán á fó mín kìnle bàn hĩa Herodiade yan. O mún lá wee wé hã wén-kora lè mí sñiwà á séenia bño kà. Bñn 6úen6úen lé bño ó o Zān ná ó o vaá yú á á bía nòn wo yi le o lá yí ko ò o wé mu. 20 O o yáá wíoka dó mu wán, ò o le 6a fé o Zān vaa pe ñii ho kàsó yí.

O Yeesu bátéemũ bño
(Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11)

21 Bño 6a nùpua hĩa wee lé 6uen o Zān cñn à 6uee bátízé, ó o Yeesu mún 6uara ó o Zān bátízéra a. Bño o Zān bátízéra a vó ó o Yeesu wee fio. Lé hón pãahũ so á ho wáayi ñii héra 22 á le Dónbeenĩ Hácirí lá a háponi sñí, á lion o wán. A mu tãmu 6úí sã ñá ho wáayi á bía: «Fó lé í Za na á í bò í tàká wán, ũ bño sí mi.»

O Yeesu nōnkāni
(Matiye 1.1-17)

23 Pãahũ na ó o Yeesu hĩa wee 6úa mí tonló ñũhũ yi ká a teró lúlúio wee yí ho 6óní làa pirú sii. A bño 6a yánkaa wee leéka làa bñn ó o hĩa lé o Zozεεfu za, ká a Zozεεfu mu bàn maá 6èn lé o Helii,

24 ó o Helii bàn maá lé o Mataate,
ó o Mataate bàn maá lé o Levii,
ó o Levii bàn maá lé o Mεliki,
ó o Mεliki bàn maá lé o Zanayii,
ó o Zanayii bàn maá lé o Zozεεfu,

25 ó o Zozεεfu bàn maá lé o Matatiasi,
ó o Matatiasi bàn maá lé o Amωosi,
ó o Amωosi bàn maá lé o Nahuumu,
ó o Nahuumu bàn maá lé o Hesilii,
ó o Hesilii bàn maá lé o Nakayii,

26 ó o Nakayii bàn maá lé o Maate,
ó o Maate bàn maá lé o Matatiasi,
ó o Matatiasi bàn maá lé o Semεηεε,
ó o Semεηεε bàn maá lé o Zozεεki,
ó o Zozεεki bàn maá lé o Zodaa,

27 ó o Zodaa bàn maá lé o Yuanan,
ó o Yuanan bàn maá lé o Erezaa,
ó o Erezaa bàn maá lé o Zorobabεεle,
ó o Zorobabεεle bàn maá lé o Salasiεle,
ó o Salasiεle bàn maá lé o Nεrii,

28 ó o Nεrii bàn maá lé o Mεliki,
ó o Mεliki bàn maá lé o Adii,

ó o Adii b̀an maá lé o Kosaamu,
 ó o Kosaamu b̀an maá lé o Elemadamu,
 ó o Elemadamu b̀an maá lé o Eere,
 29 ó o Eere b̀an maá lé o Zozue,
 ó o Zozue b̀an maá lé o Eliyezere,
 ó o Eliyezere b̀an maá lé o Zoriimu,
 ó o Zoriimu b̀an maá lé o Mataate,
 ó o Mataate b̀an maá lé o Levii,
 30 ó o Levii b̀an maá lé o Simiᵰn,
 ó o Simiᵰn b̀an maá lé o Zudaa,
 ó o Zudaa b̀an maá lé o Zozefu,
 ó o Zozefu b̀an maá lé o Zonaamu,
 ó o Zonaamu b̀an maá lé o Eliakiimu,
 31 ó o Eliakiimu b̀an maá lé o Meleyaa,
 ó o Meleyaa b̀an maá lé o Menaa,
 ó o Menaa b̀an maá lé o Matataa,
 ó o Matataa b̀an maá lé o Natān,
 ó o Natān b̀an maá lé o *Daviide,
 32 ó o *Daviide b̀an maá lé o Zesee,
 ó o Zesee b̀an maá lé o Obede,
 ó o Obede b̀an maá lé o Buaze,
 ó o Buaze b̀an maá lé o Sala,
 ó o Sala b̀an maá lé o Naasᵰn,
 33 ó o Naasᵰn b̀an maá lé o Aminadaabu,
 ó o Aminadaabu b̀an maá lé o Ademen,
 ó o Ademen b̀an maá lé o Aanii,
 ó o Aanii b̀an maá lé o Hesiron,
 ó o Hesiron b̀an maá lé o Farresi,
 ó o Farresi b̀an maá lé o *Zudaa,
 34 ó o Zudaa b̀an maá lé o *Zakoobu,
 ó o Zakoobu b̀an maá lé o *Izaaki,
 ó o Izaaki b̀an maá lé o *Abarahaamu,
 ó o Abarahaamu b̀an maá lé o Teraa,
 ó o Teraa b̀an maá lé o Nahoore,
 35 ó o Nahoore b̀an maá lé o Seruuki,
 ó o Seruuki b̀an maá lé o Arakoo,
 ó o Arakoo b̀an maá lé o Faleki,
 ó o Faleki b̀an maá lé o Ebere,
 ó o Ebere b̀an maá lé o Sala,
 36 ó o Sala b̀an maá lé o Kayinaamu,
 ó o Kayinaamu b̀an maá lé o Aafakisaade,
 ó o Aafakisaade b̀an maá lé o Semu,
 ó o Semu b̀an maá lé o Nᵰwee,
 ó o Nᵰwee b̀an maá lé o Lameki,
 37 ó o Lameki b̀an maá lé o Matuzala,
 ó o Matuzala b̀an maá lé o Enᵰki,
 ó o Enᵰki b̀an maá lé o Yarede,
 ó o Yarede b̀an maá lé o Maleleye,

ó o Maleleyεεle bân maá lé o Kayinaamu,
 38 ó o Kayinaamu bân maá lé o Ενῶσι,
 ó o Ενῶσι bân maá lé o Σεετε,
 ó o Σεετε bân maá lé o Adāma,
 ó o Adāma bân maá lé le Dónbeenĩ.

4

O Yeesu kúará lénló bïo
(Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13)

¹ Le Dónbeenĩ Hácírí pànká wi o Yeesu wán. O o wáa ló ho Zurudēn yi léé wà, á le Dónbeenĩ Hácírí lèñía wo vannáa le dùure yi. ² A mu yú wizooní búará-ḡun ká a *Satāni wee khà a loń bín. Hñn wizooní so yi búenbúen ó o yí dú bïo hùúu. Hã wizooní mu vaa véenii, á le hñni dà a. ³ Bïo ó o Satāni mɔn mu kà, ó o bía nɔn wo yi: «Le huee na kà á fo yí mɔn le? Ká fo lé le Dónbeenĩ Za bïo bon kénkén, à ù bïo le le huee na kà yèrémá wé ho dñnló.» ⁴ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Bïo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi: «Dñnló mí dòn yí máa na mukānĩ nùpue yi.»*»

⁵ Bñn mɔn ó o Satāni mu fó a yòoraráa le búee búii na dñn wán á yòó dñn ò o zéenía ho tá kána búenbúen làa wo le cúekúee wán, ⁶ ò o bía nɔn wo yi: «Í ì na ho pànká foñ á fo ò keñĩ hã ḡuhũ wán, á à na hã nãfòró lè hã semu na wi hã yi foñ, lé bïo le Dónbeenĩ nɔn hã miĩ. I dà a na hã yĩa á ï sii vá yi. ⁷ Ká fo tà á líí fàrá ù nɔnkóḡúná wán à ù búaanía mi, á hã bïo ò sñ foñ.» ⁸ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi: «U Nuhũso Dónbeenĩ lé yĩa á ù ko à ù búaanĩ à mún sá na orén mí dòn yi.»†»

⁹ Bñn mɔn ó o Satāni mu pá bñnía fó a vannáa ho Zeruzaleemu, á vaá yòó dñnía wo le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ ḡúntfahũ, ò o bía nɔn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenĩ Za bïo bon kénkén, à ù yén lii ho tá yi, ¹⁰ lé bïo mu túara: «Le Dónbeenĩ á a na le ḡii mí wáayi tonkarowá yi le 6a pa ù bïo sese.»

¹¹ A mu mún bñnía túara: «Ba à cɔn fo á líí wíoka à bàrá, bèra a na ù zeñ yí túii làa huee búii.»‡»

¹² O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mu mún túara lè Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi: «Yí ví ví yí khúaa ù Nuhũso Dónbeenĩ ḡii yi hàrí lòn wizon-kéní.»§»

¹³ Bïo ó o Satāni mu khà a làa bïo búenbúen san ó o wà ò o día a, á pannáa pñn-veere.

* 4:4 Mi loń Lándá zéeníló vūahũ (Deutéronome) 8.3 † 4:8 Mi loń Lándá zéeníló vūahũ (Deutéronome) 6.13 ‡ 4:11 Mi loń Lení vūahũ (Psaumes) 91.11-12

§ 4:12 Mi loń Lándá zéeníló vūahũ (Deutéronome) 6.16

O Yeesu b̄an k̄urú n̄uwā p̄đ a b̄io
(*Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15*)

¹⁴ B̄io á b̄un b̄uenb̄uen wó kh̄ina, ó o Yeesu wà van ho Kalilee k̄oh̄ ká le Dónbeen̄i Hácírí p̄anká wi o wán. O yèni ló ho Kalilee mu k̄oh̄ lórá b̄uenb̄uen yi. ¹⁵ O fù wee wé k̄arán 6a n̄upua 6a *zuífùwa k̄aránló z̄iní yi. A 6a b̄uenb̄uen b̄ent̄in fù wee wíoka a yèni.

(*Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6*)

¹⁶ B̄un m̄on ó o wà van ho Nazareete, hen na ó o d̄on yi. Ho *Sabaa zon̄ ó o van 6a zuífùwa k̄aránló z̄i làa b̄io ó o lá wee wé wéráa mu. B̄io ó o le mí ì k̄arán le Dónbeen̄i b̄ioní v̄uah̄, ó o líí h̄in̄on yóó đ̄in, ¹⁷ á 6a lá le *Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄ero *Ezayii v̄uah̄ n̄on wo yi. O o f̄o ho b̄era á f̄o m̄in làa b̄io k̄a:

¹⁸ «O Nuh̄so Hácírí á wi mī.

Lé b̄io ó o léra mi
le ĩ vaa b̄io le b̄in-tente b̄io
à na b̄ia lé 6a n̄i-khenia yi.

Le tonkaa mi
le ĩ b̄io na 6a k̄asósa yi
le 6a à k̄eñ m̄iten,
à ĩ m̄un b̄io na 6a muuivà yi
le 6a ȳo á à b̄iní wé è mi.

A ĩ na h̄a s̄an̄i-wia
b̄ia 6a wee beé lò yi.

¹⁹ A ĩ m̄un bue le l̄ulúure na ó o Nuh̄so s̄amu b̄io ò wé yi
b̄io.»*

²⁰ B̄un m̄on ó o bun ho v̄uah̄ á kh̄i n̄on ho k̄aránló z̄i ton-sá yi ò o líí kará á wee z̄eení h̄a b̄ioní mu j̄uná làa ba. A b̄ia wi le z̄i yi b̄uenb̄uen fá mí ȳo o yi. ²¹ B̄io ó o j̄ii zoó wee hen á b̄io k̄a lé b̄io ó o b̄ia n̄on 6a yi ho yahó: «Mí yí m̄on le? Le Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄ero b̄ioní na mi j̄á lé h̄on b̄io lan wee wé ho zuia.»

²² B̄ia wee j̄i h̄a b̄ioní mu b̄uenb̄uen wee wíoka a yèni á m̄un wó coon h̄a b̄io yi. Ba lá yí máa dé le h̄on b̄in-tentewà so na k̄a ó o dà wee b̄io. A 6a wee b̄io m̄in yi: «Yia k̄a k̄un̄í ȳin̄ó o Zozeefu ȳaró na wa b̄uenb̄uen z̄i lé wón wee b̄io h̄a b̄ioní mu na k̄a.» ²³ O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «Mí t̄iá s̄i, mi dà à wà le w̄ahiire na k̄a á à na mī: «T̄ini b̄anso weé ūten ūten.» Lé b̄un n̄on á mí ȳá pá dà à b̄iní ì b̄ioráa b̄io k̄a á à na mī: «B̄io á fo wó ho *Kap̄enayuumu yi b̄uenb̄uen á wa j̄á, á ū b̄en wé mu b̄an s̄ii hen k̄a m̄in k̄urú lóhó yi le wa mi.»» ²⁴ O o Yeesu pá b̄inía b̄ia: «Le ĩ mí ho t̄iá na mia: Le Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄ero na dà à yí le yèn-tente m̄in k̄urú lóhó yi, wón mia. ²⁵ Le ĩ mí ho t̄iá poni na mia: Le Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄ero *Elii p̄ah̄, á ho v̄iohó h̄ia đ̄in á yí máa tè á d̄on h̄a l̄ulúio b̄io t̄in lè mí

* 4:19 Mi loñ «Dónbeen̄i s̄amu l̄ulúure» Dónbeen̄i b̄ioní v̄uah̄ b̄ioní 6úí 6̄an k̄urá v̄uah̄ yi.

p̄ina b̄io h̄ez̄n, á le h̄ini ló ho k̄sh̄ú búenbúen yi. B̄un p̄ah̄ú ká 6a mah̄áwa mún boo o *Isirayeele n̄ipomu t̄ah̄ú. ²⁶ Ká le Dónbeen̄i mah̄á pá yí tonkaa o Elii 6a n̄i-kéní woon c̄s̄n, ká yín̄n ho Sid̄on k̄sh̄ú lóhó búí na 6a le Sar̄eputaa mah̄áa mí dòn c̄s̄n. † ²⁷ Ba búeréwà mún h̄ia boo o Isirayeele n̄ipomu t̄ah̄ú le Dónbeen̄i n̄i-cúa f̄ero Elize p̄ah̄ú, à 6a n̄i-kéní woon ó o búí s̄anía yí wan ká yín̄n o Siirii n̄i Naaman mí dòn. ‡»

²⁸ H̄s̄n b̄ioní so b̄io vaa véenii, à b̄un à b̄ia wi le z̄ii yi búenbúen h̄in̄on yòó ð̄n lé le sí-c̄l̄l̄e. ²⁹ Lé b̄un 6a d̄ēn̄ia w̄iira a wán, á vá lór̄aa léé líikaa lór̄aa ho lóhó m̄ón, á vaá yòora le búee mu na ho lóhó son wán b̄an n̄un-t̄ah̄ú le mí ì dón wo ò dé ho k̄sh̄ú yi. ³⁰ O o ð̄n̄d̄n̄ f̄ó mít̄en 6a níni yi á léé wà ò o díá 6a.

*O Yeesu w̄éera 6a v̄ánv̄arowà
(Maaki 1.21-28)*

³¹ B̄un m̄ón ó o wà van ho Kalilee lóhó, h̄ia 6a le *Kap̄eenayuumu. Ká 6a *z̄uíf̄uwa v̄ūrló wizonle na 6a le *Sabaa d̄s̄n, ò o k̄arán 6a 6a k̄aránl̄ó z̄ii yi. ³² A b̄ia n̄á a b̄ioní wó coon làa s̄òob̄éé lé b̄io ó o b̄ioní p̄ánká wi binbir̄i. ³³ Mu zon ò o n̄ii búí na ó o c̄iná wi yi á wi 6a k̄aránl̄ó z̄ii mu yi. A wón zoó b̄ia b̄io kà p̄ónp̄ón: ³⁴ «Éee! Nazar̄eete n̄ii Yeesu, léé webio á ū wà b̄ueé cà wa c̄s̄n hen? Fo buara wa yáaró b̄io yi léé? Ba le 1 yí z̄ū fo le? Un̄én lé ȳia lé le Dónbeen̄i n̄upue na le tonkaa.» ³⁵ O o Yeesu n̄amakaa wo yi: «Wé t̄éé, lé o n̄ii mu yi lòn̄b̄io!» O o c̄iná mu d̄ēn̄ia f̄ó a dó ho tá yi 6a n̄upua na wi b̄in búenbúen t̄ah̄ú ò o ló a yi ká a mah̄á yí yú a yí b̄óonia yi. ³⁶ A b̄ia k̄era b̄in na m̄on mu wéró b̄an búenbúen z̄ónkaa kará concáan. Cúa-ȳen, à 6a ȳer̄emáa wee b̄io mín yi: «Pát̄i! Dío ká lé le b̄ioní ȳén síi ká? O n̄upue mu wee na le n̄ii 6a c̄ináwa yi lè ho p̄ánká, à 6a máa ð̄n̄ kán wo ká 6a d̄ēn̄i wé b̄io ó o le 6a wé.» ³⁷ O o Yeesu ȳeni d̄ēn̄ia ló h̄á lór̄á na b̄amakaa b̄in búenbúen yi.

(Matiye 8.14-17; Maaki 1.29-34)

³⁸ B̄io ó o zoó ló ho k̄aránl̄ó z̄ii, ó o t̄er̄enna van o Sim̄on z̄ii. O vaa d̄ēn̄ii à b̄un 6a wee b̄io làa wo le o Sim̄on b̄an h̄io h̄aa le t̄ēn̄i wee z̄éé. A 6a f̄iora a le o w̄é wo. ³⁹ O o vaá zon á líi l̄unl̄urá a n̄uh̄ú yi ò o b̄ia le le t̄ēn̄i lé o yi, á le d̄ēn̄ia ló. Mí lahó yi ó o h̄in̄on n̄on ho ð̄nl̄ó 6a yi.

⁴⁰ B̄io le wii líi zon, § á b̄ia búenbúen na 6a v̄ánv̄arowà lè mí síiwà wi c̄s̄n á buan 6a buarar̄áa. O o b̄ò mí níni 6a n̄i-kéní kéní wán á 6a wan. ⁴¹ Ba n̄upua c̄èr̄èe na 6a c̄ináwa wi yi á 6a wee lé yi ká 6a a b̄io p̄ónp̄ón: «Ūn̄én lé ȳia lé le Dónbeen̄i Za.» Ká

† 4:26 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání v̄uah̄ú (1 Rois) 17.9 ‡ 4:27 Mi loñ Bá-zàwa

cúa-nun n̄ii v̄uah̄ú (2 Rois) 5.1-14 § 4:40 Mi loñ Maaki v̄uah̄ú 1.32

a Yeesu wón màhã wee zá làa ba le 6a yí bío. Lé bïo 6arén mí bæere yáá zū mu le o lé *Yia le Dónbeenĩ mən léra.

*O Yeesu wee bue le Dónbeenĩ bín-tente
(Maaki 1.35-39)*

⁴² Bún 6àn tá lée tən yĩnbii bũirĩi, ó o Yeesu hĩnən khèra ló van le lùe 6úi na a nùpue mía yi, á vaá kará mí dòn. Bïo 6a nùpua sına yí mən wò, á 6a wee cànka a. Bïo 6a vaá yú a, á 6a wáa yí wi à 6a bĩnĩ díá ò o khèn làa ba. ⁴³ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Ó, o! I mún ko à ĩ va hã lórá na ká yi à vaa bue le *Dónbeenĩ béeñĩ bín-tente bín, lé bïo á bún lé bïo le Dónbeenĩ tonkaa mi bïo yi.» ⁴⁴ O o hĩnən wà, á vaá wee bue le bín-tente 6a *zuífùwa kàránlò zíní yi ho *Zudee kòhũ yi.

5

*O Yeesu von mí nĩn-yání nĩ-keninia
(Matiye 4.18-22; Maaki 1.16-20)*

¹ Wizonle 6úi ká a Yeesu wi ho Zenazarēte* vū-beenĩ jii á 6a zãamãa kĩnía yi wee jàa mín, lé bïo 6a wi 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ, ó o mən hã wonna bïo jùn ká hã đĩn mín nĩsãa mu jummu jii. ² Ba ce-pawà na zon hã 6uararãa 6úen6úen ló lée đĩn wee sēē mí zùánwà. ³ Hã wonna mu 6àn dà-kéní lé o Simən te ho, á hón lé hĩa ó o Yeesu fiara zon, ò o bía nən wo yi le o jàa zo mu jummu yi cĩnú, bún món ó o líi kará ò o wee kàrán 6a zãamãa na đĩn bín.

⁴ Pãahũ na ó o bía vó yi, ó o khii wee bío là a Simən: «Wáa vá zo mu jummu na boo yi, à ùnén lè mí nĩnzàwa na páanía wee sá à yénní mí zùánwà kúee mu jummu yi à mi wiika 6a cewà.»

⁵ O o Simən bía làa wo: «Éee! Ùnén! Lorí! Wa púia mu jummu yi cãana à wa yí fò hãrĩ ceza. Eē ká ũ bionĩ jii wán, á ĩ yénní hã á à kúee.» ⁶ A 6a yénnía hã kúaa mu jummu yi á hã líi vūn 6a cewà cèrèē, lée cĩnú ká hã zùánwà hũni lá à fáa. ⁷ A 6a von mí nĩnzàwa ce-pawà na wi ho won-veere yi le 6a 6uee séení mí. A bán 6uara 6ueé séení 6a á hã wonna mí bïo jùn sú le 6a cewà fúaa hã wi hã líi lí mu jummu yi.

⁸ Bïo ó o Simən Piere mən mu ká sii, ó o líi 6úrá a Yeesu tá ò o bía nən wo yi: «Bú! Nũhũso, ĩ yáá 6èntĩn lá yí ko à ĩ sùará foñ lé bïo á ĩ lé o bè-kora wéro.» ⁹ O Simən wee bío ká sii lé bïo 6a ce-kuii na 6a vūn ká bïo zãnía wo dàkhĩna, orén làa bĩa páanía wi ho woohũ yi làa wo. ¹⁰ Hãrĩ o Zebedee nũwã Zaaki làa Zãn na mún lé 6a ce-pawà, bán mún zãna lè 6a bïo sii. O o Yeesu bía nən o Simən mu yi: «Áyĩ! Yí zón dèē woon. Lii hĩnĩ. A lá ho zuia jii wán, á 6a nùpua lé bĩa fo wé è yí á à 6ua à 6uennãa ĩ cõn.» ¹¹ Bún món á 6a vá mí wonna 6ueé đĩnía mu

* 5:1 Ho Zenazarēte vū-beenĩ yèni, ho Kalilee vū-beenĩ lè ho Tiberiade vū-beenĩ 6úen6úen lé ho vũhũ dà-kéní 6a wee ve ká.

ɲumu ɲii, à ɓa kúará mí bío búenbúen bín, à ɓa bò là a Yeesu wà.

O Yeesu wɛ́era a b̀leré n̄i
(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)

¹² Wizonle búí ká a Yeesu wi ho lóhó búí yi, ó o fò mín là a *b̀leré n̄i búí. Bío ó o m̄n o Yeesu ó o d̄enía líí búrá à yahó á buure ɓó ho tá yi. O o flora a yi kà: «Núhũso! Fo dà à wɛ́e mi ká fo tà.» ¹³ O o Yeesu líí bò mi níi o wán ò o bía n̄n wo yi: «Í tà mu, wãa wa.» Mí lahó yi ó o n̄i d̄enía wan. ¹⁴ Bún m̄n ó o Yeesu henía bío kà làa sòobéε n̄n wo yi: «Bío wo foñ á ũ yí bío le ǹpue ɲí. Ká ũ màhã vaa zéení ũten lè le *Dónbeenĩ yankaro. A ũ mún wé mu hãmu bío na ó o *M̄yize bò le ɓa wé wé mu d̄ní yi à ɓa búenbúen z̄n ká ũ wan bío bon.»

¹⁵ Ká bún yí hò bío ɓa wíokaa wee bío o Yeesu bío hã lùà búenbúen yi. A ɓa ǹpua c̄r̄εε wee vá kúee mín wán à ɲínáa o bioní à mún ɓua mí vánvárowà lè mí síiwà à ɓuennáa ó c̄n le o wɛ́ε. ¹⁶ Ká a Yeesu wón màhã wee wé wé ká a lén mí dòn vaa fio le lùe búí na wan búírín yi ká a b̄n b̄en.

O Yeesu wɛ́era a mùamúa
(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)

¹⁷ Wizonle búí ò o Yeesu wee kàrán ɓa ǹpua. Mu n̄nzoñ ká ɓa *Fariz̄ewa lè ho *làndá bío zéenílowa wi bín á kará ɓó a yi. Ba ló ho Kalilee lè ho *Zudee lórá c̄r̄εε yi. Ba búí yàá pá ló ho Zeruzal̄emu lóhó yi. O Núhũso Dónbeenĩ pánká na wi o Yeesu yi lé h̄a n̄n ó o wee wɛ́eráa ɓa vánvárowà. ¹⁸ Yio ɓuee t̄i, à ǹpua búí sò mí mùamúa luaráa ká a wi mí d̄amu d̄ε wán. Bío ɓa ɓueé d̄n á ɓa wi ɓa zo le z̄i yi làa wó à zoó bàrá a Yeesu yahó. ¹⁹ A ɓa wó fúuu san lé bío ɓa ǹpua boo dà. A ɓa díá ɓa yòora làa wó le z̄i mu lòho, á yòó kara ho s̄n-kéní à ɓa can hã h̄ni o mùamúa mu d̄amu d̄ε yi á liinía làa wó líí bàrá a Yeesu yahó b̄a wi bín búenbúen t̄iahú. ²⁰ Bío ó o Yeesu m̄n bío ɓa dóráa mí sía wo yi, ó o bía n̄n o mùamúa yi: «Wàn b̄nlo, ũ bè-kora séra díá.»

²¹ Bío ó o bía bún ká á ho làndá bío zéenílowa lè ɓa Fariz̄ewa á wee bío mí yiwa: «O ǹpue mu léé wée á wee m̄ní m̄ten lè le Dónbeenĩ ká síi? Lé wée dà a s̄n mu bè-kora á à díá ká yín̄n le Dónbeenĩ mí dòn.» ²² Ká a Yeesu màhã z̄na ɓa yilera ó o bía n̄n ɓa yi: «Lée webio n̄n á hã yilera na ká síi wiráa mia? ²³ Lé mu yén bioró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra díá léé tàá lé à bío le o h̄n̄i varáka? ²⁴ Ká í màhã wi á mí z̄n le o *Ǹpue Za yú ho pánká ho tá wán à s̄nnáa mu bè-kora díá.» O o wãa bía bío ká n̄n o mùamúa yi: «Le í bío mu na foñ, lii h̄n̄i, lá ũ d̄amu d̄ε á ũ khíɓo.» ²⁵ O o n̄i mu d̄enía h̄n̄n yòó d̄n bún wán ɓa búenbúen yio yi á líí lá mí d̄amu d̄ε ò o wee ɓuaaní le Dónbeenĩ ká a wà ɲn mí z̄i. ²⁶ A ɓa búenbúen wó

coon mu bïo yi. A 6a zãna à 6a pá wee khòoní le Dónbeení kà síi: «Wa 6èntín mən yéréké bè-bárakáwá zuia.»

O Yeesu von o Levii le o bè mí yi
(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)

²⁷ Bún món ó o Yeesu ló lée wà. O vaá wee khíí ó o mən o lànπό fé 6úí na 6a le Levii ká a kará mí tonló lùe yi. O o bía nən wo yi: «Híní bè mií.» ²⁸ O o Levii dèenía hínən díá mí tonló lè mí bïo 6úen6úen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho dínló o Yeesu bïo yi, ò o von wo mí zii. O mún von 6a nùpua 6úí 6a 6ueé páanía kará wee dí. Ba cèrèè lé 6a ninzàwa *lànπό féwá. ³⁰ A bïo 6a Farizíewa lè ho làndá bïo zéenílowa na bïo sã 6a yi mən mu á 6a wee khí mí kíó yi. A 6a tùara a Yeesu nĩ-kenínia yi: «Lée webio nən á mi pá tà wee dí ká mi ì ɲu lè 6a lànπό féwá lè 6a nĩ-kora na kà?» ³¹ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Héyí! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tñi 6ànsò dǎní le? Bùeé, 6a vǎnvárowá lé bía wee wé cà a dǎní. ³² Inén yí 6uara bía wee leéka le mí téréna bïo yi dé. Bía zū le mí lé 6a bè-kora wérowá lé bía á ì 6uara bïo yi, bèra a na à 6a khí mu bè-kora wéro yi.»

O Yeesu bía le ɲii líró bïo
(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)

³³ Bún món á 6a nùpua 6úí tùara a Yeesu yi: «O Zǎn nĩ-kenínia wee wé lí mí ɲiní à mún wé mí floró, á 6a Farizíewa nĩ-kenínia mún wee wé kà síi. A ùnén nùpua bán 6èn wee dí ká 6a a ɲu lée webio?» ³⁴ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mi yí mən le: Pǎahú na 6a nùpua wi mu yaamu sǎnú díró yi là a há-fla 6àn báa á 6a so dà à bïo le 6a lí mí ɲiní le? ³⁵ Ho pǎahú 6úí khíí dǎ ó o há-fla 6àn báa 6a a lén 6a tǎhú, bún ká 6a màhá wé è lí mí ɲiní.»

³⁶ O o mún bínía wà le wàhiire na kà nən 6a yi: «Nùpue na a lá mí báká finle á à kúii bïo 6úí á à la lè mí báká kínlè na lèera wón mía. Lé bïo ká a wó mu, á ho dà-finle á à yáa. A bïo lan mún yi mún máa wíi mún. ³⁷ Làa bún síi, nùpue máa kúee *dívén fla sǔmàni-kíá yi. Lé bïo ká a kúaa ho bín ká ho hía wee za, á há à nàma, á ho dívén á à kúia, á há sǔmàniwa mún ò yáa. ³⁸ Ho dívén fla ko ho kúee há sǔmàni-fla yi. ³⁹ A nùpue mún máa díá dívén kíá ká a máa ɲu dívén fla. Lé bïo á 6a wee bïo le ho dívén kíá lé hía sí.»

6

O Yeesu zéenia ho Sabaa bïo lè 6a nùpua
(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)

¹ Mu wó ká a Yeesu wee kǎa há mana 6úí yi ho *vúrló wizonle na 6a le Sabaa zoñ, ó o nĩ-kenínia wee báará zoo khé

ho ðĩnló lée pùká là. ² A 6a *Farizíewa búí mɔn mu á 6a wee bío làa ba: «Lée webio nɔn mí wee wéráa bío kà? Wa làndá hò mu.» ³ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Bíó ó o *Daviide yánkaa wó ká arén lè mí nùpua á le hĩni dà á mi ðĩn yí kàrána yí mɔn le? ⁴ Orén míten zon le Dónbeenĩ zĩi á zoó lá le Dónbeenĩ hãmu búurú á là, ò o buan ho búí lée nɔn bíá làa wó bò mín yi. Ká a nɔn lá yí ko ò o wé mu, lé bío le *Dónbeenĩ yankarowà mí dòn lé bán wee wé là ho.» ⁵ O o tĩn pá bĩnía bíá nɔn 6a yi: «O *Nùpue Za lé yĩa á ho Sabaa bío wi níi yi.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu búí zon ó o Yeesu van ho kàránlò zĩi yi á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua. Mu zon à nĩi búí wi bĩn á nín-tĩánĩ bàhó húrun. ⁷ A ho *làndá bío zéenílowa lè 6a Farizíewa bò mí yío o Yeesu wán le mí ì loń ká a pá à wéé nùpue ho Sabaa zon, lé bũn 6a à ðĩn wán á à yíráa wo ò kooní yi. ⁸ O o Yeesu zũna 6a yilera ò o pá bíá nɔn o nĩi na bàhó húrun yi: «Lii hĩnĩ vá ðueé lée ðĩn hen kà 6a nùpua yahó le 6a mi fo.» O o nĩi líi hĩnɔn á vá ðueé lée ðĩn. ⁹ O o Yeesu bíá làa ba: «Le í tùa mia làa bío búí: Lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zon? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho kání a nùpue lée, tàá lé ho búie o?» ¹⁰ O o Yeesu lora 6a búenbúen yi khíi fò ò o bíá nɔn o nĩi yi: «Hóoní ũ bàhó.» O o nĩi hóonía ho á ho ðeenía wan. ¹¹ A ho làndá bío zéenílowa lè 6a Farizíewa sía cã mu yi làa sòobéε, á 6a wee wãanĩ mín yi: «Lée webio á wa yáá à wé á à yíráa wo ò fi níi yi coon?»

O Yeesu hueekaa mi tonkarowà píru jun

(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)

¹² Wizonle búí ó o Yeesu hĩnɔn le mí yòó wé mí fioró le búee wán, ó o yòó flora le Dónbeenĩ yi bĩn fúuu cãana. ¹³ Bío ho tá tñ, ó o von mí nĩ-kenínia kúaa mín wán, á hueekaa 6a píru jun 6a tĩahũ á có yèni làa tonkarowà. Hĩa kà lé 6a yènnáa:

¹⁴ O Simɔn na ó o có yèni làa Piere,

o Andere na lé o Simɔn mu bán za,

o Zaaki là a Zãn, o Filiipu là a Baatelemii,

¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifee za Zaaki,

o Simɔn na lé 6a Zelootewa* kuure nùpua nĩ-kéní,

¹⁶ o Zaaki za Zudaa,

là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu o zúkúsa níi yi.

O Yeesu kàrána 6a nùpua á wéera 6a búí

(Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)

¹⁷ Bũn mɔn, ó o Yeesu bĩnía bò lè mí nĩ-kenínia lion ho tá pèerú yi hen na ó o mɔn-bèwa cèrèè ðĩn yi. Ba minka zãamáa mún wi bĩn. Ba ló 6a *zúifùwa kōhũ kùaráa búenbúen yi, ho Zeruzalεmu lóhó, lè ho Tiire lè ho Sidōn lórá na wi mu yámú

* 6:15 Mí loń Matiye vūahũ 10.4

jumu jii ló-zàwa yi. ¹⁸ Ba búenbúen wà buée jí a Yeesu cǎn á mún ñ cànka ò o wéé ba vééna. Bĩa ba cǎnawa wee beé lò wee yí mítén. ¹⁹ Ba nùpua búenbúen wee cànka à ba yí o túii yi, lé bǐo le Dónbeenĩ pánká na wi o yi á wee lé lée wéé ba nùpua búenbúen.

(Matiye 5.1-12)

²⁰ O o Yeesu wáa yòó lora mí ñĩ-kenínia yi ò o bía:

«Minén na lé ba ñĩ-khenia, mi júná sí,
lé bǐo le Dónbeenĩ béenĩ á mi níni wi yi!

²¹ Minén na le hĩni wee búe ho zuia, mi júná sí,
lé bǐo á bǐo mi wee ca á mi ì yí á mu jii ì sí!

Minén na wee wá ho zuia, mi júná sí
lé bǐo mi khíi dĩ hã konsíní!

²² «Ká ba nùpua khíi jina mia, á pã mia, á wee là mia, á wee yáa mi yèni o *Nùpue Za bǐo yi, se mi júná sí. ²³ Mi zámaka à wé coronka lé bǐo le Dónbeenĩ búia beenĩ pan mia ho wáayi mu bǐo yi. Mu bon, lé kà síi á barén bàn bùaawa mún yánkaa beéraràa le *Dónbeenĩ jii-cúa fεεrowà lò.

²⁴ εε ká minén náfòró bǎnsowà á ho yéréké khíi sá yi,
lé bǐo á mu bǐo búenbúen mí yú vó,

á bǐo máa bǐni máa bè mu wán máa na mia.

²⁵ Minén na wee dí bùubaa ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,
lé bǐo á bǐo cèrèè hĩni khíi tè mia.

Minén na wee dĩ hã konsíní ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,
lé bǐo mí bǐo khíi wé ho yahó sèrò lè le wéé.

²⁶ Minén na ba nùpua wee wíoka yèni á ho yéréké khíi sá yi,
lé bǐo á lé kà síi á bàn bùaawa mún yánkaa wó làa bǐa fù
le mí lé le Dónbeenĩ jii-cúa fεεrowà ká mu jǎn yí bon.

Wa ko wa wé wé mu bè-tentewà làa bǐa yi wa wεn

(Matiye 5.38-48)

²⁷ «Àwa, minén na wáa dĩn wee jí í cǎn búenbúen lé minén á ì wee bǐo bǐo kà a na yi:

Mi wań mi zúkúsa.

Bĩa jina mia à mi wé mu bè-tentewà na yi.

²⁸ Bĩa wee dánkání mia
à mi wé dúbua yi.

Bĩa wee yáa mi yèni
à mi wé fio na yi.

²⁹ Hàrí ká a búí dó ù sáahó yi,
à ù yèrè má hĩa so dá a yi.

Ká a búí fó ù kánbun,
à ù mún díá le o fé ù báká.

³⁰ Yía flora bǐo ù cǎn,
ù na mu wo yi.

Yía lá ù bǐo,
à ù díá le o bua.

31 Bïo mi wi à 6a ñi-vio wé na mia,
à mi wé mu 6àn síi à na 6a yi.

32 Ká bïa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bïní ì yí bïo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wa bïa wa 6a. 33 Ká bïa wee wé mu bè-tentewà na mia lé bán mí dòn mi wee wé mu 6àn síi na yi, á mi wee leéka le mi so pá à bïní ì yí bïo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee wé bïn. 34 Ká bïa khii dàñ mu á à wí mia, lé bán mí dòn á mi wee ke lè mí bïo, á mi wee leéka le mi so pá à bïní ì yí bïo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee ke mín bïowa làa mín làa bïn síi à paráa mu khii wíló. 35 Εε ká minén yí wé bïn. Mi wañ mi zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na 6a yi. Ká nùpue kon ù bïo, ù yí dé ù síi mu khii bïní wíló yi. Lé bïn ñ na ká mi ì wé le Dónbeení na wi mu bïo 6úen6úen ñúhú wán zàwa, lé bïo á 6a bè-yízúrìlowà lè 6a ñi-sùmáa á le wee wé mu bè-tentewà na yi. 36 Mi zúrì le hii wéró làa bïo á mín Maá Dónbeení zúnáa le hii wéró bïo síi.

*Mi wé yí cítí nùpue
(Matiye 7.1-5)*

37 «Mi wé yí cítí nùpue, á le Dónbeení mún máa cítí mia. Mi yí siini nùpue ñúhú, á le Dónbeení mún máa siini mí ñúná. Mi wé sèn día na mín yi, á le Dónbeení mún wé è sèn ñ día á à na mia. 38 Mi wé hã mu bïo, á le Dónbeení mún wé è hã mia. Mu bïo na le Dónbeení á à hã làa mia á à wé bïo na à kúee mí dèe yi á à didíi fúaa ká mu sú cáa púuu. Lé bïo le wíló dèe na mi wee mònzá lè mu bïo, lé dén 6àn síi á le Dónbeení á à mònzá lè mí bïo á à na mia.»

39 O bïnía wà le wáhiire na kà: «Muii so dà a tè mí ninza muii bïni wán le? Bùee. Lé bïo ká 6a vaá dñn ho kñhú á 6a mí nùwá ñun á à páanì ì zo ho. 40 Ñi-keníni na po yia wee kení a wón mía. Nùpue léee nùpue na kenía dñn ó o dà à wé làa yia kenía wo bïo síi. 41 Léee webio ñon á le zóore na wi ù yère yi á fo yí zú bïo, à le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi á fo màhá ñon wee zéeni? 42 Fo dà a wé kaka à bío le mi ninza día le ù lén le zàn-dèe na wi o yère yi, ká le zóore na wi ùnén yère yi á fo yí zú bïo le? Yí ñon ùten na le! Le zóore na wi á ù yère yi lé ño á ù ko à ù lén vé, á ù ylo màhá à mi wéréwéré á à dàñ ñ lénnáa le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi.

*Le vñdèe lè mí bia wáhiire
(Matiye 7.16-20; 12.33-35)*

43 «Vñdèe na se máa wé ha bia na yí se, á le vñdèe na yí se mún máa wé ha bia na se. 44 Mu bon, le vñdèe bia lé hñ 6a wee wé bè yi à zúrínáa le síi. Lunkúnsòró máa wé fáa 6ódíohó wán. A ñia mún máa wé khé kíkahó wán. 45 O nùpue na se wón wee wé bío hã bïn-tentewà lè bïo á bïo wi o síi yi se. Ká

yĩa yí se wón wee wé bío hã bín-kora, lé bío á bío wi o s̄i yí yí se. O nùpue bío na wi o s̄i yí, lé bún wee wé lé là a jii.

*Hã z̄ni bío jun wahiire
(Matiye 7.24-27)*

⁴⁶ «Mi wee ve mi le <Núhũso! Núhũso!> à mi màhã yí máa wé bío á ì wee bío na mia á mu jùhũ so wi le? ⁴⁷ Mi ñin le ì zéeni a nùpue na wee buen ì c̄n, à jí ì bíoní, à mún bè hã yi bío ó o bío bonnáa mín làa mia. ⁴⁸ O bío bonmín làa nùpue búí na le mí ì so mí z̄i ó o náana ho tá á líi bó le huee yi a màhã bò yi fáraráa le jùhũ. Hã vi-beera t̄eró p̄ahũ á mu jun-beeni gueé d̄ekio le à le pá ñin. Le yí tò lé bío le jùhũ fárá se. ⁴⁹ Εε ká yĩa wee jí ì bíoní ò o yí máa bè hã yi, wón ãanso bío bonmín làa nùpue búí na fárá mí z̄i jùhũ ho tá k̄amáa yi á son. Bío ho vi-beeni tò á mu jun-beeni ãuara gueé bó le yi, à le d̄enía tò p̄up̄è.»

7

*Ba dásiwá jùhũso ton-sá w̄eró bío
(Matiye 8.5-13; Z̄an 4.46-54)*

¹ Bío ó o Yeesu bía h̄n bíoní so búenbúen á ñon ãa z̄amáa yi vó, ó o wà van ho *Kap̄eenayuumu. ² Mu p̄ahũ ká ho *Oroomu dásiwá jùhũso búí wi b̄in á ton-sá ñi-kéní na ó o b̄ent̄in wa làa s̄ob̄eε á lò yí here día mu húmú jii wán. ³ Bío ãa dásiwá jùhũso mu j̄á a Yeesu bío, ó o tonkaa ãa *z̄úif̄uwa ñi-k̄ia n̄wã yen búí le ãa vaa fio wo le o buee w̄é mí ton-sá. ⁴ A bán wà van o Yeesu c̄n á vaá wee b̄onb̄oní a ká ãa à bío làa wo: «O ñi mu na tonkaa wen b̄ent̄in ko lè ù s̄eení, ⁵ lé bío ó o wa wa ñipomu. Orén lé yĩa léra mí ñi yi á s̄enía wen á sonnáa wa k̄aránlò z̄i.» ⁶ O o Yeesu d̄enía bò làa ba á ãa wà. Bío ãa vaá s̄uaraa o ñi mu z̄i à bún ò o ñin tonkaa mín b̄nlowà le ãa lée bío na a yi: «Núhũso, yí seé ùten ì bío yi. Ù buenlò ì z̄i yi lée bío na á ì yí koráa. ⁷ Lé bún bío yi á ì yí heníanáa ì s̄i á yí ãuara ù c̄n ñten. Na le jii á ì ton-sá pa à wa. ⁸ Inén ì beere j̄únása wi á ì wee bè bíoní yi. A ñén mún wi ãa búí jùhũ wán, á bán mún wee jí ì c̄n. I le yĩa va hen à wón va b̄in, ì le o búí buen ò o d̄ení buen. I le ì ton-sá wé bío na, ò o d̄ení wé mu mí lahó yi.» ⁹ Bío ó o Yeesu j̄á h̄n bíoní so, ó o wó coon o ñi mu bío yi, ó o ȳeremáa khii bía lè ãa z̄amáa na bò a yi: «Le ì bío na mia: O *Isiraȳele ñipomu búenbúen yi á ì ñin yí fò mín làa nùpue na s̄id̄eró mi yú yĩa kà yi.» ¹⁰ A ãa dásiwá jùhũso ãan b̄nlowà b̄inía khíbon á vaá yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu v̄enía o Nap̄ee mah̄a za

¹¹ Bún món ó o Yeesu wà wee va ho lóhó búí na ãa le Nap̄ee. O o ñi-kenínia lè ãa z̄amá-kúii bò làa wo. ¹² Bío ó o vaá ñn ho

lóhó jii, ó o fò mín làa nùpua búí à 6a 6uan mí nǐ-hío wà vaá nù. Yia húrun lée maháa búí te mí za kéní. Ho lóhó nùpua cèrèè ló á bò là a háa mu. ¹³ Bío ó o Nùhúso mən o háa mu ó o màkàrí 6uan wo yi. O o bía làa wo: «Háa mu, yí yáa ũ yilera.» ¹⁴ O o wà vaá 6ó 6a yi á lá mí nǐi bò le kháare wán á bía 6uan o nǐ-hío dǐn. O o Yeesu bía: «Yàrónza, lii híní, lé mi bía mu.» ¹⁵ O o dèéníá líi hínən yòó kará wee bío. O o Yeesu hoonía wo yòó dó bán nu nǐi yi. ¹⁶ A bía wi bín búenbúen zána á 6a wee khoní le Dónbeení kà síi: «Yia kà mahá lé le *Dónbeení jicúa fεero binbirí á wa yú. Le Dónbeení ló 6uara á wà 6ueé fení mí nǐpomu.» ¹⁷ O Yeesu bío na ó o wó kà dèéníá jí 6a *zúifùwa kōhú búenbúen yi á dà khii zon hía làa ba 6ó mín yi mún.

*O Yeesu zéenia mi buenló jùhú nən o Zān Batiisi yi
(Matiye 11.2-6)*

¹⁸ O Zān Batiisi nǐ-keninia vaá bía bǐo wó búenbúen á nən wo yi. Bún món ó o von 6a nùwā jùn búí 6a tlahú ¹⁹ á tonkaa le 6a vaa tùa o Yeesu yi: «Ūnén lé yia á wa jí bǐo le fo ko ũ buen lée, tàá wa pá ko à wa lòní nǐ-veere?» ²⁰ A bán wà vaá yú a Yeesu á bía nən wo yi: «O Zān Batiisi tonkaa wən ũ cǐn le wa 6uee tùa foñ le lé fo lé yia ko ũ buen lée, tàá wà pa nǐ-veere?» ²¹ A mu wáa wó se à 6a 6ueé dǔn ò o lan wee wéé 6a nùpua cèrèè na mu vǎmú lè mí síiwà tò. O mún wee jí 6a cínáwa lén bía 6a wi yi, á mún wee hén 6a muiiwà yǐo à hā mi wéréwéré. ²² Bún wéró món, ó o mahá yèrémáa wee bío là a Zān tonkarowà: «Mi lén vaa zéeni bǐo mí mən làa bǐo mí jí à na a Zān yi: Lé 6a muiiwà yǐo wee mi, á 6a mùamúawà hínən wee varáka, 6a 6ùeréwà wan, 6a bekewà jikōnna wee jí mu bǐo, 6a nǐ-hía wee vèe, á le bín-tente wee bue na 6a nǐ-khenia yi.* ²³ Yia yí pá í bǐo ká a tà mu yi se wón bānsò jùhú sí.»

*O Yeesu wee bǐo o Zān Batiisi bǐo
(Matiye 11.7-11)*

²⁴ Bío ó o Zān tonkarowà bǐnía wà, ó o Yeesu wáa wee bío o Zān mu bǐo lè 6a zāamáa kà síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lé ho konkohó na ho pinpiró wee héé vǐnvá lée? Bùeé. ²⁵ A lée webio mi vaá lora? Lée nùpue búí na sía hñnbñnən le? Hñn sí-sení bānsowà so lé 6a pāmá-beera zíní á 6a wi yi. ²⁶ A lé o yén mi van bǐo yi? Lé le *Dónbeení jicúa fεero lée? Ká mu lé wón se mi tǔiá sí. O yáa pá po wón, le í bǐo mu na mia. ²⁷ Orén lé yia le Dónbeení fèra bía bǐo mí vōnna yi: † í tonka í tonkaro o ò dí ũ yahó á 6ueé wíoka ũ wōhú.† ²⁸ Le í bǐo mu na mia: Ba nùpua na ho dǐmíjí yi búenbúen á

* 7:22 Mi loñ Ezayii vūahú 35.5; 61.1 † 7:27 Mi loñ Malasii vūahú 3.1

yĩa ñúhũ wi po a Zãn wón mía. Εε κά le *Dónbeenĩ béenĩ zàwa món-dí màhã pá po a.

(Matiye 11.16-19)

29 «Ba ñúpua búenbúen, hàrí ho *lànpo féwá á hĩa wee ßuee ñí a Zãn cón. A 6a tà zũrina le le Dónbeenĩ bío bon á 6a wee ßuen o cón ò o bátizé 6a. 30 Ká 6a *Farizíεwa lè ho *lándá bío zéenilowa bán yí tà bío le Dónbeenĩ le mí ì wé è na 6a yi, á 6a 6èn mún pá à Zãn *bátéèmu bío.» 31 O o Yeesu bĩnĩa bía: «Ho zuia ñúpua na kà á ì dà à tèé lè 6a yén? Lé 6a yén á 6a bío ßonnáa mín? 32 Ba ka lè 6a háyúwá na lée kará 6a ñúpua fèminló lahó yi, á wee háanĩ na mí ñinzàwa na zoó le ßonfónii yi kà:

Wa 6úa hã sĩa san,
à mi le mi máa lée yo.

Wa bó le yèni,
á mi le mi máa wá.

33 Bío ó o Zãn Batiisi 6uara á yí máa dí ðĩn-poni, á mún yí máa ñu *dĩvén, á mi le o cĩná wi o yi. 34 A bío ó o *Nùpue Za 6èn 6uara wee dí, á mún wee ñu ho dĩvén á mi mún yí tà bũn, á mi wee bío bío kà: «Mí loń! O ñĩ na kà yí máa wé bío 6úi ká mu yĩnoń ðĩnló díro làa ña-ñunló. O lé 6a *lànpo féwá lè 6a bè-kora wérowà 6àn 6ónlo.» 35 Εε κά bía búenbúen na mu bè-zũrminĩ wi yi bío bon, bán wé è wé mu bè-zũrminĩ mu 6àn wára.»

O bá-fé na bè-kora séra día bío
(Matiye 26.1-13; Zãn 12.1-8)

36 Wizonle 6úi ó o Farizíε 6úi von o Yeesu le o 6uee dí mí zii. O o Yeesu van á 6a vaá khónkaa dũmaka† wee dí. 37 Hón pãahũ so yi ò o hãa 6úi na á ho lóhó ñúpua búenbúen zũ bá-fénló bío á ñá bío ó o Yeesu wi o ñii mu zii, ó o 6uan mí dèε 6úi na yàwá here na sú lè ho ñiló na sãmu sí á 6uararãa bĩn. 38 Bío ó o 6ueé zon, ó o bánbãa khii hùerá a Yeesu món ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zení wán. O o ñun-vãní lé ðio ó o wee bĩní sũuka làa hã, bũn món ó o wee bĩní yèε hã ká a kúee ho ñiló mu hã wán.

39 A bío ó o Farizíε na ó o wi zii á mən mu, ó o wee bío mi yi: «Yĩa ká cén lá lée Dónbeenĩ ñi-cúa fεero kénkén, ó o lá a zũn o hãa mu na wee lanlãka a zení léenii, là a bè-wénia.» 40 O o Yeesu bía ñon wo yi: «Simon, ì ì bío bío 6úi á à na foñ.» O o Simon le: «Ñúhũso, bío.»

41 O o bía làa wo: «Nùpua ñuwã ñun hĩa kon ñàðòró 6ànso 6úi wári. O ñĩ-kéní lée wén-hãani khĩa-hònú, ò o ñĩ-kéní na so lée wén-hãani 6úarã-ñun làa píru. 42 Bío á yĩa 6a kon le cón

† 7:36 O Yeesu pãahũ ká 6a zúifũwa le mí ì dí, á 6a khón darãka kĩnĩ ho ðĩnló yi díráa.

zū à 6a yí dà le máa wí, ó o 66 6a mí nùwā ɲun kení. Awa! Ba nùwā ɲun mu tʃahũ, á ù wee leéka le lé o yén ò waí o ńni mu á à poń mí ninza.» ⁴³ O o Simɔn bía: «ĩ wee leéka le lé yĩa ó o díá le kee na 6ùaa nɔn yi.» O o Yeesu le: «Ū bío bon, fo mà ho tũíá.»

⁴⁴ O o yèrèmáa khíi sánsáa o hãa mu ò o wee bío là a Simɔn: «Fo yí mɔn le: í bueé zon hen coon à ù yí le 6a 6ua mu ɲumu buee sɛɛ le í zení, ò o hãa na kà wón wá siinia hã á binia sùukaa lè mí ɲún-vání. ⁴⁵ Bío á í bueé dãn ù zii, á ù yí hínɔn yí wĩira mi á yí yèera níi, ò orén lè mí buee zoró hen á í zení lé hón ó o wĩira lè ho yèeró. ⁴⁶ Fo mún yí kúaa ɲiló í ɲúhũ wán á yí dóráa ho cùkú miĩ, ò orén wón lé ho ɲiló na sãmu sí ó o kúaa í zení wán. § ⁴⁷ Lé bũn nɔn à ù bío mu á à na foñ: Bío ó o hãa mu 6a séra bè-kora cèrèè díá lé bũn nɔn ó o waminĩ wárá booráa. Ɛɛ ká yĩa bè-kora na séra díá ka cĩnú, wón waminĩ wárá na o ò zéeni à 6èn ò keĩ cĩnú.»

⁴⁸ Bũn mɔn ó o Yeesu bía nɔn o hãa yi: «Ū bè-kora séra díá.» ⁴⁹ A bia làa wo páania wee dí wee bío mí yiwa: «O nùpue mu lee wée á wee hení mí sii à bío le mu bè-kora séra díá?» ⁵⁰ O o Yeesu bía nɔn o hãa yi: «Fo wáa yú ho héerá, hĩní lén, ù slidéro miĩ á fenía fo.»

8

Ba hãawa na fù wee bè là a Yeesu

¹ Bũn mɔn ó o Yeesu hínɔn tò hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi á wee bue le *Dónbeenĩ bèeni bín-tente. Bía bò làa wó lé o nĩ-kenínia pírú ɲun, ² lè 6a hãawa nùwā yɛn búí, bía ó o ɲon 6a cínáwa léra yi á mún weéra véena. Ba lé o Mari na 6a wee ve làa Makadala* Mari, yĩa ó o ɲon 6a cínáwa bùaa hɛɲun léra yi, ³ là a Kuza na ó o *Heroode bàrá mí zii tonni ɲúhũ wán 6àn hãa Zaana, là a Suzaana. Hãawa cèrèè mún hĩa wi bín á séenia 6arén á fù wee wé lén mí níi bío à séeni là a Yeesu lè mí nĩ-kenínia.

*O Yeesu wà o ñiró wáhiire á binia zéenia kuara
(Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)*

⁴ Ba nùpua hĩa wee léka hã lórá yi buen o Yeesu cón. Bío 6a kɪnia wo yi boo, ó o wà le wáhiire na kà nɔn 6a yi: ⁵ «Nii búí hĩa ló van mí mɔhũ yi, á wà vaá dé mí bè-dà. Bío ó o vaá wee dé mu á mu búí lee lion ho wáhũ wán, á 6a wã-bèwa yonkaa, à mu búí á 6a ɲínzàwa 6èn sèekaa vã. ⁶ Mu búí lion hã huua yi hen na le tɪní yí boo yi, á mu ló ká mu dèenia binia hon, lé bío á ho hínló mía bín. ⁷ Mu búí bũn lion hen na hã kíkara bia héra yi, á mu ló á yòó zon mín yi làa hã, á hón pà mu. ⁸ Mu búí

§ 7:46 Le níi yèeró, hã zení sɛeró lè ho ɲiló kúeeró ho ɲúhũ wán, bũn 6úen6úen lé bío á 6a zúífúwa fù wee wé á dérãa ho cùkú mí nĩ-hání yi. * 8:2 Makadala: Lé ho lóhó búí na wi ho Kalilee vù-beeni ɲii lè le wii tɛeni.

bún lion ho tá na se yi, á mu ló á yòó dôn á han mí bia, á hã lè mí dà-kéní kéní á yú hã bia khímàni khímàni.» Bún món ó o pá bíníá bía bío kà nòn 6a yi: «Yia wee jí bío, à wón jí bío bía sese.»

(*Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12*)

⁹ O o Yeesu nĩ-kenínia tũara a yi: «Le wãhiire mu kúará lé mu yén?» ¹⁰ O o bía nòn 6a yi: «Le Dónbeenĩ béeñĩ bío na ó o nùpue yí zũ kúará á le wee zéeni à ceé na minén mi dòn yi. Ká 6a nùpua na ká wee jí mu lòn wãhio kãamãa, lé bún nòn á 6a lé 6a nùpua na yĩ wi ká hã yí máa mi, á mún wee jí mu bío ká 6a yí máa zũñ mu kúará.†

(*Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20*)

¹¹ «Le wãhiire mu kúará lé bío kà: Mu bè-dà lé le Dónbeenĩ bionĩ. ¹² Bío lion ho wõhũ wán lé 6a nùpua na ká 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ à 6a máa yí tà le yi, ká a *Satãni dèeni bánbá 6uee lén le 6a yiwa yi, à mún ti 6a kãniló wõhũ. ¹³ Bío lion hã huua na le tĩnĩ yí boo yi lé 6a nùpua na ká 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ à 6a tà le yi, à zãmaka le bío yi, ká ho kúará lénlò yú 6a pãahũ na yi, à 6a dèeni lé lè mí món, lé bío á le bionĩ mu yí wĩira 6a sese. ¹⁴ Bío lion hã kíkara yi lé bía wee jí le Dónbeenĩ bionĩ ká 6a jún-sèró, lè ho ãmíjã nãfòró, lè ho 6àn símu á wee hè le à le máa ãn ha hã bia na ãn. ¹⁵ Bío 6èn lion ho tá na se yi lé bía wee jí le Dónbeenĩ bionĩ à 6ua le lè le sũ na se, ãio púaara ãia. Ba yí máa bíní lé lè mí món. Bún lé bío nòn á 6a wee harãa hã bia na se.

Le fĩntãni wãhiire

(*Maaki 4.21-25*)

¹⁶ «Nùpue na à dé le fĩntãni mí zĩi á à bíní ì lá le dèe 6úi á à pe yi, tàá ká a dó le vó o ò lá le zoó bàrá mí kàtà tá wón mía. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bía wee zo le zĩi wé mi. ¹⁷ Mu bè-sãnkani na mu khoomu khíi máa lé wán bún mía. Hàrĩ bío kúará yí zũñ 6úen6úen bío khíi bío yi le wizon-kéní. ¹⁸ A mi cén wé jí bío wee bío na mia sese, lé bío á yia bío wi á 6a à bíní ì na mu 6úi wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèe 6úi mía, á hàrĩ mu bè-za bío na ó o wee leéka le mu wi mí cõn á 6a pa à fé.»

O Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa bío

(*Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35*)

¹⁹ O Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa 6uara a cõn à 6a màhã yí dà máa zoó 6úe o yi, lé bío 6a nùpua boo dà. ²⁰ O o 6úi bía mu nòn wo yi: «Mìn nu lè mìn zàwa wi 6a mi ù wán, 6a léé ãn ho khũuhũ pan fo.» ²¹ O o Yeesu bía nòn bía wi bĩn 6úen6úen yi: «Bia wee jí le Dónbeenĩ bionĩ à bè le yi, bán lé wàn nu lè wàn zàwa.»

† 8:10 Mi loñ Ezayii vĩahtũ 6.9.

*O Yeesu dñia ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41)*

²² Wizonle búí, ó o Yeesu zon ho woohú lè mí nǐ-kenínia, ò o bía nǎn 6a yi: «Mí wa khí lè ho vǔ-beenǐ mǎn.» A 6a dèenía zoó wà mu jummu yi bún wán. ²³ Bǐo 6a vá zon yú, á ho pinpi-beenǐ hǐnǎn wee và lè mí pànká ho vǔ-beenǐ wán, á mu jummu wee yànbón zo ho woohú, lònbió à ho yòó wee sí lè mu jummu. Bún búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu dāmu 6ó. ²⁴ O o nǐ-kenínia vaá wee sǐnǐ a ká 6a à bío bío kà: «Núhúso! Núhúso! Wa à hí.» Bǐo ó o sǐna, ó o líí hǐnǎn á nāmakaa ho pinpiró lè mu jummu na wee yànbónka yi á mu búenbúen dñn wó tétété. ²⁵ O o Yeesu bía làa ba: «Mí sǐa dèró mií wǎa wi wen?» A 6a búenbúen zǎnkaa dñn concáan, á wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén sǐi ká? Hǎrí ho pinpiró lè mu jummu ó o bíarǎa, á mu pá bò a bíonǐ yi.»

*O Yeesu wéera a nǐi na 6a cǐnáwa wi yi
(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)*

²⁶ A 6a khíí dǎn ho Zerasaa kǎhú, hǐa sǎnsǎa mín lè ho Kalilee kǎhú. ²⁷ Bǐo ó o Yeesu ló ho woohú yi líí le mí ì dñn, à bún ho lóhó na 6a wi yi nùpue búí na 6a cǐnáwa wi yi á wee sí a yahó. O wee vará mí bírí míana. O mún yí máa da zǐi yi, lé 6a nǐ-hía nùuníí ó o wee da yi. ²⁸⁻²⁹ Pǎnna cèrèè ká 6a cǐnáwa mu hǐnǎn o wán, à 6a sí sa ca a níní là a zení lè hǎ zúakùaríwà ò o yí dǎn yí va lùe. Ká a màhǎ wee khòo hǎ búenbúen kúia, à 6a cǐnáwa na wi o yi ja a dé hǎ mana yi. O o Yeesu nǎn le jii 6a cǐnáwa na wi o yi le 6a lé. Lé bún nǎn ó o miiníí là a Yeesu mu, ó o líí búrá a tá ò o wee bío bío ká pǎnpǎn: «Dónbeenǐ na wi mu bío búenbúen jùhú wán Za Yeesu, lée webio á ù lon làa mi? Sábéré, í wee yanka fo, yí yáa í bío.» ³⁰ Bún mǎn ó o Yeesu tùara a nǐi mu yi: «Ù yèni 6a le we?» O o bía: «Í yèni 6a le Zámáa.» Lé bío 6a cǐnáwa na wi o yi á boo dà. ³¹ A bán lé bíi wee yanka a Yeesu le o yí ja mí vaa kúee 6a cǐnáwa kǎhú na nàyiló jii mía yi.† ³² Mu wee wé à nǎnbùe-6oohú búí yòó wee dí le búee yi. A 6a cǐnáwa mu yankaa o Yeesu le o sábéré ò o na ho wǎhú mí yi, à mí vaa yòó zo bán yi. O o nǎn mu wǎhú 6a yi. ³³ Lé bún wán 6a cǐnáwa mu ló a nǐi mu yi á vaá zon 6a nǎnbùeéní yi. A 6a búenbúen yòó lùwa le búee wán á kùenkaa líí zon ho vǔ-beenǐ yi á húrun.

³⁴ Bǐo á bíi lá wee pa 6a mǎn bío wó ká, á 6a lùwa vaá bía mu nǎn bíi wi mí manawà yi, á bía mu nǎn bíi wi ho lóhó yi. ³⁵ A 6a nùpua ló le mí 6ueé loí bío wó. Bío 6a 6ueé dǎn o Yeesu, á 6a mǎn o nǐi mu na 6a cǐnáwa lá wi yi, ò o wó a nǐ-tente á zǎ mí sǐa kará a Yeesu tá. A 6a zǎna. ³⁶ A bíi mu wó yǐo

† **8:31** Ba zúifùwa cǎn á ho kǎhú na nàyiló jii mía mu lé 6a cǐnáwa kàsó lùe.

yi wee bío bío ó o ñii mu wó wó wannáa làa ba. ³⁷ Ho Zerasaa k̄shú ñipomu yi á yía yí z̄ana mu bío mu wón m̄ia, fúaa 6a wee yanka a Yeesu le o s̄abéré ò o lén día mí. Ó o Yeesu wà vaá zon ho woohũ le mí ì b̄iní ì lén ñ va hen na ó o ló yi, ³⁸ ó o ñii na yú m̄iten 6a c̄n̄awa ñii yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. Ó o Yeesu p̄á ò o b̄ia ñon wo yi: ³⁹ «Lén va m̄in z̄ii à vaa bío bío búenbúen na le Dónbeenĩ wó ñon foñ à na 6a ñupua yi.» Ó o ñii mu b̄inía wà á vaá wee yényení bío búenbúen na ó o Yeesu wó ñon wo yi ho lóhó búenbúen yi.

O Zayiruusi h̄tnló là a h̄aa búii weéró bío (Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)

⁴⁰ Bío ó o Yeesu b̄inía kh̄ii d̄ñn hen na ó o ló yi buararáa, ó o kh̄ii yú 6a ñupua c̄èrèè à 6a wee z̄amaka a b̄iní buenló bío yi. Ba búenbúen lá wee l̄oní a. ⁴¹ Hón p̄aahũ so yi à b̄un ò o ñii búii na lé 6a *zuífùwa k̄aránló z̄ii ya-dí na yèni 6a le Zayiruusi buéé d̄ñn, á buéé líí búrá a Yeesu tá ò o wee yanka a le o bè làa mí va mí z̄ii, ⁴² lé bío ó o h̄tnló yà-kéní na ó o yú á wee hí. O lúlúio w̄aa lá wee yí ho píru ñun síi. Bío ó o Yeesu bò làa wo wà a va a z̄ii, á 6a minka ñupua bura bò a yi.

⁴³ H̄aa búii wi 6a t̄lahũ á wee mi mí seeró f̄ééé á d̄ñn h̄a lúlúio píru ñun à ho máa f̄i. O ñii bío yáara le t̄ini b̄ansowà c̄èrèè c̄ñn ká bán búenbúen màh̄á yí dàñna a yí weéra. ⁴⁴ Bío ó o vá zoó b̄ó a Yeesu yi, ó o zoó t̄taa o dà-z̄in̄ii ñi-kání yi là a m̄ón. Ó o seeró d̄èniá d̄ñn b̄un wán. ⁴⁵ Ó o Yeesu d̄ñn ò o t̄uara: «Lé o yén t̄taa mi?» A b̄ia b̄ó a yi búenbúen à yía le mí yí t̄taa wo yi, à yía le mí yí t̄taa wo yi. Ó o Piere lé yía b̄ia làa wo: «Éee! Nuhũso! Fo yí m̄on bío 6a ñupua buraràa foñ á wee ñaa mín le?» ⁴⁶ Ó o Yeesu le: «Í m̄on mu, ká a búii màh̄á pá t̄taa mi. Lé bío á í z̄una mu le p̄anká búii ló mi.»

⁴⁷ Bío ó o h̄aa mu m̄on ò o z̄una a bío ó o wà guara ká a wee z̄aka á buéé líí búrá a Yeesu tá, ò o z̄eniá bío ñon ó o t̄taanáa wo yi, làa bío ó o wó wó wannáa mí lahó yi b̄ia wi b̄in búenbúen yahó. ⁴⁸ Ó o Yeesu b̄ia ñon wo yi: «Wàn h̄tnló, bío fo dó ũ síi mi, lé b̄un weéra fo. W̄aa lén, vaa yí héerà.»

⁴⁹ Bío ó o Yeesu wee bío ó o ñii yáá yí tò, à b̄un ò o tonkaro búii ló a Zayiruusi z̄ii á ñon o m̄ón buéé d̄ñn á buéé wee bío làa wo: «Ũ h̄tnló w̄aa húrun. W̄aa yí seé o ñi-karánlo.» ⁵⁰ Bío ó o Yeesu ñá mu, ó o b̄ia ñon o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ síi mi, á ũ h̄tnló á à wa.» ⁵¹ Bío 6a vaá d̄ñn, ó o le b̄ia ká d̄ñn ho kh̄uhũ, ò o Piere là a Z̄an là a Zaaki là a h̄inzo-za b̄an maá lè b̄an nu lé bán ó o fó zonnáa le z̄ii yi. ⁵² Ba ñupua búenbúen wee wá k̄uara a h̄inzo-za mu bío yi. Ó o Yeesu b̄ia: «Mi yí wá bío. O h̄inzo-za mu yí húrun, o léé yía na d̄uma.» ⁵³ A 6a ñupua wee z̄aanka a yi lé bío 6a z̄i k̄énkén le o húrun. ⁵⁴ Ó o Yeesu líi f̄u a ñii yi, ò o von wo p̄onp̄on: «Í h̄tnló, líi h̄iní.» ⁵⁵ Ó o v̄era á

dèenía líí hínòn. O o Yeesu bía le 6a na mu bío wo yi le o dí.
⁵⁶ A 6àn nùwā can dīn coon mu bío yi. Ká a Yeesu mǎhǎ henía
 mu nòn 6a yi le 6a yí bío bío wó kà le nùpue jí.

9

*O Yeesu tonkaa mí nǐ-kenínia píru jun
 (Matiye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)*

¹ O Yeesu von mí nǐ-kenínia píru jun á nòn ho dàrló lè le jii
 6a yi, à 6a wé kíkánáa 6a cínáwa yi á mún wééráa mu vǎmú le
 mí síwà. ² O tonkaa 6a le 6a vaa bue le *Dónbeení béeñí bío
 à mún wéé 6a vǎnvárowà. ³ Bío kà lé bío ó o henía nòn 6a yi:
 «Mi yí 6ua hàrì dèe à láráa ho wǎhú. O búí yí 6ua búin-za, tàá
 puure, tàá bè-dínii. Mi yàá pá yí 6ua wárí. O búí yí 6ua báká
 búí à séení hǎa ó o zǎ. ⁴ Mi wé vaá làara nùpue na wán, à wón
 zii lé dío mi kèení yi fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ⁵ Mi wé vaá
 zon lóhó na yi, ká bǎa wi ho yi pá mi bío, ká mi wee lé ho yi, à
 mi púaa mi zení khúnkhūnǐ kúia bín.* A búñ ò zéení làa bán
 le 6a wó khon.» ⁶ A 6a bèn wà dén jii so wán á vaá wee héé bue
 le Dónbeení bín-tente, á mún wee wéé 6a vǎnvárowà hǎ lórà
 lè mí dà-kéní kéní yi.

*O Heroode hácri yáara a Yeesu bío yi
 (Matiye 14.1-2; Maaki 6.14-16)*

⁷ Bún bíowa so na wee wé kà búenbúen ó o *Heroode na 6a
 bàrá ho kǎhú jǎhú wán jǎ á mu lúnkaa o yilera, lé bío 6a búí
 wee bío le lé o Zǎn Batiisi vèera. ⁸ Ba búí bèn le lé o *Elii bǐnía
 buara. Ba búí yàá bèn wee bío le mu lé le *Dónbeení jì-cúa
 fèerowà na yáania nǐ-kéní lé yǎa vèera. ⁹ Ká a Heroode wón
 wee bío mí yi: «O Zǎn á ínén í beere nòn le jii á 6a kúio jǎhú.
 O o nǐi mu na bèn wee wé bún bè-beera so na à ì jǎa bío lée wée
 coon?» O o wǎa wee cà ò o mi a Yeesu wán konloon.

*O Yeesu díntia 6a nùpua na po muaaseé hònú
 (Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Zǎn 6.1-15)*

¹⁰ Bío ó o Yeesu tonkarowà bǐnía bueé dǎn á bío 6a wó
 búenbúen á 6a lá fèera nòn wo yi. Bún món ó o fó barén mí dòn
 á 6a khèra van lè ho lóhó búí na 6a le Betesayidaa cǎn. ¹¹ A
 bío 6a zǎamáa zǎna mu, á 6a bò a món. O o Yeesu mǎn 6a ó o
 yèrémáa sǎ 6a yahó, á wee bío le Dónbeení béeñí bío na 6a yi.
 A bǎa wee cà le lòn-hebúee ó o mún wééra. ¹² Bío ó o nǐ-kenínia
 píru jun mǎn à le wii wee tè, á 6a vá bueé bó a yi à 6a bía làa
 wo: «Bío na 6a zǎamáa yi le 6a lén va hǎ ló-zàwa lè hǎ manawà
 na sùaràa hen à vaa làa, à mún yí mu bío dí. Lé bío á hen na
 wa wi yi á lóhó yí sùaràa yi, dèe woon mía hen.» ¹³ O o Yeesu
 bía nòn 6a yi: «Mínén miten na mu bè-dínii 6a yi.» A 6a bía
 nòn wo yi: «Búurú bi-zàwa bío hònú làa cezàwa bùaa jun mí

* 9:5 Mi loñ Matiye vǎahú 10.14

dòn lé bǔn wi wa cǔn hen, tàá fo le wa lén vaá yà ho dǐnló à buee na 6a nǐ-kúii na kà yi le?» ¹⁴ Lé bǐo á 6a báawa na wi bǐn mí dòn mu zoñ á à yí ho muaaseé hònú síi. O o Yeesu bía nɔn mí nǐ-kenínia yi: «Mi sanká 6a nùpua le 6a kɛnǐ lè mí kuio ho 6úará-ɲun làa pírú pírú wán.» ¹⁵ A 6a hǐnɔn sankaa 6a á 6a búenbúen karáka. ¹⁶ O o Yeesu wǎa fó ho búurú bǐo hònú lè 6a cezàwa bùaa ɲun mu á buan ò o hóonia mí yahó yòò dá ho wáayi, ò o dó le Dónbeenǐ bǎrákà mu bio yi. Bún món ó o cèekaa mu nɔn mí nǐ-kenínia yi le 6a dá lè 6a zǎamáa. ¹⁷ A 6a búenbúen dú sù, á bǐo ká á 6a khiira á mu sú hǎ sàkiwá pírú ɲun.

*O Piere le o Yeesu le o Krista
(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)*

¹⁸ Wizonle 6úii, ó o Yeesu khèra vaá wee flo, ò o nǐ-kenínia wi bǐn, ó o tùara 6a yi: «Ba nùpua wee bío webio ì dǎní yi?» ¹⁹ A 6a bía: «Ba 6úii le fo lé o Zǎn Batiisi, 6a 6úii le fo lé o Elii. Ba 6úii bán 6èn le fo lé le Dónbeenǐ ɲi-cúa fɛerowà na yáania nǐ-kéní 6úii na vèera.» ²⁰ O o Yeesu bǐnía tùara 6a yi: «Ká minén cǔn á mí le ì léé wée?» O o Piere bía: «Fo lé o *Krista na le Dónbeenǐ tonkaa.» ²¹ O o bía bǐo kà henía nɔn 6a yi: «Mi yí vǐ vǐ bío mu le nùpue ɲí dé.» ²² O o pá bǐnía bía nɔn 6a yi: «O *Nùpue Za ko ò o lò be. Ba nǐ-kǐa, lè le *Dónbeenǐ yankarowà ɲúnása, lè ho *làndá bǐo zéenflowa á à pǐ a. Ba à na a 6a à 6úe, ká hǎ wizoní tǐn zoñ ó ò vèe.»

*O Yeesu wee bè yi kaka
(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)*

²³ Bún món ó o yèrémáa wee bío làa bǐa wi bǐn búenbúen: «Yia wi ò o bè miǐ, à 6ànsò khí mí kùrú síi bío wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pǐ† lè hǎ wizoní búenbúen, à bèráa miǐ. ²⁴ O nùpue na wi ò o kǎní mí mukǎní, wón á à vǐnǐ le. Ká yǐa màhá tà le mí ì vǐnǐ le ìnén bǐo yi, wón á à kǎní le. ²⁵ O nùpue lá yú ho dǐmǐná bǐo búenbúen ò o khon le mukǎní binbirǐ yi, tàá o bío yáara búenbúen, se lé ho cǔnú yén á 6ànsò yú? ²⁶ Yia wee nǐyi ìnén lè ì bíonǐ bío yi, ó o Nùpue Za 6èn mún khii nǐyi 6ànsò bío yi ká a khii bǐnía 6uara lè mí cùkú beenǐ, là a Maá Dónbeenǐ lè mí wáayi tonkarowà cùkú beenǐ yi. ²⁷ Le ì mí ho tǔiá na mia: Bǐa wi hen tǐahǔ, á 6a 6úii wi yi á máa hí ká 6a yí mɔn le *Dónbeenǐ b'éenǐ.»

*O Yeesu miníkaa le 6úee wán
(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)*

²⁸ Bǐo á bǐn búenbúen bía khíina, wizoní bío hètǐn bún món ó o fó a Piere là a Zǎn, là a Zaaki á yòoraráa le 6úee wán á wà yòó flo. ²⁹ Pǎahǔ na ó o wee flo yi, ó o yahó dǐndǐn miníkaa, á sí-zǐnia mún yèrémáa wee ɲuiika kǔiákǔiá. ³⁰⁻³¹ Yio 6ueé tǐ

à nùpua nùwã òun búí òn là a Yeesu ho wáayi cùkú beení yi á wee tà há láakáwá làa wo. *Ba lé o Mòyiize là a *Elii.† Há láakáwá na 6a wee tà lé o Yeesu bío na ó o ò va ho Zeruzalému á vaá hí á à tíráa ho tonló na ó o búara bío yi òii. ³² Bún búenbúen wee wé ká a Piere lè mí ninzàwa dūma kákáká. Bío 6a sína á 6a mən o Yeesu cùkú beení lè 6a nùpua nùwã òun na páania òn làa wo. ³³ Páahú na á 6a nùpua mu le mí ì lén, ó o Piere wáa yí zū bío o ò bío, ó o bía nən o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Wà à tá há búkú-zàwa bío tìn: Unén dà-kéní, o Mòyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ³⁴ Páahú na ó o wee bío yi, á le dùndúure búí yòò ló lii pon 6a yi. Bío ó o ñi-kenínia mən bún, á 6a zāna. ³⁵ A mu tāmú búí sá wee òí le dùndúure mu yi: «Yia kà lé í za na á ì mən léra. Mi wé òí a cón.» ³⁶ Bún tāmú so bío vaa véenii, á 6a le mí ì loí ò o Yeesu òn mí òn. A lá bún òii wán á 6arén ó o búí yí bíá bío 6a mən yí nən nùpue yi húúu.

O Yeesu wéera a háyónza na ó o cíná wi yi
(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)

³⁷ Mu bān tá na lée tōn ká 6a ló le búee wán wee lii, á 6a zāamāa lée sá a Yeesu yahó. ³⁸ Ba ñi-kúii mu tīahú á ñii búí òn òn ò o wāamaa yi: «Nì-kàránlo! I wee yanka fo, loí í za bío yahó yi; lé orén mí òn lé yia á ì ton kánaa yi. ³⁹ Cíná búí wi o yi, á wee òn òn fé wo dé, ò o wé wāama ká a táara, à òinsā-khùankhúá wé lé. Mu wee wé híni o wán túntún. Hen ká mu hínon o yi à mu bío le mí ì khí ká a díá sùrén lòn ñi-hío. ⁴⁰ A ñi-kenínia á ì yāà fèra yú á yankaa le 6a òa a lén wo yi, ká 6a mähá yí òanna mu.» ⁴¹ O o Yeesu bíá: «Mí zuia nùpua bènòon yí máa dé mí sía le Dónbeení yi bío bon, á mí mún yí máa òí hári òé. Mí wee leéka le í keni láa mia á wé è káran mia fúuu le?» Bún mōn ó o mún bíá là a ñi: «Bua ñi za mu à ñi búen le í loí.» ⁴² Bío ó o háyónza vá wà búee sùará a yi, ó o cíná mu tìn fó a dó ho tá yi ó o lii wee dá kèkèkè. O o Yeesu kíkáa o cíná mu yi le o lé, ò o wéera a yàronza nən bān maá yi. ⁴³ A bíá wi bún búenbúen can òn le Dónbeení na dá mu bío búenbúen pánká na 6a mən bío yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)

Bíó 6a lè mí ñi-kení kéní òn wee loí mu bè-beera na ó o Yeesu wó ká, ó o yèrémāa wee bío lè mí ñi-kenínia: ⁴⁴ «Há bíoní na á ì ì bío ò na mia á mí òí à 6ua mi yiwa: O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua ñii yi.» ⁴⁵ Le bíoní mu ó o ñi-kenínia yí òá òhúhú sese, le kúará á tun 6a yi, lé bún nən á 6a yí zū le bān ya-tente, á 6a mún hézāna mu bini tūaró làa wo.

† 9:30-31 O Mòyiize bío wee zéeni ho Lándá bío o Isirayéle ñipomu cón. Ká a Elii bío bún wee zéeni le Dónbeení bíoní tánílò bío. O Yeesu lé yia bèn búee tíra mu mí cúa-òun òii.

*Lée wée po bia ká?**(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)*

⁴⁶ O Yeesu ñi-kenínia wee wãaní mín yi á à zũrínáa yĩa po 6a búenbúen. ⁴⁷ Bío ó o Yeesu zũna 6a yilera, ó o vaá fó a háyónza búí bueé bàrá mí ñisáí ⁴⁸ ò o wee bío làa ba: «Nùpue lée nùpue na 6uan o háyónza na kà sese ínén bío yi, se lé ínén á 6ãnsò mún 6uan sese. A yĩa 6uan mi se, se wón mún 6uan yĩa tonkaa Mi sese. Lé bío á yĩa bío ñúhũ mía mi búenbúen tlahũ wón lé yĩa po minén na ká.»

*Yĩa yí máa fi làa mia se wón sã mi ñii**(Maaki 9.38-40)*

⁴⁹ O o Zãn lá le bionĩ ò o bía: «Ñúhũsò, wa mɔn o ñii búí ò o wee ña 6a cínáwa lè ù yèni, á wa lá wi wa hè o, lé bío ó o mía wa kuure yi.» ⁵⁰ O o Yeesu bía bío kà nɔn 6a yi: «Mí yí hè o, lé bío á yĩa yí máa fi làa mia se wón làa mia lée dà-kéní.»

Ho Samarii lóhó búí nùpua yí tà a Yeesu bío

⁵¹ Bío ó o Yeesu léró ho ðímíñá yi pãahũ wà bueé sùará, ó o hã mí sii ò o le mí wáa à lén á à va ho Zeruzalεemu. ⁵² O o fèra tonkaa 6a nùpua á 6a dú a yahó. A 6a wà vaá zon ho *Samarii lóhó búí yi le mí zoó wíoka le lùe á à ká làa wo. ⁵³ A ho lóhó mu nùpua pã le o máa làa mí wán, lé bío ó o veeni yahó sã ho Zeruzalεemu. ⁵⁴ Bío ó o Zaaki là a Zãn mɔn mu kà, á 6a bía nɔn o Yeesu yi: «Ñúhũsò, fo le wa bío le ho dõhũ lé ho wáayi à lii cfi 6a búe ñúhũ le?» § ⁵⁵ O o Yeesu yèrémáa khii zá làa ba.* ⁵⁶ Bũn món á 6a wà van ló-veere.

*Yĩa le mí ì bè o Yeesu bío**(Matiye 8.19-22)*

⁵⁷ Pãahũ na á 6a wi ho wõhũ wán, ó o ñii búí vaá ló bueé wee bío là a Yeesu: «Í ì bè foñ á à varáa hã lùà búenbúen na á ù wee va yi.» ⁵⁸ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ba cawanwà yú hã kãna wee zo, á 6a ñínzàwa mún yú hã lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhã yí yú ho lahó na ó o dà à vũn yi.»

⁵⁹ O o Yeesu binía bía làa búí: «Buee bè mi.» A wón bía làa wo: «Í ì bè foñ. Ká ù màhã díá le í vaa nùu wán maá vé.» ⁶⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Díá le 6a ñi-hía à nùu mí ñi-hía, ká ùnén vaa bue le Dónbeenĩ béenĩ bío.»

⁶¹ O o búí pá binía bía làa wo: «Ñúhũsò, í ì bè foñ, ká ù màhã díá le í vaa dé wán nùwã cãawése vé à í biní buen.» ⁶² O o Yeesu bía làa wo: «Yĩa wee và lè mí nàwa sũnbúahó ká a yèrémá khii loñ lè mí món, wón yí ko lè le *Dónbeenĩ béenĩ.»

§ 9:54 Le Dónbeenĩ bionĩ vɔnna búí yi á bío ká lé bío túara sã le bionĩ mu ñii: «Làa bío ó o Elii hía wóráa mu bío síi.» * 9:55 Le Dónbeenĩ bionĩ vɔnna búí yi á bío ká lé bío túara sã le bionĩ mu ñii: «Le hácirí na wee ñàa mia dé bío ká yi á mí yí zú síi. O Nùpue Za 6uara 6a nùpua kãniló bío yi ká a yí 6uara 6a búeró bío yi.»

10

O Yeesu tonkaa mi nĩ-keninia búi

¹ Bũn mɔn ɔ o Nũhũso pá bĩnĩa hueekaa 6a nũpua 6úará-tĩn làa píru làa nũwá jun* búi á tonkaa là 6a nũwá jun jun le 6a dí mí yahó va hã ló-beera là hã lùà búenbúen na ɔ orén mí beere ko ɔ va dã. ² O o bía nɔn 6a yi: «Ho dĩnló bon dĩn cèrèè, ká ho lárówà lé bĩa yí boo. Awa. Á mi fio o mǎhũ bǎnso yi le o wíoka na 6a ton-sáwá le 6a lá ho. ³ Mi lén! Ká mi jí bĩo ká: I wee tonka mia. Mi ka lòn piozàwa na wà vaá zo 6a dakhĩnkĩnwa t̄ahũ. ⁴ Mi yí 6ua wárí, mi yí 6ua puure, hārĩ nakāa. Mi yí dĩn la 6a nũpua t̄eníló yi ho wǎhũ wán.

⁵ «Mi wé vaá zon zĩ léé zĩ, à mi fèn bío le ho hээрà кеĩ le zĩ mu yi. ⁶ Ká nũpue na ko là ho hээрà wi le yi, á mí hээрà á à dã bǎnso. Ká a 6èn yí ko làa ho, á ho máa dã a. ⁷ Dén zĩ so lé d̄io à mi кеенĩ yi, ká mi wé yí làa zĩ yi à bĩnĩ lé vaa làa le 6úi yi. Ba wé yú bĩo na nɔn mia à mi dí bũn. I bía bũn lé bĩo ɔ o ton-sá ko là mí jii dĩnló.

⁸ «Lóhó léé lóhó na mi wé vaá zon yi, ká 6a tà 6uan mia, ká 6a wé yú bĩo na bàrá mi tá, à mi dí bũn. ⁹ A 6a vǎnvárowà na wi ho lóhó mu yi à mi wéé, à mi mún bío na ho nũpua yi le le *Dónbeenĩ béeĩ bueé 6ó 6a yi. ¹⁰ Ká lóhó na mi vaá zon yi ká ho nũpua yí tà mi bĩo, à mi zoo d̄ĩn ho lóhó mu s̄ii yi ká mi bío bĩo ká na 6a yi: ¹¹ «Mi lóhó khũnkũnĩ na fà wa zenĩ á wa à púaa á à kúee mi wán,† ká mi mǎhã pá zũn mu le le Dónbeenĩ béeĩ bueé 6ó.» ¹² Le l' bío mu na mia: Le cítii fi n̄onzoñ, á hón lóhó so nũpua bĩo na khĩi sá 6a yi á à poĩn bĩo sá ho *Sodɔmu lóhósa yi.‡

(Matiye 11.20-24)

¹³ «Ūnén Korazēn lóhó là ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bĩo á ho yéréké bè-beera na wó minén c̄ɔn bǎn sii lé bũn lá wó ho Tiire là ho Sid̄ɔn lórás yi, se hã lórá mu nũpua lá hĩnɔn hǎánĩ á khuiira hã pórókówá zǎ, á kúaa le s̄āni mí wán, á zéenĩanāa le mí wi à mí khĩ mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ Lé bũn nɔn le cítii fi n̄onzoñ á ho Tiire là ho Sid̄ɔn lórá lònbee na à yí hã á à wé làa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Eε ká ūnén *Kapeenayuumu, fo wee leeka le 6a khĩi lá fo á à yòoráa ho wáayi le? Bueé. Ho nĩ-h̄ɔnbó-lóhó lé hĩa 6a khĩi líi dé fo yi.» ¹⁶ O o wee bío là mí nĩ-keninia: «Yìa wee jí mí c̄ɔn, se bǎnso

* **10:1** Le Dónbeenĩ bionĩ v̄ɔnna 6úi yi á 6a tonkarowà mu léé 6úará-tĩn làa píru.

† **10:11** Mi loĩ o Matiye 10.14 ‡ **10:12** Ho Sodɔmu lé hã ló-beera bĩo jun na le Dónbeenĩ yánkaa 6ó jũhũ o Abarahaamu páahũ dà-kénĩ. Ho bĩo wee zéeni mu bè-kora m̄ɔnló là le Dónbeenĩ cítii bĩo. Mi loĩ Bĩo jũhũ búeenĩi v̄uahũ (Genèse)

18.20-21; 19.24-25 § **10:13** Mi loĩ Matiye v̄uahũ 11.21

mún wee jí í cǎn. A yia pá mia se wón mún pá mi. A yia pá mi, se lé yia tonkaa mi ó o mún pá.»

Ba tonkarowà bini buenlô bio

¹⁷ Bía ó o tonkaa mí búará-tin làa píru làa nùwā jun* bínía guara à ba sía wan làa sòobéε, á ba bía nǎn o Yeesu yi: «Núhúso, hàrí ba cínáwa ká wà von ũ yèni le ba wé bio na, à ba wé mu.» ¹⁸ O o Yeesu bía nǎn ba yi: «Í lá wee wé mi a *Satāni, ba cínáwa júhúso ká a yòó kùera ho wáayi wee lii lè ho vloh na júiina bio sii. ¹⁹ Mi loí! I nǎn ho pánká mia, hía mi wé è varákaráa ba háwá, lè ba naawá wán, à mún pùpúuráa o zúkúso pánká búenbúen, ká dèε woon máa yí mia. ²⁰ Εε ká mi mahá yí zámaka bio mí yú ho pánká ba cínáwa wán bio yi, ká mi zámaka lé bio á mi yènnáa túara ho wáayi le Dónbeení cǎn.»

(Matiye 11.25-27)

²¹ Hón páahú dà-kéní so yi á le Dónbeení Hácírí wéera Yeesu sli, ó o wee bio bio kà: «Éee! I Maá, ũnén lé ho wáayi lè ho tá Núhúso, í wee dé ũ bárakà. Lé bio mu bio na fo sà mu bè-zúrmini bǎnsowà lè le hácírí bǎnsowà yi á fo tà zéenia làa bía bio júhú mia. I Maá, mu bon. Bio mu wóráa ká lé bio sí foñ. ²² I Maá dó mu bio búenbúen í nii yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínǎn o Maá. A nii woon mún yí zū a Maá, ká mu yínǎn o Za, làa bía ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.»

(Matiye 13.16-17)

²³ Bún món ó o yèrémáa wee bio lè mí nǎ-keninia mí júhú wán: «Minén na wee mi bio ká lè mí yio, mi júná bèn-tin sí. ²⁴ Lé bio le *Dónbeení jí-cúa fεerowà lè ba bá-záwa cèrèε sía hía vá à ba mi bio mínén wee mi à ba yí mǎn mu. Ba sía hía vá à jí bio mínén wee jí, à ba yí já mu.»

O Samarii nii na wó le hii wahiire

²⁵ Ho *lándá bio zéeni lo búí wi ò o yí o Yeesu nii gua yi, ó o túara a yi: «Nì-kàránlo, í ko à í wé kaka à bè yi yíráa ho yírón mukānǎ na máa vé?» ²⁶ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lé mu yén túara wa lándá vūahú yi? Fo wee jí mu kaka?» ²⁷ O o nii bía nǎn wo yi: «Fo ko ũ warǎ ũ Núhúso Dónbeení lé ũ sli búenbúen, lè ũ mǎnákǎ búenbúen, lè ũ pánká búenbúen, lè ũ yilera búenbúen† à ũ mún warǎ mi ninza làa bio á fo waráa ũten bio sii.‡» ²⁸ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo bía se. Bánbá ũ wé bún, á fo ò yí le mukānǎ.»

²⁹ O o nii pá wi ò o cà ho tūiá sini, ó o bínía túara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?» ³⁰ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Nii búí hía ló ho Zeruzalεmu yi á wee va ho Zerikoo, á ba wā-tiwa vaá tun

* 10:17 Mi loí o Luki 10.1 † 10:27 Mi loí Levii nùwā vūahú (Lévitique) 19.18

‡ 10:27 Mi loí Lándá zéeni lo vūahú (Deutéronome) 6.5

wo ho wǎhũ kuio yi á fò síá, à 6a han wo 6óonía yi ó o yuunia díá, à 6a wà. ³¹ Mu wó fò mín à le *Dónbeenĩ yankaro 6úi lá ho wǎhũ mu. Bǐo ó o 6ueé mǎn o nǐi mu ò o díá ó o hà yòó ló á khíi lá mí wǎhũ wà. ³² O o *Levi nùwǎ nǐ-kéní 6úi mún lá ho wǎhũ mu á 6ueé mǎn o nǐi mu ò o díá, á wón mún hà yòó ló á khíi wà. ³³ Bǔn mǎn ó o *Samaríi nǐi 6úi mún lá ho wǎhũ dà-kéní mu. Bǐo ó o 6ueé mǎn o nǐi ó o màkárí buan wo yi. ³⁴ O o vaá 6ó a yi, á kúaa ho òwǎn lè ho jiló o dokuaa wán á bá, ò o lá a yòó bò mí yà-yòonii wán á vannáa 6a nǐ-hǎnǐ làanǐi zǐi, á vaá wee loĩ wo yi ká a váanǐ a. ³⁵ Mu tá na léé tǎn yǐnbǐi ó o léra le wén-hǎani bǐo jǔn á nǎn le zǐi 6ǎnso yi, ò o bíá: «O nǐi mu á ũ pa bío sese, ká í khíi bǐnǐa wà 6ueé khíi hen, ká bío fo wó a bío yi á po le wárí na á í nǎn foñ, á í ì sàání mu.» ³⁶ O o Yeesu màhǎ bǐnǐa wee tùa wo yi: «Ba nùwǎ tǐn mu tǐahũ ó o yén lé yǐa zééní le o nùpue na 6a wǎ-tiwa tun lé mí ninza?» ³⁷ A ho làndá bío zéenílo bíá: «Lé yǐa wó le hii làa wo.» O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Wǎá lén à wé vaa wé làa bǔn síi.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari 6àn zǐi

³⁸ Bǐo ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia wi ho wǎhũ wán wà, ó o vaá òwǎn ho lóhó 6úi, ó o zoó làara a hǎa 6úi na 6a le Maate zǐi. ³⁹ O hǎa mu 6àn hǐnló 6úi wi bǐn á yèni 6a le Mari. Bǐo ó o mǎn o Yeesu ó o wà 6ueé kará a tá á wee jí a bíoní. ⁴⁰ Hón pǎahũ so yi, ò o Maate wón 6èn yahó bon mí zǐi tonni sáró yi. Bǐo ó o mǎn mín hǐnló mu ò o kará, ó o wà 6ueé wee bío là a Yeesu: «Núhũso, wán hǐnló bío ó o kará yí máa séení mí á fo yí mǎn le? Bío le o hǐnǐ dé mí nǐi mìl.» ⁴¹ O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Héyǐi, Maate. Fo wee yáa ũ yilera ká ũ héé tǎmá mu bío cèrèè wéró yi, ⁴² ká bío dà-kéní lé bío bío here. O Mari léra bío se po mu búenbúen, bío á nùpue yí dà máa fé o cǎn máa yí.»

11

*O Yeesu wee zéeni ho fioró wéró
(Matiye 6.9-13)*

¹ Wizonle 6úi ó o Yeesu vaá wee wé mí fioró le lùè 6úi. A bío ó o flora wó, ó o nǐ-kenínia nǐ-kéní bíá làa wo: «Núhũso, kení wén lè ho fioró làa bío ó o Zǎn Batiisi keníanáa mí nǐ-kenínia.»

² O o Yeesu bíá nǎn 6a yi: «Hen ká mí wé wee fio, à mí bío ká: Wán Maá,

wé à 6a nùpua zǔn le fo lé le Dónbeenĩ na 6àn síi mia.

Dí ũ béeñí hǎ lùà búenbúen yi.

³ Hǎ wén lè mu bè-dínii na ko làa wén
hǎ wizooní lè mí dà-kéní kéní yi.

⁴ Sén wa bè-kora díá,

làa bío á warén mún wee tà sén díá
à na bíá wó khon làa wén yi.

Pa wén bío wee khà wén dé mu bè-kohó wéró yi bío yi.»

⁵ O o pá bíníá bía nɔn 6a yi: «O 6úi 6àn bǔnlo wáa lá wi síi. Wizonle 6úi ó o hínɔn vaá yú a ho tá t̄ahũ á bía nɔn yi: †I bǔnlo, ke mi làa búurú bi-záwa bǔo t̄in, ⁶ wàn bǔnlo nǐ-kéní 6úi ló le kúii yi á 6ueé ló í wán, à bè-dínii mía í cǔn máa na a yi.» ⁷ A yía zoó le z̄i yi 6èn bía bǔo kà: †Día mi, yí bũmaka mi. Ho woohũ pon, á ï záwa làa mi dũma vó. I yí dà máa híní máa na búurú foñ. Bǔnlo na à wé bũn mía.» ⁸ Le í mǐ ho t̄iá na mia: Hári ká a p̄ le mí máa híní máa na ho búurú mu wo yi 6a bǔnmu bǔo yi, á bǔo ó o yí wí ò o yèni yáa, ó o pá hía híní á à na bǔo ó o wee cà búenbúen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ †Inén wee bío mu na mia: Mi wé fio le Dónbeení cǔn, á le è hã mia. Mi wé cànká mu bǔo le Dónbeení cǔn, á mi ì yí. Mi wé búanbúa ho woohũ á le è hén ho mi ì zo. ¹⁰ Lé bǔo á yía wee fio á le è hã, yía wee cà bǔo le cǔn, ó o yí mu, yía wee búanbúa ho woohũ á le è hén ho ó ò zo.

¹¹ †Minén t̄ahũ ó o 6úi za* flora a ceza o cǔn, ó o so o na háa wo yi le? ¹² Tàá ká a flora le f̄uaale ó o so o na naa wo yi le? ¹³ Awa, á bǔo minén na yí seka á z̄u bǔo se naló mi záwa yi, à s̄nkú m̄in Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mí Hácírí b̄ia wee fio le o cǔn yi?»

Béeni na nùpua wee fi m̄in yi yí dà m̄aa va yahó

(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)

¹⁴ Wizonle 6úi ò o Yeosu wee ja a c̄iná á à lén o n̄ii 6úi na ó o c̄iná mu wó ó o yí dà máa bío yi. Bǔo ó o ló a yi vó, ó o n̄ii j̄ii d̄èniá fá á wee bío. A 6a z̄amáa wó coon mu bǔo yi. ¹⁵ Ká 6a n̄i-kéní kéníwá 6úi m̄ahá pá wee bío: «Mu lé 6a c̄ináwa j̄uhũso *Belezebuule† lé yía nɔn ho p̄anká wo yi, ó o dà wee janáa 6a c̄ináwa lén b̄ia 6a wi yi.» ¹⁶ Ba 6úi bán 6èn le m̄i kh̄uaa o j̄ii yi, á 6a bía nɔn wo yi: «Wé ho yéréké bǔo 6úi na wee zéeni le ũ d̄arló ló le Dónbeení cǔn le wa mi.» ¹⁷ Ká a Yeosu m̄ahá z̄una 6a yilera, ó o bía nɔn 6a yi: «K̄ohũ lée k̄ohũ na nùpua wee fi m̄in yi, á à fi ì vé. A z̄i-j̄uhũ na nùpua mún wee fi m̄in yi á j̄uhũ á à b̄ue. ¹⁸ Ká a *Sat̄ani h̄ia b̄iníá wee fi lè m̄iten ó o béeni á à wé kaka à k̄eñnáa? Bǔo á mi m̄ahá wee bío le mu lé o Belezebuule lé wón nɔn ho p̄anká m̄i á ï wee ja lè 6a c̄ináwa. ¹⁹ Ká lé b̄un mu wóráa, á b̄ia làa mia lé le dà-kéní 6èn wee ja 6a c̄ináwa mu lè ho p̄anká yén? Bán mí b̄ere wee zéeni le mi bǔo yí bon. ²⁰ Le í mǐ ho t̄iá na mia: Lé le Dónbeení p̄anká lé h̄ia á ï wee ja lè 6a c̄ináwa. B̄un wee zéeni le le Dónbeení mu béeni wáa 6ueé bó mia. ²¹ Ká a p̄anká bánso 6úi á h̄ia s̄ia wi ó o kará pannáa

* **11:11** Le Dónbeení b̄ioní v̄onna 6úi yi á b̄io ká lé b̄io túara s̄a le b̄ioní mu j̄ii: Ká a za flora ho búurú o cǔn ò ò na le huee wo yi le. † **11:15** Mi loñ Matiye v̄uahũ 10.25

mí lùe yi, ó o níi bïo á dèe búii máa wé. ²² Eε ká yïa pànká wi po a vaá ló ßuara ßueé dàrna a han, o ò fé o hïa sía na ó o lá dó mí síi yi, á mún ñ khuui o níi bïo á à sanká.

²³ «Yïa yí tà ì bïo se wón lé ì zúkúso, á yïa mún yí máa séení mi ho kúeemínwánlò bïo yi, se wón wee saawaní.

(Matiye 12.43-45)

²⁴ «Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héε vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò keení á à vūn yi ká a máa yí ho. Ká a wó san ò o bío mí yi: «Mu sūaaní à ì bíní va hen na á ì ló yi.» ²⁵ Ká á bíní van bín, ò o vaa yí ho lahó mu ká ho sàara á wíokaa sesese. ²⁶ Ká a mən mu, ò o bíní vaa fé 6a cínáwa bùaa hējun na bèn jii po arén à 6a páaní ßuee zoo keení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so bío wíoka yáa porí bïo mu fù karáa.»

²⁷ Bïo ó o Yeesu ðin wee bío, à bñn ò o hãa búii na wi 6a zãamãa tñahũ bíá nən wo yi pñnpñn: «O hãa na ton fo á yēenía 6èntñn jñhũ sí.» ²⁸ O o Yeesu bíá nən wo yi: «Bia júná sí lé bia wee jí le Dónbeení bióní à mún tà bè le yi.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bïo à mí mi

(Matiye 12.38-42)

²⁹ Pãahũ na 6a zãamãa kínía o Yeesu yi wee jãa mín, ó o wee bío làa ba: «Ho lònbiò nùpua yiwa yí se. Ba wi à ì wé yéréké bïo búii à 6a mi. Eε ká 6a máa mi yéréké bïo búii ká mu yínorí le *Dónbeení jñ-cúa fεero Zonaasi bío. ³⁰ Bïo ó o Zonaasi bío hïa zééníanáa ho Niniivesa,† lé bñn 6àn síi ó o *Nùpue Za bío mún khii zééníanáa ho lònbiò nùpua.

³¹ «O bée hãa na hïa wi ho Sabaa kōhũ jñhũ wán§ á hïa ló le lùe na dání nàyi làa sòobée á ßueé jã a Salomən bè-zūríminí bióní. A bío wi minén tñahũ bñn 6èn po a Salomən. Lé bñn nən á le Dónbeení cítii fi nònzoñ ó o bée hãa mu á à híní ì ðin ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yi.» ³² «Ho Niniivesa khú mu bè-kora wéró yi lé bío 6a jã a Zonaasi bióní. A bío wi minén tñahũ bñn 6èn po a Zonaasi. Lé bñn nən á le Dónbeení cítii fi nònzoñ á ho Niniivesa mu á à híní ì ðin ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yi.

Le fñntání wãhiire

(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)

³³ «Nùpue máa dé fñntání á máa sanka, ó o mún máa 6ún le yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bia wee zo le zii wé mi.

³⁴ «Ū yïo lé ū sãnía fñntání. Ká ū yïo se, á ū sãnía 6úen6úen á à keñ mu khoomu yi. Ká ū yïo yáara á ū sãnía á à keñ le tibirí yi. ³⁵ Awa! A ū cén pa ütēn bío, à ū khoomu à yí wé le tibirí.

† 11:30 Mi loñ Zonaasi vñahũ 2.11-3.9 § 11:31 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vñahũ (1Rois) 10.1-13

36 Ká ũnén ũ beere á wi mu khoomu yi á bïo búí yúii mía yi, á fo ò ðín wé è mi làa bïo ká fo ðín le fintání khoomu yi à ũ mináa bïo síi.»

*O Yeesu wee kooní ho làndá jundása yi
(Matiye 23.4-36; Maaki 12.38-40)*

37 Pãahũ na ó o Yeesu bía wó yi, ó o *Farizíε búí bueé von wo lè ho ðínlò mí zii. O o Yeesu hínɔn á vaá zoó kará wee dí. 38 O Farizíε mu na von wo á wó coon bïo ó o wee dí ò o yí seεkaa míten làa bïo 6a wee wé wéráa mu. 39 O o Núhũso bía nɔn wo yi: «Minén Farizíεwa, mi ka lè mu jumu juuníi lè ho ðínlò ðíníi s̄ia na máa mí dòn wee ce wéréwéré, ká mi yiwa h̄n mähá sú lè ho k̄n̄lò lè mu s̄uns̄mámu. 40 Mi lé 6a b̄n̄búwá. Le Dónbeení na wó bïo wee mi ho khũuhũ á so mún yí wó bïo wi lè ho yi le? 41 Mu h̄amu wéró se, ká mi yiwa naló le Dónbeení yi à mi yí n̄ons̄a yi, lé b̄n̄n ñ na ká mu bïo búenbúen á à ce wéréwéré. 42 Ká minén Farizíεwa, ho yéréké khii sá mia, lé bïo á hàrì h̄a v̄n̄-zà-w̄n̄íwà na 6a wee kúee le zéeni yi búenbúen á mi wee na 6an cúa-pírú níi, à mu húaaramu lè le Dónbeení waminí á mi mähá wee p̄n̄ día, à b̄n̄n lé bïo mi j̄n̄n lá ko à mi wé wé ká mi yiwa mún yí n̄ons̄a bïo ká wéró yi.

43 «Ho d̄shũ khii c̄i minén Farizíεwa, lé bïo mi wa ho yahón lùà keenilò ho kàránlò z̄iní yi, á mún wa à 6a n̄upua wé t̄eení mia lè le k̄n̄bii 6a z̄amáa f̄em̄inlò lara yi. 44 Ho yéréké khii sá mia, lé bïo mi ka lòn búráa na yí máa mi sese na 6a wee vará wán à 6a yí z̄ũ mu*.»

45 A ho *làndá bïo zéeni lo ni-kéní bía làa wo: «Nì-kàránlo, fo wee bío ká, se lé warén fo mún wee là.» 46 O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Minén làndá bïo zéeni lowa á ho d̄shũ mún khii c̄i, lé bïo á mi wee j̄i ho s̄eró na lí 6a n̄upua wán, à mi mähá yí máa dé mi níni ho s̄eró bïo yi hàrì c̄inú. 47 Ho yéréké khii sá mia, lé bïo á 6a j̄i-cúa f̄erowà na á m̄in maáwà 6ó bán búráa lé h̄n̄n á minén wee so. 48 B̄n̄n wee zéeni le bïo á m̄in maáwà mu wó á mí tà á n̄on mi wee soráa 6a j̄i-cúa f̄erowà mu na 6a 6ó búráa.

49 «Lé b̄n̄n n̄on le Dónbeení bè-z̄urnini bíaráa bïo kà: «Ì tonka 6a j̄i-cúa f̄erowà lè 6a tonkarowà 6a c̄n̄, á 6a búí 6a à búe 6a t̄ahũ, ká 6a búí 6a à beé lò.» 50 Ho ðimíná j̄uhũ f̄arálò p̄ahũ, á 6a j̄i-cúa f̄erowà na 6a 6ó búenbúen á ho zuia n̄upua lé bán á le lònbee na wi 6a húmú m̄ón á à j̄i wán. 51 A lá a *Abεele búeró p̄ahũ à buee d̄a a Zakari búeró yi, wón na 6a 6ó

* **11:44** Hã búráa bïo: Ho làndá bïo zéeni lowa c̄n̄ ká yia ðan o n̄i-hío à 6a le wón tun. Lé b̄n̄n á hàrì h̄a búráa á n̄upue yáa pá yí ko ò o vará wán tàá ò o d̄a, b̄n̄n ká a pá ð̄enia tun. Lé b̄n̄n n̄on á 6a z̄uifúwa fù wee wé khũunínáa mí búráa à h̄a wee mí sese.

le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi mu hãmu wéeniĩ lahó lè le *sòobá-lùe pãahũ.† Le 1 mi ho tũia na mia: Dén cãni so na kúarã búenbúen lé ho lònbbio nùpua lé bán á le lònbee na wi mu món á à nĩ wán.

⁵² «Minén lándá bio zéeniłowa: Ho yéréké khii sá mia, lé bio le Dónbeenĩ zũnló binbirĩ wõhũ á mi tun. Minén mi beere á yĩ bò ho, á bia le mí ì bè ho á mi mún hò.» ⁵³ Bio ó o Yeesu ló le zii yi, á bio ho lándá bio zéeniłowa mu lè 6a Farizíewa sia wee cí a yi làa sòobéé, á 6a lée wee tũaka a yi mu biowa lè mí sũwã dãnĩ yi. ⁵⁴ Ba le mí ì jĩ a jii yi ká a hĩa bía khon á 6a yĩ o níi 6ua yi.

12

Mi pa miten bio

(Matiye 10.26-27, 19-20)

¹ Mu wee wé ká 6a nùpua fò mín bĩn bũirĩbũirĩbũirĩ fúaa 6a wee yonka mín zenĩ lé 6a booró. O o Yeesu wãa sãnsãa mi nĩ-keninia á wee bíorãa: «Héyĩ! Mi pa miten 6a *Farizíewa bio yi. Ba bio bonmín lè le ja-fĩni. Bio 6a wee kàrán lè 6a nùpua á 6arén mí beere yĩ máa bè yi. ² Mu bio na sãnkãa búenbúen khii mi, á bio sã yi búenbúen mún khii zũn. ³ Lé bũn non á bio mi ì bío le tibirĩ yi, á 6a nùpua khii mĩ wéréwéré. Bio mi wee hũmãnka kúee mín jikõnna yi hã zinĩ fĩkãna á mún khii bue hã lora.

Mi wé kãnbi le Dónbeenĩ

(Matiye 10.28-31)

⁴ «Wàn bõnlowã, 1 ì bío mu ù na mia. Mi wé yĩ zõn bĩa wee búe o nùpue ká 6a máa bĩnĩ dàrĩ mu búii wé. ⁵ Yĩa mi ko à mi wé zõn á ì zéeni làa mia. Mi wé zõn le Dónbeenĩ na dà à dé mia le Dofĩnĩ dõhũ na máa hí yi mu hũmú món. Le 1 bío mu na mia: Dén le ãio mi ko mi wé zõn. ⁶ Ba jĩnzã-wĩnĩwã bùaa hõnú so yi máa yèé hã tãmõnwã bio jũn le? A le Dónbeenĩ yi pá yĩ máa nõnsã bán yã-kénĩ búii yi. ⁷ Harĩ mi jũn-vãnĩ búenbúen á le Dónbeenĩ zũ jii. Mi wãa yĩ zõn dèé, lé mi bio jũhũ wi po 6a mĩnka jĩnzã-wĩnĩwã.

Yĩa tà làa yĩa pã a Yeesu bio

(Matiye 10.19-20; 10.32-33)

⁸ «Le 1 bío mu na mia: Yĩa ãn 6a nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bio sã mũ, ó o *Nùpue Za mún khii bío le Dónbeenĩ wãayi tonkarowã yahó le 6ãnsõ bio sã mí yi. ⁹ Ká

† 11:51 O Abéele là a Zakari hũmú bio: Le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ làa bio 6a zũfũwã fũ túara làa ho, ó o Abéele lé yĩa lé o yahón nùpue na 6a 6ó, á ho vũahũ mu vaa véeniĩ ó o Zakari lé yĩa 6a 6ó dú ho món. Mi loĩ Bio Nũhũ Búeenĩ vũahũ (Genèse) 4.8; Wizoonĩ bè-wénia nín-yání vũahũ (1 Chroniques) 24.20-22

yĩa bèn bía wéréwéré 6a nùpua yahó le mí yí zū mi, ó o Nùpue Za mún khii bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le mí yí zū b̀anso. ¹⁰ Nùpue na bía le bín-kohó o Nùpue Za dǎní yi, á wón b̀anso á 6a à sèn ñ díá á à na yi. Ká yĩa khii bía le bín-kohó le Dónbeenì Hácírí dǎní yi, á wón b̀anso máa yí mu b̀an séndíaró.

¹¹ «Hen ká 6a khii wé 6uan mia vannáa 6a *zuífùwa kàránlò zíní yi, tàá ho p̀anká b̀ansowà yahó à bán cítí mia, à mi yí le mi yiwa dè b̀io mi ì láráa mi ɲi-cúa làa b̀io mi ì bío b̀io yi. ¹² Lé b̀io á b̀io mí vaá bío á le Dónbeenì Hácírí á à zéeni làa mia hón p̀aahù so yi.»

O nàfòró b̀anso na lé o b̀ónbù wàhiire

¹³ O ñii búii bía ǹon o Yeesu yi 6a z̀amáa t̀ahù: «Nì-kàránlò, bío na wàn za yi le o sanká wàn k̀ia ò o na ì bío.» ¹⁴ O o Yeesu bía ǹon wo yi: «Wàn b̀ónlò, lée wée dó mi le ì fáa m̀n t̀úíawà à mún sanká m̀n k̀ia na mia?» ¹⁵ B̀n m̀n ó o wee bío làa b̀ia wi b̀n búenb̀uen: «Mí pa miten b̀io. Mí yí wé nùpua na ỳo yí máa s̀i làa b̀io, lé b̀io hàrí ò o nùpue níi b̀io wé boo kaka, á so o mukāni pá po mu.»

¹⁶ O o wáa wà le wàhiire na kà ǹon 6a yi: «Nii búii na nàfòró wi h́a 6ó ho d̀nló làa s̀obéé mí m̀hù yi. ¹⁷ O o lon mí yi, ò o wee bío b̀io kà lè mí sii: «Lé mu yén á ì ko à ì wé? I d̀nló na á ì yú á máa zo ì náa.» ¹⁸ A b̀io kà lé b̀io ó o wáa le mí ì wé: «Ì ì f̀i ì náa búenb̀uen, ká ì b̀ini ì so h́a 6̀uaaka á à khii ì d̀nló le ì bío búenb̀uen á à kúee yi.» ¹⁹ B̀n m̀n á ì wáa à bío ì sii yi: «Ayí, wàzaa, à ù b̀io 6̀entín se. Fo ò wé h́a lúlúio zanzàn ká d̀e búii máa f̀o f̀on. Wáa wé v̀úí, wé dí, wé ɲu ká ù wé b̀io s̀i f̀on.» ²⁰ Ká le Dónbeenì m̀h́a bía ǹon wo yi: «Fo lé o b̀ónbù. Ho t̀nàahù na kà lé hón á ì ì fé ù mukāni yi. Awa, hón p̀aahù so yi, ká ù b̀io na á ù khiira zoó bàrá pan yi á b̀io á à s̀i wée yi.» ²¹ Lé kà sii á yĩa wee khii ho nàfòró zoo pa yi ká a máa cà h́a le Dónbeenì c̀n á b̀io khii wéráa.»

Mi cà le Dónbeenì b̀éni vé (Matiye 6.25-34)

²² B̀n m̀n ó o wee bío lè mí ñi-kenínia: «Lé b̀n ǹon á ì wee bíoráa b̀io kà á à na mia: Mí wé yí yáa mi yilera mi mukāni b̀io yi, le mi ì yí mu b̀e-díni wén á á dí, tàá mi s̀anía b̀io yi, le mi ì yí h́a s̀i-zínia wén á à z̀i. ²³ Mu bon. Le mukāni b̀io po mu b̀e-díni, á h́a s̀anía b̀io po h́a s̀i-zínia. ²⁴ Mí loí 6a khànkhonwà, 6a yí máa d̀i b̀io, á mún yí máa lá d̀nló. Ba náa mia, ká le Dónbeenì m̀h́a pá wee díni 6a. A b̀io mínén b̀io ɲúhù m̀h́a wi po 6a ɲinzàwa. ²⁵ Minén t̀ahù á yĩa dà mí mukāni wizoní á à dé wán c̀inú mí yilera yáaró b̀io yi so wi le? ²⁶ A b̀io mí yí dà d̀e woon máa wé b̀io c̀inú b̀io yi, á mí wee yáa mi yilera b̀io kà dǎní yi le we? ²⁷ Mí loí le p̀úilè. Le yí máa sá d̀e, á

mún yí máa tí s̄la. Le í bío mu na mia: hàrí o *Salom̄on lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí z̄á s̄la na se yú ler̄én búí yí. ²⁸ Ká le Dónbeení wee donkhueé le j̄íní ká síí, dío wé keń ho zuia ká ho ȳíró à 6a c̄í le, à s̄ònkú minén á le è wé kaka máa z̄íní. Mi s̄ladéró le Dónbeení yí 6̄ènt̄ín f̄òora. ²⁹ Mi wé yí yáa mi yilera à wé d̄ín cà b̄ío mi ì dí làa b̄ío mi ì j̄u. ³⁰ Mu bon, b̄ia yí z̄ū le Dónbeení ho d̄ím̄j̄ná yí lé bán wee wé d̄ín cà b̄ún búenbúen f̄éεε. εε ká minén m̄in Maá Dónbeení wón z̄ū b̄ío ko làa mia. ³¹ Mi le mi yara sí le Dónbeení b̄éεní b̄ío, á b̄ío ká á le Dónbeení á à na mia.

³² «Minén n̄uwā yεn z̄àwa na á ì pan b̄ío, mi yí z̄ón d̄èε, lé b̄ío á mu wó sína m̄in Maá Dónbeení yí à le na mí b̄éεní mia.

(Matiye 6.19-21)

³³ «Mi ȳéé mi ní b̄ío à sanká wárí na mi yú à na 6a ñ-khenia yí. Mi cà ho n̄àf̄òró binbirí na máa vé bàrá ho wáayi ká le miten. B̄ín á 6a k̄ònlowà máa j̄uaa ho, á bùaa mún máa yáa ho. ³⁴ Mu bon, hen na mi n̄àf̄òró wi yí lé b̄ín á mi sía búenbúen á à dé yí.

Ba ton-sáwá na wee f̄ání mi ȳío b̄ío

(Matiye 24.45-51)

³⁵ «Mi z̄í mí tonló s̄la, à z̄ání mí f̄int̄éεna wíoka d̄innáa. ³⁶ Mi wé lè 6a n̄upua na pan mí j̄úh̄úso na van mu yaamu c̄εení b̄ío. Ká a 6ueé d̄òn p̄āh̄ú na yí, á búanb̄úaa ho wooh̄ú à 6a d̄èení hén ho. ³⁷ Bán ton-sáwá so na á 6a j̄úh̄úso 6ueé yú à 6a f̄ánia mí ȳío pan wo 6̄ènt̄ín j̄úná sí. Le í m̄í ho t̄úíá na mia: O j̄úh̄úso mí b̄εere á à lá mí tonló s̄la á à z̄í ká a b̄ío le 6a keení, ká a lá ho d̄ínló á à sanká à na 6a yí 6a à dí. ³⁸ Hàrí ò o j̄úh̄úso mu 6uee d̄ā ho tá t̄iah̄ú tàá mu yáa dà b̄ún wán, ká a 6ueé yú 6a ká 6a ȳío fá á kará pan wo, se bán ton-sáwá so j̄úná 6̄ènt̄ín sí.

³⁹ «Mi z̄ū le ká le z̄íi 6̄anso lá wee wé z̄ūí o k̄ònló 6uenló p̄āh̄ú, ó o lá máa wé è díá ó o máa zo a z̄íi. ⁴⁰ Minén mún t̄íní mí ȳío, lé b̄ío ó o *N̄upue Za khíi 6uen ho p̄āh̄ú na á mí yí máa dé le o 6uen yí.» ⁴¹ O o Piere t̄ùara a yí: «N̄úh̄úso, le w̄ahiire mu á ū wà n̄on warén wa d̄òn yí léε, tàá lé 6a n̄upua búenbúen á le wà n̄on yí?»

⁴² O o Yeesu b̄ia n̄on wo yí: «O ton-sá na yí máa lé mí j̄úh̄úso m̄ón, na hácirí wi le o yén? Lé yia ó o j̄úh̄úso á à bàrá mí z̄íi tonni j̄úh̄ú wán, le o wé sanká ho d̄ínló na mí z̄íi n̄upua lè mí ñ-kéní kéní yí ho p̄āh̄ú na mu ko yí, ⁴³ ó o wee sá ho tonló mu ó o j̄úh̄úso b̄ínia 6ueé kúaa wán. O ton-sá mu j̄úh̄ú sí. ⁴⁴ Le í m̄í ho t̄úíá na mia: O j̄úh̄úso á à bàrá a mí b̄ío búenbúen j̄úh̄ú wán.

⁴⁵ «Ká a ton-sá mu díá ò o wee b̄ío mí yí: «Í j̄úh̄úso míana ò o máa 6uen.» O o w̄āa h̄ín̄on wee ha mí n̄inz̄awa ton-sáwá, 6a

báawa lè 6a hãawa, á wee dí ká a ɲu khée, ⁴⁶ wón ton-sá so 6a ɲúhúso khíi 6uen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho p̄ahú na ó o yí dó yi. Ká a ɲúhúso mu khíi 6uee d̄ŋn, ó o 6ueé beé o lò làa sòobéε, ká a pá à dé o 6a ton-sáwá na lò mí ɲúhúso món t̄ahú.

⁴⁷ «O ton-sá na zū mí ɲúhúso s̄i b̄io, ò o yí wíokaa mítén á yí wó mu làa b̄io ó o lonnáa mu, wón á ho haró ò ɲí. ⁴⁸ Ká ȳia yí zū mí ɲúhúso s̄i b̄io, ò o wó hã wén-kora á 6a ko 6a ha, wón haró máa tà máa ɲí a làa ȳia so b̄io. Ȳia 6a n̄n mu b̄io na boo yi, á 6a khíi fé b̄io boo c̄n, á ȳia 6a kàràfáa mu b̄io na boo yi, á 6a khíi t̄ua yi làa b̄io po b̄n.

Ho kharó lè lé c̄iti b̄io

⁴⁹ «Lé ho d̄shú á ï 6uan wa 6ueé dé ho tá yi, á ï 6ènt̄n lá wi à ho d̄en̄i zà! ⁵⁰ Ká ï màhã ko à ï k̄aa lònbe-been̄i 6úi yi, á ï hácirí 6ènt̄n lùnkaa mu b̄io yi, ká mu yí wó yí wó, á ï máa yí ïten.

(Matiye 10.34-36)

⁵¹ «Mi wee leéka le ï 6uara wà 6ueé dé héerà ho d̄m̄já yí le? B̄ueé. Le ï b̄io mu na mia: Lé hã b̄ion̄i á ï wà 6ueé kúee á à kheéráa 6a n̄pua. ⁵² B̄io ká wán á 6a n̄pua n̄wã h̄onú na wi le z̄ii dà-kéní yi á à kha. Ba n̄wã t̄in á à fi lè 6a n̄wã ɲun na so, á 6a n̄wã ɲun á mún ñ fi lè 6a n̄wã t̄in mu. ⁵³ O maá máa wé s̄i lè mí za, ó o za mún máa wé s̄i lè mín maá. O nu máa wé s̄i lè mí h̄nló, ó o h̄nló mún máa wé s̄i lè mín nu. O 6úaa hãa máa wé s̄i lè mí yàró hãa, ó o yàró hãa mún máa wé s̄i lè mín 6úaa hãa.»

(Matiye 16.2-3)

⁵⁴ B̄n món ó o wee b̄io lè 6a z̄amáa: «Hen ká mi m̄n ká hã dùndúio wee vá kúee mín wán lè le wii t̄eenii, à mi le ho v̄iohó ò t̄è, à mu 6èn wé làa b̄n. ⁵⁵ Hen ká mi m̄n ká ho pinpiró wee lé lè le wii h̄en̄ii 6àn n̄n-káahó à 6uen, à mi le ho wunwuró ò keñ, à mu 6èn wé làa b̄n.* ⁵⁶ N̄i-khàwa ȳén! Mi wee loñ ho tá lè ho wáayi à z̄urnáa b̄io wee wé p̄enna. A léé webio n̄n á mu b̄io na wee wé lòn̄b̄io á mí yí zū máa z̄eení kúará?

(Matiye 5.25-26)

⁵⁷ «Lée webio n̄n á mínén mi b̄eere yí dà máa hueeka mu b̄iowa mín yi à z̄urnáa b̄io t̄érenna. ⁵⁸ O 6úi lá wó khon lè mi ninza s̄ii, ó o von fo le c̄iti yi, à ùnén na wó khon bánbá à ù fèn wé le ɲii dà-kéní lè mi ninza mu ho w̄shú wán ká mi ñ̄n yí vaá d̄n. Ká b̄n mía ó o vaá dé fo o c̄iti-ñ̄i n̄i yi, á wón 6èn á à yèrémá khíi dé o paro n̄i yi, á wón ñ̄ dé ho kàsó yi. ⁵⁹ Le ï

* **12:55** Ba z̄uíf̄uwa k̄sh̄ú b̄io s̄ii wi mí d̄on lè warén b̄io. Mu yámú ɲumu wi lè le wii t̄eenii. Lé làa b̄n á ho v̄iohó wee wé lé yi 6uennáa. Ká le wii h̄en̄ii 6àn n̄n-káahó á ho tá hen̄i 6úaa yi. Lé làa b̄n á ho wunwuró wee wé lé yi 6uennáa.

bíó mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yí hùúú ká ũ yí wá le wárí na fo ko á ũ na búenbúen á yí tíira jii.»

13

Le vɛndɛɛ na yí máa ha wáhiire

¹ Mu p̄ahũ, á nùpua nùwā yɛn búí ló buée wee bíó ho Kalileesa búí bíó là a Yeesu, bíá ó o *Pilaate na wi ho *Zudee k̄shũ jũhũ wán á n̄n le jii ba bó ká ba ðin wee wé mu hãmu. ² O o Yeesu bíá n̄n ba yí: «Mi wee leéka le bán nùpua so lé bíá hĩa wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á n̄n ba bíó wóráa ká sii le? ³ Bùéé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéró yí, á mi ì hí lè ba bíó, le í bíó mu na mia. ⁴ Tàá mi wee leéka le ba nùpua píru hêtin na ho Silowee n̄nwíohũ hĩa tò jà yí á ba húrún lé bán hĩa wee wé mu bè-kora po ho Zeruzalɛmu nùpua na ká le? ⁵ Bùéé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéró yí, á mi ì hí lè ba bíó, le í bíó mu na mia.» ⁶ Bũn m̄n ó o wà le wáhiire na ká n̄n ba yí: «Nii búí hĩa fá le vɛndɛɛ búí na ba le *fikiyée mí vɛnsia buahó yí. Wizonle búí ó o le mí buée loń le mí ì yí bia ho wán á à khòo lè, ó o buée khon. ⁷ O o wáa wee bíó le mí ton-sá: «Bíó ká le mu lúlúio bíó tin ká í sansan le í buée khòo le vɛndɛɛ mu na ká bia, à í buee khe. Mu jũhũ mia à í díá le à le fé le lùe káamáa. Búe le.» ⁸ O o ton-sá bíá n̄n wo yí: «jũhũso, díá lé ho dueera loń, ká í ì búnbú le jũhũ á à kúee ho duioró yí. ⁹ Nún-sí á lóhóló ká le è ha. Ká le wáa yí han làa bũn, à ũ màhá búe le.»»

O Yeesu wéera hã-mónkú búí ho Sabaa zon

¹⁰ Mu hĩa wó *Sabaa búí zon ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua ho kàránló zii yí. ¹¹ Mu zon à hĩa búí wi bín á lò yí here yú hã lúlúio píru hêtin. O cíná búí wó a là a mónkú ó o yí dà máa híní máa yòó muin. ¹² Bíó ó o Yeesu m̄n wo, ó o von wo á buée bíá bíó ká n̄n yí: «Hã mu, fo wáa yú ũten ũ vãmú níi yí.» ¹³ O o yòó bò mí níni o wán, ó o dɛɛnía h̄n̄n yòó muina ðin á wee búaaní le Dónbeení. ¹⁴ Ká ho kàránló zii jũhũso màhá yí wara mu, lé bíó ó o Yeesu wéera vánváro ho Sabaa zon, ó o bíá n̄n ba zãamáa yí: «Hã wizooní bíó h̄z̄n lé h̄n̄n á ho tonló ko à ho wé sá yí ho yáwá jũhũ yí, á mí wé buen le ba wéé mia h̄n̄n p̄ahũ so yí, ká mi yí wé mu hã wizooní bíó h̄ɛn̄n níi na le ho Sabaa zon yí.» ¹⁵ O o Nũhũso bíá n̄n wo yí: «Nì-khàwa yén! Minén á yĩa yí máa fee mí nàa tàá mí s̄np̄ɛɛnì à lée juií ho Sabaa zon lée wée? ¹⁶ O hĩa na ká na lé o *Abarahaamu m̄nm̄nii búí na ó o *Satani can hã lúlúio píru hêtin yí á so lá yí ko ò o fee díá ho Sabaa zon le?» ¹⁷ Dén bíoní so na ó o Yeesu bíá á dó hã n̄yio bíá làa wo wee wãaní yí. Ká ba zãamáa na wi bín búenbúen bán b̄ɛn wee zãmaka mu bè-tentewà na ó o wee wé bíó yí.

*Ho mútáàdè bèere lè le ja-fni wàhio
(Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32)*

¹⁸ O Yeesu bíníá bía bǐo kà: «Le *Dónbeenǐ béeǐní á ǒnǐmín làa webio? Lée webio á ì dà à tèé làa de? ¹⁹ Le bǐo ǒnǐmín lè ho mútáàdè* bèere na ó o nǐi búii dù mí vǐnsíá ǒuahó yí, á le ló á hǐnǎn yòò wó mí vǐndè-beenǐ, á ǒa jǐnzàwa wee tá mí lǐnna yí.» ²⁰ O o pá bíní bía bǐo kà: «Lée webio á ì dà à tèé lè le Dónbeenǐ béeǐní? ²¹ Le bǐo ǒnǐmín lè le ja-fni na ó o hǐá búii zúnzúio kúaa mu dǔmu kiloowa ǒóní làa hònú yí á khan bàrá á mu ló.»

*Ho zoró lè ho zǔajǐi na fǐnía bǐo
(Matiye 7.13-14, 22-23)*

²² O Yeesu hǐá tò hǐa ló-beera lè hǐa ló-zàwa yí á wee kàrán ǒa nǔpua ká a va lè ho Zeruzalǐemu cǐn. ²³ O o búii túara a yí: «Núhǔso, bía á à kǎní yǐnǎn ǒa à wé ǒa nǐ-dòndáa le?» O o bía nǎn ǒa yí: ²⁴ «Mí bánbá à mí zo lè ho zǔajǐi na fǐnía. Le ì bǐo mu na mia: Ba nǔpua cǐrǐe khǐi cà ho zoró yahó ká mu yǐo máa lé. ²⁵ Ká a zǐi ǒànsò khǐi hǐnǎn á vá mí woohǔ pon á dó, à bǔn minén lée wi ho khǔhǔ á wee búanbúa ká mí ì bǐo bǐo ká: «Núhǔso, hén le wa zo.» O ò bǐo o na mia: «Ì yí zǔ mí léenii.» ²⁶ A mí ǒèn á à bǐo o na a yí: «Eee! Ká wa jǎn páanía dú á jǔn làa fo, á fo mún kàráanna ǒa nǔpua wa lóhó ǒonfúaa yí.» ²⁷ O o tǐn á à bǐo ò na mia: «Mí vá lé ì nǐsǎní, bè-kora wérowà yén! Ì yí zǔ mí léenii.»

²⁸ «Ká mí khǐi mǎn o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeenǐ jǐ-cúa fǐerowà búenbúen le Dónbeenǐ bá-zàmu yí à minén ǒa lée kúaarà ho khǔhǔ, á mí ì wá á yiwa à vá bǐn. ²⁹ Ba nǔpua khǐi lé ho dǐmǐjǎ kúaràa búenbúen yí á ǒueé kǐení ká ǒa à dí ho sǎnú le Dónbeenǐ béeǐní dǐinii. ³⁰ Bǔn ká bía dú ho mǎn ho zuia khǐi wé ǒa ya-díwá, ká bía dú ho yahó ho zuia ǒèn khǐi wé ǒa mǎn-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzalǐemu cǐn

³¹ Hón páahǔ so yí á ǒa *Farizǐewa nǔwǎ yǐn búii vá ǒueé ǒó a Yeesu yí á wee bǐo làa wo: «Héyǐi! Hǐní lén hen à va lòn-veere, lé bǐo ó o *Heroode wi ò o búe fo.» ³² O o bía nǎn ǒa yí: «Mí lén va à bǐo na wón cawan† so yí: «Ì wee ja ǒa cǐnáwa á mún wee wéé ǒa vǎnvárowà ho zuia lè ho yǐró, ká mu wizooní tǐn zǒn á ì tǐi ì tonló jǐi. ³³ Ká ì màhá ko à ì lá ì wǒhǔ lén ho zuia lè ho yǐró lè ho yǐró níi ló, lé bǐo mu yí se à le *Dónbeenǐ jǐ-cúa fǐero hí lòn-veere ká mu yǐnǎn ho Zeruzalǐemu yí.»

(Matiye 23.37-39)

* **13:19** Ba zúifùwa cǐn á ho mútáàdè bèere lé dǐo ka cǐnú. Ba wee wé ni ho ǒàn bia kúee le zéeni yí, à le símu wíoka dé wán. † **13:32** Ba zúifùwa cǐn ó o cawan lé yǐa ǒèn héra làa bǐo ó o zanká hǐraràa warén cǐn bǐo síi.

³⁴ «Éee Zeruzalεemusa! Minén na wee búe le Dónbeení jì-cúa fεerowà, á wee lèeka bíà le Dónbeení wee tonka mi cón lè hà huua à búe. Lée zen cúa-yen á í wi à í vá mia kúee mín wán làa bío ó o kùeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mía tá bío síi à mi yí tà mu! ³⁵ Awa! Le Dónbeení á à pí mia huúu. † Le † bío mu na mia: Mi máa bíni máa mi mi fúaa nònzoñ na mi khii wee bío bío kà: «Le le Dónbeení dúbua yíà bò o buen o Núhũso yèni yí§.»»

14

O Yeesu wéera vánváro búii ho Sabaa zoñ

¹ Ho *Sabaa búii zoñ ó o Yeesu á 6a *Farizíewa jùhũso búii von lè ho dínló mí zii. A bíà wi bíñ fá mí yíò wo yí le mí ì loñ bío o ò wé. ² A búñ ò o ñii búii na mu vãmú búii tò ó o sánia lon á dín o yahó. ³ O o Yeesu lá le bíoní ò o tùara ho *làndá bío zéenílowa lè 6a Farizíewa yi: «Wa làndá yí á nùpue so dà à wéé vánváro ho Sabaa zoñ le?» ⁴ A 6a yí bíà, à 6a dín búirín. O o Yeesu wáa guan wo yí, á wéera, ò o le o lén khi6o. ⁵ Búñ món ó o wee bío làa bíà wi bíñ: «Minén á yíà za tàá o nàa tò le buii yí ó o máa dèení máa suee wo fùafùà hàrí mu wé ho Sabaa zoñ lè o yén?» ⁶ O o búii mún yí dàrna dèe yí bíà mu dání yí.

Bíò wi ho yahón lùà lè ho mónđen lùà kεeníló yi

⁷ Búñ món á bío ó o Yeesu mən à bíà 6a von wee yí ho yahón lùà à kεení yi, ó o wà le wàhiire na kà nən 6a yi: ⁸ «Hen ká a búii von fo mí yaamu sánú dínii, à ù yí dèení yí vaa kεení ho yahó, lé bío mu dà a wé le o búii na jùhũ wi po fo á 6a mún von. ⁹ A fo ò kεení ù zàamu ká yíà von mia mi nùwá jùn á buée wee bío làa fo: «Híni à ù na le lùe yíà kà yi.» A fo màhá à còoní ì híni lé ù ñiyio á à lén khii kεení ho món. ¹⁰ Ba wé von fo làa búñ síi, à ù buee khii líi kεení ho món, ká yíà von fo buee dñn, o ò bío ò na foñ: «Wàn bñnlo, híni buee yòo kεení ho yahó.» Hón pãahũ so yí búñ ká bíà 6a von mu yaamu sánú dínii búenbúen á à mi bío 6a bùaaníanaa fo. ¹¹ Lé bío á nùpue lée nùpue na wee yòoní mítén wón à le Dónbeení á à liini. Ká yíà wee liini mítén wón à le è yòoní.» ¹² Búñ món ó o yèrémáa wee bío làa yíà von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nùpua à 6a buee dí ù cón, à mu wé wisoni yí tàá ho tñnàahũ, à ù yí le mu wé mìn bñnlowà, lè mìn zàwa lè mìn temínlowà, tàá mi ninzàwa bío 6ànsowà. Lé bío 6a khii dàñ fo ò ve làa búñ bío síi á à dé bío fo wó nən 6a yí lahó yí. ¹³ Ká fo wíokaa ho dínló ho sánú bío yí á le fo o ve lè 6a nùpua, à 6a ñi-khenia, lè 6a mùamúawà, lè 6a lóni lè 6a muiiwà lé bán à ù ve. ¹⁴ Ká fo wó búñ, á ù bío á à wé se, lé bío

† 13:35 Mi loñ Zeremii vùahũ 12.7, 22.5 § 13:35 Mi loñ Lení vùahũ (Psaumes) 118.26.

á bán yí dà mu sii máa wé máa na foñ. Le Dónbeenĩ le ðio khii sáání foñ bía wó mu bè-tentewà vèeró zoñ.»

*Bía 6a von lè ho ðínló wáhiire
(Matiye 22.1-10)*

¹⁵ Bío á bía làa wo páanía wee dí nĩ-kéní jhá hǎn bióní so, ó o bía nǎn o Yeesu yi: «Yia khii keñ le *Dónbeenĩ béenĩ ðínló ðíiníi bènťin bio se.» ¹⁶ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Nùpue 6úi hía le mí ì dí sǎn-beenĩ, ó o fèra bía mu nǎn 6a nùpua cèrèè yi. ¹⁷ Bío ho ðínló mu ðíró pǎahũ ðǎn, ó o le mí ton-sá vaa bío na bía ó o von yi: «Mi hĩní buen, lé ho ðínló wíokaa wó pan mia.» ¹⁸ A 6a lè mí nĩ-kéní kéní yú bío 6a à bío máa 6uennáa. O nín-yání nùpue bía nǎn o ton-sá yi: «Sábéré, í bènťin yí dà máa buen; í yà ho mǎhũ lònbió, á ìko à ì vaa loñ ho.» ¹⁹ O o 6úi wón bía nǎn wo yi: «Sábéré, í yà ho vǎró nàwa bùaa píru, lé bán á ì wi à ì ðíndí loñ.» ²⁰ O o nĩ-kéní wón bèn bía: «Í yan lònbió á ì bènťin yí dà máa buen.» ²¹ O o ton-sá mu bínía 6ueé bía mu 6úen6úen nǎn mí jǎhũso yi, á wón sii cǎ, ó o bía nǎn wo yi: «Wǎa bánbá lén va 6a nùpua fémínló lara yi, à zo ho lóhó 6onfúaa yi, à 6a nĩ-khenia, 6a mùamúawà, 6a muiiwà lè 6a lóní na fo ò fèráa mín bín à ù 6ua 6uennáa.» ²² Mu ù dé mí yi, ò o ton-sá bínía 6ueé wee bío lè mí jǎhũso: «Bío fo le í wé á ì wó ká hǎ lùà 6úi mǎhǎ pá ká.» ²³ O o bía nǎn mí ton-sá yi: «Wǎa hée lá hǎ wána, à léka hǎ manawà yi loñ, ká ù fò mín làa nùpua na, à ù bío 6úe 6a júná le 6a buen í zǐi, bèra a na à le sí. ²⁴ Le í bío mu na mia: Bía á ì von ho yahó 6úen6úen á nĩ-kéní kà á ì ðínló mu máa zo jii.»»

*O Yeesu bèrǎ yi bío
(Matiye 10.37-38)*

²⁵ Pǎahũ 6úi ó o Yeesu lá ho wǎhũ á 6a zǎamáa bò a yi, ó o yèrémáa wee bío làa ba: ²⁶ «Yia le mí ì buen í cǎn, ká 6ànso yí pǎ mín maá, lè mín nu, á yí pǎ mín hǎa lè mí zàwa, á yí pǎ mín zàwa lè mín hĩnni, á yáá pá yí pǎ mítén mí beere, á 6ànso yí dà máa wé í nĩ-kenínii. ²⁷ Yia yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa miĩ, wón 6ànso yí dà máa wé í nĩ-kenínii. ²⁸ Hen ká minén ó o 6úi lá le mí ì so le zǐ-beenĩ, ó o so máa keení ká a máa le mí yi le wǎrǐ na o ò dé le yi bío yi, à loñ ká ðio wi o cǎn á dà le wee so á à 6ueé le? ²⁹ Ká bǎn pǎ ká a fǎrá le jǎhũ á le yí ðǎrǎna yí 6on, jún-sǐ á bía wee mi le wé è yáa mí jíní yi á à na a yi ká 6a à bío: ³⁰ «O nii na kà son mí zǐi hũnía yi ò o yí ðǎrǎna le yí 6ueéra.»

³¹ «Mu mún lée dà-kéní là a bée 6úi na á 6a ninza bée ló wà 6ueé tá le hǎ hía. O so máa keení ká a máa loñ le mí dásíwá muaaseé píru á dà wee sǎnsá mí zúkúso dásíwá muaaseé 6óní

* 14:27 Mi loñ Matiye vǎahũ 10.38

na wà ɓueé fi làa wo le? ³² Ká a zū le mí yí dà mu, o ò fèn ñ tonka ɓa nùpua á ɓa à khèn vaá sī a yahó á à tùa wo yi làa ɓiŋ ó o ko ò o wé na a yi, à bè yi yíráa ho héérà.» ³³ O o Yeesu wáa bía: «Mi le mi yiwa sese. Minén ó o ɓúí yí dà máa wé í ñi-kenínii ká ɓànsó yí pǎ ɓiŋ wi o cǎn ɓúenɓúen.

Mu yámú na pànká mia ɓiŋ
(Maaki 9.50)

³⁴ «Mu yámú yoo. Eε ká mu yámú yonyoró hǎa ló mu yi, á ɓa à wé kaka á mu ù ɓíní ì zoráa.† ³⁵ Mu cǎnú wáa mia, mu yí dà máa yèrémá máa wé ɓiŋ ɓúí ho tá yi, á mu mún yí dà máa wé duioró. Ba wé yénní mu kúia. Yia wee jí ɓiŋ, à wón jí ɓiŋ bía sese.»

15

O pio na vǔnun á ɓínia yú wáhiire
(Matiye 18.12-14)

¹ Wizonle ɓúí á ho *lànpo féwá lè ɓa bè-kora wérowà vá ɓueé kǎnia o Yeesu yi á wee jí a ɓióní. ² ɓiŋ ɓa *Farizíewa lè ho *lándá ɓiŋ zéenílowa mǎn mu á ɓa sǎa wee cǎ á ɓa wee ɓiŋ mín yi: «Mi loŋ, o nùpue mu mána mín lè ɓa bè-kora wérowà á wee dí làa ba.» ³ O o Yeesu wà le wáhiire na ká nǎn ɓa yi: ⁴ «Minén ó o ɓúí pia khímàni lá wi, ó o yà-kéní wó wó séra vǔnun, ó o so máa kúia ɓa khímàni yà-kéní mia na ká le dùure yi ká a máa vaá cǎnka yia vǔnun fúaa o yú a le? ⁵ Ká a hǎa vaá yú a, ó o sǎi ì wa wa á à lá a yòó pǎ á à khíɓoráa. ⁶ O ɓuee dǎenii o ò ve mín ɓónlowà làa ɓiŋ làa wó ɓó mín yi á à ɓiŋ ò na yi: «Í pio yà-kéní na lá vǔnun á í wáa cà yú. Mi le wa páaní zámaka mu ɓiŋ yi.» ⁷ Le í ɓiŋ mu na mia: Lé ká sǎi á le sí-wεε mún ñ wéráa hen na le Dónbeení lè mí tonkarowà yòó wi yi, o nùpue ñi-kéní na khú mu bè-kora wéró yi ɓiŋ yi, á à poŋ ɓa ñi-tentewà khímàni ñi-kéní mia na màkóo mia ho yèrémaló yi.

O hǎa na wén-hǎnló vǔnun ó o cà yú ɓiŋ

⁸ «Tàá ká a hǎa ɓúí wén-hǎani ɓiŋ píru lá wi, ó o wó wó vǎinia le dà-kéní, ó o so máa dé le fǎntání á máa sàa mí zii ká a cà le kùaráa ɓúenɓúen yi fúaa o yú le le? ⁹ Ká a yú le o ò ve mín ɓónlowà làa ɓiŋ làa wó ɓó mín yi á à ɓiŋ ó na yi: «Í wén-hǎnló na lá vǔnun á í yú. A mí le wa páaní zámaka mu ɓiŋ yi.» ¹⁰ Le í ɓiŋ mu na mia: Lé ká sǎi á le Dónbeení wáyai tonkarowà sǎa á à waráa o bè-kora wéro ñi-kéní na khú mu bè-kora wéró yi ɓiŋ yi.»

O za na van vǔnun wáhiire

† 14:34 Hón pǎahú so yi ká mu yámú á yi máa ce sese. Mu ɓiŋwa ɓúí hǎa lúnkaa mu yi. Lé ɓún nǎn á mu yonyoró hǎa wee wé lé mu yi ká mu ɓúí pá ká à ɓa lá lée kúia.

¹¹ Bún món ó o Yeesu pa bíníá bía bío kà: «Nii búí zàwa nùwá òun hía wi. ¹² Wizonle búí ó o fèeso bía nòn mín maá yi: «I maá, sanká wàn kía à ù na ínén bío.» Ó o maá bèn sankaa mí nàfòrò á nòn mí zàwa nùwá òun mu yi.

¹³ «Wizooní bío yèn bún món, ó o fèeso yèera bío ó o yú búenbúen á lá wárí ò o wà van ho kǎhǎ búí na dǎní nàyi. Bío ó o vaá wi bín ó o zon mu koomu yi á yáara mí wárí búenbúen véenia. ¹⁴ Pǎahǎ na ó o wárí mu yáara vó yi, à bún le hín-sǔmúí búí ló ho kǎhǎ mu yi, á mu bío búenbúen hǎni wee tē o. ¹⁵ Ó o vaá yú ho kǎhǎ mu nùpue búí á wón le o wé vaa pa mí nòn bùe ení mí mǎhǎ yi. ¹⁶ A ǎa nòn bùe ení ðínló ó o sli wee bíní vá yi lè ho ðíró ká nùpue mǎhǎ yí máa na ho wo yi.

¹⁷ «Ó o hácírí bíníá ǎuara bío ó o wó khǎina wán, ó o zǔna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wàn maá ton-sáwá búenbúen wee dí ho ðínló sa mítén, à ínén wón ǎueé wee hí hen lè le hǎni. ¹⁸ I ì bíní ì va wàn maá cǎn á vaá bío ò na a yi: I maá, i bèn ðín wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo, ¹⁹ á ì wǎa yí ko à ù bíní ǎua mi lè ù kùrú za tenii bío, ká ù ǎua mi lè ù ton-sá bío síi.» ²⁰ Ó o wǎa hǎn on wà òn mín maá zii. Bío ó o khèra yòó ló lua, á ǎan maá fèra mǎn wo, ó o màkárí ǎuan wo yi làa sòobé, ó o lùwa wee sí mí za mu yahó á vaá wǎira a kùkà á wee bèení yi. ²¹ Ó o za wee bío làa wo: «I maá, i wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo. I yí ko à ù bíní ǎua mi lè ù kùrú za bío síi.» ²² Ká ǎan maá mǎhǎ bía nòn mí ton-sáwá yi: «Mi ǎánbá zoo loríka à mi lén ho báká beení na se po hǎa ká à ǎuee léé zǎiní làa wo. A mi dé le nín-kízà-fibèere o nín-kíza yi, à mún zǎiní a lè hǎ nakǎa. ²³ Mi léé lén o nòn-bòohǎ na òini wi à ǎue à wà dí ho sǎnú à wéé wa sía. ²⁴ Lé bío, á ì za mu lá ka lòn nǎi na húrun ká a bíníá vèera. O lá vǔnun, á ì bíníá yú.» A ǎa wǎa cǎana ho sǎnú ðíró.

²⁵ «Bún búenbúen wee wé ká a nǎi mu za kǎnle so van hǎ mana. Bío ó o ló hǎ mana yi ǎueé wee sǎará mín zii, ó o wee òi hǎ sía lè ho yoró sǎ. ²⁶ Ó o ðín ò o von o ton-sá búí tùara yi làa bío wee wé ǎan lún yi. ²⁷ Ó o ton-sá bía nòn wo yi: «Lé mǎn fèe bíníá ǎuara, á mǎn maá léra a nòn-bòohǎ na òini wi á ǎó, lé bío ó o za bíníá ǎuara lè le lòn-hebúee.» ²⁸ Ó o kǎnle so ðènia síi cǎ bún wán á hen ǎuaa le mi máa zo. A ǎan maá ló le mi léé yanka a ò o ǎuee zo. ²⁹ Ká a mǎhǎ bía nòn mín maá yi: «Lorí, ínén sá nòn foñ hǎ lúlúio cèrèe yi, á hǎri wizon-kéní á ì ðín yí pǎ ù òii, ò o vio za sǎaní á ù yáá pá ðín yí nòn mǎi le i dí lè ho sǎnú lè wàn bǎnlowà. ³⁰ A ùnén za na lá ù níi bío vaá yáara véenia ǎa hǎ-kora wán bíníá ǎuara, á ù mǎhǎ le ǎa lén o nòn-bòohǎ na òini wi ǎue.» ³¹ A ǎan maá bía nòn wo yi: «I za, ínén làa fo páania wi mín wán fèee, á bío á ì te búenbúen bío sǎ foñ. ³² Ká wa mǎhǎ ko wa dí ho sǎnú à wéé wa sía, lé bío á mǎn fèe

mu lá ka lòn n̄i na húrun á b̄n̄ia v̄era. O lá v̄un̄un á ì b̄n̄ia yú.»

16

O ton-sá kohó na háctri wi wáhiire

¹ B̄n̄n m̄n̄n ó o Yeesu wee b̄io lè mí n̄i-ken̄inia: «Nàf̄oró b̄anso b̄úí h̄ia lá n̄upue b̄úí bàrá mí tonni j̄úh̄ú wán. Wizonle b̄úí á ba b̄ueé b̄ia n̄n wo yi le o ton-sá mu wee yáa o n̄i b̄io dàkh̄ina. ² O o von wo b̄ueé wee b̄ioráa: «B̄io á ì j̄á ù d̄n̄í yi á so bon le? Wáa wa lá b̄io á ù wó b̄uen̄b̄uen̄ b̄an c̄at̄i, b̄n̄n m̄n̄n á wa à k̄úia mín. A ù tonlò vó ì c̄n̄ zuia.» ³ O o n̄i wee b̄io mí yi: «Eee! I j̄úh̄úso wáa léra mi mí tonni sáró yi á ì wé kaka? B̄io ho varò á ì yí dà b̄io, á ho h̄éé fio mún n̄iyio wi mi. ⁴ Awa, ì wáa z̄ú b̄io á ì wé ká ì tonlò yáara á ì pá à yí ba b̄úí na à b̄ua mi.» ⁵ A b̄ia b̄uen̄b̄uen̄ na ba j̄úh̄úso ken̄í wi yi ó o von lè mí n̄i-ken̄í ken̄í. A ȳia b̄uara ho yahó ó o t̄uara yi: «I j̄úh̄úso kee na wi fon̄ lé le yén?» ⁶ A wón b̄ia: «Lée oliivewa b̄ia j̄iló b̄ar̄ikónwa kh̄im̄ni.» O o b̄ia n̄n wo yi: «Lii kee ñ f̄uaf̄u. Fé ù kee v̄uah̄ú à ù t̄úa: N̄iló b̄ar̄ikónwa b̄uará-j̄un̄ làa p̄irú.» ⁷ O o b̄n̄ia t̄uara a b̄úí yi: «A ùn̄én b̄èn kee lé le yén?» A wón b̄ia: «Lée d̄inlò p̄orókówá kh̄iá-h̄on̄ú.» O o b̄ia n̄n wo yi: «Fé ù kee v̄uah̄ú à ù t̄úa: D̄inlò p̄orókówá kh̄iá-náa.» ⁸ B̄io ó o ton-sá mu yí t̄er̄enna ká ba j̄úh̄úso màh̄á pá kh̄on̄ia wo h̄a h̄én̄n̄i na ó o yú b̄io yi. Lé b̄io á ho d̄im̄j̄á na kà n̄upua z̄ú mín b̄uaró á po mu khoomu n̄upua.»

⁹ O o Yeesu mu b̄n̄ia b̄ia: «Le ì b̄io mu na mia: Mi wé yú ho d̄im̄j̄á nàf̄oró à mi wé wé b̄io mi ì yír̄aa ba b̄n̄lowà làa ho, ká ho kh̄ií vó mi c̄n̄, á ba à fé mia á à zoráa le muk̄n̄i na máa vé lahó yi. ¹⁰ Yia yú mu b̄io na c̄in̄ú ó o z̄úna mu b̄uaró, wón ba n̄n b̄io boo yi ó o mún ñ z̄úí mu b̄uaró. Yia yí t̄er̄enna mu b̄io na c̄in̄ú yi, ó o mún máa t̄er̄én mu bè-beera yi. ¹¹ Ká mi yú ho d̄im̄j̄á nàf̄oró á mi yí z̄úna h̄on̄ b̄uaró, á lée wée á à tá à na ho nàf̄oró tente mia? ¹² O n̄i-veere b̄io na ba k̄ar̄áf̄aa mia á mi yí z̄úna b̄uaró, á mi k̄urú b̄io á ba mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá woon yí dà máa sá máa na j̄ún̄ása n̄uw̄a j̄un̄ yi. O ò j̄in̄ o n̄i-ken̄í, ká a wañ yia so. O wé è j̄i a n̄i-ken̄í b̄ion̄i, ká yia so ó o máa k̄n̄bi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeen̄i yi ká mi mún pá hen̄ia le wárí c̄aró b̄io.» ¹⁴ B̄io ba *Fariz̄iɛwa j̄á h̄a b̄ion̄i mu, á ba wee yáa mí j̄in̄i yi na a Yeesu yi, lé b̄io á ba dó mí s̄ia le wárí c̄aró yi dàkh̄ina. ¹⁵ Ká a Yeesu màh̄á b̄ia n̄n ba yi: «Min̄én wee wé m̄iten lè ba n̄i-tentewà ba n̄upua yahó, èé ká le Dónbeen̄i d̄én z̄ú b̄io wi mi yiwa, lé b̄io á b̄io ba n̄upua wee mi à wé lè mu bè-been̄i á le Dónbeen̄i yí máa tà yi.

*Ho làndá lè le Dónbeenĩ béenĩ bïo
(Matiye 11.12-13)*

¹⁶ «O *Mɔyize làndá lè le *Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowà vōnna á pāahũ wà fεεε ɓueé ɓó a Zān Batiisi ɓuenló yi. Wón ɓuenló jii lé ɓún á le *Dónbeenĩ béenĩ bïo bueró jùhũ ɓúa yi, á ɓa nùpua lè mí nĩ-kéní kéní wee jàa mín le béenĩ mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

¹⁷ «Ho wáyai lè ho tá véro á wayi po ho làndá bín-za dèe na cínú víló.

(Matiye 5.32)

¹⁸ «Báa na día mín háa ò o bíníá fó há-veere yan lée há-fé. A yia fó a háa na ɓàn báa día wo á yan mún lé o há-fé.»

O náfòró ɓànsò là a Lazaare wàhiire

¹⁹ ɓún món ó o Yeesu pá bíníá bía bïo kà: «Nùpue ɓúi hía wi ɓín á náfòró wi á wee zí há sī-sení na yàwá here. Wizooni ɓúenɓúen lée sánú díró o cón. ²⁰ Nĩ-khenii ɓúi na yèni ɓa le Lazaare, na sáníá ɓúenɓúen vó lè há dokuaa á hía wee ɓuee da a náfòró ɓànsò mu khũuhũ. ²¹ O sī yàa wee wé vá a nĩ mu dínló na wee kùenka lii kúia yi lè ho díró. A bè ɓún wán, á ɓa ɓooní wee wé ɓuee denka a dokuaa. ²² Wizonle ɓúi ó o nĩ-khenii mu húrun, á le Dónbeenĩ wáyai tonkarowà ɓueé líf lá a yóó bàrá a *Abarahaamu nĩsání. ɓún món ó o náfòró ɓànsò mún húrun á ɓa nùuna. ²³ Bïo ó o wi ho nĩ-hónbó-lóhó yi, ó o lò wee be dàkhíina. O o hooníá mí yahó le mí ì loń, ó o khèra mən o Abarahaamu ò o Lazaare kará a nĩsání.

²⁴ «Ó o von wo pónpón: «Wàn ɓúaa Abarahaamu, loń í màkárí yi à ù tonka a Lazaare le o dé mí nín-kíza jùhũ mu jumu yi, á ɓuee wεé lè í denle, lé ɓïo á ì lò ɓèntín wee be ho dōhũ na kà yi dàkhíina.» ²⁵ Ká a Abarahaamu màhá bía nən wo yi: «I za, le ù yi, ɓïo á ù yïo fù lua á ù yú mu bè-sení cèrèe á wεéra lè ù sīi, ò o Lazaare ɓïo wó há yinyio. Ho zuia á wón yú mí lònbee cúnú à ùnén ɓèn yú le lònbee. ²⁶ ɓún pá nii ló, á ho ká-be-beenĩ wi warén làa mia pāahũ, bèra a na ká ɓia le mí ì lé hen á à khí mí cón à ɓa yí dàń mu. A nùpue mún yí dà máa lé hen na á ù khii wi yi máa ɓuen wa cón.»

²⁷ «Ó o náfòró ɓànsò bía nən wo yi: «I pá à bíní ì fio fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o lii wán maá zii. ²⁸ Wàn zàwa nùwā hònú líf wi ɓín, ò o lii jii ɓa zeń wán à ɓán wáa yí ɓuee zo le lònbe-beenĩ na kà lahó yi.» ²⁹ O o Abarahaamu bía nən wo yi: «O *Mɔyize làndá lè le *Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowà bioní wi ɓín, le mĩn zàwa mu wé jí hśn.» ³⁰ O o náfòró ɓànsò bía: «Wàn ɓúaa Abarahaamu, ɓún pá máa yí ɓa. Hen ká ɓia húrun nĩ-kéní ɓúi lá ló lion ɓa cón á ɓa à yèrémá wára.» ³¹ Ká a Abarahaamu

màhã bía nɔn wo yi: «Ká 6a yí máa jí a Mɔ̀yiize lè le Dónbeenĩ jì-cúa fɛerowà cɔ̀n, á hàrì à nǐ-hío 6úi vèe, á 6a pá máa tà.»»

17

Yi khà mi ninza dé bè-kohó wéroró yi
(Matiye 18.6-7; Maaki 9.42)

¹ Bún món ó o Yeesu bía nɔn mí nǐ-kenínia yi: «Bìo wee vá a nùpue dé mu bè-kohó wéroró yi bún yí dà máa hè hùúu. Ɛε ká yíà màhã nǐi bò mu bǐo, wón á ho yéréké è sá yi. ² Hàrì 6a ca le hue-beenĩ o fonle yi à lèe dé ho muhú yi, bún pá à wé wayi á à porí le lònbee na à yí o ká mu lé orén nɔn á 6a háyúwá na ká nǐ-kéní 6úi wó mu bè-kohó. ³ Mi cén pa miten bǐo sese.

Mi ninza bè-kora sɛndiaró bío
(Matiye 18.21-22)

«Hen ká mi ninza 6úi wó khon làa fo à ù zéeni a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù sɛn mu día na a yi. ⁴ Ká a wó khon làa fo le wizon-kùure yi hã zen cúa-hèjun, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee 6uee ðĩn ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù sɛn mu día na a yi.»

Le sɛidéró na ka lè ho mútààdè bɛere bío
(Matiye 17.20)

⁵ Ba tonkarowà bía nɔn wo yi: «Núhũso, dé wa sɛidéró wàn.» ⁶ O o Núhũso bía: «Hen ká mi sɛidéró na khúekhúe lè ho mútààdè bɛere bío á mi yáá pá lá tà le mí ì wé làa bío, á mi lá dà à bío ò na* le vɛ̀ndèε na ká yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá ùten ho muhú yi, á le è wé mu.

O ton-sá tonló bío

⁷ «Hen ká minén ó o 6úi ton-sá lá wi á wee và a mɔ̀hú tàá o wee pa a sáron búa sǐi, ká a ló hã mana yi buara, á mi ì bío le o ðɛnǐ 6uee kɛɛnǐ ò o dí le? ⁸ Yínón bío ká mi ì bío ò na a yi le: «Sá ho ðĩnló na mǐi, wíoka ùten à ù lá ho buennáa le ì dí à ì ju. Bún món á ùnén màhã à dí ká ù ju.» ⁹ O so o tɛɛnǐ mí ton-sá mu yi bío 6a le o wé ó o wó bío yi le? Bùeé. ¹⁰ Minén bío làa bún mún lée dà-kéní. Bío le Dónbeenĩ le mi wé ká mi wó mu vó, à mi bío bío ká: «Wa lée ton-sáwá na á nùpue yí ko ò na bío yi. Bío 6a le wa wé lé bún mí dòn á wa wó.»»

O Yeesu wéera 6a 6ùeréwà nùwá píru

¹¹ Bío ó o Yeesu wee va ho Zeruzalɛɛmu, ó o bò le sǐii na wi ho *Samaríi lè ho Kalílee páahú yi. ¹² O o vaá wee sùará ho lóhó 6úi yi, à *6ùeréwà nùwá píru wee sǐ a yahó. A 6a khèra ðĩn ¹³ à 6a wee wãamaka pónpón: «Yeesu! Nǐ-kàránlo! Zúñ wa

* 17:6 Bío ó o Yeesu bía binbirí lé bío ká: «Hen ká mi sɛidéró lá 6úaa yú ho mútààdè bɛere na cɛ́nù yi.» Ba zúífúwa cɔ̀n á ho mútààdè bɛere lé ðĩo ka cɛ́nù po mu bè-dínii bia 6úen6úen. Ba wee wé ni ho 6àn bia kúee le zéeni yi, à le sǐmu wíoka dé wán.

màkàrí.» ¹⁴ Bìo ó o Yeesu mɔn ɔa, ó o bía nɔn ɔa yi: «Mi lén vaa zéeni miten lè le *Dónbeení yankarowà.»†

A bìo ɔa bò mín wee va bín, á ɔa wan. ¹⁵ Bìo ɔa nǐ-kéní mɔn ò o wan, ó o bíníà tò mí laà yi á wee khòoní le Dónbeení pónpón ká a ɔuen, ¹⁶ á ɔueé líí ɔúrá a Yeesu tá, á yahó ɔó ho tá yi, ò o wee dé o bárakà. O lée Samarii nǐi. ¹⁷ O o Yeesu wáa bía: «Ba mí nùwá pírú ɔúenɔúen yí wan le? A ɔa nùwá dènú na ká ɔèn zon wen? ¹⁸ Bán t̄ahú ó o ɔúí yí leékaa ò o bíní ɔuee ɔúaaní le Dónbeení ká mu yínɔ́ ho síí veere nùpue na ká mí dòn le?» ¹⁹ Bún món ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lii híni lén, à ù siidéro mǐ wééra fo.»

O Nùpue Za bíní buenló bìo

²⁰ Wizonle ɔúí á ɔa *Farizíewa tùara a Yeesu yi le lé ho p̄ahú yén á le *Dónbeení béení á à ɔuen yi. O o bía nɔn ɔa yi: «Le Dónbeení béení buenló yínɔ́ bìo na wee mi làa yí. ²¹ Ba máa bío le: «Mí loń, mu wi hen» táá «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bìo á mi ko à mi zún mu le le Dónbeení béení wi làa mia vó.» ²² Bún món ó o bía nɔn mí nǐ-kenínia yi: «P̄ahú ɔúí ɔueé dǎ ó o *Nùpue Za wizooní dà-kéní ɔúí á mi sía á à vá yi lè ho miló ká mi máa mi le.

(*Matiye 24.23-28*)

²³ «Ba à bío ò na mia: «O wi hen» táá «Lé vaá làa hen ó o wi yi.» É ká mi yí va bín, mi yí lùwí mu bìo yi. ²⁴ Làa bìo ká ho vlohó juiina ho wáayi lùe ɔúí à mu khoomu dèení kèń lùà ɔúenɔúen, lé bún bàn síí ó o Nùpue Za bíní buenló wizonle bìo khíi wéráa. ²⁵ É ká a màhá ko ò o lò be làa sòobéé vé, à ho p̄ahú na ká nùpua pí a bìo.

(*Matiye 24.37-41*)

²⁶ «Bìo wó a Nòwee p̄ahú lé bìo bàn síi khíi wé o *Nùpue Za bíní buenló p̄ahú.† ²⁷ Ba nùpua hía wee dí ká ɔa à ju, á wee ya mín ká ɔa a yéé mí zàwa mín yi fúaa nònzon na ó o Nòwee zon ho won-beení yi á mu jun-beení ɔuara ɔueé ɔó ɔa ɔúenɔúen. ²⁸ Mu mún khíi wé làa bìo hía wó a Lote p̄ahú. § Ba nùpua hía wee dí á wee ju, á wee yà ká ɔa a yéé mí bíowa, á wee dí ká ɔa a so. ²⁹ É ká nònzon na ó o Lote ló ho Sodómu yi, á ho d̄shú lè ho kiríbi ló ho wáayi á tò ɔa wán, á ɔó ɔa véenia. ³⁰ Lé bún bàn síi mún khíi wé nònzon na ó o Nùpue Za ko ò o mi wán. ³¹ Mu zon à yía wi mí zii lòho yí bío le mí ì lii á zoó khuii mí sía, à yía há mana yi mún yí bío le mí ì bíní ì buen mí zii. ³² Mi leéka a Lote bàn háa bío.* ³³ Yía wi ò o fení mí

† **17:14** Le Dónbeení yankarowà mí dòn lé bía hía wee wé bío le o nùpue na mu ɔuemu vǎmú lá wi yi á wán, ó o wáa dà à zo ɔa nùpua t̄ahú. Mi loń Levii nùwá (Psaumes) 13.49. † **17:26** Mi loń Bìo Núhú Búeeníi vūahú (Genèse) 6-9 § **17:28** Mi loń Bìo Núhú Búeeníi vūahú (Genèse) 19 * **17:32** Mi Loń Bìo Núhú Búeeníi vūahú (Genèse) 19.26

mukānī wón á à vīiní le. Ká yīa vīinía mí mukānī wón á à yí le.

³⁴ «Le í bío mu na mia: Mu zoñ tñàahũ á 6a nùpua nùwã òun na páanía dũma le dāmu dèè dà-kéní wán, ó o ñí-kéní á à fé è lénnaa, ká yīa so á à díá. ³⁵ Ba hãawa nùwã òun na páanía wee ni mu bío, ó o ñí-kéní á à fé è lénnaa, ká yīa so á à díá. ³⁶ [Ba báawa nùwã òun na wi hã mana yi, ó o ñí-kéní 6a à fé è lénnaa, ká 6a à díá a ñí-kéní.»] ³⁷ O o ñí-keninia tũara a yi: «Núhũso, lé wen á mu ù wé yi?» O o bía ñon 6a yi: «Hen na ó o yà-híni díá yi, lé bín á 6a dùbúawá wee wé fè mín yi.»

18

O mahãa là a citi-fi wãhiire

¹ Bío ó o Yeesu wi ò o zéení lè mí ñí-keninia le 6a ko 6a wé fio fèèè à bàra yí tè hùúu, ó o wà le wãhiire na kà ñon 6a yi: ² «Cítí-fi 6úi hĩa wi lóhó 6úi yi. O yí máa zón Dónbeení, á mún yí máa kònbi nùpue. ³ Mahãa 6úi mún hĩa wi ho ló-kéní mu yi á wee 6uen o ñii mu cón fèèè à buée bío bío kà na a yi: «Mí ínén le í fioso tũía.» ⁴ O wó mu míana ò o ñii mu wee pí a bío. Ká mu màhá a va à yí, ò o sã san ó o wee bío mí yi: «Í yí máa zón le Dónbeení, á ñ mún yí máa kònbi nùpue bũn bon, ⁵ ká a mahãa na kà 6èntñ lan mü dàkhĩna. Í ñ wé bío ó o wee cà, ò o wé yí buée ñin seé mi.» ⁶ O o Núhũso bínía bía ñon 6a yi: «Mí loñ bío ó o citi-fi-kohó mu na kà wó. ⁷ Mí wee leéka le le Dónbeení so máa na ho tũía sñi bĩa le hueekaa yi na wee ve le pónpón le wisoni lè ho tñàahũ yi le? ⁸ Le í bío mu na mia: Le è na ho tũía sñi 6a yi ho pãahũ na mu ko yi. Èè ká a *Nùpue Za màhá khii bínía 6uara, ó o buée yí 6a nùpua na dó mí sĩa le Dónbeení yi ho tá wán le?»

O Farizè là a lànpo fé wãhiire

⁹ O mún bínía wà le wãhiire 6úi á bò bĩa wee leéka le mí térénna à 6a wee zũañ bĩa ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwã òun 6úi hĩa wà yòó wé ho fioró le *Dónbeení zĩ-beení yi. O ñí-kéní lée *Farizè ká yīa so lée *lànpo fé. ¹¹ O o Farizè zoó fará ñin ho wáyai á wee fio mí yi kà: «Dónbeení, í wee dé ũ bārākà, lé bío á ñ yí ka lè 6a nùpua na ká bío. Ba wee tè 6a nùpua wán, á wee òuaa, á lé 6a hã-féwá, sònkú o lànpo fé na kà. ¹² Inén wee lí í ñii hã cúa-òun ho yàwá òuhũ dà-kéní yi, á bío á ñ wee yí 6àn cúa-pírú ñii á ñ mún wee na foñ.» ¹³ O o lànpo fé wón vá líí ñin le kùèèrè yi á yáá yí wi ò o hóoní mí yahó ho wáyai á wee hiimika ká a bío mí ñi-kãa yi kà: «Dónbeení, màkárí mü, í lée bè-kora wéro.» ¹⁴ O o Yeesu bínía bía bío kà: «Le í bío mu na mia: Ba nùwã òun mu tñahũ ó o lànpo fé lé yīa bínía van mí zĩi ká a térénna le Dónbeení yahó. Lé bío á yīa wee yòoní mítén á le Dónbeení á à liiní, ká yīa wee liiní mítén á le è yòoní.»

*Ba buan ba háyúwá buararáa o Yeesu cón
(Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16)*

¹⁵ Hàrí ba háyúwá á nùpua búí buan buararáa o Yeesu cón le o bè mí níní ba wán. Bío ó o ñi-kenínia mən mu, á ba wee zá làa ba. ¹⁶ Ká a Yeesu màhǎ von ba, ò o bía: «Mi díá le ba háyúwá wé buen í cón, mi yí hè ba, lé bío le *Dónbeení béení bío sǎ bía ka lè ba bío síi yi. ¹⁷ Le í mǐ ho túiá na mia: Yíá yí tà le Dónbeení béení bío là a háyónza bío síi, á bǎnso yí dà máa zo le yi hùúu.»

*Ho nǎfòró bǎnsowà lè le Dónbeení béení bío
(Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31)*

¹⁸ Ba *zúífùwa júnása ñi-kéní búí tùara a Yeesu yi: «Nì-kàránlo tente, í ko à í wé mu yén à yírǎa le mukǎní na máa vé.» ¹⁹ O o Yeesu bía nən wo yi: «Lée webio nən á fo wee veráa mi làa ñi-tente? Nì-tente mía ká mu yínǎn le Dónbeení mí dòn. ²⁰ Fo zū le Dónbeení làndáwá na kà: Yí wé há-fénló tàá bá-fénló, yí búte nùpue, yí juaa bío, yí fí sǎbéré mi ninza jii, kǎnbi mǐn maá le mǐn nu.*» ²¹ O o ñii bía nən wo yi: «Bún búenbúen á í bò yi hàrí í yàrónzàmu pǎahǔ.» ²² Bío ó o Yeesu jǎ a jii-cúa vó, ó o bía nən wo yi: «Bío dà-kéní pá fòora foñ. Vaa yèé bío wi ũ cón búenbúen à sanká bǎn wǎrí na ba ñi-khenia yi, bún ká fo ò yí ho nǎfòró ho wáayi. Bún mǎn à ũ bíní búee bè mií.»

²³ Ká a ñii mu jǎ há bióní mu, ó o sǎnía tò, lé bío ó o ñii bío boo dà. ²⁴ Bío ó o Yeesu mən ò o yahó so, ó o bía bío kà: «Ho nǎfòró bǎnsowà zoró le Dónbeení béení yi bènǎn á à wé here. ²⁵ O cón-júmúkú zoró lè ho mísímí kǎhǔ á à wé wayi á à porí o nǎfòró bǎnso zoró le Dónbeení béení yi.» ²⁶ A bía ñin wee jí a bióní tùara a yi: «Éee! A yíá wǎa dà à fen lée wée?» ²⁷ O o Yeesu bía nən ba yi: «Bío yí dà máa wé ba nùpua cón á dà wee wé le Dónbeení cón.»

²⁸ Bún mǎn ó o Piere bía nən wo yi: «Loí, warén ló díá bío lá wi wa cón à wa bò foñ.» ²⁹ O o Yeesu bía nən ba yi: «Le í mǐ ho túiá na mia: Yíá ló díá mí zii, tàá mín háa, lè mín zàwa, lè mín nùwǎ, lè mí zàwa le Dónbeení béení bío yi, ³⁰ ó ò yí bío cèrèé á à porí bún ho pǎahǔ na wa wi yi, á mún pá à yí le mukǎní na máa vé ho yíró na lua yi.»

*O Yeesu wiokaa wee bio mí húmú lè mí vèeró bio
(Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34)*

³¹ O Yeesu fó mí ñi-kenínia píru jún mí júhǔ wán á bía nən ba yi: «Mi loí, wa wee yò ho Zeruzaléemu, á bío búenbúen na le *Dónbeení jii-cúa fèerowá tùara o *Nùpue Za dǎní yi á jii yòó sí bín. ³² Lé bío ba à dé o bía yí zū le Dónbeení níi yi, á bán

* **18:20** Mi loí Léro vūahǔ (Exode) 20.12-16; Làndá zééníló vūahǔ (Deutéronome) 5.16-20

ñ zuañ yi, á à là, á à pūiní mí jinsānì ì kúee o wán. ³³ Ba à ha a lè hā làbàanì, á à 6úe o. Ká mu wizooní tìn zoñ, o ò vèe.» ³⁴ Ká a ñi-kenínia màhà yí zūna dèe woon mu yi. Hā bióní mu 6àn kúará á sà 6a yi á 6a yí zū bío ó o Yeesu wi ò o bío jūhū.

O Yeesu héra a muíi búí yío ho Zerikoo yi
(Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52)

³⁵ Bío ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yi, à bún ò o muíi búí kará ho wōhū ñisání wee fioka. ³⁶ Bío ó o jà 6a zāamāa na wee khíí sã, ó o tùara bío wee wé. ³⁷ A 6a bíá nòn wo yi le lé o Nazareete ñii Yeesu lé yía wee khíí. ³⁸ O o wee bío pǎnpǎn: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi!» ³⁹ A bíá wi ho yahó wee nàmaka a yi le o wé tété. Ká a yáá wíokaa wee wāama lè mí sòobé: «Daviide Za, màkárí mi!» ⁴⁰ O o Yeesu ñin ò o le 6a 6ua a muíi mu 6uennáa. Bío ó o 6ueé dōn, ó o tùara a yi: ⁴¹ «Léé webio á fo le í wé na foñ?» O o bíá: «Núhūso, wé le í yío à wé mi.» ⁴² O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Wáa mi, bío fo dó ũ sīi mií lé bún á í wéérarāa fo.» ⁴³ Mí lahó yi ó o dèenía wee mi, á bò a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeení. A 6a zāamāa búenbúen mən mu á 6a mún wee khòoní le Dónbeení.

19

O Yeesu là a Zasee bío

¹ Bío ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee káa. ² O ñii búí wi ho lóhó mu yi á yèni 6a le Zasee. O lé ho *lànpo féwá jūhūso búí, á nàfòró wi. ³ O wee cà ò o mi a Yeesu à zūñ, ó o wó san, lé bío 6a nùpua boo dà, ò o mún lé o ñi-6úin6úí. ⁴ O o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vīndè-beení búí na 6a le sikoməore, na ñin hen na ó o Yeesu wà 6uee khíí yi, ò o dàñ mináa wo.

⁵ Bío ó o Yeesu 6ueé dōn le lùe mu, ó o hoonía mí yahó ò o von wo: «Zasee, 6uee lii fūafūa. Lé fo á í ko à í làa wán ho zuia.» ⁶ O o Zasee dèenía bánbáa lion, á líí fó a Yeesu vannáa mí zii le hā zāmakaa.

⁷ A bíá búenbúen na mən mu á mu yí sī yi á 6a wee hūahūaaka: «O nùpue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.» ⁸ Ká a Zasee wón màhà hīnən yòò ñin o Yeesu yahó ò o wee bío: «Núhūso, loñ, í ñii bío 6àn sanká màní á í ñi na 6a ñi-khenia yi, ká í mún tò a 6úí wán mu búí yi, á í ñi na mu 6àn cúa-náa bánso yi.» ⁹ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Le zii na kà nùpua wáa kánía ho zuia, lé bío ó o ñii na kà mún lé o *Abarahaamu mənmaníi búí. ¹⁰ Lé bío ó o *Nùpue Za 6uara wà 6ueé cà bíá khèra lè le Dónbeení, á à fení.»

Ho sánú kùráa wahiire
(Matiye 25.14-30)

¹¹ O o Yeesu bínía wà le wahiire dà-kéní á nòn bíá ñin jà hā bióní mu yi. Lé bío ó o sùaráa lè ho Zeruzaləemu, á 6a mún

wee leéka le le *Dónbeenĩ béení á à dèení ì zéení míten mí lahó yi. ¹² Bío kà lé bío ó o bía: «Nii búii na sã se mín zĩi á ko ò o lá le béení, ó o ló van ho kōhũ búii na dǎní nàyi á wà vaá lá le bĩn ká a bĩn ì buen.* ¹³ Sãni ò o lén, ó o von mí ton-sáwá nùwá píru á sankaa ho sánú kùráa† dà-kéní kéní nɔn yi, ò o bía: «Mí bánbá duan làa ho ká ì ì buen.» ¹⁴ Ká 6a kōhũsa mahã jina a á 6a tonkaa 6a nùpua le 6a ja a món à vaa bío bío kà: «Wa yí wi ò o nii mu wé wa béε.»

¹⁵ «Bío ó o vaá lá mí béení bĩnía buara mín kōhũ, ó o von 6a ton-sáwá na ó o karáfáa mí sánú yi. O wi ò o zũn bío 6a sá yú làa ho.»

¹⁶ «Ó o nín-yání nùpue buara á bía: «Núhũso, ù sánú kùúrè na á ù nɔn miĩ á ì bĩnía yú hã kùráa bío píru séení.» ¹⁷ Ó o béε bía nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo léé ton-sá tente, bío á fo térénna mu bè-wíníwà yi, á ì ì bàrá fo hã ló-beera bío píru jũhũ wán.»

¹⁸ «Á yĩa sã buara buée bía: «Núhũso, ù sánú kùúrè na á ù nɔn miĩ á ì bĩnía yú hã kùráa bío hònú séení.» ¹⁹ Ó o béε bía nɔn wo yi: «A ùnén á ì ì bàrá hã ló-beera bío hònú jũhũ wán.»

²⁰ «Ó o búii bĩnía buara buée bía: «Núhũso, ù sánú kùúrè na á ù nɔn miĩ, nín-dĩo. I lá dó le le nín-kéní yi bàrá, ²¹ lé bío á ì zãna fo. Fo lé o nùpue na mukání jii. Fo wee lá bío á ù yí bàrá, á wee lá ho dǎnló na á ù yí dù.»

²² «Ó o béε bía nɔn wo yi: «Ton-sá kohó yén! I ì cítí fo ù kùrú jĩ-cúa wán. Fo fù zũ le ì jii, á wee lá bío á ì yí bàrá, á mún wee lá ho dǎnló na á ì yí dù, ²³ ká bũn fo zũ, á léé webio nɔn á ù yí vaá bàrá le ho banki yi? Se bío á ì bĩnía buara, á ì lá buée fé le lè le bân cǔnú.»

²⁴ «Bũn món ó o bía nɔn bĩa wi bĩn yi: «Mí fé ho sánú kùúrè mu o cǔn à na hã kùráa bío píru bânso yi.» ²⁵ A 6a bía nɔn wo yi: «Núhũso, wón á hã bío píru wi cǔn vó.» ²⁶ Ó o bía nɔn 6a yi: «Le ì bío mu na mia: Yĩa bío wi á 6a à bĩn ì na mu búii wo yi á à bè mu wán. Éε ká yĩa bío mía, á hàrí mu bè-za na wi o cǔn á 6a pá à fé. ²⁷ Ká ì zúkúsa na yí wi á ì wé 6a béε á mí bua buennáa hen à buée búé ì yĩo yi.» ²⁸ Bío ó o Yeesu bía bũn vó, ó o khĩna dú 6a yahó á jɔn ho Zeruzalεemu.

O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu yi

(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zãn 12.12-16)

²⁹ Bío ó o Yeesu vaá sùaráa ho Betefazee lè ho Betanii yi, le búee na 6a wee ve làa Oliivewa vĩnsĩa búee nĩsání, ó o tonkaa

* **19:12** Mu bân sii hĩa wó ho pãahũ mu yi: Bío ó o Heroode Ni-beení hĩa hũrun, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wà vá cà le béení á buée zoráa mín maá lahó yi, á 6a zũifũwa tonkaa 6a nùpua le 6a ja a món à vaa bío le mí yí tà a bío. † **19:13** Mu pãahũ ká ho sánú kùúrè dà-kéní á 6a yèera a ho bân wárí á à yí ó nùpue nĩ-kéní wizoonĩ khĩmání sámú sáanii.

mí nǐ-kenínia nùwǎ ɲun á bía nɔn yi: ³⁰ «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi, ká mi vaá dǎn, á mi ì mi sǔnpè-za na á nùpue dǎn yí yòora yí mɔn hùúu ká a can dǎn. Mi fee wo ɓua ɓuennáa. ³¹ Ká a ɓúi tùara mia le lée webio nɔn mi wee feeráa wo, à mi bío na ɓànsò yi: «O Nùhúso màkóo wi o yi.» ³² A ɓia ó o tonkaa wà van, á mu ɓúenɓúen vaá wó làa ɓio ó o Yeesu bíaráa mu.

³³ ɓio ɓa wee fee o sǔnpè-za mu, á ɓia te o wee tùa ɓa yi: «Lée webio nɔn á mi wee feeráa o sǔnpè-za mu?» ³⁴ A ɓa bía: «O Nùhúso màkóo wi o yi.» ³⁵ ɓún mɔn á ɓa ɓuan o sǔnpè-za mu ɓuararáa o Yeesu cǎn, à bò mí kánɓunwà o wàn, à ɓa ɓuan wo yi ó o Yeesu yòora. ³⁶ ɓio ó o lá ho wǎhǔ wà, á ɓa nùpua wee bá mí kánɓunwà ho wǎhǔ wàn o yahó. ³⁷ ɓio ó o ɓúakáa wee birón hǎ Oliivewa vǐnsǎ ɓúee á wà vaá sùará ho Zeruzalɛmu yi, á ɓa zǎamáa na lé o nǐ-kenínia ɓúenɓúen wee zǎmaka, á ɓa ɓúakáa wee khòonǐ le Dónbeenǐ pǎnpǎn ho yéréké bè-beera na ɓa mɔn ɓio yi: ³⁸ Ba wee bío:

«Le le Dónbeenǐ wé mu bè-tentewà là a ɓéé *Daviide na bò o ɓuen o Nùhúso yèni yi.

Ho héerà keǐ ho wáayi,

à ho cùkú lè le yèn-beenǐ ɓio sǐ le Dónbeenǐ na dà mu ɓio ɓúenɓúen ɲúhǔ wán yi.»

³⁹ A ɓa *Farizǐewa ɓúi na wi ɓa zǎamáa tǎhǔ bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, bío le ù nǐ-kenínia wé tété.» ⁴⁰ O o Yeesu bía: «Ká ɓa wó tété, á hǎ huua pá à wǎamaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzalɛmu ɓio yi

⁴¹ ɓio ó o Yeesu vaá sùaráa ho Zeruzalɛmu yi, á yǐo mɔn ho, ó o wee wá ho nǐpomu ɓio yi, ⁴² ká a bío: «Éee Zeruzalɛmusa, mi yáa mún lá zǔna ɓio dà à na ho héerà mia ho zuia ɓio há. Ɛé ká mu màhá wǎa sàntkaa mia. Mi yí dà mu máa mi. ⁴³ Lé ɓio ho pǎahǔ ɓúi khíi dǎ, á mi zúkúsa á à keenǐ ì kǐnǐ mia, á à fǐfǎka yi. ⁴⁴ Ba à fǐ mi lóhó lè minén ɓúenɓúen dúkúdúkúdúkú. Ba máa díá á hàrí huee máa keǐ mí ninza huee wán mi lóhó mu yi, lé ɓio mí yí zǔna ho pǎahǔ na le Dónbeenǐ ɓuara mi ɓio yi.»

O Yeesu ɲɔn ɓa bè-yéerowà

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Zan 2.13-16)

⁴⁵ ɓún mɔn ó o Yeesu zon le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ yi á zoó wee ɲa ɓa bè-yéerowà ká a bío na ɓa yi: ⁴⁶ «Le Dónbeenǐ bía mí ɓionǐ vǔnna yi: «ǐ zǐi á à wé floró zǐi,† ká minén wó le lè ɓa kǎnlowà lùe.»

⁴⁷ O Yeesu lá wee wé kàrán ɓa nùpua le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ yi làa wizoonǐ ɓúenɓúen. A le *Dónbeenǐ yankarowà ɲúnása, lè ho *làndá ɓio zéeniłowa, lè mu nǐpomu ɲúnása wee cà ɓio

† 19:46 Mi loǐ Ezayii vǔahǔ 56.7

6a à wé è búeráa o Yeesu. ⁴⁸ Ká bïo 6a à wé è yíráa wo á 6a yí zū, lé bïo ó o bíoní jíló sí 6a nùpua búenbúen yi.

20

Ba wi 6a zūn hen na ó o Yeesu pànká ló yi
(Matiye 21.23-27; Maaki 11.27-33)

¹ Wizonle búí ká a Yeesu wee kàrán 6a nùpua le *Dónbeení zí-beení yi ká a bue le bín-tente, á 6a *yankarowà júnása, lè ho *làndá bïo zéenílowa, lè 6a *zúífùwa ní-kíá ² 6ueé wee tùa wo yi: «Zéení bïo nòn á ù wee wéráa há wára mu? Lée wée nòn mu bòn níi fon?» ³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ínén mún ñ tùa mia, mi bío na mii: ⁴ Lée wée hía nòn le níi le o Zán wé bátizé 6a nùpua? Lé le Dónbeení lée, táá lé 6a nùpua?»

⁵ A 6a dín wee bío mín yi: «Hen ká wa le lé le Dónbeení, o ò bío le lée webio nòn á wa yí tàráa o bïo. ⁶ Ká wa mún le lé 6a nùpua tonkaa wo, á 6a zámáa á à lèeka wen lè há huua á à búe. Lé bïo á 6a láa mu yi kénkén le o Zán lé le *Dónbeení jicúa fεεro.» ⁷ A 6a wáa bía le mí yí zū yia nòn le níi mu o Zán yi. ⁸ O o Yeesu bèn bía nòn 6a yi: «Áwa, ínén mún máa zéení yia nòn le níi mii á ï wee wéráa bío ká.»

Ho èrézén vñsía buahó varowà wahiire
(Matiye 21.33-46; Maaki 12.1-12)

⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wahiire na ká nòn 6a zámáa yi: «Nii búí hía léra mí èrézén vñsía buahó á nòn 6a nùpua na làa wó wáania tò bío 6a khii na a yi wán, le 6a wé và ho, ò o wá van le khúii na nàyi á wá vaá mía bín. ¹⁰ Páahú na ho èrézén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá ní-kéní le o va 6a nùpua mu cón le 6a khé bïo bío sá mí yi à na. A 6a nùpua mu vaá han wo, á díá ó o wá lè mí nín-káamáa. ¹¹ O o mǎhú bǎnso bínía tonkaa mí ton-sá veere, á 6a mún vaá là wón á han jòn, ó o wá à 6a yí nòn dèe wo yi. ¹² O o pá bínía tonkaa 6a nùwǎ tìn níi, á wón 6a mún vaá han bóoníkkaa yi, á jòn.

¹³ «Ó o mǎhú bǎnso wáa bía: «Eee ì wáa à wé kaka coon? Awa, ì ò tonka ì za na á ï wa làa sòbóεε, jún-sí á wón 6a à kǎnbi.» O o bía nòn mí za mu yi le o híní lén, á wón hínòn wá. ¹⁴ Eε ká bïo 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bío mín yi: «Yia lua ká lé yia á ho mǎhú bío khii sí yi. Mi wa búe o, á ho mǎhú bío wáa à sí wen.» ¹⁵ A 6a hínòn wíira a á khèra lée bó díá.» O o Yeesu wáa tùara 6a yi: «Áwa! Lé mu yén á ho mǎhú bǎnso ò wé làa ba? ¹⁶ O ò buen 6ueé búe 6a nùpua mu, ká a cà ní-vio á à kúee mí mǎhú mu yi.» Bío 6a nùpua já há bíoní mu, á 6a bía: «Póon! Bún máa wé.»

¹⁷ Ká a Yeesu mǎhǎ fá mí yío 6a yi ò o bía: «Le Dónbeení bíoní vúahú bíoní na ká kúará lé mu yén?

«Le huee na 6a so-sowa lá pá díá,

lé ðio hía bínía ðueé ðuan ho soró ðínía.»

¹⁸ Yia lùwá le huee mu wán á ðànsò sánía á à yáa.

Ká yia á le ðèn kùera lion wán, á ðànsò á à fùfúuka.»*

¹⁹ A ða *yankarowà ðúnása lè ho *làndá bío zéenílowa zūna le lé ðarén á le wáhiire mu wà bò wán, á ða ðènía wee cà a wíró yahó, ká ða màhá zána ða nùpua.

Ho lànpo cálo à na ho Oroomu béε yi bío
(Matiye 22.15-22; Maaki 12.13-17)

²⁰ Bún món á ða wee hùen o Yeesu. Ba tonkaa ða nínbáwa ðúi na wee wé mítén lòn nùpua na téréna. Ba le bán khúaa o ðii yi à yí o bín-kohó ðúi bè yi ðéráa wo yia wi ho kǎhú ðúhú wán níi yi. ²¹ A ða tùara a yi: «Nì-kàránlo, wa zū le bío fo wee bío làa bío fo wee kàrán lè ða nùpua á téréna. Fo yí máa kà nùpue yío. Bío le Dónbeení le ða nùpua wé ðua lè mítén lé bún ðàn kàránló binbirí á fo wee na. ²² Awa! A ũ bío na wèn: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cà na ho Oroomu kǎhú béε yi lée, táa mu yí ko làa wéró?»

²³ O o Yeesu zūna ða hénní bío, ó o bía nòn ða yi: ²⁴ «Mi zéení le wén-hǎnló ðúi làa mi. Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» A ða bía: «Lé o béε.» ²⁵ O o Yeesu bía nòn ða yi: «Awa. Bío sá a béε yi à mi na a yi, ká bío ðèn bío sá le Dónbeení yi à mi na mu ðén yi.» ²⁶ O bióní na ó o bía á ða yí mǎn bín-kohó ðúi na ða ða a bè yi á à wíráa wo ða nùpua yahó. Bío ó o bía wó ða coon, á ða ðín tétété.

Ba nǐ-hía vèeró bío
(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)

²⁷ Ba *Sadusléwa lé bja le ða nǐ-hía máa vèe. Lé bán nùwá wèn ðúi ðuara a Yeesu cǎn ðueé tùara a yi: ²⁸ «Nì-kàránlo, bío ó o *Moyiize túara henía nòn wèn lé bío kà: Hen ká a ðúi yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á ðàn za ko ò o fé ðàn háa ya, à te ða zàwa yi mín za mu yèni yi.† ²⁹ Ka lòn nùpua nùwá hènun ðúi lá lée zàwa sii, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ³⁰ O o ðun níi so fó a maháa mu yan, ³¹ bún món ó o tǎn níi so fó yan, á ða mí nùwá hènun yan wo bèenia á húrunka, ò o ðúi yí yú za làa wo. ³² Mu ðàn véení ó o háa mu mún húrun. ³³ Ayà, nònzoñ na ða nǐ-hía á à vèe yi, ó o háa mu bío ò sí a yén yi? Bío ða mí nùwá hènun màhá yan wo bèenia.»

³⁴ O o Yeesu bía nòn ða yi: «Ho ðímíjá na lònbió báawa lè ða háawa wee ya mín. ³⁵ Éε ká ða báawa lè ða háawa na ko ða khii vèe à yí le mukānǐ ho ðímíjá na bò o ðuen yi bán máa ya mín. ³⁶ Ba yí ða máa bíní máa hí, lé bío ða ðonmín lè le Dónbeení wáyí tonkarowà. Ba lé le Dónbeení zàwa lé bío ða vèera. ³⁷ Ho lahó na bía le vǐndè-za na ho ðǎhú wi yi

* **20:18** Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.22 † **20:28** Mi loí Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 25.5

bïo, ó o M̄ȳiize zééníá mu wéréwéré le 6a n̄i-hía khíi vèe, ò o von o N̄uh̄uso le *Abaraamu 6àn Dónbeen̄i là a *Izaaki 6àn Dónbeen̄i là a *Zakoobu 6àn Dónbeen̄i.† 38 Le Dónbeen̄i lé b̄ia ȳio wi lua 6àn Dónbeen̄i, ká le ȳín̄o n̄i-hía 6àn Dónbeen̄i. Lé b̄io 6a 6úen6úen ȳio wi lua lerén b̄io yi.»

39 A ho *lándá b̄io zéenílowa n̄uwā ȳen 6úí b̄ia n̄on wo yi: «N̄i-kàránlo, fo b̄ia se.» 40 Lé b̄io 6a ȳi wi à 6a b̄in̄i khà m̄iten tùa wo yi làa b̄io 6úí. §

*O Krista s̄in̄ii z̄ur̄l̄o b̄io
(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)*

41 O Yeesu b̄in̄ia tùara 6a yi: «Ba da à wé kaka à b̄ioráa le o *Krista lé o *Daviide m̄onm̄an̄ii? 42 Lé b̄io ó o Daviide mí b̄ere b̄ia mu h̄a Leni v̄uah̄ yi:

«O N̄uh̄uso Dónbeen̄i b̄ia n̄on í N̄uh̄uso yi:

Buee k̄en̄í í n̄ín-tl̄án̄i,
43 f̄úaa ká í 6úr̄á ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ b̄ò ũ zen̄í wán»*

44 B̄io ó o Daviide wee ve o Krista lè mí N̄uh̄uso, o ò wé o n̄uh̄uso ká a mún pá à wé o m̄onm̄an̄ii kaka?»

*Mi pa m̄iten ho lándá b̄io zéenílowa b̄io yi
(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)*

45 B̄io 6a z̄aam̄aa d̄in̄ wee n̄í a b̄ion̄í, ó o b̄ia n̄on mí n̄i-ken̄inia yi: 46 «Mi pa m̄iten ho *lándá b̄io zéenílowa b̄io yi. Ba wa h̄a b̄áká-beera z̄il̄o à wé h̄ékaráa. Ba wa 6a wé t̄en̄í 6a yi lè le k̄on̄b̄ii 6a z̄aam̄aa f̄em̄ín̄l̄o lara yi. Ho k̄ar̄ánl̄o z̄in̄í yahón l̄ua, lè ho d̄in̄l̄o d̄iin̄ii k̄en̄ín̄ia na seka 6a wé hueeka k̄en̄í yi. 47 Ba wee khà 6a mah̄awa n̄uaa b̄io, á mún wa ho fioró na túee wéró à 6a n̄upua leéka le 6a térénna. Lé b̄in̄ 6úen6úen n̄on á 6a lònbee khíi wíoka à dér̄aa wán.»

21

*O mah̄-khen̄ii h̄amu b̄io
(Maaki 12.41-44)*

1 O Yeesu h̄on̄ia mí yahó á lora khíi f̄ò, ó o m̄on ho n̄àf̄oró 6àn̄sowà na wee kúee mí h̄amu h̄a 6onkon̄í yi le *Dónbeen̄i z̄i-been̄í yi. 2 O o mún m̄on o mah̄-khen̄ii 6úí ò o wee kúee mí t̄m̄ónwà b̄io n̄un, 3 ó o b̄ia: «Le í m̄i ho t̄úia na mia: O mah̄-khen̄ii na kà b̄io na ó o kúaa á boo po b̄ia ká 6úen6úen b̄io. 4 Lé b̄io le wárí na 6a 6úen6úen wó lè mí h̄amu lé d̄io 6a yú puun̄ia. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa b̄io wi o c̄n̄ 6úen6úen na ó o lá wé è dí.»

† 20:37 Mi lor̄i Lér̄o v̄uah̄ (Exode) 3.6 § 20:40 Mi lor̄i Lér̄o v̄uah̄ (Exode) 3.6

* 20:43 Mi lor̄i Leni v̄uah̄ (Psaumes) 110.1

*Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ floró bio
(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)*

⁵ Bĩo 6a nùpua nùwã yèn 6úi wee bío le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ bĩo, le le donkhueéra lè hã *hue-senĩ lè mu biowa na 6a wó lè mu hãmu, ó o Yeesu bía nòn 6a yi: ⁶ «Pãahũ 6úi khĩi dã kã bĩo mí yĩo wi wán kã á à fi. Hãrí huee máa keĩ mí ninza huee wán.»

Ho yéréké biowa na khĩi wé á ho ðĩmĩná á à vérdá

⁷ A 6a tũara a yi: «Ni-kàránlo, lé ho pãahũ yèn á bũn bĩo so ò wé yi, á lé mu bĩo yèn khĩi zéeni le mu bĩo mu wéro pãahũ ðñ?» ⁸ O o Yeesu bía: «Mi pa miten bĩo. Mi yĩ díá le 6a vĩni mia. Lé bĩo á nùpua cèrèè khĩi buen ĩ yèni yi á à bío: «Í lé o *Krista, ho pãahũ ðñ.» Kã mi màhã yĩ bè 6a yi. ⁹ Hen kã mi khĩi wee ĩĩ hã hĩa tãró, lé ho kãaló bĩo, à mi yĩ dèé mi yiwa. Lé bĩo á bũn biowa so ko mu wé ho yahó. Kã bũn dèenĩá máa wé ho ðĩmĩná véro pãahũ.»

¹⁰ O o bĩniá bía bõ mu wán: «Ho sĩĩ 6úi khĩi wé è lé vaá fi le ho sĩĩ veere, á ho kãhũ 6úi khĩi wé è lé vaá fi lè ho kã-veere. ¹¹ Ho tá dèkénòn sũmáa khĩi wé hã lùá 6úi yi, á le hĩni lè mu vón-kora khĩi keĩ lùá cèrèè yi. Mu bè-beera 6úi na bĩo á à wé le zãni á à wé ho wáayi lè ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èé kã sãni à bũn 6úen6úen dã, á 6a à wiika mia á à beé lò. Ba à 6ua mia á à varáa 6a *zúifùwa kàránló zĩni yi á vaá cítĩ, á à kúee mia ho kàsó yi. Ba wé è 6ua mia á vaá ðĩni hã kãna ĩúnáa lè 6a bá-zãwa yahó bĩo mi tà miĩ bĩo yi. ¹³ Lé bũn mi ì bè yi á à zéeniáa ĩ bĩo. ¹⁴ Mi bè mi hácĩri bĩo kã lè bĩo wán: Mi yĩ dèé mi yiwa bĩo mi vaá bío á à fenĩnáa miten bĩo yi. ¹⁵ Inén ĩ beere lé yĩ á à na hã bionĩ lè mu bè-zũĩminĩ mia, á mi zúkúsa ó o 6úi máa ðãni máa sãnsá mia á mún máa kãn. ¹⁶ Hãrí mĩn maáwà lè mĩn nuwà, mĩn zãwa lè mĩn nùwã na kã, lè mĩn bõnlowà mĩten lé bán á à dé mia á à na, á mi cèrèè 6úi 6a à 6úe. ¹⁷ Ba nùpua 6úen6úen á à ĩin mia bĩo mi tà miĩ bĩo yi. ¹⁸ Èé kã hãrí mi ĩún-vãni ðã-kénĩ 6úi máa vĩ. ¹⁹ Mi fárá ðĩn sese, bũn lé bĩo á à na kã mi ì yi le mukãni na máa vé.

*O Yeesu wee bio ho Zeruzalemu floró bio
(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)*

²⁰ «Pãahũ na mi khĩi mi 6a hĩn-táwá lè mí kuio kã 6a kĩniá ho Zeruzalemu yi, bũn kã mi ì zũn le cĩnú kã ho floró yi. ²¹ Hón pãahũ so yi á bĩa á à keĩ ho *Zudee yi ko 6a lùwĩ yòo hã 6úaa. Bĩa á à keĩ ho Zeruzalemu yi ko 6a lé ho yi lén, à bĩa wi hã mana yi yĩ bĩni 6uee zo ho yi. ²² Lé bĩo mu ù wé le cítĩ filó wizoonĩ na le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ bè-bionii 6úen6úen á ĩii ì sí yi. ²³ Ho yéréké khĩi sã 6a hã-sèenasa lè 6a hã-ĩãawa yi mu zõn. Lé bĩo mu ù wé le yi-véé làa sòobéé ho kãhũ mu yi,

á le Dónbeenĩ á à zéení le le s̄i wee c̄i 6a nùpua mu yi. ²⁴ Ba à 6úe 6a 6úi lè h̄a h̄ia khàra, ká 6a 6úi 6a à 6ua à varáa h̄a k̄a-vio yi, á b̄ia yínɔ́n 6a zúifùwa 6ueé fi ho Zeruzalɛɛmu á à kɛɛní ho yi fúaa 6a p̄ahũ jii sú.

O Nùpue Za b̄ini buenlɔ́ bio
(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)

²⁵ «Mu b̄iowa 6úi na s̄i yí zū khii wé le wii le ho p̄ihũ lè h̄a mànàayio yi. Ho ðímíj̄ná k̄anasa 6úen6úen á yilera à yáa mu yámú jumu na wee kùrún s̄a j̄iló bio yi. ²⁶ Ba nùpua 6úi yiwa á à dè dè è yuunika ká 6a leékaa bio khii wé ho tá wán mu p̄ahũ, lé bio á ho wáayi bio 6úen6úen á à dèké. ²⁷ B̄un ká 6a à mi a *Nùpue Za h̄a dùndúio wán ká a yòó lua lè mí dànló lè mí cùkú beenĩ. ²⁸ Ká b̄un b̄iowa so wéró jii khii h̄era, à mi h̄ini ðin à hóoní mi j̄úná lé bio á mi k̄ánlɔ́ w̄aa s̄uaráa.»

O Yeesu lá ho f̄ikiyée bio á kàràna lè 6a nùpua
(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)

²⁹ B̄un m̄ón ó o Yeesu wà le w̄ahiire na kà n̄on 6a yi: «Mi loń ho *f̄ikiyée v̄indɛɛ lè h̄a v̄ins̄ia na ká. ³⁰ Ká h̄a h̄ia wee sà mí v̄on-yórówà, se mi zū le ho viohó t̄eró ð̄n. ³¹ L̄aa b̄un s̄i ká mi khii m̄on ká b̄un b̄iowa so wee wé, à mi z̄un le le *Dónbeenĩ b̄éeni s̄uaráa. ³² Le í m̄i ho t̄úia poni na mia: Ho p̄ahũ na kà nùpua máa hí máa vé ká b̄un b̄iowa so 6úen6úen yí wó. ³³ Ho wáayi lè ho tá khii vé, ká í b̄ioní h̄on n̄ k̄eń b̄in f̄ɛɛɛ.

Mi wé f̄áni mi ȳio

³⁴ «Hen ká mi wee pa miten bio sese, á mi máa na miten ho dànd̄inlɔ́ lè ho ja-j̄unlɔ́, lè ho ðímíj̄ná bio yilera yi. Ká b̄un mia le wizonle mu khii v̄i mia lè ho zuán bio s̄i. ³⁵ Lé bio le khii yòoka ho ðímíj̄ná nùpua 6úen6úen wán. ³⁶ Mi f̄áni mi ȳio. Mi wé fio f̄ɛɛɛ, á mi ì yí ho p̄anká à fenínáa miten bio wà 6ueé wé 6úen6úen yi, á à dàń n̄ ðinnáa o *Nùpue Za yahó.»

³⁷ Le wisoni yi ó o Yeesu fù wee wé kàrán 6a nùpua le *Dónbeenĩ z̄i-beeni yi. Ká ho z̄ihũ ò o lén yòo c̄aa h̄a Oliivewa v̄ins̄ia 6úee wán. ³⁸ Ba nùpua 6úen6úen fù wee wé 6uen le Dónbeenĩ z̄i-beeni yi le ȳinb̄ii b̄uir̄ii, à 6uee jí a c̄ón.

22

O Yeesu dénalɔ́ bio
(Matiye 26.1-5, 14-16; Maaki 14.1-2, 10-11; Z̄an 11.47-53)

¹ Ho *b̄úurú na á ja-f̄ini yí dó yi s̄ánú na 6a le Paaki wà 6ueé s̄uará. ² Á 6a *yankarowà j̄únása lè ho *l̄andá bio zéenílowa wee cà bio 6a à wé wé è 6úeráa o Yeesu, lé bio 6a z̄ana 6a z̄amáa. ³ A b̄un ó o *Sat̄ani dó h̄a yile-kora ò Zudaa na 6a wee ve l̄aa Isikariote yi. O lé 6a n̄i-kenínia píurú j̄un n̄i-kéní. ⁴ O o Zudaa mu wà vaá w̄anía lè 6a yankarowà j̄únása lè le

*Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà ɲúnása, à zũnnáa bĩo o ò wé wé è déráa o Yeesu 6a níi yi. ⁵ A bán sĩa wan wan le mí ì na le wárí wo yi. ⁶ O o Zúdaa wáa tà, á hĩnɔn wee cà bĩo o ò ðĩn wán á à déráa wo 6a níi yi kà 6a zãamáa yi zũn mu.

*O Yeesu le 6a wĩoka ho Paaki ðĩnló bĩo
(Matiye 26.17-19; Maaki 14.12-16; Zãn 13.21-30)*

⁷ Pãahũ na 6a wee dí ho búurú na á ɲa-finĩ yi dó yi sãnú yi, á le wizonle na 6a ko 6a fũaa ho Paaki piozàwa yi à wé lè mu hãmu ðɔn, ⁸ ó o Yeesu tonkaa o Piere là a Zãn á bía nɔn yi: «Mĩ lén vaa wĩoka ho Paaki ðĩnló bĩo.» ⁹ A 6a tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa wĩoka mu yi?» ¹⁰ O o bía nɔn 6a yi: «Mĩ loń! Hen ká mi hĩa wà líi zo ho lóhó yi, á mi ì fè mín làa nĩi búii na sò mu ɲumu lè ho ðũuhũ, à mi bè o yi va le zĩi na ó o vaá zo yi, ¹¹ à vaa bío na le zĩi mu bãnso yi: «O nĩ-kàránlo le wa tũa foń: Ho lahó na á ñén lè ì nĩ-kenĩnia á à dí ho Paaki ðĩnló yi lé ho yén?» ¹² O ò zéeni la-beenĩ búii làa mia ho nónwĩohũ yi na sĩa bāráká vó. Lé bĩn à mi wĩoka ho ðĩnló bĩo yi.» ¹³ A 6a wà vaá yú mu búenbúen làa bĩo ó o Yeesu bíarãa mu á 6a wĩokaa ho Paaki ðĩnló bĩo.

*O Nũhũso ðĩnló
(Matiye 26.26-29; Maaki 14.22-25; 1 Korɛnte 11.23-25)*

¹⁴ Bĩo ho pãahũ ðɔn, ó orén lè mí tonkarowà páanía kará ho ðĩnló ɲũhũ yi. ¹⁵ O o bía nɔn 6a yi: «Ì bɛntĩn wee cà à ì dí ho Paaki sãnú ðĩnló na kà làa mia à bè yi lò beráa. ¹⁶ Lé bío á ì máa bĩnĩ máa dí ho làa mia hũúu, fũaa nɔnzòñ na á mu ù wé á ɲii á à sí yi le *Dónbeenĩ béeni yi, le ì bío mu na mia.» ¹⁷ O o wáa lá le ɲuunĩi ðɛɛ á buan, ò o dó le Dónbeenĩ bārákà, ò o bía: «Mĩ fé le ɲuunĩi ðɛɛ na kà à ɲu fé mín yi. ¹⁸ Le ì bío mu na mia: A lá ho zuia ɲii wán, á ì máa bĩnĩ máa ɲu ðĩvén hũúu, ká mu yĩnɔñ le Dónbeenĩ béeni búenló món.»

¹⁹ Bũn món ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeenĩ bārákà, ò o cèekaa ho nɔn 6a yi, ò o bía: «Hĩa kà lé ì sãnia [na nɔn mi bío yi. Mĩ wé wé mu à leékaráa ì bío.» ²⁰ Lé bũn bãn síi ó o mún lárãa le ɲuunĩi ðɛɛ ho ðĩnló díró món, ò o bía: «Le ɲuunĩi ðɛɛ na kà lé le páanii finle na bò lè ì cãni na á à kũia mi bío yi.]

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21)

²¹ «Èɛ ká mi màhã loń, yĩa á à dé mi ì na làa mi á páanía kará ho ðĩnló ɲũhũ yi hen. ²² Mu bon, o *Nũpue Za á à hí làa bío le Dónbeenĩ le mu wérãa. Ká yĩa màhã níi ì bè mu á ho yéréké è zo ɲũhũ. ²³ A 6a búakãa wee tũaka mín yi le lé o yén màhã à wé mu mí tãhũ coon?»

*Yĩa po bia ká lé o yén?
(Matiye 20.25-28; Maaki 10.42-45)*

24 O Yeesu nĩ-kenĩnia wee wãanĩ mín yi à zũínáa yĩa po barén na ká. 25 O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Ho ðĩmĩná kãna bá-zàwa wee wé mí pànká hã wán, á bĩa ho pànká wi níní yi le 6a wé ve mí làa «bè-tente wérowà». 26 Ε κά minén bĩo yĩ ko à mu κερĩ kà. Minén á yĩa ãũhũ wi po bĩa ká wón ko ò o wé mĩten cĩnú bĩa ká yahó. A yĩa á ho pànká wi nĩi yi wé bĩa ká ton-sá. 27 Yĩa ãũhũ wi léee wée? Lé yĩa 6a wee lá ho ðĩnló na yi ò o dí léee, tàá lé yĩa wee lá ho na? Yín̄n̄ yĩa 6a wee lá ho na yi le? Awa! Inén wi mi ðahũ lòn ton-sá bĩo sii.

(Matiye 19.28)

28 «Bĩo á mi wee tà κερĩ làa mi f̄εεε le lònbee na wee yĩ mi yi, 29 le bũn n̄n á le béenĩ na á ĩ Maá n̄n miĩ á ĩ mún n̄n mia. 30 Mi khĩi dí á à ãũ làa mi ĩ béenĩ yi, á mi mún khĩi κενĩ 6a bá-zàwa kanmúinĩ wán á à cítiráa o *Isirayεele zĩ-ãũná pĩrũ ãũn.»

O Yeesu bía le o Piere hĩa pĩ mi bĩo

(Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zan 13.36-38)

31 O Yeesu bía n̄n o Sim̄n Piere yi: «Sim̄n, Sim̄n, héyĩ! Loñ! O *Satāni flora ho w̄hũ le Dónbeenĩ c̄s̄n yú à didiráa mia làa bĩo 6a wé didiráa mu dũmu à lén zàn-bĩo. 32 Ε κά ĩ màhã flora n̄n foñ, à le siidéro yĩ fòo foñ. Ká ũ khĩi tà yèrêmáa buara ĩ c̄s̄n, à ũ henĩ mĩn zàwa sia.» 33 O o Piere bía n̄n wo yi: «Nũhũso, hārĩ à mu wé kàsó, á ĩ ï zo ho làa fo. A mu wé hũmú, á ĩ ï hí làa fo.» 34 O o Yeesu bía: «Piere, le ĩ bĩo mu na foñ: Ho zuia ó o kò-béε máa wá, ká ũ pã le fo yĩ zũ mi a d̄n hã cúa-tĩn.»

Mi wé wioka miten hã fio bĩo yi

35 Bũn m̄n ó o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Bĩo á ĩ hĩa tonkaa mia, à ĩ le mi yĩ 6ua wárĩ à yĩ 6ua puure làa nakãa, á bĩo búii cén fòora mia le?» A 6a bía: «D̄εε búii yĩ fòora wen.» 36 O o wãa bía n̄n 6a yi: «Awa! Bĩo ká wán ká yĩa wárĩ wi ò o lá le 6ua, à yĩa puure wi mún lá le 6ua. Yĩa khã-tónĩ mĩa à wón ȳéé mí báká beenĩ, ò o yà ho búii. 37 Le ĩ bĩo mu na mia: Le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ bionĩ na ká bĩo ko à mu sá miĩ à ãũ sí: «Ba mà a dó 6a bè-kora wérowà ãũ.» * Mu bon. Bĩo túara ĩ ðãní yi á à wé ãũ ĩ sí.» 38 O o nĩ-kenĩnia bía n̄n wo yi: «Nũhũso, lé hã khã-túa bĩo ãũn na.» O o Yeesu bía: «Mi wãa díã ká.»

O Yeesu flora hã Oliivewa Búee wán

(Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41)

39 O Yeesu ló ho lóhó yi á wã van hã Oliivewa búee wán làa bĩo ó o wee wé wéráa mu. O o nĩ-kenĩnia bò a yi. 40 Bĩo ó o vaá d̄n ho lahó mu ó o bía n̄n 6a yi: «Mĩ wé fio bèra a na à mi yĩ zo mu bè-kora wéro yi.» 41 Bũn m̄n ó o kh̄era làa ba á à

* 22:37 Mi loñ Ezayii vũahũ 53.12

yí lòn hen na ó o nùpue hue-lèenii dà vaá dā yi sīi, á líí fárá mí nɔ̀nkɔ̀júná wàn ò o wee fio kà sīi: ⁴² «Í Maá, ká fo tà, à ù yí le le lònbee na kà dā mi. Εε ká mu yí wé ínén sīi bīo ká ũnén sīi bīo lé bīo wé.» ⁴³ [Bũn mɔ̀n á le Dónbeenĩ tonkaro ɔ̀úí ɔ̀ueé zééníá mĩten làa wo, á hĩna a sīi. ⁴⁴ O Yeesu wíokaa wee fio le mí sòobéé, lé bīo á bīo wà ɔ̀ueé wé làa bīo á à sá a yí búenbúen ó o mɔ̀n, á mu wee beé o lò dàkhĩna, ó o fèenĩ yèrémáa ka lòn cāni, á wee luioka lii kúia ho tá yi.] ⁴⁵ Bīo ó o flora vó, ó o bĩnía ɔ̀uara mí nĩ-kenĩnia cɔ̀n á ɔ̀ueé yú ɔ̀a à mu dāmu ɔ̀ó ɔ̀a, lé bīo ɔ̀a yiwa wee váráa. ⁴⁶ O o bía nɔ̀n ɔ̀a yi: «Mi yí da. Mi hĩnĩ fio à mi yí zo mu bè-kora wéró yi.»

Ba wĩira a Yeesu

(*Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zān 18.2-11*)

⁴⁷ Bīo ó o Yeesu dĩn wee bío, à bũn ɔ̀a zāamáa ɔ̀úí vaá ló lua. Yīa dú ɔ̀a yahó lé o Zúdaa, wón na lé o nĩ-kenĩnia pírú jún nĩ-kéní mi bεεre. O ɔ̀uee dèenii, ó o wà ɔ̀ueé ɔ̀ó a Yeesu yi, á le mí ì tēenĩ a yi lè le k̀n̄nbii. ⁴⁸ A wón bía nɔ̀n wo yi: «Éε, Zúdaa, lé le k̀n̄nbii tēenĩ á fo ò bè yi á à dérāa o *Nùpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bía làa wo bò mĩn zūna bīo hĩa à wé, á ɔ̀a t̀uara a yi: «Núhũso, wà dà à fi lè wa khà-túa le?» ⁵⁰ A ɔ̀a nĩ-kéní ɔ̀úí dèenía hà ɔ̀a *yankarowà j̀uhũso ton-sá nĩn-tĩánĩ j̀ikāahũ kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu màhã bía: «Héyĩ! Mi día kà.» O o d̄n̄n o n̄ĩ j̀ikāahũ ó o dèenía wan. ⁵² Bũn mɔ̀n ó o Yeesu yèrémáa bía nɔ̀n ɔ̀a yankarowà j̀únása, lè le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà j̀únása lè ɔ̀a nĩ-kĩa na wà ɔ̀ueé wĩ wo yi: «Mi ɔ̀uan mi khà-túa lè mi bũaa ɔ̀uararāa í wán le we? I léé nĩ-kāanii le?» ⁵³ Hã wizoonĩ búenbúen á í lá wee wé kerĩ làa mia le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi á mi yí wĩira mi hón pāahũ so yi. Εε ká ho pāahũ na kà hón bīo sã minén lè le tĩbirĩ pānká j̀uhũso yi.»

O Piere pã a Yeesu bīo

(*Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zān 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Bũn mɔ̀n á ɔ̀a wãa wĩira a Yeesu á ɔ̀uan vaá zonnáa ɔ̀a yankarowà j̀uhũso zii. O Piere bò ɔ̀a yi ká a màhã khèra wi. ⁵⁵ Ba zoó lò ho d̄shũ ho lún sīi yi á ɔ̀a ɔ̀úí kará k̄n̄nía yi. O o Piere ɔ̀ueé zoó kará làa ba. ⁵⁶ O o ton-sá hĩa ɔ̀úí mɔ̀n wo ho d̄shũ khoomu yi ò o kará, ó o fá mí yío wo yi, ò o bía: «O n̄ĩ na kà mún fù wi làa wo.» ⁵⁷ O o Piere pã mu, ò o bía: «Héyĩ! Hã mu, í yàá yí zũ a.»

⁵⁸ Mu ù dé mí yi ò o ɔ̀úí t̄n̄n mɔ̀n wo, á wón bía nɔ̀n wo yi: «Ũnén mún lé o n̄ĩ mu ɔ̀an nĩ-kéní ɔ̀úí.» Ká a Piere màhã bía: «N̄ĩ mu, í yí nɔ̀n wo.» ⁵⁹ Bīo mu dá dò mí yí lòn lèèrè dà-kéní sīi ó o nĩ-veere ɔ̀úí t̄n̄n pá bĩnía bía mu: «Mu bon k̄n̄k̄n̄. O n̄ĩ mu fù wi làa wo, lé bīo ó o mún lé o Kalilee n̄ĩ.» ⁶⁰ Ká a Piere màhã bía: «Bīo á ũnén yàá wee bío á í yí zũ.» Ho pāahũ dà-kéní kéní

na ó o wee bío mu yi ó o kò-béé wá. ⁶¹ Ó o Núhúso yèrémáa fá mí yío o Piere yi. Lé bǔn ó o Piere hácirí màhã buara bío ó o Núhúso bíá nǎn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-béé máa wá ká ũ pá le fo yí zū mi á dǎn hã cúa-tǎn.» ⁶² Ó o Piere hǎnǎn ló á léé wá búbùbù.

Ba dásíwá wee ha a Yeesu ká 6a a là a
(Matiye 26.67-68; Maaki 14.65)

⁶³ Ba nùpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí jíní yi na a yi ká 6a a ha a. ⁶⁴ Ba wee pe o yahó yi ká 6a tùa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeení jì-cúa fεero bío bon, à ũ zéení yǎ vǎna fo.» ⁶⁵ Hã bín-kora lè mí síwá á 6a wee bío na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tǔiá fεerowà cǎn
(Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zǎn 18.19-24)

⁶⁶ Bío ho tá tǎn, á 6a *zúifùwa nǐ-kǎa, lè 6a *yankarowà júnása *lè ho làndá bío zéenílowa kúaa mín wán, à 6a le 6a bua a Yeesu buennáa minén na lé ho làndá tǔiá fεerowà yahó. ⁶⁷ A 6a tùara a yi: «Fo lé o *Krista à ũ bío mu le wa jí.» Ó o bíá nǎn 6a yi: «Í bíá mu nǎn mia á mí máa tà mu, ⁶⁸ ká í mún tùara mia á mí máa bío dèε. ⁶⁹ Ká hã laà na ká wán, ó o *Nùpue Za á à kéení le Dónbeení na dà mu bío búenbúen nín-tǎní.»[†] ⁷⁰ A 6a búenbúen wáa bíá: «À bǔn à fo lé le Dónbeení Za lon?» Ó o bíá nǎn 6a yi: «Lé minén miten bíá le í lé orén.» ⁷¹ A 6a wáa bíá: «Wa màkóo wáa mia sεérása yi. Warén waten wáa jǎ a jì-cúa.»

23

Ba buan o Yeesu buararàa o Pilaate cǎn
(Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zǎn 18.28-38)

¹ Ho làndá tǔiá fεerowà búenbúen hǎnǎn buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǎn. ² Bío 6a vaá dǎn bǎn, á 6a wee bá a ká 6a a bío: «O nǐ na ká á wa yú ò o wee khà wa nǐpomu vǎnǐ le 6a yí cǎ ho lànpó à na a béε yi. Ó o mún wee bío le mí lé o *Krista, o béε.» ³ Ó o Pilaate tùara a yi: «Lé ũnén lé 6a *zúifùwa béε le?» Ó o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Fo bíá mu.» ⁴ Ó o Pilaate bíá nǎn 6a yankarowà júnása lè 6a zǎamáa yi: «Bíonǐ na à ï ì dǎn wán á à síinínáa o nǐ na ká jǔhǔ á ï yí mǎn.» ⁵ Ká 6a màhã pá wíokaa wee bío lè mí pànká: «O wee kǎaní wa nǐpomu lè mí kàránló. O búaa mu jǔhǔ ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi fεεε wà buéé bó hen.»

⁶ Bío ó o Pilaate jǎ hã bíonǐ mu, ó o tùara: «O nǐ mu léé Kalilee nǐ le?» A 6a le ũuu. ⁷ A bío ó o zǔna mu kà, ó o le 6a bua a varáa o *Heroode cǎn, lé bío ó o Heroode lé yǎ wi ho Kalilee jǔhǔ wán, à wón mún wi ho Zeruzaleemu yi mu pǎahǔ.

[†] 22:69 Mí loń Lení vǔahǔ (Psaumes) 110.1, Daniyele vǔahǔ 7.13

Ba buan o Yeesu buararàa o Heroode c̄n

⁸ B̄io ó o Heroode m̄n o Yeesu, ó o s̄ii wan, lé b̄io ó o j̄á a s̄á m̄iana, á lá wi ó o mi a wán hàrì hàánì. O lá wi ò o mi a ká a wee wé yéréké b̄io búí. ⁹ O t̄ùara a yi làa b̄io c̄èr̄è ká a Yeesu màh̄á yí dó mí j̄ii wo yi hùúu.

¹⁰ Ba *yankarowà j̄únása lè ho *làndá b̄io zéenílowa ð̄in wee kooní a Yeesu yi lè le h̄èr̄è. ¹¹ O Heroode lè mí dásíwá wee yáa mí j̄iní yi na a Yeesu yi ká 6a a z̄uàr̄ka a yi. Ba z̄inía wo lè ho báká beenì na se làa sòob̄è, à 6a b̄inía buan wo vannáa o Pilaate c̄n. ¹² Lé b̄ún zoñ ó o Heroode là a Pilaate b̄inía wó 6a b̄ónlowà ká 6a j̄n̄n lá wee fi.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Z̄an 18.39-40; 19.4-16)

¹³ B̄ún m̄ón ó o Pilaate von 6a yankarowà j̄únása, lè 6a ya-díwá lè 6a z̄ámáa á kúaa mín wán, ¹⁴ ò o b̄ía n̄n 6a yi: «O n̄i na ká á mi buan buararàa ì c̄n, á le o wee k̄ánì mu n̄pomu. Awa! I mún w̄aa t̄ùara a yi mi búenb̄uen ȳlo yi, á h̄á wén-kora na mi le o wó na dà à dé o j̄úh̄ú á ì yí m̄n. ¹⁵ O Heroode b̄inía buan wo bueé n̄n w̄en, lé b̄io á wón mún yí m̄n o wékheró. O b̄ènt̄in yí wó b̄io búí na n̄n ó o koráa lè mu húmú. ¹⁶ I ì b̄io le 6a ha a lè h̄á làbàanì, ká ì ì día wo o ò lén.» ¹⁷ [Hen ká ho Paaki s̄ánú díró ð̄n, ó o Pilaate ko ò o lén o kàsó n̄i búí día.]

¹⁸ A b̄ún 6a búenb̄uen páanía wee b̄io p̄ónp̄ón: «Búe o, à ù día o Barabaasi!» ¹⁹ Wón Barabaasi so kàsó zoró j̄úh̄ú lé b̄io ó o h̄ia wi ho k̄aló fio yi, á 6ó a n̄i búí. ²⁰ B̄io ó o Pilaate wi ò o día a Yeesu, ó o wíokaa t̄ùara 6a z̄ámáa yi. ²¹ Ká 6a màh̄á wee w̄amaka: «Búe wo ho *kùrùwá wán ò o hí! Búe wo ho kùrùwá wán ò o hí!»

²² Mu cúa-t̄in ní ó o Pilaate b̄ía n̄n 6a yi: «Lée webio ó o wó khon yi? I yí m̄n b̄io búí na n̄n ó o koráa lè mu húmú. I ì b̄io le 6a ha a lè h̄á làbàanì, ká ì ì día wo o ò lén.» ²³ Ká 6arén bán pá lan wee w̄amaka p̄ónp̄ón le 6a búe o Yeesu ho kùrùwá wán. A 6arén w̄amakaa lé h̄ia yú ho p̄anká. ²⁴ O w̄aa tà le mí ì wé b̄io 6a wee cà. ²⁵ O n̄i na 6a le o día, wón na kera ho k̄aló fio yi á wó le n̄i-búe 6a dó ho kàsó yi, ó o léra día, ò o n̄n o Yeesu 6a dásíwá yi le 6a wé làa b̄io 6a z̄uífùwa s̄ia vá yi.

Ba dásíwá buan o Yeesu wàr̄a

(Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Z̄an 19.17-22)

²⁶ B̄io 6a buan o Yeesu wàr̄a, á 6a vaá fò mín làa Sir̄ena* n̄i búí na 6a le Sim̄n, ò o ló h̄á mana yi lua. A 6a dásíwá w̄ira a bueé s̄énia lè ho kùrùwá, ò o bèr̄a o Yeesu m̄n. ²⁷ Ba minka z̄ámáa bò a yi á s̄énia 6a h̄áwa búí na wee wá kùaarà a b̄io

* **23:26** Sir̄ena: Ho lée lóhó búí na wi ho Afriiki k̄sh̄ yi á s̄uaráa yi lè ho M̄editeran̄e yámú j̄umu. O Yeesu p̄ah̄ú á 6a z̄uífùwa búí h̄ia wi ho lóhó mu yi.

yi. ²⁸ O o Yeesu yèrèmaa wee bío làa ba: «Zeruzaleemu hãawa, mi yí wá ínén bío yi, ká mi wá minén miten lè mí zàwa bío yi. ²⁹ Lé bío hã wizooní búí na lua yi, á 6a khii wé è bío: «Ba hãawa na yí máa te làa bã ðĩn yí ton za yí yènia yí mən bán júná bènťĩn sí.» ³⁰ Hón pãahũ so yi ká 6a à bío ò na hã búaa yi: «Mi tề jĩ wen» á mún ñ bío lè hã ðòn6úaa: «Mi pe wen.»† ³¹ Lé bío ká 6a wee wé ínén na ka lòn b̀en-siire kà síi, á minén na ka lòn b̀en-heni bío khii dà bũn wán.»

*Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán
(Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zãn 19.17-27)*

³² Ba mún buan ñi-wànnà nùwã jùn búí na 6a à páaní ì búé là a Yeesu. ³³ Bío 6a vaá ðãñ ho lahó na 6a wee ve làa «Nún-6òkuee» á 6a búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán bĩn. Ba ñi-wànnà nùwã jùn á 6a mún búaa hã kùrùwáwá wán bĩn. O ñi-kení wi là a Yeesu nín-tíání ká yĩa so wi là a nín-káahó. ³⁴ [O o Yeesu bía: «Í Maá, sén día na 6a yi, lé bío 6a yí zũ bío 6a wee wé.»] Bũn món á 6a dásíwá wó le jún-sĩni bío á sankaaráa o sí-zĩnia. ³⁵ Ba zãamáa ðĩn bĩn á wee loñ. Ba *zúífùwa júnása bán wee yáa mí jini yi na a yi ká 6a à bío: «O fenía 6a búí, le orén mún fení mítén ká a lé o *Krista bío bon, yĩa le Dónbeení mən léra.» ³⁶ Ba dásíwá mún wee yáa mí jini yi na a yi. Ba vá bueé 6ó a yi, á hoonía mu bè-jia yòó nən wo yi ³⁷ à 6a wee bío: «Hen ká fo lé 6a zúífùwa béé, à ù fení ũten ũten.» ³⁸ Yòó o jũhũ yi á bío ká lé bío 6a túara: «Yia KÁ LÉ 6A ZÚIFÙWA BÉÉ.» ³⁹ Ba ñi-wànnà na 6a búaa ñi-kení wee là a ká a bío: «Fo yínõñ o Krista le, á ù fení ũten ũten à ù mún fení warén lon!» ⁴⁰ Ká a ñi-kení na so wón bèn wee zá lè mí ninza mu ká a bío: «Fo yí máa zõn Dónbeení le? Yínõñ le lònbee dà-kení mu á ù wi yi le? ⁴¹ Warén bán ko lè le lònbee, lé bío wa wékhe lé hĩa dó wen mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.» ⁴² Bũn món ó o bĩnia bía: «Yeesu, hen ká fo khii buara lè ù béení, à ù pa í bío.» ⁴³ O o Yeesu bía nən wo yi: «Le í mĩ ho túiá poni na foñ: Ho zuia ká fo ò keñ làa mi le Dónbeení cõn.»

*O Yeesu húmú
(Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zãn 19.28-30)*

⁴⁴⁻⁴⁵ Mu wó à le wii wà yòó fàrá, á ho kõhũ búen6úen ðĩndĩn wó le tĩbíri á míana fúuu fúaa le wi-háarè. Ho põnsòró na zoó le *Dónbeení zĩ-beení yi á lenkaa mín tĩahũ. ⁴⁶ O o Yeesu bía pónpón: «Í Maá, í wee dé í mànákã ù níi yi.» Bío ó o bía bũn wó, ó o húrun. ⁴⁷ Bío ho Oroomu dásíwá kuure jũhũso mən bío wó, ó o khòonía le Dónbeení, ò o wee bío: «O ñi na ká bènťĩn lá téréna.» ⁴⁸ Ba zãamáa na buara bueé lora mu bío mu á mən bío wó, á 6a bĩnia wà ká 6a yara sò làa sòobéé. ⁴⁹ O Yeesu bán

† 23:30 Mĩ loñ Ozee vũahũ 10.8.

bónlowà búenbúen lè 6a háawa na bò làa wó hàrí ho Kalilee yi á buéè khèra òn wee loń bío wee wé.

O Yeesu nùuló bío

(Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zān 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nii búí hía wi bín á yèni 6a le Zozεεfu. O wee lé 6a *zúífùwa lóhó na 6a le Arimatee yi. O fù léé nǐ-tente na térénná, á hía wee lòní le *Dónbeení béeńí búenló. O fù lé 6a zúífùwa làndá tǔiá fεerowà nǐ-kéní, ká a màhá fù yí tà bío 6a ninzàwa jíní tò wán wó. ⁵² O o wà van o Pilaate cǐn vaá flora a Yeesu nǐ-hínmu. ⁵³ Bún món ó o huera a ho *kùrùwá wán, á lí pon yi lè ho búnló, á lá vaá nùuna le búure na có ho búaa hó yi, na á nǐ-hío lá òn yí nùuna yi yí mǎn.† ⁵⁴ Mu wó ho yèzúmá zòń zǐhǔ á ho *Sabaa jǔhǔ búaráa. ⁵⁵ Ba háawa na bò là a Yeesu hàrí ho Kalilee yi á bò mín là a Zozεεfu vaá mǎn le búure, á lora bío ó o Yeesu nǐ-hínmu dǔmanáa. ⁵⁶ Bún món á 6a bǐnía vaá wee wíoka ho jiló lè mu bío na sǎmu sí o Yeesu mu sǎnía bío yi. Ho Sabaa zòń á 6a vǔrǐna làa bío ho làndá heníanáa mu.

24

O Yeesu vèeró bío

(Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zān 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zòń yǐnbii búirǐi á 6a háawa hǐnǎn lá ho jiló na sǎmu sí na 6a lá wíokaa, á buan vannáa le búure wán. ² Ba vaá yú le hue-beení na lá pon le búure jii à le bǐnía khíi díá. ³ A 6a yóó zón, ká 6a màhá yí zóó mǎn o Nùhǔso Yeesu sǎnía. ⁴ A 6a òn yilera lúnkaa, à bún à báawa nùwá jún na sí-zǐnía wee juiika òn 6a yahó. ⁵ Bío 6a zǎna òn cúiorá mí júná, á 6a nùpua mu bía làa ba: «Lée webio nǎn á yǐa yǐo wi lua á mí buéé wee cà 6a nǐ-hía lùè yi? ⁶ [O mía hen. O vèera.] Mi le mi yiwa bío ó o hía bía nǎn mia wán ká a wi ho Kalilee yi: ⁷ «O *Nùpue Za ko ò o dé 6a bè-kora wérowà nǐi yi, à búεε ho *kùrùwá wán, à vèè há wizooní tǐn nǐi zòń.»

⁸ A 6a hácirí màhá bǐnía buara o Yeesu bióní wán. ⁹ A 6a bǐnía wá vaá bía mu búenbúen nǎn 6a tonkarowà píru dòn làa bǐa ká búenbúen yi. ¹⁰ Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki 6àn nu Mari. Ba há-vio na lá páanía wi làa ba á mún bía mu bío dà-kéní mu nǎn 6a tonkarowà yi. ¹¹ εε ká 6a tonkarowà màhá lá há bióní mu lòn bín-conconwá, á 6a yí tà 6a bío. ¹² [Ká a Piεre màhá pá hǐnǎn lùwa van le búure wán à

† **23:53** Ba zúífùwa búráa: O Yeesu páahǔ ká 6a zúífùwa na níní se fù wee wé cé mí búráa há búaará yi. Há búí wee wé há bú-kǎní à ho zǐ-jǔhǔ dà-kéní nùpua wé nùu yi. Há búráa mu 6a fù wee wé pe jíní lè há hue-beera. Bǐa yí dà hǐn búráa so síi máa cé, bán búráa fù wee wé cé ho tá káamáa yi. Ba fù wé khūuní há à há wíoka wé mi, lé bío ká yǐa vará há wán táa o òn há, se 6ànso tun.

vaá líí lúnlúrá ò o lora le yi. A ho nùuló dèè lé dño ó o mən. O o wó coon bño wó bño yi á bñía vannáa mí zii.]

*O Yeesu zéenia miten lè mí nñ-keninia búi
(Maaki 16.12-13)*

¹³ Le wizonle mu mí beere zoñ, ó o Yeesu nñ-keninia nùwá òun búi bò mín òon ho lóhó na 6a le Emayuusi. Horén lè ho Zeruzalæmu á à yí lèèrèwa bño òun veenñ síi. ¹⁴ Bño wó khíina búenbúen lé bún 6an láakáwá á 6a wee tà. ¹⁵ Bño 6a wee bío ká 6a à wáani mín ká 6a wà, ó o Yeesu mí beere buéé 6ó 6a yi á bò làa ba. ¹⁶ Ba òon wee mi a, ká bño búi màhã hò 6a á 6a yí zūna a. ¹⁷ O o Yeesu tūara 6a yi: «Lée webio á mi wee wáani wán ká mi wà?»

A 6a òon sò mí yara. ¹⁸ A 6a nñ-kéní na 6a le Keliopaasi bía òon wo yi: «Ba nùpua na buara ho Zeruzalæmu yi búenbúen, á ũnén ũ dòn lé yía yí zū mu bñowa na wó hã wizooní yen na ká yi le?» ¹⁹ O o tūara 6a yi: «À bún bñowa so lè mu yén?» A 6a bía òon wo yi: «Bño wó a Nazareete nñi Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeenñ òi-cúa fæero. Le Dónbeenñ lè 6a nùpua zūna le o pánká wi mí bè-wénia lè mí bioní yi. ²⁰ Wa *yankarowá òúnása lè wa ya-díwá òon wo bña yí zū le Dónbeenñ yi à bán siinia òuhũ à búe, á 6a búaa wo ho *kùrùwá wán. ²¹ Wa lá wee leéka le orén lè yía ko ò o kãni a *Isirayeele òipomu, ká mu yño wãa máa lé. Ho zuia lé mu bñowa mu wéró wizooní bño òin. ²² Wa kuure háawa nùwá yen búi wó wen coon. Ba fù hñon le yinbii bñirri á van le búure wán, ²³ ká 6a màhã yí vaá yú a sãnia. A 6a bñía buéé bía mu òon wen, à 6a mún bía le Dónbeenñ wáayi tonkarowá búi zéenia miten làa mí, à 6a bía òon mí yi wéréwéré le o yño wi lua. ²⁴ Wa ninzàwa nùwá yen búi mún van le búure wán á vaá mən mu búenbúen làa bño 6a háawa bíarãa mu, ò o Yeesu wón 6a yí mən.»

²⁵ O o Yeesu màhã wãa wee bío làa ba: «Mí lé 6a bñnbúwá. Mí yí máa dé mí sia le Dónbeenñ òi-cúa fæerowá bè-bionii yi fua. ²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be ká sii à yíráa mí cùkú beenñ le Dónbeenñ cñ le?» ²⁷ Bún mən ó o wãa zéenia bño bía a dãnñ yi le Dónbeenñ bioní vñahũ yi búenbúen 6an kuará. O búa mu òuhũ là a *Moyiize vñna á vaá lá lè le Dónbeenñ òi-cúa fæerowá vñna búenbúen.

²⁸ Bño 6a vaá 6ó ho lóhó na 6a wee va yi, ó o Yeesu wó lòn nni na le mí ì khíí á à va làa yahó. ²⁹ Ká 6a màhã hò a le o yí wé mu, à 6a bía òon wo yi: «Día à ũ cãa làa wen, ho tá wee hí.»

O o Yeesu wãa zoó làara 6a wán. ³⁰ Bño 6a wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeenñ báraká, ò o cèekaa ho òon 6a yi. ³¹ Lé bún wán á 6a yño màhã fá, á 6a zūna a. O o dèenia òuuna vñnun 6a yahó. ³² A 6a wee bío làa mín: «Bño ó o fù wee bío ká a zéeni le Dónbeenñ bioní kuará làa wen ho wñhũ wán á wa sia so fù yí há le?»

³³ A 6a dèenía hínɔn bínía jɔn ho Zeruzalɛmu. Ba vaá yú 6a tonkarowà píurú dòn lè mí ninzàwa mín wán bín, ³⁴ á bán wee bío làa ba: «O Núhúso vèera bño bon. O Simɔn mɔn wo.» ³⁵ A 6arén mí bæere lá bño wó ho wõhú wán bía nɔn 6a yi, làa bño 6a zúrnanáa o Yeesu pãahú na ó o wee cèeka ho búurú yi.

*O Yeesu wiokaa zéenia miten lè mí tonkarowà
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zãn 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)*

³⁶ Bño 6a wi bún bíoró yi, à bún ò o Yeesu mí bæere dèenía wi 6a fiahú [ó o bía nɔn 6a yi: «Le ho héerà keń làa mia.»] ³⁷ A 6a zãna dàkhína, lé bño 6a mɔn wo wó làa ñi-hónbóní. ³⁸ Ká a Yeesu màhã bía làa ba: «Mi yilera yáara le we? Lée webio nɔn hã titikaa wiráa mí sĩa yi? ³⁹ Mi loń í níni le í zení. Mu lé ínén í bæere. Mi 6uee dã mi loń, lé bío ó o ñi-hónbóní sãnía mía làa bño mi mɔn à ínén sãnía wiráa bío sii.» ⁴⁰ [O bía hñn bíoní so nɔn 6a yi, ò o zéenia mí níni lè mí zení làa ba.] ⁴¹ Ká 6a minka sí-wɛɛ làa bío mu wó 6a coon bño yi, á 6a pá yí tà yí tà le o Yeesu vèera bío bon, ó o wãa bía nɔn 6a yi: «Bè-dínii wi mi cón le?» ⁴² A 6a nɔn o ceza na sãn sñn-kéní wo yi, ⁴³ ó o fó a là 6a yño yi.

⁴⁴ Bún món ó o bía nɔn 6a yi: «Bño kà lé bío á í bía nɔn mia pãahú na á í làa mia páanía wi: Bío túara í dãní yi 6úen6úen o Mɔyiize làndá lè 6a jì-cúa fɛerowà vónna, lè hã leni vūahú yi á lá ko mu wé.» ⁴⁵ Bún món ó o Yeesu wó á 6a wee zúr le Dónbeení bíoní vūahú bíoní kúará, ⁴⁶ ò o bía nɔn 6a yi: «Mu túara ká: O *Krista ko ò o lò be, bún món ò o vèe hã wizooní tñn nii zòñ. ⁴⁷ Bío kà lé bío mi bue o yèni yi à na hã síiwà nùpua 6úen6úen yi: «Mí yèrè má mi yilera lè mí wárá à mí yí mu bè-kora sèndíaró.» Mí 6úa mu jùhú ho Zeruzalɛmu yi. ⁴⁸ Bío mi mɔn à mí bío na 6a nùpua yi. ⁴⁹ Inén í bæere á à tonka le Dónbeení Hácírí na le dó mí jii le mí ì na á le lè lii mi wán, ká mí màhã ko mí kèení ho lóhó yi fúaa le Dónbeení pánká lé ho wáayi à lii mi wán.»

O Yeesu yòora le Dónbeení cón

(Maaki 16.19-20; Bè-wénia 1.9-11)

⁵⁰ Bún món ó o Yeesu fó 6a á 6a ló ho lóhó yi wà vaá sùaráa ho Betanii yi, lé bín ó o hoonía mí níni ò o dúbuaa 6a yi. ⁵¹ Pãahú na ó o wee dúbua 6a yi, ó o làa ba saawaa mín yi, [ó orén wón 6uan yòora ho wáayi.] ⁵² [Ká 6arén bán 6úaanía wo] à 6a bínía van ho Zeruzalɛmu ká 6a sĩa wan làa sòobé. ⁵³ Ba yí máa khí le *Dónbeení zì-beení yi. Ba wee 6uee 6úaaní le bín fèéé.

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Zān túara

Vūahũ túaró ñúhũ

O Zān na hĩa lé o Yeesu ñi-keninia ñi-kení lé wón túara ho vūahũ na kà. O sansan wee bío míten bío, ò o le o ñi-keninii búí (18.15), tàá o ñi-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bíio o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèè ó orén wãa yí bĩnia yí tò yí mí vūahũ yí. Bíio o Zān túara mí vūahũ lé bíio kà:

1. O zéénia le o Yeesu lé le Dónbeenĩ bíoni na wi fεεε, le o wó míten là a nùpue á bueé kará làa wen. O zéénia bíio ó o Zān Batiisi fεεra a Yeesu tũíá poni dání yí. O mu zéénia bíio ó o Yeesu fòráa mín lè 6a nùpua lè mí síiwà (1).
2. O Zān zéénia le o Yeesu ló le Dónbeenĩ cón, á mún zéénia bíio o Yeesu kàráanna lè 6a nùpua (2–12).
3. O zéénia bíio ó o Yeesu kàráanna lè mí ñi-keninia ho tĩnàahũ na 6a wĩira a yí (13–17).
4. O Zān bía bíio wó a Yeesu yí bíio (18–19).
5. Ho vūahũ vaa véení, ó o mún bía a vèeró, làa bíio ó o zéénianáa míten lè mí ñi-keninia mí vèeró món bíio (20–21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeenĩ Bíoni

¹ Mu ñúhũ búεεní, á yĩa lé le Bíoni á wi ká bíio búí ñĩn yí léra. O páania wi lè le Dónbeenĩ. Orén mí beere lé le Dónbeenĩ. ² Mu bíio búenbúen ñúhũ búεεní, ká arén lè le Dónbeenĩ páania wi. ³ Lé orén á le Dónbeenĩ ñĩn wán léraráa mu bíio búenbúen. Bíio ó o ñii yí kera lénló yí bún mía. ⁴ Orén lé yĩa le mukānĩ wee lé cón. Dén mukānĩ so ka lòn khoomu na wee zéení bíio le Dónbeenĩ karáa lè 6a nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tibírí yí, á bĩa wi le tibírí mu yí wee pĩ mu bíio.*

⁶ Nĩi búí hĩa wi bĩn á le Dónbeenĩ tonkaa. O yèni 6a le Zān.† ⁷ Lé orén buara bueé wó yĩa ka lòn khoomu seéràso, á wee mĩ ho tũíá o ñii, bèra a na à 6a búenbúen tà le yĩa ka lòn khoomu á bíio bon orén pánká yí. ⁸ Orén mí beere hĩa yínorĩ yĩa ka lòn khoomu, ká a bueé wó o seéràso, á mà ho tũíá o ñii. ⁹ Yĩa lé mu khoomu binbirí á buara ho ñĩmĩná yí á bueé wee dé mu khoomu 6a nùpua búenbúen wán.

¹⁰ Yĩa lé le Bíoni á wi ho ñĩmĩná yí, ho ñĩmĩná na le Dónbeenĩ ñĩn orén wán á léra. εε ká ho ñĩmĩná mu nùpua màhá yí zūna

* **1:5** á bĩa wi le tibírí mu yí wee pĩ mu bíio: Le Dónbeenĩ bíoni vōnna búí yí, á mu bía ká sii: á le tibírí máa ñĩn mu bíio. † **1:6** O Zān na bíio bía hen lé yĩa hĩa wee bátízé 6a nùpua. Mĩ loñ Matiye vūahũ 3.1-17

a. ¹¹ O ɓuara mín kùrú lùe yi, á ɓia ɓio sá a yi pá a ɓio. ¹² Ká ɓa ɗiaɗá á ɓa ɓúí màhá tà a ɓio, á dó mí sía wo yi. Bán ó o wó á ɓa wó le Dónbeení zàwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeení zàwa làa ɓio ɓa nùpua wee teráa ɓa zàwa ɓio. Ba mún yí wó le Dónbeení zàwa làa ɓio ó o báa là a hãa wee páná à yíràa ɓa zàwa ɓio. Le Dónbeení mítén lé ɗio wó á ɓa lé le zàwa.

¹⁴ Yia lé le Bióní á ɓueé wó a nùpue, á kará làa wɛn. O sãamu jii mía. Lé orén wee zéení ho tũíá poni binbirí làa wɛn. Wa fá wa yío o cùkú yi, hĩa ó o Za kéní na ló mín Maá Dónbeení cón wé yí.

¹⁵ O Zān na lé o sɛéràsò á bía ɓio kà pónpón o ɗání yi: «Yia kà lé yia á ï fèra bía ɓio nɔn mia. I bía le o wi ï món bò o ɓuen, ká a màhá po mi lé ɓio ó o wi ï yahó hàání.»

¹⁶ Mu bè-tentewà lè mí sñwà na lé o sãamu na jii mía á wa ɓúenɓúen yú jàmaa mín wán. ¹⁷ Ho làndá lé o *Mɔyize á le Dónbeení bò yi nɔnnáa ho wɛn. Ká mu sãamu lè ho tũíá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeení bò yi zéeníánaa mu làa wɛn. ¹⁸ Nùpue na ɗiñ mɔn le Dónbeení wón mía. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeení, yia pánáa wi là a Maá Dónbeení, lé wón nɔn ó o Maá ɓio zūnáa.

*Ɓio ó o Zān Batiisi bia mítén ɗání yi
(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)*

¹⁹⁻²⁰ Wizonle ɓúí á ɓa *zúifùwa júnása na wi ho Zeruzalɛmu yi á tonkaa ɓa yankarowà là a Levii nùwá le ɓa ɓuee tùa o Zān yi le o lé o nùpue yén síí. O o yí sà mu, ò o mà ho tũíá wéréwéré nɔn ɓia ɓa tonkaa yi: «Ínén yínɔn o Krista, yia le Dónbeení mɔn léra.» ²¹ A ɓa tùara a yi: «Á fo lé o nùpue yén sii? Fo lé le *Dónbeení jì-cúa fɛero *Elii† le?» O o Zān le mí yínɔn Elii. A ɓa ɓíná tùara: «Á fo lé le *Dónbeení jì-cúa fɛero na wa wee lòníſ le?» O o Zān le ɓueé. ²² A ɓa wáa bía nɔn wo yi: «Ūnén ɓèn lé o nùpue yén síí? Wa ko wa vaa zéení ɓio ɓúí à na ɓia tonkaa wɛn yi. Fo lée wée?» ²³ O o Zān bía: «Ínén lé yia le *Dónbeení jì-cúa fɛero *Ezayii bía ɓio: «Nii ɓúí wee ɓío pónpón le dùure yi kà sii: Mi wíoka ho wãhú ká a Nùhúso o ɓuen.»*»

²⁴ Ɓia ɓa tonkaa o Zān cón ɓúí lé ɓa Farizɛwa. ²⁵ A bán tùara a Zān mu yi: «Ká fo yínɔn yia le Dónbeení mɔn léra, á yínɔn o Elii, á mún yínɔn le Dónbeení jì-cúa fɛero na wa wee lòní, á lée webio nɔn fo wee bátízéráa ɓa nùpua?» ²⁶ O o Zān wáa

† **1:21** Ɓio le Dónbeení jì-cúa fɛero Elii tonló sá vó, ó o ɓuan yòora ho wáayi. Ba ɓúí hĩa wee leéka le o ko ò o ɓíní ɓuen à dí yia le Dónbeení mɔn léra yahó, à ɓuee wíoka a ɓuenló ɓio. Mi loñ Malasii 3.23 **ſ 1:21** O jì-cúa fɛero na ɓa Farizɛwa tùara ɓio lé o jì-cúa fɛero na ó o Mɔyize bía ɓio le o ka lè mínén ɓio sii á le Dónbeení khii tonka. Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 18.15 * **1:23** Mi loñ Ezayii vūahú 40.3

bía n̄n 6a yi: «Īnén wee bátízé 6a n̄pua lè mu ɲumu. Εε ká a 6úi wi mi t̄lahũ á mi yí zū b̄io. ²⁷ Inén fèra dú wón yahó. O nakāa t̄nló á ĩnén yàá pá yí korāa.» ²⁸ B̄io ká 6úen6úen wó ho Betanii† lóhó yi, ho muhũ na 6a le Zurud̄en m̄ón, h̄ia ó o Zān h̄ia wee bátízé 6a n̄pua yi.

O Yeesu ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ n̄n

²⁹ Mu tá na lée t̄n, ó o Zān m̄n ò o Yeesu mà a wee 6uen, ó o bía: «Yia ká ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ n̄n à sénnáa ho đ̄im̄já n̄pua bè-kora día.† ³⁰ Lé orén lé yia á ĩ bía b̄io ká sii: N̄pue 6úi wi ĩ m̄n b̄o o 6uen, ká a màh̄á po mi lé b̄io ó o wi ĩ yahó hàánĩ. ³¹ ĩ lá yí zū yia lé orén, ká ĩ màh̄á 6ueé wee bátízé 6a n̄pua lè mu ɲumu, bèra a na ò o *Isirayεele n̄pomu à zūĩ wo.» ³² O Zān mu pá b̄inia bía b̄io ká wéréwéré: «Ī m̄n le Dónbeenĩ Hácírĩ à le lion o wán lòn háponi, á líi wi làa wo. ³³ ĩ lá đ̄in̄ yí zū yia lé orén, ká le Dónbeenĩ na tonkaa mi le ĩ bátízé 6a n̄pua lè mu ɲumu màh̄á bía n̄n miĩ: «Fo ó mi le Dónbeenĩ Hácírĩ ká le yòó ló wee lii o n̄pue 6úi wán. Wón lé yia á à bátízé 6a n̄pua lè le Dónbeenĩ Hácírĩ.» ³⁴ ĩ m̄n mu, á ĩ wee b̄io mu wéréwéré le o lé le Dónbeenĩ Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeenĩ m̄n lera

³⁵ Mu tá na lée t̄n, ká a Zān t̄n wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí n̄-kenínia n̄w̄a ɲun, ³⁶ ó o m̄n o Yeesu ò o wee kh̄í, ó o bía: «Yia wee kh̄í ká lé le *Dónbeenĩ Pioza.» ³⁷ O o Zān n̄-kenínia n̄w̄a ɲun mu ɲá b̄io ó o bía, á 6a đ̄en̄ia b̄o a Yeesu yi. ³⁸ O o Yeesu yèrèmaa kh̄í lora á m̄n à 6a b̄o a yi, ó o t̄uara 6a yi: «Lée webio mi wee cà.» A 6a bía: «Arabii (b̄un kúará le: n̄-kàránlo), lé wen fo wi yi?» ³⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Mí 6uen, á mi vaa mi hen na á ĩ wi yi.» A 6a w̄aa b̄o a yi á vaá zūna b̄n. Mu wó le wi-háarè. A 6a w̄aa kará tò le wii b̄n làa wo.

⁴⁰ O Zān n̄-kenínia n̄w̄a ɲun na ɲá a b̄ionĩ á b̄o a Yeesu yi n̄-kéní 6a le Andere, o Sim̄on Piere 6àn za. ⁴¹ Yia ó o Andere mu n̄n-yání van c̄n lé 6àn za Sim̄on mu á vaá bía n̄n wo yi: «Wa m̄n o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerεekimu 6a le Krista, b̄un kúará le yia le Dónbeenĩ m̄n lera.) ⁴² O o fó a buararāa o Yeesu c̄n. O o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Sim̄on, o Zān za. Awa! B̄io ká wán á 6a wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerεekimu yi 6a le Piere, b̄un kúará le 6úaa hó.)

⁴³ Mu tá na lée t̄n, ó o Yeesu le mí ì va ho Kalilee k̄sh̄, ó o fò mín là a n̄i 6úi na yèni 6a le Filiipu, ó o bía n̄n wo yi: «Bè

† **1:28** Ho Betanii na 6a bía b̄io hen h̄on wi ho Zurud̄en muhũ n̄sání. Ho wi mí đ̄on làa h̄ia wi ho Zeruzalεemu n̄sání. † **1:29** Ba zúif̄uwa f̄u wee wé ya h̄a muinĩ lè 6a bà-kúio, á càráa mí bè-kora séndiaró. O Zān le o Yeesu ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ n̄n, lé b̄io ó o Yeesu mu á 6a à 6úe 6a n̄pua bè-kora séndiaró b̄io yi. Mi loĩ Ezayii v̄uahũ 53.

miŋ.» ⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Andere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵ Bũn mɔ́n ó o Filiipu ɓ̀ɛn vaá fò mín là a Natanayεele, ó o bía nɔ́n wɔ́n yi: «Yia ó o *Mɔ́yiize bía ɓ̀io ho làndá vɔ́nna yi, wɔ́n na ɓa ɓi-cúa fεεrowà mún bía ɓ̀io, á wa yú. O lé o Nazarεete n̄i Yeesu, o Zozεεfu za.» ⁴⁶ O o Natanayεele bía nɔ́n wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazarεete yi le?» O o Filiipu bía nɔ́n wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» ⁴⁷ ɓ̀io ó o Yeesu mɔ́n o Natanayεele ò o vará mà a, ó o bía ɓ̀io ká o dǎní yi: «Yia ká á kũaakũaamu mía yi. O lé o *Isirayεele n̄i binbirĩ.» ⁴⁸ O o Natanayεele tũara a Yeesu yi: «Fo wó kaka zũnanáa mi?» O o Yeesu bía nɔ́n wo yi: «Í fèra mɔ́n fo ká ũ kará le v̄indɛɛ na ɓa le fikiyée tá, ká a Filiipu yáá ðĩn yí von fo.» ⁴⁹ O o Natanayεele bía nɔ́n wo yi: «Nì-kàránlo, fo lé le Dónbeenĩ Za. Fo lé o Isirayεele n̄ipomu béε.» ⁵⁰ O o Yeesu bía nɔ́n wo yi: «Fo dó ũ s̄i mi lé ɓ̀io á í bía le í mɔ́n fo ho *fikiyée tá. Awa! Bè-beera ɓ̀ui yáá kh̄ii wé fo ò mi ká mu po ɓ̀io kà.» ⁵¹ O o pá b̄inía bía: «Le í m̄i ho tũiá na mia: Mi kh̄ii mi ho wáayi ká ho héra, á le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà wee bè o *Nùpue Za yi à liiráa à b̄iní yòo.Š»

2

O Yeesu yéréké ɓ̀io na ó o n̄in-yání wó

¹ Hã wizooní ɓ̀io t̄in zòñ, à bũn mu yaamu s̄ánú ɓ̀ui wee dí ho Kalilee k̄sh̄ú lóhó na ɓa le *Kanaa yi. O o Yeesu ɓ̀àn nu kera b̄in. ² Ba mún von o Yeesu lè mí n̄i-kenínia mu yaamu mu s̄ánú ðiiní. ³ ɓ̀io ho *ðiv̄ɛ́n h̄ia vó, ó o Yeesu ɓ̀àn nu ɓueé bía nɔ́n wo yi: «Ba ðiv̄ɛ́n vó.» ⁴ Ká a Yeesu màhã bía nɔ́n wo yi: «Hãa mu, lé ũnɛ́n ko ũ zéeni ɓ̀io á í ko à í wé làa mi le? I p̄ahũ ðĩn yí ð̄n.» ⁵ O o Yeesu ɓ̀àn nu wãa bía nɔ́n ɓa ton-sáwá yi: «Bìo ɓ̀uenɓ̀uen na ó o h̄ia à ɓ̀io le mi wé, à mi wé mu.»

⁶ Numu s̄ia ɓ̀io h̄ez̄in wi b̄in. Hã lé hã huua á ɓa tan. Hã mí dà-kéní kéní á liiterewa kh̄im̄ani s̄i dà à kúee yi. Ba *zúifùwa wee wé kúee mu ɓumu hã yi, à s̄εeka lè mítén làa ɓ̀io ɓa làndá b̄oráa mu à ceéráa mítén. ⁷ O o Yeesu bía le ɓa ton-sáwá hà mu ɓumu siiní hã s̄ia mu. A bán siinía hã yòó ɓó mí ɓi-kã yi. ⁸ O o Yeesu wãa bía nɔ́n ɓa yi: «Mi k̄ĩ mu c̄inú à vaa na yia dú ho s̄ánú tonni yahó yi.» A ɓa kã mu vaá nɔ́n wo yi, ⁹ ó o d̄ind̄io à mu lé ho ðiv̄ɛ́n. O o yí zũ hen na á hón ðiv̄ɛ́n so ló yi, ká ɓa ton-sáwá na hà mu ɓumu, bán zũ hen na ho ló yi. O o von o hã-fla ɓ̀àn báa ¹⁰ á bía nɔ́n wo yi: «Ba nùpua ɓ̀uenɓ̀uen wee wé dá ho ðiv̄ɛ́n na sí ho yahó. Ká p̄ahũ na á ɓ̄ia ɓa von ȳio h̄ia

Š 1:51 ɓ̀io ó o Yeesu bía hen á ɓ̀io ɓonmín lè le yòoní na ó o Zakoobu h̄ia m̄an hã kònkórà yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii à b̄iní yòo làa de. Mu wee zéeni le o Yeesu ka lòn yòoní na wi le Dónbeenĩ lè ɓa nùpua p̄ahũ. Mi lon̄ ɓ̀io ɓ̄ihũ ɓ̀uen̄i v̄uahũ (Genèse) 28.12-13

wee ví 6a, à 6a màhǎ wé dá hĩa yí tà yí sí. A ũnén wón 6èn bàrà hĩa sí fúuu fúaa hǎ laà na kà wán.»

¹¹ Bǐo kà lé o Yeesu nín-yání yéréké bǐo na wee zéení le o ló le Dónbeenǐ cǎn na ó o wó. Mu wó ho Kalilee kǎhǔ lóhó na 6a le Kanaa yi. Bǐo ó o wó kà lé bǔn zéeníá o beemu, ó o nǐ-kenínia wíokaa dó mí sía wo yi. ¹² Bǔn mǎn ó o Yeesu lè mín nu, lè mín zàwa, lè mí nǐ-kenínia á bò mín van ho *Kapεεnyuumu lóhó yi. Ba kará bǔn wó hǎ wizoonǐ bǐo yεn.

O Yeesu zoó nǎn 6a duanlowà

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ Bǐo 6a *zúífùwa sǎnú na 6a le *Paaki díró wà 6ueé sùará, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzalεemu lóhó yi. ¹⁴ Bǐo ó o vaá zon le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi, ó o zoó yú 6a nùpua bǔn à 6a wee yéé 6a nàwa, lè 6a pia, lè 6a 6úaa6úunǐ. O mún zoó yú bǐa wee pùarǐ le wǎrǐ bǔn, à 6a karáka mí tàbǎríwa núná yi.* ¹⁵ O o wǎa lá ho hǔló pá lè le làbàanǐ, á nǎn lè 6a 6úen6úen á 6a ló lè mí nàwa lè mí pia. A 6a wén-pùarǐlowà wǎrǐ ó o pǎnkaa kúaará, á liikaa 6a tàbǎríwa kúaaaka. ¹⁶ O o bía nǎn 6a 6úaa6ú-yéerowa yi: «Mi khuii 6a le 6a lé. Mi yí wé í Maá zǐi làa duanló zǐi.» ¹⁷ O o nǐ-kenínia hácírǐ yóó 6uara le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ biónǐ na kà wán: «Dónbeenǐ, bǐo á í heníanáa ũ zǐi bǐo 6èntǐn hĩa máa ká mi†» ¹⁸ A 6a zúífùwa núnása na wi bǔn tùara a yi: «Lé mu yéréké bǐo yén á fo dà à wé á à zéení le bǐo fo wó kà 6àn wéró pànká á fo yú le Dónbeenǐ cǎn?» ¹⁹ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Ká le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ na kà mí lá fù, á ínén ñ bǐnǐ ì so le hǎ wizoonǐ bǐo tǐn yi.» ²⁰ A 6a zúífùwa núnása bía nǎn wo yi: «Le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ na 6a son hǎ lúlúio 6úará-nun làa bǐo hēzǐn† lé dén á ũnén le ká 6a lá fù, á fo dà à bǐnǐ ì so hǎ wizoonǐ bǐo tǐn yi le?»

²¹ εε ká le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ na ó o Yeesu wee bǐo bǐo lé orén mí bεεre sǎnía. ²² O Yeesu vèeró mǎn lé hón pǎahǔ so ó o nǐ-kenínia hácírǐ bǐnǐa 6uara hǎ biónǐ na ó o hĩa bía wán. A 6a tà le le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ biónǐ á bon, á mún tà le o Yeesu biónǐ á bon.

O Yeesu zǔ bǐo wi 6a nùpua sía yi

²³ Pǎahǔ na ó o Yeesu hĩa wi ho Zeruzalεemu yi ho *Paaki sǎnú bǐo yi, á 6a nùpua cèrèε mǎn mu yéréké bǐowa na ó o wee wé, á 6a tà a bǐo. ²⁴ Ká a Yeesu màhǎ yí dó mí síi 6a yi, lé bǐo

* **2:14** Le wǎrǐ pùarǐló: Ba zúífùwa na hĩa wee lé hǎ kǎ-vio yi 6uen á wee 6uee pùarǐka hǎ kǎ-vio wǎrǐ na 6a 6uan lè mín kǎhǔ wǎrǐ, à dàrǐ yǎráa 6a bà-kúio 6a muinǐ yaró bǐo yi, lè le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lànpó caló bǐo yi. † **2:17** Mi loǐ Lenǐ vǔahǔ (Psaumes) 69.10 † **2:20** Le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ soró nǔhǔ 6úa yú hǎ lúlúio 6ónǐ ó o Yeesu tonnáa. Bǔn pǎahǔ ká a Heroode Nǐ-beenǐ lé yǎa lé ho Zudee kǎhǔ bée. O Yeesu teró mǎn lúlúio 6úará-tǐn làa bǐo náa lé bǔn le zǐ-beenǐ mu son wó yi. Bǔn pǎahǔ ká a Heroode Akiripaa lé yǎa 6èn lé o bée.

ó o zū bǐo wi 6a nùpua búenbúen yi. ²⁵ O màkóo mía à 6a zéeni bǐo wi o nùpue yi làa wo. Orén mítén zū bǐo wi o nùpue sǐi yi.

3

O Yeesu zéenia le mukāni binbirī bǐo

¹ Nii búii hǐa wi bǐn á yèni 6a le Nikodεεmu. O lé 6a *zúifùwa jùhúso búii á mún lé 6a *Farizǐεwa kuure nùpue búii. ² Tǐnàahǔ búii, ó o buara a Yeesu cǐn á buée wee bǐo làa wo: «Nì-kàránlo, wa zū le ũnén lé yǐa le Dónbeenǐ tonkaa. Lé bǐo á nùpue yǐ dà máa wé mu yéréké biowa làa bǐo ũnén wee wéráa mu ká le Dónbeenǐ yǐ nǎn mu wéro pánká 6anso yi.» ³ O o Yeesu bǐa nǎn wo yi: «Le ǐ mǐ ho tǔiá na foñ: Nùpue yǐ dà máa zǔrǐ le *Dónbeenǐ béeñǐ bǐo, ká 6anso yǐ bǐnǐa yǐ ton.*» ⁴ O o Nikodεεmu tǔara a Yeesu yi: «O nùpue na yǐo tǎn dà à bǐnǐ ì te kaka? Bǐo ó o màhǎ yǐ dà máa bǐnǐ máa zo mín nu píohó yi á máa te.» ⁵ O o Yeesu bǐa nǎn o Nikodεεmu yi: «Le ǐ mǐ ho tǔiá na foñ: Nùpue yǐ dà máa keñ le Dónbeenǐ béeñǐ dǐinǐi, ká 6anso yǐ ton mu jumu lè le Dónbeenǐ Hácírǐ yi. ⁶ Yǐa ton o nùpue yi, wón mu nǐpomu mukāni wi yi. A yǐa ton le Dónbeenǐ Hácírǐ yi, wón le Dónbeenǐ Hácírǐ na wee na le mukāni binbirī wi yi. ⁷ Awa, á bǐo á ǐ bǐa nǎn foñ le mi búenbúen ko à mi bǐnǐ te, ũ cén yǐ le mu wé fo coon. ⁸ Ho pinpiró wee wé và lùe lée lùe na bǐo sǐi ho yi. A fo ò jǐi ho sǎ, ká fo yǐ zū hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé ká sǐi ó o nùpue na ton le Dónbeenǐ Hácírǐ yi á bǐo karáa.» ⁹ O o Nikodεεmu wǎa bǐa nǎn o Yeesu yi: «Ho bǐnǐ teró mu bǐo á dà à wé kaka?» ¹⁰ O o Yeesu bǐa nǎn wo yi: «Ũnén nǐ-kàránlo na yèni ló a *Isirayεele nǐpomu tǐahǔ, á pá yǐ zū bǐn le? ¹¹ Le ǐ mǐ ho tǔiá na foñ: Bǐo wa zū làa bǐo wa mǎn á lé mu seérása, bǐn lé bǐo wa wee bǐo bǐo wéréwéré. Ká mi màhǎ yǐ wi à mi tà mu yi. ¹² Hen ká ǐ wee bǐo bǐo wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bǐo á ǐ wee bǐo yi. A mi 6èn ñ wé kaka à tàráa bǐo á ǐ wee bǐo yi ká ǐ wee bǐo bǐo wee wé ho wáayi làa mia?»

¹³ Nùpue dǐn yǐ yòora ho wáayi. O *Nùpue Za mí dòn lé yǐa ló ho wáayi á lion.

¹⁴ Bǐo ó o Isirayεele nǐpomu hǐa wi ho tá henǐ yi, ó o *Mǎyiize hǐa can ho hǎnló háa le búεenǐ yi á hoonía fárá.† O Nùpue Za mún ko ò o ca le búεenǐ yi à hooní fárá làa bǐn sǐi, ¹⁵ bèra a na ká nùpue lée nùpue dó mí sǐi wo yi, à 6anso yǐ le mukāni binbirī na máa vé.

* **3:3** Yǐ bǐnǐa yǐ ton: Mu keεεkimu yi á le bǐonǐ mu na yèrémáa ká 6àn kúará mún lé bǐo ká: Yǐ ton ho wáayi. † **3:14** Pǎahǔ búii ó o Isirayεele nǐpomu á 6a háwá hǐa wee hàa ho tá henǐ yi, à 6a hí. Ká yǐa yòò lora a háa na o Mǎyiize wó lè ho hǎnló á hoonía fárá yi, à wón fen. Mǐ loñ Mǐló vǔahǔ (Nombres) 21.9

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeenĩ wara ho ðĩmĩná nùpua dàkhĩna, fúaa le n̄n mí za kéní, bèra a na ká nùpue lée nùpue na dó mí s̄i wo yi, à b̄anso b̄io yí yáa, ká a yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeenĩ yí tonkaa mí Za ho ðĩmĩná yi à s̄inĩnáa ba nùpua j̄úná, ká le tonkaa wo ò o ɓuee k̄anĩ ɓa. ¹⁸ Yia dó mí s̄i wo yi, wón b̄anso j̄úhũ máa sí. Ká yia yí dó mí s̄i wo yi, wón j̄úhũ sú vó. B̄anso j̄úhũ sú lé b̄io ó o yí dó mí s̄i le Dónbeenĩ Za kéní yi. ¹⁹ B̄io n̄n á ɓa nùpua j̄úná s̄uráa lé b̄io kà: Yia na lé mu khoomu binbirĩ ló ɓuara ho ðĩmĩná yi. Ká b̄io ɓa nùpua wárá yí seka á ɓa wara le t̄ibirĩ á po a. ²⁰ Mu bon, nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, wón wee j̄in mu khoomu. O yí máa tà lée ð̄in mu yi ò o wén-kora à mi wéréwéré. ²¹ Ɛε ká yia wee bè le Dónbeenĩ t̄iáa poni yi, wón wee wé lé mu khoomu yi, à ɓa mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeenĩ b̄ionĩ yi.

B̄io ó o Zān Batiisi bia a Yeesu ð̄anĩ yi

²² B̄un m̄on ó o Yeesu lè mí n̄i-kenĩnia ló ho Zeruzalεemu yi wà van la-veere ho *Zudee k̄ohũ yi. O vaá kará b̄in á c̄akaa làa ba, á wee bátizé ɓa nùpua. ²³ O Zān wón mún h̄ia wee bátizé ɓa nùpua ho lahó na ɓa le En̄n yi, ho wi ho Saliimu lóhó n̄s̄anĩ, lé b̄io mu j̄umu boo b̄in. Ba nùpua h̄ia wee ɓuen o c̄n ò o bátizé ɓa. ²⁴ Mu wee wé ká a Zān ɓa ð̄in yí dó ho kàsò yi.

²⁵ Wizonle ɓúi, ó o Zān n̄i-kenĩnia nùwã ȳen ɓúi w̄añia là a z̄uífù n̄i ɓúi b̄io ho làndá le ɓa wé wé ceéráa m̄iten wán. ²⁶ O o Zān n̄i-kenĩnia mu wà van o c̄n, á vaá b̄ia n̄n wo yi: «N̄i-k̄aránlo, ũ h̄ac̄irĩ so ɓuara a nùpue na n̄nzoñ wi làa fo kh̄ii ho Zurud̄en m̄on b̄io yi le? Yia fo mà ho t̄iáa j̄ii. Awa, lé o w̄aa wee bátizé ɓa nùpua, á ɓa nùpua c̄èr̄ε mún wee va a c̄n.» ²⁷ O o Zān b̄ia n̄n ɓa yi: «Nùpue yí dà máa yí b̄io ká Dónbeenĩ yí n̄n mu wo yi. ²⁸ Minén mi b̄εere j̄á ho t̄iáa na á ĩ mà le ĩ ȳin̄oñ yia le Dónbeenĩ m̄on léra, ká ĩ lée nùpue na le Dónbeenĩ tonkaa á ĩ dú a yahó ɓuara. ²⁹ Mu ka lòn h̄a-fla, wón b̄io s̄a m̄in báa yi. Ɛε ká b̄an báa mu b̄an b̄onlo wón wee wé ð̄in o n̄s̄anĩ, à wé j̄i a b̄ionĩ. O s̄i wé wa a h̄a-fla b̄an báa b̄ionĩ yi. Lé b̄un á ĩn̄en s̄i mún wee waráa. Lé ĩ s̄i-wεε mu j̄ii màh̄a w̄aa sú b̄io ká wán. ³⁰ Yia mi b̄ia b̄io ko ò o b̄io j̄úhũ wé, à wé dé wán, ká ĩn̄en b̄io ko mu t̄i yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po ɓa nùpua ɓúenɓúen. Yia b̄io s̄a ho tá yi, wón wee wé ɓa nùpua wárá, á wee b̄io ɓa nùpua b̄ionĩ. Ká yia ló ho wáayi lion wón po ɓa nùpua ɓúenɓúen. ³² B̄io ó o m̄on làa b̄io ó o j̄á ho wáayi le Dónbeenĩ c̄n, lé b̄un b̄an t̄iáa ó o wee m̄i na ɓa nùpua yi. Ká ɓa nùpua màh̄a yí máa tà b̄io ó o wee z̄eenĩ yi. ³³ Yia tà ho t̄iáa na ó o mà n̄n ɓa yi, se b̄anso wee z̄eenĩ le b̄io le Dónbeenĩ b̄ia lée t̄iáa poni. ³⁴ Yia

le Dónbeenĩ tonkaa wón wee fεε le ɲi-cúa, lé bĩo le Dónbeenĩ wee na mí Hácírí b̀anso yi à ỳò puuní. ³⁵ O Maá Dónbeenĩ wa a Za, á bàrá a mu bĩo búenbúen ɲúhũ wán. ³⁶ Ỳia dó mí s̄i o Za yi, se b̀anso ỳú le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Ká ỳia p̄á a Za mu bĩo, se wón ỳí ỳú dén mukānĩ so. Ká le Dónbeenĩ s̄i p̄á wé è c̄ĩ b̀anso yi f̄εε.»

4

O Yeesu là a Samarii h̄nzoró f̀ò m̄n le buii wán

¹ Ba *Farizíewa ɲá le o Yeesu m̄n ǹpua á po a Zān ǹpua, ó o mún wee bátízé 6a ǹpua po a. ² (O Yeesu mí beere ỳí máa bátízé 6a ǹpua. O n̄i-kenínia lé b̄ia wee bátízé 6a). Bĩo ó o Yeesu ɲá bĩo 6a b̄ia a d̄ání yi, ³ ó o ló ho *Zudee k̄hũ yi lè mí n̄i-kenínia á b̄inia ɲ̄n ho Kalilee k̄hũ. ⁴ Ká 6a m̄h̄á ko 6a k̄á ho *Samarii k̄hũ yi à varáa b̄in. ⁵ Ba w̄á á vaá s̀aráa ho Samarii lóhó búii na 6a le Sikaare yi. Ho lóhó mu 6ó ho m̄hũ na ó o *Zakoobu yánkaa n̄n mí za Zozεεfu yi.* ⁶⁻⁸ Buii búii ó o Zakoobu yánkaa có b̄in. Bĩo ó o Yeesu 6ueé d̄ñn dén buii so ɲúhũ yi, ò o san le v̄εn̄i yi, ó o líi kará b̄in wee v̄ũka. O o n̄i-kenínia bán w̄á zoó ỳa mu bè-d̄inii ho lóhó yi. Mu wó à le wii ỳò f̄ará.

O o Samarii h̄nzoró búii ló w̄á 6ueé hà mu ɲumu, ó o Yeesu b̄ia làa wo: «H̄áa mu, h̄á mi lè mu ɲumu le 1 ɲu.» ⁹ O o h̄áa b̄ia n̄n wo yi: «Éee! Ūnén zúifù n̄i wó kaka wee fio mu ɲun-ɲunii ínén na lé o Samarii h̄nzoró c̄ñn?» O h̄áa b̄ia b̄in lé bĩo 6a *zúifùwa f̀ù ỳí máa p̄aaní bĩo búii yi lè 6a Samariisa h̀úú. ¹⁰ O o Yeesu b̄ia n̄n o h̄áa mu yi: «Fo lá z̄ũ b̄io na le Dónbeenĩ le mí ì h̄á làa fo, á lá z̄ũ ỳia wee fio mu ɲumu ũ c̄ñn, ũnén lé fo lá à fio mu ɲumu, ó o lá à na mu ɲumu na wee na le mukānĩ binbirĩ foñ.» ¹¹ O o h̄áa b̄ia n̄n o Yeesu yi: «N̄i-k̄aránlo, le buii n̄a yi, á ũ h̄uló mún m̄ia máa h̄aráa. A fo lá à wé kaka á à ỳiráa mu ɲumu na wee na le mukānĩ binbirĩ mu? ¹² Wán 6̀uaa Zakoobu lé ỳia có le buii mu. Orén mí beere ɲun le ɲumu, ó o z̄awa là a s̄anii mún ɲun mu. A ũnén so dà à b̄io le fo po wón le?» ¹³ O o Yeesu b̄ia n̄n wo yi: «Ǹpue léé ǹpue na wee ɲu le buii na k̄a ɲumu, wón á le ɲu-h̄aní p̄á wé è d̄ání. ¹⁴ Éε ká ǹpue na à ɲu mu ɲumu na á ì na b̀anso yi, wón á ɲu-h̄aní máa b̄iní máa d̄ání h̀úú. Mu ɲumu na á ì na a yi, á à wé lòn ɲun-d̄ání na ỳí máa f̄i h̀úú b̀anso yi, á mu ù na le mukānĩ binbirĩ.» ¹⁵ O o h̄áa b̄ia n̄n o Yeesu yi: «N̄i-k̄aránlo, ỳáá w̄áa na b̄in ɲumu so m̄i, à le ɲu-h̄aní ỳí b̄iní ỳí d̄ání mi, à ì w̄áa ỳí b̄iní ỳí 6uee hà ɲumu hen.»

* 4:5 Mi loñ B̄io ɲúhũ búεn̄ii v̄uahũ (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue v̄uahũ 24.32

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn o hǎa yi: «Lén zoo ve mìn báa à mi ɓuee lé.» ¹⁷ O o hǎa bía nɔn wo yi: «ĭ yí yan.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ũ tǔiá sǐ à ũ bío le fo yí yan. ¹⁸ Bío fo bía bon. Ba báawa na fo yan yú ɓa nùwǎ hònú, á yǎ làa fo páanía wi ká yínɔní mìn báa.» ¹⁹ O o hǎa wǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Wàn yàró, ĭ wǎa zū le ũnén lé le *Dónbeenĩ jì-cúa fεero ɓúi. ²⁰ Warén wàn ɓuaawa á ɓuaanía le Dónbeenĩ le ɓúee na ká wán, ká minén zúifùwa bán wee bío le hen na le Dónbeenĩ ko le wé ɓuaaní yi á wi ho Zeruzalεemu yi. A lé mu yén wǎa bío bon?» ²¹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Hǎa mu, tà bío á à ĭ bío yi. Pǎahũ ɓúi khíi dǎ, á le Dónbeenĩ ɓuaaníló le ɓúee na ká wán lè ho Zeruzalεemu yi á bǐo jǔhũ máa wé. ²² Minén Samariisa wee ɓuaaní le Dónbeenĩ ká mí yí zū le. Warén zúifùwa bán zū le Dónbeenĩ na wa wee ɓuaaní lé bǐo le Dónbeenĩ dǐn warén wán á wee kánínáa ɓa nùpua. ²³ E ká pǎahũ ɓúi khíi dǎ, ho yáá wǎa dǔn vó, á le Dónbeenĩ ɓuaanílowa binbirĩ á wé è ɓuaaní a Maá Dónbeenĩ lè lerén mí bεere Hácírĩ pánká, lè ho tǔiá poni na le zéenia làa ba. Mu bon, bán ɓuaanílowa so lé bǐa ó o Maá sǐi vá yi. ²⁴ Le Dónbeenĩ lé le hácírĩ, á bǐa wee ɓuaaní le ko ɓa ɓuaaní le lè lerén mí bεere Hácírĩ pánká, lè ho tǔiá poni na le zéenia làa ba.»

²⁵ O o hǎa bía nɔn o Yeesu yi: «ĭ zū mu le *Yia le Dónbeenĩ mɔn lera yǎ ɓa le *Krista, á wà à ɓuen. Ká a khíi ɓueé dǔn, ó o ɓueé zéenika mu bǐowa ɓúenɓúen yara làa wεn.» ²⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «ĭnén na wee bío làa fo ká lé orén mí bεere.»

²⁷ Bǔn pǎahũ ò o Yeesu nǐ-kenínia bǐnǐa ɓueé dǔn. Bío ɓa ɓueé mɔn ò o Yeesu wee bío là a hǎa, á mu wó ɓa coon. Ká ɓarén ó o ɓúi màhǎ yí tùara a yi le mu wó kaka tàá léee webio nɔn ó o wee bíoráa là a hǎa mu. ²⁸ O o hǎa wǎa día mí jumu dεε bǐn, ò o wà zon ho lóhó yi à zoó wee bío lè ɓa nùpua ²⁹ le ɓa ɓuee léee loĩ o nǐ na zǔrǐna bío á mí wó ɓúenɓúen á bǐa. Le o màhǎ à wé Yia le Dónbeenĩ mɔn lera na ɓa le Krista léee? ³⁰ A ɓa nùpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón pǎahũ so yi, ó o Yeesu nǐ-kenínia le o dí. Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sáberé à ũ dí.» ³² Ká a màhǎ bía nɔn ɓa yi: «ĭ bè-dínii á mí yí zū sǐi.» ³³ A ɓa nǐ-kenínia wee tùaka mǐn yi le o ɓúi màhǎ ɓuan bè-dínii ɓueé nɔn wo yi léee. ³⁴ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Yia tonkaa mí sǐi bǐo wéró, lè ho tonló na ó o le ĭ sá à sǐinĩ jii, bǔn lé bǐo lé ĭ dǐnló. ³⁵ Minén wee wé bío le hen làa pǐina bǐo náa ká ho dǐnló láró dǔn. Ká ĭnén ɓèn wee bío na mia: Mì loĩ hǎ manawà sese, ho dǐnló bon dǐn á pan mí láró. ³⁶ Yia wee lá ho dǐnló dεenia ɓúakáa mí tonló á wee yí mí sàánii. Ho dǐnló na ó o wee lá lé ɓa nùpua na à kerĩ le mukānĩ binbirĩ na máa vé yi. Lé ká sǐi ó o dǐro là a láro sǐa wee wé páaní waráa. ³⁷ Bío bía ká ɓèntǐn bon: O dǐro wi, á yǎa wee lá ho dǐnló wi. ³⁸ Awa, ĭnén wǎa tonkaa mia ɓa nùpua cǔn bèra a na à mí yí

6a buennáa làa bio ho dínló lárowà wee láráa ho ho mǎhú na á 6a yí sá yi bio síi. Nì-vio lé bía búaa ho tonló mu jǎhú, á minén á à sá à sí jǎii.»

39 Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cèrèè dó mí sía o Yeesu yi, lé bio ó o háa míten bía nǎn 6a yi le o Yeesu bía bio mí wó búenbúen nǎn mí yi. 40 Lé bún nǎn ká 6a Samariisa buée dǎn, á 6a yankaa wo le o kéni làa mí. O o Yeesu kará bín há wizooní bio jǎun. 41 A bía dó mí sía wo yi wiokaa dó wán há bioní na ó orén mí beere bía nǎn 6a yi bio yi. 42 A 6a bía nǎn o háa yi: «Bio ká wán, á wa wáa dó wa sía wo yi lé bio warén wa beere jǎa a jǎ-cúa, ká mu yínǎn bio fo bía nǎn wen mí dòn bio yi. Wa wáa zǎ le orén lé ho dímǎása kǎnilo.»

O Yeesu wéera a ya-dí beení búii za

43 Bio ó o Yeesu lè mí nǎ-keninia wó há wizooní bio jǎun ho lahó mu yi, á 6a ló bín wà van ho Kalilee kǎhú yi. 44 O Yeesu míten háa bía le *Dónbeení jǎ-cúa fεero máa wé yí le kǎnbii mín kúrú kǎhú yi. 45 Eε ká bio ó o vaá dǎn ho Kalilee, á ho kǎhú mu nǎpua buan wo se. Lé bio á bán mún van ho *Paaki sǎnú díró ho Zeruzalemu yi, á vaá mǎn bio búenbúen na ó o wó bín.

46 O Yeesu bǎnía van ho Kalilee kǎhú lóhó na 6a le *Kanaa, hen na ó o háa yèrémáa mu jǎumu wó lè ho divén yi. Ho kǎhú mu béε tonni ya-dí beení búii wi bín á za lò yí here wi ho *Kapeenayuumu yi. 47 Bio ó o tonni ya-dí beení mu jǎa le o Yeesu ló ho *Zudee kǎhú yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cǎn, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapeenayuumu, á buée wéé mí za na día mu húmú jǎii wán. 48 O o Yeesu bía nǎn o nǎi yi: «Yínǎn mi wé yí mǎn mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeení pǎnká, á mi máa dé mi sía mi lon?» 49 O o béε tonni ya-dí beení bía nǎn o Yeesu yi: «Nì-kǎránlo, sǎbéré à ũ wa bè mín va hen na á ĩ za wi yi ò o yí hí.» 50 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lén va, ũ za á dèε búii máa wé.» O o nǎi dó mí síi bio ó o Yeesu bía nǎn wo yi ó o bǎnía wà.

51 Mu tá na lée tǎn, ó o ton-sáwá ló buée sǎ a yahó, á bía nǎn wo yi le o za wáa wan. 52 O o tǎara ho pǎahú na ó o za mu bio díká dó yi làa ba. A 6a bía nǎn wo yi le mu wó ho híihú ká le wii dá yéniá. Lé hón pǎahú so á le tǎeni búakáa ló a sǎnía yi. 53 O o za bǎn maá wáa zǎna le mu wó ho pǎn-kéni na ó o Yeesu bía nǎn wo yi le o za á dèε búii máa wé. O orén lè mí zǎi nǎpua búenbúen dó mí sía o Yeesu yi. 54 Bún lé bio wó a Yeesu cúa-jǎun nǎi yéréké bio na wee zéeni le o ló le Dónbeení cǎn na ó o bǎnía buée wó ho Kalilee kǎhú yi, ká a ló ho Zudee kǎhú yi buara bín.

5

O Yeesu wééra a mùamúwa búí

¹ Wízoní bío yēn búñ món, à búñ 6a *zúífùwa sánú búí díró dān, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzalεemu. ² Ho lóhó mu yi á súeení la-beení búí wi yi á 6a wee ve lè mu heberemu le Betezadaa. Le 6ó ho zūajii na 6a wee ve làa Pia Zūajii. Hā sànsáwá bío hònú son kíniá le súeení la-beení mu yi. ³ Lé hñn tá á 6a vánvárowà cèrèε hía wee wé da yi. Ba vánvárowà mu tlahù á 6a muiiwà, lè 6a lóní, lè 6a mùamúawà wi yi. [Ba hía wee da bín à pa bío mu jumu hía à bùcán. ⁴ Lé bío á pèñna búí, à le Dónbeení wáyai tonkaro 6uee bùcán mu. Ká a vánváro na zon mu yi ho yahó, hàrí mu wé vāmú lée vāmú tò à o ò pá wa.] ⁵ Vánváro búí hía wi bín á vāmú míana a wán yú hā lúlúio 6óní làa píru láa bío hētín. ⁶ Bío ó o Yeesu mōn wo ò o dūma, ó o zū le o lò yí here míana, ó o tūara a yi: «Fo wi à ũ wa le?» ⁷ O o nñi bía nōn wo yi: «Nì-kàránlo, nùpue na à lá mi líí dé mu jumu yi mu bùcánló pāahù á mía. Hen ká í dāmákaa le í líí zo, búñ ká a búí zon vó.» ⁸ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Lii hñí, lá ũ dāmu dèε à ũ varáka.» ⁹ Mí lahó yi ó o nñi mu dèεniá wan, á lá mí dāmu dèε ò o wee varáka.

εε ká bío mu wó 6a *zúífùwa vūnló wizonle na 6a le *Sabaá zōñ, ¹⁰ á 6a zúífùwa júnása wee bío là a nñi na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ũ lá ũ dāmu dèε 6ua, lé bío ho Sabaá lé ho zuia.» ¹¹ O o nñi bía nōn 6a yi: «Yia wééra mi lé yia bía nōn mi le í lá í dāmu dèε à í varáka.» ¹² A 6a wāa tūara a yi: «Yia le ũ lá ũ dāmu dèε ũ varáka lée wée?» ¹³ Ká a nñi mähá yí zū yia wééra a, lé bío ó o Yeesu vūnun 6a nùpua na wee jàa mín bín tlahù.

¹⁴ Bún món, ó o Yeesu vaá fò mín là a nñi mu le *Dónbeení zì-beení lún yi, ó o bía nōn wo yi: «Loñ lon. Bío ká wán, á fo wāa wan. Awa. Ká fo yí wi à mu búí na po bío yú fo khíina à bíní yí fo, à ũ yí bíní yí wé bè-kohó.» ¹⁵ O o nñi wà vaá bía nōn 6a zúífùwa júnása yi le lé o Yeesu wééra mí. ¹⁶ Lé búñ nōn á 6a zúífùwa júnása và bòráa o Yeesu yi wee seé, bío ó o wééra a nùpue ho Sabaá zōñ bío yi. ¹⁷ Ká a Yeesu mähá bía nōn 6a yi: «Í Maá Dónbeení wee sá fèεε, á Inén mún wee sá.» ¹⁸ Dén bíoní so na ó o Yeesu bía bío yi, á 6a zúífùwa júnása wíokaa sòobáa mítén o búeró bío yi. Lé bío á mu yínōn bío ó o wó khon ho Sabaá bío yi mí dōn, ká lé bío ó o le le Dónbeení lé mín kùrú Maá. Bún wee zéeni le o mánia mítén lè le Dónbeení.

Le Dónbeení Za pánká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le bíoní ò o bía nōn 6a yi: «Le í mí ho tūiá na mia: O Za* yí máa wé bío búí mítén. Bío á bàn Maá Dónbeení wee wé ò o mi, búñ lé bío ó o wee wé. Bío á bàn Maá

* **5:19** Hen ká a Yeesu sansan le Za táá Dónbeení Za se lé orén Yeesu mí beere wee bío mítén bío.

wee wé búenbúen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bǐo ó orén mí bæere wee wé ó o wee zéeni làa wo. O pá à bǐnǐ ì zéeni a là mu bè-beera na po bǐo mi mən á buéé bó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bǐo sǐi ó o Maá wee vèenínáa 6a nǐ-hía à na le mukānǐ binbirǐ 6a yi, lé làa bǐn sǐi ó o Za mún wee nanáa le mukānǐ binbirǐ bǐa ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhǎ nən le cítí fló pànká búenbúen o Za yi, ²³ bèra a na à 6a nùpua búenbúen wé kǎnbi o Za, làa bǐo 6a wee kǎnbiráa o Maá. Yía yí máa kǎnbi o Za, se 6ànso mún yí máa kǎnbi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Yía wee tà jí ì bióní, á dó mí sǐi ì Maá na tonkaa mi yi, wón 6ànso yú le mukānǐ binbirǐ na máa vé hǎ làa na ká wán. Bǎnso á ì máa cítí. O dèenía ló mu húmú yi, á yú le mukānǐ binbirǐ. ²⁵ Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Ho pǎahǔ 6úi khii dǎ, ho yáa wǎa dǎn vó, á bǐa yí yú le mukānǐ binbirǐ, na ka lòn nǐ-hía á à jí le Dónbeenǐ Za tǎmu. Bǐa á à jí mu, bán á à yí le mukānǐ binbirǐ. ²⁶ Mu bon, làa bǐo ó o Maá á le mukānǐ binbirǐ wee lé cǎn, lé làa bǐn sǐi ó o wó ó o Za á le mukānǐ binbirǐ mún wee lé cǎn. ²⁷ O nən ho pànká wo yi ò o fináa le cítí, lé bǐo ó o lé o *Nùpue Za.

²⁸ «Mi yí le bǐo bǐa ká wé mia coon, lé bǐo á pǎahǔ 6úi khii dǎ, ká 6a nǐ-hía búenbúen á à jí a Nùpue Za tǎmu, ²⁹ á 6a à vèe. A bǐa wó mu bè-tentewá á à yí le mukānǐ binbirǐ na máa vé. Ká bǐa wó mu bè-kora bán júná à sí. ³⁰ Inén yí dà dèe máa wé ìten. Ì wee wé fl le cítí à héha là ì Maá jǐ-cúa na ó o mà nən mi. A ì cítí fló mún téréna, lé bǐo á ì yí máa fl le làa bǐo á ì sǐi vá yi. Ì wee fl le làa bǐo ó o Maá na tonkaa mi sǐi vá yi.

³¹ «Mu lá lé ìnén ì dòn á wee mǐ ho tǔiá ì jǐi, á mi lá dà a pǐ ì tǔiá. ³² Eε ká nǐ-veere lé ì sèérà, á ì zǔ le ho tǔiá na ó o wee mǐ ì jǐi á bon. ³³ Minén lé bǐa tonkaa 6a nùpua á 6a van o Zān Batiisi cǎn, á wón vaá mà ho tǔiá ì jǐi á nən 6a yi. ³⁴ Inén wón màkóo mǐa à nùpue wé ì bǐo sèéràso. Ká ì màhǎ bǐa mu bèra a na à mi dǎn kǎnǐ.

³⁵ «Bǐo ó o Zān hǐa wee bǐo ka lòn fǐntǎnǐ na khoomu yenkeen, á mi tà zǎmakaa mu khoomu mu bǐo yi ho pǎn-za dèe yi. ³⁶ Bǐo 6úi wi bǐn á wee zéeni bǐo á ì bǐo karáa. Bǐn po ho tǔiá na ó o Zān mà ì jǐi. Mu bǐo mu lé mu bè-wénia na á ì Maá le ì wé, bǐo á ì wee wé ká, lé bǐn wee zéeni le lé ì Maá tonkaa mi bǐo bon. ³⁷ A ì Maá na tonkaa mi wón mí bæere mún wee mǐ ho tǔiá ì jǐi. Mi yí jǎ a bióní, á mi mún yí zǔ a. ³⁸ Mi yí tà a bióní yi binbirǐ, lé bǐo mi yí tà yǐa ó o tonkaa bǐo. ³⁹ Mi wee kǎrán le Dónbeenǐ bióní à cikon, lé bǐo mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zǔn bǐo mi ì wé á à yírǎa le mukānǐ binbirǐ na máa vé. Awa, lé dén bióní so lé dǐo wee zéeni bǐo á ì bǐo karáa wéréwéré, ⁴⁰ à mi màhǎ pá yí wi à mi buen ì cǎn à yírǎa

le mukānī binbirī.

⁴¹ «Īnén màkóo mía à 6a nùpua khòoní mi. ⁴² Εε κά minén bán á ĩ zū bïo mi karáa. Le Dónbeenĩ mi yí wa. ⁴³ I Maá lé yĩa á ĩ buara yèni yi, á mi pǎ ĩ bïo. Ká a búii màhá lá buara mí kùrú yèni yi, á mi ì tà wón bïo. ⁴⁴ Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à ðïo lé le Dónbeenĩ mí dòn à khòoní mia, á à wé kaka à dérää mi sĩa ĩnén yi? ⁴⁵ Mi yí leéka le lé ĩnén khii kooní mia le Dónbeenĩ yahó dé. Bùéé. O *Mɔyĩize na mi wee lòní le o ò séení mia lé wón wee kooní mia le Dónbeenĩ yahó. ⁴⁶ O Mɔyĩize bïo mi lá tà kénkén, se ĩnén á mi mún lá à tà bïo, lé bïo á ĩnén lé yĩa ó o Mɔyĩize bíá bïo mí vǔnna yi. ⁴⁷ Εε κά bïo ó o túara ĩ dǎní yi á mi yí tà yi, á mi mún yí dà máa tà ĩnén bíoní yi.»

6

O Yeesu ðiinía 6a zāamáa

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

¹ Bún mǔn ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia zon ho woohú á khú ho Kalilee vū-beenĩ mǔn, hĩa 6a mún wee ve làa Tiberiade vū-beenĩ. ² A 6a minka zāamáa bò a yi, lé bïo 6a vǎnvárowà na ó o wee wéé à 6a mi á bïo wee wé ho yéréké. ³ O o Yeesu wà vaá yòora le búee búii, á yòò kará bín lè mí nĩ-kenínia. ⁴ Mu wee wé, à 6a *zúífùwa sǎnú na 6a le *Paaki díró sùarää. ⁵ O o Yeesu le mí ì loń, à 6a minka zāamáa wee buen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-dínii yi á à na 6a minka nùpua na kà búenbúen yi?» ⁶ O Yeesu túara a Filiipu yi kà, lé bïo ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zū bïo ó o ò wé. ⁷ O o Filiipu bíá nǔn o Yeesu yi: «Hǎrí wa lá yí le wén-hāani khíá-jun* à vaa yà lè ho búurú buee cèeka wíníwíní, á 6a búenbúen pá máa yí.» ⁸ O o nĩ-kenínia nĩ-kéní, o Simǔn Piere 6àn za Andere á bíá nǔn o Yeesu yi: ⁹ «Yàrónza búii wi hen á 6a cezàwa bùaa jun, lè ho búurú bi-zàwa bïo hònú na wó lè mu bïo búii na 6a le ooze† dūmu á wi cǔn. Ká léé webio á bún ñ wé lè 6a minka zāamáa na kà?» ¹⁰ O o Yeesu wǎa bíá: «Mí bío le 6a búenbúen líi kèní.» Le jíńí sà le lùe mu yi boo, á lé dén 6a wǎa líí kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síi. ¹¹ O o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeenĩ bǎrákà, ò o nǔn ho le 6a sanká na bĩa kará bín búenbúen yi. Lé bún 6àn síi ó o mún wó lè 6a cezàwa, á 6a búenbúen dú làa bïo 6a sĩa vá yi. ¹² Bïo 6a búenbúen dú sù, ó o Yeesu bíá nǔn mí nĩ-kenínia yi: «Mí yí díá le bïo dú ká à yáa. Mí khuii mu búenbúen.» ¹³ A 6a khuiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bïo hònú bïo na là ká

* **6:7** Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nùpue nĩ-kéní wizon-kùure sámú sǎánii.

† **6:9** Ooze: Mu léé bè-vǎnii búii na 6a zúífùwa hĩa wé va à wé lè 6a nǎwa ðĩnló. Ho ooze mu dūmu á 6a nĩ-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dūmu yǎwà sí.

á sú hā sàkiwá píru jūn. ¹⁴ Bío 6a nùpua mən mu yéréké bío na ò wó, á 6a bía: «O nni na kà 6ènṭin lé le *Dónbeenĩ ji-cúa fεero, yia lá ko ò o buen ho dīmíná yi.» ¹⁵ Bío ó o Yeesu zūna le 6a nùpua 6ueé fé mí á à wé lè mí bée lè ho pánká, ó o ṭin wà yòora le 6úee wán mí dòn.

O Yeesu varákaa mu jumu wán
(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)

¹⁶ Ho zihú, ó o Yeesu nĩ-kenínia wà lion ho vū-beenĩ jii, ¹⁷ á líí zon ho woohú wee khii lè ho *Kapεenayuumu lóhó c̄sn. Ho tá hūn ká a Yeesu dīn yí 6ueé d̄sn 6a. ¹⁸ Ho pinpiró wee vā lè mí pánká, á ho vū-beenĩ jumu wee yànbónka. ¹⁹ Bío 6a vā zon á à yí lòn kilomεeterewa bío hōnú tàá bío hēzīn síi lè le 6ón6óore†, á 6a mən o Yeesu ò o wee varáka mu jumu wán wà 6ueé sùará 6a yi, á 6a zāna. ²⁰ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mu lé ínén, mi yí z̄sn.» ²¹ A 6a wāa wi 6a bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yi, á b̄n 6a dēnía d̄sn hen na 6a wee va yi wó.

O Yeesu ka lòn d̄nló na wee na le mukāni binbirĩ

²² Mu tá na lée t̄sn, á 6a zāamāa na khii wi lè ho vū-beenĩ m̄n á zūna le lée woohú dà-kéní mí dòn lá wi b̄n. Ba zūna le o Yeesu yí zon ho woohú lè mí nĩ-kenínia, ká lé 6arén wà mí dòn. ²³ εε ká wanna 6úí ló ho Tiberiade lóhó yi 6ueé d̄sn ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeenĩ bārākà ò o nən ho búurú 6a là yi. ²⁴ Bío 6a zāamāa mən ò o Yeesu mía b̄n, ó o nĩ-kenínia mún mía b̄n, á 6a yòo zon h̄sn wanna so yi j̄n ho *Kapεenayuumu lóhó, á wà khii cà a.

²⁵ Bío 6a b̄nía khii yú a Yeesu ho vū-beenĩ m̄n, á 6a wee tùa wo yi: «Nì-kàránlo, fo 6uara hen d̄iá?» ²⁶ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Le 1 mí ho t̄iá na mia: Mi wee cà mi yínó b̄o mi zūna mu yéréké bío na á i wó 6àn kúará, ká lé b̄o mi yú ho búurú á là sù b̄o yi. ²⁷ Mi wé yí sá ho d̄nló na dà wee yáa b̄o yi, ká mi wé sá h̄a yí máa yáa b̄o yi, h̄on na wee na le mukāni binbirĩ na máa vé. H̄on d̄nló so lé o Nùpue Za á à na ho mia, lé b̄o ó orén lé yia ó o Maá Dónbeenĩ zéenia b̄o le mí nən mu b̄o 6úen6úen wéró pánká yi.» ²⁸ A 6a tùara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeenĩ wi à wa sá?» ²⁹ O o Yeesu bía nən 6a yi: «B̄o le Dónbeenĩ le mi wé, lé à mi dé mi s̄ia yia le tonkaa yi.»

³⁰ Bío ó o bía kà síi, á 6a bía nən wo yi: «Ūnén 6èn lé mu yéréké b̄o yén fo dà à wé á wa à mi á à dérāa wa s̄ia foñ? Wé mu 6úí le wa mi! ³¹ Pāahú na á wàn 6úaawa h̄ia wi ho tá henĩ yi, á 6a yú ho *maanε á là, làa b̄o mu túararāa le Dónbeenĩ bíonĩ vūahú yi: «O h̄ia nən ho d̄nló na ló ho wáayi 6a yi á 6a

† 6:19 Ho Kalilee vū-beenĩ: Ho vū-beenĩ mu tóntómú á à yí kilomεeterewa 6óní síi, ká ho 6úaaró á à yí kilomεeterewa píru jūn síi.

dú.Š.»³² O o Yeesu bèn bía nɔn 6a yi: «Le 1 mĩ ho tũíá na mia: Mu yínɔń o *Mɔyĩize lé yĩa hĩa nɔn ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé 1 Maá Dónbeenĩ nɔn ho mia. Lé orén mún wee na ho d̄nló binbirĩ na ló ho wáayi mia. ³³ Mu bon, ho d̄nló binbirĩ na le Dónbeenĩ wee na lé yĩa ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukānĩ binbirĩ ho d̄mĩjńása yi.» ³⁴ A 6a bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, wé na hón d̄nló so wɛn f̄ɛɛ.»

³⁵ O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Īnén lé yĩa lé ho d̄nló na wee na le mukānĩ binbirĩ. Yĩa bò miĩ á dó mí s̄i miĩ, á h̄ini làa ju-hānĩ máa 6úe 6ànso hùúu. ³⁶ Ī bía mu nɔn mia le mi mɔn b̄io á ĩ wó, à mi j̄n̄n pá yí dó mi s̄ia miĩ. ³⁷ B̄ia á ĩ Maá wee wé à 6a b̄io s̄i miĩ le mí n̄-kéní kéní wé è bè miĩ. Yĩa bò miĩ, á ĩ máa b̄io le o b̄inĩ hùúu. ³⁸ Lé b̄io á ĩ yí ló ho wáayi yí wà 6ueé wé ĩ s̄i b̄io. Yĩa tonkaa mi lé wón s̄i b̄io á ĩ wà 6ueé wé. ³⁹ Yĩa tonkaa mi s̄i b̄io lé à ĩ yí v̄inĩ b̄ia ó o k̄aráf̄aa miĩ n̄-kéní 6úí, ká ĩ v̄ení 6a ho d̄mĩjńá vé n̄nzoñ. ⁴⁰ Mu bon, ĩ Maá s̄i b̄io lé à b̄ia 6úen6úen na fá mí ȳio o Za yi á dó mí s̄ia wo yi, à yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé, à ĩ v̄ení 6a ho d̄mĩjńá vé n̄nzoñ.»

⁴¹ A 6a *zúifùwa wáa wee khí mí kíó yi, lé b̄io ó o b̄ia le mínén lé ho d̄nló binbirĩ na ló ho wáayi lion. ⁴² A 6a b̄ia: «Yínɔń orén lé o Zozɛɛfu za Yeesu le? Wa z̄ũ 6àn maá lè 6àn nu. O o wáa à wé kaka á à b̄ioráa le mí ló ho wáayi lion?» ⁴³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mí yí khí mí kíó yi. ⁴⁴ Nùpue woon yí dà máa bè miĩ, ká a Maá na tonkaa mi yí 6uan wo yí 6uararáa, á ĩnén á à v̄ení 6ànso ho d̄mĩjńá vé n̄nzoñ. ⁴⁵ B̄io kà lé b̄io túara le Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄ɛrowà v̄onna yi: «Le Dónbeenĩ khíi k̄arán 6a 6úen6úen.*» Nùpue léee nùpue na wee jí a Maá Dónbeenĩ t̄amu, á wee día m̄iten ò o k̄arán, wón á à bè miĩ. ⁴⁶ B̄in yí máa z̄eení le ĩ le nùpue 6úí mɔn o Maá. Yĩa ló le Dónbeenĩ c̄s̄n 6uara, lé wón mí dòn mɔn wo. ⁴⁷ Le 1 mĩ ho tũíá na mia: Yĩa dó mí s̄i wo yi, wón yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé. ⁴⁸ Īnén lé ho d̄nló na wee na le mukānĩ binbirĩ. ⁴⁹ M̄in 6úaawa là ho *maane ho tá henĩ yi, ɛ ká b̄in m̄ahá yí hò 6a h̄umú. ⁵⁰ Ká ĩnén lé ho d̄nló binbirĩ na ló ho wáayi lion. Yĩa dú ho, á 6ànso ò yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé. ⁵¹ Īnén lé ho d̄nló na wee na le mukānĩ binbirĩ, h̄ia ló ho wáayi lion. Yĩa dú ho, á 6ànso á à yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Ho d̄nló na á ĩ ñ na bèra a na à ho d̄mĩjńása yí le mukānĩ binbirĩ, lé ĩ s̄anía.»

⁵² B̄io 6a *zúifùwa j̄á h̄a b̄ioní mu, á 6a wee kán mín lè mí s̄òobéɛ. Ba wee b̄io: «O n̄i mu dà a wé kaka a nanáa mí s̄anía wɛn á wa a là?» ⁵³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le 1 mĩ ho tũíá na mia: Hen ká mí yí là a Nùpue Za s̄anía, á yí j̄un o c̄ani, á

Š 6:31 Mí loń Lení v̄uahũ (Psaumes) 78.24; Léró v̄uahũ (Exode) 16.1-15. Ba z̄amáa b̄ia le b̄ioní mu à z̄eení le o Mɔyĩize lé yĩa hĩa nɔn ho d̄nló mín 6úaawa

yi. * 6:45 Mí loń Ezayii v̄uahũ 54.13

le mukānī binbirī máa kέn mia. ⁵⁴ Yia là í sǎnía, á ɲun í cǎni, wón ɓànsò yú le mukānī binbirī na máa vé. I ì vèení ɓànsò ho dīmlǎ vé nǎnzòñ. ⁵⁵ Mu bon, ínén sǎnía lé ho dīnló binbirī, á í cǎni lé mu bè-ɲunii binbirī. ⁵⁶ Yia là í sǎnía á ɲun í cǎni, se wón páanía làa mi á ínén páanía làa wo. ⁵⁷ O Maá na tonkaa mi lé wón mí bεεre wee na le mukānī binbirī. A lé orén pánká yi á le mukānī binbirī mún wiráa ínén yi. Lé làa bǔn sii, á yia là í sǎnía, á ɓànsò mún ò yí le mukānī binbirī ínén pánká yi. ⁵⁸ Inén lé ho dīnló na ló ho wáayi lion, hón yí ka làa hía á mǐn ɓuàawa yánkaa dú bǐo sii. Bán dú hón à ɓa pá húrun. Eε ká yia dú ho dīnló na ló ho wáayi lion, á ɓànsò á à yí le mukānī binbirī na máa vé.» ⁵⁹ O Yeesu bía há bióní na kà, ká a wee kàrán ɓa nùpua ɓa zúífùwa kàránló zǐi ho *Kapεεnyuumu lóhó yi.

Le mukānī binbirī na máa vé bióní

⁶⁰ Bǐo á bía bò a yi ɲá a bióní, á ɓa cèrèe bía: «O nǐi mu bióní ɓèntǐn hereka. Nùpue na dà à tà há yi á mía.» ⁶¹ O o Yeesu zūna le bǐa bò a yi wee khí mí kíó yi bǐo ó o bía bǐo yi, ó o bía: «Há bióní mu ɓóónía mia léé? ⁶² Eε ká mi ɓèn wǎa khíi mǎn o *Nùpue Za ká a bǐnía wee yòò hen na ó o ló yi ɓuara há? ⁶³ Le Dónbeení Hácírí lé dǐo wee na le mukānī binbirī. O nùpue mítén yi dà dèe máa wé. Há bióní mu na á í bía nǎn mia kà lé le Dónbeení Hácírí á há ló cǎn. Há wee na le mukānī binbirī. ⁶⁴ Eε ká ɓa nùwǎ yèn ɓúí mi tǎhǔ á yí dó mí sǐa mǐi.» A mu ɓèn bon, mu ɲúhǔ ɓúεεní á bía yí dó mí sǐa o Yeesu yi ó o zūna bǐo, á mún zūna yia á à dé o ò na bǐo. ⁶⁵ O o Yeesu pá bǐnía bía kà sii: «Lé bǔn te bǐo á í bía mu nǎn mia le nùpue yí dà máa bè mǐi, ká a Maá Dónbeení yí nǎn mu wéró pánká ɓànsò yi.»

⁶⁶ A wǎa lá bǔn ɲii wán, á bǐa bò a yi cèrèe bǐnía o món, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ O o wǎa tǔara mí nǐ-kenínia píru ɲun yi: «Minén mún máa bǐnǐ le?» ⁶⁸ O o Simǎn Piεre bía nǎn wo yi: «Núhǔso, lé o yén á wa à bǐnǐ vaá bè yi? Unén lé yia le mukānī binbirī na máa vé bióní wee lé cǎn. ⁶⁹ Warén dó wa sǐa foñ, á zū le únén lé yia lé le Dónbeení nùpue yi poni ɓànsò na le tonkaa.» ⁷⁰ O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Mu so yínǎn ínén hueekaa minén píru ɲun le? Eε ká mi nǐ-kéní ɓúí mǎhá pá lé o *Satǎni nùpue.» ⁷¹ Mu lé o Simǎn Isikariote za Zudaa ó o wee bǐo bǐo. Mu bon, ɓa píru ɲun mu tǎhǔ ó orén lé yia à dé o ò na.

7

O Yeesu ɓàn zàwa yí dó mí sǐa wo yi

¹ Bǔn món, ó o Yeesu tò ho Kalilee kǎhǔ yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee kǎhǔ yi, lé bǐo ɓa *zúífùwa ɲúnása wi ɓa ɓúe o. ² Bǐo ɓa zúífùwa sǎnú na ɓa le *Bùkúwá Sǎnú díró wà ɓueé sùará, ³ ó o Yeesu ɓàn zàwa bía nǎn wo yi: «Fo lá ko à ũ lé hen à lén

va ho Zudee kōhū yi, à bīa bò foñ bīn mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴ Nùpue na wi 6a zūr wo, wón bè-wénia máa wé sanka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ũ wé à 6a nùpua búenbúen mi.» ⁵ Mu bon, o Yeesu 6àn zàwa mí bæere yí dó mí sīa wo yi. ⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Inén á ho pāahū ðīn yí ðōn cōn, ká minén bán á ho pāahū wi cōn wà féεε. ⁷ Ho ðīmíjǎ nùpua yí dà máa jin mia, ká inén wón 6a jina, lé bīo á ĩ wee mī ho tūiá le 6a wára yí seka. ⁸ Minén lén va ho sánú ðīnii. Inén wón máa va, lé bīo ho pāahū ðīn yí ðōn ĩ cōn.» ⁹ O Yeesu bía hñn bioní so nɔn 6a yi ò o kará ho Kalilee kōhū yi.

O Yeesu van hā bukúwá sánú ðīnii

¹⁰ Bīo ó o Yeesu 6àn zàwa wà van ho sánú ðīnii, ó orén mún wà van. Ká a mǎhǎ sanka mīten vannáa, ò o bīo yí zūr. ¹¹ Ba *zúifùwa júnása wee cà a ho sánú mu ðīnii. Ba wee héε tūaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹² O Yeesu bīo wó le wǎaní làa sòobéε 6a zāamáa fīahū. Ba 6úi wee bío le o nīi mu léε nī-tente. Ba 6úi 6èn le o wee vīiní 6a nùpua. ¹³ Ká nùpue na mǎhǎ à hení mí sīi á à bío mu wéréwéré 6a nùpua yahó wón mīa, lé bīo 6a zāna 6a zúifùwa júnása.

¹⁴ Ho sánú dú zon ho fīahū lòn wizoní bīo náa sīi ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeení zī-beení lún yi, á zoó wee kàrán 6a nùpua. ¹⁵ Ba zúifùwa wee wé coon o bīo yi, á 6a wee bío: «O nīi mu kàránló jɔn yí van yahó ò o pá zū le Dónbeení bioní vūahū bīo ká sīi le we?»

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bīo á ĩ wee kàrán làa mia á yí ló inén ĩ bæere cōn. Yīa tonkaa mi lé yīa mu ló cōn. ¹⁷ Yīa tà wee wé le Dónbeení sīi bīo, wón 6ànso á à zūr ká ĩ kàránló ló le Dónbeení cōn, tàá ká ĩ wee bío ĩ kùrú bioní. ¹⁸ Yīa wee bío mí kùrú bioní, wón wee cà le yèni. Ká yīa wee cà le yèni à na yīa tonkaa wo yi, wón wee mī ho tūiá, o téréna. ¹⁹ O *Mɔyiize so yí nɔn ho làndá mia le? A yīa mǎhǎ wee bè ho yi mi fīahū wón mīa. Léε webio nɔn mi wi mi 6úeráa mi?» ²⁰ A 6a zāamáa bía nɔn wo yi: «O cíná wi foñ! Yīa wi ò o 6úε fo lé o yén?» ²¹ O o Yeesu bīnía lá le bioní ò o bía nɔn 6a yi: «Ī wó mu yéréké bīo dà-kéní mí ðōn wa vūnló wizonle na lé ho *Sabaa zoñ, á mi búenbúen wó coon mu bīo yi. ²² O Mɔyiize bò mu henía nɔn mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yàá wee kúio 6a hàrí ho Sabaa zoñ. Ho làndá mu yàá yínɔn Mɔyiize 6úa ho jūhū, mu lé mīn 6úaawa. ²³ Awa, ká minén dà wee kúii o za báa ho Sabaa zoñ, bèra a na à mi yí wé yí khe o Mɔyiize làndá ðání yi, á léε webio nɔn á mi sīa wee cínáa mīl, lé bīo á ĩ wó ó o nī-kùure wan cun ho Sabaa zoñ? ²⁴ Bīo mi wee mi à ðīn wán cítíráa o nùpue à mi kǎhí yi. Mī wé cítí o nùpue làa bīo téréna le Dónbeení cōn.»

O Yeesu lé yīa le Dónbeení mɔn léra

²⁵ A ho Zeruzalεmusa búí wáa wee bío: «Éee! Yia kà so yínǎí o ñí na á wa ñúnása wi 6a búe le? ²⁶ Nín-yia wee bío 6a ñupua yahó, ò o búí yí dó mí ñii wo yi. Wa ñúnása màhá wáa zūna le lé orén lé yia le Dónbeenĩ mǎn léra lée? ²⁷ Yia kà wón á warén zū léení. Εε ká yia le Dónbeenĩ mǎn léra khii buara, á ñupue woon máa zūn hen na ó o ló yi.» ²⁸ Bío ó o Yeesu wee kàrán 6a ñupua le *Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi, ó o bía bío kà pǎnpǎn: «Mi so zū mi kénkén, á zū í léení le? Inén yí buara íten, ká ho tũíá poni 6anso lé yia tonkaa mi. Mi yí zū a, ²⁹ ká inén wón zū a, lé bío á mu lé orén á í ló cǎn buararáa. Orén lé yia tonkaa mi.» ³⁰ A 6a wáa wee cà a wĩiró yahó, ká ñupue woon yí wĩira a, lé bío ó o pǎahũ ãn yí dǎn. ³¹ Εε ká 6a zǎamáa mu tǎahũ, á 6a cèrèε ñǎn pá tà a bío. Ba wee bío: «*Yia le Dónbeenĩ mǎn léra khii buara, ó o so búeé wé yéréké bǐowa na po bío ó o ñí na kà wee wé le?»

Ba tonkaa 6a parowà le 6a vaa wĩi o Yeesu

³² A 6a *Farizǐεwa búí ñá bío 6a zǎamáa wee hũahũaaka a Yeesu dǎní yi, á 6a Farizǐεwa mu kuure lè le *Dónbeenĩ yankarowà ñúnása tonkaa 6a parowà búí le 6a vaa wĩi wo. ³³ O o Yeesu bía: «Í kèrló mi tǎahũ máa wé bío na á à mía. Hen làa cǐnú ká í ì bǐní ì va yia tonkaa mi cǎn. ³⁴ Mi khii wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á í ì kèr yi á mi mún yí dà máa va yi.» ³⁵ A 6a *zúifùwa wee tũaka mín yi le lé wen o ò va ká mí máa yí o coon? Lé 6a zúifùwa na héra wika bǐa yínǎí 6a zúifùwa tǎahũ ó o màhá wi ò o lén va cǎn lée? O màhá wi o ò vaa kàrán bǐa yínǎí 6a zúifùwa lée? ³⁶ Bío ó o bía le wa khii wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí ì kèr yi á wa yí dà máa va yi, bũn kúará lée webio?

O Yeesu le bǐa le ñu-hǎní dà buen mí cǎn

³⁷ Ho sǎnú dí vé ñǎnzǎn dén wizonle so lé ãio ñúhũ wi po hǐa ká. Bũn zǎn ó o Yeesu ãn 6a zǎamáa yahó ò o bía pǎnpǎn: «Hen ká yia le ñu-hǎní dà, à 6anso buen í cǎn á í ì na mu ñumu wo yi ó o ò ñu. ³⁸ Yia dó mí sǐi mǐi, làa bío mu túararáa le Dónbeenĩ bǐonĩ vũahũ yi ká sǐi: «Á wón 6anso sǐi á à wé lòn ñun-dǎní, á mu ñumu na wee na le mukǎnĩ wé è tá á à lé yi.» ³⁹ Mu lé le Dónbeenĩ Hácírí ó o Yeesu wee bío bío ká sǐi, ãio á bǐa dó mí sǐa wo yi khii yí. Mu pǎahũ ká le Dónbeenĩ ãn yí ñǎn mí Hácírí bǐa dó mí sǐa o Yeesu yi, lé bío le Dónbeenĩ ãn yí léra a yèni.

Ba zǎamáa ñi-cúa wi mín ñúná yi o Yeesu bío yi

⁴⁰ Ká 6a zǎamáa na wi bǐn ñá a Yeesu bǐoní mu, á 6a búí wee bío le yia kà wón 6èntǐn lé le *Dónbeenĩ ñi-cúa fεero. ⁴¹ Ba búí bán 6èn le o lé *Yia le Dónbeenĩ mǎn léra. Ba búí 6èn le mu so bon ká yia le Dónbeenĩ mǎn léra ko ò o lé ho Kalilee kǎhũ yi

le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yi le o *Daviide nōnkāni, là a Daviide mu 6a lóhó Betelehεemu lé bĩn á Yia le Dónbeenĩ mōn léra ko ò o lé yi le? ⁴³ A 6a zāamāa j̄i-cúa wó mĩn j̄úná yi o Yeesu mu b̄io yi. ⁴⁴ Ba zāamāa mu t̄lahũ á nùwā yēn búí wi 6a w̄i wo, ká n̄pue woon yí t̄t̄aa wo yi.

Ba zúifùwa j̄únása yi tà a Yeesu bio

⁴⁵ B̄io 6a parowà na le Dónbeenĩ yankarowà j̄únása lè 6a Fariz̄iεwa tonkaa b̄inía 6uara, á bán túara 6a yi: «Lée webio nōn á mi yí 6uannáa wo yí buararáa?» ⁴⁶ A 6a parowà bía: «Hã bióní na ó o n̄pue mu wee bío 6àn síi á wa đ̄ĩn yí j̄á a búí j̄ii yi yí mōn hùúu.» ⁴⁷ A 6a Fariz̄iεwa bía nōn 6a yi: «Mínén mún día miten ó o khà lon? ⁴⁸ Warén j̄únása t̄lahũ lè warén Fariz̄iεwa t̄lahũ á n̄-kéní ká so tà a bio le? ⁴⁹ Ká lé 6a zāamāa na ká mí dòn, bán na yí zū đ̄ε o M̄oyiize lándá bio yi, bán le Dónbeenĩ dánkánia.» ⁵⁰ A 6a Fariz̄iεwa n̄-kéní na 6a le Nikodεemu, yia van o Yeesu c̄s̄n ho t̄nàahũ búí, ⁵¹ á bía nōn 6a yi: «Wa lándá yi, á wa yí dà máa síiní n̄pue j̄úhũ ká wa yí j̄á 6ànso j̄i-cúa, á yí zūna ká a wó khon.» ⁵² A 6a bía nōn wo yi: «Ūnén mún wee bío lòn Kalilee n̄i! Kàrán le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ à cikon, á fo ò mí mu le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄εero n̄-kéní ká yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé b̄ĩn á 6a 6úen6úen wà khí6on wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wà yòora le 6úee na 6a le Oliivewa 6úee wán.

O hã-bá-fé na ó o Yeesu kánia

² Mu tá na lée t̄ñ ȳinbii bùirri, ó o b̄inía van le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi, á 6a zāamāa 6ueé k̄inía wo yi. O o líí kará ò o wee kàrán 6a. ³ A ho *lándá b̄io zéenílowa lè 6a *Fariz̄iεwa 6uan o hãa búí na 6a zù yi là a bá-veere 6ueé zonnáa, á zoó đ̄inía wo 6a n̄pua 6úen6úen yahó, ⁴ à 6a bía nōn o Yeesu yi: «N̄i-kàránlo, o hãa na ká 6a zù yi là a báa. ⁵ A wa lándá yi, ó o *M̄oyiize b̄o mu henía nōn wēn le ká wa wé yú bán hãawa so sii, à wa lèeka 6a lè hã huua 6úe. * Awa, ūnén 6èn le we mu d̄ání yi?» ⁶ Ba bía b̄ĩn à khūaanáa o Yeesu j̄ii yi à yírāa wo kooní yi. Ká a Yeesu m̄ahã líí lúnlúrá, ò o wee túa ho tá p̄unp̄uró yi lè mí n̄n-kíza. ⁷ B̄io 6a đ̄ĩn lan wee túa wo yi, ó o líí h̄ĩnōn yòó đ̄ĩn, ò o bía nōn 6a yi: «Yia đ̄ĩn yí wó bè-kohó hùúu mi t̄lahũ, à wón wãa lèe wo lè le huee ho yahó.» ⁸ O o Yeesu b̄inía líí lúnlúrá, á wee túa ho tá p̄unp̄uró yi. ⁹ B̄io ho lándá b̄io zéenílowa lè 6a Fariz̄iεwa mu j̄á h̄s̄n bióní so, á 6a wee lén lè mí n̄-kéní kéní, à

* 7:42 Mi loĩ Samuwεεle j̄un n̄i vūahũ 7.12; M̄isee vūahũ 5.1

* 8:5 Mi loĩ

Lándá zéeníló vūahũ (Deutéronome) 17.6-7

6úaká lè 6a nǐ-kǎa, á ká a Yeesu là a háa ho tǎahǔ. ¹⁰ O o Yeesu wáa líí hǐnɔn yóó dǐn ò o wee bío là a háa: «O, o, háa mu, 6a nùpua mu bò làa wen? O 6úí mía máa síiní ũ jǔhǔ le?» ¹¹ O o háa bía nɔn o Yeesu yi: «Núhǔso, o 6úí mía máa síiní ho.» O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Àwa, á ínén mún máa síiní ũ jǔhǔ. Fo dà a lén, ká ũ 6èn yí bíní yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho ðímǐnása cǎn

¹² O Yeesu pá bǐnía bía bǐo kà nɔn 6a zāamáa yi: «Ínén ka lòn khoomu ho ðímǐnása cǎn. Yía tà bò mií, se 6anso yú mu khoomu na wee na le mukǎnǐ binbirí. O máa keń tǐbírí yi hùúu.» ¹³ A 6a Farizǐewa bía nɔn o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee mǐ ho tǔiá ũ jǐi, à bǔn à bǐo fo wee bío á nùpue yí ko ò o tà yi.» ¹⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Hàrí ká í wee mǐ ho tǔiá í jǐi, se bǐo á í wee bío ó o nùpue ko ò o tà yi. Lé bǐo á í zǔ hen na á í ló yi 6uararáa, á í mún zǔ hen na á í wee va yi. Ká minén bán yí zǔ í léenii, á mún yí zǔ hen na á í wee va yi. ¹⁵ Minén wee fǐ 6a nùpua cítii fǐló síí, ká ínén wón máa cítii nùpue. ¹⁶ Ká í lá ko à í fǐ cítii, á í cítii mu jǔhǔ á à wé. Lé bǐo mu yínǎń ínén í dòn á à fǐ le cítii mu. Mu lé ínén lè í Maá na tonkaa mi á à páaní ì fǐ le. ¹⁷ Mi làndá vǔahǔ yi á mu túara le ká seéràsa nùwǎ jún mà ho tǔiá mu bǐo dà-kéní bǐo yi, se bǔn bǐo so á nùpue ko ò o tà yi. ¹⁸ Inén wee mǐ ho tǔiá í jǐi. A í Maá na tonkaa mi mún wee mǐ ho tǔiá í jǐi.» ¹⁹ A 6a túara a yi: «Mìn maá mu wi wen?» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi yí zǔ mi, á mún yí zǔ í Maá. Ká mi lá zǔ mi, se mi mún lá à zǔn í Maá.» ²⁰ O Yeesu bía hǎn bioní so ká a wee kǎrán 6a nùpua le *Dónbeení zǐ-beení lún yi, mu hámu kúeenii lahó nǐsǎní. Nùpue yí wǐira a lé bǐo ó o páahǔ ðǐn yí ðǎn.

O Yeesu wee bǐo mi varó mǐn Maá cǎn bǐo

²¹ O Yeesu pá bǐnía bía bǐo kà nɔn 6a yi: «Ínén n lén á mi ì càráa mi. Eε ká mi màhá à hí lè mi bè-kora. Hen na á ínén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.» ²² A 6a *zúifùwa wee bío mún yi: «O wi ò o 6úe mǐten léé? Bǐo ó o màhá le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.» ²³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ínén ló ho wáayi. Minén bǐo sǎ ho ðímǐná na kà yi, ká ínén wón bǐo yí sǎ ho yi. ²⁴ Lé bǔn te bǐo á í le mi ì híráa lè mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ínén lé yǐa wi fǐεε, á mi ì hí lè mi bè-kora.» ²⁵ A 6a túara a yi: «Ūnén lé o yén?» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Í wee bío mu na mia fǐεε hàrí mu jǔhǔ 6úεεnii. ²⁶ I dà à bǐo bǐo cèrèε mi dǎní yi, á dà à fǐ le cítii mi bǐo cèrèε wán. Ká yǐa tonkaa mi lé ho tǔiá poni 6anso, á bǐo á í jǎa à cǎn, bǔn lé bǐo á í wee bío na ho ðímǐnása yi.»

²⁷ Ba yí zǔ ká lé o Maá Dónbeení ó o wee bío bǐo. ²⁸ O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le 6úεεnǐ wán

hóonía fàrá, bǔn ká mi ì zǔn ká ìnén lé yía wi fěεε. A mi ì zǔn ká ì yí máa wé bǐo woon ìten. Bǐo á ì Maá bía nǎn mi, bǔn lé bǐo á ì wee bío. ²⁹I Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí díá mi ì dòn, lé bǐo á ì wee wé bǐo sí a yí fěεε.» ³⁰Bǐo ó o Yeesu wee bío ká, á ǒa nùpua cèrèε dó mí sía wo yi.

Le Dónbeenì tǔiá poni wee wé ó o nùpue kerí miten

³¹O o Yeesu wǎa bía nǎn ǒa zúifùwa na dó mí sía wo yi: «Ká mi wee bè ì bióní yi, se mi máhǎ lé ì nǐ-kenínia bǐo bon. ³²Mi ì zǔn ho tǔiá poni binbirí na ló le Dónbeenì cǎn. Lé bǔn ò wé á mi ì kerí miten.» ³³A ǒa bía nǎn wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu mǎnmǎnía. Wa yí wó a ǒúi wobáani yí mǎn. A léé webio nǎn á ùnén bíarǎa le wa à kerí waten?» ³⁴O o Yeesu bía nǎn ǒa yi: «Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Nùpue léé nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-nǐi mu bè-kohó níi yi. ³⁵A mi zǔ le o wobá-nǐi bǐo yí sǎ ho zǐ-ǐúhǔ yi fěεε. Ká a za na ton ho zǐ-ǐúhǔ yi, wón bǐo sǎ ho yi fěεε. ³⁶Ká le Dónbeenì Za wǎa wó mia lè ǒa nùpua na wi miten, á mi ì wé miten binbirí. ³⁷I zǔ le mi lé o Abarahaamu mǎnmǎnía, εε ká mi máhǎ wee cà à mi ǒúe mi, lé bǐo á bǐo á ì wee kǎrán làa mia yí máa zo mia. ³⁸Bǐo á ì Maá zéénía làa mi, lé bǔn á ì wee bío, ká minén ǒèn wee wé bǐo á mǐn maá bía nǎn mia.» ³⁹A ǒa bía nǎn wo yi: «Warén wàn maá lé o Abarahaamu.» O o Yeesu bía nǎn ǒa yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa bǐo bon, se mi lá wee wé hǎ wǎrá na ó o Abarahaamu wó ǒàn síi. ⁴⁰A mi yí máa wé hǎn, à mi wi mi ǒúe ìnén na mà ho tǔiá poni nǎn mia, hǎ na á ì ǐá ì Maá Dónbeenì cǎn. Bǔn ó o Abarahaamu yí wó. ⁴¹Mi wee wé mǐn maá wǎrá.» A ǒa bía nǎn wo yi: «Wàn maá lé le Dónbeenì mí dòn. Wa yínǎn zǐnǐ zàwa.» ⁴²O o Yeesu bía nǎn ǒa yi: «Ká mǐn maá lá lé le Dónbeenì, á mi lá à wǎn mi, lé bǐo á ìnén ló le Dónbeenì cǎn ǒuara. I yí ǒuara ìten. Lé lerén tonkaa mi. ⁴³Bǐo nǎn á mi yí máa zǔnǎa hǎ bióní na á ì wee bío na mia kúarǎ lé mu yén? Lé bǐo á mi yí wi mi ǐí hǎ. ⁴⁴Yía lé mǐn maá lé o *Satāni. A mǐn maá síi bǐo lé bǔn á mi wi à mi wé. O lé o nǐ-ǒúe hǎri ho ðímǐná lénlǒ pǎahǔ. O yí dà máa mǐ ho tǔiá poni, lé bǐo á tǔiá poni mia wo yi. Hen ká a fǎ le sabéré, se lé orén mí bεεere síi ó o wee zéení, lé bǐo ó o lé o sabín-fùaalo. Orén lé yía á hǎ sabióní wee lé yi. ⁴⁵εε ká ìnén wee mǐ ho tǔiá poni, lé bǔn nǎn á mi yí tǎráa ì bióní yi. ⁴⁶Minén tǎhǔ, ó o ǒúi so dà a bío le ì wó bè-kohó le? Ká ì wee mǐ ho tǔiá poni, á léé webio nǎn mi yí tǎráa ì bióní yi? ⁴⁷Bǐa na lé le Dónbeenì zàwa binbirí wee wé ǐí le Dónbeenì bióní. εε ká minén yínǎn le Dónbeenì zàwa, lé bǔn nǎn mi yí máa ǐínǎa le bióní.»

O Yeesu le mǐnén ǒo a Abarahaamu

48 A 6a *zúifùwa bía nɔn wo yi: «À bún wa tũíá sí à wa bío le fo lé o *Samaríi nĩ†, á wa mún tũíá sí à wa bío le o cíná wi foñ.» 49 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ínén á cíná mía yi. I Maá lé yĩ á í wee kɔnbi. Ká minén bán wee zùán miĩ. 50 Inén yí maa bío le nùpue dé cùkú miĩ. O búí wi á à bío le 6a dé ho miĩ, á lé wón mún lé o cítí-fi. 51 Le í mĩ ho tũíá na mia: Yĩ tà bò í bióní yi, á bǎnso maa hí maa cén.»

52 A 6a zúifùwa bía nɔn wo yi: «Hã laà na kà wán, á wa wãa láa mu yi kénkén le o cíná wi foñ. O *Abarahaamu húrun, á le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεεrowà húrunka. A ũnén pá wee bío le ká yĩ tà bò ũ bióní yi á bǎnso maa hí maa cén. 53 ũnén 6èn wee leéka le ũ jũhũ so wi po a Abarahaamu le? Wón húrun, á le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεεrowà mún húrunka, á ũnén 6èn wee leéka le fo lée wée?»

54 O o Yeesu bía: «Í lá wee dé ho cùkú íten yi, se mu jũhũ mía. Yĩ wee dé ho cùkú miĩ lé í Maá, yĩ mi le o lé mĩn Dónbeenĩ. 55 A mi jɔn yí zũ a. Ká ínén wón zũ a. I lá le í yí zũ a, se í lé o sabín-fũaalo lè mi bĩo síi. Eε ká í zũ a, á wee bè o bióní yi. 56 Mĩn maá Abarahaamu hĩa wee leékaa le mí ì mí í 6uenlò, ó o zãmakaa mu bĩo yi. O o 6èn mɔn í 6uenlò, á sli wan mu bĩo yi.» 57 A 6a zúifùwa bía nɔn wo yi: «Ũnén na lúlúio maa yí ho búará-jun làa píró á mɔn o Abarahaamu wen?» 58 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à bún à ínén wi.»

59 A 6a wãa sèekaa hã huua le mí ì lèeka làa wo á à búe. O o Yeesu sà mítén ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi lée wà.

9

O Yeesu wεéra a nĩ na ton ká a lé o muii

1 Bío ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia wee khíi, á 6a fò mín làa nĩ búí na ton ká a lé o muii. 2 O o nĩ-kenínia tũara a yi: «Nĩ-kàránlo, lée webio nɔn ó o nĩ na kà ton ká a lé o muii? Lé orén kùrú bè-kora bĩo yi lée, tàá lé 6àn nùwã bè-kora bĩo yi?» 3 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu yínɔn orén bè-kora bĩo yi, á mu mún yínɔn 6àn nùwã bè-kora bĩo yi. O nĩ mu ton ká a lé o muii, lée bèra a na à bĩo le Dónbeenĩ dà a wé à 6a nùpua búenbúen mi a yi. 4 Bío mu khoomu wi hã laà na kà wán, á wa ko wa wé le Dónbeenĩ na tonkaa mi bè-wénia. Le tĩbírí hĩa wi, á nùpue maa dàń maa wé bĩo búí. 5 Bío á í wi ho dímíjǎ yi hã laà na kà wán, á í ka lòn khoomu ho yi.» 6 Bío ó o Yeesu bía hǎn bióní so vó, ó o pũinía mí jĩnsání, á khan lè le tĩní, á khĩira là a muii yĩ, 7 ò o bía nɔn wo yi: «Lén vaa sεε ũ yahó le súeeníi la-beenĩ na 6a le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaró».) O o

† 8:48 Samaríi nĩ: Ba zúifùwa cǎn á 6a Samariisa yí maa ce le Dónbeenĩ yahó. Ba yí maa bè le Dónbeenĩ làndá yi. Ba von o Yeesu lè le yèni mu hen á lá làa wo.

muii wà vaá sɛɛra mí yahó, á bíníá wee ɓuen, ò o wee mi. ⁸ A bía làa wo kará ɓó mín yi, làa bía lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wáa wee tùaka mín yi: «Yia kà so yínɔ́n o n̄i na lá wee wé kɛɛní fioka le?» ⁹ A ɓa ɓúi le mu lé orén. Ba ɓúi ɓèn le mu yí ɓon, le o làa wo ɓonmín. O o n̄i le mu lé mínén. ¹⁰ A ɓa tùara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ O o n̄i bía n̄on ɓa yi: «O n̄i na ɓa le Yeesu, lé wón khan le t̄n̄í lè mí j̄insān̄í, á khiira lè 1 ȳio, ò o le 1 lén vaa sɛɛ 1 yahó ho Silowee yi. A 1 wà van b̄in vaá sɛɛra 1 yahó, á 1 wee mi.» ¹² A ɓa tùara a yi le o n̄i mu wi wen, ó o le mí yí zū.

Ba Farizíɛwa wee tùaka a muii yi là a waró ɓio

¹³ A ɓa bò là a n̄i na lá lé o muii vannáa ɓa *Farizíɛwa c̄n̄. ¹⁴ Yaa ɓio ó o Yeesu khan le t̄n̄í lè mí j̄insān̄í á wɛ́ɛra a n̄i ȳio, á wó ho *Sabaa zoñ. ¹⁵ Lé ɓ̄un n̄on á ɓa Farizíɛwa ɓèn s̄a wee tùa o n̄i yi làa ɓio wó wó ó o wee mináa. A wón bía n̄on ɓa yi: «O khiira le t̄i-sio lè 1 ȳio, á 1 sɛɛra 1 yahó, á 1 wáa wee mi.» ¹⁶ A ɓa Farizíɛwa nùwā yɛn ɓúi wáa bía: «O n̄i na wó ɓio kà á Dónbeen̄i yí tonkaa, lé ɓio ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba ɓúi bán ɓèn wee ɓio: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké ɓio na wee zééní le Dónbeen̄i p̄anká na á yia kà wó ɓàn sii le?» A ɓarén j̄i-cúa b̄iníá wi mín j̄úná yi. ¹⁷ A ɓa b̄iníá tùara a n̄i yi: «Lé mu yén ũnén ɓèn wee leéka o n̄i mu d̄ání yi, ɓio á lé orén wɛ́ɛra ũ ȳio?» A wón bía: «O n̄i mu lé le *Dónbeen̄i j̄i-cúa fɛero.»

¹⁸ ɓio ó o n̄i lá lé o muii, á ȳio b̄iníá wee mi, á ɓa zúifùwa j̄únása yí tà yi. ¹⁹ A ɓa von ɓàn nùwā wee tùa yi: «Yia kà lé mínén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muii le? A mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ O o n̄i ɓàn nùwā bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muii. ²¹ Ká ɓio wó wó ó o wee mináa á wa yí zū, á yia wɛ́ɛra a ȳio á wa mún yí zū. Mi tùa wo yi, o ȳio t̄ñ, o dà wee ɓio mí ɓio mítén.» ²² Ba bía kà s̄ii lé ɓio ɓa z̄ána ɓa zúifùwa j̄únása. Bán wó le j̄ii le ká n̄upue bía wéréwéré ɓa n̄upua yahó le o Yeesu lé *Yia le Dónbeen̄i m̄on léra, á ɓanso ɓa à hè lè mí k̄aránló z̄ii zoró. ²³ Lé ɓ̄un n̄on á ɓàn nùwā ɓiaráa le ɓa tùa orén mí ɓɛere yi, le o ȳio t̄ñ.

²⁴ A ɓa zúifùwa j̄únása b̄iníá von o n̄i na lá lé o muii, á bía n̄on wo yi: «Loñ le Dónbeen̄i yi à ũ ɓènt̄in m̄i ho t̄úíá. Warén bán zū le o n̄i mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ O o n̄i bía n̄on ɓa yi: «O n̄i mu lé o bè-kora wéro léé, o yínɔ́n o bè-kora wéro léé, ɓ̄un á 1nén yí zū. ɓio dà-kéní lé ɓio á 1 zū, 1 lá lé o muii, ká ɓio kà wán á 1 wee mi.» ²⁶ A ɓa bía n̄on wo yi: «Léé webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wɛ́ɛraráa ũ ȳio?» ²⁷ O o n̄i bía n̄on ɓa yi: «1 lá bía mu n̄on mia, á mi yí j̄á lè 1 c̄n̄. A léé webio n̄on á mi wi à 1 b̄iní ɓioráa mu na mia? Minén yàá mún wáa wi à mi wé o n̄i-kenínia sá?» ²⁸ A ɓa wee là a, à ɓa bía: «Ũnén lé yia lé o n̄i mu n̄i-kenínii k̄è. Warén bán lé o *M̄oyiize n̄i-kenínia. ²⁹ Wa

zū le le Dónbeenĩ bía là a Mɔyĩize. Ká yĩà kà wón á wa yí zū léenii.» ³⁰ O o n̄ii bía n̄on ɓa yi: «Mu ɓènt̄fn lée bè-vĩnĩkanii. Mi yí zū a léenii, ɛɛ ká arén lé yĩà mǎhǎ wɛéra 1 yĩo. ³¹ Wa zū le le Dónbeenĩ yí máa jí a bè-kora wéro floró. Ká yĩà wee k̄nbi le, á wee wé le s̄ii ɓio, wón lé yĩà á le wee jí floró. ³² ɓio ho ɗĩm̄jǎ wi wi, á wa ɗĩn̄ yí jǎ ká n̄upue na ton ká a lé o muii ó o ɓúii wɛéra yĩo. ³³ O n̄ii na kà lá yí ló le Dónbeenĩ c̄sn, á ɓio ó o wó ká ó o lá máa ɗaĩ máa wé.» ³⁴ A ɓa bía n̄on wo yi: «Ūnén na ton lè mu bè-kora mí jii yí lé fo wee kàrán warén le?» A ɓa n̄on wo ó o ló, á hò a lè mí kàránló zii zoró.

Bĩa lé ɓa muiiwà binbiri

³⁵ ɓio ó o Yeesu jǎ à ɓa hò a n̄ii lè mí kàránló zii zoró, ó o wà waá yú a, á bía n̄on wo yi: «Fo dó ū s̄ii o *N̄upue Za yi le?» ³⁶ O o n̄ii bía: «N̄i-kàránlo, zéeni a làa mi bèra a na á 1 ɗaĩ dé 1 s̄ii wo yi.» ³⁷ O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Fo m̄on wo, 1nén na wee ɓio làa fo lé orén.» ³⁸ O o n̄ii wǎa bía: «N̄úh̄uso, 1 dó 1 s̄ii foñ.» O o líí ɓúrá a yahó. ³⁹ O o Yeesu wǎa bía: «1nén ɓuara ho ɗĩm̄jǎ yi le cítii ɓio yi, bèra a na à ɓa muiiwà à wé mi. Ká ɓia wee mi, à ɓán wé ɓa muiiwà.» ⁴⁰ ɓio ɓa *Fariz̄iɛwa n̄uwá yɛn ɓúii na wi ɓ̄n̄ jǎ hǎ ɓioní mu, á ɓa bía n̄on o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé ūnén muiiwà le?» ⁴¹ O o Yeesu bía n̄on ɓa yi: «Ká mi lá lé ɓa muiiwà binbiri, á bè-kohó ɓio lá máa m̄i máa léɛ mia. ɛɛ ká ɓio mi le mi wee mi, lé ɓ̄n̄ n̄on á mu bè-kohó ɓio wee m̄i léɛráa mia.»

10

Le pi-loore wǎhiire

¹ O Yeesu bía n̄on ɓa yi: «Le 1 m̄i ho t̄uía na mia: Yĩà yí máa zo le pi-loore yi lè le ɓàn zūajii, ká a wee zo le yi làa lòn-veere, wón ɓanso lée k̄nlo làa n̄i-wǎah̄. ² Yĩà wee zo lè ho zūajii, wón lé o pi-pa. ³ Yĩà wee pa le pi-loore yi wee hén le jii ò o zo. A ɓa pia wee jí a c̄sn. O wee ve mí pia lè ɓa yènnáa à léráa ho kh̄uh̄. ⁴ Ká a von mí pia ɓúenɓúen ɓa ló, ò o dí ɓa yahó lén à ɓa bè m̄n, lé ɓio ɓa zū a t̄amu. ⁵ Ká yĩà ɓa yí zū wón ɓa máa bè m̄n. Ba yaá à l̄uwí á à khèn làa wo, lé ɓio ɓa yí zū a t̄amu.»

⁶ O Yeesu wà dén wǎhiire so n̄on ɓa yi, ká ɓia ó o wà le n̄on yi mǎhǎ yí zūna a ɓioní kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá ɓ̄n̄iá bía: «Le 1 m̄i ho t̄uía na mia: 1nén ka lòn pi-loore ɓàn zūajii. ⁸ ɓia dú 1 yahó ɓúenɓúen lée k̄nlowà làa n̄i-wǎanna. ɛɛ ká 1 pia yí jǎ ɓa c̄sn. ⁹ 1nén ka lòn zūajii. Yĩà zon làa ho, á wón n̄ fen. ɓanso ɗà wé è zo ká a lé m̄ten, á mún n̄ yí mí bè-d̄inii. ¹⁰ O k̄nlo wón wee wé ɓuen ho juaáló, lè ho

buéro, lè ho yáaró bïo yi mí dòn. Εε ká ínén wón buara, bèra a na à ì pia yí le mukānī binbirī na bàn sīi mia.

11 «Ínén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukānī na mí pia bïo yi. 12 Ká yīa wee pa 6a pia le wá rí bïo yi, wón ká a m̄n o dakhínkhín ò o lùwí ká a díá 6a, à wón yí 6a bú i wīka, à bīa ká kén ná. O wé lùwí lé bïo 6a pia bïo yí sá a yi. O yín̄n pi-pa binbirī. 13 O wee sá le wá rí bïo yi, ká 6a pia bïo yí ciran wo.

14 «Ínén ka lòn pi-pa tente. Bīa bïo sá mīi ka lòn pia. I zū 6a, á 6a mún zū mi, 15 làa bïo ó o Maá zū náa mi á ì mún zū náa wón bïo sīi. I wee dé ì mukānī na ì pia bïo yi. 16 Ì pia bú i pá wi, á ñ̄n yí zon le pi-loore na ká yi. Bán á ì mún ko à ì hē buennáa. Ba à jí ì t̄amu, á 6a à wé pi-6oohū dà-kéní, làa pi-pa nī-kéní. 17 O Maá wa mi, lé bïo á ì wee tà dé ì mukānī na, à bīnī yíráa le. 18 Nùpue yí dà máa vīnī ínén mukānī làa pánká. Inén lé yīa wee tà dé le na ì ten. Le bàn naló pánká wi ì c̄n, á le bàn bīnī yíró pánká mún wi ì c̄n. Būn lé bïo á ì Maá n̄n le jii le ì wé.»

19 H̄n bioní so bïo yi, á 6a *zúifùwa j̄i-cúa t̄n wó mín j̄úná yi. 20 Ba t̄ahū, á 6a c̄èr̄εε wee bío bïo ká: «O c̄ná wi o yi, o wee khée. Mi yí jí a c̄n.» 21 Ba bú i b̄en wee bío: «Nùpue na á c̄ná wi yí yí dà máa bío hā bioní na ká bàn sīi. C̄ná so dà a w̄é muiwà yïo le?»

Ba zúifùwa j̄úndsa p̄á a Yeesu bïo

22 Mu wó le t̄ēnī p̄ahū, ká 6a *zúifùwa wee dí le *Dónbeenī zī-beenī ceéro s̄nú ho Zeruzal̄εmu yi, 23 ó o Yeesu zoó wee varáka ho s̄nsá na 6a le Salom̄n s̄nsá yi, le Dónbeenī zī-beenī lún yi. 24 A 6a zúifùwa wáa buéé k̄nía wo yi, à 6a t̄uara a yi: «Fo m̄hā à díá w̄en hā yilera yi á vaá dā ho p̄ahū yén coon? Hen ká fo lé *Yīa le Dónbeenī m̄n léra, à ū bío mu wéréwéré na w̄en.» 25 O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Í bía mu n̄n mia, á mi yí tà mu. Hā wárá na á ínén wee wé lé ì Maá pánká, lé h̄n wee zéení ì léenī. 26 Εε ká bïo n̄n á minén yí t̄aráa mu, lé bïo á mi yí máa m̄i dé bīa bïo sá mīi jii. 27 Bīa bïo sá mīi wee jí ì c̄n làa bïo 6a pia wee j̄únáa o pi-pa c̄n bïo. I zū 6a, á 6a wee bè mīi. 28 Ì wé è na le mukānī binbirī na máa vé 6a yi. Ba bïo máa yáa hùúu. O bú i máa fé 6a ì n̄i yi. 29 O Maá na k̄aráfáa 6a mīi, wón po mu búenbúen, ó o bú i máa fé 6a ì Maá n̄i yi máa yí. 30 Inén lè ì Maá léé dà-kéní.»

31 A 6a zúifùwa t̄n khuiira hā huua le mí ì lèeka làa wo ò búe. 32 O o Yeesu wáa bía n̄n 6a yi: «Í wó mu bè-tentewà c̄èr̄εε lè ì Maá pánká á mi m̄n. A lé mu yén bïo yi á mi le mí ì lèekaráa mi lè hā huua á à búe?» 33 A 6a bía n̄n wo yi: «Mu yín̄n ū bè-tente bú i na fo wó bïo yi á wa le wa à lèekaráa

fo lè hã huua á à búe. Ká lé bïo fo wee là le Dónbeenĩ. Ʋnén nùpue káamáa á le fo lé le Dónbeenĩ.» ³⁴ O o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi làndá vūahũ yi kà sii: «Inén Dónbeenĩ bía le mi lé hã doƒina.» ³⁵ A wa ɲɔ̀n zū le bïo túara le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zū le minén làndá yi á le Dónbeenĩ bía le ɓa nùpua na le nɔ̀n mí bióní yi lé hã doƒina. ³⁶ Ká inén wón ó o Maá Dónbeenĩ mɔ̀n léra á ĩ bïo sã a yi á tonkaa ho dímíɲá yi. A mi ì wé kaka à bioráa le inén wee là le Dónbeenĩ lé bïo á ĩ bía le ĩ lé le za? ³⁷ Hen ká ĩ yí máa wé bïo á ĩ Maá wee wé, à mi yí tà ĩ bïo. ³⁸ Ká ĩ wee wé mu, hàrí ká mi le mi máa tà ĩ bióní yi, à mi pá wáa tà bïo á ĩ wee wé yi, bèra a na à mi zūn kénkén le o Maá páanía làa mi, á ĩ páanía làa wo.»

³⁹ A ɓa tɪn le mí ì wĩ wo, ká a màhã porónna wà ò o día ɓa.

⁴⁰ O Yeesu bínía khú lè ho Zurudēn muhũ món, hen na ó o Zān lá wee bátizé ɓa nùpua yi, á khii kará bín. ⁴¹ Nùpua cèrèè ɓuara a cón. Ba wee bío: «O Zān yí wó hàrí yéréké bïo dà-kéní na wee zéení le Dónbeenĩ pánká. Ká bïo búenbúen na ó o bía a nĩ mu dání yi ɓèntɪn lée tūiá.» ⁴² A ɓa nùpua cèrèè dó mí s̄a o Yeesu yi bín.

11

O Lazaare húmú làa vèeró bïo

¹ Nĩ búí na ɓa le Lazaare hía lò yí here. O Lazaare mu lè mín hĩnni nùwã ɲun, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yĩa hía kúaa ho ɲiló na s̄amu sí o Yeesu zení wán á bínía sùukaa lè mí ɲún-vānĩ.* Lé wón ɓàn za Lazaare á lò yí here. ³ O o Lazaare mu ɓàn hĩnni mí nùwã ɲun tonkaa o búí le o vaa bío bïo kà na a Yeesu yi: «Núhũso, mín ɓónlo á lò yí here.» ⁴ Bïo ɓa vaá bía mu nɔ̀n o Yeesu yi, ó o bía: «Mu vāmú mu yínɔ̀n bïo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeenĩ yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeenĩ Za cùkú á à mi.»

⁵ O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè ɓàn yàró Lazaare. ⁶ Ɛε ká bïo ó o ɲá a Lazaare vāmú bïo, ó o bínía wó hã wizooní ɲun hen na ó o wi yi. ⁷ Bún món, ó o bía nɔ̀n mí nĩ-kenínia yi: «Mí bíní le wa lén va ho *Zudee kōhũ.» ⁸ O o nĩ-kenínia bía nɔ̀n wo yi: «Nì-karánlo, yínɔ̀n bín á ɓa còonía le mí ì lèeka fo lè hã huua á à búe le? A lé bín á ù pá wi à ù bíní va yi le?» ⁹ O o Yeesu bía nɔ̀n ɓa yi: «Hã lèèrèwa píru ɲun lé hĩa wi le wizon-kùure yi, tàà? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa hĩaa mítén, lé bïo á mu khoomu wi. ¹⁰ Ɛε ká a nùpue wee varáka ho tɪnàahũ, ò o wé hĩaa mítén, lé bïo mu khoomu mía.» ¹¹ Bïo ó o Yeesu bía h̄n bióní so wó, ó o pá bínía bía: «Wàn ɓónlo Lazaare dūma, ká ĩ màhã vaá s̄iní a.» ¹² O o nĩ-kenínia bía: «Hen ká a

* 10:34 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 82.6

* 11:2 Mi loĩ Zān vūahũ 12.3

dūma, se o vāmú díká wee dé, o ò wa.» ¹³ O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare húrun. Ká a nǐ-kenínia bán wee leéka le lé mu dāmu binbirí ó o bía bío. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía mu wéréwéré nǎn ǎa yi: «O Lazaare húrun. ¹⁵ Bío mu yí wó yí yú mi bín á í wee zāmaka minén bío yi, lé bío á lé bún á à na á mi ì wíoka à déráa mi sía mií. Mi wáa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁶ O o Toma na ǎa wee ve làa Hénbéní á wáa bía nǎn ǎa nǐ-kenínia na ká yi: «Mi mún wa lén va, à vaa páaní hí làa wó.»

¹⁷ Bío ó o Yeesu wà vaá zo ho Betanii lóhó yi, ó o ná à ǎa le o Lazaare nùna á yú há wizooní bío náa. ¹⁸ Ho Betanii lè ho Zeruzalεemu yí ná yi mín yi. Mu máa yí kilomεeterewa bío tǐn sese, ¹⁹ á ǎa *zúífùwa cèrèε ló ho Zeruzalεemu yi ǎuara a Maate là á Mari cǎn, á wà ǎueé tèní ǎan yàró yúmú. ²⁰ Bío ó o Maate ná à ǎa le o Yeesu bò o ǎuen, ó o ló léé sá a yahó, ò o Mari wón kará le zǐi yi. ²¹ Bío ó o léé yú a, ó o bía nǎn wo yi: «Núhúso, fo nǎnzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrun. ²² Εε ká í zū le há làa na kà wán pá, á bío ǎúenǎuen na fo ò fio le Dónbeení cǎn, á le è wé.» ²³ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Mìn yàró á à vèe.» ²⁴ O o Maate bía: «Í zū le ká le Dónbeení wee vèení ǎa nǐ-hía ho dímǐná vé nǎnzoñ, ó o ò vèe.» ²⁵ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Ínén lé yǐa wee vèení ǎa nǐ-hía á wee na le mukǎní binbirí. Yǐa dó mí síi mií, ó o mukǎní á à kéń, hàrí à ǎanso hí. ²⁶ A nùpue léé nùpue na dó mí síi mií á yú le mukǎní binbirí, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bún le?» ²⁷ O o Maate bía: «Ūuu Núhúso, í tà le fo lé *Yǐa le Dónbeení mǎn léra, le Dónbeení Za na ko ò o ǎuen ho dímǐná yi.»

²⁸ Bío ó o Maate bía bún vó, ó o wà ǎueé von mín hínló wee hūmǎnkaráa: «O nǐ-karánlo léé wi hen. O le ū ǎuen.» ²⁹ Bío ó o Mari ná bío bía, ó o dèenia hínon ǎánbáa mà a Yeesu. ³⁰ Mu páahú ò o Yeesu lá díñ yí ǎueé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate léé sá a yahó yi. ³¹ Bío ǎa zúífùwa na lá wi le zǐi yi làa Mari, á wee híí o síi mǎn wo ò o hínon ǎánbáa ló, á ǎa bò a mǎn. Ba wee leéka le o bò ò lé le búure wán á léé wá. ³² Bío ó o Mari vaá dǎn hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líí búrá a yahó, ò o bía nǎn wo yi: «Núhúso, fo nǎnzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrun.» ³³ Ká a Yeesu mǎn ò o wee wá, á ǎa nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu vá a yi làa sòobéε, ó o sò mí yahó. ³⁴ O o tùara ǎa yi: «Lé wen á mi nùna a yi?» A ǎa bía nǎn wo yi: «Núhúso, ǎuen ǎuee loń.» ³⁵ O o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶ A ǎa zúífùwa na wi bín á wee bío: «Mi loń bío ó o lá wa làa wo.» ³⁷ Ká ǎa nùwá yèn búí ǎán ǎèn wee bío: «Orén na wéera a muíi yǐo, á so mún lá yí dà máa hè o Lazaare húmú le?»

³⁸ Bío ǎa wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobéε. Le búure mu léé ǎó-εεhó búí kǎhú, á ǎíi pon lè le hue-beení. ³⁹ O o Yeesu bía: «Mi bíní le huee lén bín.» O o Maate na lé yǐa húrun ǎán hínló, á bía nǎn o Yeesu

yi: «O sāmú á à wé, lé bǐo ó o wi le búure yi yú hā wízoní bǐo náa.» ⁴⁰ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Í so yí bía yí n̄n foñ le ká fo dó ũ s̄i m̄i, á fo ò mi le Dónbeenĩ cùkú beenĩ le?» ⁴¹ A 6a wāa b̄inía le huee léra. O o Yeesu yòó dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, í wee dé ũ b̄arákà, lé bǐo fo tà jí í floró. ⁴² Í zū le fo wee jí í c̄n f̄εε, εε ká í wee bío làa fo bǐo ká wán 6a n̄pua na k̄nía m̄i ká bǐo yi, bèra a na 6a tà le lé ũnén tonkaa mi bǐo bon.» ⁴³ Bǐo ó o Yeesu bía h̄n b̄ioní so wó, ó o bía p̄np̄n̄: «Lazaare, 6uee lé.» ⁴⁴ O o Lazaare na lá húrun 6ueé ló, ká a zení là a n̄nĩ bá lè hā n̄n-kéníwà, á yahó pon yi. O o Yeesu bía: «Mí fee wo, à día le o lén.»

*Ba zúifùwa júnása le mí ì na a Yeesu 6a à búe
(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)*

⁴⁵ Bǐo 6a *zúifùwa na 6uara a Mari c̄n m̄n bǐo ó o Yeesu wó, á 6a c̄r̄εε dó mí s̄ia wo yi. ⁴⁶ Ká 6a t̄fah̄ á 6a n̄wā ȳen 6úí wà waá yú 6a *Fariz̄iεwa, á lá bǐo ó o Yeesu wó á f̄εera n̄n 6a yi. ⁴⁷ A 6a Fariz̄iεwa lè le *Dónbeenĩ yankarowà júnása á von mí n̄nzàwa *làndá t̄t̄iá f̄εrowà na ká à 6a kúaa mín wán, á bía n̄n mín yi: «Wa 6̄nt̄n ko à wa wé bǐo 6úí. O n̄i mu sòobáa wee wé mu yéréké b̄iowa dàkh̄ina. ⁴⁸ Ká wa día ó o wee wé mu, á 6a n̄pua 6úen6úen h̄ia yèrémá à dé mí s̄ia wo yi. A ho Oroomusa júnása á à h̄nĩ ì fi wa *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ, á à búe wa n̄pomu j̄uh̄.†» ⁴⁹ A 6a n̄-kéní na 6a le Kayiifu, ȳia lé le Dónbeenĩ yankarowà j̄uh̄so beenĩ le lúlúure mu yi, á bía n̄n 6a yi: «Mí yí zū bǐo 6úí mu yi. ⁵⁰ Mí so yí zū le war̄én c̄n á mu s̄taaní ò o n̄pue n̄-kéní hí wa n̄pomu 6úen6úen bǐo yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía hā b̄ioní mu mít̄en. Ká bǐo ó o lé le Dónbeenĩ yankarowà j̄uh̄so beenĩ le lúlúure mu yi, lé b̄n̄ n̄n ó o wee f̄ε le Dónbeenĩ j̄i-cúa ká s̄ii, le o Yeesu ko ò o hí mín n̄pomu bǐo yi. ⁵² Mu yín̄n bán mí dòn bǐo yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeenĩ zàwa 6úen6úen na saawaa wi ho d̄m̄iná 6úen6úen yi, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu n̄pomu dà-kéní.

⁵³ Lé b̄n̄ bǐo yi, á 6a zúifùwa júnása bía tò mu wán mu zoñ le mí ì na a Yeesu 6a à búe. ⁵⁴ A lé b̄n̄ n̄n ó o Yeesu wāa yí máa h̄ée 6a zúifùwa t̄fah̄ à 6a mi, ò o wà van ho lóhó 6úí na 6a le Efarayiimu, h̄ia 6ó le dùure yi, á waá kará b̄n̄ lè mí n̄-kenínia.

⁵⁵ Hen ká 6a zúifùwa s̄nú na 6a le Paaki wà 6ueé dā, à 6a c̄r̄εε léka à f̄en va ho Zeruzal̄εmu, á vaa ceé mít̄en à d̄an̄ díráa ho s̄nú mu. ⁵⁶ Ba n̄pua wee cà a Yeesu, á wee t̄uka mín yi le Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi le o Yeesu mu á à yí ì 6uen ho s̄nú d̄in̄i léé, t̄aa o máa 6uen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeenĩ

† 11:48 Ho p̄ah̄ mu yi, ká ho Oroomusa p̄anká wi 6a zúifùwa wán.

yankarowà júnása lè 6a *Farizíεwa á nɔn le jii le ká yia zū hen na ó o Yeesu wi yi, à ànsò 6uee bío mu, à mí wii wo.

12

O Mari kúaa ho jiló na sámu sí o Yeesu zení wán
(Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

¹ Bío á ho *Paaki sánú díró ká hã wizooní bío hèzín, ó o Yeesu 6uara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yia ó o vèenía. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bío yi bín, ó o Maate wee na ho dínló 6a nùpua yi. Bía là a Yeesu páanía kará ho dínló júhú yi ó o Lazaare wi t̄ahú.

³ O o Mari 6uan ho jiló na sámu sí á yàwá here liitere sanká màní, hĩa wó lè mu bío 6úi na 6a le náàrè mí jii yi, á 6ueé kúaa o Yeesu zení wán, á bínía sùukaa lè mí jún-vāní. A ho jiló sámu hínɔn sú le zii mu 6úen6úen. ⁴ O o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kení na 6a le Zudaa Isikariote, yia á à dé wo ò na, á wáa bía: ⁵ «Lée webio nɔn 6a yí yèéraráa ho jiló mu lè wén-hāani khíá-tín, á yí nɔn 6a nĩ-khenia yi?» ⁶ O Zudaa bía bún yínɔní bío 6a nĩ-khenia bío here wo yi, ká lé bío ó o lé o kònló. Ba 6un6ua-wárí na wi o cón ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhá bía: «O hĩa mu á ũ díá. Ho jiló mu ó o lá bàrá pan lè 1 sánía wíokaró hã nùuló bío yi. ⁸ Ba nĩ-khenia á à keń làa mia fέεε, ká ínén wón máa keń làa mia fέεε.»

⁹ Ba minka *zúífúwa já le o Yeesu wi ho Betanii yi, á 6a wà van bín. Mu yínɔní o Yeesu bío yi mí dòn 6a vannáa, 6a mún wi 6a vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vèenía. ¹⁰ A le *Dónbeenĩ yankarowà júnása mún wāanía tò le mí ì na a Lazaare 6a à 6úe ¹¹ lé bío á mu lé o Lazaare mu vèeró bío yi á 6a zúífúwa cèrèε wee yèrè má dé mí sía o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu lóhó yi bío
(Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na lée t̄ɔn, á 6a minka zāamáa na 6uara ho sánú díró bío yi, á já le o Yeesu wà 6ueé zo ho Zeruzalεemu, ¹³ á 6a khó hã yùkúio vōnna na 6a lée dérāa ho cùkú wo yi 6uan, à 6a wà lée sã a yahó. Ba wee bío bío kà p̄n̄p̄n̄: «Le ho cùkú à bío sí le Dónbeenĩ yi. Le o Núhúso Dónbeenĩ wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o yèni yi, o *Isirayεεle béeε.» ¹⁴ O Yeesu yòra a s̄np̄è-bòohú 6úi, làa bío le Dónbeenĩ bíonĩ vūahú bíarāa mu kà síi:

¹⁵ «*Sion lóhó n̄pomu, yí z̄ɔn dèε.

Loń, lé ũ bée bò o buen,
o yòra a s̄np̄è-bòohú.»

¹⁶ Pāahú na mu wee wé yi, ó o Yeesu nĩ-kenínia yí zūna mu kúará. Ká pāahú na le Dónbeenĩ léra a Yeesu yèni yi, á 6a

hácírí màhã buara bïo le Dónbeenĩ bïonĩ vūahũ bía a dǎnĩ yi wán. A bïo ho vūahũ mu bía, lé bũn ó o bïo wóráa.

¹⁷ Bĩa n̄nzon̄ pǎanía wi là a Yeesu pǎahũ na ó o von o Lazaare á wón vèera ló le búure yi, bán búenbúen wee mĩ bïo ba m̄n tũíá. ¹⁸ Bïo mún n̄n ba minka zǎamáa lée sǎnáa o yahó, lé bïo mu yéréké bïo na wee zéení le o ló le Dónbeenĩ c̄sn̄ tũíá na mà á ba n̄á. ¹⁹ A ba *Farizíewa wǎa wee bïo mún yi: «Mi yí m̄n mu le, mi yí dà ðεε búí máa wé. Ba n̄pua búenbúen wee yèrémá bè o yi.»

O Yeesu wee bïo mi húmú bïo

²⁰ Bĩa wà buée òuaaní le Dónbeenĩ ho Zeruzalεemu yi ho sǎnú díró pǎahũ á bĩa yín̄n̄ *zúifùwa búí wi t̄ahũ. ²¹ Ba vá buée óó a Filiipu na wee lé ho Kalilee kǎhũ lóhó na ba le Betsayidaa yi, á bía n̄n wo yi: «Wa wi à wa mi a Yeesu wán.» ²² O o Filiipu wǎa bía mu là a Andere, á ba mí n̄wǎ n̄un wà vaá bía mu là a Yeesu. ²³ O o Yeesu bía n̄n ba yi: «Hia kà lé ho pǎahũ na le Dónbeenĩ á à lén o *N̄pue Za yèni yi. ²⁴ Le í mĩ ho tũíá na mia: Ká ho ðĩnló bεεre á yí dù, á mukǎnĩ yí hà á bïo ká yí soora, á le è ðĩn kà. Ká le mukǎnĩ hà, á bïo ká soora, á le è ha hã bia na boo. ²⁵ Yia henía mí mukǎnĩ bïo, wón á à v̄iinĩ le. Ká yia yí máa c̄atĩ mí mukǎnĩ bïo hùúu ho ðĩm̄j̄ná na kà yi, wón á à yí le mukǎnĩ binbirĩ na máa vé. ²⁶ Yia wi ò o sá na m̄ĩ, à wón bè m̄ĩ. A hen na á ï wi yi, á ï ton-sá mún ñ keñ yi. Yia wee sá na m̄ĩ, wón á ï Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ Bïo kà wán, á ï hácírí yáara. Lé mu yén á ï bío? I bío le í Maá kǎnĩ mi le lònbee na à yí mi hã laà na kà wán lée? εε ká lé bũn bïo yi á ï n̄n̄ buararáa. ²⁸ I Maá, zéení ũ cùkú le ba n̄pua mi.» A t̄amu búí sǎ n̄á ho wáyai á bía: «Í zéeníá í cùkú, á ï pá à wíoka à zéení ho.» ²⁹ Ká ba zǎamáa na ðĩn b̄ĩn n̄á mu, á ba le lée vïohó v̄a. Ba búí b̄èn le lée tonkaro na ló ho wáyai bía làa wo.

³⁰ O o Yeesu b̄inia bía: «Mu yín̄n̄ ín̄én bïo yi á mu t̄amu sǎ n̄ánáa. Mu lé minén bïo yi. ³¹ Bïo kà wán lé ho ðĩm̄j̄ná na kà n̄pua c̄ítiró pǎahũ. Lé bïo kà wán á le Dónbeenĩ l̄uwáráa ho ðĩm̄j̄ná na kà n̄úhũso. ³² Ká ín̄én ba khii can le b̄uεenĩ wán hoonía yòó fárá, á ï wé á ba n̄pua búenbúen á à buen í c̄sn̄.» ³³ O bía kà sii á zéeníanáa bïo ó o ò híráa síí. ³⁴ A ba zǎamáa bía n̄n wo yi: «Wa zũ le le Dónbeenĩ làndá vūahũ yi á mu bía le *Yia le Dónbeenĩ m̄n lera ko ò o keñ b̄ĩn f̄εεε, á ũ wó kaka wee bioráa le o *N̄pue Za ba ko ba ca le b̄uεenĩ wán hooní yòó fárá? A wón N̄pue Za so b̄èn lé o yén?» ³⁵ O o Yeesu bía m̄iten bïo n̄n ba yi: «Mi yú mu khoomu, ká ho pǎahũ na mu ù wé á yí túee. A bïo mi yú mu khoomu, á mi wǎa wé varáka mu yi, à le t̄ibirí h̄ia yí yòoka mi wán. Mu bon, yia wee varáka le t̄ibirí yi á yí máa mi bïo wi o yahó. ³⁶ Mi tà dé mi sía yia lé mu khoomu yi, pǎahũ na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu n̄pua.»

Bïo ó o Yeesu bía h́n bioní so wó, ó o khèra vaá sà mítén 6a yi.

Ba zúifùwa cèrèè pá pá a Yeesu bïo

³⁷ Bïo ó o wó mu yéréké òowa cèrèè na wee zéení le o ló le Dónbeení cón 6a m̀n mí cúee, ká 6a pá yí dó mí sía wo yi.

³⁸ Mu wó ò o *Ezayii j̀i-cúa na ó o f̀era, à j̀ii sí. O bía:

«Núhúso, lé o yén yáá dó mí s̀i le b́n-tente na wa wee bue yi?

A lé o yén ó o Núhúso zéeníà lè mí p̀nká?»*

³⁹ Bïo ǹn 6a yí dà máa tàráa mu yi, lé bïo ó o Ezayii mu pá b́nía bía:

⁴⁰ «Le Dónbeení wó á 6a ka lòn muiiwà,
bèra a na à 6a wé yí mi.

Le wó á 6a yiwa tunka

bèra a na à 6a wé yí dàñ z̀r̀n bïo á le wee wé.

Le wó ká s̀i bèra a na

à 6a yí dàñ yèrè má buen le cón à le wéé 6a.»†

⁴¹ O Ezayii bía h́n bioní so lé bïo ó o m̀n ho cùkú na le Dónbeení á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bïo yi. ⁴² Èé ká 6a *zúifùwa ya-díwá mí bèere t̄ahú, á 6a cèrèè j̀ǹn pá dó mí sía o Yeesu yi. Ká 6a màh̄á yí máa tà bío mu wéréwéré, lé 6a *Farizíewa bïo yi, à bán yí h̄e 6a lè 6a zúifùwa kàránlò z̀i zoró. ⁴³ Ba wa le yèni càró 6a nùpua cón á po le yèni càró le Dónbeení cón.

Yia yi máa tà a Yeesu bioní bïo, wón j̀nh̄ú á à sí

⁴⁴ O Yeesu bía bïo ká p̀np̀n: «Yia dó mí s̀i mi, se yíǹn ìnén ì dòn á 6̀nsò dó mí s̀i yi. B̀nsò dó mí s̀i yia tonkaa mi yi. ⁴⁵ Yia m̀n mi, se lé yia tonkaa mi á 6̀nsò mún m̀n. ⁴⁶ Ìnén ka lòn koomu á buara ho ñimíj́á yi, bèra a na ká nùpue léee nùpue na dó mí s̀i mi, à 6̀nsò yí keí le t́birí yi. ⁴⁷ Ká a búij́á ì bioní ò o yí bò h̄á yi, á mu máa wé ìnén lé yia á à síni 6̀nsò j̀nh̄ú. Mu bon, ìnén yí wà buée síni ho ñimíj́á nùpua j̀ǹn, ká ì wà buée fení 6a. ⁴⁸ Yia pá ì bïo, á yí máa tà ì bioní yi, wón j̀nh̄ú á à sí. H̄á bioní na á ì bía lé h́n á à síni 6̀nsò j̀nh̄ú ho ñimíj́á vé ǹnzòh. ⁴⁹ Lé bïo á ì yí bía lè ì p̀nká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón mítén lé yia ǹn le j̀ii mi, á zéeníà bïo á ì bío binbirí lè 6a nùpua. ⁵⁰ A ì mún z̀ le bïo ó o wee na le j̀ii à ì hení na 6a nùpua yi, b́n wee na le mukānì binbirí na máa vé. H̄á bioní na á ì wee bío lé h̄a ó o Maá ǹn le j̀ii le ì bío.»

13

O Yeesu s̀era mí n̄i-keninia zení

¹ Sāni ho *Paaki sánú díró búaká, á bïo ó o Yeesu zūna le mí léro ho ñimíj́á yi à va mín Maá cón p̄ahú d̄n, á bía bïo s̄a yi

* 12:38 Mi loí Ezayii v̄uahú 53.1 † 12:40 Mi loí Ezayii v̄uahú 6.10

na wi ho dīmíná yi ó o wa, ó o wíokaa zéenia le bío mí wa làa ba òan sīi mía.

² O Yeesu lè mí nǐ-kenínia lan wee dí ho zīihǔ jii. A bǔn, ò o *Satāni wó ó o Yeesu dénaló bío wi o Zúdaa na lé o Simōn Isikariote za sīi yí vó. ³ O Yeesu zū le o Maá dó mu bío búenbúen mí níi yí. O o mún zū le mí ló le Dónbeenǐ cǔn, á bǐnía wà à va le cǔn. ⁴ O o wǎa líi hǐnōn ho dǐnló jǔhǔ yí, á tēra mí báká beenǐ, ò o lá le nín-kéní can lè mí kuio. ⁵ O o kúaa mu jummu le dēe búii yí, ò o wee sēe mí nǐ-kenínia zení, à bǐnǐ sùuka lè le nín-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bío o bueé dǎn o Simōn Piere, á wón bía nōn wo yi: «Núhǔso, lé ūnén wi à ū sēe ínén zení le?» ⁷ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Bío á ínén wee wé bío kà wán á ūnén yí zū kúará. Ee ká fo khii zūnǐ mu làa món.» ⁸ O o Piere bía: «Bùeé, ūnén máa sēe í zení hùú.» O o Yeesu bía nōn wo yi: «Ká í yí sēera ū zení, á ūnén làa mi máa páanǐ bío búii yí.» ⁹ O o Simōn Piere wǎa bía: «Núhǔso, ká mu ká kà, à ū yí sēe í zení mí dòn, ká ū sēe í níni lè í jǔhǔ.» ¹⁰ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Yia súaa, wón bío búenbúen wee ce. O hǐa le mí ì sēe bío, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, ēe ká mu yínǎnǐ mi búenbúen.» ¹¹ O Yeesu zū yǐa á à dé o ò na, lé bǔn te bío ó o le ba búenbúen yí máa ce.

¹² Bío ó o sēera ba zení vó, ó o lá mí báká beenǐ zǎ ò o bǐnía líi kará ho dǐnló jǔhǔ yí, ò o wǎa wee bío lè mí nǐ-kenínia: «Mi so zū bío á í wó kà kúará le? ¹³ Mi wee ve mi làa nǐ-karánlo, làa Núhǔso, á mi tǔiá sí, í lé o nǐ-karánlo á lé o Núhǔso. ¹⁴ Ká ínén hǐa sēera minén zení, se minén mún ko mi wé sēe mín zení. ¹⁵ Í wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bío á í wóráa mu làa mia. ¹⁶ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ton-sá na po mí jǔhǔso wón mía. O o tonkaro na po yǐa tonkaa wo, wón mún mía. ¹⁷ Bío mi zū bǔn, ká mi wee wé mu, se mi jǔnǎ sí.»

*O Yeesu le mí nǐ-kenínia nǐ-kéní á à dé mí ì na
(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)*

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yínǎnǐ mi búenbúen á í wee bío bío. Inén lé yǐa zū bǐa á í hueekaa. Ee ká bío túara le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ yí ko mu wé à jii sí. Mu túara kà sii: «Yia làa mi páanía dú í dǐnló á bǐnía wee fi làa mi.»* ¹⁹ Í wee bío mu na mia bǐo kà wán ká mu bío mu dǐn yí dǎn, bèra a na ká mu khii dǎn, à mi tà le ínén lé yǐa wi fēe. ²⁰ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Nùpue na khii buan í tonkaro sese, se lé ínén á òanso buan sese. Á yǐa buan mi sese, se lé yǐa tonkaa mi á òanso buan sese.»

²¹ Bío ó o Yeesu bía hǐn biónǐ so vó, ó o hácírí wíokaa yáara, ó o wǎa bía wéréwéré: «Le í mǐ ho tǔiá na mia: Minén nǐ-kéní lé yǐa á à dé mí ì na.» ²² A ba nǐ-kenínia wee lońka mín yí. Ba yǐ

* 13:18 Mi loń Lení vǔahǔ (Psaumes) 41.10

zū yīa ó o wee bío bío. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kéní, yīa ó o wa, á kará bó a yi. ²⁴ Ó o Simōn Piere bía làa wón lè mí nĩ le o tùa o Yeesu yi le lé o yén ó o wee bío bío. ²⁵ Ó o nĩ-kenínii mu búera van là a Yeesu cón, á tùara a yi: «Núhũso, lé o yén fo wee bío bío?» ²⁶ Ó o Yeesu bía: «Í zoó cĩ ho búurú, ká yīa á ĩ nōn ho yi, se wón lé orén.» Ó o Yeesu wáa lá ho búurú zoó câ á nōn o Zudaa na lé o Simōn Isikariote za yi. ²⁷ Ó Zudaa féenii lè ho búurú, ó o Satāni dèenía zon wo. Ó o Yeesu bía nōn o Zudaa yi: «Bìo fo le fo ò wé, à ũ wé fùa.» ²⁸ A 6a nĩ-kenínia na ká t̄ahũ á nĩ-kéní woon yí zū bío nōn ó o Yeesu bíaráa làa wo kà síi. ²⁹ Bío ó o Zudaa 6a bun6ua-wárí wi cón, á 6a búii wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bío 6a màkóo wi yi ho sánú bío yi. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zudaa mu na bío búii 6a nĩ-khenia yi. ³⁰ Bío ó o Zudaa wáa fó ho búurú kà síi, ò o dèenía hĩnōn yòó ló. Mu wee wé à ho tá hũn.

O Yeesu bín-finle búii na ó o bía bío henia

³¹ Ó Zudaa léró mónđen, ó o Yeesu bía: «Hā làa na kà wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéení le Dónbeenĩ cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéení le Dónbeenĩ cùkú] á le mún ñ wé ó o Nùpue Za cùkú mún ñ mi, á le è wé mu hen làa cīnú. ³³ Í nĩ-kenínia na á ĩ wa làa sòobéε, ho p̄ahũ na á ĩ ñ wé làa mia á yí túee. Mi khii wé è cà mi. εε ká bío á ĩ bía nōn 6a *zúifùwa yi, lé bún 6àn síi á ĩ mún ñ bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á ĩ wee va yi. ³⁴ Í ñ bío bín-finle búii á à henĩ ñ na mia: Mi wé wań mín. Mi ko mi wé wań mín, làa bío á ĩ waráa mia bío síi. ³⁵ Ká mi wa mín, á 6a nùpua búen6úen màhá à zūn le mi lé ĩ nĩ-kenínia.»

³⁶ Ó o Simōn Piere tùara a yi: «Núhũso, lé wen á fo ò va yi?» Ó o Yeesu bía nōn wo yi: «Hā làa na kà wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á ĩ wee va yi. Ká fo màhá khii bè làa mi làa mónđen.» ³⁷ Ó o Simōn Piere bía nōn wo yi: «Núhũso, léee webio nōn á ĩ yí dà máa bè làa fo hā làa na kà wán? I tà à ĩ ñ dé ĩ mukānĩ na ũ bío yi.» ³⁸ Ó o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ũ mukānĩ ñ na ĩnén bío yi kénkén le? Le ĩ mĩ ho t̄uía na fon: Sáni o kò-béε wá, ká fo bía le fo yí zū mi há cúa-t̄n.»

14

O Yeesu lé yīa lé ho wōhũ

¹ Ó Yeesu bía nōn mí nĩ-kenínia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi s̄ia le Dónbeenĩ yi, à mún dé mi s̄ia mi. ² Wàn Maá zii á hā keenínia lùà cèrèε wi yi. Ká mu lá yí bon, se ĩ lá yí bía le ĩ vaá wíoka lùè á à ká làa mia. ³ Ká le lùè vaá wíokaa vó, á ĩ b̄inĩ 6ueé fé mia, à mi vaa páaní keení làa mi hen na á ĩ ñ keñ yi. ⁴ Mi zū ho wōhũ na wee va hen na á ĩ wà à va yi.»

⁵ O o Toma bía nɔn wo yi: «Núhúso, bïo wa yí zū ũ vɛɛní, á wa à zūrí ho wǎhú kaka?» ⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ínén lé yíá lé ho wǎhú, á lé ho tūiá poni òanso, lé ínén le mukānī binbirī wee lé cǎn. Núpue yí dà máa va a Maá cǎn ká òanso yí ló í wán. ⁷ Ká mi lá zū mi, ó o Maá á mi mún ò zūrí. Hã laà na kà wán, ó o Maá mi zū, á mɔn wo.» ⁸ O o Filiipu bía nɔn o Yeesu yi: «Núhúso, zéeni a Maá làa wɛn, á búñ wǎa à yí wɛn.» ⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Éee! Filiipu, ínén wi làa mia míana, à ũ pá yí zū mi le? Yíá mɔn mi, se òanso mɔn o Maá. A fo tɛn le í zéeni a Maá làa fo le we? ¹⁰ A le fo yí tà le ínén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi lon? Hã bíoní na á í wee bío na mia á ínén yí te. Hã bíoní mu wee lé o Maá na wi làa mi cǎn. Lé orén wee wé bïo ó o síi vá yi. ¹¹ Mi tà bío á í bía nɔn mia yi le ínén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi. Ká búñ mía à mi pá wǎa tà mu bè-wénia na á í wó á mi mɔn bïo yi. ¹² Le í mǐ ho tūiá na mia: Yíá dó mí síi mǐ, á òanso ò wé hã wára na á í wee wé òan síi. O yáà à wé hã po hǎn, lé bío á í wee va a Maá cǎn. ¹³ A bío búenbúen na mi wé è fio í yèni yi á í wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ínén na lé o Za pànká yi. ¹⁴ Ká mi wé flora bío búí í yèni yi, á í wé mu.»

O Séenilo veere naló bio

¹⁵ «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á í henía nɔn mia yi. ¹⁶ A ínén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenilo veere mia, ò o wé keń làa mia féεε. ¹⁷ O Séenilo mu lé le Dónbeení Hácírí tūiá poni òanso, dén na á ho ðímíjása yí dà máa yí, lé bío á òa yí máa mi le, á yí zū le. Minén bán zū le, lé bío le wi làa mia, á khíi keń mia.

¹⁸ «Í máa díá á mi máa wé lòn híiminí, í ò bíní ò buen mi cǎn. ¹⁹ Hen làa cǐnú ká ho ðímíjása máa mi mi, ká minén bán ò mi mi, lé bío á le mukānī binbirī wi mǐ á minén le mukānī binbirī mún ò wé yi. ²⁰ Ká mu pǎahú khíi ðǎn, á mi ò zūrí le ínén páanía là í Maá, á minén páanía làa mi, á ínén páanía làa mia. ²¹ Yíá wee pa í bíoní na á í bò henía bío, á wee bè hã yi, wón lé yíá wa mi. Í Maá á à wań yíá wa mi, á ínén mún ò wań òanso, á wé è zéeni íten làa wo.»

²² O o Zudaa, yíá wi mí ðòn làa Zudaa Isikariote, bía nɔn wo yi: «Fo ò wé kaka à zéeni ũten làa wɛn ká fo máa zéeni ũten là ho ðímíjása?» ²³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Yíá wa mi, wón wee bè bío á í wee bío yi. Í Maá á à wań òanso, á í Maá làa mi á à buen òanso cǎn, á òueé keń làa wo. ²⁴ Yíá yí wa mi, wón yí máa bè í bíoní yi. Hã bíoní na á í wee bío ká yí ló ínén í bæere yi. Mu lé í Maá na tonkaa mi á hã ló yi.

²⁵ «Í bía bío ká nɔn mia ho pǎahú na á í wi làa mia. ²⁶ Éε ká a Séenilo na lé le Dónbeení Hácírí, ðío ó o Maá Dónbeení

á à tonka í yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bío búenbúen, á à bíní ì leéka mia lè mu biowa búenbúen na á í bía n̄n mia.

²⁷ «Í wee lén, ká í mǎhá a na ho héerà mia. Í héerà lé hía á í wee na mia. Ho wi mí dòn lè ho ðímíjǎ héerà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zǎn. ²⁸ Mi jǎ à í bía le í wee lén, ká í bíní ì buen mi cǎn. Mi lá wa mi, se bío á í bía le í va a Maá cǎn á mi sía lá à wa bío yi, lé bío ó o Maá po mi. ²⁹ Í bía mu n̄n mia há laà na ká wán, ká mu biowa mu wéró ðín yí ðǎn, bèra a na, ká mu khíi ðǎn, à mi wíoka dé mi sía mií. ³⁰ Í máa bíní máa bío bioní cèrèè làa mia, lé bío á ho ðímíjǎ na ká jǎhúso wà a buen. O yí yú pànká í wán. ³¹ È ká ho ðímíjǎsa ko 6a zǔn le í wa a Maá, á bío ó o bò henía n̄n mií lé bǔn á í wee wé. Mi lii híní, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èrèzén v̄ndèè binbirí

¹ O Yeesu bía: «Ínén lé ho èrèzén v̄ndèè binbirí, ká í Maá lé ho èrèzén v̄ndèè 6̄anso. ² Ká lakahó lée lakahó na can mií à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká hía wee ha, h̄n búenbúen ó o wee kí, à há wíoka wé ha lè mí sòobéè. ³ Làa bǔn síi á minén ðèniá wee ce vó lòn lakara na 6a kú í kàránlò na á mi tà yi bío yi. ⁴ Mi páaní làa mi, á í mún ò páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can le v̄ndèè yi. Làa bǔn síi, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeení Hácírí bía máa keí mia.

⁵ «Ínén ka lòn v̄ndèè, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á ínén páanía làa wo, á wón 6̄anso á le Dónbeení Hácírí bía á à keí yi cèrèè. Inén bío níi mía, á mi yí dà ðèè woon máa wé. ⁶ Yia yí páanía làa mi ka lòn v̄ndèè lakara na 6a kúiora lée kúaará. Ká há lakara mu hon à 6a khuii há bè mín wán à dé ho ðǎhú yi cǐ. ⁷ Ká mi páanía làa mi, á wee bè í bioní yi sese, à bío mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸ Ká le Dónbeení Hácírí bía wi mia cèrèè se mu wee zéeni le mi lé í ní-kenínia binbirí, á 6a n̄pua búenbúen á à mi í Maá cùkú mu bío yi. ⁹ Làa bío ó o Maá waráa mi, lé bǔn 6̄an síi á ínén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ì wíoka à zǔn bío á í waráa mia. ¹⁰ Ká mi wee bè bío á í bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì zǔn bío á í waráa mia bío, làa bío ínén páanía là a Maá á zǔ bío ó o waráa mi, lé bío á í bò bío ó o bò henía yi.

¹¹ «Í bía bǔn n̄n mia, bèra a na à ínén sí-wèè 6̄an síi à keí mia, à mi sí-wèè jii sí. ¹² Bío á í ì hení á à na mia lé bío kà: Mi waí mín làa bío á í waráa mia bío síi. ¹³ N̄pue na dà à waí mín b̄nlowà á à poí yia n̄n mí mukānī 6a bío yi wón mía. ¹⁴ Ká mi wee bè bío á í bò henía n̄n mia yi, á mi ì wé wàn b̄nlowà. ¹⁵ Í wǎa máa bíní máa ve mia làa ton-sáwá, lé bío ó o ton-sá yí zǔ bío 6a jǎhúso wee wé. Mi lé wàn b̄nlowà,

lé bïo á bïo ó o Maá bía nɔn mïï búenbúen á ĩ fɛera nɔn mia.
 16 Minén yí léra mi. Inén lé yia hueekaa mia á tonkaa, à mi lén
 vaa wé hã wára na se, hã le Dónbeenĩ Hácírí bia wee mi yí, á
 bïo á à mía, bèra à na ká bïo mi wee fio o Maá cón ĩ yèni yí à
 mi yí mu. 17 Bïo á ĩ ï wíoka à hení á à na mia lé bïo ká: Mi wañ
 mín.»

Ho ðímíńása jina a Yeesu le mi ni-keninia

18 «Ká ho ðímíńása jina mia, à mi zũn le 6a jina mi ló mia.
 19 Ká minén lè ho ðímíńása lá léè dà-kéní, á 6a lá à wañ mia làa
 bïo 6a waráa bïo bïo sã 6a yí. Bïo nɔn á ho ðímíńása jinanáa
 mia, lé bïo á ĩ hueekaa mia á mi wi mí ðòn làa ba. Mi bïo wãa
 yí sã ho ðímíńá yí. 20 Mi liiní mi hácírí bïo á ĩ bía nɔn mia wán:
 «Ton-sá na po mi jũhũso wón mía.» Ká ĩnén á 6a beera lò, á
 minén á 6a mún ñ beé lò. Ká 6a bò bïo á ĩ kàráanna làa ba yí, á
 6a mún ñ bè minén kàránló yí. 21 Eε ká lé ĩnén bïo yí á 6a wé è
 beéráa mi lò, lé bïo 6a yí zũ yia tonkaa mi. 22 Bïo á ĩ 6uara á
 6ueé bía làa ba á 6a pã, lé búñ nɔn á mu bè-kohó bïo wee mĩ
 léera 6a yí. A bïo ká wán, á 6a wãa yí dà máa bío le mí yí zũ mu.
 23 Yia jina mi, se wón mún jina ĩ Maá. 24 ĩ lá yí wó wára na á
 ñĩ-veere yí dà máa wé hũũũ 6a tãahũ, á se bè-kohó bïo máa mĩ
 máa léé 6a yí. Eε ká bïo 6a mɔn mu mí cúee, á 6a pá jina ĩnén,
 á jina ĩ Maá. 25 Eε ká bïo túara 6a làndá yí á ko mu wé à jii sí:
 «Ba jina mi ká mu jũhũ jɔñ mía.»*

26 «O Séenilo khii buen. Orén lé le Dónbeenĩ Hácírí tũia poni
 6anso. ĩ ï tonka a, ó o ò lé ĩ Maá cón á à buen. Ká a khii 6uara
 ó o 6uee mĩ ho tũia ĩ jii. 27 A minén mún wé è mĩ ho tũia ĩ jii,
 lé bïo mi wi làa mi hàrí ĩ tonló búakáró pãahũ.»

16

1 «ĩ wee bío búñ na mia à mí yí bĩnĩ ĩ món. 2 Mi kàránló zĩnĩ
 zoró á 6a khii wé è hè làa mia. Hàrí pãahũ 6úi khii dã, á bĩa
 wee 6úe mia pá à leéka le mí wee sá na le Dónbeenĩ yí ká síi.
 3 Ba à wé mu lé bïo 6a yí zũ a Maá Dónbeenĩ, á mún yí zũ ĩnén
 4 Ká ĩ wee bío mu làa mia bèra a na ká 6a khii hĩnɔn wee wé
 mu, à mi bĩnĩ leéka le ĩ bía mu nɔn mia. ĩ tonló búakáró pãahũ,
 á ĩ yí bía mu làa mia, lé bïo á ĩ lá wi làa mia.»

Le Dónbeenĩ Hácírí bè-wénia

5 «Hã làa na ká wán, á ĩ bĩnía wee va yia tonkaa mi cón, á mi
 tãahũ á ñĩ-kéní ká yí túara mïï le lé wen á ĩ wee va yí? 6 Eε ká
 lé bïo á ĩ bía mu nɔn mia lé búñ wee vá mia. 7 Ká mu 6èn lé ho
 tũia á ĩ mĩ á à na mia: Mu sũaaní minén cón à ĩ lén. Ká ĩ yí wà,
 ó o Séenilo máa buen mi cón. Eε ká ĩ van, á ĩ ï tonka a ó ò buen
 mi cón. 8 Ká a khii 6uara, ó o 6ueé zéení lè ho ðímíńása le 6a

* 15:25 Mi loĩ Lení vũahũ (Psaumes) 35.19; 69.5

wee vīnī mīten mu bè-kora, làa bīo téréna, lè le Dónbeenī cītīi bīo dānī yi. ⁹ O ò zéení le 6a wó mu bè-kohó, lé bīo 6a yí dọ mí sīa miī. ¹⁰ O ò zéení le 1 téréna bīo á ĩ wee va a Maá cón á mi máa bīnī máa mi mi bīo yi. ¹¹ Le Dónbeenī cītīi bīo dānī yi, o ò zéení le le Dónbeenī dèenía cītīo ho dīmíjá na kà jūhúso á sīnía jūhú.

¹² «Bīo cèrèè á ĩ lá wi á ĩ bīo na mia, ká 1 dīn máa bío mu lé bīo mu here po mia. ¹³ Ká le Dónbeenī Hácírí tūiá poni 6anso khii 6ueé dōn, á le è wé á mi ì zūn le Dónbeenī tūiá poni 6úen6úen. Hā bioní na le è bío máa lé lerén mí bεere cón. Ká bīo le já 1 cón 6úen6úen lé bīn á le khii bío, á à bue bīo ko à mu 6uen bīo. ¹⁴ Le è zéení 1 cùkú lé bīo le è lá bīo á ĩ le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bīo bīo sá a Maá yi 6úen6úen bīo sá miī, lé bīn nōn á ĩ wee bīoráa mu na mia le le è lá bīo á ĩ le le zéení 6úen6úen á à bue è na mia.»

Mi yara sèró món mi sīa á à wa

¹⁶ «Hen làa cīnú ká mi máa mi mi, ká cīnú bīn món á mi ì bīnī ì mi mi.» ¹⁷ O o nī-kenínia nùwá yēn wee bío mín yi: «Bīo ká kúará lée webio coon? O bía: «Hen làa cīnú ká mi máa mi mi, ká cīnú bīn món á mi ì bīnī ì mi mi» làa bīo ó o bīnía bía: «Bío á ĩ wee va a Maá cón.» ¹⁸ Ho cīnú na ó o wee bío bío kúará lée webio? Wa 6ēntīn yí zū bīo ó o wee bío.»

¹⁹ Bīo ó o Yeesu zūna le 6a wi 6a tūa wo yi, ó o bía nōn 6a yi: «Bío á ĩ bía le hen làa cīnú ká mi máa mi mi, ká cīnú bīn món á mi ì bīnī ì mi mi, lé bīn bīo yi á mi wee tūakaráa mín yi le? ²⁰ Awa, le 1 mī ho tūiá na mia: Mi khii wé è wá ká mi ì zúnzúrá ká ho dīmíjása bán wee zámaka. Mi yara khii sè, èè ká mi yara sèró mu mähá á à yèrémá à wé le sí-wεε. ²¹ Hen ká a háa wee te à mu wé le lònbee o wán hón pāahú so yi. Ká a ton vó, ò o sīi wa, lé bīo ó o yú a kúnkúza. O wé nōnsá le lònbee na yú a yi. ²² Minén mún bīo ka ká. Bīo ká wán, á mi yara sò, èè ká 1 bīnī ì mi mia, hón pāahú so ká mi sīa á à wa. Dén sí-wεε so á núpue máa hè yi làa mia. ²³ Ká dén wizonle so khii dōn, á mi máa bīnī máa tūa miī làa bīo 6úi. Le 1 mī ho tūiá na mia: Bīo 6úen6úen na mi khii fio o Maá cón 1 yèni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi lá dīn yí flora bīo 6úi 1 yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sí-wεε jii sí.

²⁵ «Ī wà há wàhio á bīaráa bīo ká 6úen6úen nōn mia. Ká pāahú 6úi khii dá, ká 1 máa wé è wá wàhio máa na mia. 1 khii wé è bío bīo bīo ciran o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶ Ká hón pāahú so khii dōn, á mi wé è fio o Maá Dónbeenī yi 1 yèni yi. 1 máa bío máa na mia le 1 wé è fio o Maá mu yi mi bīo yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeenī mí bεere wa mia, lé bīo mi wa mi á tà le 1 ló a cón bīo bon á 6uara. ²⁸ I ló a cón á 6uara ho dīmíjá yi. Bīo ká wán, á ĩ wee lé ho dīmíjá yi á à bīnī ì va a Maá cón.» ²⁹ O o nī-kenínia bía nōn wo yi: «Ó, o! Fo mähá wáa wee bío làa wēn

wéréwéré ká fo máa wà wáhio. ³⁰ Bïo kà wán, á wa wáa zū le fo zū mu bïo búenbúen. Ū màkóo mía à ũ pa le o búí tùa foñ. Bún lé bïo nɔn á wa tà le fo ló le Dónbeenĩ cón bïo bon.» ³¹ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Mi tà mu hã laà na kà wán le? ³² Eε ká ho pãahũ lua, ho yàà ɔueé dɔn vó, ká mi ì kénná á à lén mĩn júná yi á à díá mi í dòn. Eε ká í mía í dòn, o Maá Dónbeenĩ wi làa mi. ³³ I bía bún búenbúen nɔn mia bèra a na à mi yí ho héerà mi páaníló làa mi bïo yi. Mi lò ò be ho ðímíjána pánká-súmáa níi yi, Eε ká mi hení mi sía, lé í dàrna hã.»

17

O Yeesu floró na ó o wó

¹ Bïo ó o Yeesu bía kà síi vó, ó o hóonia mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, ho pãahũ dɔn. Wé zéeni ínén na lé ũ Za cùkú, bèra a na à ínén ɔèn mún wé zéeni ùnén cùkú. ² Fo nɔn ho pánká mi ɔa nùpua búenbúen wán bèra a na à í dàni nanáa le mukáni binbirí na máa vé bía búenbúen na fo kàrafáa mi yi. ³ Le mukáni binbirí na máa vé lé à ɔa zún ùnén na lé le Dónbeenĩ binbirí na bàn síi mía, à zún ínén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴ I wó á ɔa nùpua mɔn ũ cùkú ho tá wán ho tonló na fo le í sá á í sá á ho jii sú bïo yi. ⁵ I Maá, bïo kà wán, á ũ wé le í bini yí ho cùkú ũ nĩsání, hĩa á í yú lè ho yahó ká bïo búí ðin yí léra.» ⁶ «Í zéenia ũ bïo lè ɔa nùpua na fo hueekaa ho ðímíjána tãhũ á kàrafáa mi. Ba bïo sã foñ, ká fo kàrafáa ɔa mi, á ɔa bò ũ bioní yi. ⁷ Bïo kà wán á ɔa zū le bïo búenbúen na fo nɔn mi á ló ùnén ũ bæere cón. ⁸ Mu bon. Hã bioní na ũ nɔn mi lé hĩa á í fɛera nɔn ɔa yi. A ɔa tà hã yi. A ɔa zūna kénkén le ínén ló ũ cón ɔuara, á tà le ùnén lé yã tonkaa mi.

⁹ «Í yí máa fio foñ ho ðímíjána búenbúen bïo yi. Bía fo kàrafáa mi lé bán á í wee fio bïo yi, lé bïo ɔa bïo sã foñ. ¹⁰ Bía búenbúen na bïo sã mi á bïo sã foñ, á bía búenbúen na bïo sã foñ á mún bïo sã mi, á í cùkú wee mi ɔa yi. ¹¹ Inén binía wee buen ũ cón, í wáa máa keñ ho ðímíjána yi, ká ɔarén bán wi ho yi. I Maá na bàn síi mía, pa ɔa yi lè ũ pánká, hĩa fo nɔn mi, bèra a na à ɔa wé le dà-kéní làa bïo á ùnén làa mi lé le dà-kénináa. ¹² Bïo á í hĩa wi làa ba, á í wó á ɔa bò bïo á ùnén karáa yi, ũ bïo na fo le í zéeni. I pan ɔa bïo á hari ni-kéní yí vúnun, ká mu yínɔn yia ko ò o ví, bèra a na à bïo túara le Dónbeenĩ bioní vũahũ yi à jii sí. ¹³ Hã laà na kà wán á í binía wee buen ũ cón, ká bïo á í pá wi ho ðímíjána yi, á í wee bïo hã bioní na ká búenbúen, bèra a na à ɔarén mí bæere yí le sí-wɛɛ na á í yú á le jii sú bàn síi. ¹⁴ Ū bioní á í fɛera nɔn ɔa yi. Ká ho ðímíjána mãhã jina ɔa, lé bïo ɔa bïo yí sã ho ðímíjána yi làa bïo á ínén bïo yí sánáa ho yi. ¹⁵ I yí le ũ lén ɔa ho ðímíjána yi, ká ũ mãhã kání ɔa o *Satáni níi yi. ¹⁶ Ba bïo yí sã ho ðímíjána yi làa bïo á

ínén bïo yí sãnáa ho yi. ¹⁷I Maá, wé à 6a bïo sï foñ búenbúen ù túiá poni pánká yi. Mu bon, ù bióní lé ho túiá poni. ¹⁸Bïo fo tonkaa làa mi ho ðímíjána yi, lé bñn á ï mún wee tonkaráa barén ho yi. ¹⁹Inén ï bεere nɔn ïten foñ búenbúen 6a bïo yi, bèra a na à barén bèn mún na mítén foñ búenbúen ù túiá poni pánká yi.

²⁰«Í yí máa fio foñ bïa dó mí sïa miï bïo yi mí dòn. Ká bïa á à dé mí sïa miï 6a bióní pánká yi, á ï mún wee fio bïo yi. ²¹I wee fio foñ bèra a na à 6a búenbúen wé le dà-kéní. I Maá, làa bïo á ùnén páanía làa mi, á ínén páanía làa fo, mún wé le barén páaní làa wεn, bèra a na à ho ðímíjána zūn le lé ùnén tonkaa mi. ²²Bïo fo wó ù cùkú wee mi miï, lé bñn 6àn síi á ï mún wó ù cùkú mu wee mi 6a yi, bèra a na à 6a wé lé dà-kéní làa bïo á ínén làa fo lée dà-kénínáa. ²³Mu bon, ínén páanía làa ba, á ùnén páanía làa mi. Bñn wó bèra a na à 6a páaníló làa wεn jii sí, à ho ðímíjána zūn le lé ùnén tonkaa mi, á fo wa 6a làa bïo fo waráa mi. ²⁴I Maá, bïa fo kàràfáa miï á ï wi à 6a keñ hen na á ínén ñ keñ yi, bèra a na à 6a mi ï cùkú, ho cùkú na fo dó miï lé bïo fo wara mi ká ho ðímíjána ðìñ yí léra. ²⁵I Maá na téréna, ho ðímíjána yí zū fo, ká ínén wón zū fo, á bïa fo kàràfáa miï zū le lé ùnén tonkaa mi. ²⁶I zéenia ù bïo làa ba á 6a zū fo. I pá à wíoka wé è zéeni mu làa ba, bèra a na à bïo fo wa le ínén, à dén waminí so mún wé mi barén yi, à ínén làa ba páaní.»

18

O Yeesu wïiró bïo

(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

¹Bïo ó o Yeesu flora wó, ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia hñnɔn ló lée wá, á vaá kãa ho Sedoron bonconí. Vĩnsïa 6uahó 6úí wi bñn ó o vaá zon yi làa ba. ²O Zudaa na à dé o ò na zū ho lahó mu. Lé bïo ó o Yeesu lá dàn 6uen bñn lè mí nĩ-kenínia. ³Ho *Oroomu dásiwá kuure lè 6a parowá na 6a yankarowá júnása lè 6a *Farizíewa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wãa dú yahó guararãa hã vĩnsïa 6uahó mu yi. Ba nùpua mu 6uan hã fĩntéena, lè hã kãaní na 6a zãnía, lè hã fio sïa. ⁴Bïo ó o Yeesu zū bïo á à sá a yi búenbúen, ó o vá 6ueé 6ó 6a yi, ò o tũara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵A 6a bía nɔn wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazarεete nii.» O o Yeesu le mu lé mínén. Bñn wee wé ká a Zudaa na dó a nɔn wi bñn làa ba. ⁶Bïo ó o Yeesu bía le mu lé mínén, á 6a ló lè mí món á lée lùiorá. ⁷O o Yeesu tũara 6a yi mu cúa-jun ní le lé o yén á 6a wee cà. A 6a le lé o Yeesu, o Nazarεete nii. ⁸O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Í mà mu nɔn mia le mu lé ínén. A bïo mu lé ínén mi wee cà, á mi wãa día bïa kà le 6a lén.» ⁹O Yeesu bía bñn bèra a na à le bióní na ó o bía à jii sí: «Bia á ù kàràfáa miï, á harí nĩ-kéní á ï yí vĩnía.» ¹⁰Mu wee wé ò o Simɔn Piere 6uan ho khà-tóní. O o ðéenia dò ho, á hà lè le *Dónbeení yankarowá jùhũso beení ton-sá nín-tĩání jikãahũ kuío. O ton-sá mu yèni

6a le Malekuusi. ¹¹ O o Yeesu bía nɔn o Piere yi: «Dé ũ khà-tóni mí lóorè yi. Fo wee leéka le í máa tà le lònbee na á í Maá le le yí mi lon?»

*Ba buan o Yeesu vannáa o Aana cón
(Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)*

¹² A 6a dásiwá lè mí jùhúso, lè 6a *zúifùwa júnása parowá wáa wíira a Yeesu á can. ¹³ A yí 6a buan wo vannáa cón ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu àn hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeení yankarowá jùhúso le lúlúure mu yi. ¹⁴ Lé orén hía zéenia 6a zúifùwa júnása, le mu súaani ò o núpue nĩ-kéní hí mu nípomu búenbúen bío yi.

*O Piere pá le mí yínɔ́n o Yeesu nĩ-kenínii
(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)*

¹⁵ O Simɔn Piere lè mí ninza nĩ-kenínii búí bò a Yeesu món. O nĩ-kenínii mu lè 6a yankarowá jùhúso zū mín. Lé bɔn nɔn ó o dàina yòó zonnáa 6a yankarowá jùhúso zĩ-beení lún yi là a Yeesu. ¹⁶ O o Piere wón ðín ho khúuhú ho zūajii. Ká a nĩ-kenínii na so, yí lè le Dónbeení yankarowá jùhúso zū mín, wón bɔnía yòó ló á lée bía là a ton-sá hía na pan ho zūajii, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ O o ton-sá hía na lá pan ho zūajii wáa tũara a Piere yi: «Ūnén so yínɔ́n o nĩ mu nĩ-kenínii búí le?» O o Piere bía: I yínɔ́n o nĩ-kenínii búí. ¹⁸ Bío le tɛnɛn wí, á 6a ton-sáwá lè 6a parowá zánía hā hía wee huee, ó o Piere mún páania wee huee làa ba.

*O Aana túakaa o Yeesu yi
(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)*

¹⁹ Le Dónbeení yankarowá jùhúso wee tũa o Yeesu yi, là a nĩ-kenínia bío làa bío ó o wee kàrán lè 6a núpua dání yi. ²⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Í bía mu wéréwéré 6a zāamāa yahó. Pāahú lée pāahú, á í lá wee wé kàrán 6a núpua 6a zúifùwa kàránló zíní yi lè le *Dónbeení zĩ-beení lún yi, hen na 6a zúifùwa wee wé kúee mín wán yi. I yí sà íten yí wórāa bío búí. ²¹ Lée webio nɔn fo wee tũarāa mĩ? Tũa bía já í bioní yi. Bán zū bío á í bía.»

²² Bío ó o Yeesu bía bɔn, á 6a parowá nĩ-kéní búí na ðín o nĩsání dó a sáahó yi, ò o bía nɔn wo yi: «Lé làa bɔn á ũ ko à ũ bío sínáa le Dónbeení yankarowá jùhúso le?» ²³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ká í bía khon, à ũ zéeni hen na á í bía khon yi. Ká í bèn bía se, á lée webio nɔn á fo vɔnanāa mi.» ²⁴ O o Aana wáa le 6a bua a Yeesu varāa le Dónbeení yankarowá jùhúso beení Kayiifu cón ká a pá can.

*O Piere tɛn pá le mí yínɔ́n o Yeesu nĩ-kenínii
(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)*

²⁵ Būn wee wé ká a Simōn Piere pá wi ho lahó dà-kéní na ó o lá wi yi á wee huee ho d̄shū. Ó o búí bía n̄n wo yi: «Ūnén so yín̄n̄ o n̄i mu n̄i-kenínii búí le?» Ó o Piere pá ò o bía: «Īnén yín̄n̄ o n̄i-kenínii.» ²⁶ Būn m̄n̄ á le *Dónbeenĩ yankarowà j̄nh̄so beenĩ ton-sá n̄i-kéní na te m̄n̄ làa yia ó o Piere hà j̄nikāahū kúio á bía n̄n wo yi: «Ī so yí m̄n̄ fo là a n̄i mu hā v̄ns̄la buahó yi le?» ²⁷ Ó o Piere t̄n̄ pá mu. Mí lahó yi ó o kò-bée wá.

*Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate c̄n̄
(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)*

²⁸ Ba *zúifùwa j̄n̄n̄ása w̄a fó a Yeesu o Kayiifu c̄n̄ vannáa o *Oroomu n̄i *Pilaate z̄i-beenĩ yi, yia ho Oroomu b̄e b̄arà ho Zudee k̄shū j̄nh̄ wán. Mu wó hā tá-tia yi. B̄ia b̄ò là a Yeesu mí b̄eere yí zon le z̄i yi. Lé b̄io 6a wi 6a bua m̄iten sese le Dónbeenĩ yahó à diráa ho Paaki s̄nú ká 6a wee ce. ²⁹ Lé būn te b̄io ó o Pilaate lóráa 6a c̄n̄ ho khūhū á léee t̄ara 6a yi: «Lé mu yén á mi le o n̄i mu wó khon b̄io yi?» ³⁰ A 6a bía: «O lá yí wó yí khon se wa yí buan wo yí buararāa ū c̄n̄.» ³¹ Ó o Pilaate bía: «Mi b̄in̄í lén làa wo. Mi vaa cíti o à héha lè mi làndá.» A 6a bía: «Mi yí n̄n̄ n̄i w̄en le wa búe n̄pue.» ³² Mu wó ká síi à le b̄ion̄í na ó o Yeesu bía á zéeníanáa b̄io o ò híráa síi, à j̄ii sí.*

³³ Ó o Pilaate w̄a yèrémáa yòó zon le z̄i-beenĩ yi ò o le 6a bua a Yeesu buee zoráa. B̄io ó o Yeesu bueé zon ó o t̄ara a yi: «Lé ūnén lé 6a zúifùwa b̄e le?» ³⁴ Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Fo z̄na mu ūten bía léee, táá lé 6a búí bía ĩ b̄io n̄n̄ foñ?» ³⁵ Ó o Pilaate bía: «Īnén so léee zúifù le? M̄n̄ síi n̄pua lè m̄n̄ yankarowà j̄n̄n̄ása lé b̄ia dó fo ĩ n̄i yi. Léee webio á fo wó?» ³⁶ Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ī b̄eenĩ b̄io yí s̄a ho d̄m̄j̄ná na ká yi. Ká mu b̄io lá s̄a ho d̄m̄j̄ná na ká yi, se ĩ n̄pua lá à híni ĩ fi hā fio à ĩ yí yí zo 6a zúifùwa j̄n̄n̄ása níni. Ée ká búee, ĩnén b̄eenĩ yín̄n̄ ho d̄m̄j̄ná na ká b̄eenĩ.» ³⁷ Ó o Pilaate bía n̄n wo yi: «Á fo lé o b̄e lon, táá?» Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Lé ūnén ūten bía mu, ĩ lé o b̄e. ĩ bueé ton ho d̄m̄j̄ná yi à zéeni ho t̄iáa poni lè 6a n̄pua. Yia b̄io s̄a ho t̄iáa poni yi wón wee jí b̄io á ĩ wee b̄io.» ³⁸ Ó o Pilaate t̄ara a yi: «T̄iáa poni léee webio?»

(Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25)

B̄io ó o bía būn vó ó o t̄n̄ ló léee yú 6a zúifùwa á bía n̄n 6a yi: «Īnén c̄n̄ ó o n̄i mu yí wó yí khon b̄io woon yi. ³⁹ Hen ká ho *Paaki s̄nú sansan d̄n̄, à mi le ĩ lén o kàsó n̄i búí día. Awa, á mi wi à 6a zúifùwa b̄e lé yia à ĩ día le?» ⁴⁰ A 6a wee b̄io na a yi ká 6a w̄amaka: «B̄ueé! Yí día wón. O Barabaasi lé yia á ū lén día.» Ó o Barabaasi j̄n̄n̄ h̄ia lé o n̄i-kāanii.

* 18:32 Hen ká 6a zúifùwa le mí ĩ búe o n̄pue, à 6a lèeka a lè hā huua. Ká ho Oroomusa le mí ĩ búe o n̄pue, à 6a búee wo ho kùrùwá wán.

19

¹ O o *Pilaate wáa n̄n le jii ba dásíwá yi le 6a 6ua a Yeesu lée ha lè hã làbàanì. ² Ba dásíwá mu tã ho kírì lè hã kíkara á dó a jùhũ yi, à 6a zíníá wo lè ho kán6un muhũ.* ³ Ba wee 6uee ðín o yahó ká 6a bío: «*Zúifùwa bée, Foó!» Ká 6a à dé o sáarà yi.

⁴ O o Pilaate t̄n zoó ló mí z̄i yi, á lée bía n̄n 6a zúifùwa yi: «Àwa, ì bía le 6a 6ua a 6uee léráa à mi z̄r̄n le ìnén c̄n o n̄i mu yí wó yí khon bío woon yi.» ⁵ O Yeesu 6a wáa 6uan lóráa ho khũuhũ, ká hã kíkara kírì wi o jùhũ yi, á mún z̄á ho kán6un muhũ. O o Pilaate bía n̄n 6a zúifùwa yi: «Lé o n̄i mu na wáa.» ⁶ Bío 6a yankarowà júnása lè 6a parowà m̄n o Yeesu á 6a wee bío p̄np̄n̄: «Búεε wo ho *kùrùwá wán! Búεε wo ho kùrùwá wán!» O o Pilaate bía n̄n 6a yi: «Minén mi bεεre wáa fé o vaa búεε ho kùrùwá wán. Inén c̄n ó o n̄i mu yí wó yí khon bío woon yi.» ⁷ A 6a zúifùwa bía n̄n wo yi: «Warén làndá yi, ó o n̄i mu ko lè ho búéró lé bío ó o le mí lé le Dónbeenì Za.»†

⁸ Bío 6a bía ká wíokaa záníá o Pilaate làa sòobεε. ⁹ O o wáa bò mín là a Yeesu yòò zon le z̄i-beenì yi, á zoó t̄ara a yi: «Lée wen ùnén wee lé yi?» O o Yeesu yí dó mí jii wo yi. ¹⁰ O o Pilaate wáa bía n̄n wo yi: «Éee! Lé ìnén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí z̄u le ù díaró tàá ù búεεró ho kùrùwá wán b̄n p̄nká wi ìnén c̄n le?» ¹¹ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Fo yí dà máa yí p̄nká ìnén wán, ká le Dónbeenì yí n̄n ho foñ. Lé b̄n n̄n á ȳa dó mí ù n̄i yi wékheró 6uàa á po ùnén wékheró.»

¹² A lá b̄n jii wán ó o Pilaate wáa wee cà bío ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká 6a zúifùwa wíokaa wee bío p̄np̄n̄: «O n̄i na ká á fo díá ó o wà se fo yín̄n ho *Oroomu bée b̄n b̄nlo. Nùpue na le mí lée bée se wón wee penka lè ho Oroomu bée.»

¹³ Bío ó o Pilaate j̄á h̄n bióní so, ó o le 6a 6ua a Yeesu léráa ho khũuhũ à vaá ðíní ho lahó na 6a le «Lún na hã hue-penlenwà bá yi.» Mu heberemu 6a le «Kabataa.» Lé h̄n lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítii flinii. ¹⁴ Mu wó le wizonle na lée h̄nì ì wé 6a ho *Sabaa zon, ho *Paaki s̄nú díró p̄ahũ, ká le wii yòò fárá. O o Pilaate wáa bía n̄n 6a zúifùwa yi: «Lé mi bée na.» ¹⁵ A 6a wee bío p̄np̄n̄: «Búe o! Búe o! Búεε wo ho kùrùwá wán.» O o Pilaate bía: «Mí wi à ì búεε mí bée ho kùrùwá wán kénkén le?» A le *Dónbeenì yankarowà júnása bía n̄n wo yi: «Wa bée 6úi mía ká mu yín̄n ho Oroomu bée.» ¹⁶ O o Pilaate wáa dó a 6a n̄i yi le 6a búεε ho kùrùwá wán.

* **19:2** Ba bá-zàwa lè 6a n̄i-beera lé bia yánkaa dà hã s̄l-muna wee z̄l. Hã yáwá fù here. Hã kírìwà na wó lè ho s̄nú 6a wee wé kúee 6a bá-zàwa júná yí à zéenínáa 6a bá-zàmu p̄nká bío. Ká bío 6a wi à 6a z̄uánka a Yeesu yi, á 6a yú ho kán6un muhũ 6úi á 6a lá zíníá làa wo á dó hã kíkara kírì o jùhũ yi. † **19:7** Mi lorì Levii nùwà v̄uhũ (Lévitique) 24.16

O Yeesu húmú

(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

A 6a dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷ Ba nɔn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí bεεre pã á lóráa ho lóhó món, ho lahó na 6a le «Nún-6òkuee» yi. Mu heberemu á 6a wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón lahó so 6a 6úaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún 6úaa 6a nùpua nùwá ñun 6úí há kùrùwáwá wán làa wo. O ní-kéní wí là a nín-tíání, ká a ní-kéní wí là a nín-káahó, ó orén zoó wí ho t̄ahú. ¹⁹ O Pilaate nɔn le ñii le 6a túa b̄io ká yòo búεε o Yeesu ñúhú yi ho kùrùwá wán: «Yeesu, NAZARÉETE N̄II, ZÚÍFÚWA BÉε.» ²⁰ Ba *zúífùwa c̄εr̄εε káránna b̄io túara a Yeesu ñúhú yi, lé b̄io ho lahó na 6a 6úaa wo yi yí ñayi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu lat̄enmu, lè mu ker̄εεkimu. †
²¹ A le Dónbeení yankarowá ñúnása wà 6uara a Pilaate c̄ón á 6ueé bía nɔn wo yi: «Fó lá yí ko à ũ túa <zúífùwa b̄εε>, ká ũ túa <o nùpue mu le mí le 6a zúífùwa b̄εε.>» ²² O o Pilaate bía: «B̄io á í túara á à ð̄n làa b̄io mu ð̄nnáa.»

²³ B̄io 6a dásíwá 6úaa o Yeesu vó, á 6a nùwá náa na 6úaa wo sankaa o s̄í-z̄inia á ká a báká na 6a t̄á á b̄liminí m̄ia yi. ²⁴ A 6a dásíwá wee b̄io mín yi: «Mí yí le wa l̄εka ho à sankaráa ho. Mí wa wé le ñún-s̄ini b̄io à z̄úrnáa ȳia ho ò s̄í yi.» Mu wó ká s̄ii à le Dónbeení b̄ioní v̄uahú b̄io na túara à wé à ñii sí: «Ba sankaa í s̄í-z̄inia, á wó le ñún-s̄ini b̄io à z̄úrnáa ȳia á í dà-z̄inii dà-kéní 6úí s̄á yi.» § A b̄un lé b̄io 6a dásíwá b̄en wó.

²⁵ B̄ia ð̄n 6ó a Yeesu kùrùwá yi, lé 6àn nu, lè 6àn nu 6àn h̄n̄ló, là a Mari, o Kolopaasi 6àn háa, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na 6a le Makadala yi. ²⁶ B̄io ó o Yeesu m̄ɔn mín nu, á m̄ɔn mí ñi-kenínii na ó o wa à wón ð̄n 6àn nu ñis̄ání, ó o Yeesu bía nɔn mín nu yi: «Háa mu, lé ũ za na.» ²⁷ O o bía nɔn o ñi-kenínii mu yi: «Lé m̄in nu na.» A wáa lá hón p̄ahú so ñii wán, ó o ñi-kenínii wáa fó a á vaá buan.

²⁸ B̄un món, ó o Yeesu wáa z̄ú le mu b̄io 6úen6úen ñii sú, ó o bía b̄io ká: «Nu-h̄aní dà mi»*, à s̄iinínáa le Dónbeení b̄ioní v̄uahú b̄ioní ñii. ²⁹ Mu wee wé à d̄εε 6úí bàrá s̄uaráa b̄in á sú lè ho ð̄v̄én bè-ñia †, á 6a dásíwá lá le d̄εε na wee k̄úiní mu ñumu á cú le v̄ind̄ε-za 6úí na 6a le *izoo pu 6úεen̄i yí á z̄íira ho ð̄v̄én bè-ñia yi yòo dá a Yeesu yi. ³⁰ B̄io ó o Yeesu ȳεera mu, ó o bía: «Mu b̄io 6úen6úen ñii wáa sú.» B̄io ó o bía b̄un, ó o 6úera mí ñúhú ò o húrun.

† 19:20 Mu heberemu lé 6a zúífùwa 6àn b̄ioní, á mu lat̄enmu lé ho Oroomusa 6àn b̄ioní, ká mu ker̄εεkimu ð̄en lé le b̄ioní na 6a dà wee b̄ioráa làa mín. Mu túara lè há b̄ioní b̄io ð̄n mu à 6a 6úen6úen ð̄an̄ mu wé kárán. § 19:24 Mí loñ Lení v̄uahú (Psaumes) 22.18 * 19:28 Mí loñ Lení v̄uahú (Psaumes) 69.22; 22.16 † 19:29 Ho ð̄v̄én bè-ñia fù lé 6a ñi-khenia lè 6a dásíwá bè-ñunii. Ho yáwá s̄í.

³¹ Mu wó le wizonle na lée híní ì wé ho *Sabaa zoñ, à bio á hón Sabaa so lée Sabaa beení†, á 6a zúifùwa júnása yí wi à 6a díá bíá 6a búaa há kùrùwáwá wán. Á 6a 6ueé flora a Pilaate le o bío le 6a fi 6a zení à 6a hí fùafùà à 6a liiní 6a. ³² Á 6a dásíwá wáa 6ueé fù 6a nùwá jùn na 6a búaa o nísáa zení, ³³ Á 6a le mí ì loñ ò o Yeesu húrun. Lé bñn te bio 6a yí fùráa o Yeesu zení. ³⁴ Ká 6a dásíwá nì-kení màhá pá cú a dòkóní lè mí cànbúa. Á le cãni lè mu jumu dènia ló bñn. ³⁵ Yia mà mu bíowa mu ttiá á mɔn mu mítén. Bio ó o wee mí bon. O zū kénkén le bio mí wee mí lé ho ttiá poni. O wee mí mu ttiá bèra a na à minén mún dé mi sía o Yeesu yi. ³⁶ Mu bon. Mu wó ká bèra a na à bío túara le Dónbeení bíoní vūahú yi à jii sí: «Hàrí o hūule dà-kení á yí fù.» § ³⁷ Á mu mún pá bñnia túara: «Ba à fá mí yio yia 6a cú wán.»*

O Yeesu nùuló bio

(*Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56*)

³⁸ Bio á bñn wó khíina, ó o Zozeefu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á vaá flora a *Pilaate le o na le níi mí yi le mí lá a Yeesu sãnia vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu nì-kenínií búii, ká a màhá lá yí wi à mu zñn lé bio ó o wee zñn 6a *zúifùwa júnása. O o Pilaate nɔn mu níi wo yi. O o Zozeefu wáa 6ueé lá a Yeesu nì-hínmu. ³⁹ O o Nikoðemu, yia hía 6uara a Yeesu cón ho tñnaahú búii yi, á mún 6uara. O 6uan mu bio búii na sãmu sí na wó lè ho míirè á lúnkaa làa bio 6a le aloweesi á guararãa. Mu búenbúen yú há kiloowa 6óní làa píru. ⁴⁰ O orén là a Zozeefu páania lá a Yeesu nì-hínmu à 6a kúaa mu bio mu ho nùuló dèe wán á bá là a Yeesu nì-hínmu, làa bio 6a zúifùwa wee wé nùnãa mí nì-hía. ⁴¹ Vñsía 6uahó búii wi hen na 6a búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán nísání á bú-finle búii wi yi á nùpue ðñn yí nùuna yi. ⁴² Lé dén 6a dó a Yeesu yi, lé bio mu zoñ à 6a zúifùwa wee wíoka mítén á lée híní ì wérãa ho Sabaa, à le búure mu mún sùarãa yi bñn.

20

O Yeesu vèera

(*Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12*)

¹ Ho dimaasi zoñ yinbíi bùirií, ó o Makadala Mari wà van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yùííi. O o Mari mɔn à le hue-beení na lá pon le búure jii á héra. ² O o lùwa vaá yú a Simɔn Piere là a nì-kenínií na ó o Yeesu wa, á bíá nɔn 6a yi: «Ba léra a Nùhúso le búure yi, á wa yí zū hen na 6a dó a yi.» ³ O o Piere là a nì-kenínií na so wáa wà van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwá jùn wee lùwí ká a nì-kenínií na so màhá dàn lùwí po

† 19:31 Ho Sabaa beení: Ho Sabaa mu wi mí dòn lè há Sabaawa na ká lé bio ho lù mín yi lè ho Paaki sãnú. § 19:36 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 34.20 * 19:37 Mi loñ Zakari vūahú 12.10

a Piere, ó o vaá dñn ló a. ⁵ Ó o zoó búεεra lora le búure yi, ó o mən ho nùuló dèε à le díá, ká a màhǎ yí zon. ⁶ Ó o Simən Piere ɲən o mən búεé dñn, á wón yòó zon le búure yi, á zoó mən ho nùuló dèε à le díá. ⁷ O mún zoó mən le nín-kéní na lá pon o yahó yi à le bun sese bàrá mí dòn, dén yí páanía yí bàrá lè ho nùuló dèε. ⁸ Ó o nĩ-kenínii na lá búεé dñn ho yahó màhǎ yòó zon. Bío ó o mən mu kà, ó o tà le o Yeesu vèera bío bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeení bíoní vūahǎ bíá le o Yeesu ko ò o vèe, ká 6a nĩ-kenínia lá ñn yí zū le bíoní mu kúará. ¹⁰ Bún mən á 6a nĩ-kenínia nùwǎ ɲun bíníá khí6on.

*O Yeesu zéenia miten là a Makadala Mari
(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)*

¹¹ Ká a Mari wón bíníá 6uara búεé ñn le búure ɲii wee wá. O wee wá ká a búεε loñ le búure yi. ¹² Ó o mən le Dónbeení tonkarowà na ló ho wáyai nùwǎ ɲun na zǎ hǎ sǐ-poa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu nĩ-hínmu lá wi yi. O nĩ-kéní kará làa hen na ó o ɲúhǎ lá dó yi, ò o nĩ-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yi. ¹³ A 6a tonkarowà mu wee tùa o Mari yi: «Hǎa mu, léε webio nən fo wee wáráa?» Ó o Mari bíá nən 6a yi: «Ba búεé léra í Núhúso á í yí zū hen na 6a dó a yi.» ¹⁴ Bío ó o Mari bíá bún vó, ó o yèrémáa khii mən o Yeesu ò o ñn. Ká a màhǎ yí zūna a. ¹⁵ Ó o Yeesu wee tùa wo yi: «Hǎa mu, léε webio nən fo wee wáráa? Léε wée á fo wee cá?» Ó o Mari wáa wee leéka le lé o vínsia 6uahó 6anso wee tùa mí yi, ó o bíá: «Hen ká lé únén búεé léra a Yeesu mu à ù zéení hen na fo dó a yi làa mi, á í vaá lá a.» ¹⁶ Ó o Yeesu von wo: «Mari!» Ó o Mari dèénia zūna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu: «Arabunii!» Mu kúará le: «Nĩ-kàránlo.» ¹⁷ Ó o Yeesu bíá nən wo yi: «Día mi. Í ñn yí yòora í Maá cǎn. Lén vaa yí bíá dó mí sǐa mií búenbúen, bíá lé wàn zàwa, à bío na 6a yi le í wee yòó í Maá Dónbeení na mún lé mǐn Maá Dónbeení cǎn.» ¹⁸ Ó o Makadala Mari mu wáa wà vaá bíá bío ká nən 6a nĩ-kenínia yi: «Í mən o Núhúso!» Ó o Mari lá bío ó o Yeesu bíá á fεεra nən 6a yi.

*O Yeesu zéenia miten lè mí nĩ-kenínia
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)*

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zon zǐhǎ, ó o Yeesu nĩ-kenínia kúaa mǐn wán le zǐi búí yi. Ba pon hǎ wonna búenbúen á dóka, lé bío 6a zǎna 6a *zúífùwa ɲúnása. Yío búεé tí, ò o Yeesu búεé ñn 6a tǎhǎ, ò o bíá nən 6a yi: «Le ho héeà keñ làa mia.» ²⁰ Bío ó o bíá bún vó, ó o zéenia mí níní lè mí dòkóní làa ba. A 6a nĩ-kenínia sǐa wan làa sòobéε bío 6a mən o Núhúso bío yi. ²¹ Ó o Yeesu tǐn bíníá bíá nən 6a yi: «Le ho héeà keñ làa mia. Bío á í Maá tonkaaráa mi ho ñmǐjá yi, lé bún 6àn sǐí á ínén mún ñ tonkaráa mia.» ²² Bío ó o bíá bún vó, ó o pèera mí ɲii sǎnsǎmu kúaa 6a wán ò o bíá: «Mí yí le Dónbeení Hácírí. ²³ Hen ká

mi wé tà séra nùpue léé nùpue bè-kora díá n̄n wo yi, á le Dónbeení mún ñ s̄n b̄anso bè-kora á à díá. Ká mi wé p̄á le mi máa s̄n nùpue léé nùpue bè-kora máa díá, á le Dónbeení mún máa s̄n wón b̄anso bè-kora máa díá.»

O Yeesu zéenia m̄iten là a Toma

²⁴ P̄āhū na ó o Yeesu b̄ueé zéenia m̄iten lè mí ñ-kenínia, ká 6a ñ-kéní lá mía b̄ín. O yèni 6a le Toma, 6a mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ A 6a ñ-kenínia na ká bía n̄n wo yi le mí m̄n̄n o Nuh̄so. O o Toma bía n̄n 6a yi: «Ká ínén yí m̄n̄n h̄ā h̄ia f̄āni o n̄n̄n yi, á yí b̄ò ì n̄n-kíza h̄ā wán, á yí b̄ò ì n̄n̄n o d̄okóní f̄nló wán, á ì máa tà mu.»

²⁶ Ho dimaasi na s̄ā b̄ín, á 6a ñ-kenínia t̄n kúaa mí wán le z̄i yi ká a Toma wi làa ba. A 6a pon h̄ā wonna á d̄oka. O o Yeesu t̄n b̄uara b̄ueé d̄n̄n 6a t̄h̄h̄, ò o bía n̄n 6a yi: «Le ho h̄érà k̄n̄n làa mia.» ²⁷ O o bía n̄n o Toma yi: «Buee bè ù n̄n-kíza ì n̄n̄n f̄āni wán loñ, à bè ù n̄n̄n ì d̄okóní f̄nló wán. W̄āa yí b̄ín̄n̄n yí titika, ká ù tà le ì v̄era b̄io bon.» ²⁸ O o Toma bía n̄n o Yeesu yi: «Fo lé ì Nuh̄so á lé ì Dónbeení.» ²⁹ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Fo dó ù s̄i m̄i lé b̄io á fo m̄n̄n mi. Ká b̄ia m̄h̄ā dó mí s̄ia m̄i à 6a yí m̄n̄n mi b̄án p̄úná s̄i.»

³⁰ O Yeesu pá b̄ín̄n̄n wó yéréké biowa c̄èr̄è á 6a ñ-kenínia m̄n̄n ká mu yí túara ho v̄ūah̄ na k̄ā yi. ³¹ B̄io túara k̄ā léé b̄io na à na à mí d̄āñ tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení m̄n̄n léra, le o lé le Dónbeení Za b̄io bon, à b̄io mi ì dé mi s̄ia wo yi, à mí yí le muk̄āñ binbir̄i or̄én p̄anká yi.

21

O Yeesu wioka zéenia m̄iten lè mí ñ-kenínia

¹ B̄ún m̄n̄n, ó o Yeesu b̄ín̄n̄n zéenia m̄iten lè mí ñ-kenínia. B̄ún wó ho Tiberiade v̄ū-beení j̄ii. B̄io k̄ā lé b̄io ó o zéenia lè m̄iten làa ba. ² Wizonle b̄úí, ó o Yeesu ñ-kenínia b̄úí p̄án̄n̄n wi. Ba lé o Sim̄n Piere, là a Toma na 6a wee ve làa Hénbéní, là a Natanaȳele na wee lé ho Kalilee k̄ōh̄ lóhó na 6a le *Kanaa yi, là a Zebedee z̄āwa, là a Yeesu ñ-kenínia n̄w̄ā j̄un b̄úí. ³ O o Sim̄n Piere bía n̄n b̄ia ká yi: «Ī ì lén vaá pa 6a cewà.» A 6a le mí ì bè làa wo. A 6a w̄āa zon ho wooh̄ w̄ā, á vaá pan f̄é̄e ho tá t̄n̄n à 6a yí f̄ò h̄ar̄i ceza yà-kéní.

⁴ B̄io ho tá wee t̄i, à b̄ún ò o Yeesu b̄ueé d̄n̄n mu j̄umu j̄ii. Ká a ñ-kenínia m̄h̄ā yí z̄ūna a. ⁵ O o Yeesu von 6a túara yi: «W̄ān b̄ónlowà, mi yú cewà le?» A 6a bía n̄n wo yi: «Wa yí f̄ò d̄è̄e.» ⁶ O o bía n̄n 6a yi: «Mi w̄āa lèe mi z̄ūán dé lè ho wooh̄ n̄n-t̄ián̄n̄n á mi ì yí 6a cewà.» A 6a lèera ho z̄ūán dó á vá le mí ì h̄óní ȳòò dé ho wooh̄ yi, á 6a h̄ón̄n̄n san lé b̄io ho sú lè 6a cewà. ⁷ O o ñ-kenín̄n̄n na ó o Yeesu wa w̄āa bía n̄n o Piere yi: «Yia d̄n̄n k̄ā lé o Nuh̄so.»

Bïo ó o Piere ná le o lé o Núhúso, ó o lá mí báká na ó o lá tera á zã ò o yéran zon mu ñumu yi wee lé o Yeesu cón. ⁸ Ba ñi-kenínia na ká bán pà ho woohú vá lè 6a cewà na 6a vūn cèrèe 6ueé lóràa. Ba lá yí nàyi lè le 6ón6óore, 6a à yí lòn mæeterewa khimàni sii làa de. ⁹ Bïo 6a lée dñn á 6a mən hã donfūaa à 6a cezàwa bô hã wán, á mən ho búurú. ¹⁰ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mi lén 6a cewà na mi vūn bùaa yen 6úi 6uennáa.» ¹¹ O o Simən Piere yòó zon ho woohú ò o vá ho zùán lè 6a cewà lée día. Ce-beera 6úará-hèñun làa píru làa bùaa tñn lé bía ló ho zùán mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mi 6uee dí.» Ba 6úen6úen á yía henía mí sii tùara a Yeesu yi le o lé o yén wón mía. Ba zū le mu lé o Núhúso. ¹³ O o Yeesu vá 6ueé 6ó 6a yi, ò o lá ho búurú lè 6a cezàwa sankaa nən 6a yi. ¹⁴ Bïo kà lé mu zen cúa-tñn ká a Yeesu wee zéeni míten lè mí ñi-kenínia o vèeró món.

Bïo ó o Yeesu bía nən o Piere yi

¹⁵ Bïo 6a dú vó, ó o Yeesu tùara a Simən Piere yi: «Zān za Simən, fo wa mi po bïo á bía ká waráa mi le?» O o Simən le: «Ūuu, Núhúso, fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bía bïo sã miñ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo.» ¹⁶ O o Yeesu bñía tùara a yi mu cúa-ñun níi: «Zān za Simən, fo wa mi le?» O o Simən le: «Ūuu, Núhúso, fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bía bïo sã miñ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo.» ¹⁷ O o Yeesu pá bñía tùara a yi mu cúa-tñn níi: «Zān za Simən, fo wa mi le?» A mu 6óonía a Simən Piere yi lé bïo ó o Yeesu tùara a yi mu cúa-tñn níi le o wa mí le. O o bía nən o Yeesu yi: «Núhúso, fo zū bïo 6úen6úen. Fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bía bïo sã miñ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo. ¹⁸ Le í mĩ ho tũiá na foñ: Bïo á fo hía lé o yàró ká ũ wee ca ũ kuio ká ũ lén va hen na á ũ sñi vá yi. Ká fo khii kina po bïo kà, á ũ wé è ben ũ bàra á ñi-veere 6ueé ca ũ kuio mu á à 6ua fo ò varáa hen na á fo yí wi á ũ va yi.» ¹⁹ O Yeesu bía hñn bioní so à zéenináa bïo ó o Piere á à híràa síí á à déràa ho cùkú le Dónbeení yi. Bïo ó o bía hã bioní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi fèe.

²⁰ O o Piere yèrémáa khii mən o ñi-kenínii na ó o Yeesu wa ò o bô 6a yi. O lé yía nənzoñ 6úera van là a Yeesu cón ká 6a kará ho dñnló ñuhú yi á tùara a yi: «Núhúso o, lé o yén á à de fo ò na?» ²¹ Bïo ó o Piere wáa mən o ñi-kenínii mu, ó o tùara a Yeesu yi: «Núhúso o, á wón na kà bïo 6èn khii wé kaka?» ²² O o Yeesu bía nən o Piere yi: «Hen ká í wi ò o keñ bñn à í bñni 6uee yí, se bñn wáa yí ciran fo. Ūnén día à ũ bè miñ.» ²³ Dén bioní so bïo yi, á bía tà a Yeesu bïo wáa wee hée bío le o ñi-kenínii mu máa hí. O o Yeesu ñəñ yí bía là a Piere le o ñi-kenínii mu máa

hí. O bía le: «Hen ká í wi ò o kẹ́n bín à ì bíní 6uee yí, se bún wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón nǐ-kenínii nǐ-kéní kéní so lé yíà mà bío wó kà tǔiá, á túara mu. Á wa mún zǔ le bío ó o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá bíníá wó bǐo cèrèè. Ká 6a lá le mí ì tẹ mu yi lẹ mí dà-kéní kéní á à túa, á hǎ vǔnna na mu ù túa yi á kúeení lá máa yí lé hǎ booró.

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vūahū

Vūahū túaró ñuhū

Ho vūahū na kà lé o Luki vōnna bïo ñun ñii na o túara.

Bïo zéénia wéréwéré ho vūahū mu yi, lé bïo 6a kèrètíewa kuure wee dèráa wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáyai lè le Dónbeení Hácírí liiró o ñikenínia wán bïo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure ñuhū búaró ho Zeruzaleemu yi o Yeesu yòoró ho wáyai món (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhū lua na ká yi bïo (8–12).
4. Bïo le wó wó dōnnáa ho ðímíjǎ kǎna búenbúen yi (13–28).

Ho vūahū mu yi á wa mún ñ mi le lònbee lè mí síiwà na 6a kèrètíewa kuure kǎa yi.

Mu bïowa na bïo bía ho vūahū mu yi, lé bün héra ho tonló na 6a kèrètíewa ko a 6a sá lén fée ñii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho ðímíjǎ lè mí kúarǎa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí ñii nǎn le le Dónbeení Hácírí á à lii

¹⁻² Tiofile,* bïo ó o Yeesu hía wee wé làa bïo búenbúen na ó o hía wee kení lè 6a nùpua mí tonló ñuhū búaró pǎahū à vaa búe bïo le Dónbeení buan wo yòorarǎa ho wáyai á ñ bía bïo ñ nín-yání vūahū yi. Sǎni ò o yòo ho wáyai, ó o bía mí sòobábíoní lè le Dónbeení Hácírí pǎnká á nǎn 6a nùpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bïo ó o húrun bínia vèera ó o zéénikaa mítén làa ba hǎ wizooní búarǎa-ñun yi á wó bïo cèrèè à 6a zūn ká a yïo wi lua bïo bon. Hón wizooní so yi ká 6a páanía wi mín wán, ó o wee bío le *Dónbeení béení bïo na 6a yi.

⁴ Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bïo ká nǎn 6a yi: «Mí yí lé ho Zeruzaleemu yi. Mí keení bín à pa bïo á ñ fèra bía bïo làa mia, mu hǎmu na á ñ Maá dó mí ñii le mí ñ na. ⁵ O Zǎn hía wee bátizé lè mu ñumu ká mínén bán á à bátizé lè le Dónbeení Hácírí hen làa wizooní bïo yen.»

O Yeesu buan yòora ho wáyai

⁶ A bía làa wo páanía kará túara a yi: «Núhūso, lé hón pǎahū so á fo ò wíoka a *Isirayele ñipomu bïo á 6a à keení mítén le?»

⁷ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Ho pǎahū lè le wizonle á mí yí ko mi túa zūn. O Maá mí dòn lé yía bàrá mu mítén. ⁸ Èe ká pǎahū na le Dónbeení Hácírí á à lii mí wán yi, á mí ñ yí ho pǎnká. Mí ñ

* **1:1-2** Tiofile: Le yèni mu kúarǎa lé bïo ká «Yia le Dónbeení wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bïo yí tà yí zū sese.

wé í seéràso á à bío í bío ho Zeruzalεemu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kána búenbúen yi, lè ho ðímíjǎ kùaràa búenbúen yi mún.»

⁹ Bío ó o bía hǎn bíoní so wó, ó o buan yòó wà ho wáayi ká 6a ðín wee loń. A le dùndúure búí ló buée tun wo yi, á 6a yi máa mi a. ¹⁰ Bío 6a ðín fá mí yǐo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòó wà yi, yǐo buée tí à báawa nùwǎ jun na zǎ hǎ sí-poa á ðín 6a nǐsǎní, ¹¹ á wee bío làa ba: «Kalileesa, mi ðín hen wee loń ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le Dónbeení léra mi ðahú á buan yòoraràa ho wáayi á khíi bíní ì buen làa bío mi mǎnnáa wo ká a yòó wà bío síi.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² Bún mún á 6a tonkarowà ló le búee na 6a wee ve làa Oliivewa vǐnsǎa búee wán á bǐnía lion ho Zeruzalεemu. Le búee mu lè ho lóhó á à yí kilomεetere dà-kéní síi. ¹³ Bío 6a líi zon ho Zeruzalεemu yi, á 6a vaá yòora ho nónwíohú na 6a lá wee wé kúee mín wán yi. Bía kera bǐn lé o Piere, o Zǎn, o Zaaki là a Andere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Simǎn na 6a le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba búenbúen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páaní fio le Dónbeení yi lè 6a háawa búí, là a Yeesu 6an zàwa lè 6an nu Mari.

Yia zon o Zudaa laho

¹⁵ Wizonle búí, ká bǐa tà a *Krista bío na kúaa mín wán á à yí lòn nùpua búarà-hèzǐn síi, ó o Piere hǐnǎn yòó ðín 6a ðahú ò o bía: ¹⁶ «Wàn zàwa, bío le Dónbeení Hácíríi bía là a *Daviide jii le Dónbeení bíoní vūahú yi á lá ko à mu wé. Le fèra bía mu ho vūahú mu yi o Zudaa dǎní yi, wón na dú bǐa wǐira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure nùpua nǐ-kéní, á níi lá wi ho tonló dà-kéní yi làa wen.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalεemusa búenbúen zū mu le o wékheró wárí na 6a saánía làa wo, lé ðío ó o yà lè ho mǎhú. Hón mǎhú so lé hǐa ó o lion yi lè mí yahó, á píohó nà, á fin-sǎníwà ló kúaarà ho tá yi. Lé bún te bío 6a wee veráa ho mǎhú mu làa «Hakelidama.» Bàn bíoní yi á mu kúarà le «cǎni mǎhú.»

²⁰ Ó o Piere bǐnía bía: «Bìo túara hǎ lení vūahú yi lé bío kà: «O zǐi ko le ðín coon à nùpue yí zo»‡ Mu mún pá bǐnía túara: «O búí ko ò o zo a laho».§ ²¹⁻²² Lé bún nǎn ó o nùpue búí ko ó o dé wa wán à wé o Núhúso Yeesu vèeró seéràso. Bǐa ó o nùpue mu ko ò o lé ðahú, lé bǐa làa wen páanía bò mín ho pǎahú búenbúen na ó o Núhúso Yeesu làa wen vará yi, à lá pǎahú na ó o Zǎn Batiisi bátízera wo jii wán, à vaa búe pǎahú na ó o buan yòora ho wáayi.» ²³ A 6a wǎa zéénía 6a nùpua

† 1:13 Mi loń Matiye vūahú 10.4 ‡ 1:20 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 69.26

§ 1:20 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 109.8

nùwã jun, o Matiasi là a Zozεεfu na 6a wee ve làa Baasabaasi tãã Zusituusi. ²⁴ Bũn mɔn á 6a búenbúen páania flora kà síi: «Núhũso, ùnén lé yia zũ 6a nùpua búenbúen sía. Zéeni yia á ù léra 6a nùwã jun na kà t̄ahũ làa wen, ²⁵ yia á à zo a Zudaa lahó ù tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díá ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» ²⁶ A 6a wó le jún-sini b̄io à zũrínáa yia le Dónbeenĩ léra, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó 6a tonkarowà píru dòn na ká wán.

2

Le Dónbeenĩ Háciri lion

¹ Ho Pãntekoote zoñ, á bia tà a *Krista b̄io búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kéní yi. ² Yio 6ueé t̄i à mu b̄io 6úi sã wee jí ho wáayi lòn pinpi-beenĩ na wee v̄a lè mí pánká b̄io síi, á 6ueé líí sú le z̄i na 6a kará yi. ³ A 6a le mí ì loñ à b̄io 6úi lòn d̄hũ d̄enni á sankaa lè mí dà-kéní kéní, á wi 6a búenbúen wán. ⁴ A 6a búenbúen sú lè le Dónbeenĩ Háciri, á 6a wee bío hã síí-viò bíoní, làa b̄io le Dónbeenĩ Háciri mu le 6a bíoráa.

⁵ Mu p̄ahũ ká 6a *zúifùwa 6úi na wee bè le Dónbeenĩ yi sese á ló ho ðm̄j̄ná kãna búenbúen yi, á 6ueé kará ho Zeruzalεemu yi. ⁶ B̄io 6a j̄á mu b̄io mu sã, á 6a d̄eniá 6ueé fò mín 6ùirí6ùirí. B̄ia tà a Krista b̄io b̄io na á 6a wee bío á b̄ia wi b̄in lè mí n̄i-kéní kéní wee jí lè mín kùrú bíoní, á mu sòobáa v̄iníkãa 6a dà. ⁷ Mu wó 6a coon dakh̄ina á 6a wee bío: «Ba nùpua mu na wee bío kà búenbúen so ȳinɔñ Kalileesa le? ⁸ A mu 6èn wó kaka á wa lè wa n̄i-kéní kéní wee j̄ináa b̄io 6a wee bío lè wán kùrú bíoní? ⁹ Warén na wi hen, á 6a 6úi lé 6a Paatewa. Ba 6úi ló ho Medii lè ho Elaamu lè ho Mezopotamii kãna yi. Ba 6úi ló ho *Zudee, lè ho Kapadoosi, lè ho P̄on, lè ho Azii kãna yi. ¹⁰ Ba 6úi ló ho Firizii, lè ho P̄anfili, lè ho *Ezipite kãna, lè ho Libii k̄hũ s̄sn-kéní na s̄arãa lè ho Sirεena yi. B̄ia ló ho *Oroomu yi mún wi wa t̄ahũ. ¹¹ Ba zúifùwa binbirí làa b̄ia yèrèmaa b̄o 6a zúifùwa mu b̄an Dónbeenĩ yi á mún wi hen. Ho Kerεetesa lè 6a araabuwà mún wi hen. Wa búenbúen á yia yí máa jí le Dónbeenĩ bè-beera na le wó na 6a wee bío lè wán kùrú bíoní wón mía.»

¹² Ba búenbúen wó coon, 6a yí zũ mu síí. A 6a wee bío làa mín: «B̄io kà màhã lée webio coon?» ¹³ Ká 6a 6úi bán 6èn wee yáa mí jiní yi ká 6a à bío: «Áyí, 6a bùaa jun sù wee khée.»

O Piere j̄i-cua na ó ofεera

¹⁴ O o Piere wãa h̄inɔn yòó ð̄in lè mí ninzawa tonkarowà píru dòn, ò o b̄ia p̄np̄nɔn nɔn 6a zãamãa yi: «Minén *zúifùwa lè minén na kará ho Zeruzalεemu yi búenbúen, mi jí b̄io á ì bío á a na mia sese: Mi ko à mi zũn̄ b̄io kà j̄uhũ. ¹⁵ Ba 6úi wee leéka le 6a nùpua mu jun sú wee khée, εε ká 6ueé. Lé bío á

mu lé le yǐnbíi léèrèwa bío dènú níi á wa wi yi! * ¹⁶ Bío ó o jì-cúa fεero Zowεele hía bía lé bún lan wee wé hã laà na kà wán.
¹⁷ Bío kà lé bío le Dónbeenĩ bía:

«Hã pǝnna vaa véenii á ì ì ben ì Hácírí
 à le è fè 6a nùpua búenbúen.

Mi zà-báawa lè mi zà-hĩnni
 á wé è fεε ì jì-cúa.

Mi yàrón-fla á wé è mi mu bíowa búii na 6a lá yí dà máa mi.
 Mi nĩ-kía á hã kònkórá wé è jĩ yi.

¹⁸ Mu bon. Hǝn pǝnna so yi á ì ì ben ì Hácírí
 á le è fè 6a báawa lè 6a hãawa na lé ì ton-sáwá,
 á 6a wé è fεε ì jì-cúa.

¹⁹ Mu bíowa búii na sǐi yí zũ
 á ì ì lén yòó ho wáayi,
 á à wé mu yéréké bíowa ho tá wán.

Le cǎni, lè ho dǝhũ,
 lè le minka yǐnii á à kεrí.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu
 á ho pǐihũ á à wé cǔencǔen lòn cǎni.
 Bún bíowa so búenbúen á à wé è vé
 ó o Núhũso wizon-beenĩ na cúkú wi á à dǎnáa.

²¹ Hón pǎahũ so yi ká nùpue léé nùpue na tà von o Núhũso
 yèni

à wón á à fen.†

²² «*Isirayεelesa, mi jí bío á ì ì bío á à na mia: O Nazarεete nĩ
 Yeesu fù léé nùpue na le Dónbeenĩ zéénia bío làa mia le mí
 wiráa. Mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeenĩ pánká na
 le wó là a níi mi tǎahũ, lé bún wee zéení mu. Minén miten yáá
 zũ mu. ²³ O nĩi mu á le Dónbeenĩ dó mí níni yí làa bío á le wi
 à mu wéráa. Le fèra zũ bío mi ì wé làa wo. Minén lé bío dá
 a bío yí zũ le Dónbeenĩ níi yi, á 6a búaa wo ho *kúrúwá wán,
 ó o húrun. ²⁴ Ká le Dónbeenĩ mahá fáa wo mu húmú níi yi, le
 vèénia wo. Mu húmú lá yí dà máa yí pánká o wán hùúu. ²⁵ O
 *Daviide hía bía bío kà o dǎni yi:

Ì hía wee wé mi a Núhũso ì yahó fεεε.

Orén lé yia wee 6ua miĩ bèra a na á ì yí dèdèeka.

²⁶ Lé bún non á ì sǐi wan,
 á bíoní búenbúen léé sǐ-wεε bíoní.

Hàri á ì zũn ì húmú bío,
 á ì sǐi pá à hĩ.

²⁷ Lé bío á fo máa día mi
 á ì máa va hen na 6a nĩ-hía wee va yi.

Fo máa tà ù ton-sá na á ù wa á máa soo.

²⁸ Fo zéénia mi lè ho wǝhũ na wee va le mukǎnĩ lahó yi.

* **2:15** Ba zúifúwa fù yí máa híni dí bío yǐnbíi hùúu, ká mu yínǝí 6a floró na 6a
 wee wé hã léèrèwa bío dènú pǎahũ wó vó. † **2:21** Mi loń Zowεele vǎahũ 3.1-5

Hen ká ì wi ù nìsání à ì sli wa wa dà khhí.†

29 «Wàn zàwa, mi le ì bío wàn òúaa Daviide bío wéréwéré na mia: O Daviide hía húrun á 6a nùuna, á búure pá dà wee zéeni ho zuia. 30 Bío ó o hía lé le *Dónbeení jii-cúaa fεεro, á zū le le Dónbeení hía báa á dóráa mí jii nɔn le mí ì na a béeni o mòmània nì-kéní búy yi, 31 ó o fèra zūna bío wa búee wé, ó o wáa bíaa a *Krista vèeró bío kà síi: Le Dónbeení máa díaa ó o máa va hen na 6a nì-híaa wee va yi, le máa díaa ó o máa soo. §

32 «O Yeesu mu le Dónbeení vèenía, á warén búenbúen lé mu seéràsa. 33 O búan yòora le Dónbeení nín-tíání. Lé bín ó o yú le Hácírí yi, dío ó o Maá dó mí jii le mí ì na. O 6era le fò wa nì-kéní kéní. A bñn lé bío mi wee mi á wee jí lònbió. 34 O Daviide wón yí yòora ho wáayi ká a màhá bíaa bío kà:

«O Nùhúso bíaa nɔn ì Nùhúso yi:

Búee κενί ì nín-tíání,

35 fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá,

á ù bò ù zení wán.»*

36 «Minén Isirayεele n̄pomu búenbúen ko à mi zūn mu kénkén le o Yeesu mu na mi búaa ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeení wó là a Nùhúso là a Krista.»

Bíaa tà a Krista bío nín-yání kuure

37 Bío 6a jí há bíoní mu, á há zon 6a dàkhíina, á 6a tùara a Piere le mí ninzàwa tonkarowá yi: «Wàn zàwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

38 O o Piere bíaa nɔn 6a yi: «Mi yèrémá mi yilera le mi wára, á mi nì-kéní kéní bátizé o Yeesu *Krista yèni yi, á mi bè-kora á à sèn ñ díaa. Bñn ká le Dónbeení á à na mí Hácírí mia. 39 Le Dónbeení dó mí jii nɔn minén le mí mòmània yi, làa bíaa na dání nàyi, bíaa búenbúen na ó o Nùhúso á à ve.» 40 O Piere pá bñnia bíaa há bíoní cèrèe á 6ó le 6a jùhú, á henía 6a síaa. O bíaa: «Ho lònbió nùpua yí se, mi lé 6a món, á tà ho káníló bío.» 41 Ba cèrèe tà a Piere bíoní yi á 6a bátizéra 6a. Mu zon á bíaa zon sã bíaa tà a *Krista bío yi jii, á à yí nùpua muaaseé tñn síi. 42 Ba wee tà jí 6a tonkarowá kàránló na á bán wee na 6a yi sese, á hácírí wó dà-kéní, á wee páaní sankaa ho búurú†, á páaní fio.

43 Barén le mí nì-kéní kéní á mu zon dà. Ba tonkarowá wee wé ho yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká. 44 Bíaa tà a Krista bío búenbúen fù 6un6uaa, á wee páaní kúee mí nii bío mín wán. 45 Ba fù wee yèé mí manawá, le mí zíní, le mí bíowa, á sankaa wárí na mín yi làa bío 6a nì-kéní kéní koráa. 46 Làa wizooní búenbúen ká 6a wee páaní kúee mín wán le

† 2:28 Mi loí Lení vùahú (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mi loí Lení vùahú

(Psaumes) 132.11 * 2:35 Mi loí Lení vùahú (Psaumes) 110.1 † 2:42 Ba

zúífùwa fù wee wé cèeka ho búurú là vé, á bè yi díráa. Ká a Yeesu dñnló na ó o dú le mí nì-kenínia món, á bíaa tà a bío wáa wee wé mu à leékaráa o Yeesu mu bío.

*Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi à máa khí. Ba wee páaní sanká ho búurú mí zíní yi, à dí mí ðĩnló lè le sí-wεε ká bíoní mía mu yi. ⁴⁷ Ba wee khòoní le Dónbeenĩ, á mu nĩpomu búenbúen wee wíoka 6a yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Nùhũso wee vá bĩa ó o kánĩa à kúee 6a kuure nùpua wán.

3

O Piere là a Zãn wεéra a mùamúa

¹ Wizonle búí, ó o Piere là a Zãn hĩnɔn wee yòo le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi le wi-háarè fióró pãahũ. ² Ba yòó wee dã ò o nĩ búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ zũajĩ na 6a wee ve làa Zũajĩ-senĩ* jii. Làa wizooní búenbúen ká 6a wee lá a 6uee díá bĩn ò o wé fioka le wárí bĩa wee 6uee zo le zĩ-beenĩ lún mu yi cón. ³ Bĩo ó o Piere là a Zãn wà 6ueé zo ó o mɔn, ó o le 6a hã mí. ⁴ A bán fá mí yĩo wo yi, ò o Piere bía: «Loĩ wɛn sese.» ⁵ O o nĩ 6èn wãa wíokaa fá mí yĩo 6a yi. O wee leéka le 6a hĩa a na bĩo búí mí yi. ⁶ O o Piere wãa bía nɔn wo yi: «Wárí 6ɛntĩn mía ĩ cón máa na foñ. Bĩo ĩ cón lé bĩo á ĩ ì na foñ. O Nazareete nĩ Yeesu *Krista pánká yi, à ù lii hĩnĩ yòo varáka.» ⁷ O o buan o nín-tiání bàhó yi á wee hooní làa wo. Mĩ lahó yi à bĩn ò o mùamúa mu zení là a nɔnkíkàá-yĩo dɛɛnía fá, ⁸ ó o tá yòó ðĩn mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeenĩ. ⁹ Ba zãamãa búenbúen mɔn wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeenĩ. ¹⁰ Bĩo 6a zũna le lé o nĩ na wee 6uee kɛɛnĩ fioka le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ Zũajĩ-senĩ jii, á 6a búenbúen zãna á wó coon bĩo wó a yi bĩo yi.

O Piere wee zéeni bĩo nɔn ó o nĩ wannãa

¹¹ Bĩo ó o nĩ yĩ máa lé o Piere là a Zãn món á 6a nùpua búenbúen wee bũuni 6uee zo 6a cón o *Salomɔn Sãnsá † yi. Ba búenbúen wó coon bĩo wó bĩo yi. ¹² Bĩo ó o Piere mɔn mu, ó o bía bĩo ká nɔn 6a zãamãa yi: «*Isirayɛlesa, léé webio nɔn ó o nĩ mu waró bĩo wórãa mía coon? Léé webio nɔn mĩ wee loĩnãa wɛn ká síi, ka lè mu lé warén waten lè wa pánká á nɔn ó o wee varákarãa, tàá lé bĩo wa bò le Dónbeenĩ yi bĩo yi. ¹³ O *Abaraahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu ‡ lè wán 6uãawa na ká bán Dónbeenĩ lé yĩa dó ho cùkú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten lé bĩa dó a ho pánká 6ãnsowà níi yi, á pã a bĩo o *Pilaate yahó, ká wón nɔn wãa lá tà le mí ì díá a. ¹⁴ O nĩ-térénnii na bĩo sí le Dónbeenĩ yi á mĩ pã bĩo, ò o nĩ-6úe na ho kàsó yi lén díaró

* **3:2** Zũajĩ-senĩ: Ba wee leéka le ho lé le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ zũajĩ búí na lée wi bĩa yĩnɔĩ 6a zũífũwa lahó na 6a wee kɛɛt yi le hã lara na bĩo sã 6a zũífũwa binbirĩ yi pãahũ. † **3:11** O Salomɔn Sãnsá: Ho lé le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ sãnsá na wi lè le wii hɛnĩ. Ho son á pon le zĩ-beenĩ mu lún sɔn-kénĩ na á bĩa yĩnɔĩ 6a zũífũwa dàa wee zo yi. Lé bĩn á ho làndá bĩo zéeniłowa hĩa wee kãrán 6a nùpua yi. ‡ **3:13** Mĩ loĩ Léró vùahũ (Exode) 3.6, 15

á mi sía màhã vá yi á fióra a Pilaate cón. ¹⁵ Lé bũn mi wó bórãa yĩa le mukãní bĩo wi níi yi. Ká le Dónbeenĩ màhã vèniã wo. Warén lé mu ãn sèérãsa. ¹⁶ O Yeesu yèni pànká, làa bĩo wa dó wa sía o yi lé bũn wéera a níi mu na mi búenbúen zũ á yĩo wi wán kã. Bĩo wa dó wa sía o Yeesu yi lé bũn nɔn ó o níi mu wan cunnãa làa bĩo mi búenbúen mɔn làa wo.

¹⁷ «Wàn zàwa, í zũ le bĩo minén lè mi júnãsa wó là a Yeesu á mi yí zũ jũhũ. ¹⁸ Εε ká lé kã síi á le Dónbeenĩ wórãa, à bĩo le hĩa bía mí jĩ-cúa fεerowà búenbúen jĩnĩ yi á yĩo lé. Le bía le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ A mi cén yèrèmá mi yilera lè mi wárá, à na miten le Dónbeenĩ yi, á dén á à sèn mi bè-kora á à díã. ²⁰ Bũn ká le è na hã pònna na mi ì yí ho héerà yi mia, á mi ì yí á à vũn yi, á mún n̄ na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o κεενί ho wáayi mànĩ fúaa pãahũ na mu bĩo búenbúen khĩi yèrèmãa wó mu bè-fla yi làa bĩo le Dónbeenĩ biarãa mu hàánĩ mí jĩ-cúa fεerowà jĩnĩ yi. ²² O *Mɔyiize bía bĩo kã: «Mi Núhũso Dónbeenĩ á à lén o jĩ-cúa fεero búi mĩn zàwa tĩahũ na ka lè í bĩo. Bĩo búenbúen na ó o wé è bío á à na mia à mi wé jĩ sese. ²³ Nùpue lée nùpue na khĩi yí maa jí a jĩ-cúa fεero mu bíonĩ, wón á à lén le Dónbeenĩ nĩpomu tĩahũ á à búe.» § ²⁴ A lá a Samuwεele jii wán á 6a jĩ-cúa fεerowà na khĩina lè mí nĩ-kénĩ kénĩ búenbúen á mún bía hã wizoonĩ na kã bĩo.

²⁵ «Bĩo le Dónbeenĩ dó mí jii nɔn mĩn ãuaawa yi lè mi jĩ-cúa fεerowà jĩnĩ á bĩo sã mia. Mi níi mún wi le *páanĩ yi, ãio le Dónbeenĩ bò lè mĩn ãuaawa pãahũ na le bía bĩo kã nɔn o *Abarahaamu yi: «Ū mònmanĩa bĩo yi, á hã zĩ-júnã búenbúen na ho tá wán á ì ì dúbua yi.» * ²⁶ Εε ká mu nín-yánĩ, á lé minén lé bĩa le Dónbeenĩ tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o ãuara bĩo yi. Le tonkaa wo ò o ãuee dúbua mia, à mi lè mi nĩ-kénĩ kénĩ khĩ mi wén-kora yi orén bĩo yi.»

4

O Piere là a Zãn ãn ho làndá tũia fεerowà yahó

¹ Bĩo ó o Piere là a Zãn wee bío lè 6a zãamãa, à bũn le *Dónbeenĩ yankarowà, lè le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà júnãsa lè 6a *Sadusíewa ãueé ãn. ² Ba sía ãèntĩn yí wan 6a tonkarowà nũwã jũn mu bĩo yi hũũ, lé bĩo 6a wee kãrán 6a nùpua, á wee bío le o Yeesu vèera, á bũn bĩo yi á 6a nĩ-hía mún ãà à vèe. ³ A 6a wĩira 6a kúaa ho kàsó yi á pannãa ho tá tĩlò, lé bĩo le wii tò vó. ⁴ Bũn pá yí hò bĩo á bĩa jã hã bíonĩ mu á cèrèè tà hã yi, á bĩa dó mi sía a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi.

§ 3:23 Mi loĩ Lãndá zéeniłò vũahũ (Deutéronome) 18.15, 18, 19 * 3:25 Mi loĩ Bĩo jũhũ búeenĩ vũahũ (Genèse) 22.18, 26.4

⁵ Mu tá lée tōn á 6a *zuífùwa júnása, lè 6a *nǐ-kíá, lè ho *lándá bǐo zéenílowa kúaa mín wán ho Zeruzalεemu yi. ⁶ Ba nùpua búí na wi bíá kúaa mín wán bǐn fǎhǔ lé o Aana na lé 6a yankarowà jǔhǔso beenǐ, là a Kayiifu là a Zǎn là a Alékisǎndere, à séení 6a yankarowà jǔhǔso beenǐ zǐi nùpua búenbúen. ⁷ Ba le 6a 6ua 6a tonkarowà 6uee dǐnǐ mí fǎhǔ. Bǐo 6a 6ueé dǎn á 6a tùara 6a yi: «Lé o yén pánká yi tàá lé o yén yèni yi á mi wééraráa o nǐi mu?»

⁸ A bǐn ò o Piere wǎa sú lè le Dónbeenǐ Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén nǐpomu júnása lè mí nǐ-kíá, ⁹ bío mi wee tùa wén ho zuia lè mu bè-tente na wó nǎn o mùamúa yi bío, làa bío ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Awa, mi búenbúen ko à mi zǔn mu, ò o Isirayεele nǐpomu mún zǔn mu. Bío nǎn ó o nǐi na kà wannáa á dǐn mi yahó lé o Nazarεete nǐi Yeesu yèni pánká yi, yǐa mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, na le Dónbeenǐ vèeníá. ¹¹ O Yeesu lé yǐa le Dónbeenǐ bíonǐ vǔahǔ bíá bío le o lé le huee na á 6a sorowà pǎ bío, minén sorowà. Dén huee so lé dǐo bǐnǐa buan ho soró dǐnǐa.* ¹² O Yeesu mí dòn lé yǐa dà wee kǎnǐ 6a nùpua. Mu yǐnǎn orén yèni, á yèni búí na kǔn dà à kǎnǐ wén á le Dónbeenǐ yǐ nǎn nǐi woon yi ho dǐmǐjǎ yi.»

¹³ A 6a zuífùwa lándá tǔiá fεerowà mu á mu wó coon dàkhǐna, lé bío 6a mǎn ò o Piere là a Zǎn wee bío ká 6a ponǐ séra. Ba mún zǔna le 6a lé 6a nùpua na yǐ kàráanna. Ba zǔna mu le 6arén là a Yeesu kera mín wán míana. ¹⁴ Ká bío 6a mún mǎn o nǐi mu ò o wan á dǐn o Piere là a Zǎn nǐsǎnǐ, á 6a wǎa yǐ dà bío máa bío. ¹⁵ A 6a wǎa le 6a tonkarowà lée dǐn ho khǔuhǔ vé, à 6arén bán kará wee wǎanǐ. ¹⁶ Ba wee bío mín yi: «Lée webio wa yáá à wé lè 6a nùpua mu coon? Ho Zeruzalεemusa búenbúen zǔ mu kénkén le ho yéréké bío na wó á 6a mǎn lé 6arén wó mu, á warén mún yǐ dà máa bío le mu yǐ bon. ¹⁷ A mi cén wa là le hεeré làa ba, à hè 6a à 6a yǐ bǐnǐ yǐ bío o Yeesu bío là a búí huúu. Lé bǐn á à na ká bío wó kà máa ben máa fè 6a zǎamáa.»

¹⁸ Bǐn mǎn á 6a bǐnǐa von o Piere là a Zǎn á bíá henǐa nǎn yi le 6a khǐ à yǐ bío, tàá à yǐ kàrán 6a nùpua o Yeesu yèni yi huúu. ¹⁹ Ká a Piere là a Zǎn mǎhǎ bíá nǎn 6a yi: «Minén mi beere wǎa loǐ le mu so térénna le Dónbeenǐ cǎn à wa bè mi bíonǐ yi ká wa pǐ lerén bíonǐ le? ²⁰ Warén cén yǐ dà máa pe wa jǐnǐ ká bío wa mǎn làa bío wa jǎ á wa yǐ máa bío bío.» ²¹ A ho lándá tǔiá fεerowà wíokaa là le hεeré làa ba, à 6a kúaará 6a. Bío 6a à dǐn wán á à beéráa 6a lò á 6a yǐ zǔ, lé bío 6a zǎamáa búenbúen wee khòonǐ le Dónbeenǐ bío wó bío yi. ²² O nǐi na waró bío wó ho yéréké á teró lúlúio po búará-jun.

Bíá tà a Krista bío wee flo

* 4:11 Mi loǐ Lenǐ vǔahǔ (Psaumes) 118.22

23 Bïo ó o Piere là a Zân ló ho kàsó yi, á 6a wà van mí kuure nùpua cón, á vaá lá bïo búenbúen na 6a yankarowà núnása le 6a nĩ-kía bía nòn 6a yi á fεera nòn mí ninzàwa mu yi. 24 Bïo 6a ná mu vó, á 6a búenbúen wó mí yilera làa dà-kéní á wee fio le Dónbeenĩ yi ká sii: «Núhũso, ũnén lé fo léra ho wáyai le ho tá, le ho muhũ le mu bïo búenbúen na wi ho yi. 25 Ũnén lé fo bía le ũ Hácírí ũ ton-sá *Daviide na lé wàn 6úaa nĩ yi ká: «Lée webio nòn á hã síi-viò nùpua wee kánkáráa? Lée webio nòn á ho ðímíjása wee le ká mu jùhũ mía?»

26 Ho ðímíjá bá-zàwa wíokaa mítén ðín hã fio bïo yi. Ba núnása mún hínòn von mín kúaa mín wán à 6a lò. Ba búenbúen wó mí nĩ làa dà-kéní là a Núhũso làa yía o mòn léra wán.»†

27 A mu bèn bon ò o *Heroode là a *Põnsi Pilaate wó le nĩ dà-kéní ho lóhó yi hen, 6arén là a *Isirayεεle nĩpomu, le hã síi-viò nùpua à 6a hínòn ũ ton-sá Yeesu na bïo sí foñ wán, yía fo mòn léra. 28 Bïo fo hía fèra bía le fo ò wé á à kãja le ũ pánká le ũ sii bïo yi, bũn búenbúen lé bïo 6a wó ká à tíira nĩ. 29 Núhũso, wãa loĩ 6a hεεrè na 6a wee là. Na le sí-hebúee warén na lé ũ ton-sáwá yi á wa wé bue le ũ bíonĩ. 30 Dé ũ níi, à 6a vánvárowà waró le mu yéréké biowa na wa wee wé ũ ton-sá Yeesu na bïo sí foñ yèni pánká yi, à zéeni ká ũ bïo bon.» 31 Bïo 6a flora vó, á ho lahó na 6a wi yi á zà kikikí, á 6a búenbúen sú le le Dónbeenĩ Hácírí, á 6a hínòn wee bue le Dónbeenĩ bíonĩ le le sí-hebúee.

Bia tà a Krista bio wee pãani sankã mi nĩ bïo

32 Bïa tà a *Krista bïo búenbúen á fù bun6uaa, á sĩa le 6a hácírí wó dà-kéní. O búii fù yí máa bío mí níi bïo á mí te mí dòn. Ba bïo búenbúen na fù wi 6a cón á 6a bun6uaa yi. 33 Ba tonkarowà fù wee zéeni a Núhũso Yeesu vèeró bïo le ho pánká beenĩ, á le Dónbeenĩ wee na hã dú6uaa cèrèε 6a búenbúen yi. 34 Nĩ-khenii fù mía 6a tãhũ, lé bïo á bïa manawà le 6a zíní wi á fù wee yèé hã, 35 à 6ua wárí 6uee dé 6a tonkarowà níi yi, à 6a bíni wé sí sankã na mín yi làa bïo 6a nĩ-kéní kéní koráa. 36 Mu 6àn síi ó o Zozεεfu hía wó. O lé o *Levi nùwã nĩ-kéní na wee lé ho Siipere‡ yi. Ba tonkarowà wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le yía wee hení hã sĩa. 37 O hía yèera mí mɔhũ á 6uan wárí 6ueé nòn 6a tonkarowà yi.

5

O Ananiasi le mín hãa Safiraa bïo

1 Nĩi búii hía wi bín 6a le Ananiasi, ká 6àn hãa 6a le Safiraa. O hía yèera mí mɔhũ, 2 á fá wárí sɔn-kéní bàrá, á 6àn hãa mún zũ

† 4:26 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 2.1-2 ‡ 4:36 Siipere: Lé ho kshũ búii na ho Méditeranée yámú jumu kńia yi. Ho wi le mu yámú jumu mu 6àn wii hēenfi. Ba tonkarowà páahũ ká 6a zúífũwa na wi bín á boo.

mu, à dño ká ó o buan vaá nɔn 6a tonkarowà yi. ³ O o Piere bía nɔn wo yi: «Ananiasi, léé webio nɔn ó o *Satáni dóráa hã yilekora foñ, ũ fá le sabéré le Dónbeenĩ Hácírí jii, á fá ho mɔhũ wárí sɔn-kéní bàrà? ⁴ Bío ho mɔhũ mu lá ðĩn yí yèèra ká yínɔrí fo te ho le? A bío ho yèèra, á ho bàn wárí bío sã a yén yi? Yínɔrí fo le? A léé webio nɔn á fo wóráa bío kà? Fo yí fá sabéré nùpua jii, le Dónbeenĩ lé ðĩo á fo fá le sabéré jii.» ⁵ Bío ó o Ananiasi já hã bíoní mu, ó o ló lùwá, á líi húrun. A bía já mu búenbúen zãna dàkhíina. ⁶ A 6a yàrówá hínɔn cà le dèe pon o yi, á buan vaá nùna.

⁷ Lèèrèwa bío tĩn sii bũn mɔn á bàn hãa wà bueé zon ká a yí zũ bío wó. ⁸ O o Piere tũara a yi: «Mí ho tũíá na miĩ: Mĩn mɔhũ na mi yèèra bàn wárí búenbúen lé ðĩo kà le?» O o le ũuu, le dén lé lerén. ⁹ O o Piere wãa bía nɔn wo yi: «Ũnén lè mĩn báa wó kaka wãanía tɔráa á wee khénnáa le Dónbeenĩ Hácírí kúará? Loĩ, bía léé wi ho zũajii kà lé bía vaá nùna mĩn báa. Ũnén 6a mún ñ lá á à lénnáa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o hãa mu bèn dèenía ló lùwá o Piere tá, á líi húrun. Bío 6a yàrówá bueé zoó ðɔn ò o húrun, á 6a lá a buan vaá nùna bàn báa nĩsání. ¹¹ Bía tà a *Krista bío kuure làa bía já mu búenbúen zãna dàkhíina.

Ba tonkarowà wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèe na wee zéení le Dónbeenĩ pánká á 6a tonkarowà hía wee wé mu nĩpomu tĩahũ. Bía tà a Krista bío búenbúen hía wee wé mí yilera làa dà-kéní à wé kúee mĩn wán le *Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi o *Salomɔn Sànsá* yi. ¹³ Nĩvio yí máa hení mí sĩa zo 6a tĩahũ, èe ká 6a zãamãa màhã pá wee wíoka 6a yèni. ¹⁴ Ba báawa lè 6a hãawa na wee dé mí sĩa o Nùhũso yi á wee wé boo ká 6a wà. ¹⁵ A 6a wãa wee bua 6a vánvárowà à buee léé bàráka hã wãna nĩsãa hã dãmu sĩa wán, bèra a na ká a Piere hía bueé wee khíi, ò o bóni pá wãa yí kúia 6a búii wán. ¹⁶ Hàrĩ hã lórá na sùarãa lè ho Zeruzalɛmu à nùpua mún wee búuni buen lè mí vánvárowà lè 6a nùpua na 6a cínáwa wee beé lò. A 6a búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ A 6a yankarowà jùhũso beenĩ làa bía làa wo páanía wi na lé 6a *Sadusiɛwa kuure nùpua á le yandee sú 6a tonkarowà bío yi. ¹⁸ A 6a wíikaa 6a tonkarowà á kúaa 6a zãamãa kàsó yi. ¹⁹ Ká a Nùhũso wáyai tonkaro búii màhã lion ho tĩnàahũ à lii héra ho kàsó zĩi wonna, ò o léra 6a á bía nɔn yi: ²⁰ «Mí lén va le *Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi á vaa bue le mukãni binbirĩ na máa vé bío búenbúen à na 6a zãamãa yi.» ²¹ A 6a tonkarowà bò bío ó o bía yi. Le yĩnbíi búirĩi á 6a wà van le Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua.

* 5:12 Mí loĩ Bè-wénia vũahũ 3.11

Ba yankarowà ɲúhúso beení làa bíà làa wo páanía wi á von o *Isirayεele ɲipomu *ní-kíá. A ɓarén na lé ho làndá tǔiá fεerowà búenbúen kúaa mín wán, á ɓa tonkaa ɓa búí le ɓa lén vaa lén ɓa tonkarowà ho kàsó yi ɓua ɓuennáa. ²² Ká ɓa parowà màhá yí vaá yú ɓa bín, á ɓa wà ɓueé bíà bío kà nɔn ɓa yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zii wanna ká há pon dín sese, á ɓa parowà na bín búenbúen mún dínka mí lara yi. Εε ká bío wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú núpue.»

²⁴ Bío le Dónbeení zí-beení parowà ɲúhúso le ɓa yankarowà ɲúnása ɲá há bíoní mu, á ɓa wáa yí zū hen na ɓa à dé mítén yi ɓa tonkarowà mu víló bío yi, á ɓa wee tùa mítén yi le mu yáa wó kaka wóráa coon. ²⁵ Hón pǎahǔ so yi ò o búí ɓueé dǎn, á bíà nɔn ɓa yi: «Mi loń, ɓa núpua mu na mi pon ɲii ho kàsó yi, lé ɓarén vaá wi le Dónbeení zí-beení lún yi á wee kàrán ɓa núpua.» ²⁶ A le Dónbeení zí-beení parowà ɲúhúso dɛɛnía hínɔn fó mí núpua à ɓa vaá ɓuan ɓa tonkarowà ɓuararáa ká ɓa màhá yí wó mu làa hεεrè, lé bío ɓa zǎna le ká mí wó mu, á ɓa núpua á à lèeka mí le há huua.

²⁷ Bío ɓa ɓueé dǎn ho làndá tǔiá fεerowà yahó làa ba, á ɓa yankarowà ɲúhúso beení tùara ɓa yi: ²⁸ «Wa so nɔnzon yí hò mia le le sòobéε le mi yí bíní yí kàrán ɓa núpua o ńii mu yèni yi le? A mi wáa loń bío mi wó. Ho Zeruzaleεmu lóhó búenbúen á mi wó le mi kàránló, á mún wi à mi bàká warén yi là a ńii mu húmú bío.»

²⁹ O o Piere le ɓa tonkarowà bíà nɔn ɓa yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeení bíoní yi á sǔaaní bío wa à bè ɓa núpua bíoní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, á wán ɓuaawa ɓàn Dónbeení vèenía, ³¹ á ɓuan yòó bàrá mí nín-tǎní. Le wó a là a ɲúhúso na lé o kǎnílo, ò o *Isirayεele ɲipomu bè yi á yèrémá mí yilera le mí wára, à yí mu bè-kora séndíaró. ³² Warén, le le Dónbeení Hácírí na le nɔn bíà wee tà le bío yi, á lé mu bè-wénia mu ɓàn séérása.»

³³ Bío ho làndá tǔiá fεerowà ɲá há bíoní mu, á ɓa yiwa cǎ cǎ, á wi ɓa búe ɓa tonkarowà. ³⁴ Εε ká *Farizεe búí màhá kera ɓa tǎhǔ á yèni ɓa le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bío zéenílowa ní-kéní na ɓa zǎamáa búenbúen wee kǎnbi. Wón lé yía líi hínɔn yòó dín ɓa tǔiá fεerowà tǎhǔ ò o le ɓa bío le ɓa tonkarowà mu léε dín ho khǔuhǔ màní. ³⁵ Bún món ó o bíà nɔn bíà kúaa mín wán yi: «Isirayεelesa, mi cǎ hácírí bío mi ì wé le ɓa núpua na ká bío yi. ³⁶ Nii búí ɓueé còonía hínɔn á yèni ɓa le Tedaasi. O hía wee wé mítén lòn núpue na bío ɲúhǔ wi. Núpua na ɓueé tà bò a yi á à yí báawa khíá-náa síi. Bío ó o húrun, á bíà búenbúen na tà bò a yi mu pǎahǔ á saawaa, ó o bío ɲúhǔ ɓó. ³⁷ Bún món á ho mǐló pǎahǔ, ó o Kalilee ńii Zudaa ɓèn hínɔn á yú ɓa núpua cèrεε á ɓa bò a yi. A wón ɓa mún ɓó, á bíà bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Awa, á mi le í bío mu na mi: Ba núpua mu á mi díá

bïo. Mi díá 6a le 6a lén. Lé bïo ká 6a tonló mu á bïo ló nùpue níi yi, á ho ñúhú á à 6úe. ³⁹ Ká ho bïo 6èn ló le Dónbeení níi yi, á mi yí dà dèe búí máa wé làa ho. Mi yí wó sese á mi ì keñ lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeení.»

Bïo ó o fɛera mí ñi-cúa vó, á ho làndá tũíá fɛerowà tà a bïo. ⁴⁰ A 6a von 6a tonkarowà, á 6ueé han lè hã làbàaní, á 6a le 6a yí bíní yí bío bïo o Yeesu yèni yi, á 6a wáa díá 6a à 6a wà.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le zii yi ká 6a sía wan, lé bïo le Dónbeení le 6a ko lè le lònbee o Yeesu yèni bïo yi. ⁴² Làa wizooní búenbúen ká 6a wee kàrán 6a nùpua, á wee bue le bín-tente le Dónbeení zì-beení lún yi lè hã zíní na ká yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mɔn léra á wó là a kãnilo.

6

Ba nùpua na wé è séení 6a tonkarowà

¹ Mu pãahú ká 6a ñi-kenínia wee dé wán ká 6a wà. A 6a *zúifùwa na wi 6a ñahú na wee bío mu keɛɛkimu sía yí wan bïo á bân zàwa na lé 6a zúifùwa binbirí wee wé yi. Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén mahãawa á 6a yí máa loí yi sese ho ñínló sankaró pãahú. ² A 6a tonkarowà píru ñun von 6a ñi-kenínia búenbúen kúaa mín wán bía nɔn yi: «Wán zàwa, wa yí ko à wa díá le Dónbeení bíoní bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho ñínló bïo. ³ Mi cén hueeka 6a nùpua nùwã hèñun mi ñahú na mi zú le 6a téréna, á sú lè le Dónbeení Hácírí le mu bè-zúrmini. Bán lé bía á wa à dé mu níi yi. ⁴ Bún ká warén 6èn dà à na waten ho fioró lè le Dónbeení bíoní bueró yi lè wa sòobé.»

⁵ Bïo 6a tonkarowà fɛera mí ñi-cúa vó, á 6a kuure nùpua tà 6a bïo. Bía 6a hueekaa lé o Etièna na lé o nùpue na sídéró wi, na sú lè le Dónbeení Hácírí. A séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikonɔre, là a Timon, là a Paamenaasi, là a Antiosi níi Nikolaa na hía yèrémáa bò 6a zúifùwa mu bân Dónbeení yi.

⁶ Ba guan 6a vannáa 6a tonkarowà cón, á bán bò mí níni 6a wán à 6a flora nɔn 6a yi.

⁷ Le Dónbeení bíoní wee ben fè hã lara ká le wà, á 6a ñi-kenínia wee dé wán ho Zeruzalɛemu yi, á 6a yankarowà cèrɛé á wee tà dé mí sía o *Krista yi.

O Etièna 6a wíira

⁸ O Etièna le Dónbeení dúbuua nɔn ho pánká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéeni le Dónbeení pánká 6a nùpua ñahú. ⁹ A 6a zúifùwa nùwã yen búí á hínɔn pá a bïo. Ba búí lé 6a zúifùwa kàránló zii nùpua na 6a wee ve làa wobáaní na wi mítén. Ba lé bía ló ho Sirɛena lè ho Alekisándiri lórá yi. Ká 6a búí lé bía ló ho Silisii lè ho Azii kána yi. Lé bán lé bía 6ueé wee wáaní là a Etièna. ¹⁰ Ká 6a màhá yí dàrna a bïo, lé bïo le

Dónbeenĩ Hácírí bè-zũrĩminĩ na le wee na a yi lé bĩo ó o wee bĩoráa. ¹¹ A 6a yà 6a nùpua jĩnĩ à 6a le 6a bĩo bĩo kà: «Wa jà ò o nĩ mu bía khon o *M̃yĩize lè le Dónbeenĩ dǎnĩ yi.» ¹² Lé bĩn 6a bía á súkúra lè 6a zǎamáa, lè 6a *nĩ-kĩa, lè ho *lǎndá bĩo zéenílowa. Bĩn mǎn á 6a 6ueé wĩira a Etiēna á 6uan vannáa ho lǎndá tũíá fēerowà yahó. ¹³ Ba mún fó 6a nùpua 6úi bǎrǎa na 6ueé fũaa hǎ sabíonĩ o Etiēna mu jii. A bán 6ueé bía: «Fēēē ká a nĩ mu wee bĩo hǎ bĩn-kora à lé le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ là a M̃yĩize lǎndá yi. ¹⁴ Wa jà ò o bía le o Yeesu, wón Nazarēete nĩ so, á à fio le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ, á mún ñ yèrémá hǎ lǎndáwá na ó o M̃yĩize nǎn wēn.»

¹⁵ Ho lǎndá tũíá fēerowà na wi le zĩ yi mu zon 6úen6úen fá mí yĩo o Etiēna yi, á mǎn ò o yahó bonmín lè le Dónbeenĩ wáayi tonkaro yahó.

7

O Etiēna jĩ-cúa na ó o fēera

¹ Ba yankarowà jũhũso beenĩ tũara a Etiēna yi: «Hǎa! Bĩo 6a wee bĩo ũ jii so bon le?»

² O o Etiēna bía: «Minén wǎn maáwá lè wǎn zàwa, mi jĩ bĩo á ĩ bĩo á à na mia. Le Dónbeenĩ cùkúso hĩa zéeníá mĩten lè wǎn 6úaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á dĩn yĩ ló yĩ vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bía nǎn wo yi: «Lé día mĩn kǎhũ lè mĩn zĩ á lén va ho kǎhũ 6úi na á ĩ zéení làa fo yi.» ⁴ O o Abarahaamu wáa hĩnǎn día ho Kalidee kǎhũ á vaá kará ho Haran yi. Bĩo ó o Abarahaamu 6àn maá húrún á le sǎ léra a ho Haran yi á 6uararǎa ho kǎhũ mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeenĩ á yĩ nǎn tá wo yi bĩn. Hǎrĩ hĩa lè le nĩn-tǎahũ bĩo ó o yĩ yú. Ká le Dónbeenĩ mǎhǎ nǎn le jii le mí ñ na ho kǎhũ mu na ká wo yi, orén lè mí mǎnmǎnía na à hĩnĩ o mǎn. A ho pǎahũ na le Dónbeenĩ wee bĩo mu yi làa wo ká za woon mía o cǎn. ⁶ Bĩo ká lé bĩo á le bía nǎn wo yi: «Ũ mǎnmǎnía khĩi kerĩ kǎ-veere yi, á à wé 6a wobáanĩ bĩn. Ba à beé 6a lò hǎ lúlúio khĩá-náa yi. ⁷ Eē ká ho sĩi na à wé 6a lè mí wobáanĩ á ĩnén Dónbeenĩ mǎhǎ à cítĩ. Bĩn mǎn á 6a à lé bĩn á à lén wé 6ueé 6úaanĩ mi ho lahó na ká yi.» ⁸ Bĩn mǎn á le bò le *pǎanĩ là a Abarahaamu. Bĩo wee zéení le pǎanĩ mu bĩo lé ho *kúiiro. Lé bĩn nǎn ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizoonĩ bĩo hētĩn nĩ yi ó o *kúio wo. Lé bĩn ó o Izaaki mún kúio o *Zakoobu, á wón 6èn kúiora mí zàwa píru jũn na lé wa zĩ-júná 6àn 6úaaawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè mín fēeso Zozeefu†, á yèera a ó o wó a wobá-nĩ ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeenĩ mǎhǎ kera làa wo. ¹⁰ Le léra a mí lǎnbee 6úen6úen yi. Le wó ó o dǎrna dĩn ho Ezipite bēē yahó á zéeníá mí bè-zũrĩminĩ, ó o bĩo wó

* 7:7 Mĩ loĩ Bĩo jũhũ 6úeenĩ vũahũ (Genèse) 15.13-14, Léro vũahũ (Exode) 12.40

† 7:9 Mĩ loĩ Bĩo jũhũ 6úeenĩ vũahũ (Genèse) 37-50

sína a yi. A wón bàrá a mí zii bíowa lè ho Ezipite kǎhǎ búenbúen jǎhǎ wán.

¹¹ «Mu pǎahǎ á le hǎni ló ho Ezipite kǎhǎ búenbúen yi lè ho Kanan kǎhǎ yi mún. Mu wó lònbee làa sòobé, á wàn bùaawa mu yí máa yí bío 6a à dí. ¹² Bío ó o Zakoobu jǎ á 6a le ho dǎnló wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wàn bùaawa le 6a va bín. ¹³ Mu cúa-jun ní na 6a bǎnía van bín, ó o Zozεεfu wǎa zéenia mítén lè mín zàwa. Lé bǎn ó o béε bò yi zǔrnanáa hen na ó o Zozεεfu nǎnkáni can yi. ¹⁴ O o Zozεεfu wǎa tonkaa mín zàwa le 6a vaa fé mín maá lè mín zii nùpua búenbúen. Ba à yí nùpua búará-náa hònú mía. ¹⁵ O o Zakoobu wǎa buara ho Ezipite. Lé bǎn ó o buéé húrun yi, á wàn bùaawa mún húrun bín. ¹⁶ Ba buan 6a ñ-hǎnmu vannáa ho Sisεemu yi, á vaá nùuna le búure na ó o Abarahaamu hǎa yá a Hamǎore zàwa cǎn.

¹⁷ «Bìo ho pǎahǎ na le Dónbeenǎ ko à le tí bío le hǎa dó mí jii nǎn o Abarahaamu yi jii wà buéé sùará, á bǎn wa ñipomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Bǎn món ó o béε búí na yí zúna a Zozεεfu á kará ho Ezipite kǎhǎ jǎhǎ wán. ¹⁹ O khà wa ñipomu, á beéra wàn bùaawa lò, á kǎkǎa 6a yi le 6a pí mí zàwa kúia à 6a hí. ²⁰ Lé bǎn pǎahǎ ó o *Mǎyǎize ton yi. O hǎa léé kúnkúza na se, na bío sí le Dónbeenǎ yi. Pǎina bío tǎn ká a wi mín zii á bǎn nu wee yééní. ²¹ Ba día a yí máa loǎ yi, ó o béε hǎnló lé yǎ lá a buan á hǎn lè mí kùrú za bío. ²² Lé o béε zii á 6a kenía o Mǎyǎize yi lè ho Ezipitesa bío na 6a zǔ búenbúen, ó o wó a nùpue na pǎnká wi mí bíoní lè mí wára yi.

²³ «Bìo ó o Mǎyǎize lúlúio yú ho búará-jun, ó o kará lon mí yi, ó o hǎnǎn le mí vaá loǎ mín zàwa na lé o *Isirayεele ñipomu. ²⁴ O o vaá mǎn o Ezipite ñí búí ò o wee ha bǎn za ñ-kéní, ó o tà mín za na 6a wee ha jii, ò o 6ó a Ezipite ñí. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayεele ñipomu na lé bǎn zàwa á à zǔn le le Dónbeenǎ le mí ì dǎn orén wán à lénnáa 6a júná, yaa 6a yí zúna mu. ²⁶ Mu tá na léé tǎn, ó o Mǎyǎize fò mín lè mín síi nùpua nùwǎ jun ká 6a wee fi. O o le mí ì yanka 6a, ó o bía bío ká: «Wàn zàwa, mínén na lé lè dà-kéní á bǎnía wee fi mín yi le?» ²⁷ A yǎ dà mí ninza na so á lío o Mǎyǎize ò o bía nǎn wo yi: «Lé o yén bàrá fo wa jǎhǎ wán le ù wé cíti wén?» ²⁸ Fo wi à ù búé mi làa bío á fo hǎihǎ 6órǎa o Ezipite ñí bío síi le?»[†] ²⁹ Bío ó o Mǎyǎize jǎ hǎn bíoní so, ó o lùwa á vaá kará ho Madǎa kǎhǎ yi. Lé bǎn ó o yú 6a zàwa nùwǎ jun yi.

³⁰ «Lúlúio búará-jun bǎn món, á le Dónbeenǎ wáyí tonkaro búí zéenia mítén làa wo le vǎndè-za dǎhǎ na wee cí yi, ho tá henǎ yi, ho Sinayii búée ñsǎní. § ³¹ Bǎn bè-minii so wó a Mǎyǎize coon. A bío ó o wi ò o vaa sùará mu yi à wíoka loǎ

[†] 7:28 Mi loǎ Léró vǎahǎ (Exode) 2.14 § 7:30 Mi loǎ Léró vǎahǎ (Exode) 3.2

sese, ó o ñá a Ñúhúso tãmu na bía làa wo: ³² «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé mìn òuàawa òàn Dónbeení lé mi.» O o Mòyiize zãna, á wee zà wàwàwà, á yí wi ò o loń mu yi. ³³ O o Ñúhúso wãa bía làa wo: «Ten ũ nakãa, lé bïo á ho lahó na á ũ wi yi léé tá na bïo sã mií. ³⁴ Le lònbee na á ï ñipomu wi yi ho Ezipite yi á ï mɔn. I ñá 6a wéé sã, á ï lion wà líí kání 6a. Wãa buen. I ï tonka fo ho *Ezipite yi.» †

³⁵ «O Mòyiize ñi-kéní mu na ó o *Isirayεele ñipomu fù pá bïo le lé o yén dó a le o wé mí ñúhúso lè mí cítí fi, † wón lé yia le Dónbeení tonkaa ò o wé o ñúhúso làa yia wee lén hã ñúná. Le wó mu ho wáayi tonkaro pánká yi, yia hĩa zéénia miten là a Mòyiize le vîndè-za na wee cï yi. ³⁶ O Mòyiize lé yia léra a Isirayεele ñipomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeení pánká ho kōhú yi, lè ho muhú na 6a wee ve làa muhú na mùia yi, lè ho tá hení yi hã lúlúio búará-ñun pãahú. ³⁷ Lé o Mòyiize mu lé yia pá bía bïo kà nɔn o Isirayεele ñipomu yi: «Le Dónbeení á à lén o ñi-cúa fεero búí mìn zàwa tãhú na ka lè ï bïo síí á à tonka mi cón.» § ³⁸ Bïo mu ñipomu hĩa kúaa mìn wán ho tá hení yi, á lé orén pá hĩa wee vará wán òuàawa lè le Dónbeení wáayi tonkaro pãahú, yia hĩa wee bío làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeení bíoní na wee na le mukání á nɔn yi, ò o buee lii na wɛn. ³⁹ Ká wán òuàawa màhã yí tà ká 6a à bè hã bíoní mu yi. Ba pá a bïo, á wi 6a bíní va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bía nɔn o *Aaron yi: «Cà hã wòñna búí na wɛn na à dí wa yahó, lé bïo á wa yí zū bïo wó a Mòyiize mu na léra wɛn ho Ezipite yi.» * ⁴¹ A 6a wãa pá a nòn-za kansi á wee wé mu hãmu na yi, á dú ho sòn-beení bïo òarén miten dàña wó bïo yi. ⁴² Ká le Dónbeení màhã bínía 6a mɔn, á día 6a á 6a wee òuàaní ho wáayi biowa, làa bïo mu túararáa 6a ñi-cúa fεerowà vūahú yi:

«Isirayεele ñipomu,

hã lúlúio búará-ñun na mi wó ho tá hení yi,

á 6a bà-kùio na mi fúaaana lè mu hãmu na mi wó,

lé ñén á mi so wó mu nɔn yi le?

⁴³ Búee. Mu lé mi Mòlooki wãahú búkú za

lè mi Erefãñ† wãahú mànaayiire á mi òuan,

hón na á mi wó miten á wee òuàaní,

lé búñ nɔn á ï ï sèráa mia á à dàráa ho *Babiloona wán.» †

* 7:32 Mi loń Léro vūahú (Exode) 3.6 † 7:34 Mi loń Léro vūahú (Exode) 3.7,

8, 10 † 7:35 Mi loń Léro vūahú (Exode) 2.14 § 7:37 Mi loń Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 18.15 * 7:40 Mi loń Léro vūahú (Exode) 32.1, 23 † 7:43

Mòlooki: Lé ho Kanan kōhú háání nùpua wãahú na 6a fù wee há. Erefãñ: Lé le mànaayiire búí na ho Ezipitesa fù pá síí, á wó lè mí wãahú à wee há. † 7:43 Mi loń Amòssi vūahú 5.25-27

⁴⁴ «Hã p̄nsòni bùkú na hĩa wi wàn òuaawa c̄s̄n ho tá henĩ yi lé hón á hã penminĩ na le Dónbeenĩ làndá túara wán wi yi. Lé h̄s̄n p̄nsòni bùkú so hĩa wee zéeni le le Dónbeenĩ wi 6a t̄ahũ. O *M̄oyiize hĩa wó ho làa b̄io le Dónbeenĩ zéenia le o wé làa ho. Le hĩa le o wé ho làa hĩa ó o m̄on b̄io síi. ⁴⁵ B̄ũn m̄ón á hã p̄nsòni bùkú mu á wàn òuaawa lè mí m̄onm̄ania na s̄a m̄ín á m̄ún òuan. P̄ahũ na le Dónbeenĩ n̄on hã k̄ana n̄upua á f̄ó táwá n̄on 6a yi ká a Zozue dú 6a yahó ká lé horén 6a òuan. A ho 6̄en wi b̄in f̄uuu f̄úaa o *Daviide p̄ahũ. ⁴⁶ O Daviide b̄io hĩa wó sina le Dónbeenĩ yi, ó o flora le níi le c̄s̄n, à soráa ho lahó búii à na a *Zakoobu b̄an Dónbeenĩ yi. ⁴⁷ Ká a *Salom̄on lé ȳia m̄ahã son le z̄ii mu n̄on le Dónbeenĩ yi. ⁴⁸ Εε ká le Dónbeenĩ na dà mu b̄io búenb̄uen wán m̄ahã yí máa zo zoo k̄eenĩ 6a n̄upua z̄i-sonia yi làa b̄io ó o n̄i-cúa f̄ero b̄iaráa mu.

⁴⁹ Ho wáayi lé í b̄eenĩ kanm̄uini,

ká ho tá lé í zenĩ b̄eenĩ.

Lé le z̄ii yén síi á mi dà à so á à na miĩ.

Lé ho lahó yén á í dà a k̄eenĩ yi?

⁵⁰ B̄ũn b̄iowa so búenb̄uen so yín̄on mi wó mu íten le?§

⁵¹ «Búii! Isiraȳelesa, mi yiwa tunka dà, mi yí máa tà hén mi s̄ia lè mi j̄ik̄onna le Dónbeenĩ veró yi. Minén lè m̄in òuaawa lée dà-kénĩ. ⁵² Lé o n̄i-cúa f̄ero yén á m̄in òuaawa mu á yi beéra lò? Bia buera ȳia mí d̄on na wee wé le Dónbeenĩ síi b̄io buenlò b̄io, b̄an à m̄in òuaawa 6ó. B̄io ká wán, lé orén n̄i-kénĩ mu á minén ló m̄ón á m̄ún 6ó. ⁵³ Minén na le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà dó ho làndá níi yi, lé minén miten yí bò ho làndá mu bè-b̄ionii yi.»

O Etīena búeró b̄io

⁵⁴ B̄io ho làndá túia f̄erowà ná hã b̄ionĩ mu á 6a s̄ia ka le hã à fáa o Etīena b̄io yi lè le sí-c̄íilè. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeenĩ Hácirí, ó o h̄oonia mí yahó á lora ho wáayi, ó o m̄on le Dónbeenĩ c̄ukú là a Yeesu ò o wi le Dónbeenĩ n̄in-t̄iání, ⁵⁶ ó o b̄ia: «Mí tántá mi j̄ik̄onna, ho wáayi j̄ii h̄era, á í m̄on o *N̄upue Za ká a ð̄in le Dónbeenĩ n̄in-t̄iání.» ⁵⁷ A 6a wee w̄ama p̄n̄p̄n̄ à 6a tun mí j̄ik̄onna. ⁵⁸ B̄ũn m̄ón á 6a búenb̄uen ð̄enia k̄uaaka a wán á w̄ira lóráa ho donk̄iahũ á lée wee l̄eka lè hã huua á à búe. Bia wee wé mu á t̄enkaa mí s̄ia b̄arà a ȳarónza búii na 6a le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ B̄io 6a wee l̄eka a Etīena lè hã huua, ó o wee fio ká síi: «N̄uh̄uso Yeesu, tà fé í m̄anákã.» ⁶⁰ B̄ũn m̄ón ó o ló lion mí n̄onk̄ój̄uná wán, ò o w̄amaa p̄n̄p̄n̄: «N̄uh̄uso, yí bè mu bè-kohó na ká 6a wán.» B̄io ó o b̄ia h̄s̄n b̄ionĩ so wó, ó o h̄urun. **8**

¹ O Etīena búeró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bĩa tà a Krista bïo lò

Mu n̄nzoñ mí bæere, á bĩa tà a *Krista bïo na ho Zeruzaleemu yi, á 6a búakáa wee beé lò làa sòobéε. Ba tonkarowà níí ló, ká bĩa ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samaríi kána yi. ² Ba nùpua búí na wee bè le Dónbeení yi sese lé bĩa lá a Etiéna vaá nùuna, à 6a wá wá a bïo yi. ³ O Soole wón b̄èn lé bĩa tà a Krista bïo n̄h̄h̄ búéro ó o h̄n̄n̄ can mí kuio bïo yi. O wee héε w̄iika 6a báawa lè 6a háawa há zíní yi, à 6a vaa kúee ho kàsó yi.

O Filiipu wee bue le b̄in-tente ho Samaríi yi

⁴ Bĩa saawaa wà bán tò há kána yi, á wee bue le b̄in-tente. ⁵ O Filiipu wà van ho Samaríi k̄h̄h̄ ló-beení yi, á vaá wee bue o Krista bïo à na ho nùpua yi. ⁶ Bïo 6a z̄amáa n̄á bïo ó o Filiipu wee bío, á mún m̄n̄ mu yéréké b̄iowa na wee zéení le Dónbeení p̄anká na ó o wee wé, á 6a wíokaa wee tántá mí n̄k̄n̄na sese bïo ó o wee bío yi. ⁷ Ba nùpua c̄èr̄ε na 6a c̄n̄áwa wi yi, á 6a wee fáara lé yi ká 6a à w̄amaka p̄n̄p̄n̄. A 6a mùamúawà lè 6a lóní c̄èr̄ε mún wee wa. ⁸ A mu wó s̄i-we-beení ho lóhó mu yi.

⁹ N̄ii búí na 6a le Sim̄n à h̄a wi ho lóhó mu yi, á wó mí n̄ii símú b̄in míana. Ho Samaríi nùpua búenbúen wee wé coon bïo ó o wee wé bïo yi. O lá wee wé míten lòn nùpue na bïo n̄h̄h̄ wi. ¹⁰ Ba nùpua búenbúen h̄a wee n̄í a c̄n̄ sese, à lá 6a háyúwá yi à yòo búe 6a n̄i-k̄a yi. Ba wee bío: «O n̄ii na kà á le Dónbeení p̄anká na 6a wee ve làa p̄anká beení á wi c̄n̄.» ¹¹ Bïo n̄n̄ 6a wee ð̄in n̄ínáa o c̄n̄ sese kà síi, lé bïo ó o wee wé 6a coon lè mí n̄ii símú b̄iowa mu míana. ¹² Ká bïo 6a yèr̄emáa dó mí s̄ia le b̄in-tente na ó o Filiipu buera n̄n̄ 6a yi le *Dónbeení béení là a Yeesu *Krista bïo yi, á 6a báawa lè 6a háawa á 6a bátízera. ¹³ O Sim̄n mí bæere mún dó mí síi le yi, á 6a bátízera a. B̄n̄ n̄ii wán, ó o w̄a yí máa tà lé o Filiipu m̄n̄. Mu yéréké b̄iowa na wee zéení le Dónbeení p̄anká na ó o wee mi, ó o wee wé coon bïo yi.

¹⁴ Bïo 6a tonkarowà na ho Zeruzaleemu yi n̄á le ho Samaríisa búí tà le Dónbeení b̄ioní bïo, á 6a tonkaa o Piere là a Z̄n̄ 6a c̄n̄. ¹⁵ Bïo 6a vaá ð̄n̄ á 6a flora n̄n̄ 6a n̄i-kenínia n̄i-fla yi bèra a na à 6a yí le Dónbeení Hácírí. ¹⁶ Le Dónbeení Hácírí mu lá ð̄in yí lion b̄arén búí wán: Ba bátízera 6a o N̄h̄h̄so Yeesu yèni yi mí dòn. ¹⁷ O o Piere là a Z̄n̄ w̄a bò mí n̄iní 6a wán á 6a yú le Dónbeení Hácírí. ¹⁸ Bïo ó o Sim̄n m̄n̄ à b̄ia dó mí s̄ia o Krista yi yú le Dónbeení Hácírí p̄ah̄h̄ na á 6a tonkarowà bò mí n̄iní 6a wán yi, ¹⁹ ó o b̄ia n̄n̄ o Piere là a Z̄n̄ yi: «Mi fé le wárí à mi na ho ð̄ar̄ló mu b̄an síi m̄i, bèra a na ká í wé bò í n̄ii nùpue wán à wón yí le Dónbeení Hácírí.» ²⁰ O o Piere b̄ia n̄n̄ wo yi: «Le ùn̄n̄ lè ù wárí búenbúen p̄aní c̄í, lé bïo fo wee leéka le

le Dónbeenĩ bè-hānii á dà a yà. ²¹ Mu bïo mu á ù nũ yí túee yi, á fo mún yí ko làa bũn, lé bio á le Dónbeenĩ cón á fo yínɔ́n húaarà. ²² Bio wi ù sũ yi yínɔ́n bïo na se. Cén día mu à ù fio o Núhũso yi ká mu dà a wé, ò o sén día na foñ hã yile-kora na wi foñ bio yi. ²³ I mɔn à mu koomu zon fo dàkhĩna ù yí dà máa fé ũten mu bè-kora nũ yi.» ²⁴ O o Simɔn wáa bía nɔn o Piere là a Zãn yi: «Minén miten fio o Núhũso yi à na mi, bèra a na à bïo mi bía ká búí yí yí mi.» ²⁵ O Piere là a Zãn wee zéeni bïo 6a zũ a Núhũso dání yi lè 6a nùpua, á wee bue o bíonĩ. Bũn mɔn á 6a bĩnía nɔn ho Zeruzalɛmu, á wee bue le bín-tente ho Samarii lórá cèrɛ yi ká 6a wà.

O Filiipu buera le bín-tente nɔn o Etiopii nũ yi

²⁶ Mu p̄ahũ ó o Núhũso wáayi tonkaro búí bía nɔn o Filiipu yi: «Híní dé ù yahó lè le wii hɛnii b̄an nín-káahó. Lá ho w̄shũ na ló ho Zeruzalɛmu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbió.» ²⁷ O o Filiipu dɛnía h̄nɔn wà. Ho w̄shũ na ó o lá, á Etiopii nũ búí bò. O lé ho Etiopii k̄shũ b̄ɛ h̄aa Kandaasi ton-sá beenĩ na wi o n̄fòrò j̄uhũ wán. O buara ho Zeruzalɛmu buéé b̄uaania le Dónbeenĩ ²⁸ á b̄nía wee 6o. Le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄ɛro *Ezayii v̄uahũ lé h̄ia ó o kará mí wòtóró yi wee k̄arán. ²⁹ A le Dónbeenĩ Hácírí bía nɔn o Filiipu yi: «Bánbá vaa búe ho wòtóró na ká yi à bí ho lén.» ³⁰ O o Filiipu lùwa vaá 6ó ho yi, á j̄á ò o Etiopii nũ wee k̄arán o j̄i-cúa f̄ɛro Ezayii v̄uahũ, ó o t̄uara a yi: «Bìo fo wee k̄arán ká á fo zũ kúará le?» ³¹ O o n̄i bía: «Ì ì wé kaka á à z̄urnáa mu ká a búí yí zéeni mu làa mi.» O o wáa le o Filiipu buee yòo k̄eni mí n̄sání. ³² Ho v̄uahũ bïo na ó o n̄i wee k̄arán lé bïo ká:
O bïo bonmín là a pio

na 6a buan wà vaá búe,

O bïo bonmín là a pioza

na 6a wee khè vará,

ká a ð̄n cèkè yí máa wá.

³³ Ba z̄ĩra a j̄uhũ,

ȳla dà a f̄ɛ ho t̄uía o j̄ii á yí ló.

Ba v̄inía o mukānĩ ho tá wán,

á lé o yén á à dàní ñ bío

6a zàwa bïo á a lé wo yi?*

³⁴ O o Etiopii n̄i t̄uara a Filiipu yi: «Lée wée ó o j̄i-cúa f̄ɛro mu wee bío bïo ká? Lé orén m̄iten bïo ó o wee bío lée tàá lée ñi-veere?» ³⁵ O o Filiipu wáa ð̄n ho v̄uahũ bïo na ó o n̄i k̄aránna wán á láráa le bíonĩ, ò o buera a Yeesu *Krista bín-tente nɔn wo yi.

³⁶ Bïo 6a wi ho w̄shũ wán wà, cúa-yɛn à 6a vaá ð̄n ho saahó búí na mu j̄umu wi yi. O o Etiopii n̄i bía: «Lé mu j̄umu na.

* 8:33 Mí lon̄ Ezayii v̄uahũ 53.7-8

Bïo á à hè mi á ì máa bátízé lé mu yén.»³⁷ [O o Filiipu bía nɔn wo yi: «Ká fo tà a Krista bïo lè ù sïi búenbúen á fo dà à bátízé.» O o nñi bía nɔn wo yi: «Ūuu, ì tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeení Za.»]³⁸ O o dèenía le 6a dñní ho wòtóró. O orén là a Filiipu lion líi zon mu jumumu yi, á wón bátízera a.³⁹ Bïo 6a ló mu jumumu yi, á le Dónbeení Hácírí lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii nñi yí bñnía yí mɔn wo. O o wáa lá mí wòhù wà ká a sïi wan làa sòobéε.⁴⁰ O Filiipu le mí ì loñ ò o wi ho Azote lóhó yi. Lé bñn ó o dñn yi á wee héε bue le bñn-tente há lórá búenbúen na ó o wee káa yi, fúaa bïo ó o vaá dñn ho *Sezaaree.

9

Bïo wó a Soole yi ho Damaasi wòhù wán

¹ Hón pãhù so yi à bïo ó o Soole pá can mí kuio bïo yi, lé bïa tà a *Krista bïo lò beéró lè 6a búeró. O o wà van 6a yankarowà jùhùso cñn, ² à wón na ho vùahù wo yi, ò o 6ua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéeni lè 6a *zúifùwa kàránló zíní júnása. Hón vùahù so lé hĩa á à zéeni le ká a yú 6a báawa lè 6a háawa na bò a Krista wòhù, ò o wíika 6a 6ua varáa ho Zeruzalεemu.³ Bïo ó o lá ho Damaasi wòhù á wà vaá sùará ho yi, yïo bueé tí à khoomu búí ló ho wáayi líi kúaará a wán.⁴ O o ló lùwá ho tá yi, á mu tãmu búí wee bío làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé ì lò ká sïi lé we?»⁵ O o tùara: «Núhùso, fo léé wée?» Á mu tãmu bía nɔn wo yi: «Ì lé o Yeesu na á fo wee beé lò.»⁶ Wáa líi hñní vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dñn, á 6a à zéeni bïo fo ko à ù wé.»⁷ Á 6a nùpua na bò là a Soole á dñn coon yí dà máa bío. Ba wee jí mu tãmu sã ká 6a yí mɔn nùpue.⁸ O o Soole líi hñnɔn á héra mí yïo, ká a màhá yí máa mi bïo. Á 6a fù a nùí yi á zonnáa ho Damaasi lóhó yi.⁹ Wizoóní bïo tñn ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa ju.

¹⁰ Nì-kenínii búí hĩa wi ho Damaasi lóhó yi á yèni 6a le Ananiasi. O Núhùso zéeniá míten làa wo á von wo: «Ananiasi.» O o tà: «Núhùso, lé mi na.»¹¹ O o Núhùso bía nɔn wo yi: «Dèeni lén vaa lá ho wòhù na 6a le «Wòhù na muina», à va a Zudaa zñi, à vaa tùa o Taasi nñi na 6a le Soole bïo. Bïo ká wán ó o lan wee fio.¹² Á bïo búí zéeniá míten làa wo. O mɔn nñi búí na 6a le Ananiasi na bueé wee bè mí níní o wán, ò o yïo dàñ bñní mi.»¹³ O o Ananiasi bía: «Núhùso, nùpua cèrèε bía a nñi mu bïo nɔn mií, á mún zéeniá mu bè-kora búenbúen na ó o wó lè ù nùpua na ho Zeruzalεemu yi nɔn mií.¹⁴ Ba yankarowà júnása á nɔn ho pánká wo yi ò o buee wíikaráa bïa búenbúen na wee ve ù yèni hen.»¹⁵ Ká a Núhùso màhá bía nɔn wo yi: «Lén va, lé bïo ó o nñi mu á ì léra le o sá ì tonló. Orén lé yia á à zéeni ì bïo á a na há sïi-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayεele nípomu yi.¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o ìnén bïo yi á ì zéeni làa wo.»

17 O o Ananiasi wáa hínɔn wà, á vaá zon le zii yi, á zoó bò mí níní o Soole wán ò o bía nɔn wo yi: «Wàn za Soole, o Nùhúso Yeesu na zéénia míten làa fo ho wǎhú na fo lá wee ɓuennáa wán lé wón tonkaa mi ũ cǎn, à ũ bíní wé mi, à ũ mún sí lè le Dónbeení Hácírí.» 18 Mí lahó yi, á bío ɓúi lòn donkuua á ló a yío yi, á kùenkaa lí kúaará ó o wáa wee mi. O o hínɔn á ɓa bátizéra a. 19 Bún món ó o dú ó o bínia yú ho pànká.

O Soole wó a Yeesu Krista sɛéràso

O Soole wó hã wizooní bío yɛn lè ɓa nĩ-kenínia na wi ho Damaasi yi. 20 Mí lahó yi ó o dɛɛnía wee zééní le Dónbeení bío ɓa *zúifùwa kàránló zíní yi, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeení Za. 21 Bía ɓúenɓúen na ja a bioní á mu vã, á ɓa wee bío: «Bia wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzalɛmu yi ó o nĩ na kà so hĩa yí máa beé lò lè mí sòobɛɛ le? A yínɔní ɓarɛn ó o so ló bío yí ɓuara á wà ɓueé wiika hen á vaá na ɓa yankarowà júnása yi le?» 22 Ká a Soole yáa wíokaa wee zééní le Dónbeení bío lè mí pànká fɛɛɛ. Bío ó o wáa wee zééní mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á ɓa zúifùwa na ho Damaasi yi wáa yí zū bío ɓa á bío á à na a yi.

23 Wizooní bío yɛn bún món, á ɓa zúifùwa wáania tò à ɓa le mí ì ɓúe o Soole. 24 Ká a ɓúi màhã ja a zeñ wán. Ho lóhó zūajiní á ɓa wee pa yi le wisoni lè ho tɛnàahú à dàñ yíràa wo ɓúe. 25 Hón pãahú so yi ó o Soole nĩ-kenínia fó a ho tɛnàahú á dó ho lío-beení yi, á léé liinia lè ho dándá na ɓa son kòonia ho lóhó yi món.

26 O Soole wà vaá dǎn ho Zeruzalɛmu, ó o wi ò o zo ɓa nĩ-kenínia tǎahú, ká ɓa ɓúenɓúen màhã zána a lé bío ɓa yí láa mu yi le o léé nĩ-keníni binbirí. 27 O o Baanabaasi lé yia wáa fó a á dú yahó á vannáa ɓa tonkarowà cǎn, á vaá lá bío ó o Soole mǎnnáa o Nùhúso ho wǎhú wán làa bío á wón bíaràa làa wo á fɛɛra nɔn ɓa yi. O mún fɛɛra bío ó o Soole poní sɛraráa á zéénia lè le Dónbeení bío o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á nɔn ɓa yi. 28 A lá hón pãahú so yi ó o Soole wáa wi làa ba, á wee bue le Dónbeení bioní à tè ho Zeruzalɛmu yi yòo lé ká a poní séra. 29 O mún wee bío lè ɓa zúifùwa na wee bío mu kɛɛɛkimu, á wee wáani làa ba. Ká bán màhã wee cà bío ɓa à yíràa wo ò ɓúe. 30 Bío á bía tà a Krista bío zūna mu, á ɓa lɛɛnía o Soole vannáa ho *Sezaaree, á día a bín ó o jɔn ho Taasi.

31 Mu pãahú á bía tà a Krista bío wi ho hɛɛrà yi ho *Zudee, lè ho Kalílee, lè ho *Samaríi kána yi. Ba pànká wee dé wán, á wee ɓua míten là a Nùhúso kɛnbii, á le Dónbeení Hácírí wee dé mí níi ɓa yi á ɓa wee jin.

³² O Piere hínən tò ho kōhū búenbúen yi. Wizonle búí ó o wà van bĩa tà a *Krista bïo yi cǎn ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú nǐ búí bǐn na yèni 6a le Enεε. O lé o mùamúa, á wi le dāmu dèε yi yú hā lúlúio bïo hētǐn. ³⁴ O o Piere bía nən wo yi: «Enεε, o Yeesu Krista wee wéε fo. Hǐní hóoní ũ dāmu dèε.» O o Enεε dèεnía líí hínən. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè hā lórá na wi ho Saarən kōhū tá pèerú yi nùpua búenbúen mən wo, á 6a tà nən míten o Núhúso yi.

O Piere vèenia o Tabita

³⁶ Hǎa búí na tà a Krista bïo na yèni 6a le Tabita á hǎa wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerεekimu á 6a le Dookaasi. Mu kúará le «há-wonǐ.» O hǎa wee wé mu bè-tentewà féεε, á wee séení 6a nǐ-khenia. ³⁷ Mu pǎahú ò o tò mu vǎmú á húrun. Bïo 6a súdeenia wo vó, á 6a yòó bàrá a ho nónwíohú yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee sùaráa mín yi. Bïo 6a nǐ-kenínia já ò o Piere wi ho Lidaa yí, á 6a léra 6a nùpua nùwǎ jun tonkaa á bía bïo kà nən yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ũ buen wa cǎn fùafù.» ³⁹ A 6a vaá bía mu nən wo yi, ó o dèεnía hínən bò làa ba. Bïo ó o bueé dǎn, á 6a fó a yòoraráa ho nónwíohú na ó o nǐ-hío wi yi. A 6a mahǎawa búenbúen wee vá buee 6úe o yi ká 6a à wá. Hā sǐ-zǐnia na ó o Dookaasi mu bǎ ká a dǐn yí húrun á 6a wee lá zéení làa wo. ⁴⁰ O o Piere le 6a búenbúen lé, ò o líí fǎrá mí nən kóǐnǎ wán, ò o flora. Bǐn mǎn ó o yèrémáa sánsáa o nǐ-hío ò o bía: «Tabita, líí hǐní.» O o héra mí yǐo. Bïo ó o mən o Piere, ó o líí hínən yòó kará. ⁴¹ O o Piere 6uan o níi yi, á séenia wo ó o líí hínən yòó dǐn. Bǐn mǎn ó o von bía tà a Krista bïo, lè 6a mahǎawa, á bueé zéenia wo làa ba ká a yǐo wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen já mu, á 6a cèrèε tà a Núhúso bïo. ⁴³ Bǐn mǎn ó o Piere dá cǎkaa ho Zopee yi o sǎn-fi búí na yèni 6a le Simən cǎn.

10

O Piere veró bía yǐnǎn 6a zúifùwa cǎn

¹ Nǐi búí hǎa wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni 6a le Koronεεye. O hǎa lé ho Oroomu dásíwá ku-beenǐ búí kuure jǐhúso, dǐo 6a wee ve làa Italií dásíwá kuure. ² O nùpue mu hǎa wee bè le Dónbeenǐ làndá yi sese, orén lè mí zǐi nùpua búenbúen wee kǎnbi le Dónbeenǐ. Ba *zúifùwa nǐ-khenia ó o hǎa wee séení lè mí sòobéε, á wee fio le Dónbeenǐ yí máa khí. ³ Wizonle búí wi-háarè yi, á bïo búí zéenia míten làa wo. O mən le Dónbeenǐ wáyai tonkaro wéréwéré ò o bueé zoó wee bío làa wo: «Koronεεye.» ⁴ O o yòó lora wo yi lè le zǎní ò o bía: «Núhúso, mu wan le?» A ho wáyai tonkaro bía: «Le Dónbeenǐ tà já ũ fioró, á mún mən le séení na fo wee wé na 6a nǐ-khenia yí, á le leékaa ũ bïo. ⁵ Awa, wǎa tonka 6a nùpua bïo kà wán le

6a va ho Zopee lóhó à vaa fé o ñii búí na 6a le Simɔn buennáa, yíá 6a mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a ñii búí na wee fi há sɔnna wán. O yèni 6a le Simɔn, á zii wi mu yámú jumu jii.»

⁷ Bío ho wáayi tonkaro na bía làa wo wà, ó o Koronɛeye von mí ton-sáwá nùwá jùn lè mí dásíwá ñi-kéní na sá a cón míana á wa le Dónbeení, ⁸ á bía bío wó búenbúen nɔn 6a yi, ò o tonkaa 6a le 6a va ho Zopee.

⁹ A 6a wà. Ho tá tɔn yú 6a ká 6a pá wi ho wɔhú wán. Le wii á a bío le mí yòó fàrá à òn, à 6a sùaráa ho Zopee. Lé hón pàahú so yi ó o Piere yòora le zii lòho á wà yòó wé mí fióró. ¹⁰ Bío ó o yòó wi bín, á le híni dà a, ó o le mí ì dí. Bío 6a lan wee sí ho ònló, á bío búí bueé zéenia míten làa wo. ¹¹ O mɔn ho wáayi à ho héra. A dèe búí lòn pɔnsò-beení á 6a buan ji-káa bío náa yi, á yòó ló wee lii, á wà líí búe ho tá yi. ¹² Le dèe mu yi á najuwà làa náa náa sowa, làa bía wee vará mí píorà wán, lè 6a jínzàwa lè mí sííwá búenbúen wi yi. ¹³ A tãmu búí bía nɔn wo yi: «Piere, lii híni búe 6a à là.» ¹⁴ O o Piere bía: «Ébé, Núhúso, í máa wé mu. Dínló na ũ hò yi, làa hía tun á í òn yí dú yí mɔn hùúu.» ¹⁵ A mu tãmu bíníá sã jã á bía nɔn wo yi: «Bío na le Dónbeení le mu wee ce vó à ùnén yí wé làa bío na tun.» ¹⁶ Mu wó làa bín á òn há zen cúa-tín. Bún món á le dèe mu dèenia buan yòora ho wáayi.

¹⁷ O o Piere wáa wee tùa míten yi lè mu bío na ó o mɔn bân kúará. Hón pàahú so yi, ò o Koronɛeye nùpua na ó o tonkaa le 6a buen o Simɔn zii á tùakaa bueé òn le bân zūajii. ¹⁸ A 6a von à 6a tùara: «Lé hen ká ó o Simɔn na 6a le Piere á làara yi le?» ¹⁹ Bío ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bân kúará wán, à bún le Dónbeení Hácírí wee bío làa wo: «Loñ, 6a nùpua nùwá tìn wi hen á wee cà fo. ²⁰ Yí titika bío, híni lii bè làa ba, ínén lé yíá tonkaa 6a.» ²¹ O o Piere wáa híñɔn lion 6a nùpua mu cón, á líí bía nɔn 6a yi: «Yia mi wee cà lé ínén í beere, lée webio nɔn mi buararàa hen?» ²² A 6a bía: «Ba dásíwá jùhúso búí na 6a le Koronɛeye lé yíá tonkaa wɛn ũ cón. O lée ñi-tente á wee kòñbi le Dónbeení, á 6a *zúífùwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeení wáayi tonkaro búí bía nɔn wo yi le o bío le 6a buee ve fo buennáa mí cón, ò o jí bío fo ò bío á à na a yi.» ²³ O o Piere fó 6a, á 6a zoó cãana làa wo.

Bío wó a Koronɛeye zii

Mu tá na lée tɔn, ó o Piere làa ba páania lá ho wɔhú, á bía tà a *Krista yi nùwá yɛn búí ló ho Zopee yi á lènia 6a. ²⁴ Ba vará cãana á tá lée tɔn vaá ònnáa ho Sezaaree. Bún ñ wé ò o Koronɛeye, lè mín zii nùpua, lè mín bínlowà binbirí na ó o von á kará pan wo bín. ²⁵ Pàahú na ó o Piere wà bueé zo yi, ó o Koronɛeye híñɔn sã a yahó, á vaá líí búrá a tá, ò o tɛenia wo

yi lè le k̀nbi. ²⁶ Ká a Piere màhã fù a yi á hóonia ò o bía n̄n wo yi: «Lii h́nì, ínén mún lé o nùpue lè ù bio s̄i.» ²⁷ Bún món ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnáa le z̄i yi, á zoó yú 6a nùpua c̀èèè ká 6a kúaa mín wán, ²⁸ ó o bía n̄n 6a yi: «Mi z̄u le 6a zúifùwa c̀n, á ho va ho sí veere nùpue c̀n, tàá à páaní k̄enì làa wo lée bío na yí ko à mu wé, ká le Dónbeenì màhã zéenia mu n̄n mü le ì yí ko à ì lá nùpue woon lòn n̄-tinii na á nùpue yí ko ò o wé va c̀n. ²⁹ Lé bún n̄n á ì yí pá mi veró à ì d̄enía 6uara. Awa, á mi wáa zéení ì veró n̄h̄u.»

³⁰ O o Koron̄eye bía: «Mu wizoonì t̄n lée zuia, ho p̄ah̄u dà-kénì kénì na kà yi, le wi-háarè, á ì wee fio ì z̄i. Yio 6ueé t̄i à nùpue 6úi na dà-z̄inii wee n̄uika á d̄in ì yahó, ³¹ ò o bía: «Le Dónbeenì tà j̄á ù floró, á mún m̄n le séenii na fo wee wé à na 6a n̄-khenia yi, á le leékaa ù bio. ³² Wáa tonka 6a nùpua ho Zopee yi le 6a vaa bío le o Sim̄on na 6a le Piere à buen. O làara a Sim̄on wán, yia wee fi h̄á s̄onna, na z̄i wi mu yámú n̄umu j̄ii.» ³³ A ì d̄enía tonkaa 6a nùpua le 6a vaa ve fo, á fo tà 6uara bún se. H̄a laà na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeenì yahó hen à j̄ináa bio búenbúen na ó o N̄h̄uso dó ù j̄ii yi le ù bío.»

³⁴ O o Piere wáa lá le bionì á bía: «Bio kà wán á ì wáa z̄u k̄enk̄en le le Dónbeenì yí máa hueeka 6a nùpua mín yi. ³⁵ Nùpue lée nùpue, ò o lé k̄h̄u lée k̄h̄u yi, ká a wee k̀nbi le, á wee wé le s̄i bio, se wón bio sí le yi. ³⁶ Mi z̄u bio le Dónbeenì bía n̄n o *Isiraȳele n̄pomu yi ká le n̄n ho h̄erà b̄in-tente 6a yi, d̄io ó o Yeesu *Krista 6uararáa, wón na lé 6a nùpua búenbúen N̄h̄uso. ³⁷ Bio ó o Z̄an bía le Dónbeenì bio lè 6a nùpua á bátizera 6a, á bio búakáa wó ho Kalilee yi, à lá bio wó ho Zudee yi búenbúen á mi mún z̄u. ³⁸ Mi m̄n bio le Dónbeenì liinánáa mí Hácírì p̄anká o Nazar̄ete n̄ii Yeesu wán. Mi mún z̄u bio ó o Yeesu mu vararáa ho k̄h̄u yi, á wee wé mu bè-tente ká a w̄é b̄ia ó o *Sat̄ani p̄anká wi wán búenbúen, lé bio le Dónbeenì h̄ia wi làa wo. ³⁹ Bio búenbúen na ó o wó 6a zúifùwa k̄h̄u lè ho Zeruzal̄emu yi á wa m̄n, á lé mu seér̄asa. Ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun. ⁴⁰ Ká le Dónbeenì màhã v̄enia wo mu wizoonì t̄n ní zoñ á 6a nùpua m̄n. ⁴¹ Mu yín̄n 6a nùpua búenbúen m̄n wo. Warén na lé f̄era hueekaa wó lè 6a seér̄asa lé warén m̄n wo. Bio le Dónbeenì v̄enia wo món̄dén, á warén làa wo páanía dú á j̄un. ⁴² O henía mu n̄n w̄en le wa zéení le Dónbeenì bio, á mún bue na 6a nùpua yi le orén lé yia le Dónbeenì b̄arà ò o cítì 6a yèn-v̄eniasa lè 6a n̄-hía. ⁴³ Le *Dónbeenì j̄i-cúa f̄erowà búenbúen bía a bio, le nùpue lée nùpue na dó mí sí o yi, ó o ò yí mu bè-kora s̄endiaró o yèni p̄anká yi.»

⁴⁴ P̄ah̄u na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeenì Hácírì lion b̄ia wee j̄i a bionì wán. ⁴⁵ B̄ia tà a *Krista bio na lé 6a

*zúifùwa binbirí na bò là a Piere ɓuararáa á wó coon dàkhíina le Dónbeení Hácírí na le nɔn á le ɓera fò bía yínɔ́í ɓa zúifùwa ɓio yi. ⁴⁶ Lé ɓio ɓa wee jí à ɓa wee bío hã síi-viò bíoní na ɓa yí zũ, á wee khòoní le Dónbeení le bè-beera na le wó ɓio yi. O o Piere bía: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á ɓa dà à hè le ɓa yí bátizé ɓa le mu jummu, ká ɓa jɔ̀n yú le Dónbeení Hácírí lè wa ɓio síi le?» ⁴⁸ O o nɔn le jii le ɓa bátizé ɓa o Yeesu Krista yèni yi. Bũn mɔ́n á ɓa flora a Piere le o wé hã wizooní ɓio yèn làa mí.

11

O Piere fɛera ɓio wó a Koronɛɛye zii

¹ Ba tonkarowà làa ɓia tà a *Krista ɓio na wi ho *Zudee yi á ná le ɓia yínɔ́í ɓa *zúifùwa á mún tà le Dónbeení ɓio. ² ɓio ó o Piere ɓínía van ho Zeruzalɛmu, á ɓia tà a Krista ɓio na lé ɓa zúifùwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio nɔn á fo vannáa ɓia yínɔ́í ɓa zúifùwa cɔ́n á páanía dú làa ba?» ⁴ O o Piere wáa líí lá ɓio mu wóráa lè mí dà-kéní kéní ɓúenɓúen á fɛera nɔn ɓa yi kà síi: ⁵ «Mu wee wé ká í wi ho Zopee lóhó yi á wee wé í floró. Yio ɓueé tí à ɓio ɓúi zéénía mítén làa mí. Mu lée dɛɛ ɓúi lòn pɔ́nsò-beení á ɓa ɓuan jì-káa ɓio náa yi, na yòó ló ho wáyai á ɓueé líí ɓó mií. ⁶ A í lora le yi sese, á mɔ́n ɓa nájuwà làa náa náa sowa, ɓia ho lóhó yi làa ɓia hã mana yi, làa ɓia wee vará mí píorà wán, lè ɓa jínzàwa. ⁷ A í ná tãmu ɓúi sã na wee bío làa mí: «Piere, líi híni ɓúe ɓa à là.» ⁸ Ká í màhã bía: «Ebé, Núhũso, í máa wé mu. Dínló na ũ hò yi, làa hía tun á í dín yí dú yí mɔ́n hùúu.» ⁹ A mu tãmu tɔ́n pá ɓínía sã jí á bía nɔn mií: «ɓio na le Dónbeení le mu wee ce wó ũnén yí wé làa ɓio na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bũn á dɔ́n hã zen cúa-tɔ́n. Bũn mɔ́n á le dɛɛ mu dɛɛnia ɓínía ɓuan yòora ho wáyai. ¹¹ Hón pãahũ dà-kéní so yi, à bũn ɓa nùpua nùwã tɔ́n ɓúi na ɓa tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á ɓueé dɔ́n le zii na á í wi yi. ¹² A le Dónbeení Hácírí bía le í yí titika, le í híni bè làa ba. Wán zàwa nùwã hèzɔ́n na bò làa mí ɓuara hen, lé bán lɛnía mí vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páanía zon o Koronɛɛye zii. ¹³ A wón lá ɓio ó o wó wó mɔ́nnáa ho wáyai tonkaro mí zii ká a dín wee bío làa wo kà síi: «Tonka ɓa nùpua le ɓa va ho Zopee à vaa ve o Simɔ́n na ɓa le Piere le o ɓuen. ¹⁴ Hã bíoní na á à kání ũnén lè ũ zii nùpua ɓúenɓúen lé hɔ́n ò o bío á a na foñ.»

¹⁵ «ɓio á í ɓúakáa wee bío à bũn le Dónbeení Hácírí lion ɓa wán, làa ɓio le hía lionnáa warén wán mu jùhũ ɓúɛnii ɓio síi. ¹⁶ A í hácírí màhã ɓuara ɓio ó o Núhũso hía bía wán: «O Zán hía wee bátizé lè mu jummu, ɛɛ ká minén bán á à bátizé lè le Dónbeení Hácírí.» ¹⁷ ɓio le Dónbeení hía hɔ́n làa wen, pãahũ na wa tà a Núhũso Yeesu Krista yi, lé bũn á le mún hɔ́n lè ɓarén. A ínén lée wée á à pí ɓio le Dónbeení le mí ì wé.»

¹⁸ ɓio ɓa ná hɔ́n bíoní so, á ɓa yòó wan tɛɛn, á wee khòoní le

Dónbeenĩ kà síi: «Mu ɓɛntɪn bon. Le Dónbeenĩ mún tà nɔn ho wɔhũ bíá yínɔn ɓa zúífùwa yi à ɓa dàŋ yèrɛmá mí yilera lè mí wárá, à yí le mukáni binbirĩ na máa vé.»

Bio ho Antiosi kèrɛtɛwa kuure jùhũ búakáará

¹⁹ Bíá tà a *Krista bío lò beéró na búakáa o Etiɛna búeró pãahũ lé bɪn nɔn á ɓa saawaaráa. Ba búí wà fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kãna, lè ho Antiosi lóhó yi. Ká ɓa màhá vaá yí máa bue le Dónbeenĩ bionĩ à na ñi-vio yi, ká mu yínɔn ɓa *zúífùwa. ²⁰ Ɛɛ ká bíá tà a Krista bío nùwã yɛn búí na wee lé ho Siipere lè ho Sirɛɛna yi, á ló van ho Antiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeenĩ bín-tente na bío ciran o Nùhũso Yeesu à na bíá yínɔn ɓa zúífùwa yi. ²¹ O Nùhũso dànló fù wi làa ba, á nùpua cèrɛɛ á tà yèrɛmáa bò a Nùhũso yi.

²² Ho Zeruzalɛmu kèrɛtɛwa kuure jã mu bío mu, á ɓa wãa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Antiosi. ²³ Bío ó o vaá dɔn bɪn ó o mɔn bío le Dónbeenĩ dúbuaaráa bíá tà a Krista bío yi, ó o zãmakaa mu bío yi, ò o henía ɓa búenbúen sía, à ɓa yí lé o Nùhũso món, ká ɓa tà a bío mí sía yi. ²⁴ Mu bon, o Baanabaasi ɓɛntɪn fù lée nùpue na se, á sú lè le Dónbeenĩ Hácírí, á dó mí síi o Nùhũso yi. Nùpua cèrɛɛ tà nɔn mítɛn o Nùhũso yi.

²⁵ Bɪn món ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole. ²⁶ Bío ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo ɓuara ho Antiosi yi. Ba mí nùwã jɔn á wó le lúlú-kùure ká ɓa wee páanĩ kúee mín wán lè ho Antiosi kèrɛtɛwa, á kàráanna nùpua cèrɛɛ. Lé ho Antiosi yi á ɓa búakáa wee veráa bíá tà a Krista bío làa kèrɛtɛwa.

²⁷ Mu pãahũ á le *Dónbeenĩ jɪ-cúá fɛɛrowà búí ló ho Zeruzalɛmu yi á van ho Antiosi. ²⁸ Ba ñi-kéní na ɓa le Akabuusi á le Dónbeenĩ Hácírí bíá nɔn yi, ó o hɪnɔn yóó dɪn ò o bíá le hen làa cɪnú ká le hɪn-súmúí á à lé ho tá búenbúen wán. A le ɓɛn ló pãahũ na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-zàwa bɛɛ yi. ²⁹ A ɓa ñi-kenínia wãanía tò, le mí ñi-kéní kéní á a na bío na mí dà a na á à wé lè le séení á à toní ì na bíá tà a Krista bío ho *Zudee yi. ³⁰ A bɪn lé bío ɓa wó, à ɓa tonkaa o Baanabaasi là a Soole le ɓa ɓua mu vaa na ho Zudee kɔhũ kèrɛtɛwa kuio ya-díwá yi.

12

O Piere léró ho kàsó yi bío

¹ Mu pãahũ ká a bɛɛ *Heroode* wee beé ɓa kèrɛtɛwa nùwã yɛn búí sãnía lò. ² O ɓó a Zãn ɓàn kɪnle Zaaki lè ho khà-tóní. ³ Bɪn món, á bío ó o mɔn à mu sí ɓa *zúífùwa yi, ó o mún wɪira a Piere. Bɪn wó ho *búurú na á ja-fɪni yí dó yi sãnú díró pãahũ. ⁴ Bío ó o Piere ɓa wɪira, ó o Heroode nɔn le jɪi le ɓa dé

* 12:1 O Heroode na ɓa wee bío bío hen lé o Heroode Akiripaa ñin-yániso.

o ho kàsó yi, ò o bàrá 6a dásíwá nùwã náa náa kuio bïo náa le 6a pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sãnú dú khíina, o ò cítí o 6a nùpua yïo yi. ⁵ O Piere wón 6a wãa pan yi ho kàsó yi, ká 6a kèrètíewa kuure bèn wee fio le Dónbeenĩ yi na a yi lè mí sòobéé.

⁶ Ho tĩnàahũ na tá lée tĩ ó o Heroode á à cítí o 6a nùpua yïo yi, ká a Piere 6a can lè hã zúakùaríwà bïo ò o dũma 6a dásíwá nùwã ò pan pãahũ. A 6a parowà mún ò dũn mí lara yi ho kàsó zĩ zũañii. ⁷ Yio 6ueé tĩ à wáayi tonkaro 6úi ò dũn, á mu khoomu 6úi ò nũĩna zoó ho kàsó zĩ. O o Nùhũso wáayi tonkaro líí 6úan6úaa o Piere ò òkóní, á sɪnía wo, ò o bía nɔn wo yi: «Lii hĩnĩ fùafù.» Hón pãahũ so yi á hã zúakùaríwà feera a níní yi líí kúaará. ⁸ A ho wáayi tonkaro bía nɔn wo yi: «Ca ũ kírí à ũ zĩ ũ nakã.» O o Piere wó bũn. O o bía nɔn wo yi: «Lá ũ kánbun zĩ à ũ bè mi.»

⁹ O o Piere wó bũn ò o ló lée bò a yi. O yí máa leéka le bïo ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le hã lée kònkórá. ¹⁰ Ba lée khíina 6a nín-yání parowà, á bínía vaá khíina bía sã, á wà vaá bó ho hõnló woohũ na sãnsãa ho lóhó yi, á hón héra mítén á 6a yóó ló. Bïo 6a lá ho wõhũ wà, yïo 6ueé tĩ à ho wáayi tonkaro wà ò o día a Piere.

¹¹ O o Piere wãa zũna le bïo wó kà bon, ó o bía: «Hã laà na kà wán á ĩ wãa zũ mu kénkén le o Nùhũso lé yia tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o 6ueé líí kánía mi o Heroode níi yi, á mún kánía mi le lònbee 6úen6úen na 6a zúifùwa lá wee fan le le yí mi yi.» ¹² Bïo ó o lon mí yi wó, ó o wà van o Zãn na 6a le Maaki bãn nu Mari zĩ. Ba nùpua cèrèé kúaa mín wán bín á wee fio. ¹³ O vaá 6úan6úaa ho zũañii woohũ, ó o ton-sá hãa 6úi na 6a le Oroode á hínɔn wà 6ueé hén ho. ¹⁴ Bïo ó o 6ueé zũna a Piere tãmu, ó o sɪi wan wan á yí héra ho woohũ ò o bínía lùwa zoó bía le o Piere lée wi ho zũañii. ¹⁵ A 6a bía nɔn wo yi: «Fo yáa wee khée.» Ká a màhá wee bío le mu bon kénkén. A 6a wãa bía: «Áyí! Mu lé o ni-hónbómu.» ¹⁶ O o Piere pá ò dũn wee 6úan6úaa ho woohũ. Bïo 6a wó san héra ho, á 6a mɔn wo á mu wó 6a coon. ¹⁷ O o lá mí níí dá 6a yi le 6a wé tété, ò o zéenia bïo ó o Nùhũso wó wó léraráa wo ho kàsó yi làa ba, ò o pá bínía bía: «Mi bío mu na a Zaaki lè wàn zàwa na so yi.» Bũn món ó o ló lá wà van lòn-veere.

¹⁸ Bïo ho tá tɔn á 6a dásíwá 6úen6úen kánkãa, á wee cà à 6a zũn bïo ó o Piere bïo wórãa. ¹⁹ O o Heroode le 6a cà a, á 6a cà a san 6a yí yú a, ó o tũakaa bía lá pan wo yi, ò o nɔn le ònii le 6a 6úe 6a. Bũn món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O bée Heroode hũmú bïo

²⁰ O Heroode sɪi hĩa wee cɪ ho Tiire lè ho Sidɔn lórãa yi dàkhíina. A bïo 6a bè-dínii wee lé o Heroode mu bãn kõhũ yi, á 6a wó le ònii dà-kéní à 6a le mí ĩ va a cɔn. A 6a 6ueé ò dũn

o Bilasutuusi wán, yíá wi o Heroode mu zǐi tonni ɲúhú wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véení há bióní. ²¹ Bío le wizonle na 6a bàrà dǎn, ó o Heroode lá mí bá-zàmu sǎa zǎ, ò o kará mí béení kanmúini wán, ò o lá le bióní 6a zǎamáa yahó. ²² A mu nǐpomu búenbúen bía pǎnpǎn: «Mu yí nǎn nùpue wee bío, mu léé dofiní búí.» ²³ Pǎahú na 6a wee bío mu yi, à bǔn le Dónbeení wáayi tonkaro búí vǐna a Heroode, lé bío ho cùkú na bío sǎ le Dónbeení yi ó o fó bò mítén wán. A 6a sǔn6owa zon wo ó o húrun.

²⁴ Le Dónbeení bióní wee ben fè há lùà ká le wà. ²⁵ Bío ó o Baanabaasi là a Soole tonló vó ho Zeruzalεmu yi, á 6a fó a Zǎn na 6a le Maaki á wàráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

¹ Ho Antiosi kèrètíewa kuure yi á 6a ɲi-cúa fεerowà lè 6a nǐ-kàránlowà hǐa wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simiǎn na 6a wee ve làa Nǐ-bírí, là a Sirεena nǐi Lisiyuusi, là a Manajεe na páanía dǎn là a béε *Heroode.* ² Wizonle búí, ká 6a wee búaaní a Núhúso, á lù mí ɲini, á le Dónbeení Hácírí bía nǎn 6a yi: «Mi lén o Baanabaasi là a Soole mí dòn à 6a sá ho tonló na á ĩ von 6a bío yi.» ³ A bío 6a lù mí ɲini à 6a flora vó, á 6a bò mí nini 6a wán à 6a nǎn ho wǎhú 6a yi á 6a wà.

⁴ Bío ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeení Hácírí wǎa von ká síi, á 6a wà van ho Selesii lóhó. Lé bǔn á 6a zon ho won-beení yi vannáa ho Siipere kǎhú na wi mu ɲumu tǎahú.

⁵ Bío 6a vaá dǎn ho Siipere kǎhú lóhó na 6a le Salamiina á 6a wǎa wee bue le Dónbeení bióní 6a *zúifúwa kàránló zini yi. Yíá kera bǔn làa ba á wee séení 6a lé o Zǎn Maaki. ⁶ Ho kǎhú búenbúen 6a tò yi yòó ló, á vaá bó ho Pafosi lóhó yi. Lé bǔn á 6a fò mín là a zúifù nǐi búí na wee wé mu nín-símú na 6a le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá mítén lòn ɲi-cúa fεero. ⁷ O hǐa wi ho kǎhú mu ɲúhúso na 6a le Sεεziyuusi Poluusi cǎn. O nǐi mu fù léé nùpue na hácírí wi. O wi ò o ɲí le Dónbeení bióní. O o von o Baanabaasi là a Soole le 6a búen mí cǎn. ⁸ Ká a nín-símú bánso Elimaasi á yí wi à ho kǎhú mu ɲúhúso à tà a *Krista bío ó o wi ò o hè 6a. (Ba *Kεεεsisa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.)

⁹ Hón pǎahú so yi, ó o Soole na 6a mún wee ve làa Poole† á le Dónbeení Hácírí wǎa sú ó o fá mí yǐo wo yi, ¹⁰ ò o bía: «Ūnén *Satāni za sabín-fútaalo yén. Fo wee vǐnini 6a nùpua. Mu bǐo na se búenbúen fo wee firáa. O Núhúso síi bǐo bǔn téréna,

* **13:1** O Heroode na 6a wee bío bǐo hen lé o Heroode Antipaasi na wi ho Kalilee ɲúhú yi. † **13:9** Bío nǎn ó o Soole 6a yèrémáa wee ve là a Poole: Ba zúifúwa na bío sǎ ho Oroomu yi á yènnáa fù lé mu bǐo ɲun ɲun. Ba zúifúmu yèni wee kéré. Ká yíá bǐo sǎ ho Oroomu yi, à wón 6a bǐni cé le búí na yi. Ho Soole lé 6a zúifúwa yèni. Ká ho Poole lé bǐo ó o bǐo sǎ ho Oroomu yi.

à ũnén wón wee báaráka làa bũ. Cén khí mu yi. ¹¹ Awa, wáa loń mu. O Njúhũso á à bóoní foń. Fo ò wé o muui, á à cãaka ká ũ máa mi le wii khoomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi yĩ dèenía coora, á wó mí tibírí. O o wee héé víná, á wee cà yĩ á à tè o níi yi ì lénnáa. ¹² Bĩo ho kǎhũ jũhũso mɔn bĩo wó, ó o tà dó mí sii o Krista yi. O Njúhũso bĩo na ó o wee jí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Antiosi

¹³ O Poole lè mí ninzàwa á zon ho won-beenĩ ho Pafosi yi á van ho Pãnfilii kǎhũ lóhó na 6a le Pεεze. Bĩo 6a vaá dǎn bĩn, ó o Zãn Maaki díá 6a, ò o bĩnía van ho Zeruzalεemu. ¹⁴ Barén bán đĩn ho Pεεze yi á 6a lá ho won-beenĩ, á vaa dǎn ho Pizidii kǎhũ lóhó na 6a le Antiosi. Ho *Sabaa zoń, á 6a zon ho kàránlǒ zii yi á zoó kará. ¹⁵ Bĩo 6a kàránna ho làndá vũahũ lè le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowá vũahũ vó, á ho kàránlǒ zii jũhũso le 6a bío bĩo kà na 6a yi: «Wàn zàwa, hen ká bionĩ wi mi cǎn á mi le mi ì hĩ lè 6a nùpua sía se mi wáa dà à bío.»

¹⁶ O o Poole líi hĩnɔn yòó đĩn ò o dá mí níi le 6a wé tété, ò o bía: «Minén *Isirayεelesa, lè minén na wee kǎnbi le Dónbeenĩ búenbúen, mi jí bío á ì ì bío: ¹⁷ O Isirayεele nĩpomu na kà bãn Dónbeenĩ lé dén hueekaa wàn búaawa. Le wó á mu nĩpomu na kà jina ho *Ezipite yi pãahũ na 6a wi mu nĩ-hãmu yi bĩn. Bũn món á le léra 6a bĩn lè mí pànká. ¹⁸ Le 6uan 6a hã mana tá henĩ yi á yú lòn lúlúio búará-jun síi. ¹⁹ Ho Kanan kǎhũ yi á hã sífwa bĩo hẽjun nùpua á le bó jũhũ, á fó táwá nɔn mí nĩpomu yi, à hã bío sí 6a yi. ²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú hã lúlúio kھیá-náa làa búará-jun làa píru síi.

«Bũn món á le Dónbeenĩ hueekaa 6a búii wàn búaawa tãahũ á wó lè 6a júnása, à bán wé fáa 6a tũiáwá. A mu wó làa bũn fεεε á bueé bó a jĩ-cúa fεero Samuwεele pãahũ yi. ²¹ Bũn món á 6a flora a bée le Dónbeenĩ cǎn á le nɔn o Kiisi za Sayuule 6a yi. Wón na wee lé o Bēnzamεε zĩ-jũhũ yi. A wón kera 6a jũhũ wán á dǎn hã lúlúio búará-jun. ²² Bĩo le hĩa pã a Sayuule díá á le nɔn o *Daviide 6a yi á wó lè 6a bée. Wón Daviide so á le bía bío kà đání yi: «I síi nùpue á ì wáa yú, o lé o Zesee za Daviide† wón lé yĩ á à wé bío búenbúen na á ì bío le o wé á à tíi jii.» ²³ O Daviide mɔnmání nĩ-kéní búii lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeenĩ wó là a Isirayεele nĩpomu kãnĩlo, làa bío á le hĩa dóráa mí jii le mí ì wé làa bũ. ²⁴ Sãni ò o Yeesu 6uen, à bũn ó o Zãn buera nɔn o Isirayεele nĩpomu búenbúen yi le 6a yèrémá mi yilera lè mi wára à 6a bátízé 6a. ²⁵ Pãahũ na ó o Zãn mukãní véro wà bueé dã, ó o wee bío: «Mí wee leéka le ì léé wée? Yĩ mi wee lòní wi mí dòn le ínén. εε ká mi mãhã loń, 6ãnsó wi ì món lù. Hãri o nakãa tenlǒ á ì pá yĩ koráa.»

† 13:22 Mí loń Samuwεele nĩn-yání vũahũ 13.14

26 «Wàn zàwa, minén na lé o *Abarahaamu m̀̀nmanía làa bía mi t̄ahú na wee k̀̀nbi le Dónbeení, lé warén á ho fenló bióní na kà á buera n̄n yi. 27 Ho Zeruzalɛmusa lè mí júnása á yí zūna a Yeesu bío b̄n j̄hú á mún yí zūna 6a j̄i-cúa fɛrowà bióní na wee k̀̀rán ho *Sabaawizooní lè mí dà-kéní kéní yi kúará. O Yeesu mu á 6a síníá j̄hú á tíraráa 6a j̄i-cúa fɛrowà bióní j̄i. 28 Bío 6a à d̄n wán á à búeráa wo á 6a yí yú, á 6a le o *Pilaate bío le 6a búe o. 29 Bío á bío búenbúen na le Dónbeení bióní v̄ahú bía a Yeesu d̄n yi á 6a wó á mu j̄i tun á 6a liinía wo ho *k̀̀rùwá wán á lí nùuna. 30 Ká le Dónbeení màh̄ vènia wo. 31 H̄a wizooní c̀̀ɛɛ yi ó o Yeesu zéenia m̄ten làa bía na h̄a lènia wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzalɛmu. Lé bán w̄a wó a s̄ɛràsa á wee bío o bío à na a Isirayɛle n̄pomu yi.

32 «Warén lé bía wee bue le Dónbeení b̄n-tente à na mia: Le Dónbeení j̄i na le dó n̄n wàn b̄aawa yi 33 á bío j̄i sú. Le vènia o Yeesu á tíraráa mu j̄i bío kà wán á n̄n warén na lé 6a m̀̀nmanía yi, làa bío mu túraráa h̄a Lení v̄ahú lení bío j̄un ní yi: «Fo lé í Za. Ho zuia j̄i wán á í lé m̄n Maá». § 34 Le Dónbeení h̄a bía mu le mí ì vèni a ó o máa b̄n máa hí. Bío kà lé bío le h̄a bía: «Í ì dúbua mia lè h̄a dúbuaa na láayi wi. H̄a á ì dó í j̄i n̄n o Daviide yi le í na». * 35 Lé b̄n n̄n ó o pá wíokaa bía mu le Dónbeení bióní v̄ahú lahó búí yi: «Fo máa díá á ȳa bío s̄a foñ máa soo le búure yi». † 36 O Daviide p̄ahú, ó o h̄a tà sá ho tonló na le Dónbeení le o sá. B̄n m̄n ó o húrun á 6a nùuna a b̄n b̄aawa n̄s̄n̄n ó o soora. 37 Ká ȳa le Dónbeení vènia wón yi soora.

38-39 «Wàn zàwa, mi ko mi z̄n mu le lé o Yeesu bío yi á mu bè-kora s̄ndiaró bío á bueraráa n̄n mia. Orén lé ȳa á n̄pue lée n̄pue dó mí s̄i yi, ó o ò fen mí bè-kora búenbúen yi, bío ó o *M̄ȳiize làndá lá yí dà máa fení mia yi. 40 A mi cén pa m̄ten bío, à bío 6a j̄i-cúa fɛrowà bía à yí yí mia, mu bía kà s̄i: 41 «Minén khònlwà, mi loñ. Mi bío á à v̄n̄ka mia. Mi ì hí á à lé b̄n. Bío mi ȳo wi lua, á ì wé yéréké bío búí na 6a bía bío n̄n mia, á mi máa dé mi s̄a mu yi.» ‡»

42 Bío ó o bía b̄n vó, ó orén là a Baanabaasi ló 6a *zúifùwa k̀̀ránlò z̄i yi. A bía wi b̄n flora 6a le 6a b̄n b̄n b̄n ho *Sabaawizonle na s̄a yi, à wíoka b̄uee bío mu bío dà-kéní mu d̄n yi.

43 Ho kúeem̄wánlò m̄ndén á 6a zúifùwa c̀̀ɛɛ, lè 6a n̄-vio na yèrèmaa zon 6a yi, á tà b̄o a Poole là a Baanabaasi yi. A bán wee bío làa ba ká 6a à hení 6a s̄a à 6a ca t̄n le Dónbeení s̄amu yi.

44 Ho Sabaa na s̄a zòñ, lée c̄inú ká, ká ho lóhó n̄pua búenbúen á lá à lé è vé, á b̄uee jí a Núhúso bióní. 45 Bío 6a

§ 13:33 Mi loñ Lení v̄ahú (Psaumes) 2.7 * 13:34 Mi loñ Ezayii v̄ahú 55.3

† 13:35 Mi loñ Lení v̄ahú (Psaumes) 16.10 ‡ 13:41 Mi loñ Habakuuki v̄ahú

zúifùwa mən 6a zāamāa, á le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a. ⁴⁶ O o Poole là a Baanabaasi wáa wee bío bío kà làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeení bíoní á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bío mi pá le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukānī binbirī na máa vé, à wa wáa a yèrè má à va bí a yínón 6a zúifùwa cón. ⁴⁷ Bío kà lé bío le Dónbeení bí a nən wən: «Í bàrá fo á wó lè hā kāna búenbúen nípomu khoomu, bèra a na à ū bue ho fenló bío ho dímíná kùarāa búenbúen yi.» ⁴⁸ Bío á bí a yínón 6a zúifùwa jí hón bíoní so, á 6a wee zāmaka ká 6a à khòoní a Núhúso bíoní. Bí a búenbúen na bío sá le mukānī binbirī na máa vé yi, á tà nən mítén.

⁴⁹ O Núhúso bíoní wee ben fè ho kōhū búenbúen nípomu. ⁵⁰ Ká 6a zúifùwa màhā hínən sūna 6a hāawa na níni se na wee kōnbi le Dónbeení, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jii dà-kéní làa ba, à 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á nən 6a léra mín kōhū yi. ⁵¹ A 6a báawa nùwā jun mu púaa mí zení khúnkhūnī á kúaa 6a wán, § à 6a wà van ho Ikoniyuumu lóhó. ⁵² Ba nī-kenínia á sía wan làa sòobé, á sú lè le Dónbeení Hácírí.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyuumu

¹ Bío ó o Poole là a Baanabaasi vaá dōn ho Ikoniyuumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúifùwa kàránló zii. A bío 6a zoó bí a á wó, á 6a zúifùwa làa bí a yínón 6a zúifùwa cèrèé á tà a *Krista bío. ² Ká 6a zúifùwa na pá a Krista bío á súkúra bí a yínón 6a zúifùwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bí a tà a Krista bío. ³ Būn lé bío nən ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyuumu yi. Ba wee bío ká 6a poní séra, á dó mí sía o Núhúso yi. O Núhúso wee na mí pánká 6a yi à 6a wéráa mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeení pánká, à zéení le bío 6a wee bío o sāamu dānī yi lée tūiá. ⁴ A ho lóhó núpua sankaa lè hā kuio bío jun. Ba sōn-kéní tà 6a zúifùwa jii, ká bí a so bèn tà 6a tonkarowà jii. ⁵ Ba zúifùwa làa bí a yínón 6a zúifùwa lè mí júnása wee wíoka mítén ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka 6a lè hā huua á à búe. ⁶ Bío 6a mí nùwā jun zūna mu, á 6a lùwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dεεbe na lé ho Likawonii kōhū lórá cón, lè hā lórá na bāmakaa hā. ⁷ Bío 6a vaá dōn á 6a lan wee bue le bín-tente bín.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dεεbe yi

⁸ Nīi búí wi ho Lisitere yi á zení húrun kará. O ton ká a lé o mùamúa, á dīn yí varákaa yí mən hūúu. ⁹ O kará wee jí bío ó o Poole wee bío. O o Poole fá mí ylo wo yi, á mən à bío ó o dó mí síi o *Krista yi á dà à wee wéé, ¹⁰ ó o wáa bí a nən wo yi pónpón:

«Lii h́nı́ yòo muin đın ũ zenı́ wán.» O o nńi yéran fárá mí zenı́ wán á varákaa wá. ¹¹ Bıo 6a zâamáa mən bıo ó o Poole wó, á 6a bía pónpón lè ho Likawonii kōhúsa bióni: «Éee! Hã doflina búı lá a núpue sńı́ á 6ueé líı 6ó wEn.» ¹² O Baanabaasi 6a wee ve làa Zeesi, ká a Poole 6a wee ve làa Hεεμεεσι, lé bıo ká mu lée bıo na ò o Poole lé yıa bıo.* ¹³ Ho Zeesi na lé 6a doflını́ búı á zıi hıa wi ho lóhó jıi. Dén doflını́ so yankaro lé yıa 6uan 6a dāanı́ na 6a donkhueéra lè le pũılè á 6ueé đınnáa ho lóhó dándá na son kòonia ho zũajını́ jıi. O wi ò orén lè 6a zâamáa à wé mu hãmu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bıo 6a tonkarowá mí nùwá jıun zũna mu, á 6a lèεkaa mí sí-zınia à zéení ká 6a yı wa bıo 6a le mí ì wé, à 6a fáara yòó zon 6a zâamáa fıahú, ¹⁵ ká 6a à bıo pónpón: «Éee! Minén núpua mu, lée webio nən á mi wee wéráa bıo ká? Warén mún lé 6a núpua lè mí bıo síı, á wee bue le bın-tente na mia le mi ko à mi día h́n wòn-kãamáawa so, ká mi yèrémá sánsá le Dónbeenı́ na wi fεεε, đıo léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú jıumu làa bıo wi mu yi 6úen6úen. ¹⁶ Hã pónna na khı́na yi, á le Dónbeenı́ día hã síıwá núpua 6úen6úen á 6a bò mí síı wána. ¹⁷ Ká le jıon wee zéení míten lè mu bè-tentewá na le wee wé: Làa lúlııo ká le wee na ho vıohó mia, à ho đınló be wé se, à mi wé dí síı à sía wa.» ¹⁸ Hãrı hã biónı́ na ó o Poole là a Baanabaasi bía ká à hèráa 6a zâamáa mu hãmu na 6a le mí ì wé á à na 6a yi bıo yi, á pá wó le lònbee. ¹⁹ Mu pãahú, à 6a zúıfúwa búı ló ho Antiosi lè ho İkoniyuumu lórá yi á 6uara ho Lisitere yi. Lé bán lè 6a zâamáa wó le jıi à 6a lèεkaa o Poole lè hã huua, á várá wo lóráa ho donkıahú, lé bıo 6a wee leéka le o húrun. ²⁰ Bıo 6a nı-kenınia ló léé đın kınıa wo yi, ó o líı hınən, á zon ho lóhó yi. Mu tá na léé tñn, ó orén là a Baanabaasi bò mín van ho Dεεbe.

O Poole là a Baanabaasi bınıa 6uara ho Antiosi

²¹ O Poole là a Baanabaasi buera le bın-tente ho Dεεbe yi, á 6a núpua cèrèε tá wó 6a nı-kenınia. Bún món, á 6a yèrémáa van ho Lisitere lè ho İkoniyuumu yi, lè ho Antiosi na wi ho Pızidii kōhú yi. ²² Ba wee henı́ bía tá a *Krista bıo sía, á wee henı́ mu na 6a yi le 6a fárá đın, à dé mí sía o Krista yi. Ba wee bıo bıo ká na 6a yi: «Wa ko wa kãa lònbee cèrèε yi à bè yi zoráa le *Dónbeenı́ béení yi.» ²³ Ba hueekaa 6a núpua búı 6a kèrètıεwa kuio lè mí dà-kéni kénı yi á wó lè 6a ya-dıwá. Bún món á 6a lù mí jını́ à 6a fıora, á dó 6a bıo o Núhúso na 6a tá nən míten yi nıı yi.

²⁴ Bún món á 6a kãa ho Pızidii kōhú yi á vaá dñn ho Pãnfilii kōhú. ²⁵ Ba buera le Dónbeenı́ biónı́ ho Pεεze lóhó yi à 6a

* **14:12** Ho Kεεεsisa lè ho Oroomusa doflina boo. Đıo 6a le Zeesi lé dén wi há 6úen6úen jıuhú wán. Ká đıo 6a le Hεεμεεσι dén lé hã tonkaro.

wà ɲɔn ho Atalii lóhó. ²⁶ Lé bɛn á ɓa dɛn yi láráa ho won-beenɛ á van ho Antiosi. Lé hón lóhó so yi á ɓa hía dó ɓa bɛo le Dónbeenɛ sãamu ɓãnsó nɛi yi, à le séenɛ ɓa ho tonló na ɓa vaá sá á ho ɲii sú bɛo yi. ²⁷ Bɛo ɓa vaá dɛn ho Antiosi, á ɓa von ɓa kèrɛtɛwa kúaa mín wán, á lá bɛo ɓúenɓúen na le Dónbeenɛ làa ba páanía wó á fɛera nɔn ɓa yi, làa bɛo á le mún h́eraráa ho w̃hũ á nɔn bɛa yínɔn ɓa zúifùwa yi, à bán mún dàɛn tà a Krista bɛo. ²⁸ A ɓa kará dá míana bɛn làa bɛa tà a Yeesu bɛo lè ɓa nɛnɛnía.

15

Ba kèrɛtɛwa ya-díwá kúaa mín wán

¹ Nùpua nùwã yɛn ɓúii ló ho *Zudee yi á ɓuara ho Antiosi yi, á ɓueé wee kárán bɛa tà a *Krista bɛo làa bɛo kà: «Mi yí dà máa fen ká mi yí kúiora làa bɛo mu bòráa o *Mɔyɛize làndá yi.» ² O o Poole là a Baanabaasi pã ɓa bɛo, á wãanía làa ba lè mí sòobéɛ mu bɛo yi. Mu véenii, á ɓa le o Poole là a Baanabaasi, lè ho Antiosi nùpua nùwã yɛn ɓúii ko ɓa va ho Zeruzalɛmu, à vaa fɛɛ ho tũiá mu na a Krista tonkarowà lè ɓa kèrɛtɛwa ya-díwá yi. ³ A ɓa kèrɛtɛwa kuure nɔn bɛo ɓa màkóo wi yi le veenɛ mu bɛo yi ɓa yi. Ba kãa ho Fenisii lè ho *Samarrii kãna yi ká ɓa à bío bɛo á bɛa yínɔn ɓa *zúifùwa wó wó yèrémáa tàráa le Dónbeenɛ bɛo lè mí dà-kéní kéní. A mu wó sí-we-beenɛ bɛa ɓúenɓúen na tà a Krista bɛo c̃n. ⁴ Ba vaá dɛɛnii ho Zeruzalɛmu yi á ɓa wà van ɓa kèrɛtɛwa c̃n á bán lè ɓa tonkarowà, lè ɓa ya-díwá, á bèɛnía ɓa yi. A ɓarén ɓèn lá bɛo ɓúenɓúen na ɓa wó lè le Dónbeenɛ pànká á fɛera nɔn ɓa yi. ⁵ Ká ɓa *Farizɛwa kuure nùpua nùwã yɛn ɓúii na tà a *Krista bɛo á h́nɔn bɛa: «Bɛa yínɔn ɓa zúifùwa na tà a Krista bɛo ko ɓa *kúio. O o Mɔyɛize làndá bèrɔ bɛo mún hení na ɓa yi.»

⁶ A ɓa tonkarowà lè ɓa ya-díwá kúaa mín wán, à loɲnãa le bíonɛ mu yahó yi. ⁷ Ba kára mín míana. Bɛn mɔn ó o Piere líi h́nɔn lá le bíonɛ ò o bíá nɔn ɓa yi: «Wàn zàwa, mi zũ le le Dónbeenɛ mɔn mi léra mi t̃ahũ mu míana à ï bue le bín-tente à na bɛa yínɔn ɓa zúifùwa yi, bèra a na à ɓa jí le, à tà le bɛo. ⁸ Le Dónbeenɛ zũ bɛo wi ɓa nùpua s̃a yi. Le nɔn mí Hácírí ɓa yi làa bɛo warén yúráa le bɛo s̃ii, à zéenɛ le le tà ɓa bɛo. ⁹ Le yí wó bɛo woon na wee zéenɛ le warén làa ba wi mín ɲúná yi. Le ceéra ɓa s̃a, lé bɛo ɓa tà le bɛo. ¹⁰ A léé webio nɔn á mi wãa wi à mi séenɛ ɓa lè ho sèrɔ na á wàn ɓúaaawa lè warén wa beere á yí dàɲna yí sò, á à khũaanãa le Dónbeenɛ ɲii yi? ¹¹ Bùeé dé. Bɛo warén kãnía o Nùhũso Yeesu sãamu bɛo yi, lé bɛn ɓarén bɛo mún wórãa.» ¹² A bɛa wi bɛn ɓúenɓúen wó tété. Bɛn mɔn á ɓa wee jí á Baanabaasi là a Poole c̃n. Ba wee bío mu yéréké b̃iowa na wee zéenɛ le Dónbeenɛ pànká na le wó lè ɓa níní bɛa yínɔn ɓa zúifùwa c̃n. ¹³ Bɛo á ɓa bíá vó, ó o

Zaaki hínɔn lá le bíoní ò o bía: «Wàn zàwa, mi jí bío á ì ì bío.
 14 Bío le Dónbeení tà lora bía yínɔn 6a zúifùwa bío hàrí mu
 jùhù búεnii, á léraráa mu nípomu na bío sã le yi 6a t̄ahù, ó o
 Simɔn* zéenia.

15 «Mu fò mín lè le *Dónbeení jì-cúa fεerowà bíoní, lé bío mu
 túara le Dónbeení bíoní v̄ahù yi kà síi:

16 O Núhùso bía: «Bún mónđen á ì ì bíní ì 6uen
 á 6ueé so a *Daviide z̄ii na lá tò.
 Le soni na fù á ì ì bíní ì hooní,
 á le è fàrá á à ðin.

17 Hón p̄ahù so yi á 6a nùpua na ká 6úen6úen,
 lè hã kãna 6úen6úen na á ì von à hã bío sí m̄ii á à cà a Núhùso. †
 «Hã kà lé o Núhùso jì-cúa,

yia nɔn á mu bíowa mu 18 bío zúrnanáa hàání.»

19 O Zaaki pá bínía bía: «Lé bún nɔn á ì le mu s̄uaaní à b̄ia yínɔn
 6a zúifùwa na yèrémáa bò le Dónbeení yi à 6a yí s̄é. 20 Ká mi
 m̄ahã wa túa 6a yi, à bío na 6a yi le 6a wé yí là le muini taa, lé
 bío hã tun. A pa míten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá
 yi. A yí là bùaa na yí f̄uaana taa. A yí dí c̄ani. †

21 Hàání b̄in ká 6a nùpua wee k̄arán o M̄oyiize làndá làa mín
 hã lórá lè mí dà-kéní kéní yi, à k̄arán ho 6a zúifùwa k̄aránlò
 z̄iní yi hã *Sabaawa 6úen6úen zoñ.»

Ba kèrèt̄ewa na yínɔn 6a zúifùwa v̄ahù bio

22 A 6a tonkarowà, lè 6a ya-díwá, lè 6a kèrèt̄ewa kuure
 w̄aanía tò le mí ì hueeka 6a 6úí mí t̄ahù á à dé o Poole là
 a Baanabaasi wán, á à tonka ho Antiosi yi. A 6a hueekaa o
 Silaasi là a Zude na 6a wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nùwã
 jun á b̄ia tà a *Krista bío wee k̄nbi.

23 Bío kà lé bío túara ho v̄ahù na 6a a 6ua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà lè 6a kèrèt̄ewa ya-díwá wee t̄ení
 minén na lé wàn zàwa na yínɔn 6a *zúifùwa yi, b̄ia ho
 Antiosi lóhó yi lè ho Siirii lè ho Silisii kãna yi.

24 Wa jí à 6a nùpua 6úí ló wa c̄n, ká warén j̄on yí tonkaa
 6a, á 6ueé lunkaa mi yilera lè mí bíoní, á mi yí z̄ú bío mi ì
 wé. 25 Lé bún nɔn á wa w̄aanía tò à wa le wa à hueeka 6a
 6úí á à tonka mi c̄n. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na
 lé wàn b̄nlowà na wa wa làa s̄ob̄éε, 26 bán na z̄aanía mí
 muk̄aní wa Núhùso Yeesu *Krista tonlò bío yi. 27 O o Zude
 là a Silaasi lé b̄ia wa w̄aa tonkaa mi c̄n, à bán míten 6uee
 wíoka fεε bío túara ho v̄ahù yi à na mia. 28 Warén á tò mu
 wán á le Dónbeení Hácírí mún tà mu le wa máa j̄i s̄eró mi

* 15:14 Simɔn: Le lé o Piere zúifùmu yèni na có nɔn wo yi. Ká ðio 6a le Piere dén
 lé o Yeesu có le. † 15:17 Mi loñ Am̄osi v̄ahù 9.11-12 ‡ 15:20 Mi loñ Léró
 v̄ahù (Exode) 34.15-16; Levii nùwã v̄ahù (Lévitiq̄ue) 18.6-23; 17.10-16

wán máa dà máa khií. Hã làndáwá na bio henía nɔn mia na mi ko mi bè yi lé hía kà: ²⁹ Mi wé yi là le muini taa. Mi yi dí cāni. Mi yi là bùaa na yi fūaana taa. Mi pa miten ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síwà yi. Ká mi wee dàñ pa miten bio bún búenbúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ Bún món á 6a nɔn ho wǎhú bía 6a le mí ì tonka yi á 6a wà van ho Antiosi. Bio 6a vaá dǎn bín, á 6a von bía búenbúen na tà a Krista bio á kúaa mín wán, á 6a nɔn ho vūahú mu 6a yi. ³¹ Bio 6a kàrána ho, á 6a búenbúen zámakaa ho bǎn bíoní na henía 6a sía bio yi. ³² Bio ó o Zude là a Silaasi hía lé 6a jii-cúa fεerowà búí, á 6a kará bín míana là mín zàwa kèrètíewa, á henía 6a sía, á 6a wíoka yi ho pánká. ³³ Ba dá dóka mí yi ho Antiosi yi. Bún món á 6a dó 6a cǎawése, á bán le 6a bè wǎ-tente, á 6a díá 6a á 6a yèrémáa van bía tonkaa 6a cǎn, ³⁴ [Š] ³⁵ ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. A bǎrén làa bía tà a Krista bio cèrèe búí wee kàrán 6a nùpua, á wee bue o Núhúso bíoní.

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

³⁶ Wizooní bio yen bún món, ó o Poole bía nɔn o Baanabaasi yi: «Wa bíní tē hǎ lórá búenbúen na wa buera le Dónbeení bíoní yi, á búεεkí wán zàwa kèrètíewa à loñ le 6a bio wó kaka.»

³⁷ O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zǎn na 6a le Maaki à bèráa. ³⁸ Ká a Poole màhá yi tà a féró, lé bio ó o bínía 6a món ho Pǎnfilii kǎhú yi, á yi bínía yi sá tonló làa ba.* ³⁹ Wǎaní na here kera 6a pǎahú mu bio yi, fúaa 6a saawaa. O o Baanabaasi fó a Maaki á 6a lá ho won-beení à 6a nɔn ho Siipere kǎhú. ⁴⁰ O o Poole wón bèn léra a Silaasi. Sǎni ò o lén, á bǎn zàwa kèrètíewa kàráfáa wo o Núhúso yi. ⁴¹ O káa ho Siirii là ho Silisii kána yi, á wee séení 6a kèrètíewa kuio à 6a síadéró o Krista wíoka fǎrá tñ.

16

O Poole fó a Timotee á 6a bò mín

¹ Bún món ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á dñ bín vannáa ho Lisitere lóhó. Nñi búí na 6a le Timotee na tà a *Krista bio á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifù hínzoró na lé o kèrètíe háa á te mí za. Ká bǎn maá lé o *Kεεεeki nñi. ² Ba kèrètíewa na wi ho Lisitere là ho Ikoniyuumu lórá yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à 6a wé páaní bè mín. O o le 6a kúii wo 6a *zúifùwa na wi bín bio yi, lé bio 6a búenbúen zū mu le bǎn maá lé o Kεεεeki nñi. ⁴ Hǎ lórá búenbúen na 6a wee kǎa yi, á 6a wee bío bio 6a tonkarowà là 6a kèrètíewa ya-díwá wǎanía tò wán ho Zeruzalεemu yi à na bía tà a Krista bio yi, ká 6a à bío na 6a yi le 6a wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa kuio wíokaa fǎrá

Š 15:34 Le Dónbeení bíoní vǎnna búí yi á bio ká lé bio túara sá là bíoní mu jii:

«Ká a Silaasi wón le mí ì kεení bín.»

* 15:38 Mi loñ Bè-wénia 13.13

đin, á sɔ́adéro o Krista yi wi, á bia tà a Krista mu bɔ wee dé wán làa wizooní.

Le Dónbeení le o Poole lén va ho Maseduana

⁶ Le Dónbeení Hácírí hò 6a le 6a yí vaá bue le Dónbeení bíoní ho Azii kǎhú yi. A 6a kǎa ho Firizii lè ho Kalasii kǎna yi á wà. ⁷ Bío 6a vaá dǎn ho Mizii kǎhú jii á 6a le mí ì va ho Bitinii kǎhú yi á à loń. Ká a Yeesu Hácírí màhá yí nǎn mu wǎhú 6a yi. ⁸ A 6a wǎa kǎa ho Mizii kǎhú yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna đinní. ⁹ Ho tɔ́nàahú á bío búí zéenia miten là a Poole. O mǎn ho Maseduana kǎhú nùpue búí ò o muina đin á wee fio wo kà síi: «Buen ho Maseduana yi á 6uee séení wen.» ¹⁰ Mí lahó yi á wa dèenia wee cà bío wa á wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bío wa wǎa zú le lé bɔn á le Dónbeení von wen le wa vaa bue mí bɔn-tente à na ho kǎhú mu nùpua yi.

Ho Filiipu yi, ó o hǎa na 6a le Lidi tà a Nùhúso bío

¹¹ Wa zon ho won-beení ho Torowaasi yi á téréna van ho Samɔ́taraasi kǎhú na mu jumu kɔ́nia yi. Mu bǎn tá na léé tǎn, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bɔn á wa đin yi vannáa ho Maseduana kǎhú sǎn-kéní na bío sǎ ho Oroomu yi bǎn ló-beení na 6a le Filiipu. Ho Oroomusa cèrèe hǎa kará ho lóhó mu yi. Hón lóhó so á wa wó wizooní bío yèn yi. ¹³ Ho *Sabaa zòń, á wa hɔ́nǎn ló ho donkǎhú á wà lion ho vǔhú jii, le jún-sí á wa líi yí 6a *zúifùwa floró lahó bɔn. Wa líi yú 6a hǎawa búí à 6a kúaa mín wán, á wa kará tà hǎ láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba hǎawa mu nǎ-kéní 6a le Lidi. O wee lé ho Tiatire lóhó yi, á wee duan lè hǎ pǎnsò-muna na yàwá here. O wee kǎnbi le Dónbeení. O kará wee tántá mí jikǎnna wa bíoní yi, ó o Nùhúso wó ó o wíokaa wee jí bío ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén lè mí zii nùpua á 6a bátizéra. Bɔn mǎn ó o bío bío kà á vonnáa wen: «Ká mi wee leéka le í tà a Nùhúso yi bío bon, à mi 6uee làa í zii.» O o đin lan wen fúuu á wa tà van.

Bío wó ho Filiipu kàsó zii yi

¹⁶ Wizonle búí, ká wà wee va ho floró lahó yi, á ton-sá hǎa búí na lé o tǎhǎnii 6ueé sǎ wa yahó. O wee yí wáí cèrèe ho tɔ́nló mu bío yi à na mí júnása yi. ¹⁷ O bò warén là a Poole mǎn, á wee bío pǎnpǎn kà síi: «Ba nùpua na kà lé le Dónbeení na dà mu bío búenbúen wán ton-sáwá. Ho wǎhú na wee kǎní 6a nùpua lé hón bío 6a wee bue à na mia.» ¹⁸ Wizooní cèrèe yi ká lé bɔn ó o hǎa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cǎ cǎ, á yèrémáa bío nǎn o cɔ́ná na ó o wee sáráa yi: «Le í bío mu na foń: O Yeesu yèni pǎnká yi, á ù lén día a hǎa mu lònbió.» Mí lahó yi ó o cɔ́ná dèenia wà día a hǎa. ¹⁹ Bío ó o hǎa mu júnása mǎn à bío ó o lá wee yí na 6a yi á jǔhú wǎa bó, á 6a wǎira a Poole là a Silaasi vannáa ho pǎnká bǎnsowà cǎn 6a zǎamáa fémínló lahó yi.

²⁰ Ba buan ba vannáa bán na lé ho *Oroomusa tũíá fɛɛrowà c̄n, à ba bía: «Ba nùpua na kà d̄n wee kánká wa lóhó. Barén lé ba *zũífùwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á ba màhã wee kàrán lè mu bè-wénia búí na wa làndá le wa yí wé.» ²² A ba zãamãa mún s̄ia câ a Poole là a Silaasi yi. A ba tũíá fɛɛrowà le ba tɛn ba s̄ia, à ba le ba ha ba lè hã finfoóní. ²³ B̄io ba han ba vó, á ba kúaa ba ho kàsó yi, à ba henía mu n̄n o paro yi le o pa ba yi sese. ²⁴ B̄io ó o paro ná bún kà s̄í, ó o buan ba zoó kúaa ho kàsó z̄i f̄k̄sh̄, á kúaa hã s̄urúkùwa ba zení yi.

²⁵ B̄io ho tá wà vaá sanká à màní, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká ba à khòoní le Dónbeenĩ. A ba kàsósa na ká wee jí ba c̄n. ²⁶ Ȳio buéé t̄i à ho tá zà lè mí sòobɛɛ, á dèkíó ho kàsó z̄i. Hã wonna búenbúen d̄ɛnía hénkaa, á ba kàsósa búenbúen zúakuaríwà feera. ²⁷ O o paro s̄ina. B̄io ó o m̄n à ho kàsó z̄i z̄ũajiní hénkaa, ó o wee leéka le ba kàsósa búenbúen lùwa, ó o dò mí khà-tóní le mí ì búe lè mítén. ²⁸ O o Poole wãamaa p̄n̄p̄n̄ o wán: «Yí yáa ũten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹ O o paro le ba buen lè mu khoomu. A ba buan mu buararãa ó o fó ò o bánbãa vaá zon le z̄i-za yi ká a wee zà lé le z̄ãní, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ Bún m̄n ó o fó ba lórãa ò o tũara ba yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ì ko à ì wé à fennãa?» ³¹ A bán bía n̄n wó yi: «Tà a Nũhũso Yeesu b̄io, á ũnén lè ũ z̄i nùpua á à fen.» ³² A ba bía a Nũhũso b̄io n̄n orén là a z̄i nùpua búenbúen yi. ³³ Ho t̄nãah̄ mu yi, ho p̄ah̄ dà-kéní kéní mu yi, ó o n̄i fó ba vaá s̄ɛera dokuaa. O orén lè mí z̄i nùpua búenbúen á ba d̄ɛnía bátízera. ³⁴ Bún m̄n ó o fó a Poole là a Silaasi yòorarãa mí z̄i, á yòò n̄n mu bè-d̄inii ba yi. O n̄i mu lè mí z̄i nùpua búenbúen s̄ia wan, lé b̄io ba tà le Dónbeenĩ b̄io.

³⁵ B̄io ho tá t̄n, á ho Oroomu tũíá fɛɛrowà tonkaa ba nùpua le ba vaa bío le ȳia wee pa ho kàsó z̄i yi à kúia ba nùpua mu le ba lén. ³⁶ O o paro buéé bía mu n̄n o Poole yi kà s̄i: «Ba tũíá fɛɛrowà á n̄n le j̄ii le ba kúia mia. Mi wãa dà a lé á à lén làa h̄ɛrã» ³⁷ Ká a Poole màhã bía n̄n b̄ia ba tonkaa yi: «Warén na b̄io s̄ã ho Oroomu yi á ba han ba zãamãa ȳio yi à ba yí cítio wɛn làa b̄io mu lá ko mu wérãa, á buan wɛn vaá kúaa ho kàsó yi. A ba wãa d̄n d̄n le mí ì kúia wɛn ká mu s̄ã máa jí. Bún léé b̄io na yí dà máa wé. Mi vaa bío le barén mítén buen buée kúia wɛn.» ³⁸ A bán b̄inía vaá bía mu n̄n ho Oroomu tũíá fɛɛrowà yi. B̄io ba ná le o Poole là a Silaasi á b̄io s̄ã ho Oroomu yi, á ba z̄nkaa. ³⁹ A ba wãa buara buéé bía n̄n ba yi le mí wó khon. Bún m̄n á ba kúaarã ba, à ba yankaa ba le ba lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰ B̄io ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á ba wà van o Lidi z̄i. Ba m̄nka mín zàwa kèrèt̄iɛwa wán, á henía ba s̄ia. Bún m̄n á ba wà.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹ O Poole là a Silaasi ló là ho Anfipoliisi là ho Apolonii lórá yi á vaá dōnnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á 6a *zúifùwa kàránlò zii wi yi. ² O o Poole wà van bín làa bío ó o lá wee wé wéráa mu. Orén là 6a nùpua na bín wáania le Dónbeení bióní vūahú bióní wán hã *Sabaawa bío tñn na sã mín yi. ³ O wee zéeni hã bióní mu yara làa ba, le mu túara ho vūahú mu yi le yia le Dónbeení mən léra ko ò o lò be, à hí, à vèe. O wee bío na 6a yi: «O Yeesu mu na á ï wee bío bío làa mia, wón lé *Yia le Dónbeení mən léra.» ⁴ Ba nùwā yen búii tà mu yi, á léera là a Poole là a Silaasi. Ho *Kεεεsisa cèrèè na wee kǎnbi le Dónbeení á mún tà 6a bío á wee bè làa ba, là 6a hãawa cèrèè búii na níní se mún. ⁵ Ká 6a zúifùwa á le yandee màhã sú mu bío yi. A 6a hínən cǎnkaa 6a nǐ-kora nùwā yen búii hã bonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra 6a zāamāa séenia, á kánkāa là ho lóhó dñía. Ba fiira van o Zasñn zii á wà vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ A bío 6a zoó khon 6a yi, á 6a fó a Zasñn làa bíia tà a *Krista bío nùwā yen búii á lórāa ho lóhó tūiá fεεrowà cǎn, à 6a wee bío pǎnpǎn: «Ba nùpua na kà héera kánkāa 6a nùpua hã lùà búenbúen yi là mí kàránlò. Ba mún wāa buée dñn hen, ⁷ ó o Zasñn tà á 6a làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè 6a bá-zàwa bée Sezaare làndá yi. Ba le bée búii wi á yèni 6a le Yeesu.» ⁸ Hã bióní mu á cǎina 6a zāamāa là ho lóhó tūiá fεεrowà sía. ⁹ O Zasñn làa bíia tà a Krista bío á sàanía le wári na 6a ko 6a sàání á 6a día 6a.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hínii, á 6a kèrètíewa na bín dēenia le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bío 6a vaá dñn bín á 6a wà van 6a zúifùwa kàránlò zii yi. ¹¹ Ba zúifùwa na 6a vaá yú bín á wee tà hén mí yiwa á po bíia ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà pá le Dónbeení bióní sese. Làa wizooní ká 6a wee kàrán le Dónbeení bióní sese, à loí le bío ó o Poole wee bío so bon le. ¹² Bíia tà a Krista bío 6a tñahú á boo. Ho Kεεεsisa tñahú, á 6a hãawa na níní se cèrèè là 6a báawa cèrèè á mún tà a Núhúso bío. ¹³ Ká bío ho Tesaloniiki zúifùwa pá ò o Poole wee bue le Dónbeení bióní ho Beeree yi, á 6a wà buara bín á tñn buée kánkāa hón lóhó so nùpua, á lúnkaa 6a yilera. ¹⁴ A 6a kèrètíewa dēenia le o Poole híní lén à dé mí yahó là mu yámú numu cǎn. O o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bíia bò là a Poole á lēenia wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bío 6a le mí ì bíní á à va ho Beeree, ó o Poole háania 6a le 6a vaa bío le o Silaasi là a Timotee bánbá pa mí món buen fua fua.

O Poole ni-cúa na ó o fεera ho Ateena yi

¹⁶ Pāahú na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mən à ho lóhó mu sú là hã dofi-kansiwa, á mu

wee vá a yi. ¹⁷ O wee wãaní lè 6a *zúífùwa làa bĩa yínǎ 6a *zúífùwa na wee òuàaní le Dónbeení na ó o wee yí 6a kàránlò zlí yi. Làa wizooní ká a wee wãaní lè 6a nùpua na ó o wee yí 6a fèminlò lahó yi. ¹⁸ Ba Epikuríewa* lè 6a Sitoyisíewa† nùwã yèn mún wee òuee wãaní làa wo. Ba òúí wee tùaka mín yi ká sii: «O dân bíoro mu, léee webio ó o yáá ðín wee bío ká.» Ba òúí bán 6èn le: «Mu ka lòn dofi-vio bío ó o wee òuee.» Ba wee bío bún lé bío ó o Poole wee bío o Yeesu bío, lè ho yèeró bío.

¹⁹ A 6a buan wo vannáa ho lóhó tũíá fèerowá cǎn, à 6a bía nǎn wo yi: «Mu bè-finle na á ù wee kàrán lè 6a nùpua á fo dà a zéení yahó làa wèn le? ²⁰ Bío wa wee jí ká léee bè-fla wa cǎn, á wa wí à wa zúrí mu kúará.» ²¹ A bío ho Atèenasa búenbúen lè mí kàyáwá 6èn wa lè mí sòobéé lé mu bè-fla na wee wé bàn jíló lè mu láakáwá tàró.

²² O o Poole wãa líí hínǎn yòò ðín ho lóhó tũíá fèerowá yahó ò o bía: «Atèenasa, í mǎn mu le há dofiina òuàáníló bío 6èntín wi mia làa sòobéé. ²³ Lé bío á í héekaa mi lóhó yi á mǎn mu bíowa na mi sonka mi dofiina òuàáníló bío yi. Í yáá pá mǎn le muini yèení lahó òúí à bío ká lé bío túara le wán: «Dofíní na á nùpue yí zū.» Awa! A bío mi wee òuàaní ká mi yí zū mu, lé bún á ínén buara wá òueé zéení làa mia. ²⁴ Le Dónbeení na léra ho ðímíjǎ lè mu bíowa na wi ho yi búenbúen, na lé ho wáayi lè ho tá Núhúso, á yí máa zoo kéení há zíní na 6a nùpua wee so mítén na le yi. ²⁵ Le màkóo mía à nùpue wé bío òúí na le yi. Lerén lé ðío wee na le mukǎní 6a nùpua yi, lè mu bío búenbúen. ²⁶ Le ðín o nùpue ní-kéní wán á léraráa há síiwá nùpua búenbúen héera bàráka ho tá wán, á wãana 6a kãna sũaa, á fũaana há pǎnna jíní ðíníá. ²⁷ Le Dónbeení wó ká sii bèra a na à 6a nùpua cǎnka le. Hàrí ká 6a wee héé víná càráa le, jún-sí 6a à yí le. Tũíá poni, le Dónbeení yí khèra lè wa ní-kéní kéní. ²⁸ «Lé bío wa mukǎní ló lerén lé ðío ní yi. Lé lerén nǎn wa wee ðán varákaráa.» Mi len-béwá òúí yáá mún bía mu wéréwéré ká sii: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ A bío wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa tèé le Dónbeení làa sǎnú tàá wárí tàá huua kansiwá húúu, bún na 6a nùpua kará lon mí yiwa á wó mítén. ³⁰ Há pǎnna na 6a nùpua fù yí zū mu bío yi, bún le Dónbeení wãa yí máa loí yi ho zuia. Bío ká wán á 6a nùpua búenbúen lé bĩa le wee ve há lùà búenbúen yi, le 6a yèrè má mí yilera lè mí wárá. ³¹ Wizonle dà-kéní òúí lé ðío le Dónbeení bàrá, ò o nùpue na le léra à cítí ho ðímíjǎ búenbúen lè ho térénló. Le vèení o nùpue mu, à zéení lè 6a nùpua le orén lé yíá le léra ò o fí le

* **17:18** Epikuríewa: Ba lé ho Keréesi kǎhú bè-zúrúlo òúí na lé o Epikuure ní-kenínia. Ba wee cà bío 6a a wé ká le lònbee máa yí 6a. Ba wee leéka le ho ðímíjǎ bío búenbúen lé ho wé fèráa mín. † **17:18** Sitoyisíewa: Ba lé ho Keréesi kǎhú bè-zúrúlo òúí na 6a le Zenǎn ní-kenínia. Ba wi 6a zúrú bío ho ðímíjǎ bíowa wee wéráa, á wi 6a yí le sí-hebútee à sǎnsá le lònbee lè mí síiwá búenbúen.

cítii mu.» ³² Bïo 6a jǎ ò o Poole wee bío ho vèeró bïo, á 6a búii wee yáa mí jíní yi na a yi. Ba búii 6èn wee bío: «À ù bíoní mu jíló á wa à pa làa pǎn-veere.» ³³ Lé bún wán ó o Poole 6èn wà ò o díá 6a. ³⁴ Ká 6a nùwǎ yèn búii bán pá bò a Poole yi, á tà a *Křista bïo. O búii lé 6a túiá fεεrowà nǐ-kéní na 6a le Denii, là a háa búii na 6a le Damariisi, à pá bǐnǐ séení 6a búii.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bún mǎn ó o Poole ló ho Ateena yi á van ho Korente* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifù nǐi búii na 6a le Akilaasi bǐn. O nǐi mu ton ho kǎhú na 6a le Pǎn yi. Orén lè mín háa Pirisiye ló ho Italii kǎhú yi á 6uara ho Korente yi yí míana, lé bïo ho *Oroomu bá-záwa béε Koloode nǎn le jǐi le 6a *zúifùwa 6úen6úen lé ho Oroomu lóhó yi. O o Poole wà van 6a cǎn. ³ A bïo ó orén làa ba tonló léé dà-kéní, á 6a wǎa páania kará wee bǐ há sǎnna na wee tá lè há búkúwá. ⁴ Há *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bíonǐ 6a zúifùwa kàránló zii yi, á wee cà ò o bío 6úe 6a zúifùwa lè ho *Kεεεsisa júná.

⁵ Bïo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi 6ueé dǎn, ó o Poole yahó wǎa sǎ le Dónbeenǐ bïo zéeníló mí dǎn, á wee bío mu wéréwéré na 6a zúifùwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenǐ mǎn léra. ⁶ Ká 6a zúifùwa mu màhá pá a bïo à 6a wee là a, ó o Poole púrúnna mí sǐ-zǐnia khǔnkǔnǐ kúaa 6a wán† ò o bíá nǎn 6a yi: «Hen ká mi vǔnun, se mu lé minén mi bεεre á mu ló yi. Nùpue máa tùa mi bío làa mi. Bïo kà wán á ĩ wǎa à va bíá yǐnǎn 6a zúifùwa cǎn.»

⁷ O o ló bǐn á wà van nǐi búii na 6a le Titiyuusi Zusituusi cǎn. O nǐi mu wee kǎnbi le Dónbeenǐ, á zii wi 6a zúifùwa kàránló zii nǐsǎnǐ. ⁸ Ba zúifùwa kàránló zii jǐhúso na 6a le Kirisipuusi lè mí zii nùpua 6úen6úen á tà a Núhúso bïo. A ho Korentesa cèrεε na jǎ a Poole bíonǐ á mún tà a Núhúso bïo á 6a bátízera.

⁹ Ho tǐnàahú búii yi, ó o Núhúso zéenia míten là a Poole, á bíá nǎn wo yi: «Yí zǎn bïo búii. Yí wé tété, wé bío ká ù wà. ¹⁰ Inén wi làa fo á nùpue na dà a sǎnsá fo á à 6óonǐ yi wón mía, lé bïo 6a nùpua na bío sǎ mǐi á boo ho lóhó na kà yi.» ¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sanká ho Korente yi, á kàrána 6a nùpua bǐn lè le Dónbeenǐ bïo.

¹² Bún mǎn á ho Oroomu nǐi Kaliyon á 6a bàrá ho Akayii kǎhú jǐhú wán. Lé bún pǎahú á 6a zúifùwa lò a Poole wán. Ba wǐira a 6uan vannáa le cítii fǐnǐi, ¹³ à 6a wee bío: «Bïo ó o nǐi

* **18:1** Korente: Ho lé ho Akayii kǎhú ló-beenǐ. O Poole pǎahú ká ho nǐpomu boo làa sòobεε. Ho yèni háa wee lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà na wee wé ho yi bío yi. † **18:6** Mi loǎ Matiyε vǎahú 10.14

na kà le 6a nùpua wé bùaanínaa le Dónbeení á wi mí dòn làa bío á wa làndá le mu wéráa.»¹⁴ Bío ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o jii ò o wee bío lè 6a zúifùwa: «Minén zúifùwa, mu lá léé wékhe búí na bùaa tàá bè-vio búí na wa làndá hò á í lá à tà á à jí mí cón làa bío mu lá ko mu wéráa.¹⁵ Ká bío mu lé há bíoní, lè há yènnáa, lè mí kùrú làndá bío, á lé minén miten ko à mi loí mu yahó yi. Inén máa fí hón tũíawà so síi 6àn cítii.»¹⁶ O o le 6a lén.¹⁷ A 6a búenbúen wáa wíira a Sositeena na lé 6a kàránló zii jùhũso á wee ha le cítii fliníi. O o Kaliyon cèkè ò o yí dó mí jii 6a yi.

O Poole bínia van ho Antiosi

¹⁸ O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korente yi. Bún món ó o díá mín zàwa kèrètíewa ò o wà van ho Sankeree lóhó wonna dinníi. Sáni ò o zo ho won-beení ó o non mí jùhũ á 6a leera, lé bío ó o lá dó mí jii non le Dónbeení yi bío búí dání yi.† O orén là a Pirisiye lè mín báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siirii kòhũ.¹⁹⁻²¹ Bío 6a vaá dòn ho Efèze yi, ó o Poole wà van 6a *zúifùwa kàránló zii yi, á vaá zoó wee wáaní làa ba. Ba flora a le o cāaka cúa-yen, ó o yí tà. O o bía bío kà non 6a yi á wà díaráa 6a: «Ká le Dónbeení tà á í ì va ká í ì bíní ì buen mi cón.» O o Poole zon ho won-beení ho Efèze yi á wà ò o díá a Pirisiye là a Akilaasi.²² Bío 6a vaá dòn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalemu, á vaá tēnía 6a kèrètíewa kuure yi. Bún món ó o wà van ho Antiosi.²³ O cāakaa yú bín á bò yi wàráa. O káa ho Kalasii lè ho Firizii kána yi, á wee hení 6a kèrètíewa búenbúen sia le Dónbeení bío yi.

O Apoloosi van ho Efèze lè ho Korente

²⁴ Zúifù búí na 6a le Apoloosi á buara ho Efèze yi. O wee lé ho Alekisāndiri lóhó yi. O lé o nùpue na zū há bíoní. O mún zū le Dónbeení bíoní vūahũ bíoní làa sòobé.²⁵ Ba kàránna a là a Nùhũso wòhũ bío. O non mítén á wee bue ká a zéení bío ó o Yeesu bío wóráa binbirí à na 6a nùpua yi. Ho *bátèèmù bío dání yi, ó o Zān bátèèmù bío na 6a kàránna làa wo lé bún mí dòn ó o zū.²⁶ O wee bío 6a *zúifùwa kàránló zii yi ká a poní séra. Bío ó o Pirisiye là a Akilaasi já a bíoní, á 6a fó a, á wíokaa zéení le Dónbeení wòhũ bío binbirí á non wo yi.²⁷ Bún món ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii kòhũ, á 6àn zàwa kèrètíewa henía o síi mu bío yi. Ba yáá túara ho vūahũ tonía non bíá tà a *Krista bío na wi ho kòhũ mu yi, le ká a Apoloosi mu vaá dòn 6a, à 6a 6ua a sese. Bío ó o vaá dòn bín á le Dónbeení sāamu wó ó o séení bíá tà a Krista bío làa sòobé.²⁸ O jii-cúa na ó o wee lá búenbúen á 6a zúifùwa yí máa dàn bío bío búí dání yi.

† **18:18** Mi loí Miló vūahũ (Nombres) 6.1-21. Ba zúifùwa cón ká yía fù wé dó mí jii le mí ì wé bío búí á à na le Dónbeení yi, à 6ānsò jùhũ à foohũ máa bíní bè wán. Ká ho páahũ na ó o wee leéka bío á jii sú, ò o mǎhá léé mí jùhũ.

O wee dñn le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ bionĩ wán à zéenináa mu wéréwéré na 6a yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ mən léra.

19

O Poole van ho Efεeze

¹ Pāahũ na ó o Apoloosi wi ho Korente yi, ó o Poole lá ho wōhũ na ló hã búaa yi á van ho Efεeze. Kèrètɛwa nùwā yɛn búí ó o vaá yú bñn, ² ó o tùara 6a yi: «Pāahũ na mi tà a *Krista bño á mi so yú le Dónbeenĩ Hácírí le?» A 6a bía nən wo yi: «Wa yáa dñn yí ná Dónbeenĩ Hácírí bño yí mən.» ³ O o Poole bñnia tùara 6a yi: «Ó, o, á lé ho *bátéèmu yén á mi yú?» A 6a bía: «Lé o Zān bátéèmu.» ⁴ O o Poole wāa bía: «O Zān hĩa wee bátizé bña wee tà yèrèma mí yilera lè mí wára, á wee bño là a *Isirayεele nĩpomu le 6a tà yĩa wà a buen orén món bño, o Yeesu.»

⁵ Bño 6a ná hñn bionĩ so vó, á 6a tà ó o bátizéra 6a o Nùhũso Yeesu yèni yi. ⁶ O o Poole bò mí níní 6a wán, á le Dónbeenĩ Hácírí lion 6a wán. A 6a wee bño hã sñ-viò bionĩ, á wee fεε le Dónbeenĩ ñi-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí píru ñun síi.

⁸ O Poole yí máa khí 6a zúifùwa kàránló zñ yi. Pñina bño tñn ká lé bñn ó o wee buee bño yi ká a ponĩ séra. O wee bue le *Dónbeenĩ béenĩ bño, á wee cà à bña wee ñí a cñn à tà mu yi. ⁹ Ká 6a búí màhá tun mí yiwa, á pá le mí máa tà a Yeesu bño, á wee zùanka a Nùhũso wōhũ yi 6a zāamāa yño yi. O o Poole fó bña tà a Krista bño á wàráa ò o díá 6a. Làa wizoonĩ búenbúen ká a wee buee wāanĩ lè 6a nùpua o Tiranuusi kàránló zñ yi. ¹⁰ O wó mu á dñn hã lúlúio bño ñun. Lé bñn nən á 6a zúifùwa làa bña yínən 6a zúifùwa na wi ho Azii kōhũ yi búenbúen á pánáa o Nùhũso bño.

O Sevaa zàwa nùwā hènun bño

¹¹ Le Dónbeenĩ wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole níi. ¹² Hārĩ hã sñ-zinia lè hã nín-kéníwà na dñn o Poole sñnia á 6a wee bè 6a vánvárowà wán à 6a wa, à 6a cñnáwa lé bña 6a wi yi. ¹³ *Zúifùwa nùwā yɛn búí na wee héε léka hã lùà yi à ña 6a cñnáwa lén bña 6a wi yi, á mún le mí ì wé è loñ ká mí dà a ña 6a là a Yeesu yèni pánká. Ba wee bño lè 6a cñnáwa kà síi: «Mí lé là a Yeesu yèni pánká, yĩa ó o Poole wee bue bño.» ¹⁴ Bña wee wé mu lé o zúifù nñi na 6a le Sevaa na lé 6a yankarowà ñuhũso beenĩ zàwa nùwā hènun. ¹⁵ Ká a cñná màhá bña nən 6a yi: «O Yeesu á ì zũ, á mún zũ a Poole. Ká minén bèn lé 6a yén?» ¹⁶ O o nñi na ó o cñná wi yi á zon 6a wán, á dàña 6a, á han lè mí sòobéé bóoníkāa yi á 6a lùwa ló le zñ yi mí kāmāa. ¹⁷ Ho Efεeze zúifùwa làa bña yínən 6a zúifùwa búenbúen ñá bño wó, á 6a búenbúen zāna, á wíokaa wee kñnbi o Nùhũso Yeesu yèni. ¹⁸ Bña tà a *Krista bño cèrεε búí wee buee bño à zéeni bño 6a wó ká mu yí se wéréwéré 6a zāamāa yño yi. ¹⁹ Mu

nín-símú wérowà cèrèè á buan mí vǝnna á buée cǝina ǝa nǝpua búenǝúen yahó. Ba cǝtio hǝ vǝnna mu yǝamu, á mu yú wén-hǝani* muaaseé búarǝ-ǝun làa pírú. ²⁰ Lé kǝ síi ó o Nǝhǝso bíonǝ wee ǝen fèrǝa hǝ làa kǝ le wǝ. Le ǝan pǝnkǝ á ǝa nǝpua wee mi.

O Demetiriyuusi bíonǝ na ó o kǝnkǝa ho Efèeze yi

²¹ Kǝ búñ búowa so búenǝúen wó khǝina, ó o Poole le mí ì kǝa ho Maseduana lè ho Akayii kǝna yi á à va ho Zeruzalèmu. O wee bío bío kǝ mí yi: «Hen kǝ ì vaá dǝn búñ, á ì mún ko à ì dǝ ho *Oroomu.» ²² O o tonkaa o Timǝtee là a Erasiite na làa wo wee séení mín le ǝa va ho Maseduana, ó orén mí ǝere wón kará dóka mí yi ho Azii kǝhǝ yi.

²³ Mu pǝahǝ ò o Nǝhǝso wǝhǝ bío á kǝnkǝa ǝa nǝpua dàkhǝina ho Efèeze yi. ²⁴ O donkhue-sǝ-pǝ búii na ǝa le Demetiriyuusi á hǝa wi ho Efèeze yi. Orén lé yǝa wee pǝ a dofinǝ hǝ-nǝi Aatemiisi† zǝ-ǝeenǝ ǝan bè-zǝwa lè le wén-hǝani. Bǝa wee sǝ a cǝn á wee yǝ le wǝrǝ na boo mu bío yi. ²⁵ Wizonle búii ó o nǝi mu von mí ton-sǝwǝ làa bǝa làa ba tonló le mí ì wé dà-kénǝ á kúaa mín wǝn, ò o bía nǝn ǝa yi: «Minén nǝpua mu, mi zǝ mu kénkén le lé ho tonló na kǝ bío yi á wa níi bío wee dérǝa wǝn. ²⁶ Háya! O o nǝi mu na ǝa le Poole bío na ó o wee wé á mi wee mi, á wee ǝí. O wee bío le hǝ dofi-kansiwǝ na ǝa nǝpua wó mítén á yǝnǝn dofinǝ. A ǝa nǝpua cèrèè tà a bío ho Efèeze yi. Hǝrǝ ho Azii kǝhǝ nǝpua ó o vó kǝ cǝinú. ²⁷ Mu wǝ làa búñ, á wa tonló yèni á à yǝa. Mu yǝnǝn búñ mí dǝn. Wa dofinǝ hǝ-nǝi Aatemiisi zǝ-ǝeenǝ na ǝa son nǝn wo yi á bío ǝúhǝ mún máa kèrǝ. Orén mí ǝere á bío mún máa bíni máa wé here ǝa nǝpua yi. Wón na á ho Azii kǝhǝsa lè ho dímiǝá nǝpua búenǝúen wee búaanǝ.» ²⁸ Bío ǝa ǝá hǝ bíonǝ mu, á ǝa sía cǝ, á wee wǝamaka kǝ ǝa a bío: «Ho Efèezesa Aatemiisi léé dofinǝ hǝ-ǝeenǝ!»

²⁹ Ho lóhó nǝpua búenǝúen kǝnkǝa. Ho Maseduana kǝhǝ nǝpua nǝwǝ ǝun búii na là a Poole lá wee bè mín va hǝ khúio, á ǝa wǝikaa á búunia bò yi ǝuararǝa le wǝanǝi la-ǝeenǝ yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰ O Poole lá wi ò o va a zoo dǝn ǝa nǝpua yahó, kǝ ǝa kèrètǝewa hò a. ³¹ Ho pǝnkǝ ton-sǝwǝ búii na wi ho Azii kǝhǝ yi na lé o Poole mu ǝan búñlowǝ le ǝa bío na a yi le o wé mí sǝbéré ò o yǝ va búñ. ³² Hón pǝahǝ so yi, à ǝa zǝamǝa yǝ máa ǝí mín yi. Ba wee hée bío mín ǝúná yi fúaa ǝa cèrèè búii yǝa wǝa yǝ zǝ mí kúeemínwǝnló ǝúhǝ. ³³ Ba zúifúwa

* **19:19** Wén-hǝnló: Hón pǝahǝ so yi, kǝ le wén-hǝnló dà-kénǝ lé o nǝpue ní-kénǝi wizon-kúere sámú sǝanǝi. † **19:24** Aatemiisi: O lé le dofinǝ hǝ-nǝi búii. Ho Efèeze yi, á ǝa wee bío le orén lé yǝa á ho tá lè mí bío búenǝúen sǝ yi. Orén lé yǝa ǝa wee wé fio yi à búerǝa ho dǝnló, à sǝnǝi mún ǝinnǝa. Ba zǝ-ǝeenǝ na ǝa hǝa son o dofinǝ hǝ-nǝi mu bío yi ǝan síiwǝ hǝa yi boo mu pǝahǝ.

ɲàana a nùpue ɓúí na ɓa le Alekisãndere á léé dīnía ɓa nùpua yahó. A ɓa ɓúí ló ɓa t̄ahũ á zéénia ɓio ó o ko ò o ɓio na ɓa zãamãa yi. O o Alekisãndere wãa hoonia mí nūi dá ɓa zãamãa yi le ɓa wé tété, ò o wi ò o lá le ɓionĩ ɓa zãamãa yahó ká a zéeni le orén lè mín zàwa á níni mia mu yi. ³⁴ Ká ɓio ɓa nùpua zūna mu le o lé o zúifù, á mu ɓio dà-kéní na kà lé ɓio á ɓa ɓúenɓúen pãanía wee wãama á yú hã léérèwa ɓio ɲun síi: «Ho Efeezesa Aatemiisi léé dofiní hã-beeni!» ³⁵ Mu véenii, á ho lóhó pánká ton-sá vɔn-túaro beeni lé yia dàrna ɓia lè ɓa zãamãa á ɓa wó tété, ò o ɓia nɔn ɓa yi: «Efeezesa, ɓa nùpua ɓúenɓúen zū le ho Efeze lóhó lé hia pan wa dofiní hã-nii Aatemiisi zĩ-beeni yi, á pan o ɓàn kansi na ló ho wáyai lion yi. ³⁶ Nùpue yí dà máa kán mu. Ee ká mi màhá ko à mi wé wayi, ò o ɓúí hia yí wé ɓio ká ɓanso á yí lon mí yi. ³⁷ Ba nùpua na kà á mi ɓuan ɓuararãa hen à ɓa ɲɔn yí yãara ɓio ɓúí wa dofiní hã-nii zii, á mún yí ɓia yí khon yí nɔn wo yi. ³⁸ Hen ká a Demetiriyuusi lè mí ton-sáwá le o ɓúí wó khon làa mí, á le cítii filó wizonle wi, á ɓia wee fi le mún wi. Le ɓa va ɓán cón. ³⁹ Ká ɓionĩ pá ɓinía wi mi cón ɓio ɓúí dāni yi, á ɓia wee kúee mín wán à loŋ ho làndá ɓio, á dà à loŋ mu yahó yi. ⁴⁰ Wa yí wó sese, á ɓa hia ɓio le lé warén wee kãani ɓa nùpua ɓio wó ho zuia ká ɓio yi. Lé ɓio ho kúeemínwánlò na kà á ɲúhũ mia máa zéeni.» ɓio ó o ɓia hñn ɓioní so wó, ó o le ɓa zãamãa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Kerresi

¹ ɓio mu ɓio na lá wee kánká ho lóhó yòò khíina, ó o Poole von ɓia tà a *Krista ɓio kúaa mín wán, á henía ɓa sía. ɓún món ó o dó ɓa cãawése ò o wà ɲɔn ho Maseduana. ² O kãa hón kōhũ so yi á ɓia ɓio cèrèè á heníanãa ɓia tà a Krista ɓio sía, ò o ló ɓin wà van ho *Kerresi kōhũ. ³ O kará ɓin á dōn hã pīina ɓio tīn. ɓún món ó o wi ò o lá ho won-beeni à va ho Siirii kōhũ yi. Lé hón pãahũ so yi á ɓa ɓia nɔn wo yi le ɓa *zúifùwa lò a wán. O o díá ò o yèrémãa kãa ho Maseduana. ⁴ ɓia lèenía wo lé o Beeree n̄i Sopateere na lé o Pirusi za, là a Arisitaaki, là a Sekūnduusi na pãanía wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Deɓbe n̄i Kayuusi, là a Timotee. A séení ho Azii kōhũsa Tisiiki, là a Torofiimu. ⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶ Warén ɓán lá ho won-beeni ho Filiipu yi ho *búurú na á ɲa-fini yí dó yi sánú díró món á wó hã wizooní ɓio hònú á bò yi vaá dōnnãa. ɓún món á wa vaá yú ɓa ho Torowaasi yi. Léé yàwá ɲúhũ dà-kéní á wa wó ɓin.

ɓio wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tìbírí zòh ká le wii wà líí zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búuru* á à là. A bío ó o Poole lée sǐn á à lén, ó o tà hã láakáwá lè 6a nùpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé hã nónwíora bío òun níi yí á wa yòó kúaa mín wán yí. Hã flntéena cèrèè á 6a zǎnía bǐn. ⁹ Yàrónza fèè búí na 6a le Etiisi á kará le bonkèè jii. Bío ó o Poole wee bío ká a wà fèèè, á mu dǎmu 6ó a yàrónza fèè mu. O o yòó kùera hã nónwíora bío òun níi yí, á líí lùwá. A 6a le mí 6ueé hoonía a ò o húrun. ¹⁰ O o Poole yòó lion, á líí bánbáa vaá lá a 6uan mí bàra yí ò o bía: «Mí yí dèè mi yiwa, lé o yío wi lua.» ¹¹ O o bǐnía wà yòora, á yòó cèkkaa ho búuru là. Bǐn mǎn ó o pá bǐnía bía fúuu fúaa ho tá tǎn á wii hà, ó o màhã wà. ¹² O yàrónza fèè 6a 6uan wàráa ká a yío wi lua. A 6a 6úen6úen á mu wó sí-híilè cǎn làa sòobèè.

O Poole òun ho Torowaasi yí á vannáa ho Milee

¹³ Bío ó o Poole lon, lé ho bè ho wǎhũ à varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yí à wa páaní zo ho won-beení. A warén zon ho won-beení dú a yahó òunnáa bǐn. ¹⁴ Bío ó o 6ueé yú wen ho Asoosi yí, ó o páanía zon làa wen á wa wà van ho Mitilèna lóhó. ¹⁵ Wa òun bǐn vaá ló ho Siyoo kǎhũ na mu òumu kǐnía yí mu tá na lée tǎn. Bǐn 6àn tá na kǔn bǐnía lée tǎn, á wa vaá dǎn ho Samòosi kǎhũ na mu òumu kǐnía yí. Mu 6àn tá na 6èn bǐnía lée tǎn lé bío wa vaá dǎnnáa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o òun bǔmaka míten ho Azii kǎhũ yí. Lé bío ó o wi ò o bánbá vaa dǎ ho Zeruzalèmu à ho Pǎntekoote dí yí bǐn ká mu dà a wé. Lé bǐn nǎn ó o yí ló lè ho Efèeze cǎn.

O Poole bía lè ho Efèeze kèrètèwa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa 6a nùpua ho Milee yí le 6a va ho Efèeze, à vaa ve 6a kèrètèwa kuure ya-díwá na bǐn le 6a 6uen. ¹⁸ Bío 6a 6ueé dǎn, ó o bía nǎn 6a yí: «À lá í 6uen-nǎnzoñ ho Azii kǎhũ yí jii, á bío á í 6uan lè íten ho páahũ 6úen6úen na á í làa mia kará mín wán á mi zǔ. ¹⁹ Í liinía íten á sá a Núhũso tonló lè le wèè lè le lònbee na yú mi, bío 6a *zúifùwa lò í wán bío yí. ²⁰ Mí zǔ mu le bío dà a séení mia 6àn dèè woon á í yí sǎnkaa mia. Mu 6úen6úen á í buera, á kàrána làa mia 6a zǎamáa yahó lè mí zíní yí. ²¹ Ba zúifùwa làa bǐa yínǎí 6a zúifùwa á í henía mu nǎn yí le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá, à tà wa òuhũso Yeesu bío. ²² Bío ká wán lé mí tǐn wee òa ho Zeruzalèmu làa bío le Dónbeení Hácírí le í wéráa mu konloon, ká í mún yí zǔ bío wà vaá yí mi bǐn. ²³ Hã lórá lè mí dà-kéní kéní yí á le Dónbeení Hácírí wee fèn jǐ í zeñ wán le ho kàsó zoró, lè le lònbee lè mí sííwá á pan mi bǐn. Bǐn mí dòn lé bío á í zǔ. ²⁴ Inén cǎn á í mukǎnǐ bío òuhũ míá, díká à bío le Dónbeení tonkaa mí bío yí à yío lé, à le Dónbeení sǎamu bín-tente bío zéeníló tonló na

* 20:7 Mí lon Bè-wénia vǎahũ 2.42

ó o ñúhúso Yeesu kàràfáa mi à ì sá à tíí ñii. ²⁵ I héera buera le *Dónbeení béeñí bío mi búenbúen ñahú, ká bío ká wán á ì wáa zū le minén ó o búí máa bíní máa mi mi. ²⁶ Lé bñn nən á ì wee bioráa bío ká á à na mia ho zuia: Mi ñi-kéní búí vñinia miten á bánso bío máa túa làa mi. ²⁷ Lé bío le Dónbeení bío na á lé le mí ì wé búenbúen á ì zéenia làa mia á yí ká dèe. ²⁸ Minén miten pa miten bío, à mún pa 6a kèrètíewa kuure bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia yi bío síi bña le Dónbeení Hácírí kàràfáa mia le mí pa yi. Ba kèrètíewa kuure á mi wé loñ bío sese. Lé le Dónbeení kùrú Za cāni kúaará 6a bío yi á 6a bío sã le yi. ²⁹ I zū mu le ì lénló món ká 6a núpua búí na 6onmín lòn dakhñkhñwa na zāñi wi á à zo mi ñahú. Ba à dé le 6ooní ho pi-6oohú yi. ³⁰ Hārì minén ñahú á 6a núpua búí ì lé yi, á à hñí wé è fúaa hã sabioní á à khàráa bña tà a *Krista bío à bán bè 6a yi. ³¹ Mi cén tñí mí yño, à zūn mu le ì ñà mí zeñ wán hã lúlúio bío tñn yi, hã wisonáa lè mí tñnəna yi ká ì wee wá.

³² «Hã làa na ká wán, á ì wáa à dé mí bío le Dónbeení lè mí sãamu bioní níi yi. Dén bioní so lé dño pánká á à na ká mí sñadéró á à fárá à tñn. Lè è na ho nãfòró mia, hña le bārá ká làa bña bío sã le Dónbeení yi. ³³ I síi yí vá núpue búí wárí là a sãnú, là a sí-zinia yi yí mən. ³⁴ Minén mi beere zū le ì níni na ká lé hña á ì sáráa, á ñiáanána ñén làa bña làa mi lá páania wi makóo. ³⁵ Lé bñn á ì wó á zéenia làa mia à mi wé sá làa bñn à séenínáa 6a ñi-khenia. Mi wa bñn leéka le o ñúhúso mí beere á bía bío ká: Yia wee hã mu bío wón cúnú na ó o yú á 6úaa po yña 6a wee na mu yi.»

³⁶ Bío ó o bía làa ba vó, ó orén làa ba búenbúen líí fárá mí nənkóñúná wán, ò o flora. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee wñi o Poole 6ua yi à yèe kíó à déráa o cãawése. ³⁸ Ba yara sò dàkhñina, lé bío ó o Poole bía le 6a máa bñn máa mi mí. Bñn món á 6a lènia wo vannáa ho won-beení lahó yi.

21

O Poole wà van ho Zeruzalɛmu

¹ Bñn món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beení téréna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tñn lé bío wa vaá dñnnáa ho Oroode lóhó, á dñn bñn vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beení búí bñn na wà a va ho Fenisii kōhú, á wa zon hón wārāa. ³ Bío wa vaá sùarāa ho Siipere kōhú, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kōhú cñn á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bñn á ho won-beení sèró ko ho búen yi. ⁴ Wa yú 6a kèrètíewa búí bñn á wa wó ho yáwá ñúhú dà-kéní làa ba. Le Dónbeení Hácírí ñà 6a zeñ wán, á 6a bía là a Poole le o yí va ho Zeruzalɛmu. ⁵ Ká bío ho pãahú na wa ko à wa wé bñn vó, á wa lá wa wōhú wà. A 6a kèrètíewa lè mí hãawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lènia wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bío wa líí dñn mu yámú ñumu ñii á wa líí fárá wa

nɔnkóɲúná wán à wa flora. ⁶ Bɛ́n mɔ́n á wa dó mín cāawése, á tɛ́níkaa mín yi, à wa yòó zon ho won-beení, à ɓarén ɓèn bíníá khíɓon.

⁷ Wa dɛ́n ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tɛ́nía wán zàwa kèrɛ́tɛ́wa na bín yi, à wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé bín á wa vɛ́nɛ́ mu yámú ɲumu wán vó yi. ⁸ Mu tá na lée tɛ́n á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeení bín-buero ɓúi wi bín á yèni ɓa le Filiipu. Lé wón á wa làara zii. O lé ɓa nùpua nùwā hɛ́ɲun na ɓa hueekaa ho Zeruzalɛ́mu yi nì-kéní.* ⁹ O hɛ́nni nùwā náa wi á yí yan, á wee fɛ́ɛ le Dónbeení ɲi-cúa na ɓa nùpua yi. ¹⁰ Wa wó hā wizooní cɛ́rɛ́ bín, á le *Dónbeení ɲi-cúa fɛ́ero ɓúi na ɓa le Akabuusi ló ho *Zudee yi á ɓueé yú wɛ́n bín. ¹¹ O o wà ɓuara wà cɛ́n, á ɓueé fó a Poole ku-cɛ́nɛ́, ò o can mí zení lè mí níní ò o bía: «Bìo kà lé bío le Dónbeení Hácírí bía: «Lé kà síi á ɓa *zúífùwa á à ca làa yíá te le ku-cɛ́nɛ́ na kà ho Zeruzalɛ́mu yi, á à dé bía yí zú le Dónbeení níi yi.» ¹² Bío wa ɲá hā bióní mu, á warén lè wán zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzalɛ́mu. ¹³ Ká a màhā bía nɔ́n wɛ́n: «Mí wee wá á wi à mí yáa í yilera le we? I wíokaa íten vó í caró bío yi ho Zeruzalɛ́mu yi. Hári í ɓúeró bín o ɲúhúso Yeesu bío yi á í pá wíokaa íten vó bío yi.» ¹⁴ Bío wa hò a san làa bío ó o le mí ì wé, á wa khú a yankaró yi à wa bía: «O Nùhúso lé yíá síi bío wé.» ¹⁵ Wa wó hā wizooní bío yɛ́n bín. Bɛ́n mɔ́n á wa wíokaa waten à wa ɲon ho Zeruzalɛ́mu. ¹⁶ Ho Sezaaree kèrɛ́tɛ́wa ɓúi lèenía wɛ́n. Ba dú wa yahó vannáa Siipere nǎi ɓúi na ɓa le Munasɔ́n cɛ́n. O lé o kèrɛ́tɛ́ míana. Lé wón zii á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cɛ́n

¹⁷ Bío wa vaá dɛ́n ho Zeruzalɛ́mu, á wán zàwa kèrɛ́tɛ́wa na bín á sá wa yahó lè hā zámakaa. ¹⁸ Mu tá na lée tɛ́n, ó o Poole làa wɛ́n bò mín van o Zaaki cɛ́n. Lé bín á ɓa kèrɛ́tɛ́wa kuure ya-díwá ɓúenɓúen kúaa mín wán yi. ¹⁹ O o Poole tɛ́nía ɓa yi, ò o lá bío le Dónbeení dóráa mí níi wo yi ho tonló na ó o sá bía yínɔ́n ɓa *zúífùwa tɛ́hú á fɛ́era lè mí dà-kéní kéní nɔ́n ɓa yi. ²⁰ Bío ɓa ɲá à cɛ́n vó, á ɓa wee khòoní le Dónbeení, à ɓa bía nɔ́n wo yi: «Wán za Poole, wáa loń bío ɓa kèrɛ́tɛ́wa na lé ɓa zúífùwa booráa. Ba ɓúenɓúen sòobáa o *Mɔ́yiize làndá bío dàkhíina. ²¹ Ba bía nɔ́n ɓa yi le ɓa zúífùwa ɓúenɓúen na wi hā síi-vìo nùpua tɛ́hú á fo wee kàrán le ɓa pí ho làndá mu. Le fo wee bío le ɓa wé yí *kúio mí zàwa, le o ɓúi yáa yí bíní yí bè ɓa zúífùwa làndá yi hùúu. ²² Háya! A mu wáa à wé kaka? Bío ɓa màhā à ɲí mu kénkén le fo wi hen. ²³ Awa! A bío wa à bío á à na foń lé bío à ù wé. Nùpua nùwā náa ɓúi wi hen á dó mí ɲíní

* 21:8 Mí loń Bè-wénia vùahú 6.1-6

le mí ì wé bïo búí á à na le Dónbeení yi. ²⁴ Wáa fé bán bèráa à 6a ceéro làndá à ù páaní wé làa ba, à bïo 6a ko 6a lén mu bïo yi à ù sàání, à 6a bè yi à dàń lεεráa mí júná.† Ká mu wó ká síí á 6a nùpua búenbúen á à zún le bïo 6a wee bïo ù jii yí bon. ²⁵ Ká mu lé bía yínón 6a zúífùwa na tà a *Krista bïo, bán wa túara ho vūahū nòn yi á zéenia bïo wa wi à 6a 6ua lè míten: 'Ba yí ko 6a là le muiní taa, à yí dí cāni, à yí là bùaa na yí fūaana taa, á mún pa míten ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwà yi.» ²⁶ O o Poole wáa fó 6a nùpua nùwā náa mu, á mu tá na lée tōn ó o làa ba páanía wó 6a ceéro làndá. Bún món ó o wà zon le *Dónbeení zí-beení lún yi, ò o bía le mí ceéro làndá á à vé há wizooní bïo hējun yi. Bún wee zéení le lé ho pāahū na á 6a à wé mu hāmu yi 6a nī-kéní kéní bïo yi.

O Poole 6a wīira le Dónbeení zí-beení lún yi

²⁷ Há wizooní bïo hējun mu wáa lá ká véro, à bún à ho Azii kshū *zúífùwa búí mōn o Poole le Dónbeení zí-beení lún yi. A 6a hīnōn súkúra 6a zāamāa búenbúen, à 6a wīira a Poole. ²⁸ A 6a wee bïo pónpón: «*Isirayεεlesa, mi buen wεn, yīa ká lé o nīi na wee héε kārán 6a nùpua le 6a yí kōnbi o Isirayεεle nīpomu búenbúen là a Mōyīize làndá, lè le Dónbeení zí-beení na ká. Há làa na ká wán ó o yáá bò mín làa bía yínón 6a zúífùwa á zonnāa le Dónbeení zí-beení lún na bïo sã 6a zúífùwa yi á zoó tíira dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bïo bún, lé bïo ó o Efεεze nīi Torofiimu á 6a lá mōn ò orén là a Poole páanía bò mín ho lóhó yi. A 6a wee leéka le lé o Poole 6uan wo zonnāa le Dónbeení zí-beení lún na bïo sã 6a zúífùwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkāa yòó ló, á 6a nùpua wee lé lùu búenbúen à lùwí buen. Ba 6ueé wīira a Poole le Dónbeení zí-beení lún yi á 6uan lórāa ho khūhū, à 6a dēenia pon há wonna. ³¹ Ba wi 6a 6úe ó Poole à bún 6a 6ueé bía á nōn ho *Oroomu dásíwá kuure júhúso yi le ho Zeruzalεemu búenbúen kánkāa. ³² Mí lahó yi ó o dēenia fó 6a dásíwá búí lè mí júnása, à 6a lùwa mà 6a zāamāa. Bïo á bán mōn 6a dásíwá kuure lè mí júhúso á 6a día a Poole haró. ³³ A 6a dásíwá júhúso vá vaá bó a Poole yi ò o nōn lè jii le 6a wīi wo à ca lè há zúakuaríwà bïo jun. Bún món ó o túara a léenii làa bïo ó o wó. ³⁴ Ká 6a zāamāa màhá wee héε wāamaka ká 6a a bío mín júná yi, á 6a dásíwá júhúso yáá wáa yí máa jí bïo 6a wee bïo sese. O o nōn le jii le 6a 6ua a Poole vaa dé 6a dásíwá lún yi. ³⁵ Bïo ó o Poole á 6a dásíwá 6uan vaá dōnnāa ho lún zūajii, á bán sã san lá à 6uan lé bïo 6a zāamāa wee jàa buennāa o wán lè le héεrè. ³⁶ Ba búenbúen 6ura bò a yi ká 6a a bío pónpón: «O ò 6úe.»

O Poole wee fεε ho tíidá mí jii

† 21:24 Mi lorí Bè-wénia vūahū 18.18

³⁷ Pãahũ na ó o Poole vaá wee zo 6a dásíwá lún yi ó o bía lè 6a dásíwá jùhũso lè mu kerεεkimu: «Fo dà a na le nũ mĩ á ĩ ì bío bĩo 6úi làa fo le?» A wón bía nɔn wo yi: «Éee! Yaa fo wee jí kerεεkimu. ³⁸I lá mɔn le lé fo lé o *Ezipite nĩ na cònía káa á fò 6a ní-6úewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹O o Poole bía nɔn wo yi: «Īnén léé zúífù nĩ. I wee lé ho Silisii kòhũ ló-beenĩ 6úi na 6a le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ù na le nũ mĩ le ĩ bío lè 6a zãamáa.» ⁴⁰A 6a dásíwá jùhũso nɔn mu nĩ wo yi. O o Poole wãa ðĩn ho lún zũajii ò o dá mí nĩ 6a zãamáa yi á 6a 6úen6úen wó tétété, ò o lá le biónĩ ò o wee bío làa ba lè mu zúífùmu.

22

¹ «Wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bío á ĩ bío hã laà na kà wán, á a lénnáa ĩ jùhũ.» ²Bio 6a já ò o wee bío mu zúífùmu, á 6a wíokaa wan tétété. O o Poole wíokaa lá le biónĩ ò o bía: ³«Īnén léé zúífù nĩ. I ton ho Silisii kòhũ lóhó na 6a le Taasi yi, ká ĩ màhá ðĩn ho Zeruzalεemu yi hen. O Kamaliyeli lé yĩa kenía mi lè wàn 6úaawa làndá sesese. Īnén mún lá can ĩ kuo le Dónbeenĩ bío yi làa bío minén wee wéráa mu ho zuia bío sii. ⁴Bĩa wee bè o Núhũso wòhũ 6úi á ĩ beéra lò á 6ó, á wíikaa 6a báawa lè 6a hãawa 6úi kúaa ho kàsó yi. ⁵Le *Dónbeenĩ yankarowá jùhũso beenĩ lè 6a *ní-kĩa 6úen6úen á zũ le bío á ĩ wee bío bon. Bán lé bía á ĩ fò hã vɔnna cɔn, na á ĩ ì 6ua á à varáa wàn zàwa *zúífùwa na ho Damaasi yi cɔn, hĩa wee zéeni le ĩ dà vaá wíika bĩa tà a *Krista bío bĩn á à 6ua à 6uennáa ho Zeruzalεemu yi á 6ueé beé lò.

⁶«Bìo á ĩ wi ho wòhũ wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòf fàrá, yĩo 6ueé tĩ à khon-beenĩ 6úi ló ho wáayi líi kúaará ĩ wán á kĩnía mĩ. ⁷A ĩ ló lùwá ho tá yi, á tãmu 6úi wee bío làa mi: «Soole! Soole! Léé webio nɔn á fo wee beéráa ĩ lò.» ⁸A ĩ tũara: «Núhũso, fo léé wée?» A mu tãmu bía: «Īnén lé o Nazarεete nĩ Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹Bĩa làa mi bò mín á mɔn mu khoomu ká 6a màhá yĩ já bío bía. ¹⁰A ĩ tũara: «Núhũso, léé webio á ĩ ko á ĩ wé?» O o Núhũso bía nɔn mĩ: «Lii hĩní vaa zo ho Damaasi yi. Bío le Dónbeenĩ wi à ù wé 6úen6úen á 6a zoó bío á à na foñ.» ¹¹Ká bío mu khoomu cueéra ĩ yĩo á ĩ yĩ máa mi, á bĩa làa mi bò mín tò ĩ nĩ yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹²«Nii 6úi na yèni 6a le Ananiasi wi bĩn. O wee kɔnbi le Dónbeenĩ á wee bè wa làndá yi sese. Ba zúífùwa 6úen6úen na ho Damaasi yi wa a bío. ¹³Wón lé yĩa 6uara 6ueé yú mi á bía nɔn yi: «Wàn za Soole, bĩní wé mi.» Mí lahó yi á ĩ yĩo héra á mɔn wo. ¹⁴O pá bĩnía bía: «Wàn 6úaawa 6àn Dónbeenĩ fèra léra fo bèra a na à ù zũn le sii bío, à ðan mi a Yeesu, o ní-térènnii, à jí a biónĩ. ¹⁵A ùnén lé fo á à wé o seéràso á à zéeni

bïo fo mən làa bïo fo ɲá á à na ɓa nùpua ɓúenɓúen yi. ¹⁶ Fo tɪn pan mu yén? Híni ve o ɲúhúso le ɓa bátízé fo, à ù bè-kora à sɛn díá.»

¹⁷ «Bïo á ï bɪnía van ho Zeruzalɛmu, á wizonle ɓúi ká ï wee wé ï fioró le *Dónbeení zɪ-beení lún yi, ¹⁸ ó o ɲúhúso zéenia miten làa mi á bía nɔn mi: «Híni fùafùá lé ho Zeruzalɛmu yi, lé bïo á ɓa nùpua máa tà ho tùíá na á fo wee mí ï dání yi bïo.»

¹⁹ A ï bía nɔn wo yi: «ɲúhúso, ɓa zú mu kɛnkɛn le ínén íten lá wé va ɓa kàránló zíní yi, à ha bía tà ù bïo, à fé ɓa vaa kúee ho kàsó yi. ²⁰ A pãahú na á ù sɛéràsò Etièna ɓa ɓó yi ká a ínén ï bɛere wi bɪn, á tà mu wéró á pan ɓa sɪ-zínia yi.» ²¹ O o ɲúhúso wáa bía nɔn mi: «Díá à ù lén va, ï ì tonka fo á fo ò khèn ñ va làa bía yínɔn ɓa zúífùwa cón.»»

O Poole bïo sã ho Oroomu yi

²² Ba zãamãa ɲà mí yiwa á ɲá a Poole cón fúuu á vaá ɓó dén bioní so yi, á ɓa wee bío pɔnpɔn: «Wón nùpue so síi á ko ò o ɓúe. O mukãní ko le vɪ.» ²³ Ba wee wãamaka á wee tɛn mí sɪ-zínia yòò dáká ká ɓa a wé le tɪn yòò mii ho wáayi. ²⁴ A ɓa dásíwá kuure ɲúhúso nɔn le ɲii le ɓa ɓua a Poole zoo dé ɓa dásíwá lún yi, à ɓa ha a lè hã làbàanì ò o zéení bïo ó o wó á nɔn ɓa zãamãa wee wãamakarãa o wán ká síi. ²⁵ Bïo ɓa wee ca a Poole lè hã hūni á à ha, ó o bía nɔn o dásí nni na wi bɪn yi: «Nii so nɔn mia à mi ha nùpue na bïo sã ho *Oroomu yi ká mi yí cítio wo le?» ²⁶ Bïo ɓa dásíwá ɲúhúso ɲá mu ó o wà vaá bía mu lè mí kuure ɲúhúso: «Páa! Lorí bïo fo lá à wé. O nii mu bïo sã ho Oroomu yi.» ²⁷ A ɓa kuure ɲúhúso wà van o Poole cón, á vaá tùara a yi: «À ù bïo sã ho Oroomu yi kɛnkɛn à ù bío mu làa mi.» O o Poole le «Ūuu.» ²⁸ A ɓa dásíwá kuure ɲúhúso bía: «Ínén léra le wén-kuúí á bò yi yúráa mu.» O o Poole ɓèn bía: «Ínén wón ton làa bũ.» ²⁹ A bía lá ko ɓa ha a dɛenia díá a. Ba dásíwá kuure ɲúhúso mí bɛere á zãna bïo ó o le ɓa ca yía bïo sã ho Oroomu yi bïo yi.

O Poole dɪn ɓa zúífùwa tùíá fɛerowà yahó

³⁰ Lé bɪn nɔn á mu ɓàn tá na lée tɔn á bïo ɓa dásíwá kuure ɲúhúso wi ò o zún bïo nɔn á ɓa zúífùwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le ɓa yankarowà ɲúnása lè ɓa tùíá fɛerowà ɓúenɓúen kúee mín wán. Bɪn món ó o ɓuan o Poole vannáa ɓa yahó.

23

¹ O o Poole wáa fá mí yio ho làndá tùíá fɛerowà yi ò o bía: «Wàn zàwa, ï yi yí máa dè. Ínén ï bɛere zú le ï bò le Dónbeení yi sese á ɓueé ɓó ho zuia yi.» ² A le *Dónbeení yankarowà ɲúhúso beení Ananiasí nɔn le ɲii bía dɪn ɓó à Poole yi le ɓa vúaa o ɲii. ³ Ká a Poole màhá bía nɔn wo yi: «Fo la lòn soró

na 6a khũunía.* Le Dónbeenĩ á à vũaa fo. Fo ãĩn ho lándá wán á kará wee cítiráa mi, à ù mãhã le 6a vũaa mi ká ho lándá ñn̄n ho mu.» ⁴ A bĩa 6ó a Poole yi bía ñn̄n wo yi: «Cáa, yaa fo yáa wáa wee là le Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ.» ⁵ O o Poole bía: «Wàn zàwa, í lá yí zũ ká a léé Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ. Bĩo á ï mãhã zũ le le Dónbeenĩ bionĩ bía bĩo kà: <Yí mĩ bín-kohó à léé mi ñipomu ñúhũso yi.>†» ⁶ O Poole zũ mu le ho lándá tũíá fεerowà s̄s̄n-kéní lé 6a *Sadusíεwa, ká 6a s̄s̄n-kéní lé 6a *Farizíεwa, lé b̄n̄n ñn̄n ó o bíaará bĩo kà p̄n̄p̄n̄ 6a yahó: «Wàn zàwa, wàn mãwà lé 6a Farizíεwa, á ínén mún lé o Farizíε. Bĩo á ï dó í s̄iĩ 6a ñĩ-hía vèeró bĩo yi, lé b̄n̄n ñn̄n 6a wee cítiráa mi.» ⁷ Bĩo ó o bía h̄n̄n bionĩ so vó á 6a Farizíεwa lè 6a *Sadusíεwa wee kán mún, á 6a khan, á sankaa mún lè hã kuio bĩo ñun. ⁸ Ba Sadusíεwa bán wee bío le ñĩ-hía máa vèe. Le wáayi tonkarowà mía, á bè-vio 6úí na yí dà máa mi mún mía. A 6a Farizíεwa 6èn tà b̄n̄n 6úen6úen bĩo. ⁹ Hã wãamakaa wee dé wán ká hã wà, á ho *lándá bĩo zéenílowa na lè 6a Farizíεwa lé le kuure á h̄n̄n p̄á, á wee là mí hεerè ká 6a a bío: «Wa yí m̄n̄n bè-kohó o ñĩ na ká yi. Mu ù wé bĩo 6úí zéeníá mítén là wo, tàá wáayi tonkaro 6úí bía làa wo.»

¹⁰ Le wãanii wó herera dà fúaa 6a dásíwá kuure ñúhũso zãna le 6a hĩa lèeka a Poole. O o le mí dásíwá 6úí lii fé o Poole 6a zãamãa ñahũ à zoráa 6a dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zon̄n ñn̄nãhũ, ó o Ñúhũso zéeníá mítén là a Poole á bía ñn̄n wo yi: «Henĩ ù s̄iĩ. Fo zéeníá í bĩo ho Zeruzalεemu yi hen, fo mún ko à ù zéení í bĩo ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì búe

¹² Mu tá na léé t̄n̄n ȳn̄bii, á 6a *zúífùwa lò. Ba dó mí ñinĩ ñn̄n le Dónbeenĩ yi á le mí máa dí, á máa ñu ká mí yí yú a Poole yí 6ó. ¹³ Bĩa lò hã l̄io mu á po ñupua 6úará-ñun. ¹⁴ Ba wà vaá yú 6a yankarowà ñúnása lè 6a ya-díwá á bía ñn̄n yi: «Wa dó wa ñinĩ ñn̄n le Dónbeenĩ yi lè le sòobéε le wa máa dí, á máa ñu ká wà yí yú a Poole yí 6ó. ¹⁵ Minén lè ho lándá tũíá fεerowà 6úen6úen, mi wãa fio mu 6a dásíwá kuure ñúhũso c̄n̄n le o bío le 6a 6ua a Poole 6uennáa mí c̄n̄n, à wé le mí wi à mí wíoka loĩ o bĩo yahó yi sese. Warén bán wãa wíokaa waten vó ãĩn pan, á à búe o ká a ãĩn yí 6ueé d̄s̄n hen.» ¹⁶ Ká a Poole 6àn h̄n̄n-za mãhã ãĩn ñá hã l̄io mu. O o wà zon̄n 6a dásíwá lún yi, á zoó bía mu ñn̄n o Poole yi. ¹⁷ O o Poole von̄n 6a dásíwá ñúhũso ñĩ-kéní, á 6ueé bía ñn̄n yi: «Bè là a yàrónza na kà varáa mí kuure ñúhũso c̄n̄n. O bionĩ wi làa wo.» ¹⁸ A wón fó a vannáa mí ñúhũso c̄n̄n, ò o bía: «O kàsó ñĩ Poole le í 6ua a yàrónza na kà 6uennáa ù c̄n̄n, le o bionĩ wi làa fo.» ¹⁹ A 6a dásíwá

* 23:3 Ho p̄ahũ mu yi ká hã soni 6a wee wé khũuní à hã ñanĩ wé yí mi. † 23:5 Mi loĩ Léró vũahũ (Exode) 22.27

kuure jùhúso fù a yàronza níi yi, á 6a khèra vaá ò ò o tùara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mi.» ²⁰ A wón bía: «Ba zúifùwa wó lè jii dà-kéní à 6a le mí ì fio fo, à ho yíró, à ù bío le 6a 6ua a Poole à varáa ho làndá tùíá fεεrowà yahó, le lé bïo á 6a wi 6a wíoka loní o bïo yahó yi sese. ²¹ Eε yí jí mu. Ba 6úí wíokaa mítén vó, á wi 6a párá wíi wo. Ba po nùpua 6úará-jun. Ba dó mí jini nòn le Dónbeení yi, á le mí máa dí, á máa ju ká mu yínòí o Poole á 6a yú 6ó. Ba wíokaa mítén vó, á pan à ùnén lé yia jii.» ²² A 6a dásíwá kuure jùhúso henía mu nòn o yàronza mu yi le bïo ó o bía nòn mí yi ò o yí bío le nùpue jí. O o día a ó o wà.

Ba 6uan o Poole vannáa o kuvεεεεεε Felikisi cón

²³ Bún món á 6a dásíwá kuure jùhúso von mí dásíwá júnáasa nùwá jun á bía nòn yi: «Mi ve 6a dásíwá khíá-jun à kúee mín wán, à bè 6a cón-yòrowà 6úará-tín làa píru wán, à séení 6a nùpua khíá-jun na 6uan há cànbúawá, à mi wíoka miten ho *Sezaaree varó bïo yi ho tìnàahú lèèrèwa bïo dènú pàahú. ²⁴ Mi mún cà 6a cúawa na mi ì lá là a Poole, à 6ua vaa dé o kuvεεεεεε Felikisi níi yi ká mi yí le dεε 6úí wé o.» ²⁵ O o túara há bíoní na kà ho vùahú yi á nòn 6a yi:

²⁶ «Ínén Koloode Liziasi á wee tèní ùnén Felikisi na lé o kuvεεεεεε yi.

²⁷ Ba *zúifùwa lá wíira a níi na kà, á lá wi 6a 6úe o. Ká í zúna mu le o bïo sá ho *Oroomu yi, á ínén dásíwá á kánía wo. ²⁸ I wi á í zúí bïo nòn 6a zúifùwa wee koonínáa wo yi, lé bún á í 6uan wo vannáa 6arén làndá tùíá fεεrowà cón. ²⁹ A í zúna le lé 6arén kùrú làndá bïo á nòn 6a wee koonínáa wo yi, ká nùpue màhá yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o 6úe, táá ò o dé ho kásó yi. ³⁰ Bún món, á 6a jà í zeñ wán le 6a zúifùwa wee lè o wán, lé bún nòn á í dènía le 6a 6ua a varáa ù cón, à í mún le bïa wee kooní a yi à ve o ù cón.»

³¹ A 6a dásíwá wó bïo 6a jùhúso bía nòn 6a yi. Ba fó a Poole ho tìnàahú mu yi á 6uan wàráa fúaa ho Antipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée tòn, á 6a dásíwá na wee varáka bínía 6uara mí lún yi, à 6a día bía yòora 6a cúawa á bán bò là a Poole. ³³ Ba vaa dèníi ho Sezaaree yi, á 6a dó ho vùahú o kuvεεεεεε níi yi, à 6a nòn o Poole wo yi. ³⁴ O o kuvεεεεεε kàráanna ho ò o tùara a Poole yi le o wee lé ho káshú yén yi? O o Poole bía: «Í wee lé ho Silisii yi.» Bïo ó o zúna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bía nòn wo yi: «Bia wee kooní foñ hía 6ueé dón, á í màhá à tùa foñ.» O o nòn le jii le 6a dé o o *Heroode béení zí-beení† yi à pa yi.

† 23:35 Heroode béení zí-beení: Le lée zí-beení 6úí ó o Heroode hía son ho Sezaaree lóhó yi. Le zí-beení mu lé dío á ho Oroomu kuvεεεεεεwà hía wee wé kéí yi.

24

O Poole á 6a zúifùwa le o wó khon

¹ Wizooní bïo hònú bún món, á 6a yankarowà jùhùso beení Ananiasi, lè 6a ya-díwá nùwá yèn búí, à séení nùpue búí na zū ho *Oroomu làndáwá na 6ueé bío 6a jii á bò mín 6uara ho *Sezaaree. O yèni 6a le Tεεtuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvεεεere cón. ² A 6a 6uan o Poole 6uararáa. O o Tεεtuluusi wáa wee zéení bío ó o wó khonnáa ká síi: «Wa jùhùso, ùnén lé yia nòn wa yúráa ho héerà. Mu bè-yèrémákania na wíokaa wa kòhù lé ù bè-zúíminí nòn á bún búenbúen wóráa. ³ Mu biowa na wa wee yí búenbúen féeε há lùà búenbúen yi á wa zū bío, á wa yiwa yí dà máa nònsá foñ hùú. ⁴ I yàá máa òn máa yáa ù pàahù. I wee fio fo, sáberé à ù jii cón cínú. ⁵ Wa món mu le o nni na ká dà à yáa bío ká mu 6úaa. Ba *zúifùwa na ho òmíjii yi búenbúen ó o wee kánká. Lé orén lé ho Nazarεetesu kuure búí jùhùso. ⁶ Le *Dónbeení zí-beení na bío sá le yi ó o lá wi o ò tíí, lé bún te o wíiró. Wa lá le wa à òn [wa làndá wán á à cítíráa wo, ⁷ ká 6a dásíwá jùhùso Liziasi lé yia fáa wo wa níi yi lè le sí-suee, ⁸ ò o nòn le jii bíi wee kooní a yi le 6a 6uen ù cón.] Fo tùara a nni mu yi, á ùnén à ùten á à mi bío 6a le o wó khonnáa.» ⁹ A 6a zúifùwa bíi sá a nni mu jii le bío ó o bíi lé ho tiiá.

O Poole wee fεε mi tiiá o Felikisi yahó

¹⁰ O o kuvεεεere wáa dá mí níi o Poole yi le o bío. O o Poole lá le bíoní ò o bíi bío ká: «Í zū le fo fá le cítii ho kòhù na ká yi mu míana. Lè bún te bío á í láaráa foñ á à fεεráa í tiiá á à lénnáa í jùhù ù yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loñ. I 6uara ho Zeruzalεemu yi á wà 6ueé 6úaaní le Dónbeení mu wizooní á òn máa dà píru jii wán. ¹² Ba yí yú mi ká í wee wáaní là a búí le Dónbeení zí-beení lún yi. Ba mún òn yí yú mi ká í wee khà nùpua kúee mín yi 6a zúifùwa kàránlò zíní yi, tàá ho lóhó yi. ¹³ Ba yí dà máa zéení le bío 6a wee bío í jii á bon. ¹⁴ Bío á í zū á í wee wé lé bío ká: Ho wòhù na á 6arén le ho bío yí bon, hón lé há á òn bò á wee sá na wàn 6úaaawa 6àn Dónbeení yi. Bío búenbúen na wi ho làndá lè le *Dónbeení jii-cúu fεεrowà vónna yi á í tà bío. ¹⁵ Bío á í dó í síi yi, lé bún á 6arén mún síi dó yi le 6a ní-tentewà lè 6a ní-kora á khii vèe. ¹⁶ Lé bún nòn á í wee hení í lò à 6ua íten sese le Dónbeení lè 6a nùpua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúlúio bío yèn ká í máa va ho Zeruzalεemu. Ká í bíni 6uenlò bíi jùhù lé le séení wáí á í 6uan 6ueé nòn wàn nípomu yi, lè mu hámu na á í 6ueé nòn le Dónbeení yi. ¹⁸ Bún lé bío 6àn tonlò á í kera yi le Dónbeení zí-beení lún yi á 6a 6ueé zoó yú, à bún ho ceéró làndá wó vó. Nùpua na boo yí kera bíi làa mi, á wòronlè mún yí wó. ¹⁹ Ho Azií kòhù zúifùwa nùwá

γεν βύι lé bía nònzoñ wi bín. Bán lé bía lá ko à 6a 6uee dñ ù yahó, à kooní mií ká 6a mən í wékheró. ²⁰ Tàá le í tùa 6arén na ká yi: Nònzoñ na á í dñ ho làndá tũia fεεrowà yahó à fεεra ho tũia léraráa í jũhũ vaá vó, ká bïo 6a le í wó khonnáa βúí 6a mən à 6a zéení mu. ²¹ Ká yínəñ bïo á í bía pñnpñn 6a yahó le í tà 6a nĩ-hía vèeró bïo, á nən 6a wee cítíráa mi ho zuia.»*
²² O Felikisi zũ bïo o Nũhũso wõhũ bïo karáa sese, ó o bàrá le cítíi fló pñn-veere yi, ò o bía: «Hen ká 6a dásíwá kuure jũhũso Liziasi 6uara, á í màhá à fi mi cítí.» ²³ O o nən le jii 6a dásíwá jũhũso na pan o Poole yi le o dé o ho kàsó yi, ká a màhá día le o dá wé mítén, ò o mún na ho wõhũ 6àn bñnlowà yi à 6a wé dàñ 6uee βúεkí o à yí o séení.

O Poole dñ o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wizooní bïo yen bñn món, ó o Felikisi lè mín hãa zúifù hñzoró Durusiye á bò mín 6uara. O le 6a vaa ve o Poole le o buen, ó o 6ueé já bïo á wón bía le siidéro o *Krista yi bïo yi. ²⁵ Ká bïo ó o Poole hía wee bío ho térén mítén lè ho 6ua mítén sese, lè le cítíi na wà a buen bïo, ó o Felikisi zána, ó o bía: «Fo wáa dà a lén. Ká í yú níi pãahũ na yi, á í ì bñn ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wáí wo yi, lé bñn nən ó o wee veráa wó túntún à 6uee tà lè hã láakáwá. ²⁷ Lúlúio bïo jùn bñn món, ó o Poosiyuusi Fesituusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεενεεre. O Felikisi wi ò o wεé 6a zúifùwa sía, ó o día a Poole ho kàsó yi.

25

O Poole le 6a bá-zàwa bεε lé yia á à citi mi

¹ O Fesituusi buenló ho kõhũ mu yi wizooní tñn bñn món, ó o dñ ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzalεemu. ² Bïo ó o vaá dñn bñn, á le *Dónbeení yankarowà júnása lè 6a *zúifùwa ya-díwá á 6ueé bía a Poole wékheró bïo nən wo yi. Ba flora a Fesituusi ³ le o jhá mí yi ò o na ho wõhũ mí yi à mí 6ua a Poole varáa ho Zeruzalεemu. Yaa 6a lò a wán, á wi 6a 6úe o ho wõhũ wán. ⁴ Ká a Fesituusi màhá bía nən 6a yi: «O Poole wi ho kàsó yi ho Sezaaree yi, á hen làa cñnú ká ínén í bεεre á a bñn ì va bñn.» ⁵ O o bñnía bía: «Hen ká 6a βúí wi mi tñahũ á dà vaá zéenía a wékheró, à bán wáa le wa bè mín va.»

⁶ O Fesituusi wó hã wizooní bïo hètñn, tàá bïo píru mí dòn làa ba, bñn món ó o bñnía van ho Sezaaree. Mu tá na lée tñn, ó o Fesituusi lée kará mí cítíi fliníi lahó yi, ò o le 6a 6ua a Poole buennáa. ⁷ Ká a Poole 6ueé dñn, á 6a zúifùwa na ló ho Zeruzalεemu yi kñnía wo yi á wee kooní a yi làa bïowa síiwá cèrεε na á 6arén mí bεεre yáá yí dà máa zéení yara. ⁸ Ká a Poole

* 24:21 Mi loí Bè-wénia vūahũ 23.6

màhã pã ò o fεera ho tũíá léraráa mi nũhũ kà sii: «ĩ yí wó bè-kohó búí 6a zúífùwa làndá lè le *Dónbeenĩ zĩ-beeni dání yi. I mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu béε.»⁹ Bĩó ó o Fesituusi wi ò o wεé 6a zúífùwa s̄la, ó o wãa tũara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzalεemu á 6a vaá cítí fo í yĩo yi bĩn le bíonĩ mu dání yi le?»¹⁰ O o Poole bíá: «ĩ wi o béε cítíi flinĩi, á le bĩn á ĩ ko à ĩ cítí yi. I yí wó yí khon lè 6a zúífùwa. A ũnén ũ bεere yáá zũ mu.¹¹ Ká ĩ 6uan khon, á wó mu búí na bío yi á 6a ko 6a búe mi, á ĩ máa pĩ ĩ húmú. Ká bĩo 6a 6èn le ĩ wó khonnáa á yí bon, á nùpue búí 6èn mún yí ko ò o dé mi 6a nũ yi. O béε lé yĩá á à fεε ĩ tũíá.»¹² O o Fesituusi lè 6a nùpua na wee na hã yile-tentewá wo yi m̄n m̄n. Bũn m̄n ó o bíá: «O béε lé yĩá á à fεε ũ tũíá làa bĩo fo le mu wéráa.»

O Poole ðĩn o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wizoonĩ bío yɛn bũn m̄n, ó o béε *Akiripaa lè m̄n h̄nló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wá vaá t̄ɛnía a Fesituusi yi.
¹⁴ Ba wó hã wizoonĩ bío yɛn bĩn, ó o Fesituusi yú zéénia a Poole bío là a béε Akiripaa kà sii: «Nùpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kàsó yi díá.¹⁵ Pãahũ na á ĩ van ho Zeruzalεemu, á 6a yankarowá núnása lè 6a *zúífùwa ya-díwá 6ueé bíá a nũ mu wékheró bío n̄n miĩ, á 6a le ĩ bío le o ko ò o búe.¹⁶ A ĩ bíá n̄n 6a yi le ho Oroomusa yí máa tà siinĩ nùpue nũhũ kà sii, ká 6ànso làa bíá le o wó khon yí ðĩn m̄n yara ó o yí mà ho tũíá yí léraráa mi nũhũ bío 6a le o wó khon dání yi.¹⁷ Ba bò m̄n làa mi á 6uara hen, á ĩ wãa yí díá á mu yí míana, á mu 6àn tá na lée t̄ɛn, á ĩ van le cítíi flinĩi, á ĩ le 6a 6ua a nùpue mu 6uennáa.¹⁸ A bíá le o wó khon á 6uara. Ká hã wékhwewa na á ĩnén lá wee leéka bío 6àn ð̄ɛn woon á 6a yí mà a jii.¹⁹ Mu lé 6arén kùrú làndá bío á 6a làa wo wãanía wán, là a nũ búí na 6a le Yeesu na húrún ó o Poole wee bío le o yĩo wi lua bío yi.²⁰ Bío á ĩ ì wé wé è fáaráa hã tũíawá mu á ĩ yí zũ. Lé bũn n̄n á ĩ tũara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzalεemu á 6a vaá cítí o ho tũíá mu dání yi le? ²¹ Ká a Poole màhã cà mu le o béε lé yĩá à cítí mí. A ĩ wãa n̄n le jii le 6a díá le o wé ho kàsó yi fúaa ká ĩ yú a n̄n o Sezaare yi.»²² O o Akiripaa wãa bíá n̄n o Fesituusi yi: «Mu mún ñ wé s̄ĩ ĩnén yi á ĩ jĩ a nũ mu bíonĩ.» O o Fesituusi bíá n̄n wo yi: «Ho yíró ká ũ jĩ hã.»

²³ Mu tá na lée t̄ɛn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè 6a dásiwá núnása lè ho lóhó nĩ-beera á bò m̄n, á bán dó ho cùkú 6a yi l̄ɛnía 6ueé zonnáa le cítíi flinĩi. O o Fesituusi n̄n le jii le 6a 6ua a Poole 6uennáa.²⁴ Bío ó o 6ueé ð̄ɛn, ó o Fesituusi bíá: «À ũnén béε Akiripaa, lè minén na làa wɛn páanía wi hen ká 6úen6úen, o n̄i na ðĩn mi yahó ká lé yĩá bío yi n̄n á 6a zúífùwa 6úen6úen vonnáa m̄n ĩ c̄ɛn hen, lè ho Zeruzalεemu yi, á wee wãamaka le o ko ò o búe.²⁵ ĩnén c̄ɛn á ĩ yí m̄n bío

ǒúí na nǎn ó o koráa lè mu húmú. Εε ká bǐo ó orén mítén le ǒa bá-záwa béε lé yǐa ko ò o cítí mí, á ï le búñ lé bǐo á mu wáa à wéráa. ²⁶ Bǐo á ï ï túa sese o nǐi mu dǎní yí á à na ǒa bá-záwa béε mu yí á mía. Lé búñ nǎn á ï ǒuan wo á ǒueé dǐnǐa mi yahó, sǎnkú à ùnén Akiripaa ũ bεere yahó. Ká fo túara a yí, á ï ï yí bǐo ǒúí á à túa. ²⁷ Lé bǐo mu ǐúhǔ mía ï cǎn à ï bǐo le ǒa ǒua kásò nǐi varáa ho Oroomu ká ï yí zéenia o wékheró.»

26

O Poole lá le bioní o béε Akiripaa yahó

¹ O o *Akiripaa bía nǎn o Poole yí: «Ho wǎhǔ nǎn foñ, wáa fεε ũ túiá à lénnáa ũ ǐúhǔ.» O o Poole wáa dó a Akiripaa káféré ò o wee fεε ho túiá à lénnáa mí ǐúhǔ ká sii: ² «Béε Akiripaa, ï sǐi ǒèntǐn wan ho wǎhǔ na á ï yú ho zuia bǐo yí à fεε ï túiá à lénnáa ï ǐúhǔ ùnén yahó, làa bǐo ǒúenǒúen na ǒa zúifúwa le ï wó khon bǐo yí. ³ A ùnén ũten yáá zū ǒa zúifúwa làndáwá ǒúenǒúen làa bǐo ǒa wee wé kán mín wán. A ï bǐnǎ wee fio fo à ũ ǐǐ ũ yí à ǐínáa ï cǎn. ⁴ Ba zúifúwa ǒúenǒúen zū bǐo á ï karáa hàrǐ ï yàronmu pǎahǔ. Ba zū bǐo á ï ǒuan lè ïten hàánǐ wán sǐi nùpua tǎhǔ lè ho Zeruzaleεmu yí. ⁵ Ba zū mi míana, á lá tà mu á ǒa à bǐo mu wéréwéré le ïnén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bǐo nǐ-kéní, bǐa ǒa le Farizǐewa. ⁶ Ho zuia á ǒa wee cítí mi lé bǐo á ï dó ï sǐi bǐo le Dónbeenǐ dó mí ǐii le mí ï na wán ǒuaawa yí. ⁷ Wán sǐi nùpua zǐ-ǐúná ǐírú ǐun á mún dó mí sǐa le mi wé è sá máa khí á wé è ǒuaaní le Dónbeenǐ fúuu le wisoni lè ho tǐnàahǔ. Béε Akiripaa, búñ lé bǐo nǎn ǒa zúifúwa wee koonínáa mi. ⁸ Minén zúifúwa, lée webio nǎn á mi wee leéka le le Dónbeenǐ yí dà máa vèení ǒa nǐ-hía?

⁹ «Ïnén ï bεere lá wee leéka le ï ko à ï wé bǐo ǒúenǒúen à héréa o Nazareεte nǐi Yeesu bǐo. ¹⁰ Búñ lé bǐo á ï wó ho Zeruzaleεmu yí. Mu ǒàn wéró wǎhǔ á ï yú ǒa yankarowá ǐúnása cǎn á wiikaa le Dónbeenǐ nùpua cèrèε kúaa ho kásò yí. Ká ǒa le mí ï ǒúe ǒa à ï mún tà búñ. ¹¹ Pǎnna cèrèε yí ká ï wee héε léka ǒa zúifúwa kàránló zǐnǐ ǒúenǒúen yí à beé ǒa lò, á wi à ï kǐkǎ ǒa yí à ǒa yèrémá mí ǐinǐ à ǐǐ a Yeesu bǐo. ï lá ǐii ǒa wán dà, fúaa ï wee màǐá lé vaa beé ǒa lò há kǎ-vio ǒúí lórá yí.

¹² «Wizonle ǒúí á ï ló ǐon ho Damaasi mu bǐo yí lè le *Dónbeenǐ yankarowá ǐúnása ǐii na ǒa nǎn mi. ¹³ Béε Akiripaa, mu wó le wisoni yí ká ï lá ho wǎhǔ wà, á ï mǎn mu khoomu na pánká wi po le wii khoomu à mu yòló lo ho wáayi á líí kǐnǐa ïnén làa bǐa làa mi bò mín yí. ¹⁴ A wa ǒúenǒúen ló lùiorá, á ï wee ǐí à mu tǎmu ǒúí wee bǐo bǐo ká làa mi lè wán bioní: «Soole, Soole, fo wee beé ï lò ká sii le we? Fo ka lòn varó nàa na wee yén tá mín so ká wón vǐna a. Εε ká ũ màhá à wé á à

sa.› ¹⁵ A ì tùara: «Núhúso, fo lée wée?» O o bía: «Inén lé o Yeesu na fo wee beé lò. ¹⁶ Εε κά ũ lii híní yòò òḡn. I wi à ũ wé ì ton-sá. Lé bŭn nɔn á ì zééníanáa íten làa fo. Fo ò wé ì seéràso á à zéení ì na 6a nùpua yi le fo mɔn mi, á mún n̄ bío bío á ì bíní ì zéení làa fo á à na 6a yi. ¹⁷ Inén á à kání fo 6a zúífùwa làa bía yínɔ́n 6a zúífùwa níi yi. I wee tonka fo 6a cón, ¹⁸ bèra a na à ũ hén 6a yío, à vá bía wi le túbírí yi léráa mu khoomu yi, á mún fé 6a o *Satáni pánká níi yi à na le Dónbeení yi. Ká 6a tà Inén bío yi, á 6a bè-kora á à sén n̄ díá á à na 6a yi, á 6a à yí ho lahó bía bío sá le Dónbeení yi t̄lahũ.»

¹⁹ «Bέε Akiripaa, lé kà sii mu wóráa. I yí p̄ mu bío na zéénia mítén làa mi bío. ²⁰ I nín-yání bía le Dónbeení bío ho Damaasi yi. Bŭn mɔn á ì zéénia mu ho Zeruzaleemu yi, à lá ho *Zudee kōhũ búenbúen, á zéénia mu làa bía yínɔ́n 6a zúífùwa. I wee bío na 6a yi le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá, à sí mí yara lè le Dónbeení, à wé wé hã wárá na wee zéení le 6a yèrémáa bío bon. ²¹ Lé bŭn bío yi 6a zúífùwa wiiraráa mi ká ì wi le Dónbeení zì-beení lún yi, á le mí ì búe. ²² Ká le Dónbeení mahá pan mi fúuu á buéé 6ó ho zuia. A ì t̄n òḡn mí yahó á wee zéení bío á ì mɔn làa bío á ì j̄á à na 6a n̄-beera làa bía ká búenbúen yi. Bío á ì wee bío yí wi mí dòn làa bío 6a j̄i-cúa fεerowà là a *M̄oyiize bía le mu ù wé. ²³ Ba bía le yia le Dónbeení mɔn léra á lò ò be, le orén lé yia á à wé o nín-yání nùpue na à vèe. Le lé orén lé yia á à zéení ho káníló bío na lé mu khoomu á à na wàn n̄pomu lè hã síi-viò yi.»

²⁴ Bío ó o Poole wee fεε ho t̄iá á à lénnáa mí j̄uhũ kà síi, ó o Fesituusi wāamaa o wán: «Éee Poole. Fo wee khée le? A ũ minka bè-zúr̄m̄iní lé bío wāa nɔn á ũ j̄uhũ mianáa b̄n.» ²⁵ O o Poole bía nɔn wo yi: «Fesituusi cùkúso, ì yí máa khée. Hã bíoní na á ì wee bío ká á j̄uhũ wi, á hã mún bon. ²⁶ O bέε Akiripaa j̄á mu b̄an t̄iáwà. I dà a bío o yahó ká ì poní séra. I z̄u mu kénkén le mu lè mí dà-kéní kéní ó o z̄u. Lé bío mu yínɔ́n bío na s̄ankaa wó kùéèrè yi. ²⁷ Bέε Akiripaa, fo dó ũ síi bío le *Dónbeení j̄i-cúa fεerowà bía yi le? I z̄u mu le fo dó ũ síi mu yi.» ²⁸ O o Akiripaa bía nɔn o Poole yi: «Fo wāa wi à hen làa c̄inú à ì yèrémá wé o kèrèt̄iε.» ²⁹ O o Poole bía nɔn wo yi: «À mu wé lònbiò, tàá à mu mía poní bŭn, á ì pá wee fio le Dónbeení yi le mu yí k̄aj̄na ũnén ũ dòn yi, ká bía búenbúen na wee j̄í ì bíoní ho zuia à wé le ì bío, ká hã zúakùaríwà na can làa mi níi ló.»

³⁰ O o bέε, là a Bereniisi, là a kuvεενεεre, làa bía búenbúen na làa ba wi mín wán á h̄inɔn yòò òḡn, ³¹ à 6a fó mín 6a ló á lée wee bío làa mín: «Wékheró búii na nɔn ó o n̄ii na ká ko ò o búe, tàá ò o dé ho kásó yi hón mía.» ³² O o Akiripaa bía nɔn o Fesituusi yi: «Mu yínɔ́n bío ó o n̄ii mu le o bέε f̄i mí c̄it̄i, ó o lá dà à díá.»

27

Ba buan o Poole p̄n̄n̄áa ho Oroomu

¹ B̄io mu b̄ía le wa ko wa lá ho won-been̄í à varáa ho Italií k̄sh̄ú yí, á 6a n̄n̄n̄ o Poole l̄è 6a k̄asósa n̄w̄á w̄en̄ b̄úí 6a d̄ásíwá p̄h̄h̄so na 6a le Zuliyuusi yí. O d̄ásí n̄í mu á ló ho *Oroomu d̄ásíwá kuure b̄úí yí, d̄io 6a wee ve làa bá-z̄áwa b̄éé d̄ásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-been̄í dà-kéní na ko ho dé mí yahó l̄è ho Azii k̄sh̄ú wonna d̄inn̄í c̄ón á h̄ín̄n̄ wà. N̄í b̄úí na 6a le Arisitaaki á zon làa w̄en̄. O ló ho Maseduana k̄sh̄ú lóhó na 6a le Tesaloniiki yí. ³ Mu tá na lée t̄ōn̄, á wa vaá d̄ōn̄ ho Sidōn lóhó. O Zuliyuusi buan o Poole se, ó o n̄n̄n̄ le n̄í wo yí ò o léka m̄ín b̄ónlowà wán à 6a yí o séení. ⁴ B̄ūn̄ m̄ón á wa h̄ín̄n̄ b̄ín̄ wà. Ká ho pinpiró wee s̄í wa yahó, á wa kun á kh̄íi tun waten yí l̄è ho Siipere k̄sh̄ú na wi mu p̄umu t̄lah̄ú, á bá h̄ón̄ wà. ⁵ Wa tò mu yámú p̄umu yí á ló ho Silisii l̄è ho Pānfilii k̄āna n̄s̄ān̄í yí á vaá d̄ōn̄ ho Lisii k̄sh̄ú lóhó na 6a le Miraa. ⁶ Lé b̄ín̄ á 6a d̄ásíwá p̄h̄h̄so yú ho Alekisāndiri lóhó won-been̄í b̄úí na wà a va ho Italií k̄sh̄ú. A h̄ón̄ lé h̄ia ó o k̄úaa w̄en̄ yí. ⁷ Wa wó wizooní ká h̄ā boo ho w̄sh̄ú wán. Wa wà ȳèr̄èd̄èd̄è, á lò bon làa s̄òobéé á b̄ò yí vaá d̄ōnn̄áa ho K̄iniide lóhó p̄ii. A b̄io ho pinpiró hò w̄en̄ á wa yí dà máa lá dén̄ d̄ān̄í so, á wa kun vaá ló l̄è ho Salam̄ōn̄ēē c̄ón, á bá ho Ker̄ēete k̄sh̄ú na wi mu p̄umu t̄lah̄ú wà. ⁸ Wa bá ho k̄sh̄ú mu, ká mu m̄āh̄á wó l̄ònbee làa s̄òobéé. Wa vaá d̄ōn̄ ho lahó b̄úí na 6a wee ve làa «Wonna D̄inn̄í La-sen̄í.» Ho wi ho Lasee lóhó n̄s̄ān̄í. ⁹ Wa míana le v̄een̄í mu yí dà, á 6a *z̄úífùwa p̄in̄í l̄iró p̄āh̄ú* kh̄íina yú, á ho won-been̄í p̄aró l̄ònbee w̄iokaa wee wé. Lé b̄ūn̄ ó o Poole p̄ān̄áa 6a zeñ wán ká s̄ii: ¹⁰ «Wàn z̄áwa, ì m̄ōn̄ mu le le v̄een̄í na wa wi yí á à wé l̄ònbe-been̄í. Ho won-been̄í l̄è mí s̄erò á ho yáaró na b̄úaa á à yí. A bè b̄ūn̄ wán, á warén wa beere yí bánbáa á wa mukān̄í á à v̄í mu yí.» ¹¹ Eē ká 6a d̄ásíwá p̄h̄h̄so m̄āh̄á dó mí s̄ii b̄io ho won-been̄í p̄h̄h̄so làa ȳia te ho leékaa le mí ì wé yí, á po b̄io ó o Poole b̄ía. ¹² Ho k̄een̄í h̄ā wonna d̄inn̄í na ká yí ȳin̄óí b̄io na se le t̄ēen̄í p̄āh̄ú. Lé b̄ūn̄ te b̄io á b̄ia wi ho won-been̄í yí boomuso á wó le p̄ii dà-kéní à 6a le mí ì h̄ín̄í ho lóhó mu yí á à l̄én̄. Ba lá wi à 6a vaa d̄ā ho Ker̄ēete k̄sh̄ú wonna d̄inn̄í la-veere b̄úí na 6a le Fenikisi. H̄ā ȳèr̄emáa wi l̄è lé wii t̄ēen̄í. Lé b̄ín̄ 6a wi à 6a vaa c̄āaka yí, á le t̄ēen̄í p̄āh̄ú kh̄íi ká mu lá dà à wé.

¹³ Ho pinpi-z̄áwa b̄úí h̄ín̄n̄ l̄è le wii h̄ēen̄í b̄ān̄ n̄ín-káahó á wee p̄ēeka, á 6a wee leéka le mí dà à wé b̄io 6a lá le mí ì wé. Ba h̄ín̄n̄ á vá lée bá l̄è ho Ker̄ēete k̄sh̄ú b̄ān̄ p̄i-kān̄í á wà. ¹⁴ Cúa-w̄en̄ á pinpi-been̄í b̄úí na 6a le Erakiyon á ló ho k̄sh̄ú mu wii

* 27:9 Ba z̄úífùwa p̄in̄í l̄iró: Ba z̄úífùwa wee wé li mí p̄in̄í h̄ā wiso-poa p̄ih̄ú vaa véen̄í l̄è ho tá kh̄ōoré p̄ih̄ú b̄úakáró p̄āh̄ú. Ba p̄in̄í mu l̄iró m̄ón̄ lé b̄io á h̄ā pinpi-beera wee wé và yí. H̄ā wonna p̄aró yid̄èèr̄é wé keñ h̄ón̄ p̄āh̄ú so yí.

hènni bàn nín-tláni. ¹⁵ A ho yèrè má sí ho pinpiró lée bío na yí dà máa wé. A wa sá san día waten, á ho buan wàráa. ¹⁶ Ho kōhū dà-za búí na wi mu jummu tlahū á yèni 6a le Koda, ká ho wi le wii hènii bàn nín-kááhó, lé hón á wa khíina nísání, á ho dá tun wen cínú, á wa màhá wáa yú ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here na can wa món á lá yòó dó. Ká wa lò màhá bon wóráa mu. ¹⁷ Bío wa lá ho yòó dó vó, á 6a won-páwa canka há hūni á bánbáa ho won-beení à ho hía yí hēkenka. Ba zāna ho hía vaa fūuní le hēnlè yi ho Libii jii, á 6a lá le dèe na wee tí ho won-beení lùwii yi á can ho won-beení yi lè ho hūló á líí dó mu jummu yi, à 6a wáa día mítén á ho pinpiró lá wàráa. ¹⁸ Bío ho tá tōn à ho pinpiró pá lan wee vīnvā ho won-beení lè mí sòobéé, á 6a búákáa wee búen ho sèró à kúee mu jummu yi. ¹⁹ Mu bàn tá na bínía lée tōn, á ho won-beení bíowa búí á barén lè mí nín-bia wee khūaa yénní kúee mu jummu yi. ²⁰ Mu yú wízoní bío yēn ká nūpue yère máa dá lé wii lè há mànaayio wán, à ho pinpiró pá lan wee vā lè mí pánká. Mu ù va à yí, à wa yáa wáa yí máa leéka le o búí ì fen.

²¹ Bía wi ho won-beení yi míana à 6a máa dí bío. O o Poole wáa hīnən dīn 6a yahó ò o bía nən 6a yi: «Mi nònzon lá zū se bío á ì le mi yí le wa lé ho Kerete yi á mi tà yi. Se mu minka bíowa na wee yáa ká á lá máa yí máa wé. ²² Ée ká há laà na ká wán á mi hení mi sía. O búí mukāni máa vī. Ho won-beení mí dòn lé hía á à yáa. ²³ Ho hīhū tīnāahū, á le Dónbeení na á ì bío sá yi á wee búaaní, lé dén wáayi tonkaro á buara í cōn, ²⁴ á buéé bía nən mi: «Poole, yí zōn. Fo ko à ū vaa dīn ho Oroomu bée yahó. Le Dónbeení á à fení ūnén làa bíà làa fo páanía wi búenbúen.» ²⁵ Wa nūwā, mi cén hení mí sía. Í dó í síi le Dónbeení yi. Mu ù wé làa bío mu bía nōnnáa mi. ²⁶ Ho pinpiró á à dón wen á à varáa ho kā-veere búí yi.»

²⁷ Mu tīnōnna píru náa yú ká ho pinpiró buan wen wàráa ho *Mēditeranēe yámú jummu wán. Ho tá tlahū, á ho won-beení ton-sáwá wee leéka le wa wā vaá sūarā le bónbóore yi. ²⁸ A 6a lèera ho hūló na ho hōnló dèe búí na lí á can yi á dó mu jummu yi, á mu booró yú há mēterewa bóní làa píru làa bío hējun. Bío 6a vā van cínú, á 6a tīn lèera ho dó, á 6a yú mēterewa bóní làa bío hētīn. ²⁹ Ba zāna le wa won-beení hía vaá hén há hue-beera búí. Lé bīn nən á 6a khūaana ho hōnló bíowa bío náa na líka na wee bua ho dīn á can ho won-beení yi á kúaa mu jummu yi lè ho món, à 6a wáa kará wee lòoní ho tá tīló. ³⁰ Ho won-beení ton-sáwá wi 6a lūwí, á 6a vā ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here á dó mu jummu yi, à 6a wee bío le lé mu bíowa na wee bua ho dīn á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ O o Poole bía nən 6a dásíwá jūhūso lè 6a dásíwá na ká yi: «Héyí! Ba nūpua mu á yí kará ho won-beení yi, á mí

máa fen.» ³² A 6a dásíwá wáa fáara ho won-za mu hūni á díá á ho wá.

³³ Bío 6a wee lòní ho tá t̄l̄ó, ó o Poole henía 6a s̄la le 6a dí mu b̄io. O b̄ia làa ba kà: «Bío kà lé mu wizooní píru náa ká mi yí máa dí b̄io h̄úu. ³⁴ Mi cén cà mu b̄io dí, à mí p̄ankáwá à keń. Mi n̄i-kéní woon á d̄e b̄uí kà máa khuee yi.» ³⁵ H̄s̄n b̄ioní so b̄io vaa véenii, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeenĩ b̄arákà, ò o c̄eeka ho wee là. ³⁶ A 6a búenb̄úen màh̄á wáa yú le s̄i-heb̄úee á wee dí. ³⁷ Warén na wi ho won-beenĩ mu yi léee n̄upua kh̄iá-jun làa búarát̄in làa píru làa n̄uwá h̄ez̄in. ³⁸ Bío 6a dúka s̄u á 6a kh̄uaana ho d̄inl̄ó á kúaa mu jummu yi bèra a na à ho won-beenĩ wé záyi.

³⁹ Bío ho tá t̄s̄n, á ho won-beenĩ ton-sáwá á yí z̄u ho lahó na 6a wi yi. Lahó b̄uí na s̄uaráa lè le b̄ónb̄óore na ho pinpiró yí tà yí here yi, lé b̄in á 6a lá wi à 6a vaa zoo d̄iní ho won-beenĩ yi ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ A 6a feera mu b̄iowa na lika na wee 6ua ho d̄iní á kúaará. Ho won-beenĩ mu b̄an p̄eńnia á 6a mún feera kúaará, á 6a can ho p̄ns̄ò-beenĩ ho won-beenĩ mu yahó, à ho pinpiró wáa dón ho à janáa h̄ón lahó so yi. ⁴¹ Ká 6a màh̄á vaá b̄ó le h̄õnlè yi. Ho won-beenĩ mu b̄an yahó á f̄un̄ia le h̄õnlè yi á ho yí dà máa va l̄ue. Ká ho b̄an m̄ón á mu jummu na wee h̄iní lè mí p̄anká á háakaa. ⁴² A 6a dásíwá wi à 6a búe 6a kàsósa, ò o b̄uí h̄ia yí wáa l̄en à fen. ⁴³ Ká 6a dásíwá n̄uh̄so màh̄á wi ò o fení a Poole, ó o p̄á le 6a yí wé mu. O o b̄ia n̄on b̄ia z̄u mu jummu yi le 6a yénka lé ho yahó à b̄ánbá ja le b̄ónb̄óore. ⁴⁴ Ká b̄ia ká b̄án á à 6uaka h̄a p̄enminí tàá ho won-beenĩ b̄iowa b̄uí yi á janáa 6a m̄ón. Lé kà s̄ii á wa búenb̄úen wóráa á dàna lóráa mu jummu yi à d̄e woon á yí wó a b̄uí.

28

Bío wó ho Malite yi

¹ Bío wa m̄on à wa fera wó, á wa ja á 6a le ho k̄sh̄ na wa wi yi yèni 6a le Malite. ² Ho n̄upua 6uan wen se. Mu wó à ho viohó wee tè á le t̄eńi wi, á 6a lò ho d̄sh̄ á wa kará k̄nia yi. ³ O o Poole khuiira h̄a b̄úeńi le mí ì yéńni á à k̄úee ho d̄sh̄ yi. A b̄io ho d̄sh̄ wunwuró wi, ó o d̄ih̄ioni ló h̄a b̄úeńi mu yi, á c̄uaana a Poole n̄ii 6uan yi wee d̄andu. ⁴ Bío ho Malitesa m̄on mu, á 6a wee b̄io làa m̄in: «Wa n̄uwá, o n̄ii na kà léee n̄i-b̄úe. O fera yí h̄urun mu jummu yi ká le dofiní na t̄erénna màh̄á pá yí tà le o muk̄anĩ keń.» ⁵ Ká a Poole màh̄á p̄aranna a fá dó ho d̄sh̄ yi. O yáá yí m̄on o vía. ⁶ Ba búenb̄úen wáa pan le c̄ua-yen ká a Poole wee le, tàá le o ò d̄in d̄in á à lé è l̄uwá lí hí. A 6a pan san à d̄e b̄uí máa wé, á 6a yèrémáa mí jiní á wee b̄io b̄io kà: «Ȳia kà léee dofiní b̄uí.»

⁷ Ho k̄sh̄ mu na wa wi yi ya-dí á lún beenĩ wi. Ho s̄uaráa yi làa hen na wa wi yi. O n̄ii mu yèni 6a le Pubiliyuusi. O 6uan

wen sese hã wizooní bïo tïn yi. ⁸ O nñi mu ɓàn maá lò yí here wi le dãmu dèe yi. Lée tènñi làa fin-lonloòró vãmú tò a. Ó o Poole wà zon o cǝn, á flora nɔn wo yi, ò o bò mí níní o wán ó o wan. ⁹ Bũn mún á ho kǝhũ mu vánvárowà na ká wee ɓuen, à bán mún wa. ¹⁰ Le kǝnbii ɓuaró lè mí síwà á ɓa ɓuan làa wen. A bïo wa lénlò dǝn, á bïo wa màkóo wi yi le vɛɛñi bïo yi á ɓa nɔn wen.

O Poole vaá dǝn ho Oroomu

¹¹ Hã piina tïn lé hĩa wa wó bĩn á bò yi wàráa. Won-beenĩ ɓúi mún kera bĩn làa wen á le tènñi pãahũ khĩina yú. Ho lò ho Alekisãndiri yi. Ba wee ve ho làa Dofi-hénbéní.* Bïo á ho wee lén á hón lé hĩa wa zon. ¹² Wa dǝn ho Sirakuusi yi, á wó hã wizooní tïn bĩn. ¹³ Lé bĩn wa dǝn yi á ɓã le ɓúee vannáa ho Erekió lóhó. Mu ɓàn tá na lée tǝn á ho pinpiró vã, á wee lé lè le wii hɛɛnii ɓàn nín-káahó ɓuen. Bũn ɓàn wizooní jun níi lé bïo wa vaá dǝnnáa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa fò mín lè wàn zàwa kèrètɛwa ɓúi bĩn, á ɓa flora wen le wa wé hã wizooní bïo hɛɛjun làa mí. Lé ká síi á wa wà jɔnnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wàn zàwa na tà a *Krista bïo ho lóhó mu yi na jã wa ɓuenlò sã, á ló ɓueé sã wa yahó ho Apiyuusi yãwá, lè ho lahó na ɓa le «Làanía bïo tïn» yi. Bïo ó o Poole mɔn ɓa ó o dó le Dónbeenĩ b̄arákã á yú le sí-heɓúee.

¹⁶ Bïo á wa vaá dǝn ho Oroomu, ó o Poole ɓa nɔn le zii ɓúi yi ó o làara yi mí dòn, à ɓa le o dásí nñi ɓúi wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeenĩ béenĩ bïo

¹⁷ Mu wizooní tïn níi zoñ, ó o Poole von ɓa *zúifùwa júnása le ɓa le mí kúee mín wán. Bïo ɓa ɓueé fò mín o zii ó o bía nɔn ɓa yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzalɛmu zúifùwa wĩira mi á dó ho Oroomusa níi yi. A ï jɔn yí wó yí khon le wàn nĩpomu. I mún yí yáara wàn ɓúaawa làndá. ¹⁸ Ba tùara mi á bïo ɓúi na ɓa à dǝn wán á à ɓúeráa mi á ɓa yí yú, á ɓa le mí ì día mi. ¹⁹ Ká bïo ɓa zúifùwa pã mu, á ï wó san le ɓa ɓua mi ɓuennáa ho Oroomu bée cǝn á wón fɛɛl tũiá. Ká mu yínɔn wàn síi nùpua á ï wà ɓueé kooní yi. ²⁰ Lé bũn nɔn á ï le mi ɓuen à ï ɓuee bïo làa mia. Yia ó o *Isirayɛele nĩpomu dó mí síi yi lé wón bïo yi á ho zúakuarí na ká cannáa làa mi.» ²¹ A ɓa zúifùwa bía nɔn wo yi: «Warén yí yú vũahũ ɓúi na ló ho *Zudee kǝhũ yi na bía à ù bïo làa wen. A nùpue ɓúi mún yí ló bĩn yí ɓueé bía bïo ɓúi làa wen. Wa mún yí jã ù yèn-kohó sã. ²² Ká wa màhã wi à ù zéeni bïo á ù wee leéka à wa jí. Lé bïo le kuure na á fo wi yi, dɛn ɓa nùpua pã bïo hã lùà ɓúenɓúen yi.» ²³ A ɓa dó le wizonle nɔn o Poole yi. Ba cèrɛɛ wee ɓuen o cǝn hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeenĩ béenĩ

* **28:11** Dofi-hénbéní: Hã dofiina mu yènnáa ɓa le Kasitoore làa Polukusi. Hã yènnáa hĩa wee lé ho Kerɛɛsisa cǝn. Lé hãrén á ho won-beenĩ ton-sáwá na hón pãahũ so yi á hĩa wee kàràfá mĩten yi á hã pa ɓa yi.

bïo na 6a yi, ká a zéénia a *Mɔyiziize làndá bïo lè le *Dónbeenĩ
 ɲi-cúa fεεrowà bioní yara làa ba, á wee cà ò o bío 6úe 6a ɲúhũ
 o Yeesu bïo dǎní yi. Ba kúaa mín wán le yĩnbii fúaa ho ziihũ.
²⁴ Ba 6úí tà bïo ó o Poole wee bío yi, 6a 6úí bèn yí tà mu yi. ²⁵ Bïo
 6a bioní wáa wi mín ɲúná yi wee saawaráa, ó o Poole bía hã
 bioní na kà á véeníanáa: «Yaa hã bioní na le Dónbeenĩ Hácírí
 bía á nɔn mĩn 6úaaawa yi là a ɲi-cúa fεero *Ezayii ɲii á bon. Bïo
 kà lé bïo le bía:

²⁶ Lén vaa bío na mu ɲipomu na kà yi:

Mi wé è ɲí mu bïo kénkén
 ká mi máa zǔn mu kúará.

Mi wé è loń lè mí yĩ,
 ká mi máa mi dɛɛ.

²⁷ Ba nùpua na kà yí máa ɲí dɛɛ.

Ba tun mí ɲikɔnna
 le mí máa ɲí bïo.

Ba muunía mí yĩ
 á yí wi 6a mi.

Ba yí wi 6a ɲí bïo lè mí ɲikɔnna.

Ba tun mí yiwa.

Ba pǎ le mí máa yèrè má máa 6uen í cɔn à ĩ wɛé 6a.

²⁸ Awa, á mi wáa zǔn mu. Le Dónbeenĩ wó á ho fenló bioní mu
 á à bue á à na bía yínɔń zúifùwa yi. Bàn ò tà á à ɲí le.» ²⁹ [Bïo
 ó o Poole bía hɔn bioní so wó, á 6a zúifùwa saawaa wà ká 6a
 a kán mín.] ³⁰ Zi 6úí na ó o Poole wee da yi ká a sàání, lé dén
 ó o kará yi lúlúio bïo ɲun. Bía wi 6a mi a wán 6úen6úen wee
 6uee yí o bĩn. ³¹ O wee bue le Dónbeenĩ béeń bïo, á wee kàrán
 o Yeesu Krista bïo lè 6a nùpua ká a ponĩ séra, á bïo 6úí yí máa
 hè.

Ho vūahũ na ó o Poole túara nɔn ho Oroomu kèrètíewa kuure yi

Vūahũ túaró nūhũ

Ho vūahũ mu lé o Poole túara ho nɔn ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le 6a nùpua búenbúen wó khon lè le Dónbeenĩ, ká bía màhá tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi á le Dónbeenĩ á à wé á 6a à térén le yahó. Le è kání 6a mu bè-kora yi á à na le mukání binbirĩ na máa vé 6a yi (1–8).

O Poole bía lè 6a *zúífùwa na wee pí a Yeesu bío le 6a yí dà máa pí le Dónbeenĩ máa lén féeεε. (9–11).

O le hã laà na kà wán á le Dónbeenĩ sãamu na le wee wé làa bía yínɔní 6a zúífùwa á ko mu wé à 6a na mítén búenbúen o Yeesu yi, à bío sí le Dónbeenĩ yi féeεε (12.1–15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à ðĩn bín varáa ho Esipaape. O o tènía bía ó o zū ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14–16.27).

Le tènii

¹ Inén Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vūahũ na kà á à na mia. Le Dónbeenĩ von mi à ĩ wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à ĩ bue le Dónbeenĩ bín-tente, ² ðĩo le fèra ðĩn mí jii-cúa fεεrowà wán dóráa mí jii nɔn mí biónĩ vūahũ yi.* ³ Le bín-tente mu bío ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide mɔnmánfi mu nípomu ðání yi. ⁴ εε ká le Dónbeenĩ Hácírí zéenia mu lè mí pánká le o lé mí za bío le vèenia wo bío yi, wón na lé wa Nūhũso Yeesu Krista.

⁵ Lé o Yeesu Krista mu pánká yi á le Dónbeenĩ sãamu wóráa mi là a tonkaro, bèra a na hã kána búenbúen nùpua à dé mí sía wo yi, à wé bè o bióní yi, à déráa ho cùkú wo yi. ⁶ Minén mún lé bán nùpua so búu, minén na le Dónbeenĩ von, á mi bío sã a Yeesu Krista yi.

⁷ Awa! I wee túa ho vūahũ na kà á à na minén búenbúen na le Dónbeenĩ wa làa sòobée á von á mi bío sã le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeenĩ lè wa Nūhũso Yeesu Krista wé mí sãamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole wi o ò vaa búεεkí ho Oroomu

⁸ Iĩ búaká lè wán Dónbeenĩ báraká ðé ró mi búenbúen bío yi o Yeesu Krista pánká yi. Lé bío mí síadéro le Dónbeenĩ yi á bío wee bío ho ðímíná lùà búenbúen yi. ⁹ Le Dónbeenĩ na á ĩ wee sá na yi lè ĩ síi búenbúen le bín-tente na á ĩ wee bue bío yi, ðĩo bío ciran le Za, ðén zū le bío á ĩ wee mí lé ho tūiá poni.

* 1:2 Mi loĩ Ezayii vūahũ 52.7; 61.1

Le zū le ká í wee fio à ì leéka mi bïo. ¹⁰ Pãahũ léé pãahũ ká í wee fio, à ì le ká mu lé le Dónbeenĩ sli bïo, à le tà na mu ní, à ì dàń buen mi cón. ¹¹ Mu bon, í ɓèntɓn wi à ì mi mi wán làa sòobéε, bèra a na à mu bïo wéró pànká na le Dónbeenĩ Hácírí dó mĩ à mi mún yí, à mi pànká wíoka keń. ¹² A hã sɓadéro le Dónbeenĩ yi na wa leéra yi á wa à hení mín sĩa bïo yi.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètɓewa, í wi à mi zūn le í wi à ì buen mi cón ká hã bũmakaa màhã hò mi á ì dɓn yí yú mu wõhũ. Í ì buen mi cón, bèra a na à ì tonló cūnú keń làa bïo ho keraràa hã kãna na ká nùpua cón bïo sii. ¹⁴ Í ko à ì bue le Dónbeenĩ bín-tente na ɓa nùpua ɓúenɓúen lè mí sɓwà yi, ɓia yío héra làa ɓia yío yí héra, ɓia kàrána, làa ɓia yí kàrána. ¹⁵ Lé bũn te bïo á ì wi à ì ɓuee bue le bín-tente mu à na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yi.

Le Dónbeenĩ bín-tente pànká wi

¹⁶ Mu bon, le bín-tente bueró n̄yio yí máa dí mi. Le bín-tente mu lé le Dónbeenĩ pànká na le wee kánínáa ɓia ɓúenɓúen na wee dé mí sĩa le yi, à ɓúaká làa ɓia lé ɓa *zúifùwa, à dãnáa ɓia ká. ¹⁷ Le bín-tente mu wee zéení le le Dónbeenĩ wee wé à ɓa nùpua téréen le yahó ɓa sɓadéro le yi mí dòn bïo yi, làa bïo mu túararàa: «Yia téréenna le Dónbeenĩ yahó bïo á ɓànsò dó mí sli le yi bïo yi, wón á à keń le mukãni binbirĩ yi.»†

Ba nùpua wee wé mu bè-kora lè mí sɓwà

¹⁸ Le Dónbeenĩ wi ho wáayi, á wee zéení le mí yi wee cí ɓa nùpua yi bïo ɓa pã le à ɓa wee wé bïo yí se bïo yi. Ba wee ti ho tũíá poni yi lè mi wén-kora. ¹⁹ Lé ɓio á ɓio ó o nùpue dà à zūn le Dónbeenĩ ɓio dãní yi á yí sà ɓa yi, lerén mĩten zéení mu wéréwéré làa ba. ²⁰ A lá ho dɓmɓnã nũhũ ɓúeeni, á le Dónbeenĩ pànká na n̄ii mĩa, làa bïo le karàa bũn ó o nùpue yío yí máa mi. εε ká mu màhã wee zūn le bè-wénia yi. Lé bũn te bïo ɓa tũíá yí dà máa wé sínáa. ²¹ Ba zū le le Dónbeenĩ dà, à ɓa yí dó le bāraká làa bïo mu koràa. Lé bũn wó á ɓio ɓa wee leéka á nũhũ míanáa, á hácira mĩa, á wi le tĩbirĩ yi. ²² Ba le mí lé mu bè-zūnminĩ ɓànsowà, à ɓa màhã wó ɓa ɓónbúwá. ²³ Sãni ɓa ɓúaaní le Dónbeenĩ cūkúso na máa hí, á ɓa día ɓa wee ɓúaaní mu bè-lénna na ɓa wee ta lòn nùpue, tàá jínza, tàá naɓu laà náa so, tàá ɓia wee vára mí pìorà wán, bán na ɓúenɓúen wee hí.

²⁴ Lé bũn bïo yi á le Dónbeenĩ díaràa ɓa á ɓa wi mu bïo na tun wéró yi, à héha lè ɓa sĩa wára na yí se, á wee wé hã n̄yi-wára làa mín. ²⁵ Ba pã le Dónbeenĩ tũíá poni à ɓa bò hã sabíoní món. Ba wee ɓúaaní ɓio le Dónbeenĩ léra, á wee sá na mu yi,

† 1:17 Mi loń Habakuuki vũahũ 2.4

à lerén Dónbeenĩ na lera mu á 6a díá, dén na màhá ko lè le khòoníi fěεε. Amiina!

²⁶ Lé bũn bĩo yi á le Dónbeenĩ díaráa 6a á 6a wee wé hã n̄yi-wará na bĩo sí 6a yi. Ba hãawa wee da làa mín, à 6a yí máa da làa báawa. ²⁷ Lé làa bũn síi á 6a báawa mún yí máa da làa hãawa, à 6a sía wee bĩnĩ vá mín yi làa sòobéε. Lé bũn bĩo yi á le lònbee na ko làa ba wee yíráa 6a bĩo 6a v̄n̄un wee wé bĩo yi.

²⁸ Bĩo 6a pã le mí máa zũn̄ le Dónbeenĩ, á le 6èn díá á 6a bò mí hácín-kora m̄n̄, á wee wé bĩo yi ko. ²⁹ Mu bĩo na yí téréna lè mí síwà búenbúen 6a wee wé: Ba wee wé mu yikomu, 6a yĩo wee lé mí ninzàwa bĩo, 6a lé 6a n̄i-sũmáa, le yandee wi 6a yi làa sòobéε. Ba lé 6a n̄i-6úewá, á wa hã warà. Ba wee khà 6a n̄upua, 6a wa mu bè-kora wéró lè 6a n̄upua. Ba wee fũaa hã sabíonĩ 6a n̄upua j̄inĩ, ³⁰ á wee yáa mín yènnáa. Ba lé le Dónbeenĩ zúkúsa. Ba wee là 6a n̄upua, á wee yòonĩ m̄iten. Ba wee khòn, 6a dà mu bè-kora wéró làa sòobéε. Ba wee pĩ mín n̄uwá bionĩ. ³¹ Ba lé 6a b̄n̄búwá. Ba dó mí j̄inĩ le mí ì wé bĩo na, à 6a máa wé mu. Ba yiwa tunka, 6a yí zũ màkárí. ³² Ba j̄on̄ zũ le Dónbeenĩ cítii bĩo le bĩa wee wé h̄n̄ wárá so síi bĩo sã mu húmú yi. εε ká 6arén mí b̄εεre màhá pá wee wé mu, á 6a mún wee tà bĩa wee wé mu j̄ii.

2

Ba n̄upua cítiró bĩo

¹ Ū wé n̄upue léee n̄upue á wee cítii bĩa ká, á ū j̄uhũ máa lé, fo wee síinĩ ho ūten. Lé bĩo á bĩa fo wee cítii, bán wárá 6àn síi lé h̄ia ūnén mún wee wé. ² A wa 6èn zũ le bĩa wee wé h̄n̄ wárá so síi á le Dónbeenĩ á à cítii làa bĩo téréna. ³ A ūnén na wee cítii 6a n̄upua à ū j̄on̄ wee wé 6a wárá 6àn síi, fo so wee leéka le ū j̄uhũ á à le le Dónbeenĩ cítii yi le? ⁴ Tãá bĩo le Dónbeenĩ síi se, á wee j̄n̄ mí yi, á zũ mu bè-tente wéró, á fo so wee lá làa bè-kãamáa le? Zũn̄ le lé bũn̄ tentemu so wee j̄aa fo à ū yèrémá ū yilera lè ū wárá. ⁵ Awa, á bĩo fo yí wi ū j̄i d̄εε, á yí wi ū yèrémá ū yilera lè ū wárá, á le lònbe-sũmúí lé d̄io fo 6èn ñ dé ūten yi le Dónbeenĩ sí-c̄íílè wizonle zòñ. Bũn̄ zòñ ká le è f̄i le cítii làa bĩo téréna. ⁶ Le è sãání 6a n̄upua yi á à héha lè 6a bè-wénia.* ⁷ Bĩa wee wé mu bè-tentewá làa sòobéε, á wee cà ho cùkú lè le yèni le Dónbeenĩ c̄s̄n̄, lè le mukān̄i binbirĩ, bán le è na le mukān̄i na máa vé yi. ⁸ Ká bĩa kãa le Dónbeenĩ yi, na pã ho tũiá poni à 6a tà mu bè-kora bĩo, bán le è zéénínáa le mí yi wee c̄i 6a yi làa sòobéε. ⁹ Le lònbee lè le yi véε á à yí bĩa búenbúen na wee wé mu bè-kora. Mu ù 6úaká làa bĩa lé 6a *zúifùwa, á à d̄ánáa bĩa yín̄on̄ 6a zúifùwa. ¹⁰ εε ká bĩa wee

* 2:6 Mi loĩ Lenĩ v̄uahũ (Psaumes) 62.13

wé mu bè-tentewà, bán le Dónbeenĩ á à dé ho cùkú yi, le è wé á 6a à yí le kònbií á à keń ho héerà yi. Le nín-yání ì wé mu làa bĩa lé 6a zúífùwa, á bĩa yínón 6a zúífùwa màhã à sí. ¹¹ Mu bon, le Dónbeenĩ yí máa hueeka nùpua mín yi.

¹² Lé bũn nòn á bĩa búenbúen na wó mu bè-kora à 6a yí zũ a *Mɔyize làndá, bán húmú bío á làndá níi mía yi. Ká bĩa zũ ho làndá mu à 6a wee wé mu bè-kora, bán á à cítí lè ho làndá. ¹³ Mu bon, bĩa téréna le Dónbeenĩ yahó yínón bĩa wee jí a Mɔyize làndá mí dòn ká 6a máa bè ho yi. Bĩa wee wé bío ho làndá le 6a wé, bán lé bĩa le Dónbeenĩ wee wé à 6a téréna le yahó. ¹⁴ Hen ká bĩa yínón 6a zúífùwa na ó o Mɔyize làndá mía cón á wee wé bío ho làndá bò, se ho làndá mu wi 6a yiwa. ¹⁵ Bũn wee zéeni le bío ho làndá le 6a wé wé á wi 6a sía yi, á 6a yiwa lé mu seérása. Lé bío á pãahũ búí à 6arén mĩten yilera pí 6a bío, ká pãahũ búí à hã tà 6a jii. ¹⁶ Le Dónbeenĩ cítii fi nònzoñ, ká mu bío á à zũrĩ. Bũn zoñ ká le è ãn o Yeesu *Krista wán á à cítiráa 6a nùpua 6a bío búenbúen na sà yi ãní yi, làa bío le Dónbeenĩ bín-tente bíaráa mu, ãño á ì wee bue.

Ba zúífùwa yi máa bè ho làndá yi làa bío mu koráa

¹⁷ Εε ká ùnén na lé o zúífù, á zũ a *Mɔyize làndá, á le ù síi wan le Dónbeenĩ bío yi, ¹⁸ fo zũ bío sí le Dónbeenĩ yi. Lé ho làndá nòn á fo zũnáa bío se. ¹⁹ Fo láa mu yi le fo lé 6a muiiwá ya-dí, á lé bĩa wi le tíbiri yi khoomu. ²⁰ Fo le fo lé bĩa yí zũ mu bío nĩ-karánlo, á lé 6a háyúwá nĩ-karánlo. Lé bío fo zũ le mu bío zũrĩlò lè ho tũiá poni á wi ho làndá yi.

²¹ Awa, ùnén na màhã le fo lé bĩa ká nĩ-karánlo 6èn wó kaka yí máa kàránnáa ùten? Fo wee hení mu na 6a nùpua yi le 6a yí juaa bío, à ùnén màhã wee juaa le we? ²² Fo wee kàrán 6a nùpua le ho hã-fénlò lè ho bá-fénlò 6a kھی yi, à ùnén màhã wee wé mu le we? Fo jina hã wõnna à ù màhã wee zoo juaa mu bío hã wõnna zíní yi le we? ²³ Fo wee yòoní ùten ho làndá bío yi, à le Dónbeenĩ yèni dén 6èn wee yáa bío fo yí máa bè ho làndá mu yi bío yi. ²⁴ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeenĩ bíoní vūahũ yi: «Lé minén bío yi á bĩa yí zũ le Dónbeenĩ wee yáaráa le yèni.»†

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé bío ho làndá bò, se ù *kúiiro† bío jũhũ wi. Ká fo *kúio à ù màhã yí máa bè bío ho làndá bò henía yi, se fo ka lòn nùpue na yí kúio. ²⁶ Ká yĩa yí kúio ò o 6èn wee bè bío ho làndá bò henía yi, á le Dónbeenĩ so máa càtí 6ànso lòn nùpue na kúio le? ²⁷ Á yĩa yí kúio ò o wee bè bío ho làndá bò henía yi lé wón kھی cítí ùnén na yí máa bè ho yi, ká ùnén ho làndá mu jòn wãa túara nòn yi, á fo mún kúio. ²⁸ Mu bon, mu yínón o nùpue sánia wee wé 6ànso là a zúífù, á mu mún

† 2:24 Mi loń Ezayii vūahũ 52.5 † 2:25 Mi loń Luki vūahũ 1.59

yínǎn ho kúiiró wee wé o là a zúifù. ²⁹ Ká a zúifù binbirĩ lé yĩa lé orén zoó mí s̄i yi. A ho kúiiró binbirĩ, hón lé le s̄i na yèrémáa. Bũn lé le Dónbeenĩ Hácírĩ wee wé mu, ká yínǎn ho kúiiró na ó o M̄oyiize lándá bò. O zúifù binbirĩ yĩ máa yĩ le yèni nùpua c̄s̄n. Le Dónbeenĩ lé ðio ó o wee yĩ le yèni c̄s̄n.

3

Le Dónbeenĩ le mí ì wé b̄io à le wé mu

¹ Awa, á mu zúifùmu lè ho kúiiró lée b̄io na c̄nú wi le? ² Mu c̄nú wi làa s̄obéε h̄a d̄aa búenb̄uen yi. Barén lé b̄ia le Dónbeenĩ kàràfáa mí b̄ionĩ yi ho yahó. ³ Awa, á hàrí ká 6a búii 6a t̄ahũ á yĩ bò b̄io le Dónbeenĩ le 6a wé yi, á b̄ũn so ò h̄è lerén á le máa bè mí b̄ionĩ yi le? ⁴ B̄uée. Wa ko wa z̄ũn le le Dónbeenĩ dén wee ð̄in ho t̄iáa poni wán, ká 6a nùpua búenb̄uen lé 6a sab̄in-f̄taalowa, làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi lerén mítén d̄ání yi:

«Ba nùpua ko 6a z̄ũn

le b̄io fo wee m̄i búenb̄uen lé ho t̄iáa poni.

A hàrí 6a yáa ũ yèni,

se ũ b̄io pá bon.»*

⁵ Ká b̄io warén wee wé à mu yĩ térénna lé b̄ũn wó á le Dónbeenĩ térénlò b̄io wíokaa z̄ũnanáa, se ð̄ wáa dà à b̄io b̄io ká á à héha lè 6a nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeenĩ wee beé wa lò b̄io búii d̄ání yi, b̄ũn so wee z̄éni le le yĩ térénna le? ⁶ B̄uée dé! B̄ũn lé 6a nùpua leékaró. Lé b̄io ká le Dónbeenĩ yĩ térénna, á le è cíti ho ð̄m̄íná nùpua kaka?

⁷ Ká ð̄nén lá f̄a le sabéré á le Dónbeenĩ t̄iáa poni b̄io wíokaa z̄ũna á d̄oráa ho c̄ukú le yi, á lé mu yén 6èn wáa n̄on á ð̄ j̄uhũ á à siráa le ð̄ lé o bè-kora wéro? ⁸ Ba búii na wee là w̄en á yáa wee b̄io le wa wee b̄io b̄io ká: Mi wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewá lé yi. Bán nùpua so j̄uná á à sí.

Nùpue na térénna le Dónbeenĩ yahó á mía

⁹ Awa, á warén *zúifùwa màhá 6èn wee leéka le wa b̄io j̄uhũ so wi po b̄ia ká lée? B̄uée dé! I z̄éniá mu le 6a *zúifùwa làa b̄ia yínǎn 6a *zúifùwa búenb̄uen á mu bè-kohó p̄ánká wi wán, ¹⁰ làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi:

«Ba nùpua búenb̄uen yi

á ñĩ-kéní ká yĩ térénna,

¹¹ h̄ácírĩ 6ànso ñĩ-kéní ká á mía,

h̄àrí ñĩ-kéní ká yĩ máa cà le Dónbeenĩ.

¹² Ba búenb̄uen ð̄ia ho w̄a-tente,

6a páaniá wó 6a nùpua na b̄io j̄uhũ mía.

Bè-tente wéro ñĩ-kéní ká

á mía 6a t̄ahũ.

* 3:4 Mi loĩ Lenĩ v̄uahũ (Psaumes) 51.6

13 Ba jini ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khà 6a nùpua.

Ba bíoní ka lòn díhioni súró.

14 Ba wee dánkání 6a nùpua làa sòobéε,
6a wee bío hã bín-kora.

15 Ba can mí kuio le ní-úúee bío yi.

16 Há dǎa na 6a wee tē yi

úúenúúen á 6a wee fi mu bío yi,

à dé hã yinyio 6a nùpua yi.

17 Ba yí zū hээрà wǎhǎ.

18 Ba yèn-dǎní yi á Dónbeení kǎnbii jǎhǎ mía.»†

19 A wa jǎn zū le ho làndá bò nǎn bíá wee bè bío ho wee bío yi. Bún wó bèra a na à bío léení yí keń o búí cǎn, à ho dímíjǎ nùpua úúenúúen mún zǎn le mí wó khon le Dónbeení yahó.

20 Nii woon yí dà máa wé bío ho làndá le o wé úúenúúen á máa térénnáa le Dónbeení yahó. Mu bon, ho làndá jǎhǎ, lée bèra a na à 6a nùpua zǎn le mí wó khon.

Bío le Dónbeení wee kǎni là a nùpue

21 εε ká hã làa na kà wán, á bío le Dónbeení wee wé à wa wé 6a nùpua na térénná le yahó ká ho làndá níi ló, bún le Dónbeení mu wǎa zééní làa wεn. O *Mǎyíize làndá mí bεεre lè le Dónbeení jǎ-cúa fεεrowà zééní mu wéréwéré. 22 Le Dónbeení wee wé à 6a nùpua térénná le yahó 6a siadéro o Yeesu *Krista yi bío yi. Le wee wé mu làa bíá úúenúúen na wee dé mí sía wo yi, hueekaró mía mu yi. 23 Lé bío 6a nùpua úúenúúen wó mu bè-kohó, á 6a úúenúúen khèra lè le Dónbeení cùkúso.

24 εε ká le Dónbeení sǎamu bío yi, á le wó á 6a térénná o Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á 6a yú míten mu bè-kohó níi yi. Le wó mu kǎamáa. 25 Le Dónbeení wó a lè le muini yǎ. Lé bún bío yi ó o Krista mu húmú pánká yi á bíá dó mi sía wo yi úúenúúen á yúráa mu bè-kora séndíaró. Le Dónbeení wó kà síi, à zéénínáa bío le wee wé à 6a nùpua térénná le yahó. Hàrí ho yánkaa, á 6a nùpua bè-kora na 6a wó 26 á le hã mí síi bío yi, à zéénínáa bío le wee wé à 6a térénná le yahó. Hàrí lòn zuia ká le Dónbeení pá térénná, á wee wé à 6a nùpua térénná le yahó 6a siadéro o Yeesu yi bío yi.

27 Lé bío á mu lé le síidéro le Dónbeení yi wee wé ò o nùpue térénná le yahó, á mu jǎhǎ mía ò o yòní míten mí wára bío yi.

28 Mu bon, wa wee leéka le o nùpue wee térénná le Dónbeení yahó o síidéro le yi bío yi, ká yínǎn o Mǎyíize làndá na ó o wee bè yi bío yi. 29 Tǎá le Dónbeení mu so lé 6a *zúífùwa mí dòn bǎn Dónbeení le? Le so yínǎn hã síiwà na ká úúenúúen bǎn Dónbeení le? Úuu, le mún lé hã síiwà na ká bǎn Dónbeení.

† 3:18 Milorí Lení vǎahǎ (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vǎahǎ 59.7-8

³⁰ Mu bon, lerén lé le Dónbeenĩ dà-kéní mí dòn. Lé lerén wee wé à 6a zúífùwa térén le yahó 6a siadéro le yi bïo yi, á le mún wee wé à hã sliwà na ká nùpua mún térén le yahó 6a siadéro le yi bïo yi. ³¹ A bũn so wee zéeni le lé dén siidéro so le yi bïo yi ó o Mɔyiize lándá nùhũ wãa mianáa le? Bùéé dé! Ho lándá mu bïo nùhũ kenió á wa yáa wíokaa wee tí nii lè wa siadéro le Dónbeenĩ yi.

4

O Abarahaamu siidéro le Dónbeenĩ yi bïo

¹ A bïo wa wãa à bïo wàn 6úaa *Abarahaamu dání yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? ² Ká a Abarahaamu lá térénna le Dónbeenĩ yahó bïo ó o wó bïo yi, se o dà à yòoní miten, ká a màhã yí dà máa yòoní miten le Dónbeenĩ yahó. ³ Mu bon, bïo ká lé bïo túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi: «O Abarahaamu dó mí sli le Dónbeenĩ yi, lé bũn non le catío wo là a nùpue na térénna le yahó.»* ⁴ O ton-sá wón sàánii ko làa wo, ká le yínɔ́ dèe na 6a wé hã làa wo. ⁵ Εε ká a 6úii yí máa wé dèe, à 6ànsò màhã dó mí sli le Dónbeenĩ na wee wé ò o bè-kora wéro à térén le yahó, wón le Dónbeenĩ wee catí le o térénna mí yahó o siidéro le yi bïo yi. ⁶ Lé bũn te bïo ó o nùpue na le Dónbeenĩ wee catí le o térénna le yahó ká mu bè-wénia nii ló ó o *Daviide wee bío nún-sini bïo ká sli:

⁷ «Bia le Dónbeenĩ séra wékheró dia, á 6ó bè-kora nùhũ, bán núná sli.

⁸ O nùpue na bè-kora ó o Nùhũso yí nà a nùhũ yi, wón nùhũ sli.»†

⁹ Dén nún-sini so bïo ciran bia kúiora mí dòn lée, tàá bia yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bío bïo ká: «O Abarahaamu siidéro le Dónbeenĩ yi lé bũn wó a là a nùpue na térénna le yahó.» ¹⁰ Ká lé o *kúiiro mónđen á le wórãa wo là a nùpue na térénna lée, tàá le wó mu wó ó o kúiorãa? Bùéé, le Dónbeenĩ wó a Abarahaamu là a nùpue na térénna wó ó o kúiorãa. ¹¹ Sãni ò o Abarahaamu kúii, à bũn le Dónbeenĩ wó a là a nùpue na térénna le yahó o siidéro le yi bïo yi. Ká ho kúiiro hón lée flimini na bò a wán, à zéeni le le Dónbeenĩ wó a là a nùpue na térénna mí yahó o siidéro le yi bïo yi. Lé bũn bïo yi ó o Abarahaamu mu wórãa bia 6úen6úen na dó mí sli le Dónbeenĩ yi à 6a yí kúiora 6àn maá. ¹² Εε ká a mún lé bia kúiora 6àn maá, bán na yí kãnaa ho kúioró mí dòn yi, à 6a bò bïo á wàn maá Abarahaamu wó yi, wón na dó mí sli le Dónbeenĩ yi sãni ò o kúii.

Hã kta wee yi le siidéro le Dónbeenĩ yi pánkã yi

* 4:3 Mi lorí Bïo nùhũ 6úeenii vūahũ (Genèse) 15.6 † 4:8 Mi lorí Lení vūahũ (Psaumes) 32.1-2

¹³ Le Dónbeenĩ dó mí jii nɔn o *Abarahaamu là a m̀nmanía yi, le mí ì na ho ðímíjá 6a yi á ho ò wé 6a kía.† Ká mu màhá yínɔ́n bío ó o Abarahaamu wee wé bío ho làndá le o wé bío yi. Le wó mu lé bío ó o téréna le yahó o sídéro le yi bío yi. ¹⁴ Ká há kía bío lá sá a *Moyiize làndá bèrowà yi mí dòn, se le sídéro le Dónbeenĩ yi jùhú mía, á bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na mí n̄pomu yi mún lá à khí. ¹⁵ Lé bío á bío 6a n̄pua yí máa wé bío ho làndá le 6a wé sese, lé b̄n̄n wee c̄í le Dónbeenĩ s̄i. Ká làndá lá mía, se làndá yáaró 6̀n̄ mún mía.

¹⁶ Lé b̄n̄n bío yi á há kía bío s̄ánáa bío dó mí s̄ia le Dónbeenĩ yi, bèra a na à há wé bío na h̄n̄ làa ba, à bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na à bío s̄í bío lé o Abarahaamu m̀nmanía 6̀úen6̀úen yi. Mu yínɔ́n bío mí dòn na wee wé bío ho làndá le 6a wé, ká mu mún lé bío 6̀úen6̀úen na dó mí s̄ia le Dónbeenĩ yi. ¹⁷ Làa bío mu túararáa le Dónbeenĩ bíonĩ v̄uahú yi: «ĩ wó fo lè há kána c̄èrèè n̄pomu 6̀n̄ maá.»§ Le Dónbeenĩ na ó o dó mí s̄i yi yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeenĩ so lé ðio wee dé le muk̄n̄i 6a n̄-hía yi, le wee wé à bío lá mía à kerí.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí s̄i lònía mu bío na lònílo do, á dó mí s̄i le Dónbeenĩ yi, lé b̄n̄n te bío ó o wóráa há s̄íwà na boo 6̀n̄ maá, làa bío le Dónbeenĩ bíaráa mu ká s̄i: «Û m̀nmanía jii máa z̄n̄.»* ¹⁹ O lúlúio á à yí ho khím̄ni mu p̄ahú, á ká mu húmú, á mún z̄n̄ mún háa Sara máa teró bío, èè ká a sídéro le Dónbeenĩ yi màhá pá f̄ará ð̄n̄. ²⁰ Bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé ó o yí titikaa bío yi hàrí c̄inú. Ká a sídéro le Dónbeenĩ yi bío yi ó o wíokaa yú ho p̄nká, á dóráa ho cùkú le yi. ²¹ O Abarahaamu láa mu yi binbirí le bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé á wéró p̄nká mún wi le c̄n̄.

²² Lé b̄n̄n nɔn á mu túara a Abarahaamu ð̄n̄i yi le «le Dónbeenĩ c̄atío wo là a n̄pue na téréna.»† ²³ Èè ká le bíonĩ mu «le Dónbeenĩ wó a là a n̄pue na téréna» á yí túara orén mí dòn bío yi. ²⁴ Le mún túara warén bío yi, warén na le Dónbeenĩ c̄atío lè 6a n̄-térénnia, warén na dó wa s̄ia le yi, lerén na v̄enía wa N̄h̄uso Yeesu 6a n̄-hía t̄ahú. ²⁵ Le Dónbeenĩ día á 6a 6ó a wa bè-kora bío yi, á wó ó o v̄era, bèra a na à wa wé 6a n̄pua na téréna le yahó.

5

Le Dónbeenĩ wó á 6a n̄pua làa de bínia s̄i

¹ Bío le Dónbeenĩ wó w̄en lè 6a n̄pua na téréna wa sídéro le yi bío yi, á warén làa de á ho h̄erà w̄aa wi p̄ahú wa

† 4:13 Mi lorí Bío jùhú 6̀úenii v̄uahú (Genèse) 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18 § 4:17

Mi lorí Bío jùhú 6̀úenii v̄uahú (Genèse) 17.5 * 4:18 Mi lorí Bío jùhú 6̀úenii

v̄uahú (Genèse) 15.5 † 4:22 Mi lorí Bío jùhú 6̀úenii v̄uahú (Genèse) 15.6

Núhúso Yeesu *Krista pànká yi. ² Lé orén pànká yi á wa wee zámakaráa mu sãamu na wa wi yi wa síadéro le Dónbeenĩ yi bĩo yi, á sía wan bĩo wa dó wa sía wee lòní wa páaníló le Dónbeenĩ mu cùkú yi làa de. ³ Mu yáá yínorí bũn mí dòn, wa wee zámaka le lònbee na wee yí wen bĩo yi, Lé bĩo wa zũ le le wee wé à wa hí wa sía. ⁴ Ká wa há wa sía, lé bũn ñ wé á wa à dàñ ñ yí le sée ho kúará khénlò wán. Ká wa dàina káa ho kúará khénlò mu yi, á wa à dàñ ñ dé wa sía á à lòní bĩo le Dónbeenĩ le mí ì wé. ⁵ Wa síadéro à lòní á bĩo máa dé n̄yio wen, lé bĩo le Dónbeenĩ zéenia le mí wa wen làa sòobé le Hácírí na le n̄on wen pànká yi. ⁶ Mu bon, wa lá yí dà d̄eé búí máa wé waten. A bĩo ho p̄ahũ na le Dónbeenĩ b̄ará á d̄on, ó o Krista ɓueé húrun ɓa bè-kora wérowà bĩo yi. ⁷ Ho tà à hí o n̄upue na téréna bĩo yi lònbee wi. Nún-sí á n̄upue dà à hení mí síi á à hí ȳia wee wé mu bè-tente bĩo yi. ⁸ Éé ká le Dónbeenĩ wee zéeni le le wa wen làa bĩo kà: Bĩo wa lá lé ɓa bè-kora wérowà mí cúee, ká a Krista màhá pá tà húrun wa bĩo yi. ⁹ Wa wó ɓa n̄upua na téréna le Dónbeenĩ yahó o Krista húmú c̄ani pànká yi. A lée kénkén ká wa mún khíi k̄aní le Dónbeenĩ sí-c̄íflè yi.

¹⁰ Mu bon, bĩo wa lá lé le Dónbeenĩ zúkúsa, ó o za húmú pànká yi á wa làa de w̄aa b̄inia sí. A bĩo wa sí làa de kà síi, á wa láa mu yi kénkén le wa à k̄aní bĩo ó o ȳio wi lua pànká yi. ¹¹ Mu yáá yínorí bũn mí dòn, wa wee zámaka le Dónbeenĩ bĩo yi wa Núhúso Yeesu Krista pànká yi, wón na wó á wa lè le Dónbeenĩ mu b̄inia sí.

O Adama là a Yeesu Krista bĩo

¹² Lé o n̄upue ñ-kéní wékheró bĩo yi á mu bè-kohó wéró zonnáa ho ðím̄iná yi. A lé mu bè-kohó wéró ɓèn n̄on á mu húmú wiráa. A ɓa n̄upua ɓúenɓúen mún wee hí, lé bĩo ɓa ɓúenɓúen lé ɓa bè-kora wérowà. ¹³ S̄ani le Dónbeenĩ bè o *M̄oyiize làndá, à bũn mu bè-kohó wi ho ðím̄iná yi wó. Ká bĩo á ho làndá lá ðin̄ m̄ia, á le Dónbeenĩ ɓèn lá yí máa m̄i mu bè-kohó bĩo dé d̄eé yi. ¹⁴ A lá a Adama p̄ahũ à vaa ɓúe o M̄oyiize p̄ahũ yi, á mu húmú yú le sée ɓa n̄upua wán. H̄arí bĩo á bán n̄upua so wékheró yí ka là a Adama wékheró bĩo síi, wón na wó bĩo le Dónbeenĩ le o yí wé, à ɓa ɓúenɓúen pá húrun, o Adama na bĩo wee zéeni ȳia khíi ɓuen bĩo. ¹⁵ Ká ho wékheró na wó, bũn lè le Dónbeenĩ sãamu yí dà máa t̄eé. Lé bĩo ká lé o n̄upue ñ-kéní mí dòn wékheró bĩo yi á ɓa n̄upua c̄èr̄eé húrunnáa, á le Dónbeenĩ sãamu na le wó lè ɓa n̄upua c̄èr̄eé o n̄upue ñ-kéní pànká yi, wón na lé o Yeesu Krista, bũn sãamu so bĩo ɓèn yí dà máa b̄io. ¹⁶ Le Dónbeenĩ sãamu là a n̄upue ñ-kéní wékheró á wi mín j̄uná yi. Mu bon, o n̄upue ñ-kéní wékheró lé bũn wó á le Dónbeenĩ síinia ɓa n̄upua j̄uná. Éé ká mu bè-kora c̄èr̄eé wéró m̄on, á le wó mí sãamu lè ɓa n̄upua,

le wó á 6a térénna le Dónbeenĩ yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue nĩ-kéní wékheró lé bío wó á mu húmú yú ho pànká. *Εε* ká a Yeesu *Krista mí dòn pànká yi, á 6a nùpua na wee yí mu sãamu lè mí síiwà, bĩa le wee wé à 6a térén le yahó, bán yĩo á à wé lua, á à páaní ì dí le béeñĩ làa wo. ¹⁸ Lé kà síi ó o nùpue nĩ-kéní wékheró nòn á 6a nùpua 6úen6úen júná súrása. Làa bũn síi, ó o nùpue nĩ-kéní bè-wénii na térénna, lé bũn 6èn wee wé à 6a nùpua 6úen6úen térén, à bè yi yírása le mukāñĩ. ¹⁹ O nùpue nĩ-kéní mí dòn lé yĩa yí bò bío le Dónbeenĩ bía yi, lé bũn nòn á 6a zãamáa wórása 6a bè-kora wérowà. Làa bũn síi, ó o nùpue nĩ-kéní na tà le Dónbeenĩ bío lé yĩa 6èn wó á 6a zãamáa á à térén le yahó.

²⁰ Bío ho làndá bò, á mu bè-kora 6èn mún wee dé wán ká mu wà. *Εε* ká hen na mu bè-kora wee dé wán yi, lé bĩn á le Dónbeenĩ sãamu 6èn mún wíokaa wee dé wán yi ká mu wà. ²¹ Bũn wee wé bèra a na à bío síi mu bè-kora yúrása ho pànká á wee wé à 6a nùpua hí, lé làa bũn 6àn síi á le Dónbeenĩ sãamu 6èn mún wee yírása ho pànká, à wé à 6a nùpua térén le yahó, à na le mukāñĩ binbirĩ na máa vé 6a nùpua yi 6a páaníló là a Nùhũso Yeesu Krista bío yi.

6

Bío ho bátéèmu bío wee zéeni

¹ Awa, á bío wa wáa à bío lé mu yén? Wa so ko wa wíoka wé wé mu bè-kora à le Dónbeenĩ wé wérása mí sãamu cèrèè làa wen léé? ² Búeé dé! Mu bè-kora dání yi, á wa ka lòn nùpua na húrun. A wa so ko à wa bĩnĩ wé wé bè-kora le? ³ Mi so yí zũ le warén 6úen6úen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bío yi, á ka lè wa páanía húrun làa wo le? ⁴ Awa, ho *bátéèmu wó á wa ka lè wa páanía húrun làa wo, á páanía nùna làa wo, bèra a na à bío síi ó o Maá Dónbeenĩ vèeníanáa o Krista lera 6a nĩ-hía tĩahũ lè mí pànká na cùkú wĩ, lé làa bũn síi á warén mún wirása le mukāñ-finle yi.

⁵ Mu bon, wa ka lòn nùpua na húrun wa páaníló làa wo bío yi. Làa bũn síi á wa mún khii vèe wa páaníló làa wo bío yi làa bío ó orén vèerarása bío síi. ⁶ Mi wa zũn le bío wa fù karása, bũn là a Krista páanía 6úaa ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéroró jũhũ 6úe wa cón, à wa yí bĩnĩ yí wé mu 6àn wobáaní. ⁷ Mu bon, O nùpue na húrun, wón wáa jũhũ ló mu bè-kora wéroró yi.

⁸ A bío wa páanía húrun làa wo, á wa láa mu yi kénkén le wa mún ñ páaní ì keñ le mukāñĩ yi làa wo. ⁹ Wa zũ le bío ó o Krista wáa vèera, ó o máa bĩnĩ máa hí. Húmú máa bĩnĩ máa dāñ o bío, ¹⁰ lé bío ó o húrun mu bè-kora bío yi le cúekúee á mu wórása. A le mukāñĩ na ó o wáa wi yi ó o wi yi le Dónbeenĩ

bïo yi. ¹¹ Lé làa bïn bân sîi á minén mún zŭn le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dǎnî yi, á le mukǎnî na mi wi yi á mi wǎa wi yi le Dónbeenî bïo yi mi páaníló là a Yeesu Krista bïo yi. ¹² A warén na wi le mukǎnî yi ho tá wán á mu bè-kora wǎa yi ko mu bïnî yí pánká wán. ¹³ Mi yí bïnî yí día mi sǎnía mu bè-kora níi yi à hǎ wé mu bïo na yí térénna tonló sǎa, ká mi wé lòn nùpua na húrun bïnía vèera bïo sîi, à sǎnía wé mu bïo na térénna tonló sǎa, à wé sá na le Dónbeenî yi. ¹⁴ Bïo mi ka lòn nùpua na húrun vèera, á mi le mi sǎnía wé mu bïo na térénna tonló sǎa, à wé sá na le Dónbeenî yi. Lé bïo ó o Mɔyize làndá pánká wǎa mía mi wán, mu lé le Dónbeenî sǎamu á mi wi yi.

Wa yí máa sá na mu bè-kora yi

¹⁵ Awa, á bïo ó o *Mɔyize làndá pánká wǎa mía wa wán à wa wi le Dónbeenî sǎamu yi, á lé bïn bïo yi á wa wé è wéráa mu bè-kora le? Bùeé dé! ¹⁶ Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora bân wobáaní. Bïn wee ɓuen lè mu húmú. Ká mi ɓèn wee bè bïo le Dónbeenî wee bío yi, á dén ñ wé mia lè ɓa nùpua na térénna le yahó. ¹⁷ Mi wa dé le Dónbeenî bǎráká! Mi fù lé mu bè-kora wobáaní. Eε ká hǎ laà na ká wán, á bïo ɓa kǎráanna làa mia na mi tà yi, á mi bò yi lè mí sǎa ɓúenɓúen. ¹⁸ Mi júná ló mu bè-kora wéró yi, á wǎa lé bïo térénna wobáaní. ¹⁹ I wee bío làa mia làa bïo ɓa nùpua wee bíoráa, lé bïo mi yí máa wé zŭn mu bïo yara fùafùu. Mi fù ka lòn wobáaní, á wee dé mítén mu koomu wǎrá lè mí sǐwà yi, à kǎa le Dónbeenî yi. Làa bïn bân sîi á hǎ laà na ká wán, á mi mún día mítén lòn wobáaní, à wé wé bïo térénna, à bïo sǐ le Dónbeenî yi.

²⁰ Bïo mi fù ka lòn wobáaní mu bè-kora wéró níi yi, á bïo térénna wéró bïo mía mia. ²¹ Awa, á lé ho cŭnú yén mi wǎa yú hǎ wǎrá na mi wee ñyi bïo yi hǎ laà na ká wán. Bïo wee lé mu món lé mu húmú. ²² Eε ká hǎ laà na ká wán, á le Dónbeenî fáa mia mu bè-kora níi yi, á mi wǎa lé le ton-sáwá. Cŭnú na wi mu yi, lé bïo mí bïo sǎ le yi, á bïo wee lé mu món lé le mukǎnî binbirî na máa vé. ²³ Mu bon, mu bè-kora wéró sǎánîi lé mu húmú. Eε ká le Dónbeenî bïo na le wee hǎ làa wen wa páaníló là a Yeesu *Krista na lé wa Núhŭso bïo yi, bïn lé le mukǎnî binbirî na máa vé.

7

O kèrètɛ á ho làndá pánká wǎa mía wán

¹ Wán zàwa lè wán hŭnni, bïo á ñ bío ò na mia á mi zŭ kénkén, lé bïo mi zŭ ho làndá: O nùpue na yŭo wi lua, wón lé yŭa ho làndá pánká wi wán. ² Làa bïo sîi ká a hǎa yan o báa, à ho làndá cɛé wo bân báa mu yi ho páahŭ ɓúenɓúen na á wón yŭo wi lua yi. Ká bân báa hǎa húrun, se o hǎa jŭhŭ ló hón làndá

so yi. ³ Ká bân báa mu yí húrun ò o bíníá yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Εε ká bân báa húrun ó o bò yi yannáa, se làndá míá o wán, se o yínáí bá-fé. ⁴ Lé làa bŭn síi á minén bŭo mún karáa. Mí páaníló là a *Krista bŭo yi á minén mún ka lè mi húrun, á ho làndá wáa bíníá míá mí wán. Mí bŭo wáa sá yíà vèera ló 6a nŭ-híá tŭahŭ yi, bèra a na à wa wé sá ho tonló na bŭo sí le Dónbeenŭ yi. ⁵ Mu bon, pŭahŭ na á mu bŭo na yí se poni fù yú ho pànká wa wán, á ho làndá wee wé à mu bè-kora poni 6úe wen. A wa sá hã ton-kora na wee 6uen lè mu húmú. ⁶ Εε ká hã làa na ká wán, á wa ka lè wa húrun ho làndá dŭnŭ yi, á wáa yú waten mu bŭo na á wa lá lé 6a wobáanŭ níi yi. Wa wáa dà à sá à na le Dónbeenŭ yi lè le hácín-finle, lerén mí bεere Hácírí pànká yi, ká wa wáa máa bŭnŭ máa bè *Moyiize làndá yi máa sá máa nanáa le Dónbeenŭ yi.

Bŭo nŭn ho làndá bŭrãa

⁷ Awa, á wa wáa bŭo mu yén? Ho làndá léee bè-kohó le? Bùeé. *Làndá lá míá se í yí zŭ bè-kohó. Mu bon, ká ho làndá lá yí bía le: «Yí le ŭ yŭo lé mí ninza bŭo,»* á í lá máa zŭnŭ le bŭn léee bè-kohó. ⁸ Lé ho làndá á mu bè-kohó bò yi dŭrãa le síi bŭo na yí se lè mí síiwá bân wéró poni mŭi. Làndá lá míá, se bè-kohó mún míá. ⁹ Bŭo á í fù yí zŭ ho làndá, á í yŭo wi lua. Ká bŭo ho làndá bò, á mu bè-kohó 6èn yú ho pànká, ¹⁰ á í wáa ká mu húmú. Lé bŭn te bŭo á ho làndá na lá à wé á í yí le mukānŭ, lé hón á à dé mí mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bò ho làndá yi á khā mi yáara.

¹² Ká ho làndá hón wee ce, á bŭo bò henía mún wee ce, á térénna, á se. ¹³ Awa, á lé mu bŭo na se bíníá wó ínén 6úero le? Bùeé! Εε ká mu bè-kohó màhã dŭn mu bŭo na se wán á 6ŭrãa mí. Lé bŭn wa zŭnanáa le mu bè-kohó yí se làa sòobεε, á mún zŭnanáa mu bè-kohó sŭnsŭmámu bŭo le Dónbeenŭ bò henía pànká yi. ¹⁴ Mu bon, wa zŭ le ho làndá hón lé le Dónbeenŭ bò ho le Dónbeenŭ mu Hácírí pànká yi. Ká ínén wón lé o nŭpue, pànká míá mŭi. I ka lòn wobá-nŭi na 6a yèera mu bè-kohó yi.

O nŭpue á mu bè-kohó pànká wi wán

¹⁵ Ho tŭiá poni, bŭo á í wee wé á í 6èntŭn yí zŭ pŭhŭ: Bŭo á í wi à í wé á í yí máa wé, ká bŭo á í jina, bŭn lé bŭo á í màhã wee wé. ¹⁶ Ká í hŭa wee wé bŭo á í yí wi à í wé, se í tà le ho làndá se. ¹⁷ Awa, se bŭo á í wee wé ká á yí ló mŭi, ká lé bŭo mu bè-kohó yú ho pànká í wán. ¹⁸ Mu bon, í zŭ le mu bŭo na se wéró pànká míá mŭi. I wee wé le í wé mu bŭo na se, ká ho pànká na á í wé làa bŭ lé hŭa míá. ¹⁹ Bŭo se na á í wi à í wé á í yí máa wé, á mu bŭo na yí se na á í yí wi à í wé, bŭn lé bŭo á í màhã wee

* 7:7 Mí lonŭ Léró vŭahŭ (Exode) 20.17; Làndá zéeníló vŭahŭ (Deutéronome) 5.21

wé. ²⁰ Ká í wee wé bïo á ï yí wi à ï wé, se bñn wáa yí ló mií. Lé mu bè-kohó na yú ho pànká í wán á mu ló yi.

²¹ Lé bñn bïo yi á ï zūnanáa bïo kà: Hen ká í le í wé mu bïo na se, à bïo yí se lé bñn à ï díá ká í wé. ²² Le Dónbeení lándá à ïnén í bεere sñi wee wa bïo yi. ²³ Εε ká bè-veere búí mahá wi, bñn bèn wee fi làa bïo á ï tà bïo. Mu wee wé mi lè mu bè-kohó bïo na wi mií kàsó nií. ²⁴ A hĩa bèn lée yéréké wee sá mií! Yia mahá à kání mi mu ñi-hínmu mu yi lé o yén coon? ²⁵ Εε ká mi wa dé le Dónbeení bārākà o Yeesu *Krista na lé wa Núhúso pànká yi.

Awa, í hácírí yi, á le Dónbeení lándá pànká wi í wán. Ká hã sãnía dání yi, á mu bè-kohó bèn pànká wi í wán.

8

Le Dónbeení Hácírí wee wé ò o nùpue ñuhú lé

¹ Hã làa na ká wán á bĩa wáa páanía là a Yeesu *Krista, bán ñúná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeení Hácírí, ðio wee na le mukání o nùpue yi o páaníló là a Krista bïo yi, á kánia mi mu bè-kohó bïo lè mu húmú níi yi. ³ O *Moyiize lándá lá yí dà máa wé bñn, lé bïo ba nùpua yídàmu tun mu wéró wōhú. Εε ká le Dónbeení wó mu. Le ñon mí za ó o bueé lá hã sãnía lè ba bè-kora wérowà bïo, á léraráa ba ñúná mu bè-kora níi yi. Lé ká síi le Dónbeení wó á bóràa mu bè-kora ñuhú, bñn na lá wee yí ho pànká ba nùpua wán. ⁴ Le Dónbeení wó ká síi bèra a na à wa dàñ wé bïo ho lándá le wa wé à mu ñii sí, warén na yí máa wé bïo wa sía wee vá yi na yí se, à wa wee wé bïo sí le Dónbeení Hácírí yi. ⁵ Mu bon, bĩa wee ñua mítén héha làa bïo sí ba yi na yí se, bán yilera bò bïo sí ba yi wán. Ká bĩa wee ñua mítén làa bïo le Dónbeení Hácírí le ba ñuaráa mítén, bán yilera bèn bò bïo sí le Hácírí mu yi wán. ⁶ Yia wee ñua mítén héha làa bïo sí a yi, wón lá mu húmú wōhú. A yia wee bè bïo le Dónbeení Hácírí le o wé yi, wón bèn lá le mukání na máa vé lè ho hээрà wōhú. ⁷ Lé bïo á bĩa wee ñua mítén héha làa bïo sí ba sãnía yi, bán lé le Dónbeení zúkúsa. Ba yí máa wé bïo le Dónbeení lándá le ba wé. Ba yàá yí dà mu máa wé hùúu. ⁸ Bĩa wee ñua mítén héha làa bïo sí ba yi, bán bïo yí dà máa wé sí le Dónbeení yi.

⁹ Εε ká minén bán yí máa ñua mítén làa bïo sí mi sãnía yi. Mi wee wé bïo le Dónbeení Hácírí le mi wé, lé bïo le Hácírí mu wi mia. Hen ká a Krista Hácírí* mía nùpue na yi, se wón bãnso bïo yí sã a yi. ¹⁰ Εε ká a Krista wi minén yi, á mi yú le mukání le Dónbeení Hácírí pànká yi, lé bïo mi térénna le Dónbeení yahó. Mi ì hí bñn bon, ¹¹ εε ká le Dónbeení na vènía o Yeesu á Hácírí wi mia, á lerén na vènía o Krista mu á mún ñ na le

* 8:9 O Krista Hácírí na bïo bĩa hen dén lè le Dónbeení Hácírí búenbúen lée dà-kení.

mukānī mi sānía yi le Hácírí mu na wi mia pànká yi, hǎn sānía so na bǐo sǎ mu húmú yi.

¹² Wàn zàwa lè wàn hǎnni, bǐo lé hǎ kíkáa wa wán lé à wa wé bǐo sí le Dónbeenǐ yi, ká yínǎn à ɓua waten héha làa bǐo sí wɛn. ¹³ Ká mi wee ɓua miten héha làa bǐo sí mia, á mi ì hí. ƐƐ ká mi khú mi kùrú sí bǐo wéró yi le Dónbeenǐ Hácírí pànká yi, á mi ì kɛn le mukānī yi.

¹⁴ Mu bon, bia le Dónbeenǐ Hácírí wee dí yahó, bán búenbúen lé le Dónbeenǐ zàwa. ¹⁵ Le Hácírí na mi yú máa wé mia làa wobáanǐ, le máa dé zǎnǐ mia. Le wee wé mia lè le Dónbeenǐ zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: I Maá. ¹⁶ Le Dónbeenǐ Hácírí mí bɛere yàá wee bǐo mu wéréwéré wa sía yi le wa lé le Dónbeenǐ zàwa. ¹⁷ Awa, á bǐo wa lé le Dónbeenǐ zàwa, á hǎ kía na le dó mí jii le mí ì na mí zàwa mu yi á bǐo mún sǎ warén yi. Wa à páanǐ hǎ yi là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páanǐ le lònbee yi làa wo, á wa mún khíi páanǐ a cùkú yi làa wo.

Le Dónbeenǐ wi à ɓa nùpua kɛn le cùkú yi

¹⁸ Le lònbee lè mí síwà na wee yí wɛn ho zuia á yí dà máa tée lè ho cùkú na wa khíi yí le Dónbeenǐ cǎn. ¹⁹ Mu bon, mu bǐo búenbúen na le Dónbeenǐ léra á síi vá làa sòobɛe wee lònǐ bǐo le Dónbeenǐ khíi zéenínáa bia lé le zàwa. ²⁰ Mu bon, mu bǐo búenbúen á wi ho pànká na bǐo jùhú mia níi yi. Yínǎn munén màkóo kɛra mu yi, yia léra mu lé yia wó mu.† ƐƐ ká ho dé mí síi lònǐ á jùhú pá wi mu bǐo mu cǎn. ²¹ Le Dónbeenǐ khíi fé mu bè-lénnii búenbúen ho yáaró pànká na mu wi níi yi lòn wobá-níi níi yi, á mu ù kɛn miten, á à kɛn ho cùkú yi làa bǐo le Dónbeenǐ zàwa wiráa miten bǐo síi. ²² Mu bon, wa zū le hàrí lòn zuia á mu wee jinika là a háa na sání wee búe bǐo síi. ²³ Ká mu màhá yínǎn mu bè-lénnia mu mí dòn wee jinika. Warén na yú le Dónbeenǐ Hácírí wó, dén na lé le nín-yání bè-hānii, warén mún wee jinika á pannáa bǐo le khíi màjá à lén wa júná, à zéeni le wa lé le zàwa. ²⁴ Wa fera bún bon. Ká wa fenló mu màhá léé bǐo na wa dó wa sía wee lònǐ. ƐƐ ká a nùpue hía mɔn mu bǐo na ó o wee lònǐ, se bún bǐo so ó o máa bíní máa lònǐ. Mu bǐo na ó o nùpue yǐo wi wán ó o so tǎn bíní ì lònǐ le? ²⁵ ƐƐ ká wa dó wa sía wee lònǐ bǐo wa yǐo mia wán, se wa hǎ wa sía wee lònínáa mu.

²⁶ A le Dónbeenǐ Hácírí mún wee séení wɛn, lé bǐo wa lé ɓa yídàwa le Dónbeenǐ bǐo dǎnǐ yi. Mu bon, wa yí zū bǐo wa à floráa. Lé bún te bǐo le Hácírí mu wee fio wa bǐo yi lè hǎ jinikaa na bǐo yara yí dà máa zéeni. ²⁷ A le Dónbeenǐ na wee mi bǐo khíina zoó wi hǎ sía yi, dén zū bǐo le Hácírí wi le fio.

† 8:20 Mi loǎ Bǐo jùhú búeenii vūahú (Genèse) 3.17

Mu bon, le Hácírí mu wee fio bĩa dó mí sĩa le Dónbeenĩ yi bĩo yi. Le wee wé mu làa bĩo le Dónbeenĩ le mu koráa.

²⁸ Le Dónbeenĩ wee wé à mu bĩo búenbúen wé ho cúnú bĩo bĩa wa le cǎn, bán na le hueekaa làa bĩo le lon làa bũ. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenĩ fèra hueeka 6a, á le mún fèra lon à le wé à 6a 6onmín lè le za, bèra a na à wón wé 6a zà-kúii kǐnleso. ³⁰ Bán na le Dónbeenĩ fèra le mí ì wé bĩo kà sii á le mún von, á bĩa le von á le mún wó á 6a téréna le yahó, á bĩa le wó á 6a téréna le yahó á le mún wó á 6a yú le cùkú.

Le Dónbeenĩ waminĩ bĩo

³¹ Bĩo wa yàá wáa à bĩnĩ ì bĩo lé mu yén? Bĩo le Dónbeenĩ wi làa wɛn, á yĩa dà à sánsá wɛn lé o yén? ³² Le Dónbeenĩ na yí pǎ mí za húmú, à le tà nɔn wo ó o húrun wa búenbúen bĩo yi, á so máa na mu bĩo búenbúen wɛn máa bè mí za mu wán le? ³³ Nùpue na dà à bàká bĩa le Dónbeenĩ hueekaa yi wón mía. Lé bĩo le Dónbeenĩ wó á 6a téréna le yahó. ³⁴ Nùpue na wáa dà à siínĩ 6a júná wón mía. Lé bĩo ó o *Krista húrun. Mu yàá yínɔn bũn mí dòn, o vèera, á wi le Dónbeenĩ nín-tiánĩ, á wee fio le yi wa bĩo yi. ³⁵ Lée wée dà à fáa wɛn o Krista na wa wɛn níi yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi lée, tàá lé le yidèèrè? Tàá lé bĩo 6a nùpua wee beé wa lò bĩo yi le? Á lé le hĩni lè mu khemu lée, tàá lé mu bĩo na dà wee dé le 6óonĩ. Tàá lé mu húmú le? ³⁶ Mu ù wé wɛn làa bĩo mu túararáa le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi: «Lé ũnén Dónbeenĩ bĩo yi á wa wee zàanínáa wa mukánĩ làa wizoonĩ búenbúen. Ba nùpua wee lá wɛn lòn pia na 6a wà vaá búe.»† ³⁷ Eε ká mu búenbúen yi, á warén lé bĩa lé 6a san-báa binbirĩ o Krista na wa wɛn pánká yi. ³⁸ I láa mu yi binbirĩ le mu húmú, lè ho kɛrĩ le mukánĩ yi, lè le Dónbeenĩ tonkarowà na ho wáayi, lè hã pánkáwá búenbúen, làa bĩo hã làa na kà wán, làa bĩo khii wé, ³⁹ lè ho wáayi pánkáwá, làa hĩa ho tá yi, lè mu bè-lénna búenbúen, á dèε woon yí dà máa fáa wɛn le Dónbeenĩ waminĩ na le ðĩn wa Nùhũso Yeesu Krista wán zéenia làa wɛn níi yi.

9

O Isirayεεle nĩpomu bĩo sã le Dónbeenĩ yi

¹ I ì mí ho tũiá poni, ì máa fi sabéré lé bĩo á ì bĩo sã a *Krista yi. Á le Dónbeenĩ Hácírí mún wee zéeni mu wéréwéré ì sii yi le bĩo á ì ì bĩo á bon. ² I yi wee dè làa sòobéε, á lò wee be mu bĩo yi. ³ Mu bon, ínén ì bεεre lá à fan le le Dónbeenĩ dánkání mí, á ì là a Krista fáa mín yi ká bũn lá dà à séeni wán zàwa lè wán hĩnni na làa mí lé ho síi kénĩ bĩo yi. ⁴ Ba lé o *Isirayεεle nĩpomu. Le Dónbeenĩ wó 6a lè mí zàwa, á zéenia mí cùkú làa ba, á bò le páanii lè mí síiwà làa ba. Le nɔn ho làndá 6a yi, á

† 8:36 Mi loĩ Lenĩ vūahũ (Psaumes) 44.23

zéeńńa bïo 6a wé è 6ùaaní làa de làa ba. Le dó mí jii nɔn 6a yi bïo cèrèè dǎńí yi. ⁵ Lé 6arén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu m̀nmanía, á mu n̄pomu dǎńí yi, á lé 6arén 6àn síí ó o Krista mún 6ueé ton yi, wón na wi mu bïo 6úen6úen jũhũ wán, á lé le Dónbeenĩ, á le khòoníi bïo sǎ yi fèèè. *Amiina.

Bia lé o Isirayeele n̄pomu binbirí

⁶ Bũn wee zéeńńí le bïo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé á le so khú yi le? Bùèé. Èè ká bia 6a wee ve làa Isirayeele zàwa yínɔń bán 6úen6úen lé bia lé o zàwa binbirí. ⁷ Ó o Abarahaamu zàwa mún yínɔń bán 6úen6úen lé bia lé o zàwa binbirí. Mu bon, bïo ká lé bïo le Dónbeenĩ bíá nɔn o Abarahaamu yi: «Ba zàwa na á ì dó ì jii le ì na foń, lé o Izaaki á ì ì d̄n wán á fo ò yírǎa 6a.» ⁸ Bũn wee zéeńńí le o Abarahaamu zàwa na ó o ton 6úen6úen yínɔń Dónbeenĩ zàwa. Bia lé le zàwa lé bia le Dónbeenĩ dó mí jii bïo yi, na lé o Abarahaamu m̀nmanía. ⁹ Mu bon, hǎ jii-cúa na ká lé hǎ le Dónbeenĩ mà á dórǎa mí jii: «Lóhó ló tíkà ká ì b̄nĩ ì 6uen ũ c̄n ká m̄n hǎa Sara ton o za báa.» ¹⁰ Bũn pá yínɔń mu mí dòn. O Erebekaa mún ton 6a hénbéní le wán maá Izaaki. ¹¹⁻¹² Pǎahũ na 6a yǎá d̄n yí ton yi á yí wó bïo se làa bïo yí se, á le Dónbeenĩ bíá bïo ká: «O k̄nleso á à wé o fèeso ton-sá.» ¹³ Le Dónbeenĩ bíá bũn bèra a na à bïo le le mí ì wé à wé à lén. Le wee hueeka 6a n̄pua làa bïo sí le yi. Mu yí máa lé 6a n̄pua wǎrá yi, ká mu wee lé lerén na wee ve 6a yi. ¹³ Làa bïo mu túararǎa le Dónbeenĩ bíonĩ v̄uahũ yi ká síi: «O wara a Zakoobu ò o díá a Ezayuu.» §

Le Dónbeenĩ le mí ì wee bïo na à le wé mu

¹⁴ Awa, á bũn kúarǎa lé mu yén? Mu so wee zéeńńí le le Dónbeenĩ yí téréńna le? Bùèé dé! ¹⁵ Mu bon, bïo ká lé bïo le bíá nɔn o *M̄yĩize yi: «Ì le ì wé hii làa n̄pue na, à ì wé le le 6ànso. Ì le ì z̄n̄ n̄pue na màkǎrí à ì z̄n̄ 6ànso màkǎrí.» ¹⁶ Bũn wee zéeńńí le yínɔń bïo 6a n̄pua wee cà mu, tàá bïo 6a wee j̄n̄ mí lò bïo yi. Ká le Dónbeenĩ na wee wé le hii lé d̄io mu wee lé yi. ¹⁷ Bïo ká lé bïo bíá le Dónbeenĩ bíonĩ v̄uahũ yi: «Ì dó fo le ho *Ezipite k̄hũ bée bèra a na à ì d̄ar̄ló bïo z̄n̄, à ì yèni mún lé ho d̄m̄j̄ná 6úen6úen yi.» ¹⁸ Lé bũn nɔn ká le Dónbeenĩ le mí ì z̄n̄ n̄pue na màkǎrí, à le z̄n̄ 6ànso màkǎrí. Le le mí ì wé ò o n̄pue yi ti, à le wé à 6ànso yi ti.

¹⁹ Ká lé bũn mu karǎa, j̄n̄n-sí ó o búii á à tùa miĩ le léé webio nɔn le Dónbeenĩ mu pá wee zǎráa le 6a n̄pua? Mu bon, yǎa dà à pí bïo le Dónbeenĩ le mí ì wé wón mía. ²⁰ N̄pue so dà à

* **9:7** Mi loń Bïo jũhũ 6úeenĩi v̄uahũ (Genèse) 21.12 † **9:9** Mi loń Bïo jũhũ 6úeenĩi v̄uahũ (Genèse) 18.10, 14 † **9:11-12** Mi loń Bïo jũhũ 6úeenĩi v̄uahũ (Genèse) 25.23 § **9:13** Mi loń Malasii v̄uahũ 1.2-3 * **9:15** Mi loń Léró v̄uahũ (Exode) 33.19 † **9:17** Mi loń Léró v̄uahũ (Exode) 9.16

pí bïo le Dónbeenĩ le mí ì wé le? Dà-mínii so dà à tùa yïa má le yi le lée webio n̄n ó o má mi kà le? ²¹ O s̄i-mí so yí dà máa mí ho córó làa bïo ó o s̄i vá yi le? O le mí ì mí d̄e na bïo j̄uhũ wi làa sòobéε, tàá d̄io bïo j̄uhũ tà mía lè ho córó mu, ò o mí.

²² Awa, le Dónbeenĩ wi le zéeni le mí s̄i wee c̄i, á wi le zéeni mí p̄anká. A le j̄n̄n pá j̄a mí yi làa sòobéε b̄ia le s̄i wee c̄i yi b̄io yi, na b̄io s̄a ho yáaró yi. ²³ Ká le mah̄á mún wi le zéeni mí cùkú beenĩ làa b̄ia le z̄una mak̄arí, bán na le f̄era wíokaa à 6a k̄eĩ le cùkú beenĩ mu yi. ²⁴ Bán sowaso lé warén. Le von w̄en léra 6a *zúifùwa làa b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa t̄lahũ. ²⁵ B̄io kà lé b̄io le Dónbeenĩ b̄ia mí j̄i-cúa f̄ero Ozee v̄uahũ yi:

«B̄ia lá yín̄n̄ í n̄ipomu
á ì wé è ve le í n̄ipomu.

Mu n̄ipomu na á ì lá yí wa,
á ì w̄aa warí làa sòobéε.

²⁶ Hen na 6a lá wé le:
«Mí yín̄n̄ í n̄ipomu»,
á 6a wée ve mia yi lè

le Dónbeenĩ na wi f̄eεε z̄awa.»[†]

²⁷ O j̄i-cúa f̄ero *Ezayii wón ðèn b̄ia b̄io kà p̄n̄p̄n̄ o *Isirayεele n̄ipomu d̄ání yi: «H̄arí ò o Isirayεele n̄ipomu wé boo lè mu yámú j̄umu j̄ii h̄ènlè b̄ia b̄io s̄ii, á 6a s̄n̄-kéní mí dòn lé b̄ia á à fen. ²⁸ Mu bon, b̄io ó o Núhũso b̄ia le mí ì wé o ò wé f̄uaf̄ua ho tá wán.»[§] ²⁹ Làa b̄io ó o Ezayii mu mún pá f̄era b̄iaráa b̄io kà:

«Le Dónbeenĩ na dà mu b̄io búenb̄uen
lá yí ká b̄ia wa n̄nk̄ani can yi,
se wa b̄io lá à k̄eĩ
lè ho Sod̄omu lóhó b̄io s̄ii,
wa b̄io lá à 6onmín
lè ho Kom̄ore lóhó b̄io s̄ii.»^{*}

Le Dónbeenĩ wee wé à 6a n̄upua térén le yahó

³⁰ Awa, á b̄io wa w̄aa à b̄io lé mu yén? B̄ia yín̄n̄ 6a *zúifùwa na yí cà à 6a térén, á le Dónbeenĩ wó á 6a térénna le yahó 6a siadéro le yi b̄io yi. ³¹ O *Isirayεele n̄ipomu bán ðèn lá wi 6a d̄in ho lándá wán à térénna le Dónbeenĩ yahó á mu yí wó yí yú. ³² Lée webio n̄n 6a yí wóráa mu yí yú? Lé b̄io 6a yí cà à 6a térén le Dónbeenĩ yahó lè 6a siadéro le yi, à 6a wi 6a térén le yahó lè h̄a wárá na 6a wee wé. A 6a k̄ak̄ana le huee na wee wé ò o n̄upue lùwá wán.

³³ Làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi:
«Mí loĩ, ho Sion lóhó yi,
á ì b̄ará le huee

[†] 9:26 Mí loĩ Ozee v̄uahũ 2.1-3, 25 § 9:28 Mí loĩ Ezayii v̄uahũ 10.22-23 * 9:29 Mí loĩ Ezayii v̄uahũ 1.9; B̄io j̄uhũ búenĩ v̄uahũ (Genèse) 19.23-28

na wee k̄k̄k̄n wán,
ho búaaahó na wee lùwá a nùpue.
Εε κά γ̄ια màhã dó mí s̄i ho yi,
á b̄anso máa n̄yi.»†

10

Ba zúifùwa làa b̄ia yín̄n̄i ba à b̄io s̄a a Nùhũso yi

¹ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, b̄io wi ì s̄i yi làa sòob̄é na á ì wee fio le Dónbeen̄i c̄n̄ ba *zúifùwa d̄án̄i yi, lé ba k̄án̄iló b̄io. ² Mu bon, ì dà à b̄io mu ba j̄ii le ba ɛ̀nt̄n̄ hen̄ia le Dónbeen̄i b̄io làa sòob̄é, èε cá mu yara binbir̄i á ba yí z̄ũ. ³ B̄io le Dónbeen̄i wee wé ò o nùpue t̄ér̄n̄ le yahó á ba yí z̄ũ, á bar̄én̄ m̄iten wi ba cà b̄io ba à wé cá ba à t̄ér̄n̄ le yahó. Lé kà s̄ii á ba p̄án̄áa b̄io wee wé ò o nùpue t̄ér̄n̄ le Dónbeen̄i yahó. ⁴ Mu bon, lé o *K̄rista n̄n̄ ó o *M̄oyiize làndá bèr̄ó b̄io j̄ii s̄úr̄áa, bèra a na à b̄ia búen̄b̄úen̄ na wee dé mí s̄ia o K̄rista mu yi, à bán̄ t̄ér̄n̄ le Dónbeen̄i yahó.

⁵ B̄io ó o M̄oyiize b̄ia ho làndá na wee wé ò o nùpue t̄ér̄n̄ le Dónbeen̄i yahó d̄án̄i yi lé b̄io kà: «Yia wee wé b̄io ho làndá b̄o hen̄ia wón̄ ȳio á à wé lua ho p̄ánká yi.»* ⁶ Le s̄iid̄ér̄ó o K̄rista yi d̄án̄i yi na wee wé ò o nùpue t̄ér̄n̄ le Dónbeen̄i yahó á b̄io kà lé b̄io b̄ia: Yí b̄io ũ s̄i yi le «lé o ȳén̄ á à yòo ho wáayi?» Mu wee z̄één̄i le lé o ȳén̄ á yòo wé ó o K̄rista b̄ueé lii. ⁷ Mún̄ yí b̄io ũ s̄i yi le «lé o ȳén̄ á à lii ho n̄i-h̄ón̄b̄ó-lóhó yi?» Mu wee z̄één̄i le lé o ȳén̄ á líi v̄één̄i a K̄rista ba n̄i-h̄ia t̄iáh̄ũ.

⁸ Kà b̄io kà lé b̄io b̄ia: «Le b̄ion̄i b̄ueé ɓó foñ. Dén̄ b̄ion̄i so lé d̄io wee z̄één̄i le s̄iid̄ér̄ó o K̄rista yi b̄io.»† Lé ler̄én̄ b̄ion̄i mu á wa wee bue. ⁹ Kà fo tà b̄ia w̄ér̄w̄éré le o Yeesu lé o Nùhũso, kà fo dó ũ s̄i binbir̄i le le Dónbeen̄i v̄één̄ia wo l̄era ba n̄i-h̄ia t̄iáh̄ũ, á fo ò fen. ¹⁰ Mu bon, le s̄ii na wee dé le Dónbeen̄i yi binbir̄i lé b̄io wee wé ò o nùpue t̄ér̄n̄ le yahó. Yia b̄ia mí s̄iid̄ér̄ó o *K̄rista yi b̄io w̄ér̄w̄éré, wón̄ b̄anso á le Dónbeen̄i á à fen̄i. ¹¹ Mu bon, b̄io kà lé b̄io túara le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄iáh̄ũ yi: «Nùpue l̄ée nùpue na dó mí s̄ii le Dónbeen̄i yi wón̄ máa n̄yi.»‡ ¹² Ba *zúifùwa làa b̄ia yín̄n̄i ba zúifùwa á hueekaró mía yi. Ba búen̄b̄úen̄ l̄éera o Nùhũso n̄i-kén̄i yi, wón̄ na wee wé mu tentemu làa b̄ia búen̄b̄úen̄ na wee fio mu o c̄n̄. ¹³ Mu bon, b̄io kà lé b̄io túara le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄iáh̄ũ yi: «Nùpue l̄ée nùpue na à ve o Nùhũso, ó ò k̄án̄i.»§

¹⁴ Εε cá ba so dà à ve o Nùhũso kà ba yí dó mí s̄ia wo yi le? A ba so dà à dé mí s̄ia wo yi kà a b̄ui yí z̄één̄ia o b̄io á ba yí j̄á le? A

† 9:33 Mi loñ Ezayii v̄iáh̄ũ 28.16 * 10:5 Mi loñ Levii nùwã v̄iáh̄ũ (Lévitique)

18.5 † 10:8 Mi loñ Làndá z̄één̄iló v̄iáh̄ũ (Deutéronome) 30.12-14 ‡ 10:11 Mi

loñ Ezayii v̄iáh̄ũ 28.16 § 10:13 Mi loñ Zow̄eε le v̄iáh̄ũ 3.5

6a so dà à jí mu ká a búí yí buera mu le? ¹⁵ A mu so dà à bue ká a búí yí tonkaa mu bïo yi le? Làa bïo mu túararáa le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi kà s̄ii: «Bia wee buen lè hā bín-tentewà á miló sí-wεε δέντ̄in wi làa s̄oobéε.»* ¹⁶ Ká 6a búenbúen màhã yí bò le Dónbeenĩ bín-tente yi. Mu bon, bïo kà lé bïo ó o *Ezayii bía: «Núhũso, lé o yén yàá dó mí s̄ii le bín-tente na wa wee bue yi?»†
¹⁷ Lé kà s̄ii á le s̄lidéro le Dónbeenĩ yi wee lé le bionĩ na ó o nùpue wee jí yi, á le bionĩ mu lé o Krista bïo bueró.

¹⁸ Awa, le í t̄ua mia: O *Isirayεele n̄ipomu á yí jí le bín-tente mu le? Ba jí le. Bïo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi:

«Le Dónbeenĩ bín-tente
 á b̄enbéra hā lùà búenbúen.

Le buera n̄on

ho d̄imíjí nùpua búenbúen yi.»‡

¹⁹ Le í wíoka t̄ua mia: Á lé o Isirayεele n̄ipomu yí z̄una mu kúará le? Awa, á bïo kà lé bïo ó o *M̄oyiize f̄era bía mu d̄aní yi:

«Í ì wé á bía yín̄n̄ í n̄ipomu
 á mi ì dí lè le yandee.

Í ì wé á mi s̄ia á à c̄í

mu n̄ipomu na hácírí mía yi.»§

²⁰ Le *Dónbeenĩ jí-cúa f̄εero Ezayii yàá henía mí s̄ii ò o bía bïo kà:

«Bia lá yí máa cà mi
 á yú mi.

Bia lá yí máa f̄io d̄èε í c̄on

á í z̄éenia lè íten.»*

²¹ Ká a Isirayεele n̄ipomu d̄aní yi, á le Dónbeenĩ jí-cúa f̄εero Ezayii pá b̄inia le le Dónbeenĩ bía bïo kà: «Làa wizoonĩ búenbúen ká í wee dá í níi ve o Isirayεele n̄ipomu na yí máa bè í bionĩ yi, à 6a k̄aa.»†

11

Le Dónbeenĩ yí p̄á a Isirayεele n̄ipomu bïo

¹ Awa, le í t̄ua mia: Le Dónbeenĩ p̄á a *Isirayεele n̄ipomu le? B̄ueé dé! Lé bïo á ínén mún lé 6a ní-kéní, á lé o *Abarahaamu m̄onm̄anii. Í ló a B̄ēnzamεε n̄uwā b̄an z̄i-j̄uhũ yi. ² Le Dónbeenĩ n̄ipomu na le f̄era hueekaa á le yí p̄á. Mi b̄iní leéka le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ bioní na kà bïo, h̄ia ó o jí-cúa f̄εero *Elii mà n̄on le Dónbeenĩ yi ká a s̄ii yí wan o Isirayεele n̄ipomu bïo na 6a wó yi. O le: ³ «Núhũso, ũ jí-cúa f̄εerowà á 6a b̄ó.

* 10:15 Mi loĩ Ezayii vūahũ 52.7 † 10:16 Mi loĩ Ezayii vūahũ 53.1 ‡ 10:18

Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 19.5 § 10:19 Mi loĩ Lándá z̄éeniló vūahũ

(Deutéronome) 32.21 * 10:20 Mi loĩ Ezayii vūahũ 65.1 † 10:21 Mi loĩ Ezayii

vūahũ 65.2

Ū muini yεenii lùà á 6a fù. Lé ìnén ì dòn ká, á ìnén 6a mún wi 6a búe.»* 4 A bïo kà lé bïo le Dónbeenï bia nòn wo yi: «Ba báawa muaaseé hẹ̀jun á ì ká lè ìten. Bán yí búrá le dofini na 6a le Baale yahó á yí 6úaanía le.»† 5 Mu mún ka ká síi ho zuia. Le Dónbeenï sãamu bïo yi, á 6a són-kéní lé bïa le léra. 6 Lé le sãamu bïo yi á le hueekaa 6a, ká yínón bïo 6a wó bïo yi. Ká bïn mía se le sãamu wáa yínón sãamu.

7 Lée webio á mu wee zéeni? Mu wee zéeni le bïo ó o Isirayεele nïpomu lá wee cà á 6a yí yú. Bïa le Dónbeenï hueekaa lé bïa yú mu. Ká bïa ká bán yiwa wáa tunka. 8 Mu bon, bïo kà lé bïo túara le Dónbeenï bíoní vüahú yi:

«Le Dónbeenï wó á 6a háciira mía.

Le wó á hàrí lòn zuia
à 6a yí dà máa mi,
á yí dà máa ní bïo.»‡

9 O *Daviide mún bía bïo kà:

«Le 6a bè-díni wé lòn dáda,
lòn kōhú na 6a à tẹ yi,
à bïo ko làa ba à sá 6a yi.

10 Le 6a wé 6a muiiwá,
à yí bini yí mi dεε.

Ni le lònbee 6a júná yi.»§

11 Awa, le ì tùa mia: Mi wee leéka le lé 6a *zúifùwa lùwá á mu vóráa le? Bùeé dé! εε ká lé 6a wékheró pánká yi á há síiwá na ká nùpua bò yi feraráa. A bïn lé bïo dó le yandee 6a zúifùwa mu yi. 12 Ba wékheró wó á ho òmíná nùpua yú mu bè-tentewà le Dónbeenï bïo òmíná yi. A bïo 6a khon ho káníló yi wó á bïa yínón 6a zúifùwa yú mu bè-tentewà le Dónbeenï bïo òmíná yi. Bïn wee zéeni le ká 6arén zúifùwa hĩa tà ho káníló bïo, á mu bè-tentewà mu á à wíoka à dé wán.

Le vïndèε na ló mïten làa òmíná 6a fá bïo

13 Há làa na ká wán, á minén na yínón 6a *zúifùwa lé mia á ì wee bíoráa. Ì lé o Yeesu tonkaro bïa yínón 6a zúifùwa cón, á ì síi wan ho tonló mu bïo yi. 14 Ì wi à mu yandee zo wán síi nùpua na lé 6a zúifùwa à kánínáa 6a nï-dòndáa. 15 Mu bon, bïo le Dónbeenï nàana 6a bánía, á bïn wó á ho òmínáa làa de bini sí. Awa, ká le Dónbeenï bini tá 6a bïo, á bïn so máa kéri lè 6a húrun vèera le? 16 Ká ho òmínó bè-yáa bïo sã le Dónbeenï yi, se hĩa ká óúenóúen bïo mún sã le yi.* Ká le vïndèε naní bïo sã le Dónbeenï yi, se le 6àn lakara bïo mún sã le yi. 17 O *Isirayεele nïpomu ka lòn oliivewa vïndèε na fá, á 6a kúiora

* 11:3 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vüahú (1 Rois) 19.10, 14 † 11:4 Mi loñ

Bá-zàwa nín-yání vüahú (1 Rois) 19.18 ‡ 11:8 Mi loñ Lándá zéeníló vüahú

(Deutéronome) 29.3; Ezayii vüahú 6.10 § 11:10 Mi loñ Lení vüahú (Psaumes)

69.23-24 * 11:16 Mi loñ Miló vüahú (Nombres) 15.19-21

lakara búí. Ünén na yínǎń o zúífù ka lòn oliivewa vǐndèè na ló mítén lakahó á 6a séra 6ueé cǎéra hǎ oliivewa vǐndèè na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yírǎa dén yuaamu. ¹⁸ Lé búń nǎn á fo yí ko à ù yòní ūten, à zùan bíá ka lòn lakara na 6a kúiora yi. Fo ò yòní ūten le we? Yínǎń ünén nǎn á hǎ naní yǐo wi luaráa, hǎ naní lé hǎa nǎn á ünén yǐo wi lua.

¹⁹ Nún-sí fo dà à bío: Hǎ lakara mu kúiora bèra a na à ínén dan cǎé. ²⁰ Mu bon, 6a ka lòn lakara na kúiora, lé bío 6a yí dó mí sía le Dónbeení yi. Ünén 6a bèn cǎéra, lé bío ù dó ù sí le Dónbeení yi. Éé ká ù máhá pa ūten bío, yí yòní ūten mu bío yi. ²¹ Mu bon, ká le Dónbeení hǎa wee kúio le vǐndèè na fá lakara, se le mún dà à wé mu 6àn síi lè ünén. ²² Awa, lorí: Le Dónbeení wee wé mu tentemu lè 6a nùpua, á le mún jii. Le jii bíá yí máa bè le Dónbeení mu bíoní yi wán, ká ünén á le è wé lè mí tentemu ká fo tà bò mu wǎhú. Ká búń mía á ünén á le mún ñ sǎn lòn lakahó. ²³ Ká 6a zúífùwa khíi bíńía tà dó mí sía le Dónbeení yi, á le è bíńí ì cǎé 6a hen na 6a fù wi yi lè ho yahó, mu wéró pánká wi le cǎn. ²⁴ Mu bon, ünén wón síi binbirí ka lòn vǐndèè na ló mítén 6àn lakahó. Fo séra á 6ueé cǎéra le vǐndèè na fá yi, ká hón yínǎń ù síi. Ba zúífùwa bán lá lé le vǐndèè na fá 6àn lakara. Á 6a bíńí cǎé ró le vǐndèè na 6a ló yi á lònbee máa kǎń le Dónbeení cǎn.

O Isirayele nǐpomu kǎńíló bío

²⁵ Wǎn zàwa lè wǎn híńni, bío le Dónbeení le mí ì wé na sà yi á ì zéení làa mia, bèra a na à mí yí wé miten lè mu bè-zúrńmíní 6ànsowà: O *Isirayele nǐpomu sǎn-kéní á à dǐn máa zúrń bío búí yara, fúaa ká hǎ síi-vìò nùpua na le Dónbeení hueekaa búenbúen yú ho kǎńíló vó. ²⁶ Bún món ó o Isirayele nǐpomu máhá à kǎńí, làa bío mu túararǎa le Dónbeení bíoní vǎahú yi: «O kǎńilo á à lé ho Sion lóhó yi.

O *Zakoobu zǐ-jǐhú nùpua

píló làa de á le è khíńí yi.

²⁷ Dén lé le páaní na á ínén Dónbeení

á à bè làa ba ká í séra 6a bè-kora díá.»†

²⁸ Bío 6a zúífùwa pá le bín-tente bío, á 6a wó le Dónbeení zúkúsa, lé búń bío yi á minén yúrǎa ho kǎńíló. Ká bíá le Dónbeení hueekaa wó lè mí nǐpomu, á le wa 6àn maáwà bío yi. ²⁹ Mu bon, le Dónbeení hǎa hǎn bío, à le máa bíńí fé mu. Le hǎa von nùpue na, à le máa bíńí pí 6ànso. ³⁰ Bío mi yánkaa yí bò le Dónbeení bíoní yi, á hǎ laà na ká wán á le Dónbeení wó le hii làa mia 6a *zúífùwa píló làa de bío yi. ³¹ Lé làa búń á 6arén mún yí bò le Dónbeení bíoní yi hǎ laà na ká wán, bèra a na à bío le Dónbeení zúrńnanáa minén màkǎrí, à le mún zúrń 6arén màkǎrí làa búń bío. ³² Mu bon, le Dónbeení díá á 6a

† 11:27 Mí lorí Ezayii vǎahú 59.20-21

nùpua búenbúen wee pí le bíoní bío, à le bè yi bíní zūrnáa 6a búenbúen màkàrí.

Le Dónbeenĩ dà po mu bío búenbúen

³³ Eee! Le Dónbeenĩ bío búenbúen 6èntín jii sú. Le bè-zūrninĩ lè le bío zūrníó á jii yí zū. Bío le le mí ì wé á nùpue yí dà máa zūn. Á mu wéró yara á nùpue mún yí dà máa zūn. Bío kà lé bío túara le Dónbeenĩ bíoní vūahũ yi:

³⁴ «Lée wée dà à zūn o Núhũso yilera?

Lée wée dà le zéení á à na a yi?

³⁵ Á lée wée dà mu bío á à hã làa wo

ò o bè yi hãnáa 6ànsó?»†

³⁶ Lé bío mu bío búenbúen wee lé o cón. Lé orén pánká yi á mu búenbúen wiráa, á bío sã a yi. Le ho cùkú bío sã a yi féeε.

*Amiina!

12

Wa wi le mukōn-finle yi là a Krista

¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, bío le Dónbeenĩ wãa zéenia mí tentemu làa wen kà sii, á ì hení bío kà làa sòbóε á à na mia: Mí na miten búenbúen le Dónbeenĩ yi lòn muini yia ká mi yĩo jn̄n wi lua, à bío sã le yi, à bío wé sã le yi. Bũn lé le 6ùaanĩ binbirĩ na mi ko mi 6ùaanĩ lè le Dónbeenĩ. ² Mí yí bè ho ñmĩjã bíowa na yí se yi, ká mi día le le Dónbeenĩ yèrémá mí hácírí à wé lè le hácírí dà-finle. Lé bũn á à na ká mí ì zūn bío le Dónbeenĩ sii vá yi, bũn na se, á bío sã le yi, á jii tun.

³ Le Dónbeenĩ sãamu na le wó làa mi bío yi, á ì bío bío ká á à na mí búenbúen yi: O 6úi yí leéka le mí bío jũhũ wi po bío ó o bío karáa. Ká mí nĩ-kéní kéní wé 6ua miten làa bío mí bío karáa à héha lè mí sãdéró le Dónbeenĩ yi, bío le n̄n pánká mia. ⁴ Mu bon, o nùpue sãnia lée dà-kéní, ká bío céekaa mín yi wó hã bũn lé bío boo, á mu lè mí dà-kéní kéní bè-wénia mún wi mín júná yi. ⁵ Làa bũn sii á warén mún boo, ká wa búenbúen lé hã sãnia dà-kéní wa páaníló là a *Krista bío yi. Wa búenbúen céekaa mín yi, yia lè mí lahó, yia lè mí lahó, làa bío ó o nùpue sãnia bíowa céekaaráa bío sii. ⁶ Mu bío wéró pánká á le Dónbeenĩ n̄n wa nĩ-kéní kéní yi mín júná yi. Yia le Dónbeenĩ n̄n mí jii-cúa fээрó pánká yi, à 6ànsó wé wé mu à héha lè le sãdéró le Dónbeenĩ yi. ⁷ Yia le n̄n ho pánká yi ò o wé séení 6a nùpua, à wón wé séení 6a. Yia le n̄n ho pánká yi ò o wé kàrán 6a nùpua, à wón wé kàrán 6a. ⁸ Yia le n̄n ho pánká yi ò o wé hĩ 6a nùpua sã, à wón wé hĩ 6a sã. Yia le Dónbeenĩ n̄n ho pánká yi ò o wé hã 6a nùpua lè mu bío, à wón wé hén mí yi à hãnáa 6a. Yia le n̄n ho pánká yi ò o wé dí 6a nùpua yahó, à wón sòbá míten mu wéró yi. Yia le n̄n ho

† 11:35 Mí loĩ Ezayii vūahũ 40.13; Zoobu vūahũ 41.3

pànká yi ò o wé zūn̄ ɓa nùpua màkàrí, à wón wé wé mu lè le sɪ-wɛɛ.

⁹ Mi le ɓio mi wa làa mín à ɓio wé ho tūiá poni. Mi jin mu bè-kora, à ca mi kuio mu bè-tente wéró yi. ¹⁰ Mi wañ mín làa sòobéɛ làa ɓio á ɓa zàwa mín yi ko ɓa wañnáa mín ɓio síi. Mi wé kònbi mín, à dé mí sòobéɛ mu yi. ¹¹ Mi ca mi kuio o Nùh̄sɔ tonló sáró yi, mi yí dí parí, à wé mu lè mí sɪa ɓúenɓúen. ¹² Mi wé zámaka ɓio mi dó mi sɪa wee lòní ɓio yi. Mi wé h̄l mi sɪa le lònbee p̄ah̄, à wé fio le Dónbeen̄i yi f̄ɛɛɛ. ¹³ Mi wé séen̄i mín zàwa lè mín h̄inni kèrèt̄ɛwa làa ɓio ɓa màkóo wi yi. Bia wee làa mi wán á mi wé ɓua sese.

¹⁴ Mi wé fan mu bè-tentewà à na bia wee beé mi lò yi, mi wé fan ɓɪn̄, ká mi wé yí dánkání ɓa. ¹⁵ Bia wé wee zámaka, à mi zámaka làa ɓa. Bia wé wee wá, à mi wá làa ɓa. ¹⁶ Mi wé mí yilera làa dà-kéní. Mi wé yí yòoní mítén, ká mi wé liiní mítén, à tà páan̄i lè ɓa n̄i-khenia. Mi yí wé mítén làa bè-zūn̄min̄i ɓànsowà.

¹⁷ Yia wé wó khon làa mia, à mi yí wé yí khe lè ɓànsɔ. Mi wé wé mu tentemu lè ɓa nùpua ɓúenɓúen. ¹⁸ Ká mu dà wee wé, à mi sòobá mítén, à ho h̄ɛr̄à k̄ɛn̄ min̄én lè ɓa nùpua ɓúenɓúen p̄ah̄, ká ho ɓàn yáaró yí lé mia. ¹⁹ Min̄én na á ï wa làa sòobéɛ, mi wé yí d̄i yúaa mitén, ká mi dé mu le Dónbeen̄i n̄i yi. Mu bon, ɓio kà lé ɓio túara le Dónbeen̄i ɓion̄i v̄uah̄ yi: «H̄a yúaa d̄iró ɓio s̄a m̄i. Yia ko làa ɓio na, á ï wé mu lè ɓànsɔ, lé ínén Nùh̄sɔ Dónbeen̄i ɓia mu.»* ²⁰ Mu pá ɓin̄ia túara: «Hen ká ũ zúkúso le h̄ini wee ɓúe, à ũ na mu ɓio wo yi le o dí. Ká le ju-h̄ání dà a, à ũ na mu jum̄u wo yi le o ju. Ká fo wee wé kà, á mu ù k̄ɛn̄ lòn donfúaa á fo wee khá bè ɓànsɔ juh̄ wán.»† ²¹ Mi yí le mu bè-kora yí pànká mi wán, ká mi wé wé mu bè-tentewà à yiráa ho pànká mu wán.

13

Ho pànká ya-díwá lé le Dónbeen̄i ɓàrà ɓa

¹ Ba nùpua ɓúenɓúen ko ɓa wé bè ho pànká ya-díwá ɓion̄i yi. Pànká ya-díwá yí dà máa k̄ɛn̄ ká le Dónbeen̄i yí n̄on mu n̄i. ² Lé ɓɪn̄ n̄on ká ȳia p̄á ɓa ɓio, se ɓànsɔ p̄á le Dónbeen̄i ɓio na le ɓò. Ká ȳia wee wé ɓɪn̄ se o wee síin̄i mí juh̄ mítén. ³ Yia wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o z̄ón ho pànká ya-díwá. Ká ȳia wee wé mu bè-kora wón ko ò o z̄ón ɓa. Hen ká fo wi à ũ wé yí z̄ón ho pànká ya-díwá, à ũ wé wé mu bè-tentewà, á ɓa wé è wíoka ũ yèni. ⁴ Mu bon, ho pànká ya-díwá lé le Dónbeen̄i ton-sáwá ũ séen̄iló ɓio yi. Ɛɛ ká ũ ɓèn wee wé mu bè-kora, à ũ z̄ón, lé ɓio le Dónbeen̄i n̄on ho w̄oh̄ ɓa yi à ɓa bé ɓia wee wé mu

* 12:19 Mi loñ Lándá zéeniló v̄uah̄ (Deutéronome) 32.35 † 12:20 Mi loñ Wáhio v̄uah̄ (Proverbs) 25.21-22

bè-kora. Hen ká 6a wee bé 6ànso, se lé le Dónbeenĩ tonló na le kàràfáa 6a yi á 6a wee sá, à zéení làa yia wee wé mu le le Dónbeenĩ sli wee cí 6ànso yi. ⁵ Lé bũn n̄n ó o n̄pue ko ò o wé wé b̄io ho p̄anká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeenĩ sli yi cí a yi, à mún wé bè mu yi lé b̄io ó o zū le bũn lé b̄io térénna.

⁶ Lé bũn b̄io yi á mi mún ko mi wé sàánínáa ho l̄anpó. Lé b̄io le Dónbeenĩ lé ðio kàràfáa ho tonló mu 6a yi le 6a sá ho sese. ⁷ Mi ko mi na b̄io n̄pue na yi, à mi na mu wo yi: Yia b̄io lée l̄anpó, à mi sàání ho wo yi. B̄io ko mu sàání ho p̄anká ya-díwá yi à mi sàání mu. Yia mi ko mi k̄nbi, à mi k̄nbi o. Yia ko làa hézání, à mi hézón wo.

Yia wa 6a n̄pua se 6ànso bò le Dónbeenĩ l̄andá yi

⁸ Mi yi le kee búí keĩ mia. B̄io ko mu keĩ mia l̄on kee féee lé mi waímínló. Yia wa mín zàwa lè mín h̄inni, se wón wee wé b̄io ho l̄andá le o wé binbirĩ. ⁹ Mu bon, hã l̄andáwá na kà á mi zū: «Yí wé hã-fé tàá bá-fé. Yí búie n̄pue. Yí ɲuaa b̄io. Yí le ũ ȳio lé mi ninza b̄io.»* H̄ón l̄andáwá so làa h̄ia ká búenb̄uen á ɲii wee sí le b̄ionĩ dà-kéní na kà yi: «Waĩ mi ninza làa b̄io á fo waráa ũten b̄io síi.» ¹⁰ Yia wa mí ninza binbirĩ á máa wé b̄io na yí se làa wo. Yia wa mí ninzàwa se wón wee wé b̄io ho l̄andá le o wé binbirĩ.

Mi wa 6ua waten sese à l̄onínáa o Krista 6uenl̄ó

¹¹ Mi wa wé làa bũn, s̄onkú b̄io mi yàá zū ho p̄ahũ na wa wi yi síi. Ho p̄ahũ ð̄n à mi fání mí ȳio. Mu bon, hã làa na kà wán á ho k̄n̄iló w̄aa s̄uaráa làa wen á po p̄ahũ na wa 6úa wa siadéro o *Krista yi ɲuhũ. ¹² Ho tá ní-k̄ia, hen làa c̄inú ká ho ò tí. Awa, á mi w̄aa le wa día hã wárá búenb̄uen na wee wé le t̄ibirí yi. Mi wa lá mu khoomu tonló s̄ia à sáráa. ¹³ Mi wa 6ua waten sese l̄on n̄pua na wi mu khoomu yi b̄io síi. Mi yí wa dé waten ho d̄and̄inl̄ó lè ho ɲa-ɲunl̄ó yi. Mi yí wa dé waten ho bá-fénl̄ó lè ho hã-fénl̄ó yi, à yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten hã fio lè le yandee yi. ¹⁴ Mi le o N̄uh̄so Yeesu Krista b̄io à keĩ mia. Mi yí día le b̄io mí s̄ia wee vá yi na yí se à yí p̄anká mi wán, à mi wé wé b̄io sí mia.

14

Mi wé yi c̄iti mín ð̄n̄l̄ó b̄io yi

¹ Yia siidéro yí f̄ará yí t̄ina sese le Dónbeenĩ yi á mi wé z̄ur̄ guaró, à wé yí w̄aaní b̄io ó o wee leéka. ² Làa b̄io síi á 6a búí wee leéka le mi dà mu bè-d̄inii búenb̄uen wé è dí, èe ká 6a búí na siadéro le Dónbeenĩ yi á yí f̄ará yí t̄ina sese bán b̄en lé ho ð̄n-poni mí ð̄n 6a wee dí ká hã taa níi ló. ³ A yia wee dí mu

* 13:9 Mi loĩ Léró v̄uahũ (Exode) 20.13-17; L̄andá zéeníl̄ó v̄uahũ (Deutéronome) 5.17-21; Lení v̄uahũ (Psaumes) 19.18

bè-dínii búenbúen yí ko ò o zùan̄ yia yí máa là hã taa yi. Làa bũn sii, á yia yí máa là hã taa mún yí ko ò o cítí yia wee dí mu bè-dínii búenbúen, lé bĩo le Dónbeenĩ mún tà wón bĩo. ⁴ Ûnén lé o yén á à cítíráa o ñĩ-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se 6a ñuhũso lé yia á à fεε mu tũia. O yaa à wé á mu ù wé se, lé bĩo ó o Ñuhũso pánká wi dà à séení a.

⁵ O búii cǎn á hã wizoonĩ ñúná wi po mín. Εε Κά a búii cǎn á hã wizoonĩ búenbúen lée dà-kení. Mi ñĩ-kení kení ko mi láa bĩo mi wee leéka yi mu dǎní yi. ⁶ Yia le hã wizoonĩ ñúná wi po mín wee wé mu o Ñuhũso bĩo yi. Yia 6èn wee dí mu bè-dínii búenbúen wón mún wee wé mu o Ñuhũso bĩo yi. Mu bon, o wee dé le Dónbeenĩ bǎrákà mí bè-dínii bĩo yi. A yia wee dí ho zen-6uahó bĩo mí dòn wón mún wee wé mu o Ñuhũso bĩo yi. Wón mún wee dé le Dónbeenĩ bǎrákà. ⁷ Mu bon, wa tǎhũ á yia mukǎnĩ wi míten bĩo yi wón mía, á yia á à hí míten bĩo yi wa tǎhũ wón mún mía. ⁸ Hen ká wa yĩo wi lua, se lé o Ñuhũso á wa yĩo wi lua bĩo yi. Ká wa húrún, se lé o Ñuhũso á wa mún húrún bĩo yi. Awa, á hǎrĩ wa hí loo, à wa yĩo wé lua loo, se wa bĩo pá sǎ a Ñuhũso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrún á vèera bèra a na ò o wé bia húrún làa bia yĩo wi lua Ñuhũso. ¹⁰ Ká ùnén, lée webio ñon á fo wee cítíráa mĩn za tǎá mĩn hĩnló? A ùnén 6èn, lée webio ñon á fo wee zùan̄nǎa mĩn za tǎá mĩn hĩnló yi? Wa búenbúen khĩi ðĩn Le Dónbeenĩ yahó á le è cítí. ¹¹ Mu bon, bĩo ká lé bĩo túara le Dónbeenĩ bionĩ vǎahũ yi:

«Ìnén Ñuhũso á wi fεεε.

Ho ðĩmĩná ñupua búenbúen

á à fǎrá mí ñonkóñúná wán ñ yahó,

6a búenbúen á à bĩo le ñ lé le Dónbeenĩ bĩo bon.»*

¹² Làa bũn sii, á bĩo wa ñĩ-kení kení wó á wa ko wa zéení na le Dónbeenĩ yi.

Yi dé mĩn za tǎá mĩn hĩnló bè-kora wéró yi

¹³ A mi wǎa yí le wa wé cítí mín. Bĩo ká lé bĩo á mi le mu kεnĩ mi yiwa: Mi yí wé bĩo búii na à dé mĩn za tǎá mĩn hĩnló kèrɛtɛ mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ I páaníló là a Ñuhũso Yeesu bĩo yi, á ñ zũ mu, á mún láa mu yi le mu bĩo búenbúen wee ce le Dónbeenĩ yahó. Εε ká a búii wee leéka le mu búii yí máa ce, se mu 6èn yí máa ce 6ǎnso cǎn. ¹⁵ Ká mĩn za tǎá mĩn hĩnló lò hĩa wee be ùnén bè-dínii bĩo yi, se fo wǎa yí máa zéení le fo wa a. Yí wé bèra a na à mĩn za tǎá mĩn hĩnló na ó o *Krista húrún bĩo yi à hĩa vĩ ùnén bè-dínii bĩo yi. ¹⁶ Bĩo se minén cǎn á yí ko mu wé à 6a ñupua wé bĩnĩ bĩo mu bè-kohó bĩo mi dǎní yi. ¹⁷ Mu bon, le Dónbeenĩ bá-zǎmu bĩo yí máa zéení bè-dínii tǎá bè-ñunii bĩo. Mu lé ho térénló, lè ho hérérà, lè hã zǎmakaa na le Dónbeenĩ

* 14:11 Mi loĩ Ezayii vǎahũ 45.23

Hácírí wee na. ¹⁸ Yia wee sá a Krista tonló làa bñn bño síi wón bño á à wé sí le Dónbeenĩ yi, á ba nùpua mún ò tà a bño.

¹⁹ Awa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bño á à dé ho hээрà wa pàahũ, làa bño wa ñi-kéní kéní ì wé á wa siadéro le Dónbeenĩ yi á à wíoka à dé wán. ²⁰ Yí loñ mu bè-dínii yi à yáaráa le Dónbeenĩ tonló. Mu bon, mu bño búenbúen dà wee dí. Εε ká mu bè-dínii na à wé á mi ninza à wé mu bè-kohó bñn yí se. ²¹ Bño se, lé ũ khí mu bño búenbúen na dà à dé mñn za tàá mñn hñló mu bè-kora wéro yi. Hàrí mu wé taa, tàá ðivén puló, tàá bè-vio. ²² Le siidéro na fo yú mu bño mu dání yi ũ bua ũ dòn le Dónbeenĩ yahó. Yia síi yí máa kán wo bño á bñnso wee bua le mñten dání yi, wón ñúhũ sí. ²³ Ká yia síi wee kán wo o bè-dínii búí dání yi, se wón bñnso ñúhũ sú, lé bño ó o yí máa wé mu à héha le mí siidéro le Dónbeenĩ yi. Bño léé bño na yí máa wé héha le le siidéro le Dónbeenĩ yi, bñn léé bè-kohó.

15

Wa ko wa wé hĩ wa sía

¹ Warén na siadéro le Dónbeenĩ yi fàrá tina ko wa wé hĩ wa sía bña siadéro yí fàrá yí tina bño yi. Wa yí ko wa wé wé bño sí wén. ² Wa ñi-kéní kéní ko wa wé wé bño sí wán zàwa le wán hñnni yi, na à séení ba, bèra a na à ba siadéro le Dónbeenĩ yi va le ho yahó. ³ Mu bon, o *Krista yí wó bño sí a yi, bñeé. Bño ká lé bño bía le Dónbeenĩ bíoní vñahũ yi: «Hã bín-kora na ba nùpua bía ññn ùnén Dónbeenĩ yi lé ñnén á hã bía ññn yi.»* ⁴ Le Dónbeenĩ bíoní vñnna na túara hàáni búenbúen túara bèra a na à hã kàran wén, à wa dàñ hĩ wa sía, à sía wé hereka. Lé bñn wee na à wa dàñ dé wa sía lòoní bño le Dónbeenĩ dó mí ñii le mí ì wé. ⁵ Le le Dónbeenĩ na le sí-hñlè le le sí-hebúee wee lé cón à wé à mi wé wíoka ñí mñn yi, làa bño ó o Yeesu Krista le mu wéráa. ⁶ Lé bñn ò na ká mi búenbúen á à wé le ñii dà-kéní, á à dérää ho cùkú le Dónbeenĩ yi, dén na lé wa ñúhũso Yeesu Krista bñn Maá.

⁷ Awa, á mi cén wé tà mñn yi làa bño ó o Krista tàráa mia bño síi à dérää ho cùkú le Dónbeenĩ yi. ⁸ O Krista bñeé wó ba *zúifùwa ton-sá, á tírarää bño le Dónbeenĩ dó mí ñii le mí ì wé è na bñn maáwà yi ñii à zéení le ká le Dónbeenĩ bía bño na à le máa lé mu món. ⁹ O Krista mún bñeé wó á bña yínññ ba zúifùwa wee dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi le hii bño yi, làa bño mu túararáa le Dónbeenĩ bíoní vñahũ yi ká síi:

«Lé bñn te bño á ì wé è sío

á à khòonínaa fo hã sífwà nùpua tñahũ.»†

¹⁰ Mu mún túara:

«Sífwà nùpua,

* 15:3 Mi loñ Lení vñahũ (Psaumes) 69.10 † 15:9 Mi loñ Samuwéle ñín-yání vñahũ 22.50

mi páaní zámaka lè le Dónbeenĩ nĩpomu.»†

11 Mu mún bĩnía túara:

«Dímíjǎ kǎna búenbúen nùpua,
mi khòoní a Núhũso,
sǐwà búenbúen nùpua,
mi zéení a beemu.»§

12 Le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero *Ezayii mún bía bĩo kà:

«Nùpue búí á à lé o Zesee zĩ-jũhũ nùpua tǎahũ
á à dí hǎ sǐwà nĩpomu yahó,

á mu nĩpomu mu mún ò dé mí sǐ wo yi.»*

13 Le le Dónbeenĩ na wee wé à mi dé mí sǐa lòní bĩo le dó mí jii le mí ì wé, à wé à mi keń ho héerà lè hǎ zámakaa na jii mǐa yi mi siadéro le yi bĩo yi. Lé bũn ò na ká le Dónbeenĩ mu Hácírí pánká yi, á mi ì dàń ò dé mí sǐa làa sòobéε á à lòní bĩo le dó mí jii le mí ì wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

14 Wàn zàwa lè wàn hĩnni, ínén ì beere láa mu yi le mu bè-tentewà wéro bĩo wi mia làa sòobéε. Bĩo mi ko mi zũn á mi zũ búenbúen, á dà wee zéení mín. 15 Bũn jǎn pá yí hò bĩo á ì bĩnía leékaa mia ho vǎahũ na ká lara búí yi làa bĩo mi zũ vó, á yí titikaa mu bĩo yi. I wó mu lé bĩo le Dónbeenĩ lè mí sǎamu 16 á wó á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá bǐa yínǎn 6a *zúifùwa bĩo yi. Le Dónbeenĩ tonló na á ì wee sá lé le bín-tente na á ì wee bue, bèra a na à le Hácírí pánká yi à bǐa yínǎn 6a zúifùwa wé lòn hǎmu na bĩo sǎ le Dónbeenĩ yi, á bĩo sí le yi. 17 I páaníló là a Krista bĩo yi, á ì sǐi wan le Dónbeenĩ tonló na á ì wee sá bĩo yi. 18 Mu bon, bĩo á ì wee hení ì sǐi bĩo á yínǎn bè-veere ká mu yínǎn bĩo ó o Krista dǐn ì wán á wó. O Krista dǐn ì wán á ì wee wé à bǐa yínǎn 6a zúifùwa tà le Dónbeenĩ bĩo. O wó mu lè ì bioní, lè ì bè-wénia, 19 lè mu yéréké bĩowa lè mí sǐwà, le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi. Lé làa bũn á ì bueraráa o Krista bín-tente, à dǐn ho Zeruzalεemu lóhó yi à vaa búe ho Ilirii kǎhũ yi.† 20 Ká bĩo dà-kéní na kera ì sǐi yi, lé à ì bue le Dónbeenĩ bín-tente hǎ dǎa na nùpua dǐn yí jǎ a Krista bĩo yi, bèra a na à nùpue hǐa yí bĩo le ì wee so a búí zĩ jũhũ na ó o bàrá wán. 21 I wó mu á héhaa làa bĩo le Dónbeenĩ bioní vǎahũ bía:

«Bìa na 6a dǐn yí buera a bĩo yí nǎn yi

á à mi a,

bǐa dǐn yí jǎ bĩo búí o dǎnĩ yi

á à zũn o bĩo yara.»†

O Poole wee bĩo mí khũio varó bĩo

† 15:10 Mi loń Lándá zéeníló vǎahũ (Deutéronome) 32.43 § 15:11 Mi loń Lení

vǎahũ (Psaumes) 117.1 * 15:12 Mi loń Ezayii vǎahũ 11.10 † 15:19 Ho Ilirii:

Ho lé ho Oroomu kǎhũ sǎn-kéní búí. † 15:21 Mi loń Ezayii vǎahũ 52.15

22 Lé bñn lá wee hè mi ñon á ï ðìn yí buararáa mi cñn. 23 Εε κά há laà na kà wán á bio á ï lá ko à ï wé bñn á jii wáa tun. Mi búεεkíró bio bènñn wi miñ miana. 24 I wi à ï va ho Esipaape. Κά ï yú wee va bñn, jún-sí á ï buée búεεkí mia. Mu bon, ï wi à ï buee mi mi wán à khíñáa, à mi séení mi à ï ðàn varáa hón kōhũ so. Κά ï màhá buée wé wizooní bio yen mi cñn á à khíñáa. 25 Κά há laà na kà wán á ï ï va ho Zeruzalεεmu, á vaá séení bña bio sã le Dónbeení yi bñn. 26 Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kãna kèrètíewa á mu ló sía yi le mí ï cá le wárí á à séeníáa ho Zeruzalεεmu kèrètíewa kuure nùpua búí na lé ba ñi-khenia. 27 Lé barén mítén leékaa mu. Εε κά lé ho túiá le ba mí mí, á ba ko ba séení ba. Lé bio á hñn kãna so kèrètíewa yínóñ *zúífùwa, à ho Zeruzalεεmu kèrètíewa na lé ba zúífùwa màhá pá tà séeníá ba lè le Dónbeení bio. Awa, á barén bèn mún ko ba séení bán lè mí ñii bio. 28 Κά ï yú le wárí mu dó ho Zeruzalεεmu kèrètíewa ñii yi, á ï buée lé lè mi cñn á à varáa ho Esipaape kōhũ. 29 I zū le κά ï wee buen mi cñn, á ï buen là a *Krista bè-tentewà cèera na ó o wee wé lè ba nùpua.

30 Wàn zàwa lè wàn hñni, mi páaní ca mi kuio làa mi, à wé fio le Dónbeení yi ï bio yi. Bñn lé bio á ï wee cà mi cñn wa páaníló là a Núhũso Yeesu Krista, lè le waminí na le Dónbeení Hácírí wee dé wen bio yi. 31 Mi wé fio, bèra a na à ï kãní ho *Zudee kōhũsa na yínóñ ba kèrètíewa ñii yi. Mi mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzalεεmu kèrètíewa vaa tà le séení na á ï ï bua vaá na ba yi bio lè le sí-wεε. 32 Κά mu wó kã síi, κά le Dónbeení tà á ï buen mi cñn lè há zãmakaa, á buée vñnka mi cñn. 33 Le le Dónbeení na wee wé à wa kerí ho héeerà yi à kerí lè mi búenbúen. *Amiina!

16

Le tèní

1 I wee tonka a Febe mi cñn, wón na lé wàn hñnló mu kèrètíemu ðání yi, na wee sá le Dónbeení tonló ho lóhó na ba le Sãkeree yi. 2 Κά a buée ðñn mia à mi bua a sese o Núhũso yèni yi. Mi bua a làa bio á bña dó mí sía le Dónbeení yi wee buaráa mín bio síi. Mi wé séení a bio léé bio na ó o màkóo wi mia yi. Orén mí bæere séeníá ba nùpua cèrèε, sònkú ñén.

3 I wee tèní a Piriisiye là a Akilaasi yi, bán na làa mi páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. 4 Ba zàanía mí mukání á kãñanáa mi. I yi yí ðà máa sà bñn yi. A ba kèrètíewa na yínóñ ba *zúífùwa mún yiwa máa sà mu yi. 5 Ba kèrètíewa na wee kúee mín wán bàn zii á ï mún wee tèní yi. I wee tèní wàn bñnlo na ba le Epayinεεte yi. Wón lé o nín-yání nùpue na dó mí síi o Krista yi ho Azii kōhũ yi. 6 I wee tèní a háa na ba le Mari yi, wón na séeníá mia làa sòbée. 7 I wee tèní a

Andoronikuusi là a zūniasi yi. Ba làa mi lée sīí kéní, á 6a mún kera ho kàsó yi làa mi. Ba lé o Krista tonkarowà na bīo jūhū wi làa sòobéé. Ba tà a Krista bīo á dú ínén yahó.

⁸I wee tēení a Anpiliatuusi yi, wón na á ĩ wa làa sòobéé wa páaníló là a Núhúso bīo yi. ⁹I wee tēení a Uubēn yi, wón na làa wēn páanía wee sá a Krista tonló, á wee tēení a Sitakiisi yi, wón na á ĩ wa làa sòobéé. ¹⁰I wee tēení a Apelēesi yi, wón zéénia le mí dó mí sīi binbirí o *Krista yi. O nīi na 6a le Arisitobuule lè mí zii nùpua á ĩ wee tēení yi. ¹¹O Herodion, yīa lé ho sīí kéní làa mi á ĩ wee tēení yi. I wee tēení a Naasiisi zīi nùpua yi, bán na dó mí sīa o *Krista yi. ¹²I wee tēení a hāa na 6a le Tirifēena làa yīa 6a le Tirifooze yi. Ba wee sá a Núhúso tonló làa sòobéé. Wàn bónlo hāa na 6a le Pēesiide á ĩ wee tēení yi. Wón mún sá a Núhúso tonló làa sòobéé. ¹³I wee tēení a Urufuusi yi, wón na bīo jūhū wi làa sòobéé o Krista tonló sáró yi. Bàn nu á ĩ wee tēení yi. O mún lé ínén wàn nu. ¹⁴O Asenkiriite, là a Filekon, là a Hēemeesi, là a Patorobaasi, là a Hēemaasi, lè wàn zàwa kèrètīewa na páanía wi làa ba, bán búenbúen á ĩ wee tēení yi. ¹⁵O Filolooki là a Zulii á ĩ wee tēení yi. I wee tēení a Nēree lè mín hínló yi, á wee tēení a Olenpaasi yi, làa bīa búenbúen na dó mí sīa o Krista yi, na páanía wi làa ba á ĩ wee tēení yi.

¹⁶Mi tēení mín yi lè le kónbii tēení. Ba kèrètīewa kuio búenbúen wee tēení mia.

Le zééní na ó o Poole non

¹⁷Wàn zàwa lè wàn hinni kèrètīewa, bīo á ĩ hení á à na mia lé bīo ká: Mi pa miten bīo 6a nùpua na wee dé ho sankaró 6a kèrètīewa kuure yi. Ho kàránló na mi yú á 6a pǎ bīo, à 6a wee kàrán mia làa bè-veere á à vīinínáa mia. Mi pǐ 6a bīo, ¹⁸lé bīo 6a nùpua mu sīi á wa Núhúso na lé o *Krista tonló sáró bīo yí here cón. Bīo bīo here 6a cón lé 6a dío bīo. Ba wee bīo hā bín-sīa à vīinínáa bīa yí máa dán zūn le sabéré lè ho tūiá poni à hueeka mín yi. ¹⁹Mu bon, 6a nùpua búenbúen zū bīo mi wee tà béráa bīo ó o Núhúso wee bīo yi. Lé bún non á ĩ sīi wannáa mi bīo yi. Eε ká ĩ mǎhǎ wi à mi wé mu bè-zūnminí bǎnsowà binbirí à wé wéráa bīo se. I wi à mi ce, à wé yí wé mu bīo na yí se. ²⁰Hen làa cīinú ká le Dónbeení na lé ho hēerà bǎnso á à yáa o Satāni pǎnká, á à dé o mi zení tá.

Le o Núhúso Yeesu wé mí sǎamu làa mia!

²¹O Timotee, yīa làa mi páanía wee sá ho ton-kéní á wee tēení mia. O Lisiyuusi là a Zasōn là a Sosipateere, bán làa mi lé ho sīí kéní á mún wee tēení mia.

²²Inén TēetiYuusi* na túara a Poole jī-cúa á mún wee tēení mia wa Núhúso na wó á wa lé le dà-kéní yèni yi.

* 16:22 O TēetiYuusi: O TēetiYuusi hīa lé o kèrètīe vān-túaro. Lé orén ó o Poole fēera mí jī-cúa non yi ó o túara.

²³ O Kayuusi, yĩa á ĩ làara wán mún wee tɛɛní mia. Lé wón zĩ á 6a kèrètɛwa wee kúee mín wán yi. Ho lóhó wén-bàrálo na 6a le Erasiite, wón lè wàn za Kaatuusi á wee tɛɛní mia. ²⁴ [Le wa Núhũso Yeesu Krista à wé mí sãamu lè mi 6úen6úen. *Amiina!]

Mi wa khòoní le Dónbeenĩ mí dòn

²⁵ Mi wa khòoní le Dónbeenĩ. Lerén lé dño dà à wé, á mi siadéro le yi á à fàrá à tĩn. Le è wé mu le bín-tente na bño ciran o Yeesu Krista, dño á ĩ wee bue pànká yi. Lé dén bín-tente so á le Dónbeenĩ wee dñn wán zéenináa mí bño na lá sà yi hã lúlúio zànzàn. ²⁶ ƐƐ ká hã laà na kà wán, á mu wãa ló mu khoomu yi wéréwéré le Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowà vɔnna na 6a yáania túara pànká yi. Lé le Dónbeenĩ na wi fɛɛɛ á nɔn dén jii so bán yi le 6a túa mu, bèra a na, à hã sǐ-viò nùpua zūrĩ le, à dé mí sĩa le yi, à wé bè le bioní yi.

²⁷ Le le Dónbeenĩ na mí dòn lé mu bè-zūrĩminĩ 6ànso, à yí ho cùkú fɛɛɛ, o Yeesu *Krista pànká yi. *Amiina!

Ho nin-yání vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Korɛnte kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

Le Dónbeení tonló lé o Poole óúakáa ho ho Korɛnte lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kùure lè mí pīina bīo hèzín (Bè-wénia 18.11).

Ho Korɛnte hía lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. A mu lùnkáa o Poole yilera. Lé bŭn te bīo ó o túararáa hā vōnna nɔn óa kèrètíewa kuure na wi bín yi, à óa zŭn bīo óa à óua lè mítén.

O óúa ho Korɛnte kèrètíewa kuure yi: Le ho sankamínló à óa khí yi à día mu koomu wára (1–5). Ba tŭiáwà fɛɛró làa bīo óa wé è óua lè mítén ó o zéénia yara làa ba (6).

Bīo óa túakaa bīo làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muiní taa, o Yeesu dínló, le Dónbeení Hácírí bè-hānii na le wee na, lè óa nī-hía vèeró bīo (7–15).

O Poole vūahú vaa véenii, ó o bía ho Zeruzalɛmu kèrètíewa nī-khenia séeníló bīo, bŭn món, ó o tɛénia óa yi (16).

Le tɛenii

¹⁻² Inén Poole na le Dónbeení lè mí síi bīo á léra à ĩ wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho vūahú na kà. Inén lè wàn za Sositéna á wee tɛení minén kèrètíewa kuure na wi ho Korɛnte lóhó yi, minén na le Dónbeení ceéra à mi bīo sí le yi mi páaníló là a Yeesu Krista bīo yi. Le hueekaa minén làa bīa búenbúen na wee ve wa Nŭhŭso Yeesu Krista mu yèni hā lùà búenbúen yi, à mi wé óua miten làa bīo le Dónbeení síi vá yi. O Krista mu lé wa búenbúen Nŭhŭso. ³ Le wàn Maá Dónbeení, là a Nŭhŭso Yeesu Krista à wé mu sāamu làa mia à na ho h́éerá mia.

O Poole wee dé le Dónbeení b́arákà

⁴ I wee dé le Dónbeení b́arákà f́ééé mi bīo yi, lé bīo le wó mu sāamu làa mia mi páaníló là a *Krista Yeesu bīo yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mi páaníló là a Nŭhŭso á nɔn mi yúráa le Dónbeení bè-hānia lè mí síwà búenbúen, s̀nkú le Dónbeení b́ioní bueró lè le Dónbeení b́io zŭnló, ⁶ lé bīo ó o Krista bín-tente na zéénia nɔn mia á mi tà bīo làa s̀obéé. ⁷ Lé bŭn te bīo le Dónbeení bè-hānii óúí á yí f́óoraráa mia, minén na wee lóoní ho páahú na wa khíi mi wa Nŭhŭso Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeení lé d́io á à sí mia á à d́íní f́úaa mu véenii, à wékhe bīo yí m̀í léé mia wa Nŭhŭso Yeesu Krista buen ǹonzoñ. ⁹ Lerén mí b́éere von mia

à mi wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Núhúso. Hen ká le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé bïo na, à le wé mu.

Ba kèrètíewa jì-cúa yí maa fè mìn

¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, í wee yanka mia wa Núhúso Yeesu *Krista yèni yi, le mi wé le jii dà-kéní. Mi yí tà le ho sankaró à zo mi p̄ahú. Mi wé mi yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, í wee bío kà sii lé bïo 6a nùpua 6úi na wi o Kulowee cón á 6ueé bía n̄on mii le hã fio wi mi p̄ahú. ¹² Bïo n̄on á ì bíaaráa b̄n lé bïo mi 6úen6úen jì-cúa wi mìn júná yi. O 6úi le mínén bò a Poole yi, ká a 6úi 6èn le mínén bò a Apoloosi tàá o Piere yi. O 6úi wón 6èn le mínén bò a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yia húrun ho *kùrùwá wán mi bïo yi le? Lé o Poole yèni á 6a bátízéaràa mia le? ¹⁴ Í yàá wee dé le Dónbeení b̄arákà, lé bïo ká mu yín̄on o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi n̄i-kéní 6úi á ìnén yí bátízera. ¹⁵ O o 6úi t̄n wãa à lé wen ká a bío le mí bátízera lè í yèni. ¹⁶ Mu bon, í lá le ì n̄onsã. Í mún bátízera o Sitefanaasi lè mí z̄i nùpua. Bán ní ló, á ì wãa ka le í yí b̄nía yí bátízera a 6úi mi c̄n. ¹⁷ O Krista yàá yí tonkaa mi le í bátízé nùpua. B̄ueé. O tonkaa mi, bèra a na à ì bue le b̄n-tente à na 6a yi. O le í bue le ká í yí wé mu lè mu bè-z̄úrminí b̄oní. Ká í wó mu làa b̄n, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á b̄hée maa kéí.

Le Dónbeení p̄anká lè le bè-z̄úrminí bïo

¹⁸ Mu bon. B̄ia lá mu húmú w̄hú c̄n, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bïo zééníló lé mu b̄ónbúmu. Eε ká warén na lá ho k̄n̄íló w̄hú c̄n, á mu wee zééní le Dónbeení p̄anká. ¹⁹ Bïo ká lé bïo túara le Dónbeení b̄oní v̄uahú yi:

«Mu bè-z̄úrminí 6̄ansowà bè-z̄úrminí á ì khii 6úe j̄uhú.

B̄ia le mí z̄u mu bïo bïo na 6a z̄u á ì khii pí bïo.»*

²⁰ Ká mu wó kà sii, á léé webio á mu bè-z̄úrminí 6̄ansowà, làa b̄ia z̄u hã làndáwá, lè ho ðímíjá na ká b̄n-z̄úr̄lowà wãa dà a bío? Le Dónbeení zéénía mu le ho ðímíjá bè-z̄úrminí léé b̄ónbúmu. ²¹ Ho ðímíjá nùpua lè mí bè-z̄úrminí hácírí á yí dàina yí z̄una le Dónbeení le bè-z̄úrminí wárá na á le wee wé yi. Lé b̄n n̄on á warén b̄oní na wa zéénía na ka lòn b̄ónbúmu bïo, á le Dónbeení ð̄n wán á k̄n̄ianáa b̄ia tà le yi. ²² Ba *z̄uífùwa wi à 6a mi mu yéréké b̄iowa na wee zééní le Dónbeení p̄anká. A b̄ia yín̄on 6a z̄uífùwa bán 6èn lé mu bè-z̄úrminí á 6a wee cà. ²³ Eε ká warén bán lé o Krista na 6a 6úaa ho kùrùwá wán bïo á wa wee bue. B̄n lé bïo wee 6ooní 6a z̄uífùwa yi, á b̄ia 6èn yín̄on 6a z̄uífùwa c̄n, á mu lé mu b̄ónbúmu. ²⁴ Eε ká bán na le Dónbeení hueekaa c̄n, à 6a wé

* 1:19 Mí loñ Ezayii v̄uahú 29.14

zúífùwa tàá 6a yí wé zúífùwa, bán zū le o Krista wee zéení le Dónbeení pànká lè le bè-zūrminí. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeení bïo na 6a nùpua le mu lé mu bǎnbúmu, bǎn dà 6arén bè-zūrminí wán. A bïo 6a nùpua le mu lé mu yídàmu le Dónbeení cǎn, bǎn dà 6a nùpua pànká wán.

²⁶ Wàn zàwa lè wàn hǎnni, mi loń mu sese. Minén na le Dónbeení hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu lè 6a nùpua dǎní yi, á 6a bè-zūrminí 6ànsowà, lè ho pànká 6ànsowà, lè hǎ zǐ-ǵúná nùpua na bio se, á yí boo mi tǎahú. ²⁷ Εε ká le Dónbeení màhǎ dǐn bïo ho dímǐǵása le mu lé mu bǎnbúmu wán, á zéeníanáa le mu bè-zūrminí 6ànsowà bïo ǵúhú mía. Le dǐn bïo ho dímǐǵása le mu lé mu yídàmu wán, á zéeníanáa le bǐa pànkáwá wi bïo ǵúhú mía. ²⁸ Le hueekaa bǐa ho dímǐǵása wee loń dà wán, bǐa lé 6a nǐ-kǎamáawa na bïo ǵúhú mía, bèra a na à bïo 6a le mu bïo ǵúhú wi, à bǎn wé mu bè-kǎamáa. ²⁹ Lé bǎn nǎn á nùpue yí dà máa khòn le Dónbeení yahó. ³⁰ Le Dónbeení wó á wa páanía là a Yeesu Krista. Lé bǎn nǎn á wa yúráa mu bè-zūrminí binbirí na ló le cǎn. Mu lé o Krista mu á wa dǐn wán á wóráa 6a nùpua na téréna le Dónbeení yahó. Lé orén wó á wa bïo sǎ le Dónbeení yi. Lé orén kǎnía wen. ³¹ Lé bǎn bïo yi á le Dónbeení bióní vǎahú á mu túara yi kà síi: «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bïo ó o Núhúso wó bïo yi.»†

2

Bïo ó o Poole buera ho Korénte yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hǎnni, bïo á ínén í beere 6uara mi cǎn á 6ueé zéenía le Dónbeení bïo na sà yi làa mia, á í yí bía làa mia làa bióní na kokókaa. Mu mún yínǎn ho dímǐǵá bè-zūrminí bióní á í bǐaráa làa mia. ² Ho pǎahú na á í wi làa mia, á bïo á í lá wi á í zéení làa mia yínǎn bè-veere búí ká mu yínǎn o Yeesu *Krista bïo, o Yeesu na 6a búaa ho *kùrùwá wán. ³ Ho pǎahú na í 6uara mi cǎn ká í pànká mía, á le zǎnii wi yi. ⁴ Í bióní làa bïo á í kàrána lè 6a nùpua á wi mí dòn lè ho dímǐǵása dǎn-sǐa bióní na 6a wee bïo à 6úeráa 6a nùpua ǵúná. Ká mu lé le Dónbeení Hácírí pànká á zéení mu làa mia le bïo á í bía á bon. ⁵ Lé bǎn nǎn á mi sídéró le Dónbeení yi á yí fǎrá 6a nùpua bè-zūrminí wán, ká ho fǎrá le Dónbeení pànká wán.

Le Dónbeení bè-zūrminí

⁶ Wa wee zéení mu bè-zūrminí lè 6a kèrètǐewa 6úenbúen na sídéró fǎrá tǐna o Yeesu *Krista yi, bǎn bon. Εε ká mu bè-zūrminí mu màhǎ yínǎn ho dímǐǵá bè-zūrminí. Mu bè-zūrminí mu mún yínǎn ho dímǐǵá nǐ-beera bè-zūrminí. Bán khíi hí ì vé. ⁷ Bïo á warén wee zéení lè 6a nùpua lé le Dónbeení

† 1:31 Mi loń Zeremii vǎahú 9.23

bè-zūrīnīnī na bīo sà ho ðīmíjása yi. Mu bè-zūrīnīnī mu bīo fèra wi le Dónbeenī sīi yi hàrí ká ho ðīmíjá ðīn yí léra, bèra a na à wa páaní le cùkú yi làa de. ⁸ Mu bè-zūrīnīnī mu á ho ðīmíjá nī-beera yí zū. Ká 6a lá zūna mu, se 6a yí búaa o Núhũso na lé o cùkúso ho *kùrùwá wán. ⁹ Bīo ká lé bīo túara le Dónbeenī biónī vūahũ yi:

«Mu bīo na ó o nùpue ðīn yí mən, á ðīn yí já,
bīo na ó o nùpue yàá ðīn yí leékaa hùúu,

lé bűn le Dónbeenī wíokaa á bàrá ká làa bīa wa le.»*

¹⁰ Bűn bīo so á le Dónbeenī zéenia lè warén lè mí Hácírí. Mu bon. Le Dónbeenī Hácírí wee mi mu bīo búenbúen sese á zūrī, hàrí le Dónbeenī mí bæere bīo na khĩna zoo sà yi. ¹¹ O nùpue hácírí mí ðòn lé ðīo zū hā yilera na wi o yi. Lé làa bűn sīi á le Dónbeenī Hácírí mí ðòn lé ðīo 6èn mún zū le Dónbeenī yilera na wi le yi. ¹² Le hácírí na warén yú á yínón ho ðīmíjá na ká hácírí, ká ðīo wa yú lé le Dónbeenī Hácírí. Le Dónbeenī dó mí Hácírí mu wən, à wa ðàn zūrīnāa mu sāamu na le wó làa wən. ¹³ Warén yí máa bío mu sāamu mu bīo yi lè ho ðīmíjá bè-zūrīnīnī kàránló na wa yú. Bùeé. Wa wee bío mu sāamu mu bīo yi lè le Dónbeenī Hácírí biónī na le wee zéeni làa wən. Lé ká sīi á wa wee zéenināa le Dónbeenī bīo yara lè le Dónbeenī Hácírí mu bióní. ¹⁴ O nùpue na bò mí kùrú hácírí món, wón nùpue so yí dà máa tà bīo wee lé le Dónbeenī Hácírí cón. Mu ka lòn bónbúmu 6anso cón. O yí dà máa zūrī mu kúará. Lé bīo le Dónbeenī Hácírí mí ðòn lé ðīo wee na ò o nùpue ðàn cikon mu bīo. ¹⁵ Ká a nùpue na le Dónbeenī Hácírí wi yi, wón wee ðàn cikon mu bīo búenbúen, ká nī-veere yí dà máa cikon bīo wi orén yi. ¹⁶ Làa bīo mu túarará le Dónbeenī biónī vūahũ yi ká:

«Lée wée dà à zūrī o Núhũso yilera?

Lée wée dà le zéeni á à na a yi?»†

Ɛε ká warén na le Dónbeenī Hácírí wi yi, bán yilera là a *Krista yilera lée dà-kéní.

3

Wa lé le Dónbeenī ton-sáwá

¹ Wàn zàwa lè wàn hīnnī, mu bon. Mi ka lòn ðīmíjása na le Dónbeenī Hácírí mía yi. Lé bűn nən á ĩ yí ðànna yí bía làa mia lè 6a nùpua na sīidéro fàrá tīna bīo sīi, à ĩ bía làa mia lòn nùpua na lée kúnkúzàwa mi sīidéro ðání yi. ² Lé bűn te bīo hā bióní na á ĩ bía nən mia ka lòn yoomu. Hā yí ka lòn ðīnló na lí. Mu bon, ĩ lá bía làa mia lè hā bióní na ka lòn ðīnló na lí á mí máa ðàn máa zūrī hā kúará. Hàrí hā laà na ká wán, á mí pá yí dà máa zūrī hā kúará, ³ lé bīo á mí pá 6uan miten lè ho

* 2:9 Mi loń Ezayii vūahũ 64.3 † 2:16 Mi loń Ezayii vūahũ 40.13

đímíjása bïo síi. Le yandee na mi wee dí làa mìn lè hã fio na wi mi pãahũ á so yí máa zéení le mi òuan miten lè 6a bïo síi, á wárá òúenòúen so yínòí 6a wárá le? ⁴ Bïo ó o óúí le mínén bò a Poole yi, ò o óúí le o Apoloosi lé yíá á mínén bò yi. A bũn 6a đímíjása wárá lè mi wárá yínòí dà-kéní le? ⁵ Le í yáá tùa mia. O Apoloosi lée wée? A ínén Poole lée wée? Wa so yínòí le Dónbeenĩ ton-sáwá na mi bò níní yi á tàráa le bïo le? Warén lè wa nĩ-kéní kéní wee sá ho tonló na ó o Nùhũso nòn wèn le wa sá. ⁶ Inén lé yíá dù, ó o Apoloosi hõn. Ká le Dónbeenĩ lé đĩo wee dẽé mu. ⁷ Bũn wee zéení le yíá dù làa yíá hõn á yínòí dèe. Le Dónbeenĩ mí dòn lé đĩo wee wé à mu dã. ⁸ Yíá dù làa yíá hõn òúenòúen lée dà-kéní. Le Dónbeenĩ khíi sàání 6a nĩ-kéní kéní yi á à héha lè ho tonló na 6a sá. ⁹ Mu bon. Wa páanía wee sá na le Dónbeenĩ yi. Minén lé le Dónbeenĩ mǎhũ na le wee và. Mi mún lé le Dónbeenĩ zĩi na le wee so.

¹⁰ Inén le Dónbeenĩ nòn mí pànká yi, á í ka lòn zĩ-so tente na wã le zĩi á bàrá jũhũ. Hã làa na kà wán á nĩ-vio lé bĩa wee so le zĩi jũhũ na á í bàrá wán. Èé ká 6a lè mí nĩ-kéní kéní màhã ko 6a yí hácírí bïo 6a à soráa wán. ¹¹ Le zĩi jũhũ dén wãa bàrá vó, mu lé o Yeesu Krista. A nùpue na kũn dà a bàrá zĩi jũhũ veere wón mía. ¹² Ba óúí wee so le zĩi jũhũ mu wán lè ho sãnú, tàá tǎn. Ba óúí lé hã huua na yàwá here á 6a wee soráa. Ba óúí yáá 6èn lée òúeení, tàá jãakãa, tàá kãaní á 6a wee soráa. ¹³ Ká bïo á 6a lè mí nĩ-kéní kéní tonló sáráa, bũn á à wé le cítíi fí nònzoñ á mu ù zũn yi wéréwéré. Mu zoñ ká ho dšhũ lé hĩa á à khén wa nĩ-kéní kéní tonni kúará. ¹⁴ Ká yíá son lè mu bïo na dà ho dšhũ, á wón á à yí mu cũnú. ¹⁵ Ká yíá bïo na ó o sonnãa 6èn cá, á wón á à khe òúenòúen. Bãnsò á à kãní, ká a màhã à keñ lòn nùpue na kãa ho dšhũ yi khíi ló á bò yi kãníanãa. ¹⁶ Mi so yí zũ ká mínén lé le Dónbeenĩ zĩi, á le Dónbeenĩ Hácírí wi mia le? ¹⁷ Awa, ká a óúí yáara mínén na lé le Dónbeenĩ zĩi, á le Dónbeenĩ á à siíní wón bãnsò jũhũ, lé bïo le Dónbeenĩ zĩi bïo sã lerén mí dòn yi.

¹⁸ Héyĩ! O óúí yí khà mítén. Hen ká a óúí wi mi tãahũ á wee leéka le mí lée bè-zũrĩminĩ bãnsò làa bïo ho đímíjã nùpua wee leékarãa mu, à bãnsò wé lòn bõnbú, lé bũn ñ na ká à wé mu bè-zũrĩminĩ bãnsò binbirĩ. ¹⁹ Lé bïo á ho đímíjã na kà bè-zũrĩminĩ á lé mu bõnbúmu le Dónbeenĩ cõn. Mu túara le Dónbeenĩ bioní vũahũ yi ká síi: «Le Dónbeenĩ wee vĩ mu bè-zũrĩminĩ bãnsowá lè 6a hénní na wi 6a yi.»* ²⁰ Mu mún pá bĩnía túara ho vũahũ mu yi: «O Nùhũso zũ le mu bè-zũrĩminĩ bãnsowá yilera lée kãamãa.»† ²¹ Bũn bïo yi, ò o óúí wãa yí yòní mítén 6a nùpua bïo yi. Bũn jũhũ mía. Lé bïo á mu bïo òúenòúen bïo

* 3:19 Mí loń Zoobu vũahũ 5.13 † 3:20 Mí loń Lení vũahũ (Psaumes) 94.11

sã mia. ²² Inén Poole là a Apoloosi là a Piere búenbúen bïo sã mia. Hàrí ho ðímíjǎ là le mukānī là mu húmú á bïo pá sã mia. Bïo wee wé ho zuia làa bïo yǐró ò wé búenbúen bïo sã mia. ²³ A minén bán bïo sã a *Krista yi, ó o Krista bïo bèn sã le Dónbeenī yi.

4

O Krista tonkarowà tonló

¹ Mi ko mi zūn le warén lé o *Krista tonkarowà á lé o ton-sáwá na le Dónbeenī kāráfáa mu bïo na sà yi le wa zéení là 6a núpua. ² Bïo 6a wee cà a ton-sá cǎn lé ò o bè bïo 6a le o wé yi là mí dà-kéní kéní. ³ Hàrí mu wé minén, táá 6a nǐ-vio à cítí mi í tonló na 6a dó mī dǎní yi, se bǔn búenbúen lée coon. Inén í bæere yáá yí máa cítí íten. ⁴ I láa íten yi bǔn bon, èε ká bǔn màhǎ yí máa zéení le í téréna. O Núhúso lé yǎ á à cítí mi. ⁵ Lé bǔn bïo yi, à mi yí cítí núpue ká mu pǎahǔ á yí dǎn. Mi pa a Núhúso buenló. Ká a khíi bueé dǎn, á bïo 6a núpua wee sà mítén le tǐbírí yi wé búenbúen ó o bueé dé mu khoomu wán, á bïo 6a wee leéka mí yiwa ó o bueé benka. Hón pǎahǔ so yi, ká yǎ ko làa fobúa, á le Dónbeenī ì dé 6anso fobúa.

⁶ Wán zǎwa là wán hínni, bïo á í bía khíina wán bǔn á í bía bò ínén là a Apoloosi wán, bèra a na à mu séení mia à mi zūrnáa le bíonǐ na ká kúará: «Mi yí dà bïo túara wán.» Minén tǎhǔ ó o 6úi yí yòoní mítén bïo ó o bò a 6úi yi á pǎnáa o 6úi bïo. ⁷ O 6úi yí bío le mí po bía ká. Bïo wi mi cǎn lé le Dónbeenī nǎn mu mia. Ká mu ka ká, á lée webio nǎn á mi wee yòonínáa miten ka là mu lée bïo na á mi yú miten? ⁸ Minén bán wǎa yú bïo mi màkóo wi yi búenbúen lon? Bïo 6úi yí fòora mia sá? Mi wǎa wee dí le béenǐ ká warén níi ló lon? I yáá bèn wee fan le mu wé làa bǔn à warén mún páaní dí le béenǐ mu làa mia. ⁹ Mu bon. I wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowà á le Dónbeenī wó á wa ka là wa dú 6a núpua na ká mǎn. Wa ka lòn kásósa na 6a ko 6a 6úe 6a núpua yahó là ho wáayi tonkarowà yahó.* ¹⁰ Warén ka lòn bǎnbúwá ho ðímíjǎsa cǎn wa páaníló là a Krista bïo yi. Ká minén bán wee leéka le mi lé mu bè-zūrníni 6ánsowà mi páaníló làa wo bïo yi lon? Warén ka lòn yídàwa, ká minén bán wee leéka le mi pánkává wi lon? Warén 6a núpua wee loí dà wán, ká minén bán 6a wee dé ho cùkú yi lon?

¹¹ Hàrí lòn zuia, ká warén le híni là le ju-hǎní wee 6úe. Hǎ sǐ-zǐnia wee fòo wɛn. Ba wee héε ha wɛn. Wa lòn-kéní mia.

* **4:9** Mu pǎahǔ ká hǎ hǎ táro wi, ká kǎhúsa na ló le mí hǐn-táwá vaá dàrna bía 6a funnáa, à 6a sè 6a níi bïo búenbúen à bíni varáa mín kǎhǔ. Hàrí 6a zúkúsa na 6a wiikaa á 6a mún wee wé 6ua varáa là mí yèn-vèení. Ká 6a vaá dǎn à 6a zǎamáa lé lée ðín, à 6a wé 6uee khíi yahó làa bïo 6a sò. Ká mu búenbúen khíina vó, à 6a màhǎ 6úe bía 6a wiikaa 6uan 6a zǎamáa yahó.

¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yíráa wa jii dínló. Hen ká yíà là wén, à wa dúbua bânso yi. Hen ká 6a wee beé wa lò, à wa hí wa sía. ¹³ Hen ká 6a wee yáa wa yèni, à wa bío mu sãamu bíoní làa ba. Ho dímíjása yèn-dání yi, á hàrí lòn zuia á warén ka lòn zàn-bíò na 6a wee cã lée kuia. Ba wee càtí wén lòn yíráa.

¹⁴ Bío á ì túara kà á yínòí bíò na á ì túara à dérãa n̄yio mia. Bùeé. I wi à ì zéeni mia le ì zàwa na á ì wa làa sòobéε bíò síi. ¹⁵ Mu bon. Hàrí ká bíà wee pa mi bíò o Krista wòhú wán á ka cèrèε, se m̄n maá o Krista mu bíò dání yi lé ínén ì dòn. Lé bíò á ínén lé yíà á buera a Yeesu Krista bín-tente n̄n mia, á mi tà le yi. ¹⁶ Awa, á ì 6ènt̄ín wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bíò á ínén wee wé yi. ¹⁷ Lé búñ bíò yi á ì ì tonka a Timotee na lé ì za na á ì wa làa sòobéε, wón na bò a Núhúso wòhú là mí sòobéε. I ì tonka a ò o buee wíoka leéka mia làa bíò á ínén ì bεεre buannáa ìten o Yeesu Krista wòhú wán. Lé búñ á ì mún wee kàrán là 6a kèrèt̄ewa kuio há lùà búenbúen na á ì wee va dã yi.

¹⁸ Ba búí mi t̄lahú wãa búakáa wee bíò le ì máa bíní máa kãa là mí cón, á 6a wee búaaní m̄ten. ¹⁹ Eε ká a Núhúso tà mu, á hen làa c̄ínú ká ì bíní búeé búεekí mia. Hón páahú so yi ká mu máa wé 6a n̄pua mu khòn-bíoní na 6a bíà á ì jã á mu ù kãja yi mí dòn, ká bíò 6a dà wee wé á ì mún ñ mi. ²⁰ Mu bon. Le Dónbeení béeni bíò yí kãjaa bíoní mí dòn yi, búeé. Ba n̄pua ko 6a mi le Dónbeení pánká wa wára yi. ²¹ Mi wi à ì 6ua búini buennáa mi wán lée, tàà ì wayíi ìten à buennáa, à mi z̄ún ká ì wa mia?

5

Mu koomu na wó 6a kèrèt̄ewa kuure yi

¹ Jã à 6a le mu koomu na á bíà yí z̄ú le Dónbeení yáá yí máa wé, á 6a búí wee wé mínén t̄lahú. Ba le o búí á wee fé m̄n nu f̄εε. ² A búñ pá yí máa vá mia, à mi pá wee búaaní m̄ten lon? Yíà wee wé búñ bíò so á ko ò o ja lén mi t̄lahú. ³ Inén wón hàrí bíò á ì m̄ia mi t̄lahú mi cúee, ká ì hácírí dén wi làa mia. I ka le ì wi mi t̄lahú á f̄ánáa le cítii bânso bíò yi ⁴ wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mi kúaa m̄n wán, á mi z̄ún le ì wi làa mia là ì hácírí, á wa Núhúso Yeesu pánká mún wi làa mia. ⁵ Mu zon, à mi lén bânso mi t̄lahú ò o *Satãni yáa o sãnía. Ká mu wó kà, á le Dónbeení á à kãní a mànákã wa Núhúso buenlò páahú. ⁶ Miten búaaníló j̄uhú m̄ia. Mi so yí z̄ú ká le ja-finí 6a dó mu d̄umu yi c̄ínú khan à mu búenbúen lé le? ⁷ A mi cén ceé m̄ten. Búñ bè-kohó so síi na ka lòn ja-finí á mi búe j̄uhú mi t̄lahú. Ká mi wó búñ, á mi ì wé 6a n̄pua na wee ce, á à k̄εñ lòn d̄un-khanii na á ja-finí m̄ia yi. Mi yáá lé 6a n̄pua na wee ce wó, lé bíò á ho *Paaki muini *Pioza á 6a 6ó wa bíò yi, wón Pioza so lé o *Krista mí bεεre. ⁸ Lé búñ n̄n á mi wãa yí le wa dí ho Paaki s̄ánú là mu

bïo na yí se lè mu sũnsũmámu na ka lòn ja-fini. Ká mi wa dí ho lè mu cemu lè ho tũíá poni na ka lòn búurú na á ja-fini mía yi.

⁹I mónđen vũahũ na á ï túara non mia á ï bía le mi wé yí va dā bía wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà. ¹⁰I yí bía le mi wé yí va dā bía yí zũ le Dónbeenĩ na wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi, á sía wee vá mí ninzàwa bïo yi, á wee ja-aa, á wee há há wònna. Mu lá lé làa bún, se mi lá à lé ho ðímíjáyí. ¹¹Ɛé ká bïo á ï wi à ï bío, lé bía màhá le mí lé 6a kèrètíewa, á 6a wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, á sía wee vá mí ninzàwa bïo yi, á wee há há wònna, á wee yáa mí ninzàwa yènnáa, ká 6a a ju khée, á lé 6a kònlowà, bán síi lé bía á ï le mi wé yí va dā. Mi yàá yí ko à mi wé páanĩ dí làa ba. ¹²⁻¹³Ho ðímíjásá na yí zũ le Dónbeenĩ á bïo yí ciran mi. Le Dónbeenĩ lé ðío khíi cítí bán. Ɛé ká minén 6èn ko mi wé fi mi kuure nùpua cítíi. Bïo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi: «Mi ja a nĩ-sũmúí lén mi t̄ahũ.»*

6

Ba kèrètíewa na wee ve mìn le cítíi yi

¹Bïo lon lon ká minén ó o búí lè mìn za kèrètíe á há bíonĩ wi p̄ahũ ò o máa va le Dónbeenĩ nùpua cón à bán fáa há, ká a va bía yí zũ le Dónbeenĩ cón le bán wé mu lée webio? ²Mi so yí zũ ká bía bïo sã le Dónbeenĩ yi lé bán khíi cítí ho ðímíjásá le? Ká lé minén khíi cítí ho ðímíjásá á se mi mún dà á cítí bïo jũhũ mía. ³Mi so yí zũ ká lé warén á khíi cítí ho wáayi tonkarowà le? Ká mu wó kà se ho ðímíjáyí bïo á wa mún dà a cítí. ⁴Lée webio non ká há bíonĩ wi mi p̄ahũ à mi lén va bía 6a kèrètíewa kuure bïo jũhũ mía cón na lé ho ðímíjásá à bán cítí mia? ⁵Hã n̄iyio so yí máa dí mia le? Bè-zũr̄m̄inĩ bánso so mía mi t̄ahũ na dà à f̄eé há bíonĩ na wi bía lé 6a zàwa p̄ahũ le? ⁶Awa, bïo á mi wé lén va bía yín̄on̄ 6a kèrètíewa cón à bán fáa mi t̄úíawà so lée bïo na ko làa wéró le?

⁷Bïo mi wee 6ua mìn varáa le cítíi yi bún yàá wee zéení le mi bïo yáara búenbúen. Ho wékheró so lá yí ko à ho wé kúu mia le? Mi so lá yí ko mi wé tà à 6a tè mi wán le? ⁸Minén lé bía yàá wee wé khe lè mìn zàwa lè mìn hínni, á wee tè 6a wán. ⁹Mi so yí zũ kénkén le bía wee wé mu bè-kora á níní máa ker̄ le Dónbeenĩ béení yi le? A mi cén yí khà míten. Lé 6a nùpua na wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi, làa bía wee há há wònna, 6a bá-féwá lè 6a há-féwá, 6a báawa mìn yi na wee da làa mìn, ¹⁰6a kònlowà, làa bía sía

* 5:12-13 Mi lon Lándá zéenílò vũahũ (Deutéronome) 17.7

wee vá mí ninzàwa bïo yi, làa bïa wee ju khée, làa bïa wee yáa mí ninzàwa yènnáa, lè 6a nǐ-wànnà, bán búenbúen níni máa kɛ́r le Dónbeení bɛ́ení yi. ¹¹ Bïo á ï tò yi kà búenbúen lé bǔn 6a búí fù wee wé mí tǎhǔ. Eɛ ká le Dónbeení wáa ceéra mia. Mi bïo sǎ le yi. Mi wó 6a nùpua na térénna le Dónbeení yahó. Bǔn búenbúen wó wa Nùhúso Yeesu *Krista pànká lè le Dónbeení Hácírí pànká yi.

Mi wé 6ua miten sese

¹² Ba búí wí mi tǎhǔ wee bío le mu bïo búenbúen wéro ní nɔn mí yi, á bǔn wáa bon. Eɛ ká mu bïo búí wéro màhǎ yí máa na à mi va làa yahó. Inén dà a bío le mu bïo búenbúen wéro ní nɔn mií. Eɛ ká ï màhǎ máa díá á mu bïo mu búí máa yí pànká ï wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho dǐnló wó ho píohó bío yi, á ho píohó 6èn wó ho dǐnló bío yi. Eɛ ká ho píohó loo, ho dǐnló loo á le Dónbeení khií 6úe juhǔ. Mi cén yí hácírí, wa sǎnía yí wó ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà bío yi. Há bïo sǎ a Nùhúso yi, ó o Nùhúso wee pa há bïo. ¹⁴ Bïo á le Dónbeení vèniánáa o Nùhúso lé bǔn 6àn síi ó o mún khií vèniánáa wɛn lè mí pànká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mi sǎnía lé o *Krista sǎnía bío búí le? O Krista sǎnía bío búí so ko à há páaní là a háa na wee yèé mítén le? Bùéé dé. ¹⁶ Tàá mi so yí zū ká a báa na páanía là a háa na wee yèé miten á lée dà-kéní làa wo le? Bïo kà lé bïo túara le Dónbeení bíoní vǎahǔ yi: «Ba mí nùwǎ ju n á à wé sǎnía dà-kéní.»* ¹⁷ Eɛ lé bǔn ká yǎ 6èn páanía là a Nùhúso á wón 6ànso á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yi.

¹⁸ Mi khií ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéro yi. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé búenbúen á yí máa 6óonía sǎnía yi ká mu yínɔ́n ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà. Yia wee dé mítén ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéro yi, á wee wé khe lè mí kùrú sǎnía. ¹⁹⁻²⁰ Mi so yí zū ká mi sǎnía lé le Dónbeení Hácírí zii le? Le Dónbeení nɔn mí Hácírí mia à le kɛ́r mia. Le Dónbeení yà mia ho yà-nòn hebúee yi. Mi wáa yí te miten. A mi cén wáa dé ho cùkú le Dónbeení yi lè mi sǎnía.

7

Mu yaamu bio

¹ Há làa na kà wán, á bio mi tùakaa làa mi, lé bǔn á ï wáa à zéeni yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a háa. ² Eɛ ká bïo ho há-fénló lè ho bá-fénló boo há làa na kà wán, á inén 6èn le o báa ko ò o wé páaní lè mín háa, ò o háa mún wé páaní lè mín báa. ³ O báa yí ko ò o pí mín háa ká wón màkóo wí o yi, ó o háa mún yí ko ò o pí mín báa ká wón màkóo wí o yi. ⁴ O háa sǎnía bío yí sǎ a yi, lé 6àn báa á há bïo sǎ yi. O o báa sǎnía bío mún yí sǎ a yi, lé 6àn háa á há bïo sǎ yi. ⁵ O

* 6:16 Mi loń Bïo juhǔ 6úeení vǎahǔ (Genèse) 2.24

báa lè mín hǎa á yí ko 6a pǐ mín. Ká 6a hǎa yí máa páaní á mu ko mu wé bǐo na 6a bía tò wán le mí ì khí mín yí á à dǎ pǎahǔ 6úí, ká mí ì dé mí sòobéε ho fióró wéró yí. Ká ho pǎahǔ mu khíina, à 6a bǐnǐ wé páaní làa mín. Ká bǔn yí wó á nún-sǐ 6a hǎa máa dàn mítén máa 6ua yí bǐo ó o *Satāni wee khà lè 6a nùpua vǐnǐ dǎnǐ yí. ⁶ Bǐo á ì bía nǎn mia kà á yí máa zéeni le ì le mí wé mu konloon. εε ká mí mahǎ mún dà wé è wé làa bǔn. ⁷ Inén wón lá wi à 6a nùpua 6úen6úen yí yaka lè ì bǐo síi. εε ká le Dónbeenǐ wee na mu bǐo wéró pánká wa nǐ-kéní kéní yí mín núná yí. O 6úí á à ya, ká a 6úí dà á a kεeni máa ya.

⁸ Bǐo kà lé bǐo á ì 6èn nǐ bǐo ò na 6a mabáawa lè 6a maháawa yí: Mi wǎa lá kará á yí yanka lè inén bǐo, se mu se. ⁹ εε ká mí yí dà mu, à mí yaka. O nùpue yan, á sǔaanǐ bǐo ó o ò kεeni á máa ya, ká a nǎn yí dà mí síi máa hǐ.

¹⁰ Bǐa lé 6a kèrètíewa na yan mín, bán á ì ì bǐo bǐo kà á à na yí. Hǎn nǐ-cúa so yínǎn inén te hǎ, lé o Núhǔso te mí nǐ-cúa. O hǎa á yí ko ò o pǐ mín báa díá ká a lén. ¹¹ Ká a hǎa wà, ò o 6èn mún yí bǐnǐ vaa ya. Tǎá ká a wi ò o bǐnǐ ya, ò o véeni hǎ bionǐ lè mín báa, à 6a ya mín. Lé mu ó o báa mún yí ko ò o na mín hǎa.

¹² Hǎ nǐ-cúa na á ì 6èn nǐ fεε bǐo kà wán á à na bǐa ká yí, hǎn yínǎn o Núhǔso te hǎ, lé inén te ì nǐ-cúa. Ká a báa là a hǎa yan mín, ó o báa hǎa wó a kèrètíε, à bán hǎa na yínǎn kèrètíε á tà le mí ì kεeni làa wo, á bán báa yí ko ò o na a. ¹³ Lé làa bǔn síi, ká a hǎa là a báa yan mín, ó o hǎa hǎa wó a kèrètíε, à bán báa na yínǎn kèrètíε á yí pǎ a, á bán hǎa yí ko ò o lén díá mín báa. ¹⁴ I wee bǐo kà síi lé bǐo ó o báa na dǐn yínǎn o kèrètíε á bǐo sǎ le Dónbeenǐ yí bán hǎa na lé o kèrètíε bǐo yí. Mu mún léé dà-kéní là a hǎa na yínǎn o kèrètíε. Wón mún bǐo sǎ le Dónbeenǐ yí bán báa na lé o kèrètíε bǐo yí. Mu lá yí ka kà, á 6a zàwa bǐo máa síi le Dónbeenǐ yí. εε ká 6a bǐo sǎ le yí. ¹⁵ εε ká yǐa mahǎ yínǎn o kèrètíε hǎa wi ò o fáa mu yaamu à yǐa lé o kèrètíε díá le o fáa. Ká mu wó kà, se yǐa lé o kèrètíε wi mítén. Le Dónbeenǐ von mia à mí kεeni mín wán làa héerà. ¹⁶ Nún-sǐ, á minén hǎawa na lé 6a kèrètíewa á le Dónbeenǐ dà à dǐn wán á à kǎnínáa mí bǎránǐ na yínǎn 6a kèrètíewa. Tǎá minén báawa na lé 6a kèrètíewa á le Dónbeenǐ dà à dǐn wán á à kǎnínáa mí hǎnánǐ na yínǎn 6a kèrètíewa.

Mi díá mítén làa bǐo mí fù karáa

¹⁷ Ká bǐo á ì bía nǎn mia kà níi ló, á bǐo ó o Núhǔso wó á mí nǐ-kéní kéní bǐo karáa á le Dónbeenǐ vonnáa mia, lé bǔn à mí pá díá lè mítén. Bǔn lé bǐo á ì wee kǎrán lè 6a kèrètíewa kuio hǎ lùà 6úen6úen yí. ¹⁸ O 6úí lá *kuio á le Dónbeenǐ vonnáa wo, à bánso yí sǎ mu. Tǎá yǐa le Dónbeenǐ von ò o dǐn yí kúio à wón mún yí kúii mítén. ¹⁹ Ho *kúiiro lè ho yí kúiiro bǐo nǔhǔ míá.

Bïo bïo ñúhú wi lé à wé bè le Dónbeenĩ bïo na le bò henía yi.
²⁰ Mi ñi-kení kení día miten làa bïo mi fù karáa á le Dónbeenĩ vonnáa mia. ²¹ Yia lá léé wobá-ñii á le Dónbeenĩ vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bñn bïo yi. Εε ká bïo á à ò bânso á à kεrínáa miten ñii khii ñon wo yi, ò o wáa bè bñn bàhó yi. ²² O wobá-ñii na ó o Ñúhúso von ó o bïo sã a yi, wón wáa wi miten o páaniló là a Ñúhúso bïo yi. Lé làa bñn síi ó o ñupue na ó o *Krista von ká a wi miten wón bèn lé o Krista wobá-ñii. ²³ Le Dónbeenĩ yá mia ho yà-ñon hebúee yi, á mi wáa yí día le 6a ñupua wé mia lè mí wobáaní. ²⁴ Wàn zàwa lè wàn hñni, bïo mi fù karáa á le Dónbeenĩ vonnáa mia lé bñn à mi día lè miten le Dónbeenĩ yahó.

Bia ñin yí yan bïo

²⁵ Ká bïa ñin yí yan hùúu, bán bïo na à ñ bïo 6a ñin yí na le o Ñúhúso bïo na ó o bò henía bñn mia. Εε ká bïo á ñ lé o ñupue na á 6a dà a dé mí sía yi mu sãamu na le Dónbeenĩ wó làa mi bïo yi, á ñ ñ zéeni 6a. ²⁶ Le lònbee na ho zuia ká bïo yi á bïo ká lé bïo á ñ wee leéka: Mu se à 6a día miten làa bïo 6a bïo karáa. ²⁷ Yia bò mu fúuamu à wón wáa yí cà bïo o ò búe làa bú. Ká yia bèn ñin yí bò mu, à wón wáa día. ²⁸ Ká yia màhã pá yan, se mu yínón bè-kohó. O hñzoró na bân fúaalè wi ká a yan, se mu yínón bè-kohó. Ká bïa yanka bán wi le lònbee yi ho ñimíñá yi. A le dén lònbee so á ñ yí wi à le yí ñarén.

²⁹ Wàn zàwa lè wàn hñni, bïo ká lé bïo á ñ wi à ñ bïo na mia. Ho pãahú na ká á yí túee. A wáa lá bïo ká ñii wán, le bïa yan à wé le 6a yí yan. ³⁰ Le bïa wee wá à wé le 6a yí máa wá. Le bïa wee zãmaka à wé le 6a yí máa zãmaka. Le bïa wee yà mu bïo à yí dé mí sía bïo 6a yà yi. ³¹ A bïa ho ñimíñá bïo símu zon, à ho ñimíñá bïo wé lòn bè-káamáa cón. Lé bïo á ho ñimíñá làa bïo mí ñon làa ho á máa mia ká ho ò vé.

³² Mi lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se ñ wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéε o Ñúhúso tonló yi. O wee cà ò o wé bïo sí a Ñúhúso yi. ³³ Ká a báa na yan, wón bèn yahó sã ho ñimíñá bïo. O wee cà ò o wé bïo sí mín háa yi. ³⁴ O wáa wi lè há sãa ñun. Lé bñn mín lé o háa na yí yan tàá o hñzoró na bân fúaalè wi. Ba wee dé mí sòobéε o Ñúhúso tonló yi. Ba wee cà à 6a bïo búenbúen sí a Ñúhúso yi. Ká yia yan wón yahó sã ho ñimíñá bïo. O wee cà ò o wé bïo sí mín báa yi. ³⁵ I wee bïo ká síi lé mi séeni bïo yi, ká ñ yí máa kíkã mia. Ká ñ màhã wi à bïo ko lè ho wéró bñn lé bïo à mi wé, à na miten búenbúen o Ñúhúso tonló yi á yí titika.

³⁶ Ká a yàronza búu wee leéka le ká mí yí yan mín fúaalè se mi wó khon làa wo, ká a zū le mí yí dà mí síi máa hñ hùúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bñn yínón bè-kohó. A 6a ya mín. ³⁷ Εε ká a yàronza búu màhã lon mu miten le mí máa ya mín fúaalè, á zū le mí dà à hñ mí síi, ká mu ló arén miten yi

binbirí, ò o búí yí kíkáa wo yi, se o wó se. ³⁸ Bío wi bín lé bío kà: O yàronza na fó mín fūaale á yan á wó se. Εε ká yia le mí máa ya, wón bèn bío sã sūaani.

³⁹ O hã là a báa na mu yaamu cεéra á yí dà máa fáa mín yi ká yínɔ́n o báa húrun. Ká bân báa húrun, se o wi mítén, á dà a ya a báa na ó o sli vá yi. Ká a báa mu màhã ko ò o wé o kèrètíε. ⁴⁰ Εε ká a màhã kará yí yan, se o bío á à wíoka à wé se. Bún lé bío á ínén wee leéka. Á ï mún zū le le Dónbeení Hácírí wi làa mi.

8

Le muini taa bío

¹ Hã làa na ká wán, á wa bèn ñ loñ ho tũaró na sã 6a bùaa na yan lè le muini taa bío. Mi wee bío le wa búenbúen lé 6a bè-zũnlowã, bún bon. Bún bío zũnló so lé bío wee na ò o nùpue bùaanínáa mítén. Εε ká le wamini dén wee wé à wa siadéro va lè ho yahó. ² Yia wee leéka le mí lé o bè-zũnlo wón bánso ñin yí zū mu làa bío ó o ko ó o zũrnáa mu. ³ Εε ká yia wa le Dónbeení wón le Dónbeení zū le o bío sã mí yi.

⁴ Awa! Ba bùaa na 6a yan lè le muini hã wõnna wán taa làró ñin yi, á bío ká lé bío á ï bío: Wa búenbúen zū le mu biowa na 6a nùpua wee lá lòn dofinna ho ñimíná yi á bío ñuhũ mía. Warén zū le le Dónbeení léé dà-kení mí ñòn. ⁵ Hã pánkã-beera na yí máa mi, á 6a nùpua búí wee ve làa dofinna tàá ñúnása, á boo. Hàrí ká hñn pánkã-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ⁶ se warén bán zū le le Dónbeení léé dà-kení mí ñòn. Dén lé ñio lé wa Maá na léra mu bío búenbúen. Lé lerén mún léra wen à wa bío sí le yi. Wa mún zū le o Nuhũso léé ñi-kení mí ñòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yia ñon á mu bío búenbúen wiráa. Lé orén mún ñon á wa à yírãa le mukãni binbirí.

⁷ Warén zū le mu biowa na 6a nùpua wee lá lòn dofinna bío ñuhũ mía. Εε ká 6a kèrètíεwa búenbúen màhã ñin yí yú bún bío zũnló so. Ba búí na sòobáa dó mí sla hã wõnna hãló yi á hàrí lòn zuia ká 6a wee là le muini taa, à keñ le 6a níni pá wi hã wõnna hãló yi. A bío 6a lé 6a nùpua na pánkãwá mía le Dónbeení bío ñin yi, ká 6a wee là hã taa mu, à 6a leéka le mí wó khon. ⁸ Mu yínɔ́n ñinló lé hia wee wé à wa bío wé sí le Dónbeení yi. Wa dú ho loo, á bío búí máa bè wa bío wán. Wa mún yí dú ho loo, á bío búí máa fá wa bío ñii. ⁹ Minén bán zū le mi dà ho ñinló búenbúen wé è dí. Εε ká mi màhã le mi yiwa. Nún-sí, á yia pánkã tà mía le Dónbeení bío ñin yi á dà a va a ví bío minén wee wé bío yi. ¹⁰ Ká yia pánkã mía le Dónbeení bío ñin yi á mən ùnén na zū mu bío à ù kará hã wõnna zii á wee là le muini taa, ó o so mún máa yí hã làró sí-hebúee le? ¹¹ Bún ká yia pánkã mía le Dónbeení bío ñin yi, wón na ó o

Krista húrun bïo yi, á hĩa ví ùnén bïo zũnló bïo yi. ¹² Hen ká mi wee wé khe lè mìn zàwa lè mìn hĩnni na pànkáwá mía le Dónbeenĩ bïo dǎnĩ yi kà s̄i, se lé o Krista mí bæere á mi wee wé kheráa. ¹³ Lé bũn n̄n, ká ĩ bè-dínii 6úi dà à v̄inĩ wàn za tǎa wàn h̄nló, á ĩ máa b̄inĩ máa là taa hùúu, bèra a na à 6a hĩa yí v̄ínén bïo yi.

9

Bïo ó o Poole bĩa mí tonkaa tonló dǎnĩ yi

¹ Inén so yínǎn nùpue na wi ĩten le? I so yínǎn o Yeesu tonkaro 6úi le? Inén ĩ bæere á m̄n wa Núhũso Yeesu. Minén so yínǎn ho c̄nú na ló ĩ tonló na á ĩ sá a Núhũso bïo yi le? ² Ba 6úi dà a p̄ĩ á máa zũn le inén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zũ le ĩ lé orén. Lé bïo mi pániló là a Núhũso á wee zéeni le ĩ lé orén tonkaro bïo bon.

³ Bïo kà lé bïo á ĩ wee bío na bĩa wee yáa ĩ yèni yi à 6úeráa 6a p̄uhũ. ⁴ Wa so lá yí ko làa bè-dínii tǎa bè-ɲunii bïo wa wee sá a *Krista tonló bïo yi le? ⁵ Warén lé wa n̄-kénĩ kénĩ so lá yí ko à wa ya a hĩa na lé o kèrèt̄t̄e ò o wé bè làa w̄en wa tonló mu sáró yi, làa bïo ó o Núhũso 6àn zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowà na ká wee wéráa mu le? ⁶ Tǎa inén là a Baanabaasi wa dòn lé w̄en so ko wa wé sá à bè yi yíráa wa ɲii d̄nló le? ⁷ Dásí n̄n na á à lén mí n̄n yi á à wéráa mu dásimu wón mía. A nùpue na á à fá le v̄ind̄e ká a máa wé è dí le bĩa wón mía. O o n̄n-pa na yí máa ɲu 6a nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mía.

⁸ Bïo á ĩ wee bío ká yínǎn 6a nùpua bïo na 6a wee wé mí dòn á ĩ m̄n mu yi. Le Dónbeenĩ lándá na ó o *M̄ȳiize túara yi á mu pá ka kà. ⁹ Bïo kà lé bïo túara ho lándá mu yi: «O nàa na 6a wee sáráa ho d̄nló láró p̄ahũ á 6a yí ko 6a h̄e lè ho d̄nló láró.»* Bïo le Dónbeenĩ bĩa kà s̄i so wee zéeni le lé 6a nàwa bïo here le yi le? ¹⁰ Mu so yínǎn warén bïo yi á le bíaráa kà s̄i le? Ká w̄ere. Mu lé warén bïo yi á le bíonĩ mu túararáa. Yia 6a lá ó o wee và ko ò o dé mí s̄i bïo ó o khii yí bïo yi. Yia 6a lá ó o wee v̄úaa ho d̄nló ko ò o dé mí s̄i bïo o ò yí bïo yi. ¹¹ Le Dónbeenĩ b̄in-tente na wa zéeni làa mía á ka lòn bïo na wa dù. Ká mi lá wee na mi n̄n bïo w̄en, se mu lé bïo na so po w̄en le? ¹² Ká mi wee na mu 6a 6úi yi, á warén so yí ko làa b̄ũ yí po bán le? Ee ká warén bán yí wi à wa bío le mi ko à mi wé na mi n̄n bïo w̄en. Wa yí wi à bïo 6úi c̄inú à b̄maka a *Krista b̄in-tente bueró. Lé bũn bïo yi á wa díaráa á mu bïo 6úen6úen wee kúu w̄en. ¹³ Mi so yí zũ le bĩa wee sá ho tonló le *Dónbeenĩ zĩ-beeni yi á bè-dínii wee lé bïo 6a nùpua wee wé lè mu h̄amu yi b̄in le? A bĩa wee f̄úaa 6a bùaa le muini ȳeni bán mún

* 9:9 Mi loĩ Lándá zéeniło v̄uahũ (Deutéronome) 25.4

wee yí bïo sã 6a yi. ¹⁴ Lé làa bún síi ó o Núhũso mún bõráa mu henía le yia wee bue le Dónbeenĩ bín-tente á jii ðĩnló wé è le ho tonló mu yi.

¹⁵ Bïo á ï lá wi làa mia, á bïo ko làa mi, á ï yi le mi na hàrí dèe miĩ. A bïo á ï wee túa kà síi, mún yí máa zéení le ï le mi wé mu na miĩ. Bún yi ká ï yàá lá húrun se mu sũaaní. Dén sí-wεε so na wi miĩ á nùpue yí dà máa hè yi. ¹⁶ ï yí ko à ï khòoní ïten le Dónbeenĩ bín-tente bueró bïo yi. Mu yàá léé bïo na á ï ko à ï wé konloon. Ká ï le ï máa bue le bín-tente mu, à wàn dèe suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ïnén ïten dó ïten ho tonló mu yi, se ï lá le 6a wé sàání miĩ. εε ká ho lé dèe na á ï ko à ï sá konloon, á ï máa pí ho sáró. ¹⁸ Ká ï sàání lé le sí-wεε na ï wee yí le bín-tente na á ï wee bue làa kãamãa bïo yi ká ï yí máa fé bïo ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ïnén léé nùpue na wi ïten, á yínǎn wobá-nĩ. εε ká ï mahã wó ïten le 6a nùpua búenbúen wobá-nĩ, bèra a na à ï yíráa 6a boomuso à 6a tà a Krista bïo. ²⁰ Hen ká ï wi làa bïa lé 6a *zúífùwa, à ï wé ïten làa zúífù, bèra a na à ï yí bán à 6a tà a Krista bïo. O Mɔyĩize làndá á ïnén mía yi. εε ká ï wi làa bïa wi ho yi, à ï 6ua ïten le 6a bïo síi, ká ï jǎn mía ho làndá mu yi, bèra a na à ï yí bán à 6a tà a Krista bïo. ²¹ Ká ï mún wi làa bïa yí zũ dèe o Mɔyĩize làndá bïo ðání yi, à ï 6ua ïten le 6a bïo síi bèra a na à ï yí bán à 6a tà a Krista bïo. Bún yí máa zéení le le Dónbeenĩ làndá bïo yí ciran mi. I wee bè o Krista làndá yi. ²² Hen ká ï wi làa bïa pánkáwá mía le Dónbeenĩ bïo ðání yi, à ï mún wé lòn nùpue na pánká mía, bèra a na à ï yí bán à 6a tà a Krista bïo. Lé làa bún á ï wee wé à zorãa 6a nùpua le mí síwà ðahũ à yíráa 6a nĩ-dòndãa 6úi à kãní konloon. ²³ Bún búenbúen á ï wee wé bèra a na à le Dónbeenĩ bín-tente à bènben, à ïnén níi mún kɛní mu bè-tentewà na le bín-tente mu wee zéení yi.

²⁴ Mi zũ le bïa wee lùwí khĩka mín búenbúen ó o nĩ-kéní na khĩna bïa ká lé yia 6a wee wé na mu bïo yi. Minén mún hení mi lò làa bïa wee lùwí khĩka mín bïo síi bèra a na à mi yí mu bïo. ²⁵ Bïa wee wé hã penkaa jínkaa búenbúen á wee wé maní mí sãnía le le lònbee à càráa mu bïo. Ká mu bïo mu mahã dà wee yáa. Ká warén bán wee maní wa sãnía le le lònbee à càráa mu bïo na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bún nǎn á ïnén yí máa wé lòn nùpue na wee lùwí concon. I mún yí máa wé lòn nùpue na wee núaa concon. ²⁷ I wee kíkã ïten yi làa sòobéε á wee maní ï sãnía le le lònbee bèra a na ká ï khii buera le Dónbeenĩ bín-tente vó à le Dónbeenĩ yí pí mi día.

10

Mi dia hã wǎnna hãló

¹ Wàn zãwa le wàn hínni, ï wi à mi bíní leéka mi yiwa bïo yánkaa wó wán pãahũ na á wàn 6uaawa bò a *Mɔyĩize yi. Le

dùndúure yánkaa pon 6a búenbúen yi. A 6a búenbúen mún kãa ho muhũ yi.* ² Ba búenbúen ka lè 6a yú ho *bátèèmu lè dùndúure lè ho muhũ yi, à 6a là a Mòyiize wé dà-kéní. ³ Ba búenbúen dú ho ònló dà-kéní na ló le Dónbeenĩ c̄sn. ⁴ A 6a búenbúen mún òun mu òumu dà-kéní na ló le Dónbeenĩ c̄sn. Bún òumu so ló ho lèehó na le Dónbeenĩ n̄n 6a yi. Ho lèehó mu lé o *Krista na bò làa ba.† ⁵ Èé ká 6a boomuso màhá pá b̄io yí wó s̄ina le Dónbeenĩ yi, á 6a húrun ho tá henĩ yi.

⁶ Bún b̄iowa so búenbúen lée b̄io na wee zéení w̄en, à wa s̄ia yí vá mu b̄io na yí se yi, làa b̄io á 6arén wórãa mu. ⁷ Mi yí dé mi s̄ia hã w̄onna yi làa b̄io á 6arén búí wórãa b̄io s̄ii. Mu túara le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi ká s̄ii: «Mu òipomu lée kará à 6a dú á òun, à 6a h̄in̄n̄n wee wé hã kãakó-wará.»‡ ⁸ Mi yí wa dé waten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi làa b̄io 6arén búí wórãa mu b̄io s̄ii, á 6a n̄pua muaaseé óóní làa muaaseé t̄in á húrunnãa le wizòn-kéní. § ⁹ Mi yí wa kh̄uaa o Krista òii yi làa b̄io á 6arén búí wórãa mu á 6a háwá hàararãa 6a óó. ¹⁰ Mi yí b̄io le le Dónbeenĩ yí wó yí se làa mia, làa b̄io á 6arén búí wórãa mu, á le Dónbeenĩ wáayi tonkaro 6ueé óórãa 6a.

¹¹ Bún b̄iowa so búenbúen wó, à zéeníãa w̄en. Mu túara le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi à fèn òinãa warén na wi ho òim̄jã véro ò̄nna yi zen wán. ¹² Lé bún n̄n ká ȳia wee leéka le mí p̄anká wi le Dónbeenĩ b̄io yi, à 6anso pa mít̄en b̄io, ò o h̄ia yí lé lùwá. ¹³ Ho s̄unló na wee yí mia á mún wee yí 6a n̄pua na ká. Le Dónbeenĩ na b̄ia mu b̄io à le máa yèrèamá mí òii, á máa díã á ho s̄unló máa yí mia máa dà mi p̄anká wán. Ho s̄unló p̄ahũ á le Dónbeenĩ á à wé á mi ì z̄un̄ le ho ò kh̄í. Lé bún ñ na ká mi ì dàñ mi yiwa á à òi ho b̄io yi.

¹⁴ Wàn b̄onlowà na á ì wa làa sòobéé, bún b̄iowa so búenbúen b̄io yi á mi pa mit̄en hã w̄onna hãló yi. ¹⁵ I wee b̄io ká s̄ii làa mia lé b̄io á ònén c̄sn á mi ka lòn n̄pua na ȳio t̄n. M̄inén mi b̄eere wãa loñ b̄io á ì b̄ia ká mu bon, tàá mu yí bon. ¹⁶ Hen ká wa lá ho b̄arákà déro òuuníi d̄èe 6uan à wa dó le Dónbeenĩ b̄arákà à wa òun làa de, à mu so máa páaní w̄en là a Krista c̄ani le? A ho búurú na wa wee c̄èeka ká wa wee là ho, à ho so máa páaní w̄en là a Krista s̄anía le? ¹⁷ A b̄io ho búurú lé ho dà-kéní, á wa lè wa booró mí cúee, ká wa lé hã s̄anía dà-kéní ho búurú mu na wa wee sankã b̄io yi.

¹⁸ Mi loñ o *Isirayéle òipomu lon, b̄ia wee là 6a bùaa na 6a f̄uaana le muinĩ ȳeeníi na b̄io s̄ã le Dónbeenĩ yi wán bán búenbúen páanía lè le Dónbeenĩ. ¹⁹ Bún so wee zéení le o ȳia

* **10:1** Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 13.21-22; 14.22-29 † **10:4** Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 16.4-35; Miló v̄uahũ (Nombres) 20.8-11 ‡ **10:7** Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 32.6 § **10:8** Mi loñ Miló v̄uahũ (Nombres) 25.1-9

na 6a fã ho wãahũ wán, lè ho wãahũ mí bèere á bïo òúhũ wi le? Bùèé. ²⁰ I wi à ì bïo le 6a bùaa na 6a yan lè le muinĩ hã wònna wán lé hã pànká sũmáa 6ànsowà na á nùpue yí dà máa mi á mu wó nòn yi, ká mu yí nòn Dónbeenĩ yi. A bïo á ìnén màhã yí wi à minén lè hã pànká-sũmáa 6ànsowà mu à páanĩ bïo 6úi yi. ²¹ O Nùhũso òuunĩ dèé á mi yí dà máa òunáa á máa bĩnĩ máa khíi òu lè hã pànká-sũmáa 6ànsowà òuunĩ dèé. Mi mún yí dà máa dí o Nùhũso òĩnló á máa bĩnĩ máa vaá dí hã pànká sũmáa 6ànsowà òĩnló. ²² Tàá wa wi à wa wé ò o Nùhũso sli cĩ wèn wa wára bïo yi le? Wa so wee leéka le wa pànká wi po a Nùhũso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi

²³ Ba 6úi wi mi òahũ á wee bïo le mu bïo 6úen6úen dà wee wé. Mu bon. Éé ká bïo 6úen6úen yínón bïo na se. Bïo 6úen6úen dà wee wé, éé ká mu 6úen6úen yí máa wé à 6a kèrètíewa kuure va lè mí yahó. ²⁴ Mi nĩ-kéní kéní yí ko à mi leéka mi kùrú bïo mí dòn. Mi mún ko à mi leéka bïo mi ì wé ká mu ù séení mìn zàwa na ká. ²⁵ Mu bïo 6úen6úen na wee yéé ho yàwá yi á mi dà à yà á à dí, ká mi yí lùnkáa mi yilera á òĩn tùa miten yi le mu ló wèn, ²⁶ lé bïo á bïo ká lé bïo túara: «Ho tá làa bïo wi ho yi 6úen6úen á bïo sã a Nùhũso yi.»* ²⁷ Hen ká yia yínón o kèrètíewa á von mia lè ho òĩnló mí zii, ká mi tà van, à bïo 6a à na mia 6úen6úen à mi dí, ká mi yí lùnkáa mi yilera à tùa miten yi làa hen na mu ló yi. ²⁸⁻²⁹ Ká a 6úi màhã bíá le hã taa na ká lé 6a bùaa na 6a yan lè le muinĩ taa, à mi yí là hã. Hárí ká minén yilera yí lùnkáa mu bïo yi, à mi pá yí là hã yia bíá mu nòn mia bïo yi, à lùnkaráa wón yilera.

Bïo á ìnén wee wé ká ì ponĩ séra, á so lá ko à mu lùnká a 6úi yilera le? ³⁰ Ho òĩnló na á ì dó le Dónbeenĩ bārākà à ì dú, á 6a à yáa ì yèni bïo yi lée webio? I so yí dó le Dónbeenĩ bārākà yí dúráa ho le?

³¹ Lé bũn nòn ká mi wé wee dí, ká mi wee òu, tàá ká mi wé wee wé bïo lée bïo, à mi wé mu, à dérää ho cùkú le Dónbeenĩ yi. ³² Bía wee vīnĩ 6a *zúífùwa, tàá bíá yínón zúífùwa, tàá mìn zàwa lè mìn hĩnni kèrètíewa na ká, á minén yí dé miten yi. ³³ Lé ká síi á ì wi à ì wéráa. I wi à ì bïo 6úen6úen wé sí bíá ká yi. I yí máa cà ì kùrú bïo. Bïo á ì ì wé á 6a cèrèé á à kánínáa lé bũn á ì wee bánbá yi.

11

¹ Bïo á ì wee wé á mi wé bè yí, làa bïo á ìnén wee bèráa bïo ó o Krista wó yi.

Bïo mi ko mi 6ua lè miten ho kúteemínwánló yi

* 10:26 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 24.1

² I yàá b̀ent̀n wee t̀ení mia, mi fobúa, lé b̀io á b̀io á ì wó n̄n mia á mi wee leéka b̀io f̀eεε, á wa k̀er̀t̀εwa k̀ar̀ánlò na á ì yú á k̀ar̀ánna làa mia á mi mún wee bè yi. ³ Eε ká ì màhã pá wi à mi z̄ún b̀io ká yara: O b́aa j́uhũso lé o *Krista, ó o h́aa j́uhũso lé o b́aa, ó o Krista j́uhũso lé le Dónbeenĩ. ⁴ Awa. Ká a b́aa búí wee fio, tàá o wee f̀eε le Dónbeenĩ j̀i-cúa ò o pon mí j́uhũ yi, se o wee z̄uán o Krista na lé o j́uhũ yi. ⁵ Ká a h́aa búí b̀en wee fio tàá o wee f̀eε le Dónbeenĩ j̀i-cúa lè 6a ǹpua ò o yí pon mí j́uhũ yi se o wee z̄uán o b́aa na lé o j́uhũ yi, se o ka lòn h́aa na j́uhũ l̀εera.* ⁶ Ká a h́aa búí yí máa pe mí j́uhũ yi se o ẃaa dà a khè ho. Mu búenb́uen lé dà-kéní. Ká ho j́uhũ khèró tàá ho l̀εéro á lé h́a n̄yio o h́aa c̄s̄n, ò o ẃaa wé pe ho yi. ⁷ O b́aa yí ko ò o pe mí j́uhũ yi, lé b̀io ó o 6onmín lè le Dónbeenĩ, le Dónbeenĩ c̀ukú wee mi a yi. Eε ká a h́aa ko ò o pe mí j́uhũ yi, lé b̀io ó o b́aa c̀ukú wee mi a yi. ⁸ Ho lée t̄úíá, le Dónbeenĩ yí lera a h́aa b̀io búí á yí wó là a b́aa. O b́aa b̀io búí lé b̀io le lera á wó là a h́aa. ⁹ O b́aa yí lera a h́aa b̀io yi. O h́aa lé ȳia lera a b́aa b̀io yi. ¹⁰ Lé b̄n̄ n̄n le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà b̀io yi, ó o h́aa na wee fio tàá o wee f̀eε le Dónbeenĩ j̀i-cúa á ko ò o pe mí j́uhũ yi à zéenináa ho p̀anká na o yú b̀io. ¹¹ Eε ká wa páanilò là a Ńuhũso b̀io yi, ó o h́aa yí dà máa k̀er̀ ká a b́aa níi ló, ó o b́aa mún yí dà máa k̀er̀ ká a h́aa níi ló. ¹² Mu bon, o h́aa ló a b́aa yi, ó o b́aa b̀en wee te o h́aa yi, ká 6a mí ǹwã j̄un màhã lé le Dónbeenĩ lera 6a.

¹³ Minén mi beere ẃaa lon mu sese. Mu so lée b̀io na se ò o h́aa hén mí j́uhũ yi díá ká a wee fio le? ¹⁴ Ba ǹpua z̄ú le ká a b́aa j́un-v́aní á túeeka, se mu lé h́a n̄yio o wán. ¹⁵ Eε ká a h́aa c̄s̄n á le j́un-v́aní na túeeka so yín̄n̄ c̀ukú b̀io le? O h́aa j́un-v́aní le Dónbeenĩ n̄n wo yi, à le wé le nín-kéní na pon o j́uhũ yi. ¹⁶ Ká a búí wi ò o pá b̄n̄í ẃaaní b̀io á ì b́ia, à 6anso z̄ún le lé b̄n̄ á warén lè 6a k̀er̀t̀εwa kuio búenb́uen wee wé.

O Ńuhũso d̄n̄lò d̄n̄t̄ yi

¹⁷ B̀io á mu lé le zéení t̄úíawà á wa wi yi, á b̀io búí wi b̄n̄ á ì yí dà máa khòoní mia b̀io yi. Mu lé b̀io á mi kúeemínwánlò yí máa wé à mi va lè ho yahó. Ho yàá wee lén mia lè mi món. ¹⁸ B̀io á ì ì cí wán lé b̀io ká: I j́á à 6a le ká mi san san kúaa mín wán, à mi wé c̄uú mín. Mu ka lè mu bon. ¹⁹ Mu bon, ho sankamínlò ko ho wé mí t̄ahũ, à b́ia lé 6a k̀er̀t̀εwa binbirĩ b̀io d̄n̄ z̄únnáa. ²⁰ Lé b̄n̄ te b̀io ká mi kúaa mín wán, á 6a yí dà máa b̀io le lé o Ńuhũso d̄n̄lò á mi wee dí. ²¹ Mu bon, mi ní-kéní kéní d̄n̄lò na mi wee 6ua 6uennáa lé h́a mi wee wé bánbá dí. B̄n̄ lé b̀io wee na à 6a búí le h̄n̄i búe, ká 6a búí j̄un sù wee khée. ²² Mí z̄n̄i so ḿia á mi máa wé è dí ká mi ì j̄u yi

* **11:5** Mu páahũ, ká a h́aa l̀εera mí j́uhũ se o dó h́a n̄yio m̄iten yi.

le? Tàá lé 6a kèrètíewa kuure á mi wi mi zùan yi, à dé hã ñiyio bĩa khon yi le? Lée webio á mi yàá wãa le í bío na mia? Mi wi à ì pá dé mí fobúa le? Εε κά βυεέ. Í βέντιν yí dà máa dé mi fobúa mu bío yi.

²³ Awa, ho kàránlò na ló a Nùhúso cón na á ìnén yú á βέν yèrémáa nòn mia lé hĩa kà: Ho tìnàahú na 6a à dé o Nùhúso Yeesu á à na, ó o lá ho búurú, ²⁴ á dó le Dónbeení bárakà ò o cèekaa ho ò o bía: «Hìa lé í sãnía na á ì nòn mi bío yi. Mi wé wé mu, à leékaráa í bío.» ²⁵ Lé làa bún bío síi, cá 6a dú vó, ó o βέν lá le ñuuníi dèe na ho *divén wi yi ò o bía: «Bío kà lé le páaníi finle na le Dónbeení bò lè í cãní. Pãahú lée pãahú cá mi wé wee ñu mu, à mi wé mu à leékaráa í bío.» ²⁶ Awa, á pãahú lée pãahú na mi wé là ho búurú mu, á ñun mu bío mu, se lé o Nùhúso húmú á mi wee zéení bío. Mi wé wé mu, fúaa cá a khíi bínía 6uara.

²⁷ Lé bún nòn cá ñupue lée ñupue wé là a Nùhúso búurú mu, á ñun o bío mu làa bío mu yí koráa, se 6anso wó khon, lé bío ó o zùanána a Nùhúso sãnía là a cãní yi. ²⁸ Ñupue na wé le mí ì là ho búurú mu, á à ñu mu bío mu, à 6anso cén loí miten sese à bè yi wéráa mu. ²⁹ Mu bon. Yíaa wee là ho búurú mu, á wee ñu mu bío mu ò o yí máa kònbi o Nùhúso sãnía, se 6anso wee síiní mí ñuhú. ³⁰ Lé bún te mu á mi tãhú á 6a cèrèe lé 6a vánvárowà, 6a cèrèe pánkává mía, á 6a búii húrun. ³¹ Cá wa lá wee fèn loí waten sese, se le Dónbeení lá máa wé è cíti wèn. ³² Εε κά a Nùhúso màhá wee cíti wèn, à bé wèn, bèra a na à wa ñúná khíi yí páaní yí sí lè ho ðímíjása.

³³ Awa, wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé kúaa mín wán o Nùhúso ðínló bío yi, à mi yí dí mín ñúná yi, mi wé pa mín. ³⁴ Cá yíaa le hini wé dà, à 6anso dí mí zii à bè yi 6uennáa, bèra a na cá mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeení síi yí cí mia. Bío cá na mi tuakaa bío, bún á ì ì díá cá í khíi 6uara mi cón, á ì 6uee zéení bún yara làa mia.

12

Le Dónbeení Hácírí bè-hãnia

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hã làa na kà wán, á le Dónbeení Hácírí bè-wénii na wa wee mí lé bío á ì bío ðání yi. Í wi à mí zūn mu yara. ² Mí zū le pãahú na mí ðín yí zū le Dónbeení, cá mí día miten á hã wònna na yí dà máa bío á yú ho pánká mí wán. ³ Lé bún te mu, á ì wi à ì zéení mu làa mia à mí zūn le o ñupue na wee bío lè le Dónbeení Hácírí pánká, wón yí dà máa ðánkání Yeesu. A ñupue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nùhúso cá le Dónbeení Hácírí yí dó mu 6anso ñii yi.

⁴ Mu bíowa wéró pánká na le Dónbeení Hácírí wee na á síiwà boo, cá lé le Hácírí dà-kéní màhá wee na mu. ⁵ O Nùhúso

tonló á júná boo, ká lé o Núhũso ñi-kéní á wa wee sá na yi. ⁶ Mu bè-wénia á júná boo, ká lé le Dónbeenĩ dà-kéní lé ãño wee na mu búenbúen wéró pànká 6a nùpua búenbúen yi.

⁷ Le Dónbeenĩ Hácírí wee zéení míten wa ñi-kéní kéní yi lè mí bè-wénia à séenínáa wa búenbúen. ⁸ Le Dónbeenĩ Hácírí wee wé ò o búí wé bío mu bè-zúimíní bióní. O búí wón le Hácírí mu wee wé ò o wé bío mu bío zúnló bióní. ⁹ O búí wón le Hácírí mu wee wé à le síidéro na 6àn síi mía à kerí wo yi, ká a búí wón lé 6a vánvárowà weéró pànká á le Hácírí dà-kéní mu wee na a yi. ¹⁰ Le Dónbeenĩ Hácírí wee na mu yéréké bíowa wéró pànká o búí yi. O búí lé le Dónbeenĩ jì-cúa fεεró pànká ó o wee yí. Ká a búí wón 6èn lé le Dónbeenĩ Hácírí lè hã hácín-kora hueeka lénló mín yi 6àn pànká á nɔn wo yi. O búí le Dónbeenĩ Hácírí mu wee wé ò o wé bío hã bióní na a nùpue yí zū, ká a búí le Hácírí mu 6èn wee wé ò o wé jí hã bióní mu à tání na 6a nùpua yi. ¹¹ Lé le Dónbeenĩ Hácírí dà-kéní mu á wee wé bún búenbúen. Lé lerén wee na mu bío wéró pànká wa ñi-kéní kéní yi mín júná yi làa bío á le síi vá yi.

O Krista sánia

¹² Wa zū le hã sánia lée dà-kéní, ká bío cεékaa mín yi wó hã lé bío á boo. Εε ká bún màhá yí hò bío mu páania lé hã sánia dà-kéní. Wa páaníló là a *Krista bío mún ka kà síi. ¹³ Wa búenbúen zĩira le Hácírí dà-kéní yi á wórãa hã sánia dà-kéní. Wa wé *zúifùwa loo, à wa yí wé zúifùwa loo, à wa wé wobá-ñi, tàá nùpua na wi míten, se lé le Hácírí dà-kéní mu á wa búenbúen yú.

¹⁴ O nùpue sánia yínɔn bío dà-kéní mí dòn á wó làa hã, mu boo. ¹⁵ Ká le zen lá bío le bío mínén yínɔn le níi, á mí wãa yínɔn hã sánia bío búí, se bún pá máa hè bío le can hã sánia mu yi. ¹⁶ Ká ho jikãahũ lá le bío mínén yínɔn le yère, á mí wãa yínɔn hã sánia bío búí, se bún pá máa hè bío ho can hã sánia mu yi. ¹⁷ O nùpue sánia lá lé le yère mí dòn, á hã lá wé è jí mu bío kaka? Ká hã lá lé ho jikãahũ mí dòn, á hã lá wé è tá mu bío síi kaka? ¹⁸ Mu bon, mu bíowa dà-kéní kéní na lé o nùpue sánia á le Dónbeenĩ cεékaa mín yi làa bío le síi vá yi. ¹⁹ Mu lá lée bío dà-kéní mí dòn, se hã yínɔn sánia. ²⁰ Bío wee cεéka mín yi wé hã sánia bún lé bío boo, ká hã sánia hón lée dà-kéní. ²¹ Lé bún nɔn á le yère yí dà máa bío máa na le níi yi le mí màkóo mía le yi, á ho jùhũ yí dà máa bío le hã zení le mí màkóo mía hã yi. ²² Hãrí hã sánia bíowa na ka lè hã jùhũ mía sese wa cón á wa màkóo yàá pá wi yi. ²³ Hĩa bío cùkú mía wa cón lé hĩa wa wee pa bío. A hĩa bío bíoró ñiyio wi, hón lé hĩa á wa yàá wíokaa wee pa bío. ²⁴ Hĩa cùkú wi màkóo mía bún yi. Ká le Dónbeenĩ wíokaa o nùpue sánia bíowa à hĩa cùkú mía ò o wé dé ho cùkú yi. ²⁵ Le Dónbeenĩ wó mu kà síi bèra a na à mu

biowa na ceékaa mín yi wó hã sãnía à cūiinà yí kerí yi, ká hã lè mí dà-kéní kéní wé leéka mín bïo. ²⁶ Ká hã sãnía bïo búí yú le lònbee, à bïo ká léé le yi làa bũ. Ká hã sãnía bïo búí yú ho cùkú, à bïo ká léé le sí-wéé yi làa bũ.

²⁷ Minén mún ka lòn sãnía dà-kéní na bïo sã a *Krista yi, á mi le mi nĩ-kéní kéní lé hã sãnía mu bïo búí. ²⁸ Lé làa bún síi á 6a kèrètíewa kuure yi, á le Dónbeenĩ nín-yání wó 6a búí là a Yeesu tonkarowà. Bĩa sã lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà, mu tĩn níi lé bĩa wee kàrán le Dónbeenĩ bïo lè 6a nùpua. Bĩa ká lé bĩa yú ho pànká à wéráa mu yéréké biowa, làa bĩa wee wéé 6a vánvárowà, làa bĩa wee séení 6a nùpua, làa bĩa dà wee dí 6a kèrètíewa yahó, làa bĩa wee bío hã bíoní na á nùpue yí zũ. ²⁹ Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowà le? Ba búenbúen so wee fεε le Dónbeenĩ jĩ-cúa le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeenĩ bïo lè 6a nùpua le? Mu so lé 6a búenbúen á dà mu yéréké biowa wee wé le? ³⁰ Tàá lé 6a búenbúen so wee wéé 6a vánvárowà le? A lé 6a búenbúen so wee bío hã bíoní na á nùpue yí zũ le? A lé 6a búenbúen so wee tãní hã le? Bùéé. ³¹ Bïo le Dónbeenĩ nɔn wéró pànká wɛn, á bïo jũhũ wi po bïo ká lé bún á mi wé cà lè mi sía búenbúen. Bún bïo yi, á ï ï zéení wõhũ búí na se po bïo ká làa mia.

13

Le waminĩ bïo

¹ Ká ï lá dà wee bío hã síi-viò bíoní, lè le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà bíoní, ká ï yí wa 6a nùpua, se ï ka lòn bírín6oónĩ na 6a wee 6úa, tàá hõn-dèe búí na 6a wee vúa. ² Ká ï lá dà wee fεε le Dónbeenĩ jĩ-cúa à na 6a nùpua yi, á zũ le Dónbeenĩ bïo na sã yi, lè mu bïo na ká búenbúen, hàrĩ ká ï lá dó ï síi le Dónbeenĩ yi á dà wee hóoní hã 6úaa mí lara yi, ká ï yí wa 6a nùpua, se ï bïo jũhũ mía. ³ Hàrĩ ká ï lá wee lá ï níi bïo à sanká na 6a nĩ-khenia yi, á dà wee khòn bïo á ï tà le lònbee yi bĩa ká bïo yi* ká ï yí wa 6a nùpua, á ï pá máa yí dèe búí mu yi.

⁴ Yĩa wa 6a nùpua wón wee wé dàñ mí síi hĩ. O wee wé mu tentemu lè 6a nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa wé n̄yi-wará. O yí máa bàrá mí bïo bĩa ká bïo yahó. O síi yí máa cĩ fua fua. Ba wó khon làa wo ó o máa 6ua mu mí yi. ⁶ Yĩa wa 6a nùpua á síi máa wé wa mu bïo na yí téréna bïo yi, o síi wee wé wa ho tũíá poni bïo yi. ⁷ Yĩa wa 6a nùpua á mu bïo búenbúen wee wé kúu yi. Mu bïo búenbúen yi, o wee tà le Dónbeenĩ bïo, á dé mí síi le yi. O wee hĩ mí síi mu bïo búenbúen yi.

⁸ Le waminĩ léé dèe na máa vé máa mi. Le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà bïo á khii vé. Hã bíoní na a nùpue yí zũ á bíoró jii

* **13:3** «á ï tà le lònbee yi bĩa ká bïo yi» Le Dónbeenĩ bíoní v̄n-kĩa búí yi, á bïo ká lé bïo bĩa: «á nɔn ïten 6a cĩna.»

khíi bàrá. Mu bïo zūrló á khíi vé. ⁹ Mu bon. Wa bïo zūrló á jii yí sú, á le Dónbeení jì-cúa na wa wee fεε á jii mún yí máa sí. ¹⁰ Εε ká mu bïo na jii sú p̄ahũ khíi d̄n, b̄n ká bïo jii yí sú á à vé. ¹¹ Mi loń, bïo á ĩ fù lé o háyónza, á ĩ bioní, lè ĩ yilera, làa bïo á ĩ zū lé mu bïo yara, b̄n búenbúen á mu háyónmu wi yi. Ká bïo á ĩ yïo yòò t̄n, á ĩ ló mu háyónmu yi. ¹² Hã laà na kà wán, á bïo wa wee mi ka sùiyóon. Εε ká ho p̄ahũ mu khíi d̄n wa wé è mi mu bïo búenbúen wéréwéré. Hã laà na kà wán á ĩ Dónbeení zūrló jii d̄n yí sú. Εε ká ho p̄ahũ mu khíi d̄n, á ĩ zūrló làa de jii ì sí, làa bïo lerén mí bεere zūnáa mi. ¹³ Bïowa bïo t̄n wi b̄n á máa vé huúu máa mi. B̄n lé le waminí, lè le s̄idéro le Dónbeení yi làa bïo wa pan bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé. Ká mu mí bïo t̄n t̄ahũ á le waminí lé d̄io po bïo ká.

14

Le Dónbeení Hácírí bè-hánii búí bïo

¹ Awa, á mi w̄aa bè le waminí w̄hũ na á ĩ zéenia làa mia, á mu bïowa wéro p̄anká na le Dónbeení Hácírí wee na à mi wé cà lè mi s̄ia búenbúen, s̄onkú le Dónbeení jì-cúa fεεró. ² Yia wee bïo hã bioní na á nùpue yí zū, wón yí máa bïo lè 6a nùpua, o wee bïo lè le Dónbeení. Nùpue yí máa jí bïo ó o wee bïo. Le Dónbeení Hácírí p̄anká wee wé ò o bïo hã bioní na á nùpue yí dà máa zūń. ³ Ká yia wee fεε le Dónbeení jì-cúa, wón wee bïo lè 6a nùpua. O wee wé à 6a kèrèt̄ewa s̄idéro le Dónbeení yi va lè mí yahó, o wee hení 6a s̄ia, á h̄ĩ hã. ⁴ Yia wee bïo hã bioní na á nùpue yí zū, wón wee wé ò orén mí dòn s̄idéro le Dónbeení yi va lè mí yahó. Ká yia wee fεε le Dónbeení jì-cúa wee wé á 6a kèrèt̄ewa kuure s̄idéro va lè mí yahó. ⁵ I wee fan à mi búenbúen wé bïo hã bioní na á nùpue yí zū. Εε ká mi mahã wee fεε le Dónbeení jì-cúa á mu ù wé s̄i m̄ĩ á à porí b̄n. Yia wee fεε le Dónbeení jì-cúa wón bïo c̄nú wi po yia wee bïo hã bioní na á nùpue yí zū, se o búí 6èn wee d̄n b̄n t̄n hã bioní mu à 6a kèrèt̄ewa kuure s̄idéro le Dónbeení yi va làa yahó.

⁶ Wàn z̄awa lè wàn h̄nni, ká ĩ w̄aa lá 6ueé bía hã bioní na á nùpue yí zū á n̄n mia mí dòn, á ĩ k̄rló mi c̄n c̄nú lá à wé ho yén? I yí dà máa séení mia ká mu yín̄n bïo búí na le Dónbeení zéenia làa mi, t̄aa mu bïo zūrló á ĩ zéenia làa mia, t̄aa le Dónbeení jì-cúa á ĩ fεera n̄n mia, t̄aa k̄ránlò búí á ĩ n̄n mia. ⁷ Mi loń hã s̄i-6úania, ho c̄ahũ t̄aa ho coohũ, ká hã búaró yí bò bïo wán á 6a à zūń bïo hã wee bïo kaka? ⁸ Lé o yén á à d̄n d̄n á à lá hã h̄ia s̄ia ká a yí j̄á bïo le t̄n6úaní bía wéréwéré? ⁹ Minén mún bïo ka kà s̄ii. Hen ká mi wee bïo hã bioní na á nùpue yí zū, à nùpue na dà à t̄n hã á mia, á 6a à wé kaka à j̄ináa bïo mi wee bïo? Hã à k̄n lòn b̄n-conconwà. ¹⁰ Ho

đímíjǎ yí á hǎ síiwà boo, ká hǎ búenbúen wi lè mín bíonǐ á síi na bàn bíonǐ kúará mía hón mía. ¹¹ Ká yǎa wee bío làa mi á ì hǎa yí máa jí bíonǐ, bǔn ká ì ka lòn nǐ-hǎni o cǔn, ó orén mún ò kǎn lòn nǐ-hǎni ìnén cǔn. ¹² Minén mún bío ka kà síi. Bǐo mi wee cà mu bíowa na le Dónbeenǐ Hácírí wee na wéró pànká lè mi sía búenbúen, á mi cén bánbá à mi cà bío wee wé à 6a kèrètíewa kuure síidéro le Dónbeenǐ yí va lè mí yahó.

¹³ Awa, yǎa wee bío hǎ bíonǐ na á nùpue yí zǔ ko ò o fio le Dónbeenǐ yí ò o wé dàn hǎ tǎní à 6a nùpua jí. ¹⁴ Hen ká ì wee fio lè hǎ bíonǐ na á nùpue yí zǔ, á ì hácírí dén á à kǎn ho fioró wán, ká ì yí máa le ì yí à wéráa ho. ¹⁵ Awa, á lé mu yén á ì wé? Ì fio lè hǎ bíonǐ na á nùpue yí zǔ lè ì hácírí, ká ì mún pá à le ì yí á à fio lè le bíonǐ na 6a nùpua zǔ à 6a jí. Ì sío hǎ lení lè hǎ bíonǐ na á nùpue yí zǔ lè ì hácírí, ká ì mún pá à le ì yí á à sío lè le bíonǐ na 6a nùpua zǔ à 6a nùpua jí. ¹⁶ Ká wa yí máa wé làa bǔn, ká yǎa wee wé ho bǎrákà déro fioró lè hǎ bíonǐ na á nùpue yí zǔ lè mí hácírí á bíá ká á à wé kaka à tǎráa ho «*Amiina» ho fioró mu vaa véenii. ¹⁷ Hǎrí à ù bǎrákà déro fioró mu wé se kaka, á bíá yí jí ho máa yí cǔnú ho yí.

¹⁸ Ì wee dé le Dónbeenǐ bǎrákà, lé bío hǎ bíonǐ na á nùpue yí zǔ, á ìnén wee bío po mi búenbúen. ¹⁹ Eé ká 6a kèrètíewa kúaa mín wán, á hǎ bíonǐ bío hònú na á ì ì bío làa ba lè le bíonǐ na 6a zǔ á ì ì bío á à kǎrán làa ba, á ì wa á po hǎ bíonǐ muaaseé píru na á ì ì bío làa ba na á nùpue yí zǔ.

²⁰ Wán zàwa lè wán hǎnni, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yí. Mu bè-kora dǎní yí bǔn mi wé lòn háyúwá. Ká mi màhá wé leéka mi yiwa lòn yèn-tǎnia sa. ²¹ Bío ká lé bío túara le Dónbeenǐ bíonǐ vǎahǔ yí:

«Ì ì đǐn hǎ síi-viò nùpua wán

á à bíoráa lè ì nǐpomu lè hǎ bíonǐ na 6a yí máa jí.

Hǎrí ká ì wó bǔn,

á ì nǐpomu pá máa jí ì cǔn.»*

²² Lé bǔn á hǎ bíonǐ na á nùpue yí zǔ hǎn bíoró wee zéení làa bíá yínǎn 6a kèrètíewa le 6a níi mía 6a kèrètíewa bío yí. Bǔn bè-zéeníni so yahó yí sǎ 6a kèrètíewa. Ká le Dónbeenǐ jí-cúa hǎn fǎeró 6èn wee zéení lè 6a kèrètíewa le le Dónbeenǐ wi làa ba. Bǔn yahó yí sǎ bíá yínǎn 6a kèrètíewa. ²³ Mi loń. Ká 6a kèrètíewa kuure nùpua búenbúen lá kúaa mín wán síi, á 6a búenbúen wee bío hǎ bíonǐ na á nùpue yí zǔ, ó o búii na đǐn yí zǔ 6a kèrètíewa bío yara, tàa o búii na yínǎn o kèrètíe bueé đǎn, á 6a so máa bío le mi wee khée le? ²⁴ Eé ká 6a búenbúen wee fǎe le Dónbeenǐ jí-cúa, ó o búii na yínǎn o kèrètíe, tàa o búii na đǐn yí zǔ 6a kèrètíewa bío yara bueé đǎn, á 6a so máa le mí yiwa, á máa zǔn le mí wó khon bío 6a wee jí bío yí le? ²⁵ Bío wi

* 14:21 Mi loń Ezayii vǎahǔ 28.11

ba yiwa na á nùpue yí zū, á bio ò zūń. Hón p̄ahũ so yi, ká ba m̄ahã líí búrá á à búaaní le Dónbeenĩ ká ba à bio: «Tũíá poni, le Dónbeenĩ ɛ̀nt̄n wi làa mia.»

Ba k̄er̄et̄ewa k̄ueem̄ínwánlò bio

²⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, á bio w̄aa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yia yú lení ò o sío le, ká yia yú bio ò ò k̄arán làa b̄ia ká, ò o k̄arán 6a. Ká yia le Dónbeenĩ zéenia làa b̄io búí ò o zéeni mu, ká yia yú h̄a b̄ioní na á nùpue yí zū b̄ioró p̄anká, ò o b̄io h̄a, ká yia ɛ̀n yú h̄a t̄ánílò p̄anká, ò o t̄ání h̄a. B̄un búenb̄uen á à d̄an ñ séeni 6a k̄er̄et̄ewa kuure à 6a sídéró le Dónbeenĩ yi wíoka f̄ará d̄in. ²⁷ Ká 6a búí wi mi t̄ahũ á wee b̄io h̄a b̄ioní na á nùpue yí zū, á b̄un ko làa nùpua nùwã ñun, t̄aa nùwã t̄in à wé mu. Ká yia wé b̄ia mí b̄io, à yia so ɛ̀n b̄io mí b̄io, ò o búí mún wé t̄ání b̄io 6a n̄i-kéní kéní wee b̄io. ²⁸ Ká yia á à t̄ání mu mia, á ɛ̀nso ko ó o wé t̄été, ò o b̄io le le Dónbeenĩ mí yi.

²⁹ Ká mu lé 6a búí wee f̄εε le Dónbeenĩ ñi-cúa, á bán nùwã ñun t̄aa nùwã t̄in á ko 6a wé b̄io ká b̄ia ká wee và mí yiwa b̄io h̄a ñi-cúa mu wi à 6a 6ua lè mítén wán. ³⁰ Ká le Dónbeenĩ zéenia b̄io búí là a búí mi t̄ahũ, á yia lá wee b̄io ko ò o wé t̄été ká a día le b̄ioní na wón ɛ̀nso yi. ³¹ Ká mu wee wé ká, á mi búenb̄uen dà wé è f̄εε le Dónbeenĩ ñi-cúa, yia wé b̄ia mí b̄io, á yia á à b̄io mí b̄io, bèra a na à mi búenb̄uen yí ho k̄aránlò, à mún yí le sí-heb̄úee. ³² Yia wee f̄εε le Dónbeenĩ ñi-cúa ko ò o zūń mítén ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeenĩ yí wa b̄io na lúnkaa. Bio wee wé ho h̄éεrà b̄un lé b̄io le Dónbeenĩ wa. B̄un lé b̄io mu wee wéráa b̄ia b̄io s̄a le Dónbeenĩ yi kuio búenb̄uen yi.

³⁴ Ká 6a k̄er̄et̄ewa wé kúaa mín wán, á 6a h̄áawa ko 6a wé t̄été. Nii yí n̄on 6a yi à 6a b̄io. Ba ko 6a wé líiní mítén làa b̄io 6a *zúífùwa làndá bíaráa mu. ³⁵ Ká 6a wi à 6a zūń b̄io búí yara, à 6a t̄ua b̄un lè mí b̄arání mí z̄íní yi. Mu yí se ò o h̄aa b̄io 6a k̄er̄et̄ewa k̄ueem̄ínwánlò yi.

³⁶ Mi wee leéka le le Dónbeenĩ b̄in-tente so ló mínén c̄n le? T̄aa mu so lé mínén mí d̄on á le b̄io s̄a yi le? ³⁷ Hen ká a búí wee leéka le mí lé le *Dónbeenĩ ñi-cúa f̄εεro, t̄aa ɛ̀nso wee leéka le mí yú le Dónbeenĩ b̄io wéró p̄anká, à ɛ̀nso zūń mu le b̄io á í túara n̄on mia ká lé o N̄uh̄uso b̄io na ó o b̄ò henía. ³⁸ Ká yia yí t̄a mu, á le Dónbeenĩ máa t̄a wón b̄io.

³⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, á b̄io mi w̄aa ko mi cà lè mi sía búenb̄uen lé le Dónbeenĩ ñi-cúa f̄εεró, à b̄ia wee b̄io h̄a b̄ioní na á nùpue yí zū à mi mún yí h̄e. ⁴⁰ Bio here, lé à mu búenb̄uen wé làa b̄io mu koráa, à mu yí lúnka.

15

O Krista vèeró bio

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenĩ bín-tente na á ì buera nòn mia, lé dén á ì bínia wee leéka bio làa mia. Lé lerén á mi tà bio á bò yi lè mi sòobéε. ² Lerén lé ðio á à kání mia ká mi wee bua le sese làa bio á ì bueraráa le nòn mia. Ká bñn mía se mi tà le bio coon.

³ Ho kàránlò na bio ñúhũ wi po hĩa ká, hĩa ínén ì beere yú á nòn mia le hĩa ká: O *Krista húrun wa bè-kora bio yi làa bio mu túararáa le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi. ⁴ Ba nùuna a, á mu wizooní tñn zòñ, ó o vèera làa bio mu túararáa le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi. ⁵ O zéenia míten là a Piere, bñn món ó o màhã zéenia míten lè mí tonkarowà píru ñun. ⁶ Bñn món á wàn zàwa lè wàn hínni na po khiá-hònú ó o zéenia lè míten làa cúekúee. Ba cèrèε pá yño wi lua hãrì lòn zuia. Ba nùwã yen búí lé bĩa húrun 6a tñahũ. ⁷ Bñn món ó o zéenia míten là a Zaaki, á màhã zéeníanáa míten lè mí tonkarowà búenbúen. ⁸ Bio ó o zéenia míten lè 6a búenbúen vó, ó o mún zéenia míten lè ínén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, ì lé 6a tonkarowà búenbúen món dí. Ba yàá yí ko 6a ve mi làa tonkaro, lé bio á bĩa bio sã le Dónbeenĩ yi á ì beéra lò. ¹⁰ Bio á ì karáa ho zuia, lé le Dónbeenĩ sãamu pánká yi. A le sãamu na le wó làa mi á yí tò, búeé. I sá ho tonlò á lò bon po 6a tonkarowà na ká búenbúen. εε ká mu yínóñ ínén lè ì pánká á wó mu. Lé le Dónbeenĩ sãamu lé bio nòn á ì dàña wóráa mu. ¹¹ Lé bñn bio yi, à mu wé ínén loo, tàá 6arén loo, se ðio ká lé le bíonĩ na wa wee bue, á lé lerén mi tà bio.

Ba nĩ-hĩa vèeró bio

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró bio á wa wee bue, á léε webio nòn á mi tñahũ á 6a búí wee bíoráa le 6a nĩ-hĩa máa vèe? ¹³ Ká 6a nĩ-hĩa máa vèe bio bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se bio wa wee bue ñúhũ mía, á bio mi tà yi mún mía. ¹⁵ A bè bñn wán, á se wa lé 6a sabín-fūaalowa, lé bio wa bía kénkén le le Dónbeenĩ vèenia o Krista léra 6a nĩ-hĩa tñahũ. Ká mu bon ká 6a nĩ-hĩa máa vèe, se bio á wa le le Dónbeenĩ vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká 6a nĩ-hĩa yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ εε ká a Krista yí vèera, se bio mi tà yi ñúhũ mía, á mi bè-kora pá ñà mi ñúná yi. ¹⁸ Mu yàá po bñn, mu wee zéeni le bía tà a Krista bio á húrunnáa á bio yáara búenbúen. ¹⁹ Ká mu lé le mukāñi na wa wi yi hã laa na ká wán mí dòn bio yi á wa dóráa wa sĩa o Krista yi, se wa miina po 6a nùpua na ká búenbúen miina.

²⁰ εε ká a Krista 6èntñn vèera bio bon. Bio á mu bè-yáa wee zéeni le ho ðínlò á à be è wé se, lé bñn bán síi ó o Krista vèeró bio mún wee zéeni le 6a nĩ-hĩa á vèe. ²¹ O nùpue nĩ-kéní lé

yĩa nɔn á 6a nùpua wee híráa, lé bǔn 6àn síi ó o nùpue nǐ-kéní lé yĩa mún nɔn á 6a nǐ-hía wee vèeráa. ²² Bǐo 6a nùpua 6úen6úen wee hí lé bǐo 6a lée síi dà-kéní là a Adáma, lé bǔn á 6a 6úen6úen mún n̄ vèe, 6a páaníló là a Krista bǐo yi. ²³ Ká ho vèeró mu màhã à wé làa bǐo mu sãnáa mín. O Krista lé yĩa dú 6a 6úen6úen yahó lòn bè-yáa. Bǔn món ó o 6uenló pãahũ á bǐa bǐo sã a yi màhã à vèe. ²⁴ Hón pãahũ so yi ká mu bǐo 6úen6úen jũhũ á à 6úe. O Krista á à 6úe hã pánká sũmáa 6ãnsowà lè mí síiwà 6úen6úen na yí máa mi júná ká a bíní ì na le béeñí o Maá Dónbeení yi. ²⁵ Mu bon, o Krista 6ueé lá le béeñí fúaa bǐo ó o 6úrá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* ²⁶ O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. ²⁷ Mu bon, mu túara le Dónbeení bióní vũahũ yi le le Dónbeení dó mu bǐo 6úen6úen o tá.† Ká lé le Dónbeení dó mu bǐo 6úen6úen o tá, se mu wee zéení le le Dónbeení na dó mu dén níí ló. ²⁸ Ká a Krista khíi wi mu bǐo 6úen6úen jũhũ wán, ó orén na lé o Za á 6èn n̄ dé mítén le Dónbeení tá. Bǔn ká le Dónbeení na lá dó mu bǐo 6úen6úen o tá, á à wé mu bǐo 6úen6úen bée.

²⁹ Ká 6a nǐ-hía yí máa vèe, á lée webio á bǐa wee bátízé mítén 6a bǐo yi á wee cà? Lée webio nɔn 6a wee wéráa mu? ³⁰ A warén 6èn lée webio nɔn á wa wee zàanínáa wa mukání làa wizooní. ³¹ Wizonle lée wizonle ká ì wee sãnsá mu húmú. Wán zàwa lè wán hĩnni, ì wee bío bǔn lé bǐo á bǐo wa Nũhũso Yeesu Krista wee wé mi t̄lahũ á ì síi wan bǐo yi. ³² Ho Efεεze yi, á ì lò bon 6a nùpua níi yi lè ì san làa zín-búaa. Ká mu lé ho dímíjǎa bío mí dòn bǐo yi á ì wóráa mu se lé ho cúnú yén á ì yú? Ká 6a nǐ-hía yí máa vèe, se le bióní na ká bǐo bon: «Mí wé wa dí ká wa a jũ, lé bǐo wa yíró húrun se mu vó.»‡ ³³ Mí yí khà mítén: «Lé o nùpue na téréna ò o wee bè là a bè-kora wéro á hĩa wé là a bío síi.» ³⁴ A mí cén t̄nii mí yío, à mí khí mu bè-kora wéro yi. Ba 6úí wi mí t̄lahũ á yí zũ le Dónbeení. I wee bío ká síi à hã níyio dí mia.

Wa sãnia yèrémáló bío

³⁵ εε ká 6a 6úí pá wee tùa le 6a nǐ-hía vèeró á à wé kaka síi. Ba sãnia á à keñ kaka 6a vèeró pãahũ? ³⁶ Mí 6ènt̄n lé 6a bónbúwá. Mí loñ, hen ká a 6úí dù d̄εε 6úí beere, ká le yí sũna, á yí ló bǐo le lá karáa wán, á le so ò dàñ lé á yóó dá le? ³⁷ Mu bǐo na hà yóó ló yínɔñ bǔn mí dù, mu 6àn beere lé d̄io á mí dù. Mu dà á wé weéñí t̄aa bè-dínii 6úí. ³⁸ Bǐo á le bǐo hĩa wéráa, bǔn sã le Dónbeení yi. Mu bè-dínii 6úen6úen bǐo na mu wee lé à sáráa síi yínɔñ dà-kéní. ³⁹ A bǐa yío wi lua 6úen6úen sãnia yínɔñ dà-kéní. Ba nùpua, 6a sáron búa, 6a jínzawa lè 6a cezawa 6úen6úen sãnia wi ká hã 6úen6úen màhã wi mín

* 15:25 Mí loñ Lení vũahũ (Psaumes) 110.1 † 15:27 Mí loñ Lení vũahũ

(Psaumes) 8.6 ‡ 15:32 Mí loñ Ezayii vũahũ 22.13

ɲúná yi. ⁴⁰ Ho wáayi bïowa semu wi mí dòn làa bïa yïo wi lua na wi ho tá yi semu. ⁴¹ Le wii semu wi mí dòn, ho p̄ihũ semu wi mí dòn, á hã mànàayio semu wi mí dòn. A hã mànàayio mu lè mí dà-kéní kéní semu pá wi mín ɲúná yi.

⁴² Lé b̄n lè 6a n̄i-hía vèeró bïo lée dà-kéní. Hen ká 6a s̄anía h̄ia líí dó ho tá yi làa bïo le beere wee ðiraa bïo síí, á hã soo. Ká hã h̄ia vèera, á hã síí yèrémá á máa b̄n̄í hí. ⁴³ Hã s̄anía na 6a nùuna, á cùkú mía, hã yí dà bïo 6úí máa wé. Ká hã h̄ia vèera á hã cùkú wé à pànká keñ. ⁴⁴ Hã s̄anía na wee nùu, h̄n bïo s̄a ho ðímíj̄á na kà yi. Ká hã kh̄ii vèera, á hã a yèrémá á bïo ò s̄i ho wáayi yi. Bïo hã s̄anía na bïo s̄a ho ðímíj̄á yi wiráa, lé b̄n b̄n síí á hã s̄anía na bïo s̄a ho wáayi yi mún wiráa.

⁴⁵ Mu so yí túara le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄uahũ yi ká síí le? «O Adáma na lé o yahón nùpue, á le Dónbeen̄i wó ó o yïo wi lua.»[§] Ká a *Krista na lé o mónðén Adáma wón lé ho wáayi nùpue na wee na le mukān̄i. ⁴⁶ Bïo dú ho yahó yín̄on̄i hã s̄anía na bïo s̄a ho wáayi, hã s̄anía na bïo s̄a ho ðímíj̄á yi lé h̄ia dú ho yahó. Ho wáayi s̄anía h̄n wi làa món. ⁴⁷ O yahón nùpue na má lè le t̄n̄i wón bïo s̄a ho tá yi. Ká a «ɲun n̄ii nùpue» bïo s̄a ho wáayi. ⁴⁸ B̄ia bïo s̄a ho tá yi ka làa ȳia má lè le t̄n̄i bïo síí. Ká b̄ia bïo s̄a ho wáayi yi, b̄n 6èn ka làa ȳia bïo s̄a ho wáayi bïo síí. ⁴⁹ Bïo wa láráa ho tá yi nùpue síí, lé b̄n wa mún kh̄ii láráa ho wáayi nùpue síí.*

⁵⁰ Wàn z̄awa lè wàn h̄inni, bïo á ï wi à ï zéení làa mia, lé à mi z̄un̄ le wa yí dà máa keñ hen na le Dónbeen̄i wee dí mí béen̄i yi lè wa s̄anía na bïo s̄a ho ðímíj̄á yi. Mu bïowa na dà wee yáa n̄ii yí dà máa keñ bïo yí dà máa yáa yi. ⁵¹ M̄i j̄i bïo ká. I ï zéení bïo 6úí na le Dónbeen̄i lá s̄a yi làa mia: Mu yín̄on̄i wa 6úen6úen lé b̄ia à hí. Ká 6a n̄i-hía làa b̄ia yïo wi lua lé warén 6úen6úen síí á à yèrémá. ⁵² Mu ù wé f̄uaf̄uà, lè le yère kè6úenló bïo síí, ho p̄ahũ na le b̄iaan̄i s̄a á à j̄i yi le mónðén wizonle zoñ. Ká le b̄iaan̄i mu s̄a j̄á, á 6a n̄i-hía á à vèe, á s̄anía à yèrémá, á w̄aa máa b̄n̄i máa hí h̄uúu. Ká warén na yïo wi lua, á s̄anía à yèrémá. ⁵³ Mu bon, hã s̄anía na wee hí à soo, á ko hã yèrémá à wé h̄ia yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hã s̄anía na wee hí à soo á kh̄ii yèrémá á wó h̄ia yí dà máa hí máa soo, b̄n ká bïo túara le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄uahũ yi ká màh̄á w̄aa j̄ii ì sí:

«Húmú, ù f̄uhũ fá á mu vóráa.†

⁵⁵ Húmú, ù pànká wi wen?

Húmú, ù h̄n̄i na ù wee táaráa wi wen?»‡

§ 15:45 Mi loñ Bïo ɲuhũ 6úeen̄ii v̄uahũ (Genèse) 2.7 * 15:49 Le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄n-kla 6úí yi á bïo ká lé bïo túara: Lé b̄n á mi mún wa láráa ho wáayi nùpue síí.

† 15:54 Mi loñ Ezayii v̄uahũ 24.8 ‡ 15:55 Mi loñ Ozee v̄uahũ 13.14

⁵⁶ Mu húmú híńí na mu wee táaráa lé mu bè-kohó. A bío bèn wee na à mu bè-kohó yíráa ho pánká wa wán lé o *Moyiize làndá. ⁵⁷ Εε ká wa wee dé le Dónbeení bárákà, lerén na wó á wa dàrnáa mu húmú wa Núhúso Yeesu Krista pánká yi.

⁵⁸ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ĩ wa làa sòobéε, bún lé bío n̄n á mi fàrá t̄n, à yí díá le 6a dèké mia. Mi ca mi kuio o Núhúso tonló sáró yi. Lé bío mi wáa zū le le lònbee na mi wee lá a Núhúso bío yi á yín̄n káamáa.

16

Le wári na c̄n n̄n ho Zeruzaleemu kèrèt̄ewa yi

¹ Mi wáa le wa khíi zo le wári na wee c̄a à séeníáa bíá bío s̄a le Dónbeení yi na wi ho Zeruzaleemu yi t̄iáwà yi. I bíá bío le wári c̄aló mu bío ko mu wéráa á n̄n ho Kalasii kèrèt̄ewa kuure yi vó. Minén mún wé làa bún bío síi. ² Hã dimaasiwa búenbúen à mi n̄i-kéní kéní wári na mi sá yú búí á mi bàrá mí dòn làa bío mi dàráa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa ĩ buenló mi c̄n à bío le mi ì c̄anáa wári. ³ I khíi bueé d̄n mi c̄n, á 6a n̄pua na á minén mi bèere hueekaa lé bán á ĩ ì fé mi h̄amu bío á à túa h̄a v̄onna à bè wán á à na yi, á 6a à 6ua à varáa ho Zeruzaleemu. ⁴ Ká ĩnén ĩ bèere pá ko à ĩ 6ua mu varáa, á 6a à bè làa mi.

Bíó ó o Poole wi ò o wé

⁵ I wi à ĩ buen mi c̄n, ká ĩ màh̄á à k̄aa ho Maseduana k̄h̄ũ yi á à buennáa. ⁶ Nún-sí á ĩ bueé c̄aaka làa mia cúa-yen, n̄n-sí á le t̄en̄n̄ p̄ah̄ũ búenbúen á ĩ yàá à wé mi c̄n. Bún ká mi wáa à yí mi á à séení á ĩ vaá d̄anáa hen na á ĩ bò ò va yi. ⁷ Mu bon, ĩ yí wi à ĩ bue mi mia làa miló kà síi ká ĩ khíi. I wi à ĩ bue c̄aaka làa mia ká a Núhúso tà mu. ⁸ Bío ká wán, á ĩ ì k̄en̄n̄ ho Ef̄eze lóh̄o yí á ho *P̄antekoote á à yí mi b̄n. ⁹ Lé bío á ton-beení sáró jii h̄era díá n̄n m̄i b̄n, á bíá wi 6a h̄è ho sáró mún boo.

¹⁰ Ká a Tim̄tee bueé d̄n mia, à mi sáberé à mi wíoka a 6ua, lé bío ó o wee sá a Núhúso tonló lè ĩnén bío. ¹¹ O búí yí z̄uán wo yi. Ká a khíi b̄n̄iá wà à buen ĩ c̄n, à mi séení a ò o bueé d̄a làa h̄erà. I pan wo, orén lè wàn zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wàn za Apoloosi, wón á ĩ heníá síi á à yí cúa-yen le o bè lè wàn zàwa na b̄n̄iá wà à buen mi c̄n à buennáa, ká a síi b̄en̄t̄n̄ yí tà le v̄en̄n̄ mu bío bío ká wán. I zū mu le p̄ah̄ũ na ò o yí le n̄i yi, o ò buen.

O Poole bioní véení

¹³ Mi t̄n̄i mi ȳo, mi fàrá d̄n̄ mi síd̄eró le Dónbeení yi. Mi zéení le mi lé 6a n̄pua na sía hereka, á pánkáwá wi. ¹⁴ Mi bè-wénia búenbúen á mi wé wé lè le waminí.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, le ĩ pá b̄n̄i hení bío dà-kéní bío na mia. Mi zū a Sitefanaasi lè mín z̄i n̄pua. Mi zū le ho Akayii

kōhū búenbúen yi, á barén lé bía nín-yání tà a Núhúso bío. Mi mún zū le 6a dèniá bánbáa wee séení bía bío sá le Dónbeení yi. ¹⁶ Awa, bán nùpua so síi, làa bía làa ba léera ho tonló yi, á mi wé tà día le 6a dí mi yahó. ¹⁷ Bío á wàn zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fɔɔtunatuusi á 6ueé búεεkío mi á 6èntín léé bío na wan í síi làa sòobéε. Lé bío á bío mi yí dà máa wé máa na mii bío mi khèra làa mi bío yi, lé bún á barén wó mi lahó yi. ¹⁸ Ba 6èntín híina í síi làa bío 6a wee wéráa mu làa mia pónna cèrèε yi. Ba nùpua mu síi á mi wé kònbi.

Le tèniti

¹⁹ Ba kèrètíεwa kuio na wi ho Azii kōhū yi á wee tèní mia. O Akilaasi là a Pirisiiye lè 6a kèrètíεwa na wee 6uee kúee mín wán 6a cón, á wee tèní mia wa Núhúso yèni yi. ²⁰ Wàn zàwa búenbúen wee tèní mia. Minén mún tèníka mín yi sese.

²¹ Lònbío lé ínén Poole lè í nín-bia á wee túa le tènii ì na mia.

²² Ká a 6úi yí wa a Núhúso mi tlahū, à mi lén wo mi tlahū. «Maranataa», le wa Núhúso 6uen.

²³ Le wa Núhúso Yeesu *Krista sāamu à kerí làa mia. ²⁴ Í 6èntín wa mia lè í síi búenbúen wa páaníló là a Yeesu Krista bío yi. *Amiina!

Ho nun ní vūahú na ó o Poole túara non ho Korénte kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

O Poole lé yia wíokaa túara ho vūahú na kà non ho Korénte kèrètíewa kuure yi. Sáni ò o túa ho, à bɔn ɔa ɔúí ɔa tīahú lá pǎ a Poole mu bío le o yínɔ́n o Yeesu *Krista tonkaro.

Ká a Poole màhǎ túara ɔa yi, á zéénia mí bío yahó làa ba. O le mí wa ɔa ɔúenɔ́en, á wi à ɔa bíní wé sí.

O nín-yání zéénia bío ó o lò bonnáa, làa bío le Dónbeení séeníanáa wo (1.1-11). Há bín-zàwa na wi orén làa ba pǎahú ó o bía dǎní yi, á zéénia le lé o Yeesu non le nii mí yi à mí nǐ ɔa zeñ wán. O Poole vūahú ɔúí yi ó o zá làa ba, èé ká ho vūahú na kà yi ó o le mí síi wan làa sòobéé bío ɔa tà yèrémáa mi yilera lè mi wára bío yi (1.12–7.16).

O Poole le ho Korénte kèrètíewa wé hén mí níní à wéráa mu hámu séení ho Zeruzaléemu kèrètíewa na lé ɔa ní-khenia (8–9).

Ho vūahú mu lii véení, ó o Poole zá làa bǎ le o yínɔ́n le Dónbeení tonkaro, á zéénia le ɔa bío yí bon (10–13).

Le tènii

¹ Mu lé ínén Poole na le Dónbeení lè mí síi bío á wó là a Yeesu Krista tonkaro, lè wán za Timotee á wee tèní ɔa kèrètíewa kuure na wi ho Korénte lóhó yi ho Akayii kǎhú yi. Wa mún wee tèní bǎ bío sǎ le Dónbeení yi na wi ho kǎhú mu ɔúenɔ́en yi ² Le wán Maá Dónbeení lè wa Núhúso Yeesu Krista wé mu sáamu làa mia, à na ho héerà mia.

O Poole wee dé le Dónbeení bǎrákà

³ Le le khòoní à bío sí wa Núhúso Yeesu *Krista ɔan Maá yi. Wón na lé o maá na zū le màkǎrí, á wee hení wa sía féeé. ⁴ O wee hení wa sía le lònbee na wee yí wɛn ɔúenɔ́en yi, bèra a na à warén ɔèn dǎn dǎn bɔn wán à henínáa bǎ lò wee be sía, à ɔa yí le sí-hebúee na warén wa beere yú le Dónbeení cón. ⁵ Mu bon, làa bío síi á le lònbee wee yíráa wɛn dà khíi o Krista bío yi, lé làa bɔn síi á le sí-hebúee na wa wee yí le Dónbeení cón o Krista pǎnká yi á wa wee yí puuní. ⁶ Hen ká wa lò wee be, se lée bèra a na à mí yí le sí-hebúee, à mún kǎní. Èé ká wa yú le sí-hebúee, se lée bèra a na à minén mún yí le à bè yi dǎn láráa le lònbee dà-kéní kéní na warén wee lá. ⁷ Mi síadéro le Dónbeení yi á wa láa yi binbirí. Bío mí páanía le lònbee yi làa wɛn, á wa ɔèn mún zū le mí mún páanía le sí-hebúee na wa yú yi làa wɛn. ⁸ Mu bon, wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa, wa ko

wa zéení bïo sá wɛn ho Azii k̄sh̄ú yi làa mia. Wa lá le lònbee bïn làa sòobéé. Le lònbee mu ɓɛnt̄ɪn wó herera wa wán fúaa wa yàá lá máa dàń le. Wa yàá lá wee leéka le le máa ká wɛn. ⁹ Wa ɓɛnt̄ɪn lá wee leéka le ɓa à ɓúe wɛn. Lé b̄ɪn nɔn á wa yí dó wa s̄ia waten yi à wa dó h̄a le Dónbeenĩ na wee vèení ɓa n̄i-hía yi. ¹⁰ Le Dónbeenĩ lé d̄io k̄ania wɛn b̄ɪn húmú so s̄ii yi, á le pá à b̄ini ì k̄aní wɛn. Mu bon, wa láa mu yi le le pá wé è k̄aní wɛn. ¹¹ Minén mún séení wɛn lè mí fioró. Lé b̄ɪn á à na ká mu s̄amu na wa à yí ɓa cèrèé fioró p̄anká yi, á ɓa n̄pua cèrèé á à bè yi á à dérása le Dónbeenĩ b̄aráka wa bïo yi.

O Poole khinia mi vɛnĩ yi

¹² Bïo wa s̄ia wee zéení làa wɛn lé b̄ɪn wa s̄ia wee wa bïo yi, mu lé bïo wa wee ɓua lè waten ho d̄im̄ɲá yi lè mu h̄uaar̄amu, lè le yi na wee ce, d̄io wee lé le Dónbeenĩ c̄ɔn, s̄ɔnkú bïo wa ɓuan lè waten minén dàń yi. Mu yí wó lè h̄a s̄ania bè-z̄urn̄ini p̄anká, ká mu wó le Dónbeenĩ s̄amu p̄anká yi. ¹³ Mu bon, wa v̄ɔnna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa bè-vio ɓúii yi ká mu ȳin̄ɔn bïo mi wee k̄arán làa b̄io mi wee ɲí h̄a yi. I láa mu yi le mi ì ɲí bïo wa túara wéréwéré. ¹⁴ Mi d̄in̄ yí ɲá bïo kà ɓúenɓúen: Mi dà à z̄amaka wa bïo yi, làa b̄io á warén mún ñ z̄amakarása mi bïo yi n̄onzoñ na wa N̄uh̄uso Yeesu ù ɓuen yi.

¹⁵ I láa b̄ɪn yi. Lé b̄ɪn nɔn á ì lá wi à ì ɓuee lé mi c̄ɔn vé, bèra a na à mi séení mi h̄a cúa-ɲun. ¹⁶ Mu bon, ì lá wi à ì ɓuee d̄in̄ mi c̄ɔn vé à ɓuennáa hen ho Maseduana yi. Ká ì b̄in̄ia, á ì t̄in̄ ɓueé d̄in̄ mi c̄ɔn à mi séení mi à ì dàń varása ho *Zudee k̄sh̄ú. ¹⁷ Bïo á ì b̄ia le ì wé kà à mu yí wó so wee zéení le ì láa yi m̄ia le? Hen ká ì le ì wé b̄io, à ì so wé mu là a ɲin̄i ɲun ɓanso bïo s̄ii le, ȳia wee tà ho ũuu ho zuia ká ho ȳiró ò o le ɓueé lòn n̄upue na yí z̄u Dónbeenĩ le? ¹⁸ Le Dónbeenĩ na máa wé yèrémá mí ɲii lé ì seéràso. H̄a ɲi-cúa na wa wee f̄e na mia ȳin̄ɔn ũuu làa ɓueé. ¹⁹ Le Dónbeenĩ Za, o Yeesu Krista, ȳia á ínén là a Siliv̄en là a Tim̄otee b̄ia b̄io nɔn mia ɲi-cúa ȳin̄ɔn ũuu làa ɓueé. Mu bon, o ɲi-cúa lée ũuu mí dòn. ²⁰ Orén lé ȳia lé ho ũuu na wee zéení le b̄io ɓúenɓúen na le Dónbeenĩ dó mí ɲii le mí ì wé lé ho t̄iá. Lé b̄ɪn nɔn á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yi à t̄arása wa amiina à dérása ho c̄ukú le Dónbeenĩ yi. ²¹ Lé lerén nɔn á warén làa mia wee dàń f̄ará d̄in̄ wa p̄aan̄iló là a Krista yi. Lé lerén mí bæere hueekaa wɛn, ²² á bò mí flimin̄i wán. Le dó mí Hácirí wa s̄ia yi, à zéení le b̄io le dó mí ɲii le mí ì na wɛn á le è wé máa khí.

²³ I wee báa mu ɲii wán le Dónbeenĩ yahó á à dé ì muk̄an̄i ì na mu bïo yi, le b̄io nɔn á ì yí b̄in̄ia yí ɓuararása mi c̄ɔn ho Korénte yi, lé b̄io á ì yí wi à ì ɓoon̄i mia. ²⁴ Wa yí wi à wa k̄iká mia à mi dé mi s̄ia, lé b̄io wa z̄u le mi s̄iadéro o Krista yi f̄ará t̄ina, á wa wi à wa séení mia bèra a na à mi s̄ia wa.

2

¹ Awa! A i waa le i maa buen mi cón lé bño á i yi wi à i tñ véení mi yiwa. ² Ká i véení mi yiwa, á lé ba yén waa dà à wéé i sli, bño á bña dà à wéé i sli lé bán á i véení yiwa. ³ Lé bñn nòn á i túararáa ho vñahũ mu. I lá buara mi cón ho pñahũ mu yi, á mi bño lá à véení i yi, ká minén lé bña nòn lá ko mi wéé i sli. Mu bon, i bñntñn láa mu yi le ká ínén sli wan, á minén búenbúen sía mún ñ wa. ⁴ Pñahũ na á i wee túa ho vñahũ mu, ká i hácírí yáara fúaa i yáá wá há yèn-ca-poa. Bño á i túara ho yi yínón à véení mi yiwa, ká i wi à mi zñn le i wa mia làa sòobéé.

O Poole séra día nòn bña wó khon làa wo yi

⁵ Yia wó khon làa mi mi tñahũ á yi véení ínén i dòn yi, mu lé mi búenbúen á bánso véení yiwa. Bùéé yáá, i bía dà i ní wán, mu lé ba búí mi tñahũ á bánso véení yiwa. ⁶ Wón nùpue so á nùpua cèrèé mi tñahũ á zaráa, á bñn waa à yi o. ⁷ Há laa na ká wán á mi sén mu día na a yi à hení a sli, bñn mía ó o yi ì vá dàkhíina, á yilera à yáa. ⁸ Bñn bño yi á i wee fio mu mi cón le mi zéení mu na a yi wéréwéré le mi wa a. ⁹ Mu bon, i túara ho vñahũ mu à loínáa le mi wee bè bño á i bía nòn mia yi le. ¹⁰ Awa! A i waa à bño bño ká à na mia: Hen ká mi wé séra nùpue bè-kora día nòn wo yi, á ínén mún ñ sén mu ù día á à na bánso yi. Ká i lá ko à i sén bño búí día na a búí yi, á i i sén mu ù día á à na a yi minén bño yi o *Krista yahó. ¹¹ I wé è wé mu bèra a na ò o *Satáni yi yi sée mi wán, lé bño á bño ó o wi ò o wé á wa zñ.

O Poole khon o Tiite yi ho Torowaasi yi

¹² Bño á i vaá dñn ho Torowaasi lóhó o Krista bín-tente bueró bño yi, á i mòn ò o Nùhũso héra i tonló sáró wñhũ. ¹³ Ká i yi pá wee dè, lé bño á i yi yú wán za Tiite bñn, á bñn lé bño nòn á i dóráa ho Torowaasisa mu cãa wé se, à i wá buara ho Maseduana kñhũ wá bueé loñ le i yi o hen le.

Wa wee fãa há fũna o Krista pánkã yi

¹⁴ Éé ká mi le wa khoní le Dónbeení, lé bño á le wee dí wa yahó à fáaráa há fũna fééé wa páaniló là a *Krista bño yi. Le Dónbeení wee ñn wa wán à zéenínaa o Krista à ba nùpua zñn wo há lùà búenbúen yi. O zñnló mu ka lòn sãmu na sí á wee bènbén fè há lùà búenbúen. ¹⁵ Mu bon, wa ka lòn bño na sãmu sí na ó o Krista wee na le Dónbeení yi, bña kãnia làa bña wee vñini mítén tñahũ. ¹⁶ Bña wee vñini mítén cón á mu ka lòn sãmu na wee na mu húmú, ká bña kãnia cón á mu bèn ka lòn sãmu na wee na le mukãni binbirí. Yia yáá dà à sá hón tonló so léé wée. ¹⁷ Ba nùpua cèrèé wee bue le Dónbeení bíoní à càráa mu bño, ká warén yi maa wé làa bán bño síi. Le Dónbeení tonkaa wèn,

á wa wee hén wa yiwa à sáráa hã tonkaa mu tonló le yahó wa páaníló là a Krista bîo yi.

3

Le páanii finle ton-sáwá bîo

¹ Wa so wi à wa tîn zéení waten làa mia le? Tàá wa so màkóo wi à wa 6ua vūahũ na wee zéení làa mia le 6a tonkaa wɛn mi cõn làa bîo 6a 6úi wee wéráa mu le? Tàá wa bîo le mi túa ho 6úi na wɛn à wa 6ua vaa zéenínaa waten lòn-veere yi le? ² Minén mi bæere ka lè mi lé ho vūahũ na túara wa sía yi á 6a nùpua 6úen6úen wee kàrán à zūn. ³ Mu bon. Minén mi bæere lé ho vūahũ na ó o *Krista túara á kàràfáa wɛn. Ho yí túara lè le dɛɛ na 6a wee túaráa ho vūahũ wán, ká ho túara lè le Dónbeenĩ na wi fɛɛɛ Hácírí. Ho yí túara huee wán, ká ho túara 6a nùpua sía yi. ⁴ Wa wee bîo kà, lé bîo wa láa le Dónbeenĩ yi o Yeesu Krista pànká yi.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonló mu wa dà à sá lè wa kùrú pànká. Lé Le Dónbeenĩ wee na à wa dàrĩ wéráa mu. ⁶ Lé lérén nɔn á wa dàrina wóráa le páanii finle ton-sáwá. Dén páanii finle so yí yú mí pànká ho làndá na túara yi. Le yú ho le Dónbeenĩ Hácírí pànká yi. Ho làndá na túara wee wé à 6a nùpua hí mu húmú binbirĩ, ká le Dónbeenĩ Hácírí 6èn wee wé à 6a nùpua yí le mukãní binbirĩ.

⁷ O Mɔyiize làndá hía túara hã hue-pɛnɛnwà wán.* Ho pãahũ mu yi á le Dónbeenĩ cùkú juiĩkaa làa sòobɛɛ, fúaa o Mɔyiize yahó wee juiĩka ho cùkú mu bîo yi. Bîo ó o Mɔyiize yahó juiĩkaró yí máa mía mí cúee, ká a *Isirayɛɛle zàwa yí dàrina yí lora ho yi lé bîo ho wee juiĩka dàkhíina. Ká hón làndá so na wee na ò o nùpue hí á zéenia le Dónbeenĩ cùkú beenĩ kà síi, ⁸ á le Dónbeenĩ cùkú beenĩ mu bîo so khíi máa poĩ bũn ká mu lé le Dónbeenĩ Hácírí wee sá mí tonló le? ⁹ Wa zū le ho làndá tonló na vaa véení á dà à siini a nùpue júhũ á cùkú wi. Ká mu ka kà, á ho tonló na wee na ò o nùpue téréen so cùkú máa keĩ máa poĩ bũn le? ¹⁰ Wa yáa dà à bîo le ho cùkú na yánkaa wi wáa yí máa mi, lé bîo á hía hã laa na ká wán á 6èn po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bîo na hía khíi á cùkú wi, se bîo wee keĩ bĩn fɛɛɛ cùkú 6èn ñ poĩ bũn cùkú.

¹² A bîo wa dó wa sía wee lóni ho cùkú mu, lé bũn nɔn wa ponĩ sɛnkaa kúaará wee bioráa. ¹³ Warén yí máa wé là a Mɔyiize bîo, wón yánkaa pon mí yahó yi lè le nín-kéní, bèra a na ò o Isirayɛɛle nĩpomu yí mi ho cùkú na máa mía véró o yahó mu wán.† ¹⁴ O Isirayɛɛle nĩpomu hácírí fù yí dà máa jí le páanii kĩnle vónna bíoní na wee kàrán na 6a yi. Hári ho zuia á mu pá ka lè 6a pon mí yara yi lè le nín-kéní mu. O nùpue

* 3:7 Mi loĩ Léró vūahũ (Exode) 34.27-35 † 3:13 Mi loĩ Léró vūahũ (Exode) 34.33-35

páaníló là a *Krista lé bún mí dòn wee wé à le nín-kéní mu hén lén hã yara yi. ¹⁵ Mu bon, hãrí ho zuia ká a Isirayele nîpomu wee kàrán o Mòyiize vōnna à 6a máa zūn hã bàn kúará. Mu ka lòn nín-kéní na pon 6a sía yi. ¹⁶ Ká yã tà a Núhúso bio à le nín-kéní mu hén lén o yahó yi. ¹⁷ O Núhúso na bio bía lé le Dónbeenĩ Hácírí. O Núhúso Hácírí hía wi lahó na yi à hón lahó so nùpua kerí mítén. ¹⁸ Warén búenbúen na á nín-kéní yí pon yara yi á wee loñ mi a Núhúso cùkú làa bio ó o nùpue wé mináa mí yahó ho zùbálén yi bio síi. O cùkú mu wee juiika wa wán. O Núhúso na lé le Dónbeenĩ Hácírí á wee wé à wa wé yèrè má ká wa wà, à kerí là a bio síi, à cùkú wé dé wán féeε.

4

O Poole yi tèera mi bàra le Dónbeenĩ tonló sáró yi

¹ Le Dónbeenĩ lè mí tentemu á kàràfáa ho tonló mu wεn. Lé bún nɔn wa yí máa téé wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sà waten wéráa bio, á pã hã n̄yi-wará día. Wa yínɔrí n̄i-khàwa, á wa mún yí máa dé yèrémálo le Dónbeenĩ bíoní yi. Ká wa wee zéení ho tũíá poni bio wéréwéré. Wa wee wé ká síi le Dónbeenĩ yahó bèra a na à 6a nùpua búenbúen zūn le wa lé 6a húaaràwa. ³ Ká le bín-tente na wa wee bue á kúará sà yi, se lé bía wee v̄í á le kúará sà yi c̄n. ⁴ Bán nùpua so yí zū le bín-tente kúará lé bio ó o *Satāni na wee dí mí béenĩ ho ðímíjã yi, á wee wé à 6a háciira máa dàní mu kúará zūn à dé mí sía le Dónbeenĩ yi. Ba yí máa mi le bín-tente mu khoomu juiikaró. Bún na wee zéení a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bio waten bio ká a Yeesu Krista na lé o Núhúso lé yã á wa wee bue bio. Warén wa beεre lé mi ton-sáwá o Yeesu bio yi. ⁶ Le Dónbeenĩ yánkaa bía: «Le mu khoomu kerí le tibirí lahó yi». Lerén lé ðio mún wó á mu khoomu wi wa sía yi, à wa zūnna le cùkú bio na wee mi a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Bún bè-beenĩ so wi warén na ka lòn sía na má lè ho córó yi, bèra à na à 6a nùpua zūn le ho dànló na bàn síi mía wee lé le Dónbeenĩ c̄n, ká ho yí máa lé warén c̄n. ⁸ Le lònbee lè mí síiwà wee yí wεn, εε ká le màhã yí yú sée wa wán. Wa yiwa wee dè, εε ká wa háciira màhã pá yí yáara. ⁹ Ba nùpua wee j̄iní wa s̄anía, εε ká le Dónbeenĩ yí pã wεn yí día. Ba wee l̄iorá wεn, εε ká mu yí máa yáa wεn. ¹⁰ P̄nna búenbúen ká 6a wee cà wa búero yahó làa bio 6a wó wó bórãa o Yeesu, bèra a na à le mukānĩ binbirĩ na ló a Yeesu c̄n à mi wεn wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa wi le mukānĩ yi. εε ká 6a wee cà 6a búe wεn p̄nna búenbúen yi o Yeesu bio yi. Bún wee wé bèra a na à le mukānĩ binbirĩ na ló a Yeesu c̄n à mi wa s̄anía na dà à hí yi. ¹² Lé ká síi á warén wee zaanínãa wa mukānĩ p̄nna búenbúen yi, bèra a na à le mukānĩ binbirĩ na ho p̄nká mia.

13 Wa páanía le síidéro dà-kéní yí. Mu ka làa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní vūahú yí le: «Í bía lé bío á ĩ dó ĩ síi.»* Awa, á warén mún dó wa sía làa bǔn síi, lé bǔn nǎn á wa mún wee bíoráa. 14 Wa zū le yía vèenia o Núhúso Yeesu lé wón mún ñ vèení wɛn, lé bío wa páanía là a Yeesu. O ò páaní ì fé wɛn làa mia yòò bàrá mí cǔn. 15 Bío wee wé kà búenbúen lé minén bío yí, bèra a na à 6a nùpua cèrèè wé yí le Dónbeení sãamu ká 6a wà. Ká mu wó kà, á 6a nùpua na à dé le Dónbeení bǎrákà á à dé ho cùkú le yí, á wé è dé wán.

Wa khii yí há sǎnia bè-fla

16 Lé bǔn nǎn á wa yí máa tèéráa wa bàra. Hàrí ká wa sǎnia pǎnká wee tǐ yí ká ho wà, á wa hácirí flamu bǔn wee dé wán ká mu wà lè há wizooní. 17 Le lònbee na wee yí wɛn há laà na ká wán na khii vé á máa tèè lè ho cùkú beení na wa khii yí, hón na máa vé máa mi. 18 Warén yí máa cà mu bío na wee mi. Bío yí máa mi lé bío wa wee cà. Lé bío á bío wee mi yí máa mía, ká mu bío na yí máa mi bǔn wi bǔn fèèè.

5

1 Wa zū le ká le wizonle na wa sǎnia na lé wa mànakáwa zíní yáara, á le Dónbeení ì na há sǎnia wa nǐ-kéní kéníwà yí ho wáayi. Hón mànakáwa zíní so na á nùpue níi yí wó á à kerí bǐn fèèè. 2 Bío ká wán á wa yiwa wee vá lé bío wa wee cà mu lè wa sòobéè à le Dónbeení na há sǎnia bè-fla mu wɛn ho wáayi. 3 Ká wa yú hǎn sǎnia bè-fla so, á wa mànakáwa máa wé bío na wee héeka mí bírí á yí yú sǎnia. 4 Mu bon, Bío wa wi há sǎnia na ka lòn zíní yí á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeení fé wa sǎnia mí dòn, ká wa wi à le wé há làa bè-fla, bèra a na à há sǎnia na à kerí bǐn fèèè à zo há bè-kía na à hí lahó. 5 Le Dónbeení mí bèere lé ðio wíokaa wɛn bǔn bío yí. Le nǎn mí Hácirí wɛn à zéení le bío le dó mí jii le mí ì na, á le è na máa khí. 6 Lé bǔn bío yí á wa yí máa tèé wa bàra, ká wa jǎn zū le bío wa wi ho tá wán, á wa ðǎní nàyi là a Núhúso.

7 Mu bon, bío wa wee 6ua lè waten á wa wee wé héha làa bío wa dóráa wa sía le Dónbeení yí, ká mu yínǎn bío wa wee mi lè wa yío bío yí. 8 Wa sía hereka, á mu mún lá à wé sí wɛn à wa lé ho ðímíjǎ na ká yí à vaa keení a Núhúso nǐsǎní. 9 Hàrí à wa kerí ho ðímíjǎ yí, tàá à wa lén vaa keení a nǐsǎní, se bío wa màkóo wi yí lé ho wé bío sí a yí. 10 Lé bío wa búenbúen ko à wa khii vaa ðín o *Krista yahó ò o cítí. Ká wa wó mu bè-tente tàá ká wa wó mu bè-kora, ó ò sǎání wɛn á à héha làa bío wa nǐ-kéní kéní wó ho ðímíjǎ yí.

Wa lè le Dónbeení bǐnia sí o Yeesu pǎnká yí

* 4:13 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 116.10

¹¹ Bïo wa zũ a Nùhũso k̀̀nbii jùhũ, á wa wee bánbá à 6a nùpua tà ho tũíá poni. Le Dónbeenĩ zũ wen binbirĩ, á ĩ wee leeka le minén mún zũ mi mi sĩa yi. ¹² Wa yí máa cà à wa zéeni làa mia le mi ko mi tà wa bïo. Bïo mí sĩa á à waráa wa bïo yi lé bũn wa wee cà, bèra a na à mi dãn bío sĩ bĩa wee yòonĩ mĩten bïo 6a karáa dãnĩ yi, ká bïo 6a sĩa yi á 6a yí máa loĩ. ¹³ Ká lé bïo wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeenĩ yahó á wa wee wéráa mu. Ká lé bïo wa wee wé lòn nùpua na júná wi bĩn, bũn lé minén bïo yi. ¹⁴ O *Krista waminĩ pànká 6úaa wa wán. Wa láa mu yi le orén lé o nùpue nĩ-kénĩ na húrún 6a nùpua búenbúen bïo yi, á le Dónbeenĩ c̀̀n á wa búenbúen páanía húrún làa wo. ¹⁵ O húrún 6a búenbúen bïo yi bèra a na à bĩa yĩo wi lua wé yí wé bïo sĩ 6a yi, ká 6a wé wé bïo sĩ yĩa húrún 6a bïo yi, á vèera.

¹⁶ Lé bũn bïo yi, á wa wáa yí máa loĩ 6a nùpua làa bïo wa wee mi làa ba à héha lè mu nĩpomu. Hàrĩ ká wa yánkaa wee loĩ o Yeesu yi làa bũn bïo, á hã laà na kà wán á wa wáa yí máa loĩ wo yi làa bũn.

¹⁷ Hen ká a nùpue páanía là a *Krista, se wón 6̀̀anso lée nĩ-finle. Mu bè-kĩa wáa khĩina, mu bïo búenbúen wáa wó bè-fla. ¹⁸ Bũn búenbúen lé le Dónbeenĩ wó mu. O Krista pànká yi, á le wó á warén làa de bĩnía sĩ, á ho tonló na á le le wa sá, lé ho wé à bĩa ká mún wé sĩ làa de. ¹⁹ Mu bon, o Krista pànká yi, á le Dónbeenĩ ǹ̀n le níi à ho dímĩjása làa de bĩnĩ wé sĩ. Le wáa yí máa loĩ 6a nùpua búenbúen bè-kora yi. Le le wa bío na 6a nùpua na ká yi le 6a bĩnĩ wé sĩ làa mín.

²⁰ Awa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le bíonĩ o Krista yèni yi. Á mu ka lè mu lé le Dónbeenĩ mí b̀̀ere dĩn wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee 6ón6ónĩ mia o Krista yèni yi le mi día le le Dónbeenĩ làa mia bĩnĩ wé sĩ. ²¹ O Krista yí wó mu bè-kohó yí m̀̀n, à le Dónbeenĩ siinía a jùhũ lòn bè-kora wéro bïo sĩi warén bïo yi, bèra a na à wa wé 6a nùpua na téréna le Dónbeenĩ yahó wa páaníló làa wo bïo yi.

6

¹ Lé kà sĩa á warén na lè le Dónbeenĩ páanía wee sá, á pá wíokaa wee henĩ mu na mia, le mi yí día le le Dónbeenĩ sãamu na le wó làa mia bïo wé kãamáa. ² Lerén lé dño bía mu kà sii: «Ho pãahũ na mu ko yi,

á ĩ jĩ ũ floró.

Ho kãníló wizonle zoñ,

á ĩ bueé séení fo.»*

Awa, ho pãahũ na wa wi yi lé ho p̀̀n-tente, ho zuia lé ho kãníló wizonle.

* 6:2 Mi loĩ Ezayii vùahũ 49.8

³ Wa yí wi à wa wé bïo búí na hía na ká wa à wé è khe lè 6a nùpua, lé bïo wa yí wi à nùpue woon yáa wa tonló yèni. ⁴ Bïo wa wee sá búenbúen yi, á wa wee zéeni le wa lé le Dónbeení ton-sáwá. Wa wee hí wa sía le lònbee lè mí síiwà, lè le yi véé yi, ⁵ ho haró yi, ho kàsó yi, le lònbee na wee yí wɛn 6a zâamáa ní yi, hã ton-hebúaa sáró yi, mu dãmu fòoró lè le híni yi. ⁶ Wa buan waten lè le yi na wee ce, á zū le Dónbeení, á wee ɲí wa yiwa, á wayika. Le Dónbeení Hácírí wi làa wɛn, wa wa 6a nùpua lè wa sía búenbúen. ⁷ Wa wee wé mu lè ho tũíá poni bíoní na wa wee bue le Dónbeení pánká yi. Wa wee wé bïo téréna, bún ka lòn fio sía na wa wee firáa lè wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸ Ba nùpua búí wee dé ho cùkú wɛn ká 6a búí bán wee yáa wa yèni. Ba búí wee khòní wɛn, ká 6a búí wee là wɛn. Ba wee bío le wa lé 6a sabín-fúaalowa, ká wa ɲon wee mĩ ho tũíá poni. ⁹ Ba wee bío le nùpue woon yí zū wɛn, à 6a nùpua ɲon zū wɛn. Ba nùpua yèn-dání yi, á wa ka lè wa húrun, à wa ɲon yío wi lua. Ba wee beé wa lò, ká 6a màhã máa búe wɛn. ¹⁰ Hári bïo 6a wee véení wa yiwa, ká wa sía pá wee wa féé. Wa lé 6a ñi-khenia, ká wa ɲon wee wé à 6a nùpua cèrèé wé ho nãfòró ànsowà. Wa ka lòn nùpua na dèé búí mia, à mu bïo búenbúen ɲon bïo sã wɛn.

¹¹ Minén Korente lóhó kèrètɛwa kuure, wa héra wa yiwa á bía wéréwéré nɔn mia. ¹² Wa yí pã le wa máa wań mia, minén lé bía yí tà yí wa wɛn. ¹³ I wee bío làa mia ka lè mi lé í zàwa: Mi mún wań wɛn làa bïo wa waráa mia.

Le tibiri lè mu khoomu yi dà máa páani

¹⁴ Bía yí dó mí sía o Yeesu yi bè-wénia mi yí páani yi làa ba. Mu bon, mu bïo na téréna lè mu bïo na yí téréna dà à wé kaka à páanínáa? A mu khoomu lè le tibírí so dà à páaní le? ¹⁵ O Yeesu *Krista là a *Satáni so dà à páaní bïo dà-kéní yi le? Yía dó mí síi o Yeesu yi làa yía dó mí síi o Satáni yi yilera so dà à wé dà-kéní le? ¹⁶ Lé le páaní yén yáá wi le *Dónbeení zí-beeni lè hã wònna pãahú? Mu bon, mi so yí zū le warén lé bía lé le Dónbeení na wi féé zí-beeni le? Mu ka làa bïo á le bíaráa mu ká síi:

«Í ì kéń 6a tãhú,
 í ì vará làa ba,
 í ì wé 6àn Dónbeení,
 á 6a à wé í ñipomu».

¹⁷ Lé bún bïo yi ó o Núhúso bíaráa bïo kà:

«Mi lé 6a tãhú,
 mi yí páaní làa ba.
 Mi yí dã bïo na tun hùúu,
 á ínén á à tà mi bïo.

¹⁸ Í ì wé mìn maá,
 á minén á à wé ínén zà-hínni lè í zà-báawa.

O Ɲúhúso na dà mu bïo búenbúen lé wón te mí ɲi-cúa.»†

7

¹ Wàn zàwa na á ì wa làa sòobéε, bɛn bïowa so búenbúen á le Dónbeení dó mí ɲii le mí ì wé. A bïo mu ka kà, á mi le wa ceé wa sánia lè wa yiwa. Mi wa ɓua waten, à bïo sï le Dónbeení yi, à wé kònbi le.

O Poole yi véε yèrèmda wó le sï-wεε

² Mi wan wεn! Wa yí wó yí khon làa ɲii woon, wa yí yáara a ɓúi bïo, wa mún yí tò a ɓúi wán. ³ I yí bía bɛn à siinínáa mi ɲúná. I yàá lá bía mu le wa ɓèntɛn wa mia làa sòobéε. A wa yïo wé lua, tàá à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴ I ɓèntɛn láa mia, í sli wan mi bïo yi làa sòobéε. Le lònbee na wee yí mi búenbúen á í sli here yi, á wee zámaka.

⁵ Mu bon, bïo wa ɓueé dɛn ho Maseduana, á wa yí yú vūrnà, le lònbee lè mí sïwà yú wεn hen. Ba nùpua wee pí wa bïo à kán wεn, wa yilera hɔn yí kará lòn-kéní ⁶ Hen ká a nùpue bàra tò, à le Dónbeení bini hení a sli. O Tiite ɓuenló wa cɔn lé bɛn á le dɛn wán heníanáa warén sía. ⁷ Mu yáá yínɔn bɛn mí dòn. Bïo ó o Tiite ɓueé bía á mún henía wa sía. O bía nɔn wεn le mi henía mí sli, o le mi sía vá làa sòobéε à mi bini mi mi, le bïo mi wó làa mi khíina á biniá yí sï mia, le mi henía í bïo. Bïo á í ɲá bɛn, á í sli wíokaa wan.

⁸ Hári ká ho vūahú na á í túara nɔn mia á véenia mi yiwa, á ínén mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá mií lé bïo á í zū le í véenia mi yiwa ho pòn-za dèε yi, ⁹ εε ká í màhá sli wan há laà na ká wán. I sli yí wan bïo á í véenia mi yiwa bïo yi. I wee zámaka lé bïo mi yiwa vá há wén-kora na mi wó bïo yi, á pá há díá. Le yi-véε na yú mia kà, lé le Dónbeení wi à mu wé làa bɛn, bèra a na à mi sía cï mi wén-kora mu bïo yi à pí há. Ká mu wó kà, se wa vūahú mu túaró yínɔn bïo na wa wó khon làa mia. ¹⁰ Ká a nùpue yi wee vá lé bïo mu lé le Dónbeení sli bïo, à dén yi-véε so wé ò o yèrèma mí yilera lè mí wára, lé bɛn wee na à le Dónbeení káni ɓanso. Dén yi-véε so sli bïo máa vá wεn. εε ká le yi-véε na màhá ka làa ɓia yí zū le Dónbeení yi-véε bïo sii, á wee ɓua a nùpue varáa mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mi yiwa na wee vá lé bïo mu lé le Dónbeení sli bïo, á mi wáa loñ bïo wó mia bïo ká wán. Mi loñ bïo mi nɔnnáa miten, á yilera búenbúen yèrèmaa. Mi wee bío sï miten yi làa sòobéε. Mi wee zéeni bïo ká wán le mi yí wa mu bè-kora. Mi wee cïi mi sía mu bïo yi. Bïo lá dà à yí mia mu bïo yi á mi yáá zána. Mi sía vá à mi bini mi mi, á mi wi à mi bini wé le Dónbeení sli bïo, ká mi bé yia

† 6:18 Mi loñ Levii nùwá vūahú (Lévitique) 26.12; Ezekiyεεle vūahú 27.37; Ezayii vūahú 52.11; Ezekiyεεle vūahú 20.34; Samuwεεle ɲun níi vūahú 7.14; Ezayii vūahú 43.6

wó mu bè-kohó. Mi zéenia mu bïo cèrèè yi le mi níni mia bún biowa so wéeni.

¹² Ká í túara ho vūahū n̄n mia, se mu yín̄n yīa wó khon bïo yi, á mu mún yín̄n yīa 6a wó khonnáa bïo yi. I túara ho bèra a na à bïo mi n̄nnáa miten wa bïo yi à bïo zūn wéréwéré le Dónbeenī yahó. ¹³ Lé bún bïo yi á wa yúráa le sí-hebúee.

Mu bon, mu yáa yín̄n bún mí dòn á wa sía há bïo yi. Wa mún wee zámaka bïo ó o Tiite síi wan bïo yi, lé bïo mi búenbúen híina a síi. ¹⁴ I khonía mia o Tiite yïo yi, á bïo ó o van mi c̄n b̄nía, á mi 6èn yí dó n̄yio m̄i. Bïo á bïo wa wee bío búenbúen lé ho tūiá ponináa, lé làa bún á bïo wa khonía làa mia o Tiite yïo yi mún wóráa ho tūiá. ¹⁵ Bïo ó o buara mi c̄n á mi buan wo se. Mi bò a bíoní yi lè le sòobéè lè le k̄nbi. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka wañ mia. ¹⁶ I wee zámaka lé bïo á í láa mia mu bïo búenbúen yi.

8

Mu h̄amu c̄ló bïo

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wi mi zūn bïo n̄n le Dónbeenī wóráa mu s̄amu lè ho Maseduana k̄rèt̄ewa kuio. ² Ba lò bon làa sòobéè, ká 6a sía 6ènt̄in pá wan làa sòobéè. Ba khon binbirī, èè ká 6a m̄ah̄á wó mu h̄amu cèrèè le Dónbeenī tonló sáró bïo yi. ³ I lé mu 6àn s̄éràsò, 6a wó bïo 6a dà wee wé, 6a wó mu miten á yòó puunía lé bïo mu sí 6a yi. ⁴ Ba flora mu wa c̄n á henía, le wa día le mí dé mí níni à séenináa ho Zeruzal̄emu k̄rèt̄ewa kuure. ⁵ Ba wó mu á dà bïo wa láa wee leéka wán. Barén n̄n miten le Dónbeenī yi, á 6a día miten n̄n wen làa bïo mu sínáa le Dónbeenī yi.

⁶ Lé bún bïo yi á wa le ho c̄ló tonló mu na ó o Tiite láa búakáa mi c̄n ò o wíoka sá à tíi j̄ii. ⁷ Mi síadéro lè mí bíoní yi, mi bïo zūnló lè miten naló yi, lè le waminí na mi yú wa c̄n, bún búenbúen á mi dó mi sòobéè yi, á wó mu sese. Lé ká síi á mi sòobáaráa miten sáráa ho c̄ló tonló na ká.

⁸ I yí máa k̄k̄á mia. I wi à í zéeni bïo 6a k̄rèt̄ewa kuio na ká wóráa làa mia, bèra a na à mi d̄an zéeni le mi wa bíá ká bïo bon. ⁹ Lé bïo mi zū wa Nūh̄sò Yeesu *Krista s̄amu na ó o wó n̄n wen bïo. Orén na mu bïo búenbúen wi níi yi, á día bún búenbúen ò o tà mu khemu yi mi bïo yi. O wó ká síi bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho n̄fòró 6ànsowà mi sía yi.

¹⁰ I wi à í bío bïo á í wee leéka ho c̄ló mu d̄an yi: Bïo mi wó á se, minén lé bíá zen̄n lé 6a n̄n-yání n̄pua na tà ho bïo, á lé minén mún n̄n-yání wó ho. ¹¹ H̄a làa na ká wán á mi tíi ho tonló mu j̄ii. Bïo mi fù sòobáa miten á tà mu, lé làa bún à mi pá wé sòobáaráa miten à sá ho tonló mu vaa tíi j̄ii. Mi wé mu làa bïo mi d̄aráa mu. ¹² Lé bïo ká mi sòobáa miten á n̄n bïo le Dónbeenī yi, á le è tà à fé bïo wi mi c̄n, ká le máa loñ bïo mia

mi cǎn. ¹³ Mi yí leéka le í wee sèení bíá ká lònbee làa mia bèra a na à ɓarén vūn ká minén lò be. Bùéé, í wi à mi màní.

¹⁴ Hã laà na ká wán á mi bío wi cèrèé á mu sũaaní à mi wé hã bíá khon. Ká nònzoñ na minén ɓèn khon à ɓarén bío wi boo, á ɓa à hã mia. Ká mu wee wé ká, bũn ká mi màa. ¹⁵ Mu ù wé làa bío mu túararàa le Dónbeení bíoní vūahũ yi: «Yia yú ho ɗínlò cèrèé á yí yú yí puunía, á yia yí yú bío na boo á bío ɓúí mún yí fòora yi.»*

O Tiite lè ɓa ɓúí varó ho Korènte yi ɓio

¹⁶ Wa wee dé le Dónbeení ɓaráká, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bío yi làa bío warén wó làa bũ. ¹⁷ Lé bío á bío wa le o Tiite va mi cǎn ó o tà. Mí lahó yi ó orén miten lé yia yáá henía mí ɓíní varó mi cǎn bío. ¹⁸ Wa wãa à tonka a Tiite mu lè wàn za na ɓa kèrètɛwa kuio ɓúenɓúen wee wíoka yèni le Dónbeení ɓín-tente bueró bío yi. ¹⁹ Mu yínóñ bũn mí dòn, ɓa kèrètɛwa kuio lé bíá léra wàn za mu ò o wé bè làa wɛn wa varáa yi. O wee bè làa wɛn à sáràa ho cǎlò mu tonlò na wee dé ho cùkú o Núhũso mí ɓere yi, á mu wee zéení le wa wi wa wé bío se. ²⁰ Le minka wárí mu á wa wé è pa bío bèra a na à nùpue yí bío khe na wɛn le ɓuaró ɗání yi. ²¹ Lé bío wa wi à wa wé bío se o Núhũso yahó lè ɓa nùpua yahó. ²² Wa mún ñ páaní ì tonka wàn za ɓúí làa ba. Pònna cèrèé wa lora a, á mɔn ò o wee sòobá miten le Dónbeení tonlò sáró yi. Hã laà na ká wán ó o yáá wíokaa wee na miten ho tonlò mu yi á po bío lè ho yahó lé bío ó o láa mia. ²³ O Tiite wón làa mi leéra ho tonlò yi, wa páanía wee sá à séenínaa mia. Ká bíá á à bè mín làa wo bán lé ɓa kèrètɛwa kuio tonkaa ɓa mi cǎn. Ba tonlò wee dé ho cùkú o *Krista yi. ²⁴ Ká ɓa ɓueé ɗɓn mi cǎn, à mi zéení làa ba le mi wa ɓa, à ɓa kèrètɛwa kuio na tonkaa ɓa à zūn le bío wa wee khòoní mia bío yi á ɓèntín léé tūáa poni.

9

Le Dónbeení wa yia wee hã mu bío lè le sí-wɛɛ

¹ Mu yáá ka lè mu jùhũ mía à í túa ho vūahũ na ká na mia ɓa kèrètɛwa kuure séení mu ɗání yi. ² Lé bío á í zū bío mi sòobáaràa miten ɓa séenílò bío yi. Í síi wan mi bío yi á wee bío na ho Maseduana kèrètɛwa yi hen le «Ho Akayii kèrètɛwa wi ɓa séení ɓa kèrètɛwa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yáá ɓúakáa wee wíoka miten mu bío yi hàrí zenñ». Ká ho Maseduana kèrètɛwa mún já mu, á ɓa cèrèé wíokaa nɔn miten le séení mu bío yi. ³ Ɛɛ ká í màhá à tonka wàn zàwa mu mi cǎn bèra a na à bío nɔn wa khòoníanáa mia à yí wé kãamáa. Á í wi à mi wíoka miten làa bío á í bíaràa mu. ⁴ Bũn mía ká ínén lè

* 8:15 Mi loñ Léro vūahũ (Exode) 16.18

ho Maseduana kèrètíewa buéé dǎn mia ká mi ðì ò yí wíokaa miten ho cǎló mu bǐo yí, á warén lé bǐa hǎ nǐyio ò dí 6a yǐo yí, lé bǐo wa láa mia. 1 zǔ le minén á hǎ nǐyio mún ò dí. 5 Lé bǔn nǎn á ì leékaa le mu sǎaaní à ì fio wǎn zàwa mu à 6a dí 1 yahó buen mi cǎn, à buée loń le séení mu bǐo, dén na mi dó mi jǐnǐ nǎn bǐo yí. Ká 1 buéé dǎn ká mu yǐo ló, á bǔn ò zéení le mi héra mi yiwa wóráa mu ká kǐkǎa yí kera mu yí.

6 Mi zǔn mu! Nǔpue yí dù bǐo na boo, ó o máa lá bǐo na boo. Nǔpue na dù mu bǐo na boo, wón ò lá mu bǐo na boo. 7 Mi na, à héha làa bǐo wi mi nǐ-kení kéníwà sǐa yí. Mi yí wé mu làa yí véé, à keń lè mu léé kǐkǎa mi wán. Lé bǐo á yǐa wee na mu bǐo lè le sǐ-wéé wón bǐo sǐ le Dónbeenǐ yí. 8 Le Dónbeenǐ dà à na bǐo cèrèé mia á yòó puuní bǐo mi màkóo wi yí, bèra a na ká mi yú hǎ pǎnna búenbúen yí á yòó puunía, á mi ò dàń ò wé bǐo na se cèrèé làa bǔ. 9 Mu ò keń làa bǐo mu túararáa le Dónbeenǐ bíonǐ vǔahǔ yí: «O wee hén mí yí à hǎnǎa 6a nǐ-khenia, o wee wé mu tentemu fééé.»* 10 Yǐa wee na mu bè-dà 6a nǔpua yí á wee hǎ 6a làa bǐo 6a à dí, á mún ò na mu bè-dà minén yí. O o ò wé á mu ò jǐn á mí tentemu cǔnú wé è dé wán. 11 O o ò na bǐo cèrèé mia bèra a na à minén bèn hén mi yiwa à hǎnǎa 6a nǔpua. Mu ò wé á 6a nǔpua cèrèé á à dé le Dónbeenǐ bǎrákà bǐo mi nǎn wen á wa nǎn 6a yí bǐo yí. 12 Le séení na mi wee wé yínǎn dèé na wee séení ho Zeruzaléemu kèrètíewa kuure 6a màkóo bǐo yí mí dòn, le mún wee wé à 6a wíoka wé dé le Dónbeenǐ bǎrákà cèrèé. 13 Le séení na mi wee wé ká á à zéení le mi héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bío o *Krista bǐn-tente bǐo, á bò le yí, á 6a nǔpua cèrèé wee dé ho cùkú le Dónbeenǐ yí mu bǐo yí. Ba mún wé è dé ho cùkú le yí bǐo mi héraráa mi yiwa á nǎn mi ní bǐo bǎrén lè 6a nǔpua búenbúen yí bǐo yí. 14 A 6a wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bǐo le Dónbeenǐ wó mí sǎamu làa mia yòó puunía. 15 Mi wa dé le Dónbeenǐ bǎrákà mu bè-tente na bǎn síi mía, na le wó nǎn wen bǐo yí.

10

O Poole wee bǐo mi tonkaró tonló bǐo

1 Inén Poole 1 béere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a sǐi na se pǎnká yí. Ba le ká 1 wi làa mia à ì wé hézǎn, ká 1 khèra làa mia à ì síi wé here. 2 Ká 1 màhǎ wee fio mia le mi yí día le ká 1 khíi bǐnía 6uara mi cǎn à ì yí mia zǎráa. Ba nǔpua búí wi mi tǎhǔ á wee bío le 1 wee bua 1ten lòn nǔpue na yí zǔ Dónbeenǐ. Bán sowaso á ì buéé mí lè sòobéé á à na yí. 3 Mu bon, wa wi ho ðímǐnǎ yí, ká hǎ fio na wa wi yí á wa yí máa fi lè ho ðímǐnǎ fio bǐo síi. 4 Hǎ fio sǐa na wa wee firáa yínǎn ho ðímǐnǎ fio sǐa. Bùéé! Warén fio sǐa lé le Dónbeenǐ na pǎnká wi fio sǐa. Hǎ

* 9:9 Mi loń Lení vǔahǔ (Psaumes) 112.9

pànká wi à firáa hã lùà na 6a zúkúsa wee sà míten yi. Wa wee bío 6úe 6a sabín-fúaalowa júná. ⁵ Hã yile-kora 6úen6úen na á bía wee yòní míten wee lá à òn sánsaráa le Dónbeenĩ bío zúrúlo á wa wee kánká kuia. Wa wee yèrémá 6a nùpua hácirí à 6a bè o Krista bíonĩ yi. ⁶ Ká pãahũ na mi cèrèε khii zéenia le mi bò a Krista bíonĩ mu yi bío bon, á warén ñ bé bía ká na yí bò le yi.

⁷ Minén wee loĩ bío wee mi mí dòn. Hen ká a 6úi bía le mí bío sã a *Krista yi, ó o ko ò o zúrú le ínén mún bío sã a Krista mu yi. ⁸ Harí ká í ka lè í dá khònía íten ho pànká na ó o Nùhũso nòn wèn bío yi, á niyio máa dí mi. Hón pànká so na ó o Nùhũso nòn wèn, lé à wa séenínáa mí kuure, ká mu yínóñ mi yáaró bío yi. ⁹ I yí wi à í keñ lè í wi à í zání mia lè í vónna na á í wee túa, ¹⁰ lé bío 6a 6úi le: «O Poole vónna bíoní lée bíoní na hereka làa bíoní na wee vá. Εε ká a màhã wi làa wèn ò o pànká máa keñ, à bíoní pànká máa keñ.» ¹¹ Bía wee bío hñn bíoní so zúrú le bío wa wee túa hã vónna yi à toní na 6a yi lé bún mí bæere wa à wéráa ká wa khii 6ueé dãn 6a. ¹² Ba 6úi sòobáa wee wíoka mí yènnáa dàkhíina. Bán á warén so yàà à tà á à màní lè waten le? Ba wee wé míten lòn mònzáníi sĩa à mònzã lè míten mí dòn. Ba hácirí so wi le?

¹³ Ká warén bán máa khòní waten máa dà máa khii. Ho tonló na le Dónbeenĩ dó wèn lé hón wa wee kãna yi. Lé bún bío yi wa 6uararáa mi cñn. ¹⁴ Wa yí dà bío le Dónbeenĩ le wa wé wán. Mu bon, warén lé bía nín-yání 6uara mi cñn 6ueé buera le bín-tente na bío ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòní waten ho tonló na á 6a 6úi sá bío yi. Wa láa mu yi le mi sãdéró le Dónbeenĩ yi wee dé wán ká mu wà, á warén tonló mún ñ va lè mí yahó làa sòobéε mi cñn, ká wa máa dà bío le Dónbeenĩ le wa wé wán. ¹⁶ Ká mu wó làa bún, á wa à dàñ ñ va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeenĩ bín-tente hã kãna na dà minén wán yi. Wa yí wi wa sá ho lahó na 6a 6úi búakáa wee sá yi à khòní waten ho tonló na 6a sá bío yi.

¹⁷ «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bío ó o Nùhũso wó bío yi.»*
¹⁸ Yia wee khòní míten yínóñ yia ó o Nùhũso tà bío, mu lé yia ó o Nùhũso mí bæere wee khòní.

11

O Poole lè 6a tonkarowà na bío yí bon bío

¹ I wi à mi tà à í bío làa mia lòn khéero cùeéε. Uuu! Mi tà mu yi. ² Mi bío sí miil làa sòobéε fúaa í yí wi ò o 6úi túii mia làa bío le Dónbeenĩ yí wi ò o 6úi túiináa mia bío síi. Mu bon, í bò mi fúamu nòn báa ñ-kéní yi. Wón báa so lé o *Krista. Í wee zéení mia làa wo lòn hínzo-sinii na yí zũ báa. ³ Εε ká

* 10:17 Mi loĩ Zeremii vūahũ 9.23

bïo ó o háa khàráa o Eeve vîinía, á ï zãna à minén mún yilera hïa lùnka à ví làa bún síi, à yí día miten naló lè mí cemu mi páaníló là a Krista bïo yi.* 4 Mu bon, ká a búii bueé wee bïo Yeesu veere na warén yí bía bïo làa mia, tàá ká a búii bueé nòn hácin-veere na wi mí dòn lè le Dónbeení Hácírí mia, tàá ká a búii bueé wee bue bín-tente veere na wi mí dòn làa dïo warén buera nòn mia, à bún mì dëení tà fùafùa.

5 A ìnén cón, á 6a nùpua mu na mi wee òáká bïo le 6a lé o Yeesu tonkarowà binbirí, á yí po ìnén. 6 Nùhú sí á ï yí dàr bïo lè 6arén bïo, ká mu bïo zúrúó á ï po 6a. Wa zéenia mu làa mia wéréwéré há pònna búenbúen lè mu bïo búenbúen yi.

7 Tàá bïo á ï buera le Dónbeení bín-tente nòn mia há kãmáa yi, á liinía ìten nòn mia bèra a na à minén òúná hooní, á ï so wó khon le? 8 I tà á fó 6a kèrètíewa kuio búii nii bïo á sáráa ho tonló nòn mia. 9 Bïo á ï fù wi mi cón á màkóo wi le séení yi á ï bïo yí wó Nún-sèró o búii wán. Wán zàwa kèrètíewa na ló ho Maseduana yi lé bán guan bïo á ï màkóo wi yi bueé nòn mi. Ho pãahú mu yi á ï bïo yí wó Nún-sèró minén búii wán, á ï mún yi wi à ï bïo wé sèró o búii wán mi tãhú. 10 I dà à khoní ìten bún bïo yi, á nùpue na à hè mi ho Akayii kòhú yi mu wé ró yi wón mia. O *Krista na wi mi yèni yi á bïo á ï wee bïo ká lé ho túiá poni. 11 Bïo á ï bía ká so wee zéení le ï yí wa mia le? Bùéé! Le Dónbeení zú le ï wa mia.

12 Bïo á ï bïo lá yínón òún-sèró o búii wán, lé bún mu pá karáa, bèra à na à bía le mí lé o Yeesu tonkarowà ká mu yí bon à yí bè bún yi khonínáa miten le mi wee sá làa bïo á warén wee sáráa. 13 Ba nùpua mu yínón Krista tonkarowà, 6a lé 6a nì-khàwa, á wee wé miten lòn Krista tonkarowà. 14 Mi yí le mu wé mia coon, lé bïo á pãahú búii ò o *Satãni mún yèrémá miten wé lòn Dónbeení tonkaro na ló ho wáayi, à wé òuika lòn khoomu. 15 A mi yí le bïo ó o Satãni ton-sáwá bïo na 6a wee yèrémá miten wé lòn ton-sáwá na téréna wé mia coon. Mu vaa véení á bïo 6a wó sàání á 6a so máa yi le?

Le lònbee na yú a Poole bïo

16 Le ï wíoka bïo mu na mia: O búii yí leéka le ï wee khée. Ee ká mi wee leéka le ï wee khée, à mi na le ní mi le ï khoní ìten làa bïo mi lá à nanáa le o khéero yi. 17 Bïo á ï bïo há laà na ká wán yínón bïo ó o Nùhúso wi à ï bíoráa, búéé! Bïo á ï wáa lan wee khoní ìten ká, á ï wee bïo lòn khéero. 18 Yínón 6a nùpua cèrèe wáa wee khoní miten ho òimíjá bïo dání yi le? Awa, á ìnén mún wáa à khoní ìten. 19 Minén na lé mu bè-zúrúminí bãsowà á wee tà bïo 6a khéerowà wee wé yi. 20 Ba nùpua wee wé mia lè mí wobáaní, à wé hún mia, à wé òuaa mi bïo, à wé òin mia, à wé fio mi sárà, á mi wee día à bún búenbúen

* 11:3 Mi lon Bïo òuhú búeení vūahú (Genèse) 3.1-6, 13

kúu mia. ²¹ Mu bân bíoró ɲiyio wi. Mi sáberé, warén sía yí wó herera yí vaá bó bún yi. Εε κά ι pá à bío lòn khéero ò lén. Bío á bĩa ká wee khòoní míten bío yi, bún á ínén mún dà à khòoní íten bío yi. ²² Ba lé 6a *Heberewa le? Awa, á ínén mún lé o hebere ɲí. Ba ló a *Isirayεεle ɲípomu yi léé? A ínén mún ló a ɲípomu yi. Ba ló a *Abarahaamu ɲonkani yi léé? A ínén mún lé o mɔnmání. ²³ Ba lé o *Krista ton-sáwá léé? I yáá à bío lè í ɲúhú mía bín, ínén lé o Krista ton-sá po 6a. I sá lò bon po 6a, 6a dó mi ho kàsó yi á po 6arén, 6a han mi po po 6arén. Í zàanía í mukáni cúa cèrèe po 6a. ²⁴ Ba *Zúífùwa han mi lè le làbàani yimù cúa-búará-ɲun dà-kéní mía á dɔn hã zen cúa-hònú. ²⁵ Ba ɲùpua vũaana mi lè le bũini, á dɔn hã zen cúa-tín. Cúekúee búí á 6a lèekaa mi lè hã huua le mí ì búe. Ho won-beeni lú mu ɲumu yi làa mi dɔn hã zen cúa-tín. Cúekúee búí á í wó le wizon-kùure lè mí tɪnàahú mu ɲun-beeni yi. ²⁶ Pòɲna cèrèe ká í wi le veeni yi á í lò bon bío cèrèe bío yi: Hã muna búí na sú cáa á í lò bon káaló yi. Ba kònlowá, lè wàn síí ɲùpua, làa bĩa yínɔn wàn síí ɲùpua, bán búenbúen beera í lò í veeni yi. I lò bon hã ló-beera yi, hã mana yi, mu ɲun-beeni yi. Wàn zàwa na le mí lé 6a kèrètɛewa à mu ɲon yí bon bán mún beera í lò. ²⁷ I sá lò bon dàkhína. Hã pòɲna búí á í cãana yí dũma, le hini lè le ɲu-hání beera í lò. Pòɲna cèrèe à í máa yí bío dí. Le tɛeni lè ho péerú mún beera í lò. ²⁸ Mu yáá pá yínɔn bún mí dòn. Bío á í wee leéka bío hã wizooní búenbúen mún wi bín: Ba kèrètɛewa kuio búenbúen á í yi wee dè bío yi. ²⁹ Hen ká a búí léé yídà, à í lò wé be mu bío yi. Ká a búí wó bè-kohó à mu vá miì làa sòobéε.

³⁰ Ká í ko à í khòoní íten, à í wé mu í yídamu bío yi. ³¹ Le Dónbeeni na lé wa Núhúso Yeesu bân Maá, dén na ko lè le búaaní féεε, á zũ le í yí máa fi sáberé. ³² Pãahú na á í búeé wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Kuvεεεεere na wee sá a béε Aretaasi yèni yi le 6a pe ho lóhó zũajiní búenbúen, à 6a wíi mi. ³³ Ká 6a màhá can ho lío-beeni lè hã hũni á í zon yi á 6a léé liinia lè ho soró mɔn, lé bún fenía mi.†

12

Bío ó o Núhúso zéenia là a Poole

¹ I ko à í khòoní íten à mu ɲon ɲúhú mía. Εε ká í màhá à bío mu bè-sankania na ó o Núhúso zéenia làa mi dání yi. ² I zũ a kèrètɛ búí. Le Dónbeeni buan wo yòoraráa ho wáyai ɲun-tɪahú mu wáa à yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáyai binbirí léé, tàá hã léé kònkórà ɲà a yi léé, bún á í yí zũ. Le Dónbeeni lé dío zũ mu. ³ Mu bon! I zũ le le Dónbeeni buan wo yòoraráa ho wáyai. Ká a lá van ho wáyai binbirí léé tàá hã léé kònkórà ɲà

† 11:33 Mi lon Bè-wénia vũahú 9.25

a yi léé, bún á ï yí zū. Le Dónbeení lé ðio zū mu. ⁴ Bío ó o vaá ɲá le Dónbeení cón ho wáayi mu yi á yí dà máa bío, á mu nii mún yí nɔn nùpue yi ò o bío mu. ⁵ Ì ì khòní ìten bío wó a nii mu yi bío yi. Ká ìnén ì beere dání yi, á ì khòní ìten ì yídàmu bío yi. ⁶ Ká ì yáá pá lá wi à ì khòní ìten, se ì pá yínɔ́ khéero, lé bío á ì ì mí ho tũíá poni. Èé ká ì màhá máa bío, ì yí wi à 6a nùpua càtí mi à dà bío á ì wee wé làa bío á ì wee bío wán.

⁷ Mi yí mɔn le, ì lá dà à yòní ìten bún bè-beera so na le Dónbeení zéenia làa mi bín bío yi. Èé lé bún nɔn á le dó bío búí mií na wee vá ì sánia yi. Le díá ó o *Satáni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à ì yí yòní ìten. ⁸ I flora a Nùhúso dǎn há zen cúa-tín le o véení ì lònbee mu. ⁹ O o bía nɔn mií: «ï sáamu ù kǎna fo, lé bío á ho pǎahú na fo wee mi ù yídàmu yi lé hón pǎahú so yi á ì pànká 6èn wíokaa wee mi yi». Awa, á mu súaani à ì wé khòn bío á ì lé o yídà bío yi, bèra a na ò o *Krista pànká keri mií binbirí. ¹⁰ Lé bún bío yi, á ì sli wan bío á ì lé o yídà bío yi. O Krista bío yi hári 6a wé là mi, à le lònbee yí mi, hári à 6a wé ɲíni ì sánia, à ì hácírí yáa, á ì sli pá à wa. Lé bío ká ì lé o yídà pǎahú na yi, à ì yí ho pànká hón pǎahú so yi.

O Poole yilera lúnkaa ho Korénte kèrètíewa bío yi

¹¹ I bía lè ì ɲúhú mía bín, èé ká lé minén nɔn á ì bíaráa kà. Mu bon, minén lé bía lá ko à mi mí ho tũíá ì ɲii 6a nùpua yahó. Hári ká ì yínɔ́ dèe á bía mí wee ɲáká bío le 6a lé 6a tonkarowà binbirí á yí súaani mi bío woon yi. ¹² Bío á ìnén lé o Yeesu tonkaro, á ì ɲà ì yi làa sòobéé, á le Dónbeení ðin ì wán á wóráa mu yéréké biowa lè mí síiwà. ¹³ Lé mu yén á ì wó nɔn 6a kèrètíewa kuio na ká yi ká ì yí wó mu yí nɔn mia, ká mu yínɔ́ bío á ì yí díá á mi lá ì ɲún-sèró. Mi wáa sén díá na mií bún bío yi.

¹⁴ Hen làa cínú ká ì buen mi cón á bún wáa à wé mu cúa-tín níi. Bún á ì mún máa bío le mi na bío búí mií. Minén mi beere lé bía á ì wee cà, ì màkóo mía mi níi bío yi. Mu yínɔ́ 6a zàwa wee bàrá mí níi bío ká lè mìn nùwá, ká 6a zàwa 6àn nùwá lé bía wee bàrá mu ká làa ba. ¹⁵ Inén cón á ì níi bío búenbúen lá déró ho tonló yi mi bío yi á à wé sí mií. Ì yáá dà à na ì mukáni búenbúen mi bío yi. Bío á ìnén wa mia lè ì sòobéé ɲún-sí lé bún wee lén mu búí bío mi wa làa mi yi.

¹⁶ Mi tà à zún le ì bío yí wó ɲún-sèró mi wán. Ba búí wee bío le o Poole 6èntín héra, o wee khà wen à fé níi bío. ¹⁷ Bía búenbúen na á ì tonkaa mi cón ó o búí á ì so ðin wán á tò mi wán le? ¹⁸ I hía flora a Tiite, ó o buara mi cón, á wàn za ñi-kéní búí na mi zū á bò làa wo. O Tiite mu so buée khà mia fó bío búí le? Inén làa wo so yí wó yilera dà-kéní á yí sáráa le? Le dání na wa lá so yínɔ́ dà-kéní le?

¹⁹ Bïo wa bía ho vūahū yi bueé 6ó hen, nún-sí mi wee leéka le wa wee bío sí waten yi. Εε κά βυεέ. Wa bía mu le Dónbeenĩ yahó wa páaniló là a *Krista bïo yi. Wàn zàwa là wàn hínni na á ĩ wa làa sòobéε, wa wee bío bñn búenbúen bèra a na mi nàa va là mí yahó le Dónbeenĩ wōhū wán. ²⁰ I zána à ĩ buee yí mia ká mi yí ka làa bïo á ĩ wee leéka, ká ínén bèn yí ka làa bïo á minén wee leéka. I zána le nún-sí á ĩ buee yí mia ká mi wi hā fio yi, á wee dí le yandee làa mín, á sĩa wee cí mín yi, á wee penka làa mín ká mi ì là mín, á wee nùu mín ká mi ì yòoní miten, á yú bïo na à mi wé. ²¹ I zána le ká í ßuara mi cón, à wàn Dónbeenĩ día à hā n̄yio dí mi mi bïo yi. I zána à ĩ buee mi mia à wá mi bïo yi, lé bïo á bía fù wi mu bè-kora wéró yi á yí yèrémáa mí yilera là mí wárá, á pá wi ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síwà wéró yi. I zána à ĩ buee yí 6a ká 6a pá wee wé mu bïo na yí se là mí síwà búenbúen.

13

O Poole mándén zéentí là a tēentí bïo

¹ Bïo á ĩ buen mi cón ká á wāa à wé i buenló cúa-tín ní. Mu túara ká síi: «Mu bïo búenbúen á wa à lén yïo 6a seérása nùwā nun tàá nùwā tñn bè-bíonii wán.»* ² Mu cúa-nun ní na á ĩ ßuara mi cón, á ĩ nà bía wee wé mu bè-kora làa bía ká búenbúen zeñ wán. Bïo á ĩ wāa khèra làa mia bïo ká wán, á ĩ wíokaa wee n̄i mi zeñ wán le ká í khíi bñnía ßuara á n̄i woon níi máa lé ho béró yi. ³ Mi wi à mi zūn wéréwéré le o *Krista wee dñn ínén wán à bíoráa. Awa! A mi zūn mu le o Krista yínóñ yí dà mi tñahū. I wee n̄i mi zeñ wán, o ò zéení mí pánká làa mia. ⁴ O búεεró ho *kùrùwá wán ó o zéenia le mí lé o yídà bñn bon, ká hā làa na ká wán ó o yïo wi lua le Dónbeenĩ pánká yi. Warén páaniló làa wo bïo yi á wa mún lé 6a yídàwa bñn bon. Εε ká wa màhā wee n̄i mi zeñ wán: Le Dónbeenĩ pánká yi á warén làa wo yïo á à wé lua mi tñahū!

⁵ Mi loñ miten à dándá miten miten, à zūn le mi dó mi sĩa o Yeesu Krista yi. Mi so yí zū le o wi mia le? Nún-sí á mi loñna miten m̄on à mi yí ka làa bñn! ⁶ Εε ká í láa mu yi le mi zū le warén bán zéenia le wa dó wa sĩa wo yi. ⁷ Wa wee fio le Dónbeenĩ yi bèra a na à mi wé yí wé mu bè-kora. Εε ká wa màhā yí máa wé mu à zéenináa le warén á sée wi yi. Wa wee wé mu bèra a na à mi wé wé ho tñiá poni bïo mí dòn, hàrí ká wa bïo búenbúen ka là mu n̄ii yí sú. ⁸ Wa yí dà máa kán ho tñiá poni, bïo bon bñn mí dòn lé bïo wa dà wee wé. ⁹ Mu bon, wa wee zámaka bïo á warén lé 6a yídàwa, à minén pánká wi bïo yi. Bïo wa wee cà wa fioró yi lé à mi wé 6a nùpua na á wékkeró bïo yí máa m̄i léε yi. ¹⁰ Bïo n̄on á ĩ fèra wee túaráa ho

* 13:1 Mi loñ Lándá zéeníló vūahū (Deutéronome) 19.15

vũahũ mu ù na mia lée bèra a na ká í khíi ɓueé dɔn mia à ï yí dɛn ho pànká na ó o Nùhũso nɔn miĩ wán à záráa làa mia. Mu bon, le Dónbeenĩ yí nɔn ho miĩ à ï yáa mia, ká lée bèra a na à ï séení mia à mi sɛadéro le yi va làa yahó.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi le mi sɛa wa, à sɛadéro le Dónbeenĩ yi va làa yahó. Mi wé hení mín sɛa à ɲi-cúa wé dà-kéní à kɛnín mín wán làa hээрà. A le Dónbeenĩ na wa wɛn á wee na ho hээрà ɓa nùpua yi á à kɛnín làa mia.

¹² Mi tɛení mín yi sese lòn nu zàwa. Bía bío sã le Dónbeenĩ yi hen ɓúenɓúen wee tɛení mia. ¹³ Le wa Nùhũso Yeesu *Krista sãamu, lè le Dónbeenĩ waminĩ, lè le Dónbeenĩ Hácírí páaniló làa wɛn, à kɛnín lè mi ɓúenɓúen.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Kalasii kèrètíεwa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

Ho vūahū mu lé o Poole túara ho nɔn ho Kalasii kōhū kèrètíεwa kuure yi. Bío ó o yánkaa buera le Dónbeení bín-tente bín, á 6a nùpua búí dó mí sía o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

Ba búí ló 6ueé bía le bía yínɔn 6a *zúífúwa ko 6a kúio mítén làa bío ho làndá bòráa mu. O o Poole túara ho vūahū nɔn 6a yi le 6a yí bè hón kàránlò so yi, lé bío ho yí héhaa là a Yeesu *Krista bín-tente. O bía le bío 6a dó mí sía o Yeesu yi, lé bún te bío 6a térénnanáa le Dónbeení yahó, ká yínɔn bío 6a bò ho làndá yi. O Poole nín-yání zéénia bío ó o Yeesu yánkaa vonnáa wo ó o wó a tonkaro (1–2).

O Poole dín le Dónbeení vɔn-kíá wán á zéénia le yía dó mí síi o Yeesu yi, á wón n kání, ká yínɔn 6a zúífúwa làndá bèrò lé bío ò kání 6ánsò (3–4).

Ho vūahū lii véenii ó o bía le 6a ko 6a 6ua mitén lòn nùpua na wi mitén bío síi. Ba ko 6a díá le le Dónbeení Hácírí dí 6a yahó, á 6a à yí le mukɔn-finle, á mún n wañ mín (5–6).

Le tɛenii

¹Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yínɔn nùpua wó mi là a tonkaro, á ï mún yí dín nù wón wán á wóráa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dónbeení lé bía tonkaa mi, lerén Dónbeení mu na vèénia wo léra 6a ní-hía tīahū. ²Mu lé inén lè wán zàwa na làa mi páanía wi 6úenbúen lé warén wee túa ho vūahū na kà á à na minén kèrètíεwa kuio na wi ho Kalasii kōhū yi.

³Le wán Maá Dónbeení lè wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí sãamu làa mia, à na ho héérà mia. ⁴O Krista tà nɔn mítén á wó wa bè-kora séndíaró muini yía, á kánianáa wen ho zuia díímíjá kohó na kà níi yi. Lé kà síi ó o Krista wóráa wán Maá Dónbeení síi bío, ⁵wón na ho cùkú bío sã yi hã lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Le Dónbeení bín-tente lée dà-kéni mí dòn

⁶Bío mi pá le Dónbeení na von mia o *Krista sãamu pánká yi à mi yèrémáa bò bín-tente veere na bío yí bon yi fúafúá 6èntín lée bío na vã mi làa sòobéε. ⁷Mu yí máa zéení le bín-tente búí bínia wi, 6ueé! Ba nùpua búí lé bía wee lúnka mi yilera, á wi 6a yèrémá a Krista bín-tente. ⁸Awa! Ká a búí, tàá warén wa bæere, tàá wáayi tonkaro búí kúí 6ueé buera bín-tente búí na wi mí dòn làa dío á warén buera nɔn mia, à wón 6ánsò à hã dánkáa yi. ⁹Wa bía mu, á ï pá bínia wee bío mu:

Hen ká a búí ló ɓueé buera bín-tente na wi mí dòn làa dño mi tà ɓío, à ɓànsò à hã dánkáa yí. ¹⁰ Awa! A mi so wee leéka le í wi à ɓa nùpua tà í ɓío léé, tàá lé le Dónbeení? Lé ɓa nùpua á í so wi à í ɓío wé sí yi le? Ká mu lé à wé à í ɓío wé sí ɓa nùpua yi, se í lá máa wé Krista ton-sá.

Bío ó o Nùhúso vonnda o Poole wó là a tonkarò

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, le í ɓío ɓío kà na mia: Le Dónbeení bín-tente na á í buera non mia á yí ló nùpue cón. ¹² A le mún yínón dèe na á í yú nùpue ɓúí cón, tàá dèe na ó o ɓúí kàrána làa mi. Le bín-tente na á í wee bue lé o Yeesu *Krista mí ɓeere lé yía zéenia le làa mi. ¹³ Mi yàá ná ɓío á í kuio lá cannáa ɓa *zúífúwa làndá bèrò yi. I lá wee jíní le Dónbeení nípomu sánia làa sòobéé, á wi à í ɓúe mu jùhú. ¹⁴ Ba zúífúwa làndá bèrò á í lá henía ɓío po wa ninzàwa na ká. A ɓío á wàn maáwà bò henía á í lá wee là hère á po ɓa nùpua na ká. ¹⁵ Ee ká le Dónbeení màhá fèra léra mi bàrá mí dòn ká í yàá dñ yi ton. Le sãamu na le wó làa mi lé bñn ɓío yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéenia mí Za Yeesu ɓío làa mi, à ínén ɓèn bñn zéeni mu làa ɓia yí zū le Dónbeení. A í dènia hínon wà à í yí tũara nùpue yi làa ɓío á í wé. ¹⁷ I yàá yí van ho Zeruzaleemu á yí vaá mən mín làa ɓia wó a Yeesu tonkarowà ló mi, à í wà van ho Arabii kōhú, á dñ bñn bñnia ɓuararãa ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio ɓío tñn bñn món á í wà van ho Zeruzaleemu á vaá zūna a Sefaasi, á wó hã wizooní píru hónú bñn làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o ɓúí á í yí mən ká yínón o Nùhúso ɓàn za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeení lé í seéràsò, ɓío á í wee túa á à na mia kà yínón sabéré. ²¹ Bñn món á í wà van ho Siirii lè ho Silisii kãna yi. ²² Ee ká ho *Zudee kōhú kèrètŋewa kuio màhá lá dñ yí mən mi. ²³ ɓío ɓa ná mí dòn lé ɓío kà: «Yia lá wee jíní wa sánia lé wón wãa wee bue le sídérò ɓío na ó o lá wi ò o ɓúe jùhú». ²⁴ A ɓa wee khóní le Dónbeení í ɓío yi.

2

O Poole lè ɓa tonkarowà na ká

¹ Lúlúio píru náa bñn món á ínén là a Baanabaasi bò mín yòora ho Zeruzaleemu. I mún fó a Tiite bòráa.

² I tà yòora ho Zeruzaleemu, lé ɓío le Dónbeení zéenia mu làa mi le í wé mu. I yòò dñ, á ɓa kèrètŋewa ya-díwá mí dòn lé ɓia á í zéenia le bín-tente na á í wee bue na ɓia yínón ɓa *zúífúwa yi ɓío non yi. Lé ɓío á í lá yí wi à ho tonló na á í sá khína, làa hĩa á í lá lan wee sá hã laà na kà wán à wé ton-kãamãa.

³ O Tiite lé o keereeki nñi, à ɓa yàá pá yí kíkãa wo yi le o bè ho *kúiró làndá yi. ⁴ Ká ɓa ɓúí na le mí lé wàn zàwa à mu jón yí bon, á sà mítén zon wa tñahú, à loñ ɓío ó o Yeesu *Krista wó

á wa wiráa waten, bèra a na 6a yèrè má wɛn wé lè ho làndá wobáaní.

⁵ Εε κά wa màhá yí tà yí nɔn mu níi 6a yi hùúu, bèra a na à le bín-tente tũíá poni κεí bín mi bĩo yi.

⁶ Ba kèrètɛwa kuure ya-díwá (bĩo 6a karáa bĩo yí ciran mi, le Dónbeenĩ yí máa hueeka nùpua mín yi), 6a ya-díwá mu á yí kíkáa miĩ le í bíní bè bĩo 6úĩ mu wán. ⁷ Ba yáá zũna le le bín-tente bue naló bĩa yínɔn 6a zúífùwa yi 6àn tonló á le Dónbeenĩ kàràfáa miĩ làa bĩo le kàràfáaráa ho o Piere yi le o bue le na 6a zúífùwa yi. ⁸ Mu bon, yĩa wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro 6a zúífùwa cón, lé wón mún wó á ï lé o Yeesu tonkaro bĩa yínɔn 6a zúífùwa cón. ⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zán, bán na 6a wee lá lòn bòròbòròwa na 6uan 6a kèrètɛwa 6úen6úen kuure dñía á zũna le lé le Dónbeenĩ lè mí sãamu á kàràfáa ho tonló mu miĩ. Lé bũn nɔn á 6a dá mí níní ïnén là a Baanabaasi yi á wa tɛnía mín yi, à zéení le 6a tà wa bĩo, le 6a lée dà-kéní làa wɛn. A wa le warén ñ va làa bĩa yínɔn 6a zúífùwa cón, ká 6arén 6èn ñ va làa bĩa lé 6a zúífùwa cón. ¹⁰ Bĩo 6a cà wa cón séenía, lé à wa wé pa 6a kèrètɛwa kuure ñ-khenia bĩo. A ï 6èn sòobáa ïten bũn wéró yi.

¹¹ Ká pãahú na ó o Piere 6uara ho Antiosi lóhó yi, á ï zéenía o wékheró làa wo 6a 6úen6úen yĩo yi. ¹² Mu bon, pãahú na 6a nùpua 6úĩ na là a Zaaki zũ mín dñĩ yí 6uara, ká a Piere mu wee páaní dí lè wàn zàwa na yínɔn 6a *zúífùwa. Ká pãahú na á bán nùpua so 6ueé dñĩ yi, ó o khú á yí máa dí làa ba, lé bĩo ó o zãna 6a kèrètɛwa na wee hení 6a zúífùwa làndá bĩo. ¹³ Wàn zàwa kèrètɛwa na lé 6a zúífùwa mún zon o Piere mu bĩo yi. Hàrí o Baanabaasi 6a yáá pá cá dó mu yi. ¹⁴ Εε ká pãahú na á ï mɔn à 6a varáa yí téréenna à héha lè ho tũíá poni na le Dónbeenĩ bín-tente le mu koráa, á ï bía làa wo wàn zàwa 6úen6úen yĩo yi ká síi: «Ûnén na lé o zúífù à ù wee 6ua ùten làa bĩa yínɔn 6a zúífùwa bĩo síi à ù día mu zúífumu, á dà à wé kaka à kíkánáa wàn zàwa na yínɔn 6a zúífùwa yi le 6a 6ua mítén lè 6a zúífùwa bĩo síi?»

Bĩa le 6a zúífùwa làa bĩa yínɔn 6a kãniló bĩo

¹⁵ Warén na lé 6a *zúífùwa tonnáa, wa yí mà yí dó bán bè-kora wérowà so na yínɔn 6a zúífùwa jii. ¹⁶ Εε κά wa màhá zũ le mu yínɔn o *Mɔyĩize làndá bèró wee wé ò o nùpue téréennáa le Dónbeenĩ yahó, ká lé bĩo á 6ànso dó mí síi o Yeesu *Krista yi. Lé bũn nɔn á wa dóráa wa sía o Yeesu Krista mu yi á à wéráa 6a nùpua na téréenna bĩo wa dó wa sía wo yi bĩo yi, ká mu yínɔn bĩo wa bò ho làndá yi. ¹⁷ Ká warén wi à wa téréen le Dónbeenĩ yahó o Yeesu Krista pánká yi, à lé bũn tñ bínía wee wé wɛn lè 6a bè-kora wérowà, se bũn so wee zéení le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? Bùeé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká ï yèrè máa bò ho làndá na á ï pá día yi, se bũn wee zéení le ï síinia ï jũhũ ïten.

¹⁹ Ho làndá bïo dǎní yi, á ĩ ka lòn nùpue na húrun. A lé horén làndá mu ɲǎn mún wó mu. Bǔn wó bèra a na à ĩ dǎn keń le mukǎní yi le Dónbeení bïo yi. I ka lòn nùpue na páanía búaa ho *kùrùwá wán là a Krista. ²⁰I mukǎní wi bǔn bon, ká ĩ wǎa yí te ĩten, o Krista mí bæere lé yǎ wi mií. Le mukǎní na á ĩ wi yi há laà na kà wán á ĩ wi yí ĩ sǐdéro o Krista yi bïo yi, wón na wara mi, á tà nǎn mítén ĩ bïo yi. ²¹I yí dà máa pǐ le Dónbeení sǎamu na le wó làa mi bïo. Mu bon, hen ká mu lá lé o Mɔyǐize làndá lé hǎa wee wé ò o nùpue téréń le Dónbeení yahó, se o Krista húrun kǎamáa.

3

Ho Kalasiisa bǎnbúmu bïo

¹Eee! Kalasii kǎhúsa, mi so léee bǎnbúwá le? Yǎ khà mia vǐinia léee wée? O *Krista na búaa ho *kùrùwá wán bïo ɲǎn zéenia làa mia wéréwéré. ²I ì tǔa mia làa bïo dà-kení: Bïo mi yú le Dónbeení Hácírí so lé bïo mi tíra ho làndá ɲii léee? Bùee! Mu lé bïo mi dó mi sǎa le Dónbeení bín-tente na mi ɲá yi. ³Mi bǎnbúra vaá 6ó bǔn yi le? Mi búakáa lè le Dónbeení Hácírí, á lé há laà na kà wán á mi wi mi dǎn mi kùrú pánká wán le? ⁴Bïo sá mia búenbúen so léee kǎamáa le? Bùee! Mu yí dà máa wé kǎamáa. ⁵Mi wa loń lon! Hen ká le Dónbeení wee na mí Hácírí wɛn, á wee wé ho yéréké bïowa mi tǎhǔ à le so wé mu lé bïo mi wee bè o *Mɔyǐize làndá yi léee, táa lé bïo mi dó mi sǎa le bín-tente na mi ɲá yi?

Le Dónbeení wee wé ò o nùpue téréń le yahó

⁶Bïo ó o *Abarahaamu bïo wóráa lé bïo kà: «O dó mí sǐi le Dónbeení yi, lé bǔn nǎn le cǎtio wo là a nùpue na téréńna le yahó.»* ⁷Awa, mi wǎa zǔn bïo kà: Bǐa dó mí sǎa le Dónbeení yi bán lé bǐa lé o Abarahaamu zàwa. ⁸Mu fèra túara le Dónbeení bioní vǎahǔ yi le bǐa yínǎn 6a *zúifùwa á le Dónbeení ì wé á 6a à téréń le yahó 6a sǐadéro le yi bïo yi. Le bín-tente fèra túara a Abarahaamu dǎní yi á bǐa nǎn wo yi: «Le Dónbeení á à dǎn ũnén wán á à wéráa mu bè-tentewà lè há sǐíwà búenbúen.»† ⁹Awa, á bǐa dó mí sǎa le Dónbeení yi á le è wé lè mu tentemu là a Abarahaamu mu bïo sǐi. ¹⁰Mu bon, bǐa wi 6a bè ho làndá yi à kǎnínáa á há dǎnkáa á à yí. Mu túara le Dónbeení bioní vǎahǔ yi kà sǐi: «Le o nùpue na yí máa bè bïo túara ho làndá vǎahǔ yi búenbúen féee à tíi ɲii à dǎnkání.»‡ ¹¹Mu léee kénkén, nùpue yí dà máa téréń le Dónbeení yahó ho làndá na á bǎnso bò yi bïo yi, lé bïo mu túara le Dónbeení bioní vǎahǔ yi le «yǎ téréńna le Dónbeení yahó bïo á bǎnso dó mí sǐi le yi bïo yi, wón á à keń

* **3:6** Mi loń Bïo ɲúhǔ búeení vǎahǔ (Genèse) 12.3 † **3:8** Mi loń Bïo ɲúhǔ búeení vǎahǔ (Genèse) 12.3 ‡ **3:10** Mi loń Làndá bïo zéenílò vǎahǔ (Deutéronome) 27.26

le mukāñi binbirī yi.»^{§ 12} Ho lándá bèró bio yí cɛéra le siidéro le Dónbeenī yi. Ká yīa màhá wee bè bïo ho lándá bò henía yi à tíi jii, wón yïo á à wé lua ho pánká yi. ¹³ Hã dánkáa na lá jà wa júná yi ho lándá bïo yi ó o *Krista fó bò mítén wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé bïo mu túara: «Le yīa búaa le búeenī wán à dánkání.»^{*} ¹⁴ Bún wó bèra a na à mu bè-tentewà na le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé là a Abarahaamu à bènben dā bīa yínɔñ 6a zúifúwa 6a páaníló là a Krista bïo yi, à wa yí le Dónbeenī Hácírí na le dó mí jii le mí ì na, wa siadéro le yi bïo yi.

Ho lándá lè le jii déró bio

¹⁵ Wán zàwa lè wán hinni, mi wa héha mu lè 6a nùpua bio. Mu bïo na ó o nùpue le mí ì wé na ó o túara bàrá, ká mu héhaa lè ho kǎhú lándá, á nùpue yí dà máa yèrémá mu. ¹⁶ Lé ká sii le Dónbeenī dó mí jii nɔn o *Abarahaamu là a nɔnkāni yi. A mu jɔñ lé o Abarahaamu làa yīa nɔnkāni can wo yi á bïo le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé bïo sã yi. Mu yí túara le: «Làa bīa nɔnkāni can wo yi», à wǎa keñ lè hã boo. Mu túara le Dónbeenī bíonī vūahú yi le: «Yīa nɔnkāni can foñ», wón na lé o *Krista. ¹⁷ Awa! A ï wǎa wee bío bio kà: Le Dónbeenī bïo na le le mí ì wé na le dó mí jii bio yi vó á ho lándá na búara hã lúlúio khíá-náa làa 6óní làa píru le jii déró mu món yí dà máa khíní yi, tàá máa yèrémá le. ¹⁸ Mu bon, ká hã kía wee yí le Dónbeenī cón ho lándá bèró pánká yi, se hã bïo wǎa yí ló bïo le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé yi. A mu jɔñ lé bïo le dó mí jii le mí ì wé á le ñin wóráa mí sãamu là a Abarahaamu.

Ho lándá bèró bân jiihú

¹⁹ Awa, á lée webio nɔn le Dónbeenī bòráa ho lándá? Le bò ho bèra a na 6a nùpua wé zúrí mí wékheró fúaa ho pǎahú na á yīa khii te o *Abarahaamu yi bueé ton. Lé orén bïo yi á le Dónbeenī dó mí jii. Le Dónbeenī tonkarowà na ho wáayi lé bīa zéenia ho lándá. Ká a nùpue búí lé yīa mu ñin wán wóráa. ²⁰ Ká mu lée nùpue ñi-kéní le mí ì wé mí bïo, se o màkóo máa keñ yīa o ò ñin wán yi. A le Dónbeenī dén màhá lé lerén mí dòn, á le dó mí jii nɔn. ²¹ Awa! Bún so wee zéeni le ho lándá làa bïo le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé yí máa tà mín yi le? Bueé, hen ká lándá búí lá dà wee na le mukāñi 6a nùpua yi, á hón lándá so pánká yi, á 6a lá dà à térén le Dónbeenī yahó. ²² Ká le Dónbeenī bíonī vūahú yi á mu bía le mu bè-kohó pánká wi ho ñimíjǎ nùpua búenbúen wán, bèra a na à bïo le Dónbeenī dó mí jii le mí ì na bīa sía dó le yi à bïo sí 6a yi 6a siadéro o Yeesu Krista yi pánká yi.

§ 3:11 Mi loñ Habakuuki vūahú 2.4
(Deutéronome) 21.23

* 3:13 Mi loñ Lándá zéeni lo vūahú

Hã kĩa na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na wɛn

²³ Sãni à le sliđeró o *Krista yi pãahũ dã, à wa ka lè wa wi ho kàsó yi ho làndá nũ yi, á pannáa ho pãahũ na le Dónbeenĩ ì wé á wa à zũrĩ dén sliđeró so. ²⁴ Ho làndá lé hĩa wó wa paro fúaa o Krista ɓuenló, bèra a na à wa térén le Dónbeenĩ yahó wa siđeró o Krista mu yi pánká yi. ²⁵ Hã laà na kà wán á le sliđeró o Krista yi pãahũ dõn, wa bïo wãa bĩnía mía o paro mu nĩ yi.

²⁶ Mu bon, mi ɓúenɓúen lé le Dónbeenĩ zàwa mi siđeró o Krista yi bïo yi. ²⁷ Minén ɓúenɓúen na ho *bátéèmu wó á mi páania là a Krista á wãa ka lè mi zã a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wãa mía ɓa *zúifùwa làa bĩa yínorĩ ɓa zúifùwa pãahũ. Hueekaró mía ɓa wobáani làa bĩa wi mítén pãahũ, hueekaró mía báawa làa háawa pãahũ, lé bïo mi ɓúenɓúen léé dà-kéní mi páaníló là a Yeesu Krista bïo yi. ²⁹ Ká mi bïo sã a Krista yi, se mi wãa lé o *Abarahaamu mòmània. A hã kĩa na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na a yi á bïo ò sĩ mia.

4

Mu wobámu lè ho keñ mten bïo

¹ Bïo kà lé bïo á ï wi à ï zéeni: Pãahũ na ó o kĩa ɓànso lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-nĩ á hueekaró mía pãahũ, hàrĩ bïo mu bïo ɓúenɓúen sã a yi mí cúee. ² ƐƐ ká ɓa nùpua ɓúí lé bĩa màhá wee loñ orén làa bïo sã a yi yi, à paráa ho pãahũ na á ɓàn maá bàrá. ³ Pãahũ na warén mún hĩa ka lòn háyúwá, á wa lé ho ðimíjã bïowa wobáani.

⁴ Ká ho pãahũ na le Dónbeenĩ bàrá á dõn, á le tonkaa mí za ó o ɓueé ton o háa yi. O ɓuan mítén làa bïo ó o *Moyiize làndá bòráa mu. ⁵ O ɓuara ɓueé wó bèra a na à bĩa lá wee bè ho làndá yi keñ mítén, á mún wó wɛn lè le Dónbeenĩ zàwa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenĩ zàwa. Lé bũñ nɔñ le dó mí Za Hácírí wa sĩa yi, ðio wee wé à wa ðan ve le pónpón le: «Abaa.» Mu kúará le: Í Maá. ⁷ Awa, á fo wãa yínorĩ wobá-nĩ, fo lé le Dónbeenĩ za. A bïo fo lé le za, á le kĩa na bïo sã le zàwa yi, á le mún ñ na foñ.

O Poole yilera lunkaa ho Kalasiisa bïo yi

⁸ Bïo mi yánkaa yí zũ le Dónbeenĩ, á mi wee sá lòn wobáani à na hã dofiina na yínorĩ le Dónbeenĩ yi. ⁹ ƐƐ ká hã laà na kà wán á mi zũ le Dónbeenĩ. Bïo yàá here lé bïo le zũna le mi bïo sã mí yi. Awa! A mu wó kaka á mi bĩnía bò bũñ bïowa so na pánkáwá mía, á bïo jũhũ mía yi? Mi wi mi bĩnĩ wé mu bïowa mu wobáani le? ¹⁰ Hã wizooní ɓúí, lè hã pĩina ɓúí, lè hã pònna ɓúí, lè hã lúlúio ɓúí á mi wee hení bïo dà. ¹¹ Í zãna à ho tonló na á ï sã mi bïo yi à wé kãamãa.

Le bĩn-tente zúkúsa

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, í wee fio mu mi cón, mi wé lè í bïo síi. Inén so yí wó íten lè mi bïo síi le? Mi yí wó bïo na yí se làa mi. ¹³ Mi zú le mu vámú lé bïo non á í ðinnáa mi cón á nín-yání bueraráa le bín-tente non mia. ¹⁴ Mi lò bon í vámú bïo yi. Mi lá dà à pí í bïo, ká mi yí wó mu. Mi buan mi lòn Dónbeení wáyí tonkaro. Mi yàá buan mi là a *Krista Yeesu bïo. ¹⁵ Mi sí-wεε na fù dén bïo wó kaka? Mu bon, í láa mu yi le ká mi lá dà à khūaa mi yïo á à na miì, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho tūiá poni na á í wee mí na mia bïo yi á í wóráa mi zúkúso le? ¹⁷ Ba nùpua mu here mi sã, ká hã yilera na màhã wi 6a yi mi dání yi á yí se. Ba wi 6a khéé mia làa mi ká 6a wé à mi yèrémá hení barén bïo. ¹⁸ Ká a nùpue here mu bïo na se sã, se mu se. Ká a wee wé mu hã pònna búenbúen yi, se mu se, ká mu yí wé pãhũ na á í wi làa mia mí dön. ¹⁹ Í zàwa, í wíokaa lò wee be mi bïo yi lòn háa na wee te bïo síi, fúaa bïo mi lá a Krista ferenkóomu. ²⁰ Mu bënëtin lá à wé sí miì à í keń mi nísání, à yèrémá í bioní bïoró à bïoráa làa mia. Lé bïo á í yilera yáara mi bïo yi.

O Akaare là a Sara bïo

²¹ Mí bïo lon! Minén na wi mi bè ho làndá yi, mi yí ná bïo ho bía le? ²² Mu bon, mu túara ho *làndá vūahũ yi le «o *Abarahaamu yú 6a zàwa bùaa ñun. O yà-kéní ó o yú là a Akaare na lé o wobá-hãñii, ká yia so ó o yú lè mín háa Sara.»* ²³ O za na ó o wobá-hãñii ton, wón ton héhaa lè 6a nùpua sía bïo. Ká a za na ó o yú lè mín háa wón ton le Dónbeení ñii déró pánká yi. ²⁴ Bïo bía ká 6àn kúará binbirí wi: Ba háawa nùwã ñun mu bïo wee zéení le páaníi cúa-ñun na le Dónbeení bò. Le nín-yání páaníi bò ho pãhũ na le Dónbeení non ho làndá yi le Sinayii búee wán. Dén páaníi so zàwa lé 6a wobáaníi làa bïo ó o wobá-hĩnzoró Akaare zàwa lé 6a wobáaníi bïo síi. ²⁵ O Akaare bïo wee zéení ho Sinayii búee na wi ho Arabii kōhũ yi bïo. O bïo mún wee zéení ho Zeruzalεεmu na hã làa na ká wán bïo, hón na lè mí zàwa lé 6a wobáaníi. ²⁶ Ká ho Zeruzalεεmu na ho wáyí hón wi míten. Lé horén lé wàn nu. ²⁷ Mu bon! Bïo ká lé bïo túara le Dónbeení bioní vūahũ yi:

«Ūnén na yí dà máa yí za,

wéé ū síi.

Ūnén na yí zūna a za teró vía,

wé zèeka lè le sí-wεε.

Mu bon, o háa na 6a pã día

zàwa boo po a háa na 6àn báa wi.»†

²⁸ Minén wàn zàwa lè wàn hínni, mi lé le Dónbeení ñii déró zàwa là a *Izaaki bïo síi. ²⁹ Ká ho fù lè ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa lè 6a nùpua sía bïo á wee beé yia ton le Dónbeení Hácirí pánká yi lò. Lé bũn mu pá karáa

* 4:22 Mi loń Bïo ñúhũ búeeníi vūahũ (Genèse) 16.15; 21.2 † 4:27 Mi loń Ezayii vūahũ 54.1

hã laà na kà wán. ³⁰ Εε ká léé webio túara le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yi? «Día le o wobá-hãñĩ lén lè mí za. Lé bĩo ó o wobá-hãñĩ za yí ko ò o léé hã kĩa yi là a hãa na wi míten za.» † ³¹ Awa, wàn zàwa lè wàn hĩnni, wa yínɔ́n wobá-hãñĩ zàwa, ká wa lé o hãa na wi míten zàwa.

5

O Krista wó á wa wi waten

¹ O *Krista léra wa júná bèra a na à wa keń waten binbirĩ. A mi cén ca vínvín. Mi yí bĩnĩ yí día míten mu wobámu nũ yi. ² Inén Poole wee bío le ká mi wee *kúio miten, se o Krista bĩo jũhũ wãa bĩnía mía mi cón. ³ I wi à ĩ pá bĩnĩ wíoka bío mu na mia: Nùpue léé nùpue na bĩnía kúio miten ho *lándá bĩo yi ko ò o bè ho lándá mu búenbúen yi à tíí jii. ⁴ Minén na wi à le Dónbeenĩ wé mia lè 6a nĩ-térénnia ho lándá na mi wee bè yi bĩo yi, mi là a Krista fáara mín yi. Mu sãamu na ó o wó làa mia á mi vĩnía. ⁵ Ká warén bán wee lònĩ le Dónbeenĩ Hácírĩ pánká yi bĩo wa à térén le yahó wa sɔ́adéro le yi bĩo yi. ⁶ Mu bon, bĩa páanía là a Krista cón, á bĩo here yínɔ́n à ũ kúii tàá à ũ yí kúii. Ká bĩo here lé ũ sɔ́idéro le Dónbeenĩ yi na wee mi le waminĩ wára na fo wee wé yi.

⁷ Minén na lá wee va lè mí yahó sese, lé o yén hò mia le mi yí bĩnĩ yí bè ho tũiá poni yi? ⁸ Bĩo hò mia ká yí ló le Dónbeenĩ na von mia yi. ⁹ Mu ka lè le ja-fi-za dèe na ká le dó mu dũmu yi khan à mu búenbúen lé. ¹⁰ Εε ká ĩ láa mia, á dó ĩ sĩi o Nũhũso yi le bĩo mi wee leéka máa keń mí dòn lè inén bè-leékaniĩ. Ká yĩ mahã kúaa mia mín yi hãrĩ ò o keń kaka, ó o jũhũ á à sí.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, ká inén lá bĩnía wee kárán 6a nùpua le ho *kúiiro léé bĩo na ko, á léé webio nɔ́n á 6a tĩn lá wé è júnínáa ĩ sãnía? Mu bon, ká ĩ lá wee wé bũn, se o Krista húmú ho *kùrùwá wán bĩo lá máa kánká 6a nùpua. ¹² Awa! Le bĩa wee kúee mia mín yi wãa búe mí bámu jũhũ kènkèrèkè le wa loń!

Mi wé dia le le Dónbeenĩ Hácírĩ dí mi yahó

¹³ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, le Dónbeenĩ von mia à mi keń miten, εε ká mi mahã yí bè bũn yi à wé wéráa bĩo mí sĩa wee vá yi na yí se. Mi wé sá na mín yi lè le waminĩ. ¹⁴ Mu bon, o *Moyiize lándá búenbúen jii tun le biónĩ na ká yi: «Wañ mi ninza làa bĩo á ũnén ũ bæere waráa ũten bĩo sĩa.» * ¹⁵ Εε ká mi wee 6óonĩka mín yi, á wee fi mín yi, à mi zũn mu le lé minén mi bæere wee yáa mín.

¹⁶ I wãa à bío bĩo ká à na mia: Mi día le le Dónbeenĩ Hácírĩ dí mí bĩo búenbúen yahó. Lé bũn ñ na ká mi máa bè bĩo mí sĩa wee vá yi na yí se yi. ¹⁷ Bĩo hã sãnía sĩa wee vá yi na yí se lè le

† 4:30 Mi loń Bĩo jũhũ búeenĩ vūahũ (Genèse) 21.10 * 5:14 Mi loń Levii nũwá vūahũ (Lévitique) 19.18

Dónbeenĩ Hácírí wee fi. A le Dónbeenĩ Hácírí mún yí máa tà bïo ó o nùpue sli wee vá yi. Mu mí bïo ɲun yí máa tà mín yi. Lé bũn nɔn á mi yí dà máa wé bïo mi le mi ì wé. ¹⁸ Ká mi wee día à le Dónbeenĩ Hácírí dí mi yahó, se mi bïo wãa mía ho làndá ní yi.

¹⁹ Bïo wa sĩa wee vá yi na yí se á wee mi wéréwéré. Mu lé ho bá-fénló lè ho hã-fénló lè mí síiwà, lè hã ñiyi-wará. ²⁰ Hã wònna hãló, lè mu nín-símú wéró. Ho ɲinmínló, hã fio lè le yandee. Le sí-khùaarè, ho penka làa mín, ho máa jí mín yi à sanká mín lè hã kuio. ²¹ Hã yïo na wee lé mí ninzàwa bïo, ho ɲa-ɲunló, ho dândínló, lè mu bân síiwà. Bïo á ï bía nɔn mia lè ho yahó, lé bũn á ï pá wíokaa wee bío ò na mia: Bïa wee wé hñn wára so búenbúen lahó mía le Dónbeenĩ béenĩ díníi.

²² Bïo le Dónbeenĩ Hácírí wee wé à mu keñ o nùpue yi lé bïo kà: Mu lé le waminí, le sí-wεε, ho hээрà, le yi ɲíló, le hii wéró, le sli na se, le síidéró le Dónbeenĩ yi, ²³ Ho wayiró, ho dàñ miten ɓua yi. Bũn bïowa so búenbúen á ho làndá yí pá bïo. ²⁴ Bïa bïo sã a *Krista yi bán ka lè ɓa búa bïo ɓa sĩa wee vá yi lè mí síiwà na yí se ho *kùrùwá wán. ²⁵ Bïo le Dónbeenĩ Hácírí nɔn á wa yïo wi luaráa, à mi le wa día waten à le Hácírí mu dí wa bïo búenbúen yahó. ²⁶ Mi yí le wa wé yòoní waten, à wé yí cà hã bíoní làa mín, à yïo wé yí lé mín bïowa.

6

Mi wé tà séení mín

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká a ɓúí mi zù yi ò o wee wé mu bïo na yí se, à minén na le Dónbeenĩ Hácírí dú yahó à bàrá a ho wã-tente wán. εε ká mi màhã wayíi miten à wéráa mu. Ká minén na wee wé mu cén pa miten bïo, à yí día à minén mi beere bíní wé mu bè-kora. ² Mi wé séení mín à láráa mín ɲún-sèró. Ká mi wee wé kà, á mi ì bè o *Krista làndá yi á à tíí ɲii. ³ Ká a ɓúí wee leéka le minén bïo ɲúhũ wi ò o yáa yínɔn dèε, se o wee khà miten. ⁴ Le mi ñi-kéní kéní wíoka loñ bïo minén mi beere wee ɓua lè miten, á mi ì mi bïo mi dà à wéé mi sĩa bïo yi miten dání yi, ká mi máa tèé miten là a ɓúí. ⁵ Mu bon, mi lè mí ñi-kéní kéní wára na mi wee wé bïo ciran mia. ⁶ Le yia ɓa wee kàrán lè le Dónbeenĩ bíoní wé lén bïo ó o wee yí búenbúen ɓúí à hã làa yia wee kàrán wo. ⁷ Mi yí khà miten. Le Dónbeenĩ yí máa zuañ yi. Bïo ó o nùpue dù lé bũn ó o ò là. ⁸ Yia wee dí bïo sí hã sánia yi wón bïo khii yáa. Ká yia wee dí bïo sí le Dónbeenĩ Hácírí yi, ó ò yí le mukáni na máa vé. ⁹ Mi yí le wa tèé wa bàra mu bè-tentewà wéró yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéró yi, á wa khii lá bïo wa dù ho pãahũ na mu ko yi. ¹⁰ Lé bũn te mu á pãahũ léé pãahũ na wa yú mu ɓàn níi yi,

à mi wa wé wé mu bè-tentewà lè 6a nùpua 6úen6úen, sònkú bĩa dó mí sĩa le Dónbeenĩ yi lè warén bĩo.

Mòndén tɛɛnĩ

¹¹ Mi loń ho túaró na kà 6ùaaakaró. Lé ínén lè 1 nín-bia wee túa bĩo kà á à na mia. ¹² Bĩa wee kíká mia à mi *kúio miten, bán nùpua so wi 6a zéení miten à 6a mi. Bĩo 6a wee cà lé bĩo 6a à wé ká 6a nùpua máa beé 6a lò o *Krista *kùrùwá bĩo yi. ¹³ Ba nùpua mu wee henĩ ho *kúiiró bĩo ká 6arén mí beere yí máa bè ho làndá yi. Ká 6a màhã wi à mi mún kúio à 6arén khòonĩ miten bĩo yi. ¹⁴ Inén máa khòonĩ iten bĩo 6úii bĩo yi ká yínɔń wa Nùhũso Yeesu Krista kùrùwá bĩo yi. O Yeesu húmú ho kùrùwá wán bĩo yi, á ho ðímíjá ka lòn dèè na húrún ínén cón. A ho ðímíjá bĩo ðání yi á 1 mún ka lè 1 húrún. ¹⁵ Mu bon, fo kúio loo tàá fo yí kúio loo, bũn yínɔń bĩo na here. Bĩo here lé bĩo le Dónbeenĩ bĩnía wó wɛn lè 6a nĩ-fla. ¹⁶ Le bĩa 6úen6úen na à bè ho kàránlò na á 1 nɔn 6a yi yi à le Dónbeenĩ wé lè mí héerà, à zũn 6a màkárí, à le mún wé mu lè mí nĩpomu 6úen6úen. ¹⁷ Le bĩo kà wán ò o 6úii wãa yí bĩnĩ yí sɛé mi. Lé bĩo ó o Krista bĩo yi á hã fãani wi 1 wán. ¹⁸ Wán zàwa lè wán hĩnni, le wa Nùhũso Yeesu Krista wé mu bè-tentewà làa mia. *Amiina!

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Efeze kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

O Poole lé yīa túara ho vūahū na kà. Ho Efeze lé ho Azii kōhū ló-beenī lé bŭn te bīo ó o nɔnnáa ho vūahū mu 6a kèrètíewa kuure na bŭn làa bīa ká búenbúen yi. O Poole kará ho Efeze yi yú hā lúlúio bīo tŭn (Bè-wénia 19.1–20.1). Lé bŭn món ó o túararáa ho vūahū mu ká a wi ho kàsó yi (3.1; 4.1).

Ho vūahū mu yi ó o Poole dó le Dónbeenī bārákà, ò o zéenia bīo le hueekaráa mí nŭpomu, á séraráa 6a bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwá wán pànká (1–3).

Bŭn món, ó o Poole wee fan à bīa búenbúen na dó mí sŭa o Yeesu yi à wé dàñ 6ua mítén làa bīo le Dónbeenī le mu koráa (4–6).

Bīo le Dónbeenī nŭpomu wóráa le dà-kéní ó o Poole zéenia làa bŭowa bīo tŭn:

1. O le mu ka lòn nùpue sánia, ó o Yeesu lé hā jūhū (1.23).
2. O le mu ka lòn zŭi mónkúio, ó o Yeesu lé le huee na 6uan ho soró ñŭnia (2.20-22).
3. O le mu ka lòn hāa, ó o Yeesu lé o hāa 6àn báa (5.21-33).

Le tēni

¹ Mu lé ínén Poole, yīa le Dónbeenī lè mí sŭi bīo á wó á ĩ lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahū na kà. I wee tēni minén na bīo sã le Dónbeenī yi [ho Efeze lóhó yi], á páania là a Yeesu Krista, á sŭadéró wo yi fárá tŭna. ² Le wán Maá Dónbeenī, là a Nŭhŭso Yeesu Krista à wé mu sãamu làa mia, à na ho h́erà mia.

Le Dónbeenī sãamu na le wó làa wɛn bīo

³ Mi wa khòoní le Dónbeenī, ñŭo lé wa Nŭhŭso Yeesu *Krista 6àn Dónbeenī lè 6àn Maá. Le wó á le Hácírí bè-tentewà lè mí sŭiwà na wee lé le cón á wi wɛn wa páaníló là a Krista bīo yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeenī fèra hueekaa wɛn à wa páaní là a Krista ká bīo 6úii ñŭn yí léra. Le wó bŭn à wa wé 6a nùpua na wee ce le yahó, à wékhe bīo yí mŭ lɛé yi. Bīo le Dónbeenī wara wɛn, ⁵ á le fèra le mí ñ ñŭn o Yeesu Krista wán á à wéráa wɛn lè mí zàwa binbirí. Bŭn lé bīo le sŭi vá yi le mí ñ wé. ⁶ A wa wáa ko wa wé khòoní le Dónbeenī le sãamu beenī bīo yi. Bŭn sãamu beenī so le wó làa wɛn bīo le Za na le wa làa sòobéé wó bīo yi.

⁷ Bīo wa páania là a Krista, wón na kúaráa mí cãni húrunnáa wa bīo yi, á le Dónbeenī kánia wɛn á séra wa bè-kora día. Bŭn lé le sãamu na jii mia, ⁸ bīo le wó á wa yú yòó

puunia. Le Dónbeenĩ lè mí bè-zũrĩmĩnĩ na jii tun ⁹ á wó á wa ðàrna zũna bĩo le sũĩ vá yi le mí ì wé na lá sà yi, bĩo le fèra le mí ì ðĩn o Krista wán á à wé. ¹⁰ Bũn lé à bĩo ho wáayi làa bĩo ho tá wán búenbúen à le vá kúee mín wán ho pãahũ na le le mu ko yi o jũhũso ñĩ-kénĩ tá, wón na lé o Krista.

¹¹ Bĩo wa páania là a Krista á le Dónbeenĩ hueeka wen à wa bĩo sũ le yi. Le wó mu lé bĩo le fèra le mí ì wé mu. A bĩo le le mí ì wé búenbúen á le wee wé làa bĩo le sũĩ vá yi. ¹² A warén na nĩn-yání dó wa sĩa o Krista bĩo yi wee lònĩ á wãa ko wa wé khòonĩ le le cùkú beenĩ bĩo yi.

¹³ Minén mún páania là a Krista. Mi jã le bĩn-tente na lé ho tũĩá poni na wee kãní mia á dó mi sĩa o Krista yi. Bĩo mi páania làa wo, á le Dónbeenĩ ñon mí Hácírĩ mia, ðĩo á le dó mí jii le mí ì na. Dén Hácírĩ so lé le Dónbeenĩ flimĩnĩ na bò mi wán. ¹⁴ Bĩo le Dónbeenĩ fèra ñon dén Hácírĩ so wen, á wa wãa ðà à zũrĩ le. Le mún ñ na hã kĩa na le dó mí jii le mí ì na wen. Hĩn kĩa so á wa à yĩ pãahũ na á le khĩi tíi warén búenbúen na bĩo sã le yi kãniló jii. A wa wãa ko wa wé khòonĩ le Dónbeenĩ le cùkú beenĩ bĩo yi.

O Poole floró na ó o wó bĩo

¹⁵ Lé bũn ñon á bĩo á ìnén jã bĩo mi dórãa mi sĩa o Nũhũso Yeesu yi bĩo, làa bĩo mi warãa bĩa búenbúen na bĩo sã le Dónbeenĩ yi bĩo, ¹⁶ á ã wee dé le Dónbeenĩ bāráká fɛɛɛ mi bĩo yi, á wee fio mi bĩo yi. ¹⁷ I wee fio wa Nũhũso Yeesu *Krista ãan Dónbeenĩ yi, ðĩo lé wán Maá cùkúso, le le na mu bĩo zũrĩló pánkã mia, à wé zéeni mu bĩo làa mia mí Hácírĩ pánkã yi, bèra a na à mi wĩoka zũrĩ le sese. ¹⁸ Le le hén mi hácírĩ à bĩo mi dó mi sĩa wee lònĩ na le von mia bĩo yi à mi ðàn zũrĩ. A mi mún ðàn zũrĩ le Dónbeenĩ kĩa na semu ãan sũĩ mĩa bĩo, hĩa á bĩa bĩo sã le yi nĩnĩ wi yi. ¹⁹ A mi mún ðàn zũrĩ le Dónbeenĩ pánkã beenĩ na ãan sũĩ mĩa bĩo, hĩa le wee séeni lè warén na dó wa sĩa le yi. Hón pánkã beenĩ so lé hĩa ²⁰ ó o vènia là a Krista á yòó bàrà mí nĩn-flãní ho wáayi. ²¹ Le Dónbeenĩ yòonia a Krista kã sũĩ hã pánkãwá lè mí sũwã búenbúen jũhũ wán, o yèni po hã pánkãwá búenbúen yènnãa, hĩa hã laà na kã wán làa hĩa wi lè ho món. ²² Le Dónbeenĩ bàrà a Krista mu bĩo búenbúen jũhũ wán, á wón na wi mu bĩo búenbúen jũhũ wán á le wó lè ãa kèrɛtɛwa búenbúen kuure jũhũso. ²³ Dén kuure so lé o sãnia, ó o Krista mu mí kùure wi yi jii sú, ó o mún sú hã lùã búenbúen.

2

Le Dónbeenĩ sãamu na kãnta wen bĩo

¹ Minén wékhewa lè mi bè-kora na mi lá wee wé bĩo yi, á mi lá lé ãa nũpua na hũrun mu hũmú binbirĩ le Dónbeenĩ cãn.

² Mi lá wee ɓua miten lè ho ðímíjása na yí zū le Dónbeenĩ ɓio sii, á wee wé ɓa cínáwa jùhúso sii ɓio. Ba cínáwa jùhúso mu lé yía wee wíoka víiní ɓia pã le Dónbeenĩ sii ɓio wéró. ³ Warén ɓúenɓúen mún lá ka lè ɓa ɓio, á wee wé ɓio wa sía wee vá yí na yí se. Wa lá wee wé ɓio yí se na sí wa sánia lè wa yilera yí. Lé ɓún nɔn á le Dónbeenĩ mún lá ko le síiní warén júná làa ɓia ká ɓio.

⁴ Εε ká le Dónbeenĩ màkárí ɓèntín jii mía. ɓio á le wa wɛn ðakhíina, ⁵ lé ɓún te ɓio le nɔnnáa le mukānĩ binbirĩ wɛn wa páaníló là a *Krista ɓio yí, hàrí ká wa lá lé ɓa nùpua na húrun mu húmú binbirĩ wa bè-kora ɓio yí. Mu bon. Lé le Dónbeenĩ sãamu kánia mia. ⁶ A wa páaníló là a Yeesu Krista ɓio yí á le mún páanía vèenia wɛn làa wo, á yòò bàrá ho wáayi. ⁷ Le Dónbeenĩ wó mu tentemu làa wɛn wa páaníló là a Yeesu Krista ɓio yí, bèra à na à le sãamu na jii mía à le zéeni lè ɓa nùpua ɓúenɓúen ho yíró na lua yí. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeenĩ lè mí sãamu nɔn mi kánianáa mi síadéro le yí ɓio yí. Ho káníló mu ɓio yí ló mia, mu lé le Dónbeenĩ wó mu làa mia làa kãamáa. ⁹ Ho káníló mu ɓio yáá pá yí ló mi wára yí, ó o ɓúí wáa yí ko ò o yòoní mítén mu ɓio yí. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeenĩ lé ðio má wɛn, á nɔn le mukānĩ binbirĩ wɛn wa páaníló là a Yeesu Krista ɓio yí, bèra a na à wa wé wé hã wén-tentewà, hĩa le fèra bò le wa wé wé.

Ba zúifùwa làa ɓia yínɔn ɓa zúifùwa wó le dà-kéní

¹¹ Minén na yínɔn ɓa *zúifùwa, mi ɓíní leéka ɓio mi lá karáa ɓio. Ba zúifùwa le mí lé le Dónbeenĩ nìpomu ɓio ɓa kúiora ɓio yí. A ɓa jina mia lé ɓio mi yí kúiora lè ɓa ɓio sii. ¹² Ho pãahũ mu yí, ká mi yí zū a Krista. Mi lá yí dà máa mí máa dé o *Isirayele nìpomu jii, ɓún na le Dónbeenĩ léra á mu ɓio sã le yí. Le Dónbeenĩ páanii na le bò làa ɓio le dó mí jii le mí ì wé á mi níi lá mía yí. Mi lá ɓuan miten ho ðímíjá yí ká ɓio mi dó mi sía wee lòní lá mía, mi lá yí zū le Dónbeenĩ. ¹³ Εε ká hã làa na ká wán, mi páaníló là a Yeesu *Krista ɓio yí, á minén na lá khèra le Dónbeenĩ yí á wáa vá ɓueé ɓó le yí, o Krista na kúará mí cāni húrunnáa mi ɓio yí pánká yí. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu mítén lé yía dó ho hээрà wa pãahũ. Hã jinmia na lá wi ɓa zúifùwa làa ɓia yínɔn ɓa zúifùwa pãahũ lòn soró, ó o ɓueé fù léra mí húmú pánká yí, á wó ɓa lè mu nìpomu dà-kéní. ¹⁵ Ba zúifùwa làndá làa ɓio ɓa bò henía ɓúenɓúen ó o ɓueé ɓó jùhũ, bèra a na à ɓa wé le kuure dà-finle ɓa páaníló làa wo ɓio yí. Lé ɓún ó o wó á dóráa ho hээрà ɓa pãahũ. ¹⁶ O Krista mu wó á hã jinmia na lá wi ɓarén mín yí pãahũ á wáa vó. O wó á ɓa lé le kuure dà-kéní, á wó á ɓa ɓínia sí lè le Dónbeenĩ o húmú ho *kùrùwá wán pánká yí. ¹⁷ O Krista mu ɓueé buera ho hээрà ɓín-tente á nɔn minén na lá khèra lè le Dónbeenĩ yí, lè warén

na 6ó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bɔ yi á wa ɓúenɓúen dà à ðinnáa wàn Maá Dónbeenĩ yahó, le Dónbeenĩ Hácírí dà-kéní na wa yú pànká yi.

¹⁹ Awa, á minén na yínɔ́n ɓa zúifùwa, mi wáa yínɔ́n nĩ-hání na bɔ yí sã le Dónbeenĩ nĩpomu yi, mi wáa wee mĩ dé le Dónbeenĩ nĩpomu jii, mi lé le Dónbeenĩ zii nùpua. ²⁰ Mi ka lòn zii na ɓa wee so ɓàn mónkúio. ʼBa tonkarowà lè ɓa jĩ-cúa fɛerowà ka lòn zii jùhú. Ká a Yeesu Krista mí bɛere ka lòn huee na ɓuan ho soró ðnía. ²¹ Lé wa páaníló làa wo bɔ yi á wa ɓuannáa mín yi sese lòn zii mónkúio, á soni wee yòo, à wé le zii na bɔ sã a Nùhúso yi. ²² Lé mi páaníló là a Krista bɔ yi á minén mún làa ɓia ká ɓuannáa mín yi lòn zii mónkúio, à wé le zii na le Dónbeenĩ wi yi lè mí Hácírí.

3

Ho tonló na le Dónbeenĩ kàràfáa o Poole yi

¹ Lé bɔn te bɔ á ínén Poole wee fio le Dónbeenĩ yi mi bɔ yi. Ba dó mi ho kàsó yi lé bɔ á ï lé o Yeesu *Krista ton-sá minén na yínɔ́n ɓa *zúifùwa bɔ yi.

² Ho tonló na le Dónbeenĩ kàràfáa miì lè mí sãamu mi bɔ yi á mi jã bɔ kénkén. ³ Le Dónbeenĩ zéenia mu bɔ na lá sà yi làa mi, bɔ á ï túara ðání yi cínú. ⁴ Mi kàràna ho, á mi ï mi bɔ á ï zúnáa mu bɔ na lá sà yi o Krista ðání yi bɔ. ⁵ Mu bɔ mu á le yí fèra yí zéenia lè ɓa nùpua na hàání làa bɔ á le zéeníanáa mu hã laà na kà wán lè warén na lé le tonkarowà, lè le jĩ-cúa fɛerowà, mí Hácírí pànká yi. ⁶ Mu bɔ mu lé bɔ ká: ʼBia yínɔ́n ɓa zúifùwa páaníló là a Yeesu Krista bɔ yi, á ɓa wáa léera hã kĩa yi làa ɓia lé ɓa zúifùwa, ɓa lé le kuure dà-kéní làa ba, á mu bè-tentewà na le Dónbeenĩ dó mi jii le mí ï wé è na mí nĩpomu yi á ɓa níní mún wi yi. Bɔn dà wee wé le bín-tente pànká yi.

⁷ Lé dén bín-tente so á ï wee bue lé bɔ le Dónbeenĩ lè mí sãamu á nɔn ho tonló mu miì á ï wee sá lè lerén mí bɛere pànká. ⁸ Bia bɔ sã le yi ɓúenɓúen tãhú ínén lé yia bɔ jùhú mía po ɓa. ʼEe ká le Dónbeenĩ lè mí sãamu màhá pá nɔn ho tonló mu miì le ï bue o Krista bè-tentewà na jii mía bɔ à na ɓia yínɔ́n ɓa zúifùwa yi. ⁹ A le mún nɔn ho tonló miì à bɔ le le mí ï wé na lá sà yi wéro à ï zéení bɔ wéréwéré na ɓa nùpua yi. Le Dónbeenĩ, ðio léra mu bɔ ɓúenɓúen, á lá sà mu yi hàání. ¹⁰ Mu wó bèra a na à ho wáyai pànkáwá wáa zún le bè-zúnminí lè mí síwà bɔ, ɓa kèrɛtɛwa ɓúenɓúen kuure pànká yi. ¹¹ Bɔn á le Dónbeenĩ fèra le mí ï wé ká bɔ ɓúi ðin yí léra, lé bɔn le wáa tíra jii wa Nùhúso Yeesu Krista yi. ¹² Wa páaníló làa wo lè wa sáðeró wo yi bɔ yi, lé bɔn nɔn á wa dà wee ðinnáa le Dónbeenĩ yahó ká zání mía wen. ¹³ Lé bɔn te

bïo á ï ì fioráa mia à le lònbee lè mí sïwà na á ï wee lá mi bïo yi à mi yí tée mi bàra bïo yi. Le lònbee mu wee zéeni le mi bïo ñúhũ wi binbirí.

Le waminí binbirí na ó o Krista zéenia

¹⁴ Lé bũn te bïo á ï wee fára ï ñonkónú ná wán wán Maá Dónbeenĩ yahó à flo, ¹⁵ dén na lé há zĩ-ñú ná na ho wáayi làa hĩa ho tá wán ñúenñúen ñàn Maá. ¹⁶ I wee flo lerén na semu ñàn síi mía yi, le le Hácírí dé ho pánká mia ¹⁷ à mi síadéro o *Krista yi bïo yi, ò o keń làa mia fɛɛɛ. I wee flo le mi wań le Dónbeenĩ, à minén mún wań mín. Ká mi wee wé bũn, á mi ì keń lòn vïndèe na naní zon ho tá yi, tàá lòn zĩ na ñúhũ fára se. ¹⁸ Bũn lé bïo á à na á minén làa bĩa bïo sá le Dónbeenĩ yi ñúenñúen á à zũnńá le o Krista ñentĩn wa wen làa sòobɛɛ. ¹⁹ A bïo ó o Krista wa làa wen á mi ì zũn, hàrí ká ñupue yí dà máa zũn mu máa véení. Lé bũn ñ na ká mi ì keń làa bïo le Dónbeenĩ le mi keńńá ñúenñúen.

²⁰ Le Dónbeenĩ dà mu bïo ñúenñúen. Bïo wa dà à flo le cón, hàrí bïo wa yáá wee leéka, bũn ñúenñúen á le bè-wénia wee puuní yi lè le pánká na le wee séeni làa wen. ²¹ A mi wáa wa khòoní le Dónbeenĩ bïo le wee ñin ña kèrɛtɛwa ñúenñúen kuure là a Yeesu Krista wán à wé bïo yi. Mí wa khòoní le fɛɛɛ há lúlúio na ñii mía yi. *Amiina!

4

Wa lé le dà-kéní

¹ A bïo á ñén Poole na wi ho kásó yi o Ñúhũso tonló na á ï wee sá bïo yi wáa wee cà mi cón làa sòobɛɛ lé bïo kà: Minén na le Dónbeenĩ von, mi ñua miten làa bïo mu koráa. ² Mi wé liiní miten à wé wayi, à wé ñi mi yiwa. Mí wé hĩ mi sía mín bïowa yi bïo mi wa mín bïo yi. ³ Le Dónbeenĩ Hácírí wó mia lè le dà-kéní, á mi bánbá à ho héerá keń mi pãahũ, à mi wé le dà-kéní fɛɛɛ.

⁴ Wa léé dà-kéní làa bïo á há sánia léé dà-kéníńáa, á le Dónbeenĩ Hácírí dà-kéní lé ñio á wa ñúenñúen yú, á bïo wa ñúenñúen mún dó wa sía wee lòní léé dà-kéní, bïo le Dónbeenĩ dó mí ñii le mí ì na wen pãahũ na le von wen yi. ⁵ Wa Ñúhũso léé ñi-kéní, á mu bïo na wa tà yi léé dà-kéní, á ho *bátɛɛmù na wa yú mún léé dà-kéní. ⁶ Le Dónbeenĩ léé dà-kéní á lé wa ñúenñúen Maá. Le wi wa ñúenñúen ñúhũ wán, le wee ñin wa ñúenñúen wán à wéráa bïo le le mí ì wé, le wi wa ñúenñúen yi.

⁷ Ɛɛ ká le Dónbeenĩ màhá hõn wa ñi-kéní kéní lè mu bïowa wéro pánká làa bïo ó o *Krista le mu koráa. ⁸ Bïo ká lé bïo túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi:

«O wiikaa mí zúkúsa na ó o ñáina
á khèra yòoraráa.

O nɔn mí bè-hãnia 6a nùpua yi.»*

⁹ Bïo 6a wee bío le «o yòora», bún kúará lée webio? Bún wee zéeni le sãni ò o yòo, ó o lion ho tá wán vó. ¹⁰ O orén mu na lion làa bún bïo, lé orén nĩ-kéni mu lé yla pá binia yòora ho wáyai nún-tlahú á tíraráa mu bïo búenbúen jii. ¹¹ Lé orén hɔn 6a nùpua lè mu biowa wéro pánká: Ba búí ó o wó lè mí tonkarowà, 6a búí ó o wó á 6a wee fɛɛ le Dónbeenĩ jì-cúa, 6a búí ó o wó á 6a wee bue le Dónbeenĩ bìn-tente. Ba búí ó o wó á 6a wee pa le Dónbeenĩ nìpomu bïo à kàrán 6a. ¹² O nɔn bún biowa so wéro pánká à bán nùpua so wé dàń séeni bia bïo sã le Dónbeenĩ yi à 6a dàń sá nanáa le yi, bèra a na à 6a kèrètɛwa búenbúen kuure na lé o *Krista sãnia à pánká wé dé wán. ¹³ Lé bún ñ na á wa siadéro le Dónbeenĩ Za yi là a zúrlo á à wé wen lè le dà-kéni, à wé 6a kèrètɛwa na dɔn vó, là a Krista na á bïo búí yí fòora yi bïo síi. ¹⁴ Ká mu wó ká, á wa wáa máa biní máa keń lòn háyónzàwa na khàró yí do, lòn woohú na ho pinpiró lè mu numu yànbónló wee héɛ yèrèmáka. Nĩ-khàwa máa biní máa vɛini wen máa yí lè mí kàránló. ¹⁵ Ká wa wee mĩ ho túiá na mín yi bïo wa wa mín bïo yi, á wa keńló là a Krista bïo síi wé è dé wán ká mu wà, wón na lé ho nùhú. ¹⁶ Lé orén wee wé ò o nìpomu wé le dà-kéni, làa bïo ó o nùpue sãnia bïo cɛékaaráa mín yi wó a nùpue bïo síi. Ká a nùpue sãnia biowa lè mí dà-kéni kéni wee sá mí tonló làa bïo mu koráa, à hã dã wé se. Lé ká síi 6a kèrètɛwa búenbúen kuure bïo karáa. Ká 6a lè mí nĩ-kéni kéni wa mín, á wee sá mí tonni làa bïo mu koráa, à le kuure mu dã wé se.

Le mukɔn-fɛnle na 6a kèrètɛwa yú bïo

¹⁷ Awa, á bïo ká lé bïo á ñ ñ hení ñ na mia wa Núhúso yèni yi: Mi wáa yí biní yí 6ua miten làa bïa yí zú le Dónbeenĩ bïo síi. Ba wee bè mí yilera mu bè-káamáa wán. ¹⁸ Ba yí zú dɛɛ le Dónbeenĩ bïo dání yi. Le mukãni binbirí na wee lé le Dónbeenĩ cɔn á 6a níi mía yi. Lé bïo 6a tun mí yiwa, á le Dónbeenĩ bïo dání yi á 6a mún yí zú harí dɛɛ. ¹⁹ Ba yí zú n̄yio. Mu koomu lè mí síiwá á 6a wee wé ká 6a wà, mu jii fɛini mía. ²⁰ Ká pãahú na minén tà a *Krista bïo yi, á yínɔn làa bún síi á 6a le mi 6ua lè miten. ²¹ Bïo bïo ciran wo búenbúen á minén ná kɛnkɛn, á mi páaníló làa wo bïo yi á 6a mún kàráanna mia là a Yeesu Krista mu túiá poni. ²² Bún wee zéeni le mi ko mi día bïo mi fù wee 6ua lè miten ká mi yínɔn 6a kèrètɛwa. Bún pãahú ká bïo 6a nùpua sãa wee vá yi na wee vɛini 6a á wee yáa mia. ²³ Mi día le le Dónbeenĩ yèrèmá mia à mi yilera wé hã bè-fla. ²⁴ Mi yèrèmá wé 6a nĩ-fla. Le Dónbeenĩ wó mia lè 6a nĩ-fla à mi 6onmín làa de. Á mi wáa 6ua miten héha làa bún, à wé

* 4:8 Mi loń Lení vùahú (Psaumes) 68.19

6a nùpua na téréna á wee ce le Dónbeenĩ yahó làa bïo le tũíá poni bòráa mu.

²⁵ Awa, á mi wáa khí hã sabíoní fũaaló yi. Mi wé mĩ ho tũíá na mín yi, lé bïo wa lé hã sáníá dà-kéní. ²⁶ Ká mi sĩa wé cá à mi yí wé bè-kora. Mi wé yí díá le le wii tè ká mi sĩa pá wee cí. ²⁷ Mi yí díá le o *Satāni yí pánká mi wán. ²⁸ Yĩa lá lée k̀nlo à 6̀anso yí b́nĩ yí ɲuaa bïo. B̀anso wé sá ó ò yí mu bïo á à ɲĩánáa mí màkóo, á mún ñ séeńńáa 6a ńĩ-khenia. ²⁹ Mi wé yí mĩ b́n-kora na mín yi. Hã b́n-tentewà na dà à hení 6a nùpua sĩa ho p̄ahũ na mu ko yi lé hĩa mi wé bïo bèra a na à bĩa wee ɲí hã à hã wé séeńí. ³⁰ A le Dónbeenĩ Hácírí na le n̄n mia á mi yí véení yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeenĩ f̄iminí na bò mi wán, à zéení le mi bïo sã le yi, á pan ho p̄ahũ na le khii tíí mi k̄nĩló ɲii. ³¹ Bïo 6a wó làa mia ká mu yí se, à mi yí 6ua mi yiwa yi. Mi wé yí cíí mi sĩa mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mi wé yí là mín. Mi díá mu sũnsũmámu lè mí s̄íwà. ³² Mi wé wé mu tentemu làa mín, à zũń mín màkárí. Mi wé s̄én díá na mín yi làa bïo le Dónbeenĩ d̄ĩn o *Krista wán á s̄era díá n̄nnáa mia.

5

¹ A bïo mi lé le Dónbeenĩ zàwa na le wa làa sòobéε, á mi cén wé wé lè le bïo s̄í. ² Mi le le waminí wé mi mi wárá búenbúen yi làa bïo ó o *Krista wararáa wen á húrun wa bïo yi. O wara wen á n̄n mí mukāńí wa bïo yi. Bïo ó o wó lé le muiní na bïo s̄í le Dónbeenĩ yi. ³ Bïo mi bïo sã le Dónbeenĩ yi, á mi wáa ko mi khí ho hã-féńlò lè ho bá-féńlò lè mí s̄íwà yi, à khí hã ńyi-wárá na s̄ii m̄ía yi. Mi yí wé nùpua na yĩo yí m̄aa s̄í làa bïo. B̄ĩn b̄iowa so búenbúen á yí ko à mu bïo wé mĩ léé mia huúu. ⁴ Hã ńyi-bíoní lè hã b́n-conconwà lè hã k̄akó-bíoní á mi yí ko mi wé bïo. Bïo mi ko mi wé wé lé le Dónbeenĩ b̄arákà déró. ⁵ Mi ko mi zũń mu sese le bĩa wee wé ho hã-féńlò lè ho bá-féńlò lè mí s̄íwà, làa bĩa wee wé hã ńyi-wárá na s̄ii m̄ía bán búenbúen m̄aa dí le Dónbeenĩ là a Krista béení huúu. A bĩa yĩo yí m̄aa s̄í lè mu bïo, bán mún m̄aa dí le béení mu. Lé bïo á bïo 6a wee cá ka lòn w̄anna na 6a dó mí sĩa yi. ⁶ Mi yí díá le 6a ńĩ-khàwa à v̄iní mia lè mí bíoní, lé bïo á bĩa yí m̄aa bè le Dónbeenĩ bíoní yi à 6a wee wé b̄ĩn b̄iowa so á le khii s̄iní ɲúná. ⁷ Awa, á minén yí léé 6a wárá yi làa ba.

⁸ Mu bon. Mi lá wi le t̄íbírí yi, ká mi páaníló là a Krista bïo yi á mi wáa wi mu khoomu yi. A mi cén wáa 6ua miten làa bĩa wi mu khoomu yi bïo. ⁹ Lé bïo á bĩa bïo sã mu khoomu yi á wee wé hã wárá na se, na téréna, á bïo lé ho tũíá. ¹⁰ A mi cén bánbá à mi zũń bïo s̄í a N̄hũso yí, ¹¹ à hã wárá na c̄nú m̄ía, hĩa á bĩa bïo sã le t̄íbírí yi wee wé à minén yí léé yi làa ba. Mi yáá bïo mu wéréwéré le bïo 6a wee wé á yí se. ¹² Mu bon, bïo 6a wee s̄anka míten wé á bíoró ńyio yáá wi. ¹³ εε ká 6a wárá

mu búenbúen á bïo bía wéréwéré, à mu keń lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴ Mu bon, mu bïo búenbúen na mu khoomu ló wán bïn bïo so bïo sã mu yi. Lé bïn nɔn á bïo kà bíaráa:

«Ūnén na dūma, s̄n.

Hĩní lé 6a nĩ-hía t̄ahũ,

ó o Krista á à dé mí khoomu ū wán.»

¹⁵ Awa, á mi cén pa miten bïo bïo mi ì bua lè miten dǎní yi sese. Mi wé mu bè-zũrminĩ ãnsowà ká mi yí wé b̄nbúwá.

¹⁶ P̄ahũ lée p̄ahũ na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu lé bïo ho p̄ahũ na wa wi yi n̄pua wee wé mu bè-kora dakhĩna. ¹⁷ Lé bïn nɔn á mi ko à mi bánbá à mi zũn bïo ó o Nũhũso le mi wé wé ká mi yí wé 6a n̄pua na yí wi mi zũn bïo.

¹⁸ Mi wé yí ŋu ho ðiv̄én dà khĩ, bïn wee yáa o n̄pue. Ká mi wé día le le Dónbeenĩ Hácirĩ p̄anká à keń mi wán. ¹⁹ Mi wé sío hã lení lè mi s̄iwà na wee lé le Dónbeenĩ c̄s̄n à henínáa mín s̄ia. Mi wé sío à khòonĩ a Nũhũso lè mi s̄ia búenbúen. ²⁰ Mi wé dé wán Maá Dónbeenĩ b̄arákà f̄ɛɛɛ mu bïo búenbúen bïo yi, wa Nũhũso Yeesu Krista yèni yi.

Bïo 6a kèrèt̄ɛwa ko 6a wé bua làa mín

²¹ Bïo mi wee k̄nbi o Krista, á mi wé liinĩ míten na mín yi.

²² Hãawa, mi wé liinĩ miten na mi b̄aránĩ yi làa bïo mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi bïo síi. ²³ Mu bon, o hãa ŋũhũso lé ãn b̄aa, làa bïo 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure ŋũhũso lé o Krista bïo síi. Le kuure mu lé o s̄anía na ó o k̄anía. ²⁴ Bïo á 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure wee liinínáa míten à na a Krista yi, lé bïn ãn síi à 6a hãawa mún wé liinínáa míten à na mí b̄aránĩ yi mu bïo búenbúen yi.

²⁵ Báawa, mi wé wań mi h̄ánánĩ làa bïo ó o Krista waráa 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure bïo síi, á nɔn mi muk̄nĩ le bïo yi.

²⁶ O wó bïn bèra a na à le bïo sí le Dónbeenĩ yi. O ceéra le lè mu ŋumu lè le bíonĩ, ²⁷ bèra a na à 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure mu wé ðèe na wee ce, á flañ m̄ía yi, á cùkú wi, à le ðañ ðĩn o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve léé le yi. ²⁸ Bïn búenbúen wee zéení bïo ó o b̄aa ko ò o wańnáa mín hãa. O ko ò o wań wo làa bïo ó o waráa mi k̄urú s̄anía. B̄aa na wa mín hãa se o wa míten. ²⁹ A n̄pue na ãn ðĩn ŋina mí s̄anía wón m̄ía. O yáa wee wé ðiinĩ hã à pa hã bïo, làa bïo ó o Krista wee wéráa mu lè 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure ³⁰ na lé o s̄anía bïo síi. A warén so yínɔn o s̄anía biowa búii le? ³¹ Le Dónbeenĩ bíonĩ v̄uahũ yi á bïo kà lé bïo túara: «Lé bïn nɔn ó o b̄aa á à día mín maá lè mín nu ká à léé lè mín hãa, á 6a mí n̄wã ŋun á à wé s̄anía ða-kénĩ.»* ³² Bïo bía kà lée bè-beenĩ na sà yi. A ínén wee bío le mu lé o Krista lè 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure bïo á mu wee zéení. ³³ Ká mu màhã mún wee zéení mínén bïo: Ba báawa lè

* 5:31 Mi lon Bïo ŋũhũ búeenĩ v̄uahũ (Genèse) 2.24

mí nǐ-kéní kéní ko 6a wań mí hǎnání làa bǐo 6a waráa míten bǐo síi. A 6a hǎawa mún ko à 6a wé kǎnbi mí bǎrání.

6

¹ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mi nuwà bióní yi mi páaníló là a Núhúso bǐo yi. Lé bǐo á lé bǔn mi ko à mi wé wé. ² Le Dónbeení bǐo na le bò henía tǎahú, á bǐo lé nín-yání dó mí jii bò wán lé bǐo kà: «Wé kǎnbi mǐn maá lè mǐn nu, ³ á ũ bǐo á à wé se á à yí le mukǎn-tóní ho tá wán.»*

⁴ Maáwà, mi wé yí cǐí mi zàwa sía. Mi wé bé 6a sese à zéení 6a làa bǐo sí a Núhúso yi à 6uaráa 6a.

⁵ Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho dímǐjá yi bióní yi. Mi wé kǎnbi 6a sese lè le yi poni. Mi wé bè 6a bióní yi làa bǐo mi wee bèráa o *Krista bióní yi bǐo síi. ⁶ Mi wé yí wé mu 6a yǐo yi mí dòn à càráa le yèni 6a cǔn. Ká mi wé wé bǐo le Dónbeení síi vá yi lè mi sía búenbúen lé bǐo mi lé o Krista wobáaní. ⁷ Mi wé sá na mi júnása yi lè mi sía búenbúen, à keń lè mu lé o Núhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ⁸ Mi zǔn le bǐo mi nǐ-kéní kéní wee wé ká mu se á mi khií yí bǎn cǔnú o Núhúso cǔn, à mi wé wobáaní tàá nùpua na wi míten.

⁹ Wobáaní júnása, mi mún 6ua mi wobáaní sese. Mi wé yí là hεεrè làa ba. Mi zǔn le minén làa ba á lééra a Núhúso nǐ-kéní yi, wón wi ho wáayi, o yí máa hueeka nùpua mín yi.

Hǎ fio sía na le Dónbeení nɔn wɛn bǐo

¹⁰ Bǐo á í bǐo ò na mia á à véeníáa lé bǐo kà: Bǐo mi páanía là a Núhúso, á mi cà ho pǎnká orén na pǎnká beení bǎn síi mia cǔn. ¹¹ Mi khii hǎ fio sía na le Dónbeení nɔn mia, à dàń fǎrá dǐn sǎnsáráa o *Satáni nǐ-khènló. ¹² Mu yínɔń nùpua á wa wee firáa, bùeé. Lé hǎ pǎnká-sǔmáa na yí máa mi, hǎa wee dí le béeńi ho dímǐjá na bǐo sǎ a Satáni yi yi, lè hǎ pǎnká-sǔmáa na wi ho wáayi, lé hǎn wa wee firáa. ¹³ Lé bǔn nɔn á í le mi khiiráa hǎ fio sía na le Dónbeení nɔn mia búenbúen, bèra a na ká pǎahú na mu wé here yi à mi dàń dǐn à sǎnsá mu, á mu véení ká mi pá à fǎrá à dǐn. ¹⁴ Awa, á mi wǎa wíoka miten. Mi dǐn le Dónbeení tǔiá poni wán à bǔn wé lòn ku-cεɛní na mi can lè mi kuio. Mi wé 6a nǐ-térénnia à bǔn wé lòn hǎa hēeni sía á mi pon mi kosiá yi. ¹⁵ Mi ca mi kuio le Dónbeení bǐntente na wee na ho hεérà buero yi, à bǔn wé lòn nakáa á mi zǎ. ¹⁶ Pǎahú léé pǎahú, à mi wé wíoka dé mi sía le Dónbeení yi, à bǔn wé lòn hǎa hēeni sía na mi 6uan mi yahó à héréa o Satáni hǎa dǎnaso. ¹⁷ Mi wíoka zǔn kénkén le le Dónbeení kǎnía mia, à bǔn wé lòn kónlè na mi 6úra. Mi wíoka zǔn le Dónbeení bióní sese à bǔn wé lòn khà-tóní, hǎa le Dónbeení Hácírí nɔn

* 6:3 Mi lon Léró vǎahú (Exode) 20.12; Lándá zéeníló vǎahú (Deutéronome) 5.16

mia. ¹⁸ Mi wé fio le Dónbeenĩ yi fɛɛɛ mu bïo búenbúen bïo yi, à wé díá le le Dónbeenĩ Hácírí dí mi yahó à mi fioráa. Bũn bïo yi à mi na miten búenbúen le yi à yí sa ho fioró tá. Mi wé fio na bïa bïo sã le Dónbeenĩ yi búenbúen yi fɛɛɛ. ¹⁹ Mi mún wé fio na ïnén yi, bèra a na à hã bióní na á ï ko à ï bío à le Dónbeenĩ dé ï jii yi, à ï dàń zéení le bín-tente bïo na lá sã yi lè le sí-hebúee. ²⁰ O Yeesu *Krista dó mi le ï zéení le bín-tente mu lè 6a nùpua. Lé bũn nɔn 6a dóráa mi ho kàsó yi. Awa, á mi fio na miĩ à ï dàń zéení le bín-tente mu bïo lè le sí-hebúee làa bïo mu koráa.

Móndén tɛɛnĩ

²¹ Wàn za Tisiiki na wa wa làa sòobéɛ, wón na wee sá a Núhũso tonló sese, wón bueé zéení bío á ï bïo karáa búenbúen làa mia, à mi zũn mu. ²² Lé bũn bïo yi á ï wee tonkaráa wo mi cón, ò o buee zéení bïo wa bïo karáa làa mia, à hĩ mi sía.

²³ Le wàn Maá Dónbeenĩ là a Núhũso Yeesu *Krista à na ho héerà minén na lé wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètɛwa yi. Le 6a wé à mi wań mín, à wíoka dé mi sía o Yeesu yi. ²⁴ Le le Dónbeenĩ wé wé mu sãamu làa bïa búenbúen na wa wa Núhũso Yeesu Krista lè le waminĩ na jii mía.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Filiipu kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

Ho vūahū na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Filiipu lóhó kèrètíewa kuure yi. Lé barén lé 6a nín-yání nùpua na ó o Poole buera le bín-tente nɔn yi ho Maseduana kòhū yi (Bè-wénia 16.12-40), á 6a tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi. Ho vūahū mu ó o Poole hía wee túa ká a wi ho kàsó yi ká a màhǎ túara ho lè le sí-wɛɛ.

Ho vūahū mu jūhū búɛɛníí ó o Poole zéénia le mí síi wan ho Filiipusa bío yi. Bún món ó o zéénia bío ó o bío kará làa ba, ò o henía 6a sía. O mún bía nɔn 6a yi le 6a wé liíní mítén làa bío ó o Yeesu wóráa mu bío síi. O zéénia le mí ì tonka a Epaforodiite là a Timotee ho Filiipu kèrètíewa cón (1-2).

O jà 6a zeñ wán le 6a wé yí jí ho kàránló na bío yí bon bío, ká 6a sòobá mítén à wé wé là arén bío síi (3).

O zéénia bío le Dónbeení wee nanáa le sí-wɛɛ lè ho hээрà bíá búenbúen na páanía là a Krista yi (4).

Le tɛɛní

¹Inén Poole là a Timotee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee tɛɛní minén kèrètíewa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee tɛɛní 6a ya-díwá làa bíá wee séení 6a yi, làa bíá ká búenbúen na bío sǎ le Dónbeení yi 6a páaníló là a Yeesu Krista bío yi. ²Le wàn Maá Dónbeení là a Nùhúso Yeesu Krista à wé mí sǎamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole flora ho Filiipusa bío yi

³Pǎahū lée pǎahū ká í leékaa mi bío, à í dé wàn Dónbeení bǎráká. ⁴Pǎahū lée pǎahū ká í wee fio à í mún fio na mi búenbúen yi lè le sí-wɛɛ. ⁵Lé bío, à lá ho pǎahū na mi dó mí sía o *Krista yi á buéé 6ó ho zuia yi, á mí dó mí níní mǐ le Dónbeení bín-tente bueró tonló yi. ⁶Í láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeení búá jūhū mia, á le è sǎ á à tíí jii o Yeesu Krista bíní buen-nɔnzò. ⁷Í tǔiá sí à hǎn yilera so keí mǐ mi búenbúen dǎní yi, lé bío á í wa mia làa sòobéɛ. Mu bon, le Dónbeení wó á mi lééra le bín-tente bueró tonló yi làa mí. A pǎahū na á í wi ho kàsó yi, á wee tà le Dónbeení bíoní jii o cítí-ñ yahó, á í wee zéení mu wéréwéré le mu lé ho tǔiá. ⁸Mu bon, le Dónbeení zū le mu lé ho tǔiá poni, le í wa mia làa sòobéɛ làa bío ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹A í wee fio le Dónbeení cón le mi waminí wíoka wé dé wán, à mí bío zǔnló le Dónbeení bío dǎní yi, làa bío se làa bío yí se hueekaró mín yi à wíoka

wé dé wán. ¹⁰ Bún ká mi ì dàń ò lén bío se po bío ká bèra a na à mi ce le Dónbeenĩ yahó à wékheró bío yí mĩ yí léé yi à vaa búe o Krista bínĩ buen-nònzon. ¹¹ A mi bè-wénia búenbúen á à téréń o Yeesu Krista pánká yi, á 6a nùpua á à dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi, á à khòoní le.

Le bín-tente bueró bío

¹² Wán zàwa lè wán hĩnni, ì wi à mi zũn le bío sá miĩ lé bún wó á le bín-tente bueró tonló vannáa lè mí yahó. ¹³ Mu bon, ho *Oroomu bée zĩ-beenĩ parowà júnása làa bía ká búenbúen zũ le lé o *Krista bío yi á ì wiráa ho kàsó yi. ¹⁴ Bío á ì wi ho kàsó yi lé bún mún wó á wán zàwa lè wán hĩnni boomuso wíokaa dó mí sĩa o Nùhũso yi, á wíokaa henía mí sĩa le Dónbeenĩ biónĩ bueró yi. ¹⁵ Ba búu wi 6a òhahũ wee bue o Krista bín-tente lé bío 6a wee dí le yandee làa mi, á wi à 6a bío jùhũ wé poń mi. Éé ká 6a búu bán wee bue le biónĩ mu lè le yi na se. ¹⁶ Bãnsowa so wee wé mu lé bío 6a wa mi, á zũ le ì wi hen le bín-tente jii tàró bío yi. ¹⁷ Ká bía wi à 6a bío jùhũ wé poń mi o Krista bín-tente bueró bío yi, bán yilera na wi 6a yi yí se. Ba wi à 6a beé ì lò à bè bío á ì wi ho kàsó yi wán. ¹⁸ Éé ká bún búenbúen jùhũ mía. A mu wé le yi na se loo, tàá yi na yí se loo, bún yí here. Bío jùhũ wi lé ò o Krista bío wé bue. Bío ó o Krista bío yú wee bue bún lee zãmakaa ì cón, á ì wé è zãmaka mu bío yi féeé. ¹⁹ Lé bío á ì zũ le bío wee wé ká búenbúen vaa véenĩ lé ì kãníló mi floró pánká yi, là a Yeesu Krista Hácírĩ* na wee séení mi pánká yi. ²⁰ Bío á ì pan làa sòobée á dó ì sli wee lòoní lé bío kà: I máa wé bío búu na hã nĩyio dà à dí mi bío yi. Ká ì sli á à wé here á wãa wé è dé ho cùkú o Krista yi ì wára yi làa bío á ì wee wéráa mu, à ì yĩ wé lua, tàá à ì hí. ²¹ Mu bon, ìnén cón ká ì yĩ wi lua, se lé ho cùkú déró o Krista yi bío yi. Ká ì 6èn húrun loo, á ì mún ò yí cùnú bún yi. ²² Éé ká bío á ì yĩ wi lua wà, á tonló cùnú wi 6a nùpua cón, á bío á ì wãa à lén á ì yí zũ. ²³ Ì wee héhèeka mu mí bío jùn pãahũ. Ì lá húrun á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé sĩ miĩ, lé bío á bún lé bío 6èntĩn sĩaanĩ. ²⁴ Éé ká minén bío yi á ì keńlò làa mia á jùhũ 6èn wíokaa wi po bún. ²⁵ A bío á ì wãa láa mu yi, á ì zũ le ì keń bún, á à keń lè mi búenbúen á wé è séení mia, à mi wíoka zũn le Dónbeenĩ bío, à sĩa wa mi sładéro o Yeesu yi bío yi. ²⁶ Lé bún ò na ká ì kھی bínĩa 6uara mi cón, á mi ì wíoka zãmaka làa sòobée ì bío yi mi páanílò là a Krista yi.

Bío 6a kèrètłewa ko 6a 6ua lè mĩten

²⁷ Bío bío here lé bío mi ì 6ua mĩten sese á à héha làa bío ó o *Krista bín-tente le mu koráa, bèra a na ká ì 6uara mi cón loo tàá ká ì yí 6uara loo, à ì wé jí le mi fára đĩn mi sładéro o

* **1:19** Yeesu Krista Hácírĩ: O Yeesu Krista Hácírĩ na bío bía hen lè le Dónbeenĩ Hácírĩ lee dà-kénĩ.

Krista yi wán lè le hácírí dà-kéní, á wó le jii dà-kéní páanía lá le lònbee wee tà le Dónbeenĩ bín-tente jii. ²⁸ Mi yí díá le mi zúkúsa zánika mia bïo woon yi. Bũn ñ zéení làa ba le 6a à yáa, ká mu 6èn ñ zéení lè minén le mi ì kání. Bũn búenbúen lé le Dónbeenĩ wó mu. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenĩ wó mu sãamu làa mia: Le wó á mi dó mi sïa o Krista yi á mún lò wee be o bïo yi. ³⁰ Mu bon, ínén làa mia páanía wee lá le lònbee dà-kéní, dïo á ì hïa lá lè ho yahó á mi mɔn. A lé dén lònbee so á ì pá lan wee lá á mi wee jí bïo.

2

¹ Mi pánká wee wíoka keñ mi páaníló là a *Krista bïo yi. O waminĩ wee hení mi sïa. Mi páanía le Dónbeenĩ Háacírí pánká yi. Mi sïa se á zū le makárí. ² Awa, á mi cén wáa wé jí mín yi, à wañ mín, à wé mi yilera làa dà-kéní. Mi wé bũn búenbúen á tííráa ì sí-wεε jii. ³ Mi yí wé bïo búí na wee wé à mi bïo jùhũ keñ poñ bïa ká. Mi wé yí yòní miten bïa ká wán à 6a mi mia. Ká mi wé liíní miten à wé leéka le bïa ká sũaaní mia. ⁴ Mi wé yí leéka minén mi dòn bïo, ká mi mún wé leéka bïa ká bïo.

⁵ Bïo mi páanía là a Yeesu Krista, á mi 6ua miten làa bïo ó o 6uannáa míten bïo sïi:

⁶ Orén na ka lè le Dónbeenĩ bïo, á yí le mí ì 6ua mí màamínló làa de konloon.

⁷ Bùeé. O tà díá bũn búenbúen ò o 6ueé ton lè 6a nùpua bïo sïi á lé o nùpue binbirí, á wó míten là a ton-sá bïo sïi.

⁸ O liíní míten á tà bò le Dónbeenĩ bionĩ yi fúaa o tà mu húmú yi, hàrí mu húmú ho *kùrùwá wán.

⁹ Lé bũn nɔn le Dónbeenĩ wáa yòníanáa wo ó o wi mu bïo búenbúen jùhũ wán, á wó ó o yú le yèni na po hã yènnáa búenbúen.

¹⁰ A bïa wi ho wáyai làa bïa wi ho tá wán làa bïa wi ho ñ-hónbó-lóhó yi búenbúen ñ fára mí nɔnkóɔúná wán o yahó.

¹¹ A 6a búenbúen á à bío wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Núhũso, á à dérää ho cùkú o Maá Dónbeenĩ yi.

Ba kèrètłewa ka lòn khoomu ho dīmīnā yi

¹² Minén na á ì wa làa sòobéε, bïo mi wee bè le Dónbeenĩ bionĩ yi, á mi wé wé bïo á bïa le kání ko 6a wé. Mi wé kònbi le Dónbeenĩ làa sòobéε à wérää mu. Bïo mi lá wee wé mu ká ì wi làa mia, á mi pá wíoka wé wé mu hàrí bïo á ì míá làa mia.

¹³ Lé le Dónbeenĩ wee na ho pánká mia à mi sïa vá hã wára na sí le yi à dàñ wérää hã.

¹⁴ Bïo léé bïo na mi wee wé, à mi yí khí mi kíó yi ká mi ì zá làa mín à wérää mu, ¹⁵ bèra a na à wékhe bïo yí mĩ yí léé mia, à mi wé 6a nùpua na wee ce le Dónbeenĩ yahó, le Dónbeenĩ zàwa na á fianí míá yi ho lònbiò nùpua na lé 6a ñ-sũmáa tlahũ. Mi

ka lòn khoomu 6a tlahũ lòn flntéena na dó bïo síi, ¹⁶ minén na wee bue le bín-tente, dïo wee na le mukānī binbirī. Ká mi wee wé làa bñn, á ï dà à zāmaka mi bïo yi o *Krista bñnī buen-nònzoñ, lé bïo le lònbee na á ï lá mi bïo yi yínōñ káamáa. ¹⁷ Bïo mi dó mi sía le Dónbeenī yi á mi nōn miten le yi bñn ka lòn muinī na 6a yan bïo síi. A hārī ká 6a ko 6a búe mi, à ï wé lòn hāmu na bò mu wán, á ï wee zāmaka mu bïo yi á à zāmaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa bñn bïo síi, á minén mún wé zāmaka, à mún zāmaka làa mi.

O Timotee là a Epaforodiite tonkaa bïo

¹⁹ I wee leéka le hen làa cñnú ká a Nùhũso Yeesu tà, á ï tonka a Timotee mi cñn bèra a na à ï jí mi sã à síi hĩ mi bïo yi. ²⁰ Lé bïo ká mu yínōñ wón á nùpua na wee leéka mi bïo làa bïo á ïnén wee leékaráa mu á mía. ²¹ Bĩa ká búenbúen yara sã mí kùrú bïo ká a Yeesu *Krista bïo níi ló. ²² Minén mi beere zũ bïo ó o wó. O páanía sá le bín-tente tonló làa mi làa bïo ó o za wé sáráa lè mún maá. ²³ Awa! Ká ï zũna bïo á ï bïo ò wéráa, ó orén lé yĩ á ï wee leéka à ï dēenī tonka mi cñn. ²⁴ I láa mu yi le hen làa cñnú ká a Nùhũso ò na ho wōhũ miĩ á ïnén ï beere á à buen mi cñn. ²⁵ Ee ká wàn za Epaforodiite na mi lá tonkaa ï cñn ò o buee na mi níi bïo na mi le mi ï séenī làa mi miĩ, á ï le mu ko à ï día wo ò o bñnī buen mi cñn. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobéé. ²⁶ O bēntñn wi ò o mi mi wán, á mún yilera lùnkaa lé bïo ó o zũ le mi já mí vánvāmu bïo. ²⁷ Mu bon, o lò lá yí here làa sòobéé, lée cñnú ká a yàá lá à hí. Ká le Dónbeenī màhã zũna a màkárí, mu yàá yínōñ orén mí dòn, ïnén á le mún zũna màkárí bèra a na à le yi-véé na wi ï wán à yí dé wán. ²⁸ Lé bñn nōn á ï wi à ï día wo ò o buen mi cñn fùafùu, bèra a na ká mi mōn wo, à mi sía wa, à ïnén yi-véé bēn yòo ñ yi. ²⁹ Awa! A mi sí a yahó lè hã zāmaka-beenī mi páaníló là a Krista bïo yi. Ba nùpua na ka là a bïo á mi wé kñnbi, ³⁰ lé bïo á cñnú ká ká a lá à hí o Krista tonló bïo yi. Bïo mi yí dà máa wé máa na miĩ lé bïo mi khèra làa mi, lé bñn ó orén zàanía mí mukānī á wó séeníanáa mi.

3

O Krista bïo jũhũ wi po bïo ká

¹ Wàn zàwa lè wàn hñnni, á bïo ká wán á ï wee bïo bïo ká làa mia: Mi wé zāmaka bïo mi páanía là a Nùhũso bïo yi. Mu bïo na á ï túara nōn mia na á ï bñnīa wee ñí yi yínōñ bïo na wee seé mi, ká mu lée bïo na á à séenī mia, à bïo búí yí dàñ mia yí vñnī. ² Mi pa miten bïo 6a ton-sá-kora yi, 6a ka lòn booní, 6a sòobáa wee hení ho kúioró bïo dàkhñna. ³ Mu bon, warén lé bĩa kúiora binbirī. Wa wee búaaní le Dónbeenī lè le Hácírí pánká, á wee zāmaka wa páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi, á

yí dó wa sía waten yi. ⁴ Ká a búí lá wee leéka le mí dà à dé mí síi mítén yi, se ínén dà à dé í síi búń yi á à porí wón òanso. Mu bon, í tũíá lá à wé sí à í dé í síi íten yi, ⁵ lé bío á ínén 6a *kúio í teró wizooní bío hêtín zon. Wàn síi lé o *Isirayεele nípomu, í ton o Bēnzamεε zí-ṣúhũ yi. Wàn nùwá lé 6a *zúífùwa binbirí, á í lé o zúífù binbirí. Í lé o *Farizεε á henía o *Moyiize lándá bèró bío, ⁶ á í can í kuio làa sòobεε le Dónbeení tonló yi fúaa í lá wee beé 6a kèrètíεwa kuure lò. A ho *lándá mu bèró dǎní yi, á nùpue lá yí dà máa bío le í wó khon mu búí yi hùúu. ⁷ εε ká a Krista bío yi, á búń bíowa so na lá ka lòn cǔnú bío í cǔn á í wáa wee wé lòn bè-káamáa. ⁸ Mu bon, mu bío búenbúen ka lòn bío na ṣúhũ míá í cǔn, lé bío á í Núhũso Yeesu Krista zúrló búń lé bío ṣúhũ wi po bío ká búenbúen. Lé orén Krista mu bío yi á í pǎnáa mu búenbúen, á wee wé mu lòn zàn-bío, bèra a na à í bío wíoka sí a yi binbirí ⁹ à páaní làa wo. Mu yínóí bío á ínén bò ho lándá yi á nǎn á í térénnanáa, ká lé bío á í dó í síi o Krista yi á le Dónbeení wóráa mi là a nǐ-térénnii. ¹⁰ Bío á í wee cà lé o Krista zúrló, à mún zúń ho pánká na le Dónbeení nǎn wo yi o vèeró mǎn. Í wi à í páaní a lònbee yi làa wo à tà mu húmú yi là a bío síi. ¹¹ Ká mu wó ká, á ínén mún ò láa mu yi le le Dónbeení khíi vèení mi.

Wa ko wa bánbá vaa yí bío wa wee cà

¹² Wàn zàwa le wàn hínni, í yí dà máa bío le bío á í wee cà á í wáa yú vó, tàá bío á í ko à í kεínáa á ṣii wáa tun. εε ká í màhá wee hení í lò bèra a na à í yí mu, lé bío ó o Yeesu *Krista léra mi á í bío sǎ a yi búenbúen. ¹³ Wàn zàwa le wàn hínni, ínén yí máa leéka le í yú mu vó. Bío bío here mii lé bío ká: Bío á í wó khíina á í wáa yí máa loń, bío wi í yahó lé búń á í wee bánbá bío yi. ¹⁴ A bío á í wee cà lé búń á í wáa wee lùwí bío yi, bèra a na à í vaa yí í veró cǔnú ho wáayi le Dónbeení cǔn í páaníló là a Yeesu Krista bío yi. ¹⁵ Lé hǎn yilera so ko à há wé kεín warén kèrètíεwa na dǎn vó le Dónbeení bío dǎní yi yi. εε ká mi wee leéka bè-vio búí mu bío yi, à le Dónbeení zéení mu yara wéréwéré làa mia. ¹⁶ Bío wi bín, á hen na wa van vaá 6ó yi á mi wáa le wa wíoka bánbá làa búń bío.

¹⁷ Wàn zàwa le wàn hínni, mi wé wé bío á í wee wé. Bia wee bè bío mi mǎn à wa wee wé yi lé bán á mi fá mi yío yi. ¹⁸ Mu bon, 6a nùpua cèrεε wárá wee zéení le 6a lé o Krista na húrun ho *kùrùwá wán zúkúsa. Í lá wee wé bío mu na mia fεεε, á í pá bínia wee bío mu làa mia ká í wá. ¹⁹ Bán nùpua so píora lé 6a doffina, á há n̄yi-wárá na 6a wee wé lé hǎn á 6a wee khòoní miten bío yi. Bío 6a wee leéka lé ho ðímíjǎ bío mí dòn. Mu vaa véení ká 6a à yáa búenbúen. ²⁰ εε ká warén kùrú lahó hón yòó wi ho wáayi. A wa kǎnìlo Yeesu Krista na à lé bín á à

buen lé wón wa wee lòní. ²¹ Hen ká a khíi buara á wa sánia na cùkú mia ó o buée wé á hã à keń là a sánia na cùkú wi bïo sii. O o ò wé mu là ho pánká na wi o cón, hĩa ó o ò yíráa le sée mu bïo búenbúen wań.

4

¹ Awa, wàn zàwa là wàn hínni na í wa làa sòobéε, í sïi òèntfn vá à í bíní mi mia. Mi bïo wee weé í sïi, á lé minén bïo yi à í yí ho cùkú, á mi wãa wíoka fára ðfn mi páaníló là a Núhũso yi.

Le zéenti bïo

² O Evodii là a Sentiisi á í wee hení bïo ká á à na yi le 6a jii-cúa wé le dà-kení 6a páaníló là a Núhũso bïo yi. ³ Εε ká ũnén na páania wee sá ho tonló làa mi là mí yahó á í wee bío bío ká á à na yi: Ba hãawa mu mí nùwã jn á ũ séení. Ba páania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bïo yi. O Kileman là wàn zàwa na ká mún páania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bïo yi. Bán yènnáa túara bïa yú le mukání binbirí yènnáa vũahú yi.

⁴ Mi wé zãmaka féεε mi páaníló là a Núhũso bïo yi. I wíokaa wee bío mu, mi wé zãmaka. ⁵ Mi wé 6a nùpua na wayika à 6a nùpua búenbúen zũn bío. Mi wé leéka le hen làa cínú ká a Núhũso á à buen. ⁶ Mi yí le mi hácírí yáa bïo woon yi. Εε ká mi màkóo wé wi bïo léé bío yi, à mi zéení mu là le Dónbeení. Mi mún wé dé le báraká féεε. ⁷ Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení á à na mí héerà mia, hón héerà so dà bío wa wee leéka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lunka mi páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi.

⁸ Wàn zàwa là wàn hínni, á bío ká wán á í bío bío ká làa mia: Bío ko mu wé here mia lé ho tũia poni bío, làa bío búenbúen na ko là le kónbii, làa bío téréna, làa bío wee ce, làa bío ó o nùpue ko ò wań, làa bío ko là ho cùkú. Bío búenbúen na se làa sòobéε, làa bío ko là le 6uaaníi lé bún bío ko mu wé here mia. ⁹ Bío á í kàrána làa mia á mi tà yi, bío mi já í cón làa bío mi mən à í wee wé lé bún á mi wé bè yi. Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení na wee na ho héerà, á à keń làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètlewa báraká déró bío

¹⁰ I wee zãmaka làa sòobéε í páaníló là a Núhũso yi, lé bío mi màhá wãa dàrna zéenia làa mi le mi pan í bío. Mu bon, mi pan í bío yí khú ká lé bío mi lá ðfn yí yú mu wéró níi. ¹¹ Mu yínón bío búii fðora mií á non á í wee bíoráa ká. Hen ká í bío ka làa bío na, à í sïi wa mu bío yi lé bío á í mána mu búenbúen. ¹² I khon loo, á í zũ bío á í 6ua là íten. I bío wi loo á í zũ bío á í 6ua là íten. I yú bío á í dí loo, tàá í yí yú bío á í dí loo, à í yí puuní loo, tàá à bío wi í cón fðo mií loo, mu búenbúen yi á í zũ bío á í 6ua là íten sese. ¹³ Bún biowa so wéró pánká ó o

*Krista wee na mi. ¹⁴ Εε κά βιο mi séenía mi le lònbee na yú mi bio yi βέντιν lee bio na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zú le pãahú na á ĩ búá le Dónbeenĩ bín-tente bueró jũhú mi cón, á ló ho Maseduana kóhú yi, á lé minén mi dòn lé 6a kèrètíεwa kuure na séenía mi. ¹⁶ Pãahú na á ĩ wi ho Tesaloniiki yi lé bín mi búá mu jũhú yi, á séenía mi làa bio á ĩ màkóo wi yi á dón hã cúa-jun. ¹⁷ Bún yí máa zéeni le ĩ wee cà à mi wé séení mi làa bún síi fέεε, εε κά ĩ màhã wi à le Dónbeenĩ na bio mi wee wé 6àn cúnú mia. ¹⁸ Mi hãmu na mi tonkaa là a Epaforodiite 6ueé dón mi lè mí ji-kãa, mu yàá puunía bio á ĩ màkóo wi yi búenbúen. Bio mi non miĩ ka lòn muini yia na cĩna á sãmu sí le Dónbeenĩ yi. ¹⁹ Wàn Dónbeenĩ na nãfòró jii mia á à na bio mi màkóo wi yi búenbúen mia mi páaniló là a Yeesu *Krista bio yi. ²⁰ Le ho cùkú à bio sí wàn Maá Dónbeenĩ yi fέεε hã lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

Le tēenti

²¹ Bĩa bio sã le Dónbeenĩ yi 6a páaniló là a Yeesu *Krista bio yi á mi tēení yi lè mí nĩ-kéní kéní. Wàn zàwa lè wàn hĩnni na làa mi páanía wi mún wee tēení mia. ²² Bĩa hen na bio sã le Dónbeenĩ yi búenbúen wee tēení mia, sònkú bĩa wee sá ho *Oroomu béε cón.

²³ Le o Núhúso Yeesu Krista wé mu sãamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró nūhū

Ho vūahū na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeení bíoní bín lé yia 6a le Epafaraasi, o là a Poole páanía wee sá ho tonló dà-kéní. O wee lé ho Koloosi lóhó mí bæere yi (1.7; 4.12).

Pāahū na ó o Poole wi ho kàsó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi ɓueé ɓúεεkíó wo á bía nɔn wo yi le 6a nùpua ɓúí hínɔn wee vīníní ho Koloosi kèrètíewa lè ho kàránló ɓúí síí.

Lé bín nɔn ó o Poole túararāa ho vūahū na kà nɔn 6a yi, à zéení le Dónbeení tūiá poni làa ba, bèra a na à 6a pí 6a nùpua mu kàránló. O mún bía nɔn 6a yi le le Dónbeení dīn o Yeesu *Krista wán lérarāa ho dīmíjá, á lé orén le wee dīn wán kánínāa 6a nùpua (1–2).

O zéení ɓio 6a wé è ɓua lè mítén 6a páaníló là a *Krista yi (3–4).

Lé o Tisiiki là a Onεziimu ó o Poole tonkaa lè ho vūahū mu á 6a vaá nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le tɛɛnī

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení lè mí síi ɓio á wó á í lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahū na kà. Inén lè wàn za Timotee ² á wee tɛɛnī minén wàn zàwa lè wàn hīnni na ɓio sã le Dónbeení yi ho Koloosi lóhó yi á páanía là a Krista, á sɗadéro wo yi fará tina. Le wàn Maá Dónbeení à wé mu sãamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole Dónbeení bārākà déro bio

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Nūhūso Yeesu *Krista ɓàn Maá Dónbeení yi mi ɓio yi, à wa dé le bārākà. ⁴ Wa wee dé le bārākà lé ɓio wa já ɓio mí sía dórāa o Yeesu Krista yi ɓio, làa ɓio mí warāa ɓia ɓúenɓúen na ɓio sã le Dónbeení yi. ⁵ Mi dó mi sía á wa mín, lé ɓio mi dó mi sía á wee lòníní le Dónbeení bè-tente na le dó mí jii le mí ì ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mi já ɓio pāahū na 6a buera le bín-tente nɔn mia yi, dén na lé ho tūiá poni. ⁶ Ho dīmíjá ɓúenɓúen yi, á ɓia wee tà le bín-tente mu ɓio, à wé ɓio sí le Dónbeení yi á wee dé wán ká 6a wà. Lé ká síi á mu mún wee wérāa minén cón à lá ho pāahū na mi já le bín-tente mu yi, á zūna le Dónbeení sãamu ɓio binbirí à ɓuee ɓúe ho zuia jii wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa sòobéε na làa wɛn páanía wee sá a Krista tonló, lé wón buera le bín-tente mu nɔn mia. O wee sòobá mítén à sárāa o Krista tonló wa lahó yi mi cón. ⁸ Lé orén ɓueé bía le

wamini na á le Dónbeenĩ Hácírí wó á mi wa làa mín bïo làa wɛn.

⁹ Lé bũn non á pãahũ na wa já mi bïo yi jii wán, á wa wee fio le Dónbeenĩ yi fɛɛɛ mi bïo yi. Wa wee fio le le Dónbeenĩ na mu bè-zũrĩmĩnĩ lè mu bïo zũrĩló búenbúen na wee lé lerén mí bɛɛɛ Hácírí cõn mia. Lé bũn ñ na ká mi ì zũrĩ bïo le sii vá yi á mu jii ì sí. ¹⁰ Bũn ká mi ì dàñ ñ ɓua miten làa bïo mu koráa là a Nũhũso, á mi wé è wé bïo sí a yi búenbúen fɛɛɛ lè hã wára na se lè mí sũwà búenbúen, á à wíoka à zũrĩ le Dónbeenĩ. ¹¹ Bïo le Dónbeenĩ pánká jii mía, á wa wee fio le yi le le wé à mi pánká keñ bèra a na à mi wé dàñ hĩ mi sĩa, à jĩ mi yiwa lè le sí-wɛɛ. ¹² Mi wé dé wàn Maá Dónbeenĩ bārākà. Le wó á mi ko à mi nĩ keñ hã kĩa na le bàrá ká làa bĩa bïo sã le yi mu khoomu yi le cõn. ¹³ Le kãnia wɛn le tĩbíri pánká nĩ yi, á wa wãa wi le Za na le wa làa sòobɛɛ béenĩ diinĩ ¹⁴ Lé o Za mu pánká yi á le kãnia wɛn, á séra wa bè-kora día.

O Krista khòoniló leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeenĩ na yí dà máa mi.

O kí mu bïo búenbúen, á wi mu bè-lénnia búenbúen jũhũ wán.

¹⁶ Lé bïo ó orén lé yĩa le Dónbeenĩ ñin wán léraráa mu bïo búenbúen,
 bïo ho wáayi, làa bïo ho tá yi,
 bïo wee mi, làa bïo yí máa mi,
 hã pánkáwá lè mí sũwà búenbúen.

Le Dónbeenĩ ñin orén wán á léraráa mu bïo búenbúen,
 mu bïo búenbúen le léra orén bïo yi.

¹⁷ Orén wi ká bïo búí ñin yí léra.

Lé orén pánká yi á mu bïo búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba kèrètɛwa búenbúen kuure na ka lòn sãnia ɓan jũhũ lé orén.

Lé orén le kuure mu ɓúa wán.

Lé orén lé ɓa ñi-hía ñin-yání so na vèera á máa bini máa hí bèra a na ò o dí mu bïo búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bïo mu wó sĩa le Dónbeenĩ yi à bïo lerén karáa búenbúen à le Za mún keñ làa bũn.

²⁰ A mu mún wó sĩa le yi à le ñin orén wán à bïo ho wáayi làa bïo ho tá yi búenbúen làa de bini wé sí.

Lé o Za na húrun ho *kùrùwá wán á cãni kúará pánká yi á le dóráa ho héerà lerén lè mu bïo búenbúen pãahũ.

²¹ A minén na lá lé ɓa ñi-hãni le Dónbeenĩ cõn, á lá lé le zúkúsa mi yile-kora lè mí bè-kora wéró bïo yi, ²² á le wãa wó á mi binia sí làa de bïo le wó á le Za wó a nùpue á húrun pánká yi. Le wó ká sii bèra a na à mi dàñ ñin le yahó ká mi wee ce á ñanĩ mía yi á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. ²³ Ká mi màhá ko mi wíoka dé mí sĩa o Za mu yi, à fárá ñin. Bïo mi dó mi sĩa wee

lòoní bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé le bín-tente yi á mi yí khènnáa. Le bín-tente mu lé ðio mi já khlína, ðio buera nòn ho ðímíjá nùpua búenbúen yi. Á lé lerén bín-tente mu bueró tonló á ínén Poole mún wee sá.

O Poole lònbee na ó o wee lá bïo

²⁴ Hã laà na kà wán á le lònbee na á ì wee lá mi bïo yi á ì wee zámaka bïo yi. Lé kà síi á ì sánia lò ò beráa á à tíiráa le lònbee na wa ko wa káa yi jii* o *Krista tonló sáró yi 6a kèrètíewa búenbúen kuure na lé o sánia bïo yi. ²⁵ Inén wáa lé 6a kèrètíewa búenbúen kuure mu ton-sá lé bïo le Dónbeení kàrafáa ho tonló mi, á le ì zéeni mí bíoní bïo yahó búenbúen mi séeniló bïo yi. ²⁶ Le bíoní mu lé mu bïo na le Dónbeení lá sà ho ðímíjá nùpua búenbúen yi hàáni. Ée ká hã laà na kà wán á le wáa zéenia le bíoní mu bïo làa bïa bïo sã le yi. ²⁷ Le Dónbeení le mí ì zéeni làa ba le le bïo na lá sà yi na semu 6àn síi mía á 6a nùpua búenbúen níni ðàní kerí yi. Bún bïo so lé o Krista páaniló làa mia. Lé bún nòn á mi dó mi sía wee lòoní ho cùkú na le Dónbeení dó mí jii le mi níni ì kerí yi. ²⁸ Lé wón Krista so á wa wee zéeni bïo, á wee jii le Dónbeení nìpomu nì-kéní kéní zení wán, á wee kàrán 6a lè mí nì-kéní kéní mu bè-zúrminí pánká yi. Wa wee wé bún bèra a na à 6a nì-kéní kéní ðàní ðã vé 6a páaniló là a Krista pánká yi. ²⁹ Lé bún te bïo á ì wee sáráa ho tonló mu lè ì sòobéé là a Krista pánká beení na wee mi bïo á ì wee wé yi.

2

¹ I wi à mi zún le ì wee sá lè ì sòobéé minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètíewa, làa bïa ká búenbúen na yère mún ðin yí dá ì wán bïo yi. ² I wee sá lè ì sòobéé bèra a na à mi búenbúen sía wé hereka à mi wé le ðà-kéní bïo mi wa làa mín bïo yi. Bún bïo yi á mi ì yí mu bè-tentewà lè mí síiwà búenbúen na ko làa mia ká mi 6èntín zúna le le Dónbeení bín-tente na mi já lé ho túia poni. Lé bún ñ na ká mi ì zún le Dónbeení bïo na lá sà yi, bún na lé o *Krista. ³ Lé orén mí ðòn á mu bïo zúrniló lè mu bè-zúrminí búenbúen na lé ho nàfòró binbirí wee lé cón. ⁴ I bïa bún nòn mia bèra a na à mi yí ðia mítén le o 6úi khà lè mí bín-sía víní. ⁵ I mía mi tñahú bún bon, ká ì hácírí ðén màhá wi làa mia. Bïo mi 6uannáa mín sese, làa bïo mí sladéro o Krista yi fàrá tñna á ì síi wan bïo yi.

Wa páaniló là a Krista bïo

⁶ Awa, á bïo mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Núhúso, á mi wáa 6ua mítén làa bïo sí a yi mi páaniló làa wo bïo yi. ⁷ Mi fàrá mi sladéro wo yi lòn vñdèé na naní zon ho tá yi bïo síi. Mi le mi sladéro mu wo yi à wíoka wé ðé wán. Mi wíoka fàrá ðin mi

* 1:24 Mi loní Matiye vñahú 24.3-14; Maaki vñahú 13.19-23

siadéro wo yi. Mi wé mu búenbúen héha là ho kàránlò na mi yú, à wíoka wé dé le Dónbeenĩ b̄ar̄ak̄á f̄ééé.

⁸ Mi pa miten b̄io. Mi yí díá le 6a nùpua ví mia là mí kàránlò na yí bon á ñúhũ mia. Hón kàránlò so f̄ará 6a nùpua làndáwá là ho ðímíj̄á p̄ankáwá na yí máa mi wán, ká ho yí f̄ará Krísta wán. ⁹ Mu bon, b̄io ó o Krísta wó a nùpue mí cúee á b̄io le Dónbeenĩ kar̄áa búenbúen ó o mún kar̄áa. ¹⁰ A le Dónbeenĩ b̄io d̄ání yi á mi b̄io búenbúen ñii sú mi páanílò là a Krísta yi, wón na wi h̄á p̄ankáwá na yí máa mi búenbúen ñúhũ wán. ¹¹ B̄io mi páanía làa wo, á mi lé 6a nùpua na 6a kúiora. Ká hón kúioró so màh̄á yí wó mi s̄anía yi. Ho *kúiiró na ó o *Krísta wó lé mu bè-kohó p̄anká na ó o léra mia. ¹² P̄áhũ na mi bátízera yi, á mi ka lòn nùpua na páanía nùna là a Krísta á mún páanía vèera làa wo lé b̄io mi dó mi s̄ia le Dónbeenĩ p̄anká na vèenia wo léra 6a ñi-hía t̄ahũ yi. ¹³ A minén na lá húrun le Dónbeenĩ c̄n mu bè-kora na mi lá wee wé làa b̄io mi yí kúiora b̄io yi, á le w̄aa vèenia mia mi páanílò là a Krísta b̄io yi. Le séra wa bè-kora búenbúen díá. ¹⁴ Wa wékheró b̄io na ñà wa ñúná yi á le bó ñúhũ lòn kení v̄ahũ b̄io síi. Le búaa mu ho *kùrùwá wán á bór̄aa mu ñúhũ. ¹⁵ Le fáara h̄á p̄ankáwá na yí máa mi búenbúen f̄una á dó h̄á ñiyio h̄á yi 6a nùpua búenbúen yahó o Krísta húmú ho kùrùwá wán p̄anká yi.

¹⁶ O o búii w̄aa yí ko ò o cítí mia b̄io mi yí bò 6a *làndá yi mu bè-dínii là mu bè-ñunii d̄ání yi, tàá b̄io mi yí máa dí h̄á s̄n-beera, tàá ho p̄ihũ mìlò ñin-yání wizonle s̄anú, tàá 6a *zúifùwa v̄ur̄kaló wizonle s̄anú. ¹⁷ B̄un búenbúen f̄u lé b̄io lá wà b̄ueé wé b̄an kh̄an̄kh̄anáamu. Ká mu binbir̄iso wee lé o Krísta yi. ¹⁸ Mi yí díá le o búii bío le mi yí ko là ho c̄nú le Dónbeenĩ c̄n. I wee bío b̄ia wee wé là 6a wee liiní míten à búaaní ho w̄ayi tonkarowá b̄io. Ba wee bío le mi b̄io ñúhũ wi po b̄ia ká 6a bè-minii b̄io yi. Lé b̄arén te mí kùrú yilera. Ba wee yòoní míten mu b̄io yi k̄amáa. ¹⁹ Ba yí c̄éera a Krísta na ka lòn s̄anía b̄an ñúhũ yi. Lé orén wee wé à h̄á s̄anía bíowa na c̄éeka mín yi à wé d̄á làa bío le Dónbeenĩ le mu wér̄aa.

Wa húmú là wa vèeró là a Krísta bío

²⁰ Mi páanía húrun là a Krísta, á k̄anía ho ðímíj̄á p̄ankáwá na yí máa mi ñii yi. A léee webio ñon á mi pá wee díá miten à 6a k̄ik̄aka yi là mí *làndáwá, ka là mi bío pá s̄á ho ðímíj̄á yi? ²¹ Ba le mi yí lá bío kà, à yí dí bío kà, à bío kà mi yí d̄á. ²² Hón làndáwá so bío ciran mu bío na ká a nùpue ñlána mu là mí màkóo, à mu vé. Lé 6a nùpua bò h̄á á wee kàrán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zúíminí bío na se á wee zéení le 6a nùpua wé dé mí s̄ob̄éé le Dónbeenĩ bío yi, à wé liiní míten, à wé beé mí s̄anía lò. Éé ká mu ñúhũ màh̄á mia. Mu wee k̄aṅa bío 6a nùpua s̄ia wee vá yi mí ðòn yi.

3

¹ A bïo mi ka lè mi vèera là a *Krista, á mi wáa wé cànká bïo bïo sã ho wáayi, hen na ó o Krista yòó kará yi le Dónbeenĩ nín-tiání. ² Mi wé leéka bïo bïo sã ho wáayi bïo, ká mi wé yí leéka bïo bïo sã ho ðímíjǎ yi bïo. ³ Mu bon, mi ka lè mi húrun, á mi wáa yú le mukǎn-finle là a Krista, wón na páanía lè le Dónbeenĩ. Bïa bïo sã ho ðímíjǎ yi á le mukǎn-finle mu bïo sã yi. ⁴ O Krista lé yia lé mi mukání. Ká a Krista khii wà 6ueé zéení mítén lè ho ðímíjǎsa, á mún ñ zéení làa ba le mi bïo sã mí yi, á mi ì páaní a cùkú yi làa wo.

Le mukǎn-finle lè le mukǎn-kǎnle bïo

⁵ Awa, á bïo wi mia na bïo sã ho ðímíjǎ yi á mi 6úe jùhũ. Bũn na lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè há ñyi-wará, lè mu bïo na yí se na mi sía wee vá yi, lè há yïo na yí máa sí lè mu bïo. Bũn na ka lòn wǎnna na mi dó mi sía yi. ⁶ Hǎn wékhewa so lé hǎa wee wé à le Dónbeenĩ síi cǎnáa [bïa yí máa bè le bíoní yi.] ⁷ Lé bũn bàn síi á minén mún lá wee wé pǎahũ na há wékhewa pànká wi mi wán. ⁸ Εε ká há laa na ká wán á mi khi mu 6úen6úen yi. Mi wé yí le mi sía cǎ, mi día le mukǎn-jǎllè, lè há lantàa, lè há kàakó-bíoní. ⁹ Mi wé yí fũaa sabíoní na mín yi. Mi wé yí wé bũn biowa so, lé bïo mi wáa día bïo mi fù wee 6ua lè mitén. ¹⁰ Mi wáa yèrémáa wó 6a ñi-fla. Lé le Dónbeenĩ wó mia lè 6a ñi-fla á wee yèrémá mia fέεε, à mi 6onmín làa de, à mi zũn le binbirĩ. ¹¹ Lé bũn ñon á 6a *zúifùwa làa bïa yínón 6a zúifùwa, làa bïa kúiora làa bïa yí kúiora, lè 6a ñi-hání, làa bïa yïo yí héra, lè 6a wobáaní làa bïa wi mítén, bán 6úen6úen á hueekaró mia yi. O *Krista mí dòn lé yia bïo jùhũ wi. Bïa dó mí sía wo yi 6úen6úen ó o páaníánaa.

¹² Awa, minén na le Dónbeenĩ wa á hueekaa á mi bïo sã le yi, mi wáa wé 6a nùpua na zũ le màkárí. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liíní mitén à wé wayika. Mi wé jǎ mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mi sía cǎ mín yi. Ká a 6úi wé wó khon lè mí ninza, à mi sén día na mín yi. Bïo ó o Nùhũso séraráa mi wékkeró día, lé bũn bàn síi á minén mún wé sén día nanáa mín yi. ¹⁴ Mi wañ mín, bũn lé bïo bïo here á po bïo ká 6úen6úen. Lé bũn á à wé mia lè le dà-kéní binbirĩ.

¹⁵ Le o Krista héerà na ó o wee na mia à dí mi biowa 6úen6úen yahó. Lé hón héerà so á le Dónbeenĩ hueekaa mia à mi keñ yi, à mi wé lòn sánia dà-kéní. Mi wé dé le bǎrǎkà. ¹⁶ Le o Krista bíoní keñ mi yiwa à jii sí, à mi wé kǎrán mín, à wé hení mín sía lè mu bè-zũmíní na jii sú. Mi wé sío há lení lè mí síwà lè mi sía 6úen6úen à dérǎa le Dónbeenĩ bǎrǎkà. ¹⁷ Bïo mi wee bío làa bïo mi wee wé 6úen6úen á mi wé wé là a Nùhũso Yeesu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeenĩ bǎrǎkà o Yeesu mu pànká yi.

Bïo wa ko wa bua làa mìn

¹⁸ Hãawa, mi wé liiní miten na mi b́arání yi, làa bïo mi ko mi wé wé làa bŭ mi páaníló là a Núhŭso bïo yi. ¹⁹ Báawa, mi wań mi h́anání. Mi wé yí jiiiní mi mukání 6a wán.

²⁰ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà bioní yi mu bïo búenbúen yi, lé bïo á bŭn sí a Núhŭso yi. ²¹ Maáwà, mi wé yí cŭí mi zàwa sía à tèé 6a bàra.

²² Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho dímíjńá yi bioní búenbúen yi. Mi wé yí wé mu 6a yïo yi mí dòn à càráa le yèni 6a cón. Ká mi màhã wé sá na 6a yi lè le yi na wee ce, bïo mi wee kónbi o Núhŭso bïo yi. ²³ Mi wé wee sá tonló lée tonló, à mi hén mi yiwa sáráa ho, à keń lè mu lé o Núhŭso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴ Lé bïo mi zŭ le o Núhŭso á à sáání mia, dén sáání so lé hã kŭa na ó o bàrá ká làa bïa bïo sá a yi. Yía lé mi Núhŭso lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵ Ká bïa 6èn wee wé bïo yí térénna, bán ó o Núhŭso á à sáání yi á à héha làa bŭn, o máa hueeka nùpua mìn yi.

4

¹ Wobáaní júnása, mi wé wé bïo térénna á héhaa lè mi wobáaní. Lé bïo mi zŭ le minén mún Núhŭso wi ho wáayi.

Le zéenti lè le tēenti bïo

² Mi yí kŭi ho floró yi. Mi dé sòobéε ho yi à wé dé le Dónbeenĩ b́arákà f́éεε. ³ Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeenĩ hén mí bín-tente bueró jii na wen, bŭn na lé o *Krista bïo na lá sà yi. Lé bŭn bïo yi á ĩ wiráa ho kásó yi. ⁴ Mi fio na mii bèra a na à ĩ dǎn zéeni mu wéréwéré làa bïo á ĩ ko à ĩ zéeni làa bŭ.

⁵ Mi wé zŭn miten buaró bia yínǎn 6a kèrètŭewa tŭahŭ. Pǎahŭ lée pǎahŭ na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu. ⁶ Mi wé 6a nùpua na zŭ hã bioní à wé bío hã bín-tentewà, à wé dǎn bío lè 6a nùpua làa bïo mu koráa.

⁷ O Tisiiki buée zéeni bïo á ĩ bïo karáa búenbúen làa mia. Wón lé wán za mu kèrètŭemu dǎn yi á ĩ wa làa sòobéε. O wee sòobá miten à sáráa o Núhŭso tonló làa mi. ⁸ Bïo nǎn á ĩ wee tonkaráa wo mi cón lée bèra a na à mi zŭn bïo wa bïo karáa, o ò hŭi mi sía. ⁹ O Oneziimu na wee lé mi cón á à bè mìn làa wo. Wón mún lé wán za mu kèrètŭemu dǎn yi á ĩ wa làa sòobéε. O síidéro o Krista yi f́ará tŭna. Lé 6arén mí nùwǎ jŭn á à bè mìn buée zéeni bïo wó wa cón búenbúen làa mia.

¹⁰ O Arisitaaki, yía làa mi páanía wi ho kásó yi á wee tēeni mia. O Baanabaasi 6àn za na 6a le Maaki mún wee tēeni mia. O buenló bïo f́era bío nǎn mia. Ká a buée dŭn mia, à mi bua a sese. ¹¹ O Yeesu, yía 6a mún wee ve le Zusituusi wón mún wee tēeni mia. Ba *zúifùwa na lé 6a kèrètŭewa tŭahŭ, á bán

mí dòn lé bĩa làa mi páanía wee sá, à zéení le Dónbeenĩ bá-zàmu bĩo. Ba henía ĩ s̄ĩ. ¹² O Epafaraasi, yĩa wee lé mí c̄s̄n, á mún wee t̄èení mia. Wón mún lé o Yeosu Krista ton-sá, á wee sòobá m̄iten à flo f̄ééé mi b̄io yi b̄era a na à mi s̄ladéro le Dónbeenĩ yi w̄ioka f̄ará t̄in, à wé ɓa k̄èrèt̄iɛwa na d̄on vó, á yí máa titika le Dónbeenĩ s̄ĩ b̄io w̄éro yi. ¹³ Inén ĩ b̄eere m̄on b̄io ó o wee beéráa m̄iten lò làa s̄òob̄éé minén lè ho Lawodisee lè ho Hiyerapoliisi lórá k̄èrèt̄iɛwa b̄io yi. ¹⁴ O Luki na lé o d̄òkòt̄uarán, yĩa á ĩ wa làa s̄òob̄éé, là a Demaasi mún wee t̄èení mia.

¹⁵ Mi t̄èení w̄àn z̄àwa lè w̄àn h̄inni k̄èrèt̄iɛwa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún t̄èení a Ninfa lè ɓa k̄èrèt̄iɛwa na wee k̄úee mún w̄án o z̄i yi.

¹⁶ Ká mi k̄àrána ĩ v̄ũahũ mu vó, à mi na ho ho Lawodisee k̄èrèt̄iɛwa kuure yi à bán mún k̄àrán. Ká bán mún tonía ho v̄ũahũ na n̄on ɓa yi á n̄on mia, à mi mún k̄àrán h̄ón.

¹⁷ Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o N̄úh̄ũso k̄àràfáa wo yi ò o wé sá à ho j̄ii sí.

¹⁸ Lòn̄b̄io lé Inén Poole lè ĩ n̄in-bia á wee túa b̄io k̄à à na mia. Mi yi le mi yiwa s̄á m̄iĩ ho k̄àsó na á ĩ wi yi. Le le Dónbeenĩ à wé mí s̄ãamu làa mia.

Ho nín-yání vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi

Vūahū túaró nūhū

Ho vūahū mu lé o Poole túara ho á nɔn ho Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi. Ho Tesaloniiki mu lé ho Maseduana kòhū ló-beení. Ba kèrètɛwa kuure na ho lóhó mu yi lé orén Poole fára le. Ɛε ká a màhǎ yí dàrna yí kará bín yí míana. Lé bío á ho kàránló na ó o wee na á ba *zúífùwa búyí yí tà bío, á ba nɔn wo (Bè-wénia vūahū 17.1-17). Bío nɔn ó o túararáa ho vūahū mu lé ho tonló na ó o sá hūinía yí bín ó o wi ò o bíní sí jii.

Bío le kuure mu yí fára yí míana, ká bío le kèrètɛwa wee wé ká mu se búenbúen ó o ná, ó o wee zámaka mu bío yi, á wee hení ba sía le ba bánbá à ba kèrètɛmu wé va lè ho yahó. O bía ba nǐ-hía vèeró bío làa ba, làa bío ó o *Krista à bíní ì buen á bueé fé bía dó mí sía wo yi. O mún bía le ba wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zūrlowà tò mu wán le ho vūahū mu lé hǎa lé o Poole nín-yání vūahū na ó o túara. O túara ho hǎ lúlúio búarǎ-jun làa píru (50), lè ho búarǎ-jun làa píru làa dà-kéní (51) pǎahū o Yeesu teró món.

¹ Mu lé warén, o Poole, là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahū na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi, minén na bío sǎ a Maá Dónbeení là a Núhúso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeení wé mí sǎamu làa mia à na ho héeà mia.

Bío ho Tesaloniiki kèrètɛwa buan lè miten

² Wa wee dé le Dónbeení bǎrákà féeε mi búenbúen bío yi. Wa yí máa khí le Dónbeení fíoró yi mi bío yi. ³ Wa wee leéka mi bío fúuu wàn Maá Dónbeení yahó. Lé bío á mi yí dú parí mi síadéro le Dónbeení yi. Le waminí na wi mia lé dén nɔn á mi wee wéráa mu bè-tentewà. A mi síadéro wa Núhúso Yeesu *Krista yi á mún fára ðin. ⁴ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, wa zū mu le le Dónbeení wa mia á hueekaa à mi bío sí le yi. ⁵ Wa yí buera le bín-tente yí nɔn mia lè wa jini mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeení Hácírí pánká, á mún láa mu yi kénkén le le bín-tente mu bío lé ho tǔiá. Bío wa buan lè waten mi tǎhū à mi bío wé seráa á mi zū. ⁶ Bío warén wó á mi bò yi, á mún bò bío ó o Núhúso wó yi. Hǎrí bío mi lò wee be làa sòobéε mí cúee, à mi pá tà bò le Dónbeení bióní yi lè le sí-wεε, ðio le Dónbeení Hácírí wee na.

⁷ Bío mí wó ká lé bún á bia tà a Krista bío ho Maseduana lè ho Akayii kána yi búenbúen lá ko ba wé loní yi à wé. ⁸ Lé le minén cón ó o Núhúso bióní ðin yi á sǎ jánáa ho Maseduana

lè ho Akayii yi. Mu yínǎn bún mí dòn. Mi Dónbeenĩ bío tàró á bènberá hã lùá búenbúen, á mu bàn bíoró yáá wãa jũhũ míá wa cǎn. ⁹ Ba nùpua búenbúen wee bío bío mi ßuan làa wɛn bío, pãahũ na wa van mi cǎn yi. Ba mún wee bío bío mi pá hã wònna à mi tà le Dónbeenĩ binbirĩ na wi fɛɛ bío, á nɔn miten le yi ¹⁰ á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáyai ì buen, wón na le vènia. Orén Yeesu mu lé yia á à kǎní wɛn le Dónbeenĩ sí-cílé cítii pãahũ.

2

Ho tonló na ó o Poole sá ho Tsaloniiki lóhó yi bío

¹ Wàn zàwa le wàn hĩnni, minén miten mɔn wa ßuenló mi cǎn cǔnú. ² Mi zũ mu le sǎni wa ßuen mi cǎn, á ba beéra wa lò, á zùána wɛn ho Filiipu lóhó yi. Ká le Dónbeenĩ màhá henía wa sĩa á wa bueraráa le Dónbeenĩ bín-tente nɔn mia le hã kánkáa.* ³ Wa bè-bionii yí ðĩn bío na yí bon wán. Yilera na yí se míá wɛn. Wa yí máa cà à wa vĩnĩ nùpue. ⁴ Bùé. Le Dónbeenĩ lora wɛn, á mɔn à wa ko làa bũ, á le kàráfáa mí bín-tente wɛn á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yínǎn nùpua á wa le wa à wɛé sĩa, ká mu lé le Dónbeenĩ. Dén na zũ bío khĩina zoó wi wa sĩa yi. ⁵ Mi zũ mu kénkén le wa bionĩ yínǎn nĩ-khènló bionĩ. Wa yí máa bío à cà bío nùpue búí cǎn. Bún le Dónbeenĩ mí beere zũ. ⁶ Wa mún yí cà à minén táá nĩ-vio khòni wɛn. ⁷ Wa yáá lá ko à wa wé fé bío búí mi cǎn lé bío wa lé o *Krista tonkarowà. Ɛ ká wa màhá tà wayiira waten mi fiahũ làa bío ó o hã-jaa wé wayiiraa miten à loínáa mí zàwa yi bío sii. ⁸ Wa wa mia làa sòobéé lé bún nɔn á wa yí kǎjaa le Dónbeenĩ bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, à wa le wa à na waten búenbúen mi bío yi. Bún wee zéeni le mi bío ßèntĩn here wɛn dàkhĩina. ⁹ Wàn zàwa le wàn hĩnni, ho tonló na wa sá, làa bío wa lò bonnáa á mi zũ bío. Wa sá le wisoni le ho tĩnàahũ, bèra a na à wa bío yí wé sèró mi nĩ-kéní búí wán. Lé ká sii á wa wóráa á bueraráa le Dónbeenĩ bín-tente nɔn mia. ¹⁰ Minén na tà a Krista bío á wa ßuan waten sese yahó, á téréna waten. Bío ba dà à bío le wa wó khon yi á míá. Minén le le Dónbeenĩ lé mu seérása. ¹¹ Mi zũ mu le mi nĩ-kéní kéní á wa ßuan làa bío ó o maá wee wé ßua le mí zàwa bío sii. ¹² Wa nɔn hã yile-tentewà mia, á hĩina mi sĩa, á bíá mu henía nɔn mia le mi ßua miten làa bío le Dónbeenĩ sii vá yi. Dén na von mia à mi kéni le bá-zàmu cùkú yi.

¹³ Wa mún pá bĩnia wee dé le Dónbeenĩ bārakà bè-vio búí bío yi. Pãahũ na mi ja le Dónbeenĩ bionĩ wa jiní yi, á mi yí ßuan le lòn nùpue bionĩ, à mi ßuan le le le Dónbeenĩ bionĩ bío sii. Mu bon. Le ßèntĩn ló le Dónbeenĩ cǎn làa tũiá. Le bionĩ

* 2:2 Mi loĩ Bè-wénia vùahũ 16.19-24; 17.1-9

mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bïo cón. ¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hinni, ho *Zudee kōhū kèrètłewa kuio na bïo sã le Dónbeenĩ yi bïo na sá 6a yi lé bñn bñn sũ á minén mún kãa yi. Le lònbee na yú 6a 6a *zúifùwa nii yi, lé dén lònbee so sũ á mìn zàwa mún beéra lè mi lò. ¹⁵ Lé barén zúifùwa yáania 6ó le *Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowà. Lé 6a zúifùwa mún 6ó a Nùhũso Yeesu. Warén wa bεere á 6a beéra lò. Le Dónbeenĩ sũ bïo wéró mia 6a yi hũú. Bïo bïo wi 6a nùpua búenbúen yi á 6a tun wãna. ¹⁶ Wa lá wi à wa bue le Dónbeenĩ bionĩ à na bïa yínwĩ 6a zúifùwa yi à bán fen, á 6a wi 6a hè wen. Lé kã sũ á 6a wó à tírarãa mí bè-kora na 6a wee wé fεε jii. Εε kã mu véenĩ á le Dónbeenĩ sũ cã 6a yi.

O Poole sũ vá ò o mi ho kèrètłewa wán

¹⁷ Wàn zàwa lè wàn hinni, wa saawaa mìn yi á yú pãahũ à wa máa mi mìn, kã wa màhã wee leeka mi bïo. A wa wee bánbã, á wi wa mi mi wán, lé bïo á mi bïo wi wen làa sòobée. ¹⁸ Lé bñn nɔn á wa lá wi à wa bini buee búεεkĩ mia. Inén Poole wó mu lora dñn hã zen cúa-yen. Kã a *Satãni màhã hò wen. ¹⁹ Bïo nɔn á wa dórãa wa sã, á wi le sí-wεε yi, lé minén bïo yi. Lé minén lé le sãanii na á à wéé wa sã wa Nùhũso Yeesu yahó o khii bini bueenlò pãahũ. ²⁰ Mu bon. Lé minén lé wa cùkú le wa sí-wεε.

3

¹ Bïo wa míana wa máa jí mi sã, á wa jã wa yiwa san. Lé bñn nɔn á wa tò mu wán le wa à kεεní ho Ateena lóhó yi wa dòn, ² à wa tonkaa wàn za Timotee mi cón, wón na wee sá le bín-tente bueró tonlò lè le Dónbeenĩ, dïo bïo ciran o *Krista. Wa tonkaa wo ò o buee wé à mi siadéro le Dónbeenĩ yi wíoka fãrá dñn, ò o mún hení mi sã. ³ Lé bñn á à na kã minén búí máa díá mítén á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lúnka mi yilera. Minén mitén yáá zũ mu le warén na tà a *Krista bïo ko wa kãa le lònbee mu yi. ⁴ Bïo wa hĩa wi mi cón á wa fèra bíá mu nɔn mia le wa lò ò be làa sòobée. Mi zũ le bñn lé bïo 6èn wó. ⁵ Lé bñn nɔn á ĩ jã ĩ yi san á ĩ tonkaa o Timotee mi cón ò o buee loĩ bïo mi siadéro le Dónbeenĩ yi bïo karãa à bini buee bío na miĩ. Bïo dà-kénĩ á ĩ lá zãna yi, le jún-sĩ ó o *Satãni khã mia vñinã. Kã mu lá wó làa bñn se wa seéra waten mi bïo yi kãamãa.

⁶ Εε kã bïo ó o Timotee ló mi cón bueé dñn, á bïo ó o bíá mi siadéro le Dónbeenĩ yi lè mi waminĩ dãnĩ yi léε sí-wεε bïo. O bíá le kã mi san san lon wa bío à mi sã wa. O le mi wee cà à mi mi wa wán làa bío á warén mún wi à wa minãa mi wán bïo sũ. ⁷ Wàn zàwa lè wàn hinni, lé bñn nɔn wa yúráa le sí-hĩlè mi siadéro le Dónbeenĩ yi bïo yi le háciri yáaró lè le lònbee na wee yí wen yi. ⁸ Hã làa na kã wán á bïo mi can tĩna o Nùhũso yi á wee fání wa sãnia. ⁹ Wa yáá yí zũ bïo wa à dé lè le Dónbeenĩ

bárakà le sí-wεε na wa wee yí le yahó mi bïo yi. ¹⁰ Wa wee fio le Dónbeení yi lè wa sòobéε le wisoni lè ho tìnàahũ à wa làa mia bíní mi mín, à bïo fòora mia mi síadéro le Dónbeení yi bïo yi à wa tíi bűn jii.

¹¹ Le wàn Maá Dónbeení mí bεere lè wa Núhũso Yeesu à wíoka ho wõhũ na wa à bè bueé mináa mi wán. ¹² Le o Núhũso wé à le waminí na mi wa làa mín á mún wa lè 6a nùpua búenbúen, à wé dé wán à yòo puuní. Le le waminí mu 6onmín làa dïo á wa waráa mia. ¹³ Bűn ká a Núhũso á à hení mi sía, á mi yiwa á à ce wàn Maá Dónbeení yahó, wa Núhũso Yeesu làa bïa búenbúen na bïo sá a yi bueuló pãahũ.

4

Bïo 6a kèrètíewa ko 6a bua lè miten

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa kenía mia làa bïo mi ì 6uaráa miten á bïo á à wé sínáa le Dónbeení yi. A le làa bűn mi 6uan lè miten. εε ká wa màhã wee fio mu mi cõn làa sòobéε á wee hení mu na mia o Núhũso Yeesu yèni yi le mi wíoka dé mu wán.

² Hã yile-tentewà na wa nòn mia á mi zũ. Lé o Núhũso Yeesu á hã ló yi. ³ Bïo le Dónbeení wee cà lé à minén mi kuio bïo sí le yi: Mi pa miten bïo ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi. ⁴ Mi nĩ-kéní kéní zũn bïo mi ì hénínáa mi sánia yi mu bïo yi à héha làa bïo le Dónbeení síi vá yi. ⁵ Mi yí día miten à mu bïo na yí se poní wé 6úe làa bïo á bïa yí zũ le Dónbeení wee wéráa mu. ⁶ Nii woon yí wé yí khe lè mín za mu bïo mu dání yi hùúu. Wa bïa mu nòn mia vó á jà mi zeñ wán le bïa wee wé hñn wárá so síi ó o Núhũso síi á à cĩ yi á à cítí. ⁷ Bïo bïa bon, le Dónbeení yí von wen le wa wé há-fénló làa bá-fénló lè mí síiwà. Le von wen à wa bïo sí le yi búenbúen. ⁸ Lé bűn nòn ká yã pá hã bioní na ká, se mu yínõn nùpue á 6anso pá bïo. Mu lé le Dónbeení ó o pá, dïo wee na mí Hácirí mia.

⁹ Bűn khíina bín, á mu jũhũ mún wãa mía à 6a túa vũahũ na mia 6a kèrètíewa waminí dání yi. Bïo mi ì wañ làa mín á le Dónbeení zéenia làa mia vó. ¹⁰ Bűn lé bïo á mi yáa 6uan lè wàn zàwa lè wàn hínni búenbúen na ho Maseduana kõhũ búenbúen yi. εε ká wa pá wee fio mia le mi wíoka dé mu wán. ¹¹ Mi sòobá miten à kerí mín wán ho héerà yi. Bïo bïo ciran mia lé bïo mi wé loñ. Mi wé sá à jãá mi màkóo miten làa bïo wa heníanáa mu nòn mia. ¹² Lé bűn á à na ká bïa yínõn 6a kèrètíewa wé è kõnbi mia á mi bïo mún máa wé sèró o 6úi wán.

O Núhũso bini bueuló bïo

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wi mi zũn bïa húrun tũiá. Lé bűn á à na ká mi yilera máa yáa làa bïa yí dó mí sía 6a nĩ-hía

vèeró bïo yi bïo síi. ¹⁴ Wa dó wa sía le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bïo yi á le Dónbeenĩ á à ve bïa húrun á à kúee mín wán làa wo.

¹⁵ O Nùhũso bionĩ búí dání yi, á bïo kà lé bïo wa à bío: Ká a Nùhũso khii bínía buara, á warén na yïo á à wé lua hón pãahũ so yi á máa dí bïa húrun yahó. ¹⁶ Le zèeré á à dé, á le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà ñùhũso tãmu, lè le Dónbeenĩ búaanĩ tãmu sã á à ñí. Bũn ká a Nùhũso mí bæere á à lé ho wáayi á à lii. A bïa húrun ká 6a dó mí sía o *Krista yi á à vèe ho yahó. ¹⁷ Bũn món á warén na yïo wi lua á le Dónbeenĩ á à páaní ì lá làa ba hã dùndúio wán á yòò sínáa o Nùhũso yahó. Bũn ká wa à kerí là a Nùhũso fɛɛɛ. ¹⁸ Mi wé bío hã bionĩ mu na mín yi à henínáa mín sía.

5

¹ Wán zàwa lè wán hĩnni, mu ñùhũ mía à 6a túa vūahũ na mía mu bïowa mu búenbúen bán wéró pãahũ lè mu bán wizonle dání yi. ² Minén mi bæere yáá zū mu sese le o Nùhũso guenló á khii wé mu bè-víníkaniĩ làa bío ó o kònló wee wé buennáa ho tñàahũ bío síi. ³ Ká 6a nùpua khii wee bío: «Wa wi ho hээрà yi. Bío na yí se máa yí wɛn.» Lé hón pãahũ so 6a yïo buée tí ká mu bío búenbúen fù lùnkáa mín yi 6a wán. Mu khii yòoka 6a wán làa bío ó o hã-sániso sání vía wee wé yòokaráa o wán bío síi o teró pãahũ. Ba máa fen le wizonle mu zòh. ⁴ Ɛɛ ká minén wán zàwa lè wán hĩnni, minén bán mía le tìbírí yi, á le wizonle mu máa yòoka mi wán là a kònló bío. ⁵ Mi búenbúen bío sã mu khoomu yi, mi bío sã le wisoni yi. Mu yínɔ́n tñàahũ wa wi yi. Wa mía tìbírí yi. ⁶ Awa, á mi yí le dãmu búe wɛn làa bío ká bío. Mi wa fání wa yïo à zūn waten buaró mu bío búenbúen yi. ⁷ Lé ho tñàahũ á 6a nùpua wee wé da yi, á lé ho tñàahũ á 6a mún wee wé ñu khée yi. ⁸ Ɛɛ ká warén bán bío sã le wisoni yi á wa ko wa zūn waten buaró mu bío búenbúen yi. Wa sɔ́déró le Dónbeenĩ yi, lè wa waminĩ á ko mu wé lòn hĩa táró báká na wa à zĩ á à paráa waten yi, á wa sɔ́déró ho káníló bío yi á ko mu wé lòn hõnló kónlè na wa wé è búñ. ⁹ Le Dónbeenĩ yí léra wɛn cítii bío yi. Le wi à le kání wɛn lè wa Nùhũso Yeesu *Krista níi. ¹⁰ Wón lé yĩa húrun wa bío yi, bèra a na ká wa yïo wi lua loo, tàá ká wà húrun loo, à wa làa wo páaní kerí mín wán. ¹¹ Mi wé hení mín sía ká síi, à wé séenika mín à mi sɔ́déró le Dónbeenĩ yi wé dé wán làa bío mi yáá wee wéráa mu.

Hã bionĩ na bío henia nɔn 6a kèrètɛwa yi

¹² Wán zàwa lè wán hĩnni, wa wee fio bío ká mi cón: Mi wé kònbí bïa wee sá le Dónbeenĩ tonló mi cón, bán na ó o Nùhũso bàrá mi ñùhũ wán le 6a wé zéení mia. ¹³ Mi wé kònbí 6a, à

wañ 6a lè mí sòobéé le Dónbeenĩ tonló na 6a wee sá bïo yi. Mi kerĩ mín wán làa héérà.

¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, wa pá bĩnía wee fio mia: Mi wé bío 6a paríwà cón. Bĩa le hézání wi yi à mi hení bán sĩa. Mi wé sí 6a yídàwa. Mi wé ñi mi yiwa 6a nùpua búenbúen bïowa yi. ¹⁵ Mi pa miten bïo, mi wé yí ðĩ yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewà làa mín fěéé, à mún wé mu làa bĩa ká búenbúen.

¹⁶ Mi wé le mi sĩa wa fěéé, ¹⁷ à yí khí ho floró yi. ¹⁸ Mi wé dé le Dónbeenĩ bārākà bïo búenbúen yi. Bũn lé bïo le Dónbeenĩ cà minén na lé lè dà-kéní là a Yeesu *Krista cón.

¹⁹ Mi yí hè le Dónbeenĩ Hácírí bè-wénii. ²⁰ Le Dónbeenĩ ñi-cúa na lé wee fěé á mi yí pí à wé làa kàakó-bïo. ²¹ Mi wé cincií mu bïo búenbúen vé, à lén bïo se mu yi à 6ua. ²² Mu bïo na yí se lè mí síiwà á mi khènnáa.

²³ Le le Dónbeenĩ na wee na ho héérà lé ðio wé à mi kerĩ lè lerén bïo binbirí. Le minén mi kùio, mi hácírí, lè mi mànákà, lè mi sánía à le pa bïo à fianí yí zo, à lònínáa wa Nùhũso Yeesu Krista búenlò. ²⁴ Le Dónbeenĩ na von mia wee wé bïo le dó mí ñii le mí ì wé. Lerén lé ðio á à wé mu á à tíí ñii.

²⁵ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mi wé fio na wen.

Le tèniti

²⁶ Mi tèní wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètíewa búenbúen yi lè le kònbií.

²⁷ I ðĩn o Nùhũso wán wee 6ón6ónínáa mia, le ho vūahũ na kà à mi kàrán le 6a kèrètíewa búenbúen ñí.

²⁸ Le wa Nùhũso Yeesu Krista sãamu à kerĩ làa mia.

Ho ɲun nɛi vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi

Vūahū túaró ɲuhū

Ho vūahū mu na kà yi, ó o Poole binia lá a Nuhūso buenló bɔo wee zéeni yahó. Lé bɔo ɓa nupua ɓúí hía wee bío wéréwéré le o ɓuara vó. A mu dó le zánii ɓa kèrètɛwa kuure yi. Ba wee bío le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole bia le sáni ò o Yeesu biní buen, ó o n̄-sūmúí ɓúí á à híní ì káani ɓa nupua, á ɓa à sánsá le Dónbeení. Ba ɓúí wee leéka le bɔo ó o Nuhūso buenló wáa sùaráa kà síi, á mí ì kɛɛní máa wé è sá dèɛ, á ɓa ninzáwa wé è d̄ini. O o Poole pá mu, ò o bia bɔo kà nɔn ɓa yi: «Yia yí wí ò o wé sá dèɛ, á ɓànsò ɓèn mún yí ko ò o wé dí.»

O túara ho nín-yání vūahū á p̄ina bɔo yɛn b̄n món ó o ɓèn túara hía kà.

¹ Mu lé warén, o Poole là a Silivɛn là a Timotee á wee túa ho vūahū na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi, minén na bɔo s̄a wàn Maá Dónbeení là a Nuhūso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeení là a Nuhūso Yeesu *Krista wé mí s̄amu làa mia, à na ho h́ɛrà mia.

O Nuhūso Yeesu bué f̄i le citii

³ Wàn záwa lè wàn h̄inni kèrètɛwa, wa ko wa wé dé le Dónbeení b̄arákà f̄ɛɛ mi bɔo yi. Mu térɛnna à wa wé mu, lé bɔo mi s̄adéró le Dónbeení yi wee va lè mí yahó làa sòobéɛ, á le waminí na mi n̄-kéní kéní wa làa mín á wee dé wán. ⁴ Lé b̄n nɔn wa wee khòonínaa waten ɓa kèrètɛwa kuio f̄ahū b̄o mí tà f̄ará d̄in sese bɔo yi, làa bɔo ɓa nupua ɲina mia á wee beé mi lò à mi pá tà dó mi s̄ia o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéeni le le Dónbeení citii f̄lò térɛnna. Lé b̄n ñ na ká mí ì koñ lè le Dónbeení bá-z̄amu, bɔo mí lò wee be bɔo yi. ⁶ B̄o térɛnna lé bɔo le Dónbeení á à wé. B̄ia wee beé mi lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeení kh̄ii na h̄a v̄urnà yi làa wɛn p̄ahū na ó o Nuhūso Yeesu kh̄ii yòó lé ho wáayi lè mí wáayi tonkarowà na p̄anká wi á buéé líí zéeni mítén. ⁸ O ò buen ho d̄shū na yèkèyèkè yi, á buéé beé b̄ia yí wi ɓa z̄n̄ le Dónbeení lò, á yí máa bè wa Nuhūso Yeesu b̄in-tente yi. ⁹ Lònbee na ɲii mia lé d̄io á à yí ɓa. Le Dónbeení á à ɲa ɓa à ɓa á khèn lerén lè mí d̄arló na cùkú wi yi. ¹⁰ N̄nzoñ na o ò lé á à buen yi, á bia bɔo s̄a a yi á à dé ho cùkú wo yi. B̄ia dó mí s̄ia o yi á à mi a, á à z̄amaka a bɔo yi. Minén mún ñ kɛní ɓa f̄ahū, lé b̄o mí tà le b̄ioní na wa buera nɔn mia b̄o.

¹¹ Lé b̄n nɔn wa wee f̄io f̄ɛɛ mi bɔo yi. Wa wee f̄io le Dónbeení yi le le wé à mi koñ lè ho veró na le von làa mia.

Wa wee fio le le Dónbeenĩ dàrló pànká yi, à mu tentemu na mi wee leéka wéró lè mi sɔadéró le Dónbeenĩ yi à le Dónbeenĩ tíi ɲii. ¹² Ká mu wó làa bũn, á wa Ƴúhũso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mi bĩo yi, á minén mún ñ yí ho cùkú o bĩo yi. Bũn lé wàn Dónbeenĩ là a Ƴúhũso Yeesu Krista sáamu.

2

Bio zéenia le Dónbeenĩ zúkúso dánti yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká mu lé bio ciran wa Ƴúhũso Yeesu *Krista buenlò lè wa fèminlò làa wo bio, á wa wee fio mia ² le mi yí dèeni lunka mi yilera à wé lè mi ɲúná mia bĩn, ka lè o Ƴúhũso buara mi ɲá sá. Mu dà à wé le mu fɛera nɔn mia lòn Dónbeenĩ ɲi-cúa, tàá mu bía nɔn mia, tàá mu zéenia le wa ka lè wa túara mu ho vūahũ yi nɔn mia. ³ Mi yí díá le núpue khà mia làa bio búí sǐ huúu, lé bio le wizonle mu máa dǎ ká 6a núpua á yí kǎa, á yí pǎ le Dónbeenĩ bio. A le Dónbeenĩ zúkúso*, yǎ ɲúhũ sú á yí zéenia mítén yí vó. ⁴ Bio 6a núpua wee buaaní búenbúen lòn doffina ó o ò firáa. O ò yòoní mítén bũn búenbúen wán. O khii hení mí sǐi á yòò zo le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi á zoó keení ká a bio le mínén lé le Dónbeenĩ. ⁵ Bio á ñ hǎa dǐn yí ló mi cǔn, á ñ bía mu làa mia, tàá mi yi sà mu yi le? ⁶ Mi wǎa zũ bio buan wo dǐnǎ bio ká wán. Lé bũn nɔn ó o máa zéeni mítén ká mu yínǎn ho pǎahũ na fèra bò díá dǔn. ⁷ Mu bè-sũmúí na bio sǎnkaa á dèeniá búakáa wee wé. Pǎahũ na á bio pá buan mu dǐnǎ á à khèn làa bũ, ⁸ bũn ká le Dónbeenĩ zúkúso mǎhǎ à zéeni mítén. O o Ƴúhũso Yeesu ɲii sǔnsámu pànká á à búe o. O ò yáa wo lè mí buenlò pànká. ⁹ Le Dónbeenĩ zúkúso mu khii buen là a *Satáni dàrló, á buée wé mu yéréké biowa lè mí sǐiwà á à khà lè 6a núpua. ¹⁰ Hǎ wén-kora lè mí sǐiwà o ò wé á à khà làa bía wee vǐiní mítén. Ba wee vǐiní mítén lé bio 6a pǎ ho tǔiá poni na dà 6a wee kǎní, á yí wa ho. ¹¹ Lé bũn nɔn á ho pànká na wee vǐiní á le Dónbeenĩ á à dé 6a yi, bèra a na à 6a dé mí sǐa bio yí bon yi. ¹² A bía búenbúen na yí máa dé mí sǐa ho tǔiá poni yi à 6a wee wéé mí sǐa mu bè-kora wéró yi, bán búenbúen ɲúná á à sí.

Le Dónbeenĩ hueekaa mia á kǎnǎ

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén na ó o Ƴúhũso wa, wa ko wa wé dé le Dónbeenĩ bǎrákǎ fɛɛɛ mi bio yi. Lé bio mu nín-yání, á le Dónbeenĩ hueekaa mia le mí ñ kǎní lè mí Hácírí pànká, dío wee wé à wa bio sǐ le yi, à séení bio mi dó mi sǐa ho tǔiá poni yi. ¹⁴ Lé bũn le Dónbeenĩ von mia bio yi le bǐntente na wa buera nɔn mia pànká yi. Le von mia bèra a na ò o Ƴúhũso Yeesu *Krista cùkú à mi níi keñ yi.

* 2:3 Dónbeenĩ zúkúso: O zúkúso mu lé o Satáni tonkaro. O pǎ le Dónbeenĩ bio. Orén mí bèere làndá na ó o bò yi mia. Le Dónbeenĩ dǎnkáa wi o wán fɛɛɛ.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bɛn nɔn à mi cén hení mi lò, à fàrá dín. Bío wa bía lè wa ɲiní nɔn mia làa bío wa túara hã vɔnna yi á kenía làa mia à mi bè yi sese. ¹⁶ Wa Nùhúso Yeesu Krista mí beere lè wàn Maá Dónbeení á wó á wa yú le sí-hebúee na ɲii mía lè le sídéro binbirí. ¹⁷ Le 6a wíoka dé mi sí-hebúee wán, à na ho pànká mia, hã mi ì wéráa mu bío búenbúen na se, mi bíoní lè mi wárá yi.

3

Mi wé flo na wen

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu véení á mi wé flo na wen bèra a na ò o Nùhúso bíoní wíoka wé dàń ben fè hã lua fùafùà à le yí ho cùkú hã lòn-vio yi làa bío á le bío wóráa minén cón bío síi. ² Mi mún flo à le Dónbeení kání wen 6a nǐ-kora lè 6a nǐ-súmáa níní yi, bío 6a búenbúen yínɔ́n nùpua na wee tà à dé mí sía le Dónbeení yi. ³ Eε ká a Nùhúso wón le mí ì wé bío na ò o wé mu. O ò sí mia á à pa mi bío ó o nǐ-súmúí máa yí mia. ⁴ O Nùhúso híina wa sía mi bío yi, o wee zéení mu na wen le bío wa henía nɔn mia á mi wee wé, á mún wee wé mu ká mi wà féε. ⁵ Le o Nùhúso séení mia mi yilera yi, à mi waré le Dónbeení, à mi mún dàń wé ɲí mi yiwa làa bío ó o *Krista ɲánáa mí yi bío síi.

Mi wé sá làa bío á warén wóráa mu

⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee hení mu ù na mia wa Nùhúso Yeesu *Krista yèni yi, le bĩa búenbúen na lé 6a paríwà mi tlahú á yí máa 6ua mítén héha lè ho kàránló na wa nɔn mia, á mi pa mítén bío yi. ⁷ Minén mi beere zū bío mi ì 6ua lè mítén á à wéráa lè wa bío. Warén kera làa mia á wa yí dú parí. ⁸ Wa yí día waten ó o búí yí díinía káamáa. Bùéé! Wa sá á lò bon làa sòobéε le wisoni lè ho tɛnàahú, bèra a na à wa bío yí wé sèró mi nǐ-kéní woon wán. ⁹ Ho pànká na wa yú bío yi, á wa lá dà à bío le mi wé séení wen. Eε ká wa lè wa máa bío mu. Wa wó mu ká síi á zéení làa mia le mi bè yi. ¹⁰ Pãahú na wa kera mi cón á bío kà lè bío wa henía nɔn mia: Yia yí wi ò o sá dèε, á 6ànso 6èn mún yí ko ò o wé dí. ¹¹ Wa wee bío làa mia ká síi lé bío wa wee ɲí le 6a búí wi mi tlahú lé 6a paríwà. Ba yí máa sá dèε. Ba bè-wénia búí mía ká yínɔ́n à dé mítén 6a nǐ-vio bíowa yi. ¹² Bán nùpua so á wa wee flo á à hení bío ká á à na yi o Nùhúso Yeesu Krista yèni yi, le 6a ko 6a wé sá à dàńnáa mítén 6ua.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán yí le mi bàrá tè mu bío na se wéró yi. ¹⁴ Hen ká a búí pã le mí máa bè bío wa bía ho vūahú na ká yi, à mi zūn 6ànso bío, à wé yí va dã a, á hã nǐyio ò dí o. ¹⁵ Eε ká mi màhã yí wé o lè mi zúkúso, ká mi wé zéení a lè mǐn za bío síi.

Hã dúbuua lè le tɛnti

16 Le o Nuhũso mĩten, yĩa l  ho h er  b nso,   w  na ho h er  mia h  p nna búenbúen yi f   . Le o Nuhũso kei l  mi búenbúen. 17 L  In n Poole l  i n n-bia   te le t enii na k  b o wee t a. I wee w  t a mu   v enin a i v nna. L  b n le i v nna t ar  s i. 18 Le o Nuhũso Yeesu Krista w  m  s amu l  mi búenbúen.

Ho nin-yání vūahū na ó o Poole túara nɔn o Timotee yi

Vūahū túaró nūhū

O Timotee ɓàn maá hía lé o *Κερεσι n̄i, ká ɓàn nu hía lé o zúifù h̄inzoró, á lé o kèrètɛ. O Poole là a Timotee zūna mín ká a Poole mu wà vaá bue le Dónbeen̄i b̄ion̄i ho Lisitere lóhó yi. Mu p̄ahū ká a Timotee lé o yàronza f̄ɛɛ. O hía dó mí s̄i le Dónbeen̄i yi làa sòob̄ɛɛ (Bè-wénia 16.1-3). A lá b̄un̄ j̄ii wán, ó o Timotee wáa bò a Poole yi á ɓa wee sá le Dónbeen̄i tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole v̄ɔnna na ó o túara nɔn o Timotee yi lé h̄a b̄io j̄un.

Ho nin-yání vūahū yi ó o b̄ia b̄iowa b̄io t̄in b̄io:

1. O j̄à ɓa kèrètɛwa zeñ wán le ɓa pa mít̄en b̄ia wee kàrán ɓa lè mu b̄io na yí bon b̄io yi.
2. O zéenia b̄io ɓa kèrètɛwa ko ɓa wé ɓuaan̄ináa le Dónbeen̄i. O mún zéenia b̄io á ɓa kèrètɛwa ɓúenb̄úen, lè ɓa kuio n̄i-k̄ia làa b̄ia wee séen̄i ɓa ko ɓa ɓua lè mít̄en.
3. Mu véen̄i ó o Poole zéenia b̄io ó o Timotee ko ò o ɓua lè ɓa kèrètɛwa à dàñ sáráa le Dónbeen̄i tonló sese.

Le t̄ɛn̄i

¹Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé b̄io le Dónbeen̄i na lé wa k̄an̄ilo là a Yeesu Krista mu le í sá ho tonló mu konloon. ²Timotee, lé ūn̄én á í wee túa ho vūahū na kà á à na yi, lé b̄io á wa s̄ladéró o Krista yi d̄an̄i yi á ū l̄é í za. Le wán Maá Dónbeen̄i là a Yeesu Krista na lé wa Nūh̄iso à wé mu bè-tentewà làa fo. Le ɓa na mí wamin̄i lè mí h̄ɛr̄a mia.

Yi háciri b̄ia wee v̄ini ɓa n̄upua lè mí kàránl̄o yi

³Làa b̄io á í b̄iaráa mu nɔn foñ, día à ū k̄ɛn̄i ho Ef̄ɛze yi. Ba n̄upua ɓúí wi ho lóhó mu yi á wee v̄in̄i ɓa n̄upua lè mí kàránl̄o. Cén h̄è ɓa le ɓa día mu. ⁴Mún b̄io na ɓa yi le ɓa yí na mít̄en h̄a w̄ahio bè-b̄ion̄i yi, làa b̄io á ɓàn ɓuaawa b̄io wóráa b̄io b̄ioró. B̄un̄ lé b̄io wee dé le w̄aan̄i na here ɓa p̄ahū, mu yí máa wé à ɓa na mít̄en b̄io le Dónbeen̄i le mí ì wé yi, á wa yí dà máa z̄ūn̄ b̄io le Dónbeen̄i le mí ì wé ká wa yí dó wa s̄ia le yi. ⁵B̄io nɔn á í le ū b̄ioráa mu na ɓa yi lé b̄io á ɓa ko ɓa wañ mí ninzàwa. Ká ɓa le mí wa mí ninzàwa á ɓa ko à ɓa s̄ia ce à wé le h̄a yile-tentewà, à dé mí s̄ia ɓúenb̄úen le Dónbeen̄i yi. ⁶H̄ón wén-tentewà so ɓúenb̄úen á ɓa ɓúí p̄á día à ɓa wee v̄in̄i mít̄en lè le w̄aan̄i-k̄an̄lè na n̄úh̄ú m̄ia. ⁷O *M̄oyiize l̄andá kàránl̄o lè ɓa n̄upua b̄io á ɓa wee hen̄i ká b̄io ɓa wee b̄io làa b̄io ɓa wee kàrán á ɓarén mí b̄ɛere yí z̄ū kúará. ⁸Mu bon, o

Moyiize làndá se, ká wa wee bè ho yi làa bïo á mu koráa. ⁹ Wa ko à wa zūn le ho yí bàrá nùpua na térénnà bïo yi. Bùéé! Bïa ho bàrá bïo yi lé bïa yí máa bè le Dónbeenĩ bionĩ yi, lè 6a nĩ-káania lè 6a nĩ-sūmáa, lè 6a bè-kora wérowà. Ho bàrá bïa yí máa kǎnbi le Dónbeenĩ, làa bïa wee 6ua míten lè le bïo jùhũ mía bïo yi, làa bïa wee 6úe mí maáwà tàá mí nuwà bïo yi. Nĩ-6úe lée nĩ-6úe á ho bàrá bïo yi. ¹⁰ Ho mún bàrá bïa wee wé ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síiwà, lè 6a báawa na wee da lè mí ninzàwa báawa, làa bïa wee yéé 6a nùpua bïo yi. Ho làndá mu bàrá 6a sabín-fúaalowa làa bïa wee dé mí jíní na ká 6a máa bè mu yi bïo yi. Ho bàrá bïa 6úen6úen na yí máa bè ho kàránlò na térénnà yi bïo yi. ¹¹ Hón kàránlò so héhaa lè le Dónbeenĩ cùkúso bín-tente. Le Dónbeenĩ na wee wé mu bè-tentewà lé dén kàràfáa le bín-tente mu miĩ.

O Poole wee dé o Krista bārākà

¹² I wee dé wa Nùhũso Yeesu *Krista bārākà lé bïo ó o non ho pánká miĩ á ĩ wee sáráa o tonlò. I wee dé o bārākà lé bïo ó o láa miĩ, á léra mi wó lè mí ton-sá. ¹³ Inén na fù wee yáa o yèni, á wee beé bïa tà a bïo lò, á mún wee là a, èè ká arén wón màhá zūna ĩ màkárí lé bïo á ĩ lá yí zū bïo á ĩ wee wé, á ĩ yí dó ĩ sli wo yi. ¹⁴ Wa Nùhũso Yeesu Krista wó mu sãamu lè mí síiwà làa mi. O wó á ĩ dó ĩ sli wo yi, á wa a, á mún wa 6a nùpua. ¹⁵ Bïo á ĩ wee bïo ká láayi wi á ko à 6a nùpua dé mí sïa mu yi: O Yeesu Krista 6uara ho ðimíná yi bèra a na à 6a bè-kora wérowà kání. A inén lé yïa lé o bè-kora wéro po bïa ká. ¹⁶ Ká a Yeesu màhá zūna ĩ màkárí, inén na bè-kora wi po bïa ká, á jà mí yi ĩ bïo yi. O wó mu á zéenia lè 6a nùpua na khiĩ tà a bïo á à yíràa le mukání binbirĩ na máa vé. ¹⁷ Le 6a nùpua 6úen6úen dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi à wé kǎnbi le, lerén na á nùpue yí dà máa mi, á wi féèè, á wee dí le béèni féèè. Lerén mí dòn lé le Dónbeenĩ. *Amiina!

O Poole wee hení a Timotee sïi

¹⁸ I za Timotee, bïo ká lé bïo á ĩ hení ì na foñ, à héha lè há bioní na le Dónbeenĩ jì-cúa féerowà yáania bïa ũ dání yi, bèra a na ũ sli wé here le bín-tente tonlò na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ũ sli, à sá ho lè le yi na se. Ba nĩ-dòndáa 6úi pã bún á 6a 6èn yí bínía yí dó mí sïa le Dónbeenĩ yi. ²⁰ Bán nùpua so ó o Himenèè là a Alekisandere wi t̄ahũ. A ĩ dia 6a á 6a bïo sã a Satáni yi, bèra a na à 6a yí bíní yí là le Dónbeenĩ.

2

Bïo á wa ko à wa wé fio bïo yi

¹ Bïo á à wé here mia á à dí bïo ká 6úen6úen yahó lé bïo ká: Mí wé fio le Dónbeenĩ yi lè mí sòobéè, á 6ón6óní le, á dé le bārākà 6a nùpua 6úen6úen bïo yi. ² Mí wé fio na 6a bá-zàwa

lâa bîa á ho pánká wi níi yi búenbúen yi, lé bûn ñ na ká wa à keñ ho héerà yi, á à wé waten, á mún wé è wé hã wára na se. ³ Ho fio à na 6a nùpua yi léé bîo na se, á mu mún sí le Dónbeení na káníá wén yi. ⁴ Le wi à 6a nùpua búenbúen kání à zûn ho tûiá poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeení léé dà-kéní. A yîa wi 6a nùpua lâa de pãahû léé ní-kéní. Wón lé o Yeesu *Krista na 6ueé wó a nùpue. ⁶ O 6uara 6ueé ñon mítén á káníanáa 6a nùpua. O wó mu á zééníanáa le le Dónbeení wi le kání 6a nùpua búenbúen ho pãahû na mu ko yi. ⁷ Lé bûn bîo yi á le Dónbeení wórâa mi lè mí bín-buero, á tonkaa mi le í kàrán bîa yínón 6a *zúifùwa, à 6a dé mí sía le yi. Bîo á í mà kà léé tûiá poni, sabéré mía mu yi.

Bîo 6a hãawa ko 6a wé 6ua lè mítén

⁸ Awa, á bûn lé bîo ñon á í wi à hã lùà búenbúen yi à 6a nùpua hóoní mí níní dá ho wáayi à florâa. Ba yí le mí sía cî mín yi, 6a mún yí zá lâa mín à wérâa mu. ⁹ I mún wi à 6a hãawa sía zíló à héha lâa bîo mu korâa 6a nùpua búenbúen cón. Ba ko 6a wé dé le kônbií mí sía zíló yi, à wé 6ua mítén sese. Le 6a jún-vání wíokaró yí wé bîo na à na ká 6a nùpua wé è loñ 6a yi. Hã donkhue-sía na wó lè ho sánú tàá bè-vio 6úí na yàwá here à 6a wé yí zî. Ba yàá pá yí ko 6a wé zî hã sía na yàwá here dàkhíina. ¹⁰ Eε ká 6a wé sòobá mítén à wérâa hã wára na se. Bûn lé bîo 6a hãawa na le mí wee kônbi le Dónbeení ko 6a wé 6ua lè mítén. ¹¹ Ho kàránló pãahû á 6a hãawa ko 6a wé tété à bé zo à jínáa yîa wee na ho kàránló cón. ¹² I yí tà le 6a hãawa wé kàrán 6a báawa, tàá à 6a yí pánká 6a wán. Ba ko 6a wé keení sîuní. ¹³ Mu bon, o Adâma lé yîa le Dónbeení má ho yahó á màhá bò yi mánáa o Eεve. ¹⁴ A mu mún yínón o Adâma lé yîa ó o *Satâni sîna, o hãa lé yîa ó o sîna, á lé wón lé yîa yí bò le Dónbeení bè-bíonii yi. ¹⁵ Hàrí bîo mu wó kà á 6a hãawa á à kání 6a hãmu bîo yi, ká 6a dó mí sía le Dónbeení yi, á le waminí wi 6a yi, á wee 6ua mítén sese lâa bîo le Dónbeení le mu korâa.

3

Ba kèrètíewa kuure ya-diwa

¹ Bîo á í mí ì na mia á láayi wi: Nùpue na wi ò o wé o ya-dí 6a kèrètíewa kuure yi, wón wi ò o sá tonló na se. ² O ya-dí ko ò o zûn mítén 6uaró à wékheró bîo yí mí léé yi. O ko ò o wé hãa yà-kéní 6ânso. O wára ko à hã wé se, à wé o nùpue na bîo búenbúen ó o wee wé kãna, á 6a nùpua wee kônbi. O mún ko ò o zûn 6a ní-hání 6uaró, à zûn 6a nùpua kàránló. ³ O yí ko ò o wé ja-ju, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, 6ueé. O síi ko le wé se, à wé o nùpue na yí wa bíoní. O yí ko ò o sòobá dé mí síi le wáí yi. ⁴ O ko ò o dàñ mí zii nùpua 6ua, ò o zàwa wé jí

a cǎn, à wé kǎnbi o. ⁵ Ká a nùpue hía yí dà mí kùrú zǐi nùpua máa ɓua, ó o ò wé kaka à dàñ ò ɓuaráa ɓa kèrètɛwa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na sǐidéro o *Krista yi ðin yí míana, bèra a na o hía yí yòní mítén mu ɓio yi, à le Dónbeenǐ sǐiní a ɓúhú làa ɓio le sǐiníanáa o Satāni ɓúhú ɓio sǐi. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee ɓua mítén sese à ɓia yínɔñ ɓa kèrètɛwa wé kǎnbi o o wén-tentewà ɓio yi, bèra a na à bè-kohó ɓio yí mǐ lɛé wo yi, ò o Satāni hía yí yí o vǐ.

Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá ɓio

⁸ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá ko à ɓa wé ɓa nùpua na wee ɓua mítén sese, à yí wé ɓini ɓun ɓànsowà. Ba yí ko ɓa wé ɓu ho *divén dà mí ní wán, à sòobá dé mí sǐi le wári càrò yi. ⁹ Le Dónbeenǐ tǔiá ɓoni ɓionǐ na le zéenia há sǐadéro le yi dǎní yi á ɓa ko ɓa wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰ Hen ká mi le mǐ ò lén nùpua á à wé lè ɓa kèrètɛwa kuure ton-sáwá à mi loñ ɓa ká fianǐ mía ɓa yi, ká ɓa dà à sá ho tonló mu, à mi wǎa ɓua bán. ¹¹ Ba hǎnání ko à ɓa ɓua mítén sese, à yí wañ há ni-ɓua. Ba ko ɓa wé ɓa nùpua na ɓio ɓúenɓúen ɓa wee wé kǎɓa, à láayi keñ mu ɓio ɓúenɓúen yi. ¹² Ba kèrètɛwa kuure ton-sá ko à ɓan háa wé yà-kéní, o ko ò o dàñ mí zàwa lè mín zǐi nùpua ɓua. ¹³ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá na tonló se bán á ɓa nùpua wee kǎnbi, á ɓa ɓonǐ á à sén á à ɓioráa o Yeesu na ɓa dó mí sǐa yi ɓio.

Mu ɓio zǔnló na wa wee yí o Krista yi cǎn

¹⁴ I wee leéka à ò ɓuen ù cǎn hen làa cǐnú. Eε ká i wee túa ɓio ká ¹⁵ bèra a na ká i míana ɓuararáa à ù pá zǔn ɓio á ù ɓuaráa ũten ɓa kèrètɛwa kuure yi. Dén kuure so lé ɓa kèrètɛwa zǐ-ɓúhú na ɓio sǎ le Dónbeenǐ yi. Le kuure mu lé ðio sǎ ho tǔiá ɓoni ðnía làa ɓio á há ɓòròɓòròwa wé sǐnǎa le zǐi ðní ɓio sǐi, lé lerén á ho tǔiá ɓoni mu ðin wán. ¹⁶ Le Dónbeenǐ bè-sànkani na le zéenia làa wɛn wa sǐadéro o Yeesu yi dǎní yi ɓèntǐn lée bè-beenǐ.

O Krista

ɓueé wó a nùpue,

á le Dónbeenǐ Hácírí vèenia wo zéeníanáa le o ɓio bon.*
O o zéenia mítén lè le Dónbeenǐ tonkarowà na ho wáayi.

O ɓio buera nɔn há sǐiwà ɓúenɓúen yi.

Ho ðimíjǎ yi á ɓa nùpua dó mí sǐa wo yi.

Le Dónbeenǐ yònía wo á dó ho cùkú yi.

4

Le Dónbeenǐ bè-wénia ɓúenɓúen se

* 3:16 Mǐ loñ Oroomusa vǔahú 1.4

¹ Le Dónbeenĩ Hácírí bía mu wéréwéré le hen ká ho ðímíjǎ véro khíi dǎn á 6a nùpua búu wǎa à khí á máa dé mí sǎa le Dónbeenĩ yi. Ba à yèrémá khíi bè mu bǐowa na wee khà 6a nùpua vǐnǐ yi, lè 6a cǐnǎwa kǎránló yi. ² Bán nùpua so wee ti bǐo wi 6a yiwa yi ká 6a fǔaa hǎ sabíonǐ à vǐnǐnǎa 6a nùpua. Ba bè-leékana yi, á 6a yǐ zǔ bǐo se làa bǐo yǐ se máa hueeka mín yi. ³ Ba wee bío le mu yaamu yǐ se, á wee hè mu. Ba mún wee hè 6a nùpua lè mu bè-dǐnia búu díró ká le Dónbeenĩ nǎn léra mu ho díró bío yi, bèra a na à bǐa dó mí sǎa o *Krista yi, na zǔ ho tǔiá poni wé dé le Dónbeenĩ bǎrákà díráa mu. ⁴ Bío le Dónbeenĩ léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi à dé le bǎrákà mu bío yi. ⁵ Mu bon, le Dónbeenĩ bíonǐ lè ho floró lé bún wee wé à mu bío búenbúen ce le Dónbeenĩ yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶ Bún bǐowa so na ká búenbúen á ù kǎrán lè 6a kèrètǐewa, bún ká fo màhá wǎa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeenĩ bíonǐ wee kǎrán fǐfǐ ù sídéró le yi bío yi, làa bío fo bòráa bío 6a kǎránna làa fo yi bío yi. ⁷ Há wǎhio na yǐ máa zéení mu bè-tente là a nùpue, hǎa yǐ héhaa lè wa sídéró le Dónbeenĩ yi á ù pǐ bío. Bío fo ko à ù wé lé ho kení ũten làa bío á fo ò bèráa le Dónbeenĩ yi sese. ⁸ Bío fo ò kení lè ù sǎnǎa lée bío na dà fo wé è séení. È ká ho sòobá ũten à wé bè le Dónbeenĩ yi sese bún cǔnú wi bío búenbúen yi, lé bío á yǐa bò le Dónbeenĩ yi wón le dó mí jǐi le mí ì na le mukǎnǐ binbirǐ yi hǎ laa na ká wán, lè ho yǐró na lua yi. ⁹ Le bíonǐ na ká lée bíonǐ na láayi wi á 6a nùpua ko 6a tà yi. ¹⁰ Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bío wa dó wa sǎa wee lònǐ bío le Dónbeenĩ na wi fǐfǐ le mí ì wé. Le lé 6a nùpua búenbúen kǎnǐlo, sǎnkú bǐa dó mí sǎa le yi. ¹¹ Bún lé bío á fo ko à ù bè hení à wé kǎrán lè 6a nùpua.

Bǐo á fo ko ù bua lè ũten

¹² Yǐ día le 6a zǔań foń lé bío á fo lé o háyónza. È ká ù màhá bua ũten sese à bǐa dó mí sǎa le Dónbeenĩ yi mi à bè yi: ũ bíonǐ yi, ù wǎrá yi, bío á fo wa lè 6a nùpua yi, ù sídéró yi lè ù sǐi na wee ce yi. ¹³ Wé sòobá ũten à kǎrán le Dónbeenĩ bíonǐ vǔahǔ à na 6a kèrètǐewa yi. Wé hení 6a sǎa à kǎrán 6a à paráa í buenló. ¹⁴ Le Dónbeenĩ Hácírí hǎmu na fo yú á ù yǐ wé làa bío na jǔhǔ mía. Fo yú mu á héhaa làa bío le Dónbeenĩ jǐ-cúa fǐerowà bǐa pǎahǔ na á 6a kèrètǐewa kuure ya-díwá bò mí níní ù wán. ¹⁵ Bío á ì zéeníà làa fo búenbúen á ù wé sòobá ũten à wé wé. Na ũten búenbúen ho tonló mu yi à 6a nùpua mǐ bío á fo wee varáa lè ù yahó. ¹⁶ Pa ũten bío fo wee guaráa ũten làa bío fo wee kǎrán lè 6a nùpua dǎnǐ yi. Fǎrá ðǐn à bè le Dónbeenĩ yi mu búenbúen yi. Ká fo dàńna wee wé làa bún bío, á ũnén ù bèere á à kǎnǐ ũten á mún ñ kǎnǐ bǐa wee jí ù bíonǐ.

5

¹ Wé yí là hεεrè làa nǐ-kínle. Fo wé le fo o zéení a, à ù wé mu lè le kònbi, à kεí lè o lé mǐn maá. Ba yàrówá á ù wé zéení lè mǐn zàwa bǐo sǐi. ² Ba há-kíá ù zǔrǐ ǒuáró à kεí lè ǒa lé mǐn nuwá. Ba há-yàrówá á ù wé zéení lè mǐn hínni bǐo sǐi, ká ù màhá wé mu lè há yilera na se.

Ba maháwa na wi ǒa kèrètíewa kuure yi bǐo

³ Wé pa ǒa maháwa bǐo, sǒnkú bǐa nǔpua na wee loí ǒa yi mǐa. ⁴ Ká maháa zàwa tàá o mǒnmáníá wi á ǒa ko ǒa zǔrǐ le ǒarén lé bǐa ko à ǒa wé loí mǐn zǐ-jǔhǔ bǐo. Ká ǒa wee wé ká se ǒa wee wǐ bǐo á ǒàn nùwá lè ǒàn ǒuaawa wó nǒn ǒa yi kǐíina. Bǔn lé bǐo sǐ le Dónbeenǐ yi. ⁵ Ká a maháa na nǔpue na à loí wo yi mǐa, ó o kará mí dòn, wón bǐo ǒúenǒúen ó o dó le Dónbeenǐ níi yi. O wee fio le Dónbeenǐ yi à ǒónǒóní le le wisoni lè ho tǐnàahǔ à máa kǐí. ⁶ Ká maháa na ǒèn wee wé bǐo sǐ a yi, wón ka lè o húrun hárí ká a yǐo wi lua. ⁷ Bǔn lé bǐo á ù hení na ǒa yi, bèra à na à wékheró bǐo yí mǐ léé ǒa yi. ⁸ Ká a nǔpue yí máa loí bǐa làa wo te mǐn yi, sǒnkú bǐa bǐo sǎ a yi binbirǐ, se bǐo ó o le mí dó mí sǐi o *Křta yi ó o bǐnía mǒn. O yáá sǔnsǔmána po yǐa yí dó mí sǐi wo yi.

⁹ O háa na lúlúio yú ho ǒúará-tǐn lé yǐa ko ò o mǐ dé ǒa maháawa tǐahǔ, o ko ò o wé o háa na yan le cúekúee. ¹⁰ O ko ò o wé háa na ǒa nǔpua wee kònbi o wén-tentewá na ká bǐo yi: O ǒuan mí zàwa sese, o tà á ǒa nǐ-hání làara a wán, o seera bǐa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi zení,* o séeníá bǐa yú le lònbee lè mí sǐíwá, há wén-tentewá lè mí sǐíwá cèrèè ó o wó.

¹¹ Ká ǒa mahá-fia bán ù lén níi. Lé bǐo á pǎahǔ na ká mu yaamu bǐo wi ǒa yi, à ǒa sǐa bǐo wéró wé à ǒa bǐnía a Křta mǒn. ¹² Ká ǒa wó ká, se ǒa júná sú lé bǐo á bǐo ǒa dó mí jǐnǐ le mí máa ya á ǒa yára.

¹³ Hen ká fo mà ǒa dó ǒa maháawa jǐi á ǒa wé è hée è vará ǒa nǔpua jǐnǐ ká ǒa máa sá dèè. Mu yáá máa kǎna bǔn yi mí dòn, ǒa lé ǒa dàn bíorowá, á wee kúee mí jǐnǐ há tǔíawá na bǐo yí ciran ǒa yi. ¹⁴ Lé bǔn ǒúenǒúen bǐo yí á ĩ wi à ǒa mahá-fia à yaka à te mí zàwa wé loí yi mí zǐnǐ yi, bèra a na à wa zúkúsa yí yí bǐn-kora mǐ léé wen. ¹⁵ I wee bío bǔn lé bǐo á ǒa ǒúí yáá dèeníá yèrémáa bò a *Satáni yi. ¹⁶ Ká háa ǒúí na lé o kèrètíe ǒàn temínlowá ǒúí léé maháawa, ó orén lé yǐa ko ò o wé séení ǒa, bèra a na à bán bǐo wáa yí wé sèró ǒa kèrètíewa kuure wán. Bǔn ká ǒa maháawa na séenílowá mǐa á ǒa kèrètíewa kuure á à dàń wé è séení.

¹⁷ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá na wee sá mí tonló sese á ko lè le kònbi lè le séení, sǒnkú bǐa wee dé mí sòobéè le Dónbeenǐ

* 5:10 Há zení seeró: Mu kúará le o tà liinía mítén á sá nǒn bǐa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi.

bíoní bueró yí à wé kàrán 6a nùpua làa de. ¹⁸ Le Dónbeení bíoní vūahú á bǐo kà túara yí: «Hen ká a nàa wee và ho dínló yí à ũ yí ca a jii.»† Mu pá bínia túara: «O ton-sá ko lè mí sàání.»‡
¹⁹ Hen ká 6a kèrètíewa kuure ya-dí búí ó o búí le o wó khon bǐo búí bǐo yí à ũ le 6ànso seéràsa nùwá jún tàá nùwá tǐn kerí, ká bún mía à ũ yí tà mu. ²⁰ Yia wé wó khon à ũ ve o à bíoráa 6a nùpua yǐo yí. Ká fo wee wé làa bún á mu ù zǎní bǐa ká á 6a máa dé mítén hǎn wárá so yí.

²¹ Bǐo ká lé bǐo á ĩ wee hení ì na fon le Dónbeení là a Yeesu Krista lè 6a tonkarowà na ho wáayi yahó: Sòobá ütén à bè mu yí, à wé yí hueeka 6a nùpua mín yí. ²² Wé yí zà ũ sǐi wán à bè ũ níní nùpue wán déràa wo ho tonló yí 6a kèrètíewa kuure yí ká fo yí zū bǐo ó o karáa sese. Yí léé o búí bè-kora yí làa wo, le ũnén ũ bεere à wé o nùpue na wee ce le Dónbeení yahó.

²³ Wé yí jnu jnumu mí dòn, ká ũ wé jnu ho *dívén cǐnú ũ pǐohó na wee và túntún bǐo yí.

²⁴ Ba nùpua búí bè-kora na 6a wee wé wee mi denkhεen hǎrǐ ká 6a yáá dǐn yí cǐtío 6a. Ká 6a búí bán 6èn bǐo wee zǔrǐ làa món. ²⁵ Lé làa bún sǐi á hǎ wén-tentewà wee mináa wéréwéré mu khoomu yí. Hǎ yí máa sǎ yí hǎrǐ ká hǎ bǐo yí zǔna fúa.

6

¹ Bǐa lé 6a wobáaní búenbúen ko 6a wé kǎnbi mí júnása, bèra a na à 6a nùpua yí yáa le Dónbeení yèni, à mún yí bǐo yí khe ho kàránló na wa wee na dǎní yí. ² Ká bǐa júnása dó mí sǐa o *Krista yí à 6a yí leéka le bǐo 6a lé 6àn zǎwa 6a sǐadéro bǐo yí á 6a máa wé è kǎnbi 6a. Ba yáá ko 6a wíoka wé sǎ na 6a yí lè mí sòobéε, lé bǐo á 6a júnása mu na 6a wee sǎ na yí á dó mí sǐa le Dónbeení yí á 6a wa 6a.

Bún bǐowa so á ũ kàrán lè 6a nùpua à hení 6a sǐa mu wéro yí.

Ho kàránló na bǐo yí bon lè le wǎri wǎrló bǐo

³ Ká a búí wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bún, á yí tà wa Núhúso Yeesu *Krista bíoní binbirí yí, á mún yí tà bǐo wa wee kàrán lè 6a nùpua waten buaró dǎní yí, ⁴ se wón 6ànso wee yòoní miten, o yí zū hǎrǐ dèε. Bǐo ò wa lée zǐa làa wǎanii kánló. Bún wee búen lè le yandee lè hǎ zǐa lè hǎ lǎntàa, lè hǎ yile-kora. ⁵ Ba nùpua wé kán mín fεεε lé bǐo 6a yilera yí se, làa bǐo 6a yí zū ho tǔiá poni. Ba wee leéka le ká mí tà bò bǐo sǐ le Dónbeení yí á mí ì yí le wǎrǐ. ⁶ Mu bon, le sǐidéro le Dónbeení yí cǔnú wi làa sòobéε ká bǐo fo yú á ũ sǐi wan bǐo yí. ⁷ Wa wee te ká wa dèε búí mía, ká wa khii wee hí á wa mún máa 6ua dèε búí máa lénnáa. ⁸ Lé bún ká wa yú bǐo wa à dí, á yú hǎ sǐ-zǐnia se

† 5:18 Mi loí Lándá zéenílo vūahú (Deutéronome) 25.4 ‡ 5:18 Mi loí Luki vūahú 10.7

bɔ́n á à yí wɛn. ⁹ Ká bɔ́a wi à ɓa wé ho nàfòró ɓànsowà konloon bán wee dé míten mu bè-kora wéró yi, à kɛ́n lòn nùpua na á dádá v̄n. Ba wa mu b̄io na n̄úh̄ú m̄ía, na wee ɓóoní a nùpue yi, à yáa wo ɓúenɓúenɓúen. ¹⁰ Mu bon, le wárí warló á wee ɓuen lè mu b̄io na yí se lè mí síiwà. Ba nùpua ɓúí khèra lè le Dónbeen̄i, lé b̄io ɓa sòobáa dó mí sía le wárí càró yi dà, á ɓa lò ɓèn wee be mu tá làa sòobéε.

Le zéenti na ó o Poole n̄n o Timotee yi

¹¹ Ká ūnén na dó ū síi le Dónbeen̄i yi, khèn làa b̄un biowa so ɓúenɓúen. Wíoka sòobá ūten à wé wé b̄io téréna le Dónbeen̄i yahó. Bua ūten làa b̄io mu sínáa le Dónbeen̄i yi. Wé dé ū síi le yi f̄éεε, à warí ɓa nùpua, à wé h̄i ū síi à mún wé wayi. ¹² Wíoka dé sòobéε ū síidéro o *Krista yi làa b̄io ó o dásí wee dérāa mí sòobéε à firāa h̄a fio b̄io síi, à ū yí le mukān̄i na máa vé. Lé b̄un b̄io yi á le vonnáa fo, á fo b̄ia ū síidéro le Dónbeen̄i yi b̄io wéréwéré ɓa s̄érāsa c̄èrèε yahó. ¹³ I wee hení b̄io kà á à na foñ le Dónbeen̄i yahó, lerén na wee na le mukān̄i mu b̄io ɓúenɓúen yi, i mún wee hení mu ù na foñ o Krista yahó, wón na mà ho t̄iá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴ Wé bè b̄io á i b̄ia n̄n foñ yi sese, wé mu le mu j̄ii sí bèra a na à nùpue yí dàr̄i m̄i wékheró b̄io léé foñ f̄úaa wa N̄úh̄úso Yeesu Krista kh̄ii b̄in̄ia ɓuara. ¹⁵ O kh̄ii ɓuen ho p̄ah̄ú na le Dónbeen̄i le mu ko yi: Lerén Dónbeen̄i na mu bè-tentewà lè mí síiwà wee lé c̄n, na dà mu b̄io ɓúenɓúen, á lé le Dónbeen̄i mí dòn. Le lé ɓa bá-zāwa ɓúenɓúen b̄éε, á lé ɓa n̄únāsa ɓúenɓúen N̄úh̄úso.

¹⁶ Lerén mí dòn lé d̄io wi f̄éεε.

Mu khoomu na le wi yi ɓàn síi á nùpue yí dà máa s̄uara yi.

Nùpue d̄in̄ yí m̄n le, ó o ɓúí mún yí dà máa mi le.

Le ho c̄ukú lè ho p̄anká à b̄io sí le yi f̄éεε. Amiina!

Ho nàfòró ɓànsowà zéenti

¹⁷ Hení mu na ho nàfòró ɓànsowà yi le ɓa wé yí yòoní míten, le ɓa yí dé mí sía ho nàfòró na yí máa m̄ía yi, à leéka le ho dà à k̄n̄i ɓa mu b̄io ɓúenɓúen yi, ká ɓa dé mí sía le Dónbeen̄i yi, dén na wee na mu b̄io ɓúenɓúen wɛn à wa sía wa b̄io yi. ¹⁸ B̄io na ɓa yi le ɓa wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu c̄èrèε. Le ɓa wé hén mí n̄in̄i à séen̄i ɓa nùpua. ¹⁹ Ká ɓa wee wé kà síi, se léé nàfòró binbir̄i á ɓa wee bàrá sese ká lè míten à kh̄ii yírāa le mukān̄i binbir̄i.

Le m̄ondén zéenti

²⁰ Timotee, b̄io le Dónbeen̄i kàrafāa foñ á ū wíoka pa b̄io sese. H̄a b̄in-conconwà làa h̄a b̄io ɓúí yí c̄éera le Dónbeen̄i yi à ū yí tà b̄io. Mu b̄io na ɓa wee ve làa b̄io z̄ur̄ló ká mu n̄n̄n̄ yí bon ɓàn kàránló á ū mún yí tà b̄io. ²¹ B̄un b̄io z̄ur̄ló so á ɓa

6úí dó mí sĩa yi lé bũn te bïo á 6a biníanáa le Dónbeenĩ món.
Le le Dónbeenĩ wé mí sãamu làa mia.

Ho nun ní vūahū na ó o Poole túara n̄n o Timotee yi

Vūahū túaró nūhū

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à nùpue na à séení a mún mía (4.16).

Bio ó o Poole mu wee leéka le mí húmú wà ɓueé sùará, ó o bánbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobéε. O Poole wee dé le Dónbeení bārákà o Timotee mu bio yi. O wee hení na a yi le o fàrá d̄n mí síidéró o *Krista yi wán, à bánbá wé sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló, hàrì ká ɓa nùpua wee beé o lò ho tonló mu sáró bio yi (1.1–2.13).

O Poole pá b̄nía bía n̄n wo yi le o hē ɓa nùpua na wa hā bín-conconwà bíoró. Lé bio á mu yí máa na à le Dónbeení tonló va làa yahó, ò o bía n̄n o Timotee yi le o wé làa b̄io mínén wee wéráa, à lá ho tūiá poni, lè le waminí, lè ho ten liiníló d̄nì. O mún bía n̄n wo yi le o yí n̄nsá ho kàránló tente na ó o yú b̄io yi (2.14–4.5).

Ho vūahū véení ó o zéení bio ó orén mí ɓεεε lò bonnáa, làa bio le Dónbeení séeníánaa wo o lónbee yi (4.6-18).

Le t̄en̄nì

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení lè mí s̄ii bio á wó á ï lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahū na kà. Le tonkaa mi le ï bue le mukānì binbirì na máa vé b̄io, d̄io le Dónbeení dó mí j̄ii le mí ï na w̄en wa páaníló là a Yeesu Krista b̄io yi. ² I wee túa ho á à na ūnén Timotee na lé ï za na ï wa làa sòobéε yi. Le o Maá Dónbeení lè wa Nūhūso Yeesu Krista wé mu s̄amu làa fo, à zūn ū màkárì, à na ho h̄éerà foñ.

O Poole wee henì a Timotee s̄ii

³ I wee dé le Dónbeení bārákà, dén na á ï wee sá na yi le le yi na wee ce làa b̄io á wàn maáwà fù wee sá nanáa le yi b̄io s̄ii. Le wisoni lè ho t̄nàahū ká ï wee fio, à ï mún wé fio na foñ. ⁴ Hen ká ï wee leéka le w̄εε na fo wá b̄io p̄ahū na á ï wà día fo yi, à ï s̄ii vá làa sòobéε à ï b̄inì mi ū wán à z̄amaka mu bio yi. ⁵ I mún wee leéka b̄io á fo dóráa ū s̄ii lè ū sòobéε o Yeesu *Krista yi b̄io. Dén síidéró so na k̄era m̄in ɓúaa Loyiisi lè m̄in nu Eniisi yi, á ï láa le lé dén ɓàn s̄ii mún wi ūnén yi. ⁶ Lé b̄un n̄n á mu b̄io wéró p̄anká na le Dónbeení n̄n foñ p̄ahū na á ï bò ï n̄nì ū wán yi, á ū wíoka dé sòobéε yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeení Hácírì na le n̄n w̄en yín̄n z̄an̄nì Hácírì, ká le màh̄á wee na ho p̄anká w̄en, á wee wé à wa warì ɓa nùpua, à mún d̄an̄ waten ɓua yi.

⁸ Awa, á ù yí n̄yí o Nùhũso b̄io bíoró yi, à ù mún yí n̄yí b̄io á ìnén wi ho kàsó yi b̄io yi. Ká ù tà à wa páaní le lònbee yi le Dónbeen̄i b̄in-tente b̄io yi, à wé mu lè ho pánká na le Dónbeen̄i n̄on fon̄. ⁹ Le Dónbeen̄i mu lé d̄io k̄anía w̄en á hueekaa w̄en à wa b̄io sí le yi. Mu yín̄n̄i wa w̄en-tentewà b̄io yi á le wóráa mu. Mu lé lerén lè mí s̄amu k̄anía w̄en làa b̄io le lon le mí ì wéráa mu. B̄un le fèra wíokaa wa b̄io yi o Yeesu Krista pánká yi ká ho d̄im̄j̄ná d̄in̄ yí léra. ¹⁰ B̄io ká wán á mu s̄amu mu b̄io w̄aa wee mi wéréwéré, lé b̄io á wa k̄anílo Yeesu Krista ɓuara ɓueé fá mu h̄umú f̄uhú. O zéen̄i le ká wa tà le Dónbeen̄i b̄in-tente b̄io, á wa à yí le muk̄an̄i binbir̄i na máa vé.

¹¹ Inén le Dónbeen̄i léra á wó lè mí tonkaro, á le ì bue mí b̄in-tente na ɓa n̄upua yi à mún k̄arán ɓa làa de. ¹² Lé b̄un b̄io yi á ì wiráa le lònbee na kà yi, á mu n̄yio mún yí dú mi, lé b̄io á ì z̄u ȳia á ì dó ì s̄i yi, á ì láa mu yi le le dà à pa le b̄in-tente na le k̄aráfáa mi b̄io. Mu bon, le è pa le b̄io fúaa le wizonle na ó o kh̄ii b̄in̄i ì ɓuen yi.

¹³ Ho t̄iáa poni b̄ion̄i na á fo j̄á ì c̄n̄ á ù ɓua, à bè le yi. Wé mu lè le sídéró o Yeesu Krista yi à wañ ɓa n̄upua ù páanílo làa wo b̄io yi. ¹⁴ Mu bè-tentewà na le Dónbeen̄i k̄aráfáa fon̄ mí Hácírí na wi làa w̄en pánká yi, á ù pa b̄io.

¹⁵ Fo z̄u le ho Azii k̄sh̄u n̄upua na dó mí sía le Dónbeen̄i yi c̄èèè p̄á mi día. O Fizele là a H̄em̄ozeene mún wi ɓa f̄ahú. ¹⁶ Le o Nùhũso wé mí s̄amu là a On̄ezifoore z̄i-j̄uhú n̄upua, lé b̄io ó o wee h̄í ì síi túntún. B̄io á ì wi ho kàsó yi ó o yí máa n̄yí b̄io yi ɓa n̄upua yahó. ¹⁷ P̄ahú na ó o ɓuara ho Oroomu yi hen ó o bánbáa ò o c̄ankaa mi fúaa b̄io ó o yú mi. ¹⁸ Le o Nùhũso z̄ur̄i o mak̄arí n̄onzoñ na ó o kh̄ii ɓueé cítí ɓa n̄upua yi. Fo z̄u le p̄ahú na á ì h̄ia wi ho Efeze lóhó yi ó o séen̄i mi làa sòob̄e.

2

O ton-sá ko lè mí sàán̄i

¹ Ká ùnén na lé ì za, wé yí ù pánká mu s̄amu na ó o Yeesu *Krista wó làa fo yi. ² B̄io á ì k̄aráanna lè ɓa n̄upua ɓa seéràsa c̄èèè yahó na fo j̄á ì c̄n̄, ù b̄in̄i k̄arán lè ɓa n̄upua na láayi wi, b̄ia dà à b̄in̄i ì k̄arán mu lè ɓa ɓúí. ³ Le lònbee na wee yí o Yeesu Krista ton-sáwá á ù tà yi làa b̄io ó o dásí tente wee táráa le lònbee yi b̄io síi. ⁴ O dásí na wi ò o b̄io wé sí mí j̄uhúso yi wón yí máa wé día mít̄en à bè-vio ɓúí b̄umaka. ⁵ O n̄upue na wi há penkaa lùwíi yi á mún yí dà máa yí b̄io ko làa wo ká a yí bò ɓa lùwílowà làndá yi. ⁶ O v̄aro na wee tà beé mí lò ho v̄aró yi lé ȳia ko ò o wé o yahón n̄upue na á à yí mí lònbee c̄nú. ⁷ Wé v̄a ù yi b̄io á ì wee bío na fon̄ wán, ó o Nùhũso ò wé á fo ò z̄ur̄i mu ɓúenɓúen kúará. ⁸ B̄in̄i leéka a Yeesu Krista na v̄era

bïo, wón na lé o *Daviide m̀nmaníi. Bũn lé le bín-tente na á ï wee bue. ⁹ Lé lerén bín-tente mu bïo yi á 6a cannáa mi dó ho kàsó yi á wee beé lò lòn nùpue na wó khon. Εε ká le Dónbeenĩ bionĩ dé n à nùpue yí can. ¹⁰ Lé bũn nɔn á ï wee tà le lònbee lè mí síiwà yi bĩa le Dónbeenĩ hueekaa bïo yi, bèra a na à bán mún kãní 6a páaniló là a Yeesu Krista bïo yi à 6a dà n zo a cùkú na máa vé yi. ¹¹ Le bionĩ na kà láayi wi:

Ká wa ká lòn nùpua na páanía húrun làa wo,
á wa mún n̄ yí le mukãní làa wo.

¹² Ká wa wee dà n hĩ wa sía,
á wa à dí le béenĩ làa wo.

Ká wa pã a,
ó orén mún n̄ pí wen.

¹³ Ká wa yí máa wé bïo ó o le wa wé,
ó orén yí máa yèrémá mí jii.
Mu bon, bïo ó o karáa ó o yí dà máa lé wán.

Le Dónbeenĩ bionĩ bueró na jii tun

¹⁴ Bío na 6a kèrètɛwa yi le 6a bĩnĩ leéka mu bïowa na kà bïo, à hení mu na 6a yi le Dónbeenĩ yahó le 6a wé yí dé míten le wãanĩ na jũhũ mía yi. Le yí máa séení bia wee jí le ká mu yínɔn 6a yáaró. ¹⁵ Sòobá ũten à wé o nùpue na láayi wi le Dónbeenĩ yahó. Bua ũten là a ton-sá na yí máa n̄yi mí ton-sánii bïo yi bïo síi, à wé bue ho tũiá poni bionĩ. ¹⁶ Hã bín-conconwà làa hĩa bïo búii yí cɛéra le Dónbeenĩ yi à ũ yí dé ũten yi, lé bïo á bĩa wee dé míten h̄n bionĩ so síi yi á wee wíoka khèn lè le Dónbeenĩ ká 6a wà. ¹⁷ Bán nùpua so bionĩ ka lòn cãká na wee bæeni. O Himenɛɛ là a Filɛɛte wi 6a nùpua mu t̄ahũ. ¹⁸ Ba khèra lè ho tũiá poni lé bïo 6a wee bío le 6a n̄-hía vèera khĩna, à v̄iinínáa 6a nùpua à 6a bĩnía a Yeesu m̄n. ¹⁹ Εε ká le Dónbeenĩ n̄pomu bán yí máa dèké yi lòn z̄ii na jũhũ fàrá t̄ina bïo síi. Mu túara le z̄ii mu jũhũ na fàrá t̄ina wán kà síi: «O Núhũso z̄ii bĩa bïo sã a yi». Mu mún túara le: «Bia le mí bïo sã a Núhũso yi lè mí n̄-kéní kéní wãa wé yí wé bè-kohó».

²⁰ O n̄àfóró 6anso z̄ii yi á ho d̄inló sía lè mí síiwà wi yi. Hã búii wó lè ho s̄anú, hã búii wó lè ho t̄ɔ̀n̄, hã búii má lè ho córó, hã búii lé hã bùɛenĩ á 6a tan. Hã búii 6a wee sáráa hã wizon-beera yi, ká hã búii 6a wee sáráa hã wizon-kãamãawa yi. ²¹ Hen ká yĩa wee céé míten ho k̄aránló mu d̄ání yi, wón á à k̄ɛn̄ lòn d̄inló d̄ɛɛ na 6a wee sáráa le wizon-beenĩ yi bïo síi. O bïo á à sí mí Núhũso yi, á bïo jũhũ ù k̄ɛn̄ o c̄án. O wíokaa hã wén-tentewa wéró bïo yi.

²² Awa, á mu bïo na yí se na wee vá 6a yàrówá dé mu bè-kohó yi á ũ khènnáa. Bánbá á ũ wé o nùpue na t̄érinna, à síidéró le Dónbeenĩ yi fàrá t̄in, à wań 6a nùpua, à wé à ho h̄ɛrà k̄ɛn̄ ũnén làa ba p̄ahũ. A bĩa sía wee ce á wee fio wa

Núhúso yi à mún wé làa bún bïo síi. ²³ Hã bín-conconwà bíoró á ù yí dé úten yi, fo zū le mu wee ɓuen lè hã warà. ²⁴ O o Núhúso ton-sá jɔn yí ko ò o wé tá warà. O ko ò o wé wé mu tentemu lè ɓa nùpua ɓúenɓúen, à wé dàń kàrán ɓa nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu bïo ɓúenɓúen wee kúu yi. ²⁵ Hàrí ɓiá yí tà a bïo ó o pá ko ò o wé wayiráa à kàrán ɓa, jún-sí á le Dónbeení ì wé á ɓa sía á à yèrè má á à tà ho tũiá poni bïo. ²⁶ Le è wé á ɓa à zūń bïo se, á à fee míten o *Satáni nũ yi, wón na ka lòn dádá na lá vũn ɓa á ɓa wee wé o síi bïo.

3

Mu bïowa na khii wé á ho d̄m̄j̄n̄d̄ à véraa

¹ Zūń mu, le ká mu bïo ɓúenɓúen véro khii wà ɓueé dā, á le lònbee á à keń làa sòobé. ² Lé bïo mu p̄ah̄ ká ɓa nùpua wé è cà mí kùrú bïo mí dòn. Ba à wań le wáří á à poń mu bïo ɓúenɓúen. Ba wé è khòní míten, á à ydoní míten. Ba wé è bío hã bín-kora á à lé le Dónbeení yi. Ba zàwa máa wé è jí mín nùwā bioní. Ba nùpua á à wé ɓa bè-yízũrlowà. Bïo lé le Dónbeení bïo á ɓa máa wé è dé k̄n̄bii yi. ³ Ba máa wań mín nùpua. Ba máa wé è zūń nùpue makáří. Ba wé è yáa ɓa nùpua yènnáa. Ba máa wé è dàń míten máa ɓua yi, ɓa à wé ɓa n̄sūmáa, bïo se á ɓa máa wań. ⁴ Bia làa ba lé le jii á ɓa wé è lé m̄n̄. Ba máa wé è le mí yiwa máa wéráa mu bïo. Ba à wé ɓa khònlowà, ɓa à wań mí sía bïo á à poń le Dónbeení. ⁵ Ba wé è ɓua míten lè ɓa wee wé bïo sí le Dónbeení yi, à le p̄anká ɓa jɔn yí tà bïo. Bán nùpua so á ù khènnáa. ⁶ Ba nùpua mu t̄ah̄ ɓa ɓúí wé è lé yi á à zo hã z̄íní, á zoó khà ɓa h̄áawa ɓúí na síadéro yí f̄ará yí t̄ina, á sú lè mu bè-kora, à ɓa yèrè má bè ɓa bioní yi. Ba h̄áawa mu sía wee vá mu bïo na yí se lè mí síiwà wéro yi. ⁷ Ba wee kení míten féε ká ɓa màhá yí dàńna yí zūna ho tũiá poni. ⁸ Bán nùpua so yí tà ho tũiá poni bïo làa bïo ó o Zan̄esi là a Z̄an̄ber̄esi* h̄iá yí t̄aráa o *M̄oyiize bïo bïo síi. Ba yilera yí se, ɓa yí dó mí sía sese le Dónbeení yi. ⁹ Éε ká ɓa bïo màhá máa va làa yahó lé bïo ɓa nùpua ɓúenɓúen zū le ɓa v̄n̄un làa bïo ó o Zan̄esi là a Z̄an̄ber̄esi v̄l̄ó bïo h̄iá zūnanáa bïo síi.

Bïo ɓa kenta làa fo, á ù ɓua sese

¹⁰ Éε ká ũnén wón zū bïo á ì wee kàrán lè ɓa nùpua, á zū bïo á ì wee ɓua lè ìten. Fo zū ì tonló j̄uh̄, á zū bïo á ì d̄oráa ì síi le Dónbeení yi. Fo mún zū bïo á ì wee h̄n̄áa ì síi làa bïo á ì waráa ɓa nùpua. Fo zū bïo á ì wee j̄n̄áa ì yi. ¹¹ Bïo ɓa nùpua j̄ińińánáa ì s̄áníá, á beéra ì lò ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu, lè ho Lisitere lórá yi, á fo zū. Mu bon, ɓa ɓènt̄n̄ beéra ì lò làa sòobé. Éε ká wa Núhúso màhá k̄n̄iá mi mu ɓúenɓúen yi.

* 3:8 Mi loń Léro v̄uh̄ (Exode) 7.11-12

¹² Bĩa búenbúen na wi 6a 6ua mítén à héha làa bïo le Dónbeenĩ sũĩ wá yĩ wa páanílò là a Yeesu *Krista bïo yĩ, bán 6a à beé lò. ¹³ Ká 6a nĩ-sũmáa lè 6a sabín-fũaalowa, bán sũnsũmámu lè 6a sabíonĩ wé è dé wán ká mu wà. Ba à vĩinĩ 6a nùpua, á 6a nùpua mún ñ vĩinĩ 6arén. ¹⁴ Ká ùnén, bánbá à ù wé bè bïo á fo kenía yĩ, à tà mu yĩ lè ù sũĩ búenbúen. Ùnén ù beere zũ bĩa kenía mu làa fo. ¹⁵ Le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ á fo zũ bïo hàrí ù háyónmu yĩ. Lé lerén dà à na mu bè-zũnminĩ binbirĩ fon, bïo á fo dà à bè yĩ á à dérása ù sũĩ o Yeesu Krista yĩ á à kánínáa. ¹⁶ Le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ á túara lè lerén mí beere Hácírĩ pánká. Le bíonĩ mu bïo jũhũ wi làa sòobéé. Lé lerén wee kàrán o nùpue, á wee wé ò o pí bïo yĩ bon, lé lerén wee bé o nùpue, le mún wee wé ò o wé wé bïo téréna. ¹⁷ Lé bún ñ na ká le Dónbeenĩ nùpue á à dàń wé è wé hã wára na se.

4

O Poole mɔndɛn bïo na ɔ hɛntia

¹ Bïo ká lé bïo á ñ wee henĩ ñ na fon lè le sòobéé le Dónbeenĩ yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khĩi 6uen 6ueé cítĩ 6a yèn-vèeniasa lè 6a nĩ-hía á mún 6ueé dí mí béenĩ. ² Hàrí ho pãahũ wé se loo, à ho yĩ wé se loo, à ù wé bue le Dónbeenĩ bíonĩ. Bĩa wé wó khon à ù zéeni 6a wékheró bïo na 6a yĩ, à henĩ mu na 6a yĩ le 6a día mu bè-kora wéró. Wé henĩ 6a sĩa. Bún búenbúen á ù wé jĩ ù yĩ à wé kàrán 6a. ³ Lé bïo á pãahũ búĩ khĩi dã ká 6a nùpua máa wé è jĩ bĩa wee kàrán 6a lè ho tũia poni cón, ká 6a wé è wé bïo sĩ 6a yĩ, á wé è jĩ 6a nĩ-kàránlowà cèrèe na bïo yĩ bon cón. ⁴ Ba à pí ho tũia poni bïo ká 6a à bè hã sabíonĩ món. ⁵ Èe ká ùnén wón zũnĩ ùten 6uaró mu bïo búenbúen yĩ, tà le lònbee yĩ. Wé bue le Dónbeenĩ bín-tente na 6a nùpua yĩ. Sá ho tonló mu sese làa bïo mu koráa.

⁶ Ká ñnén wón húmú sùarása, ñ ka lòn yĩa na 6a yan lè le muinĩ wó. ⁷ Ñ sá a Yeesu Krista tonló lè ñ sũĩ búenbúen lòn nùpue na san ho saró lè mí sòobéé. Bïo le Dónbeenĩ le ñ wé á ñ wó á mu jĩi sú lòn nùpue na lùwa vaá dòn hen na ó o ko ó o vaa dã yĩ. Ñ siidéro o Yeesu Krista yĩ á ñ yĩ día. ⁸ Bïo ká wán á ho cũnú na ko làa mi bïo á ñ wó bïo téréna bïo yĩ, á bàrá pan mi ho wáayi. O Nũhũso na lé o cítĩ fĩ na téréna á à na ho cũnú mu miĩ pãahũ na ó o khĩi cítĩ 6a nùpua yĩ. Mu máa wé ñnén ñ dòn ó ò na ho cũnú yĩ, ká bĩa búenbúen na wee lònĩ a bĩnĩ 6uenlò ó o mún ñ na ho yĩ.

O Poole wi ò o Timotee 6uen o cón

⁹ Bánbá à ù 6uen ñ cón fũafũa. ¹⁰ Lé bïo ó o Demaasi wà ò o día mi á van ho Tesaloniki lóhó ho ðmĩnã bïowa na ó o wa bïo yĩ. O Keresán wón wà van ho Kalasii kãhũ, ò o Tiite 6èn van ho Dalamatii kãhũ. ¹¹ O Luki mí dòn lé yĩa wi hen làa mi. Hen ká fo bò o 6uen à ù fé o Maaki 6uennáa, lé bïo ó o

dà wee séení mi ho tonló yi. ¹² O Tisiiki wón á ì tonkaa ó o van ho Efεeze. ¹³ Fo bò o buen à ù buee lé ho Torowaasi yi à ù lá ì báká beení na á ì díá o Kaapuusi cón bua buennáa. Fo bò o buen à ù mún khuii ì vōnna, sōnkú ì sōnna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Alekisāndere na lé o kháa-likì bènṭin wó khon làa mi dàkhína. Le Dónbeení á à sàání a yi á à héha làa bío ó o wó. ¹⁵ Unén mún pa ūten bío lé bío á bío wa wee kàrán lè 6a nùpua ó o yí tà bío hùúu. ¹⁶ Bío 6a nín-yání buan mi vannáa le cítii fliníi, á hàrí nùpue yí bueé tà ì jii, 6a búenbúen pǎ mi díá. Le le Dónbeení sén mu díá na 6a yi. ¹⁷ Eε ká a Núhúso wón pan ì bío á nòn ho pànká mií á ì bueraráa o bíoní á bíá yí zū le Dónbeení cèrèε ná le. Lé orén kání mi 6a kúdenwà yi. ¹⁸ O Núhúso á à kání mi mu bè-súmáa búenbúen yi. O ò kání mi á ì kerí ho wáayi o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à bío sí a yi féeε hā lúlúio na jii míá yi. *Amiina!

Le mǎndén tēenti

¹⁹ I wee tēení a Pirisiye là a Akilaasi yi. I mún wee tēení a Onεzifoore zǐ-júhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korεnte yi, ká a Torofiimu wón á ì díá ho Milee yi lé bío ó o lò yí here. ²¹ Bánbá à ù buen ká le tēení dín yí hínòn.

O Ebuluusi, là a Pudēsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zàwa lè wàn hinni kèrètíεwa na wi hen búenbúen wee tēení foñ.

²² Le wa Núhúso kerí làa fo, le o wé mí sāamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn o Tiite yi

Vūahū túaró jūhū

O Tiite hīa lé o Poole nī-kenínii. O yínɔ́n zúifù (Kalasiisa 2.1-3). O hīa wee bè là a Poole à 6a sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló.

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà á à na a yi, ká a wi ho Kεεεte yi á wee loń 6a kèrètɛwa kuio na wi hā lórá na bín yi bío, à hā wé va lè mí yahó (1.5).

Mu nín-yání ó o Poole zéénia bío á 6a kèrètɛwa kuure ya-díwá ko 6a 6ua lè mítén (1.5-16).

Bún món ó o Poole zéénia o Tiite làa bío ó o ko ò o wé kàrán lè 6a kèrètɛwa kuio. Hón kuio so lé 6a nī-kíá kuure, lè 6a há-kíá kuure, lè 6a yàrówá kuure, lè 6a wobáaní kuure (2).

O mún zéénia bío 6a kèrètɛwa ko 6a 6ua lè mítén à dàń kεεnínáa mín wán lè ho hээрà, ká hā zía lè hā bín-zàwa lè ho sankaró mía 6a pāahū. Bún món ó o tēénia 6a yi (3).

Le tēénii

¹ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahū na kà. I lé le Dónbeení ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaro, bèra a na à bīa le hueekaa à 6a sładéró wíoka fárá tīn à 6a zūń ho tūiá poni na à wé á 6a à 6ua mítén á à héha làa bío sí le Dónbeení yi. ² Lé bún ñ na á 6a dà à dé mí sía wé è lòní le mukāń binbirí na máa vé, dño le Dónbeení dó mí jii le mí ì na bīa bío sá le yi yi ká bío búí dñn yí léra. Wa láa mu yi lé bío wa zū le le Dónbeení máa wé fī sabéré. ³ Ká bío le le mí ì wé pāahū dñn, á le zéénia bío le dó mi jii le mí ì wé wéréwéré lè 6a nùpua làa bīa le tonkaa le 6a bue mí bín-tente jíní. Lé hón tonló so á wa kánilo Dónbeení kàrafáa mīi.

⁴ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahū mu nɔn ūnén Tiite yi. Fo lé í za binbirí wa sładéró le Dónbeení yi bío yi. Le wán Maá Dónbeení lè wa kánilo Yeesu *Krista à wé mí sāamu làa fo à na ho hээрà foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kεεεte yi

⁵ I wà à í día fo ho Kεεεte kšhū yi, à ū wíoka bío á ínén làa fo 6úa jūhū à véení, à mún hueeka 6a nùpua bàráka hā lórá lè mi dà-kéní kéní na 6a kèrètɛwa wi yi à 6a dí 6a yahó. Liiní ū hácírí bío á í henía nɔn foñ wán. ⁶ O ya-dí ko ò o wé nùpue na á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o hāa yà-kéní na ó o yan lé wón mí dòn ò o kǎna yi à yí lé món. O zàwa ko à 6a dé mí sía o Yeesu *Krista yi, 6a mún ko à 6a zūń mítén guaró, bèra a na à bè-kohó bío yi mī léé 6a yi, à 6a mún yi wé

6a zà-kāania. ⁷ Lé bïo 6a kèrètíewa kuure ya-dí lé le Dónbeenĩ ton-sá, lé bũn bïo yi ó o yí ko à bè-kohó yèni ve lée wo yi. O yí ko ò o wé nùpue na yí máa tà jí bĩa ká cón, á sũi sùwa. O yí ko ò o wé o nùpue na wee ju ho *dívén dakhĩna, á wa hã bióni. O yí ko ò o wé o nùpue na sòobáa dó mi sũi le wárí yi, á wee cà le làa bïo yínóni mu. ⁸ Eε ká a màhã ko ò o wé o nùpue na wee hén mí yahó sí 6a nùpua. O ko ò o wań mu bè-tente wéró. O ko ò o wé o bè-zũrminiñ 6anso, á téréna, á wee wé bïo sí le Dónbeenĩ yi, á dà wee 6ua mítén sese. ⁹ Le Dónbeenĩ bintente, dïo lé ho tũiá poni na káranna làa wo ó o ko ò o wíoka 6ua sese. Ká a wee wé ká sũi, o ò dàń wé è hení bia ká sĩa á 6a à bè ho káránlò na bïo bon yi, á mún n dàń n zéeni wéréwéré làa bĩa le ho káránlò mu bïo yí bon le 6a wee vĩini mítén.

¹⁰ Mu bon, 6a kèrètíewa cèrèe, sònkú bia wee bè ho *kúiiró làndá yi tĩahũ, á yí máa jí dèe, á wee bío hã bín-conconwà à khàráa 6a nùpua vĩini. ¹¹ Yí día le bãnsowa so wé kárán 6a nùpua lé bïo 6a káránlò mu yí bon, ho wee yáa hã zĩ-juń-kũio. Mu yáa yínóni bũn mí dòn, 6a wee wé mu à càráa le wárí. ¹² Ho Kerete kòhũsa ní-kéní búii na 6arén wee lá làa jí-cúa fero á bía bïo ká: «Ho Kereteséa lé 6a sabín-fũaalowa, 6a sũnsũmána lòn zín-bùaa, 6a lé 6a paríwà, bïo 6a wa lé ho dará 6a dí.» ¹³ A mu 6èn bon, o nĩi mu tũiá sí. Lé bũn nòn, á ù zá làa ba à mí le sòobéε na 6a yi à 6a yèrémá dé mí sĩa bïo bon yi ¹⁴ à yí tà 6a *zũifùwa hácin-bióni, làa bĩa pã ho tũiá poni làndáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeenĩ yahó, á làndá yí máa hè làa bïo búii díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeenĩ yahó, á yí dó mí sũi o Yeesu yi, wón wárá búenbúen yí máa ce. Hàrí o yilera yáa yí máa ce. O wó bïo yí se à mu nĩyio máa dí o. ¹⁶ O wee bío wéréwéré le mí zũ le Dónbeenĩ èε ká a wárá hõn wee zéeni le mu yí bon. O bïo sũii ló, o yí máa bè le Dónbeenĩ bióni yi, o yí dà bïo na se máa wé.

2

Bïo 6a kèrètíewa ko à 6a 6ua lè mítén

¹ Eε ká ùnén wón wé kárán 6a nùpua lè ho káránlò na bïo bon. ² Bío na 6a ní-kĩa yi le 6a wé 6ua mítén yi mu bïo búenbúen yi. Le bïo 6a à 6ua lè mítén à wé à 6a nùpua kònbi 6a. Ba ko à 6a wé mu bè-zũrminiñ 6ansowà, à wé 6a nùpua na fárá tĩna mí siadéro le Dónbeenĩ yi, à wé wań 6a nùpua làa sòobéε, à wé jí mí yiwa. ³ A ù mún bío na 6a há-kĩa yi le bïo 6a wee 6ua lè mítén à héha làa bïo le Dónbeenĩ sũi vá yi. Ba yí ko 6a wé yáa bĩa ká yènnáa, à yí sòobá yí dé mítén ho *dívén juló yi. Ba ko à 6a wé zéeni 6a nùpua làa bïo se. ⁴ Ká 6a wee wé ká sũi á 6a à dàń wé è kárán 6a há-fla làa bïo 6a ko 6a wańnáa mí bārání lè mí zàwa, ⁵ á à wé mu bè-zũrminiñ 6ansowà, á wé è

kǎna mí bǎrání mí dòn yi, á wé è loń mí zíní tonni yi sese, á à wé 6a hǎ-tentewà, á wé è liiní mǐten á à na mí bǎrání yi. Ká 6a wee 6ua mǐten kà síi, á 6a nùpua máa wé è bío hǎ bín-kora máa leé le Dónbeení bióní yi.

⁶ Mún hení na 6a yàrówá yi le 6a wé mu bè-zúrminí 6ànsowà ⁷ mu bío búenbúen yi. Unén ũ beere ko à ũ wé wé hǎ wárá na se à bǎa ká mi, à bè yi. Dé sòobéε ũ kàránló yi á wé wé ho lè le yi na púaara día. ⁸ Wé mǐ ho tǔiá poni, hǎa á nùpue yí dà máa kán, bèra a na à hǎ nǐyio dí bǎa yí tà ũ bío lé bío 6a máa dàń máa bío bín-kohó wa dǎní yi.

⁹ Ba wobáaní bán á ũ bío na yi le 6a wé liiní mǐten na mí júnása yi mu bío búenbúen yi, à wé wé bío sí 6a yi, à wé yí kán 6a, ¹⁰ à wé yí kǎnbúní 6a níi bío. Ba yaá ko à 6a wé zéeni le mí láayi wi binbirí mu bío búenbúen yi. Ká 6a wee wé kà síi, á 6a wárá búenbúen á à wé á 6a nùpua wé è kǎnbi ho kàránló wa kǎńilo Dónbeení dǎní yi.

¹¹ Mu bon, le wó mí sǎamu á hérarǎa ho kǎńiló wǎhú nǎn 6a nùpua búenbúen yi. ¹² Mu sǎamu mu bío yi, á le Dónbeení wee kàrán wen á wa pí bío yí sí le yi lè ho dímíjǎ bío na wa sía wee vá yi, bèra a na à wa wé mu bè-zúrminí 6ànsowà, lè 6a nǐ-térénnia, lè 6a nùpua na wee wé bío sí le Dónbeení yi hǎ laà na kà wán. ¹³ Bún lé bío wa ko wa wé à dérǎa wa sía lòoní le wizon-tente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beeni á lé wa kǎńilo khíi 6ueé zéeni mǐten mí cùkú yi. ¹⁴ O tà húrún wa bío yi, bèra a na ò o kǎní wen ho pǎnká na wee jǎa wen dé mu bè-kora lè mí síiwà búenbúen níi yi, à wa wé 6a nùpua na wee ce o yahó, à bío sí a yi, à hǎ wárá na se wéró bío keń yi féeε.

¹⁵ Bío á ĩ bǎa nǎn foń á ũ wé kàrán lè 6a kèrètíewa lè ho pǎnká búenbúen na fo yú. Wé hení 6a sía le 6a bè mu yi. Ká bǎa yí máa bè mu yi bán à ũ wé zǎrǎa. Yí tà le nùpue zùan foń.

3

¹ Bíní leéka 6a kèrètíewa le 6a ko à 6a wé liiní mǐten 6a bá-zàwa lè ho pǎnká ya-díwá yahó à wé bè 6a bióní yi, à hǎ wárá na se wéró bío keń 6a yi. ² Bío na 6a yi le 6a wé yí bío yí khe na nùpue yi, à wé yí fi lè 6a nùpua, à wé 6a nùpua na wayika, à wé yí zùan 6a nùpua yi. ³ Mu bon, warén mún lá yí máa jí dèε, á lé 6a nǐ-kǎania, á dó wa sía mu bío na yí bon yi. Bío wa sía wee vá yi búenbúen lé bún á wa hǎa wee wé á yí dà máa día. Wa lá lé 6a yi-kora 6ànsowà á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à 6a nùpua jin wen, à warén mún jin 6a. ⁴ Εε ká wa kǎńilo Dónbeení á zéenia mí tentemu, làa bío le wa lè 6a nùpua. ⁵ Le kǎńia wen lé bío á le zǔna wa màkǎrí, ká mu yínǎn wa wárá na térénnia na wa dàrina wó bío yi. Le kǎńia wen á ceéra wen lè mí Hácírí pǎnká, á wa yú le mukǎn-finle. ⁶ Le Hácírí mu á le Dónbeení nǎn wen á le wi wen wa kǎńilo Yeesu *Krista pǎnká

yi. ⁷ Lé bñn bño yi á wa dà à yí le mukāñi binbirí na máa ve, ðio wa dó wa sía wee lòní. Mu búenbúen dà à wé lé bño le Dónbeení wó wɛn lè ɓa nǐ-térénnia le sãamu pánká yi. ⁸ Hã bíoní na á ï bíá nɔn foñ kà á láayi wi.

I wi à ù hení hã bño làa sòobéɛ à na ɓa nùpua yi bèra a na à bña dó mí sía le Dónbeení yi wíoka ca mí kuio mu bño na se wéró yi. Ho kàránló mu se á nùhũ wi ɓa búenbúen cǎn. ⁹ Ká ɓa nùpua na wa le wãanii na nùhũ mía, làa bña wa le nɔnkāni wãanii, làa bña wa hã zía, làa bña wa a *Mɔyiize làndá bño wãanii, bán búenbúen à ù khènnáa. Bñn búenbúen nùhũ mía, mu yí máa séení nùpue. ¹⁰ Yia wee khéɛ ɓa kèrètíewa à ù ve o bíoráa. Ká a yí tà à ù wíoka ve o hã cúa-nun níi bíoráa. Ká a pá yí ná mu, à ù wé nàa wo bání. ¹¹ Mún zǔn mu kénkén le wón nùpue so síi á día ho wã-tente. Mu bè-kora na ó o wee wé wee zéení le o nùhũ sú.

Le mónđen tɛɛnɪ

¹² I ì tonka a Aatemaasi tàá o Tisiiki mi cǎn. Ká ɓarén á yia ɓueé ðɔn mia, á ùnén ɓèn bánbá à ù ɓuee yí mi ho Nikopoliisi lóhó yi. I wi à ï ɓuee keɛní bñn le tɛɛnɪ pãahũ. ¹³ O Zenaasi na lé ho *làndá zǔnlo là a Apoloosi, à ù bánbá à ù séení mí veɛnɪ yi. Yí le ðɛɛ ɓúí fòo ɓa yi. ¹⁴ Bña dó mí sía le Dónbeení yi lè wa bño síi mún ko ɓa ca mí kuio mu bño na se wéró yi, à wé séení ɓa nùpua làa bño ɓa màkóo wi yi, bèra a na à ɓa bño nùhũ keñ.

¹⁵ Bña wi hen làa mi búenbúen wee tɛɛnɪ foñ. Bña wa wɛn mí síadéro le Dónbeení yi bño yi á ùnén mún tɛɛnɪ yi. Le le Dónbeení wé mí sãamu lè mi búenbúen.

Ho vūahũ na ó o Poole túara nɔn o Filemɔn yi

Vūahũ túaró jùhũ

Ho vūahũ na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole b̀an b̀ónlo. O f̀ù lé o ǹupue na b̀io j̀uhũ wi 6a ǹupua c̀ón làa s̀obéé, á lé ho Koloosi k̀èrètíewa kuure ǹí-kéní. O Filemɔn wobá-ǹii búii f̀ù wi á l̀ùwa ò o día a. O ỳeni 6a le Onéziimu.

Ho vūahũ mu yi ó o Poole t̀èniá o Filemɔn làa b̀ia làa wo páaniá wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeení b́arákà o Filemɔn síidéró o Yeesu *Krista yi b̀io yi, làa b̀io ó o wa l̀è mín zàwa l̀è mín h̀inni k̀èrètíewa b̀io yi (4-7).

B̀io ó o Onéziimu wà día mí j̀uhũso, ó o f̀ò mín là a Poole ká wón wi ho k̀àsó yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu b̀io, á lé o k̀èrètíe. B̀io mu wó kà, ó o Poole le o b̀ini ỳèrè má va mí j̀uhũso Filemɔn c̀ón. Lé b̀un te b̀io ó o túara ho vūahũ nɔn o Filemɔn mu yi, á f̀iora a le ká a Onéziimu b̀iniá buara a c̀ón, ò o tà s̀én b̀io ó o wó búenb́uen día à na a yi, à bua a sese b̀io ó o wáa lé b̀an za mu k̀èrètíemu d́ání yi b̀io yi (8-22).

Le t̀èni

¹ Mu lé ínén Poole, ỳia wi ho k̀àsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró b̀io yi, lé mi wee túa ho vūahũ na kà á na ùnén Filemɔn yi. O Timotee na lé ẁan za, wón làa mi páaniá wee t̀èní foñ, ùnén na làa wèn páaniá wee sá, na wa wa làa s̀obéé. ² Wa mún wee t̀èní ẁan h̀nló Apia yi, là a Aasiipu, wón mún làa wèn páaniá wee lá le lònbee l̀è mí síwà. Ba k̀èrètíewa kuure na wee kúee mín wán ũ zii á wa mún wee t̀èní yi. ³ Le ẁan Maá Dónbeení là a Ǹuhũso Yeesu *Krista à wé mí s̀amu làa mia, à na ho h́erà mia.

O Poole s̀i wan o Filemɔn b̀io yi

⁴ Hen ká ì sansan wee fio le Dónbeení yi, à ì dé le b́arákà ũ b̀io yi. ⁵ Lé b̀io á ũ síidéró o Yeesu *Krista yi á ì wee jí b̀io, á mún wee jí b̀io fo wa làa b̀ia búenb́uen na b̀io sã le Dónbeení yi. ⁶ I wee fio le b̀ia dó mi sía o Krista yi làa fo páani à p̀anká wíoka k̀éí á wíoka z̀úñ mu bè-tentewà búenb́uen, b̀io le Dónbeení wee wé làa wèn wa páaníló là a Krista b̀io yi. ⁷ Lé b̀io á b̀io fo wa l̀è ẁan zàwa l̀è ẁan h̀inni á ì j́á, á ì s̀ii b̀èntín wan, á s̀ii hã làa s̀obéé mu b̀io yi. Mu bon, b̀ia b̀io sã le Dónbeení yi á fo h̀ina sía.

O Poole wee fio o Filemɔn o Onéziimu d́ání yi

⁸⁻⁹ Lé bñn te bño á ï wee fioráa fo le ũ wé bño fo ko à ũ wé. Wa páaníló là a *Krista bño yi, á ï lá dà à na le jñi á à bño le ũ wé mu. Èε ká ï màhã pá à fio fo bño wa wa làa mín bño yi. Awa, á ïnén nĩ-kĩnle Poole, yĩa wi ho kàsó yi o Yeesu Krista tonló sáró bño yi á pá wee fio fo bño wa wa làa mín bño yi, ¹⁰ le ũ sáberé à ũ wé bño á ï ï bño ò na foñ o Oneziimu dñní yi, wón na á ï wó ó o lé ï za mu kèrètĩemu dñní yi ho kàsó yi. ¹¹ O bño jñhũ lá mía ũ cón bñn bon, èε ká hã laà na kà wán á ïnén làa fo ó o bño jñhũ wãa wi cón.*

¹² Awa, á ï wãa à bño le o Oneziimu mu bñní òuen ũ cón, o bño òentĩn here miì làa sòobéε. ¹³ Bño á ï wi ho kàsó yi le bñn-tente bño yi, á ï yàá lá wi à ï día wo ï nĩsání, ò o wé séení mi ũ laho yi. ¹⁴ Èε ká ï màhã yí wi à ï wé bño óúi o dñní yi ká ï làa fo yí jã mín yi. Lé bño á ï yí wi à mu tentemu na fo ò wé á à na miì à wé lè ï wee kíkã foñ lè mu wéró, ká mu lé ïnén ũ beere yi.

¹⁵ Nún-sí á le Dónbeenĩ yàá wó ó o Oneziimu khèra làa fo ho pòn-za dèε yi, bèra a na ká a bñnía óuara ũ cón, à mi wãa páanĩ kèení féεε. ¹⁶ Hã laà na kà wán ó o yínón wobá-nĩi mí dòn, o bño jñhũ wi po bñn. O wãa lé mín za kèrètĩε, á fo ko à ũ wíoka wañ wo làa sòobéε. O lé wán za kèrètĩε na á ï òentĩn wa làa sòobéε. Á ï mún láa mu yi le fo ò wíoka à wañ wo á yàá a poñ ïnén, bño ó o bño sã foñ bño yi, làa bño mi páanía là a Nũhũso bño yi.

¹⁷ Awa, ká fo zũ le warén lé óa bñnlowà binbirí, ká a bñnía óuara ũ cón, à ũ óua a sese, à keñ lè lé ïnén ï beere. ¹⁸ Ká a wó khon làa fo bño óúi yi, tàá ká a ko ò o wĩ bño óúi foñ síi, à ũ jĩ mu ïnén jñhũ yi. ¹⁹ Hã jĩ-cúa na á ï wee túa lè ï nĩn-bia lé hĩa kà: «ñén Poole á à wĩ ũ kení na wi o yi». ï yí máa bño le fo ko à ũ wĩ bño óúi miì, ká fo màhã ko à ũ zũn lé ïnén lé yĩa zéenia o Yeesu bño làa fo á fo yúráa le mukání binbirí. ²⁰ Awa, wán za Filemōn, á ï wee fio fo o Nũhũso yèni yi le ũ wé bño á ï wee fio fo le ũ wé. Wa páaníló là a *Krista bño yi, ũ yí día le ï yilera lùnka mu bño yi.

²¹ ï láa mu yi le bño á ï túara ho vũahũ yi le ũ wé á fo ò wé kénkén. ï yàá zũ le fo ò wé yóó puuní bño á ï le ũ wé yi. ²² Mún cà le zĩ óúi ká làa mi. Ho fioró na mi wee wé ï bño yi, á ï láa mu yi le hen làa cñnú ká ï yí ïten óueé óúεékí mia.

Le mórdén tènñi

²³ O Epafaraasi na làa mi páanía wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bño yi wee tènñi foñ. ²⁴ O Maaki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán óúenóúen na làa wen páanía wee sá ho tonló dà-kéní á mún wee tènñi foñ.

²⁵ Le wa Nũhũso Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa mia.

* 1:11 Oneziimu: Le yèni mu kúará le «mu jñhũ wi».

Hebere vūahú

Vūahú túaró jūhú

Yia túara ho vūahú mu á wa yí zū. Bànso túara ho n̄n b̄ia tà a Yeesu yi na le lònbee lè mí s̄iwà yú. O túara ho n̄n 6a yi bèra a na à 6a yí p̄i le Dónbeení b̄io, ká 6a hení mí s̄ia à fàrá ð̄n, à zūn le b̄io ó o Yeesu wó á po mu b̄io 6úen6úen.

Ho vūahú mu wee zéení le le Dónbeení ð̄n mí Za Yeesu wán zéeníanáa miten lè 6a n̄pua á mu vóráa. Le *Dónbeení j̄i-cúa f̄eεrowà ó orén b̄io j̄uhú wi po. O po ho wáayi tonkarowà, á po a *M̄oyiize là a Zozue (1–3).

O Yeesu mu b̄io j̄uhú wi po le *Dónbeení yankarowà na yánkaa wi. Orén lé yia lé le Dónbeení yankaro binbirí. Lé b̄un te b̄io le Dónbeení mu wee s̄én 6a n̄pua bè-kora díá à k̄anínáa 6a mu húmú yi o p̄anká yi. B̄io ó o *Isirayεele n̄pomu fù wee ya h̄a muiní lè 6a bà-kùio na le Dónbeení yi, lé b̄un fù wee zéení a Yeesu *Krista na bueé hí b̄io (4–10).

Ho vūahú lii véeníi wee hení 6a k̄er̄t̄f̄ewa s̄ia à 6a wíoka ca mí kuio le Dónbeení b̄io yi. B̄io le Dónbeení n̄pomu fù fàrá ð̄innáa mí s̄iadéró le Dónbeení yi á ho vūahú mu b̄ia b̄io. Ho mún wee k̄arán 6a n̄pua à 6a k̄ar̄f̄á miten o Yeesu mí ð̄on yi. Le 6a fá mí ȳio wo yi, à h̄i mí s̄ia le lònbee lè mí s̄iwà yi, á fàrá ð̄n fúaa mu véeníi (11–13).

Le Dónbeení ð̄n mí Za wán wee b̄ioráa

¹ Le Dónbeení yánkaa ð̄n 6a j̄i-cúa f̄eεrowà wán á b̄iaráa lè wán 6úaaawa. Le wó mu p̄onna c̄èr̄ε yi, á le b̄ioró làa ba mún s̄iwà boo. ² εε ká h̄a làa na kà wán h̄a p̄onna vaa véeníi, á le ð̄n mí Za wán wee b̄ioráa làa w̄en. Lé le Za mu le ð̄n wán á léraráa mu b̄io 6úen6úen. Lé orén le w̄á dó mu b̄io 6úen6úen níi yi. ³ Orén lé yia le Dónbeení c̄uk̄u beeníi wee mi yi. B̄io á le Dónbeení karáa lé b̄un ó orén mún karáa. O 6uan mu b̄iowa 6úen6úen ð̄n̄ia lè mí b̄ioní na p̄anká wi. Lé orén le Dónbeení ð̄n wán á séraráa 6a n̄pua bè-kora díá, á 6a wee ce le yahó. B̄un m̄on ó o ȳó kará ho wáayi le Dónbeení n̄n-t̄f̄ání, ð̄n na po mu b̄io 6úen6úen.

Le Dónbeení Za po ho wáayi tonkarowà

⁴ Làa b̄io le Dónbeení Za po poráa ho wáayi tonkarowà, lé kà s̄ii á le ȳeni na le wee ve làa wo mún po poráa 6a ȳeni. ⁵ Le Dónbeení ð̄n yí b̄ia làa wáayi tonkaro 6úí le:

«Fo lé í Za.

Ho zuia j̄ii wán á í lé m̄in Maá.»*

Le mún ð̄n yí b̄ia b̄io kà là a 6úí:

«Ìnén á à wé 6àn Maá,

* 1:5 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 2.7

ó orén á à wé í Za.»†

6 Ká páahú na le Dónbeení tonkaa mí Za kíleso ho ðímíjǎ yi, á le bía bío kà:

«Ho wáayi tonkarowà búenbúen ko 6a wé 6úaaní a.»‡

7 A le 6èn bía ho wáayi tonkarowà ðání yi le:

«Le Dónbeení wee wé à le tonkarowà keń lòn pinpiró,

le wee wé à le ton-sáwá mu keń lòn dǎhú ðenní.»§

8 Ká le màhá bía bío kà mí Za ðání yi:

«Ūnén Dónbeení, ũ béení ðíró jii máa fí máa mi.

Fo ò pa ũ nǐpomu bío lè ho térénló.

9 Fo wa bío téréna, fo jina mu bè-kora.

Lé bǔn nǎn á ínén na lé ũ Dónbeení á kúaa ho jiló ũ jǐhú wán à zéení le í tà ũ bío.

Lé bǔn wééra ũ sí.

Í dó ho cukú fon á po mi ninzáwa na ká.»*

10 Le pá bǐnía bía bío kà mí Za mu ðání yi:

«Mu jǐhú búakánii ká bío búí ðín yí léra, á ũnén Núhúso lé fo léra ho tá,

á lé fo mún léra ho wáayi.

11 Bǔn bè-lénnia so búenbúen khii vé, ká ũnén á à keń bǐn féeé. Ho wáayi lè ho tá wé è khè lòn sí-zǐnia.

12 Fo ò bi mu lòn báká beení á à bàrà, mu ù yèrémá lòn sí-zǐnia,

ká ũnén á à ðín làa bío fo karáa, fo ò keń bǐn féeé.»†

13 Le Dónbeení ðín yí bía làa wáayi tonkaro búí le:

«Buee keení í nín-tláń, fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá

á ũ bò ũ zení wán.»‡

14 A 6a tonkarowà na wee lé ho wáayi 6èn lé 6a yén? Ba lé le Dónbeení ton-sáwá. Le wee tonka 6a à 6a 6uee séení bía á à yí ho kǎníló le Dónbeení cǎn.

2

Mi wa dé ho kǎníló bío le sòobéé yi

1 Lé bǔn nǎn á bío wa jǎ á wa ko wa 6ua lè wa sòobéé, bèra a na wa yí ví. 2 Le Dónbeení jǐ-cúa na ho wáayi tonkarowà mà á bío lé ho túiá, á nùpue léé nùpue na 6èn yí bò há yi, wón yú mu 6àn lònbee na ko làa wo.* 3 Awa, ká warén mún yí dó ho kǎníló na ká 6àn síi bío le sòobéé yi, á wa so dà à kǎní waten le lònbee na ko làa wén yi le? Ho kǎníló mu bío lé o Núhúso

† 1:5 Mi loń Samuwéle cúa-jun nii vǔahú 7.14 ‡ 1:6 Mi loń Lándá zéeníló vǔahú (Deutéronome) 32.43 § 1:7 Mi loń Lení vǔahú (Psaumes) 104.4 * 1:9

Mi loń Lení vǔahú (Psaumes) 45.7-8 † 1:12 Mi loń Lení vǔahú (Psaumes) 102.26-28 ‡ 1:13 Mi loń Lení vǔahú (Psaumes) 110.1 * 2:2 Le Dónbeení

jǐ-cúa na le tonkarowà mà: Mu wee bío o Mɔyiize lándá bío ðání yi. Ba zúífúwa cǎn á le Dónbeení ðín ho wáayi tonkarowà wán á biaráa là a Mɔyiize.

míten á nín-yání buera mu. A bĩa ná mu á zééníà lè warén le ho bïo bon. ⁴A le Dónbeenĩ zééníà le bïo 6a bía bon. Le zééníà mu lè mu yéréké bïowa lè mí sïiwà na wee zééní le pánká, lè mu bïowa wéró pánká na lerén mí bεεre Hácírí wee na 6a nùpua yi làa bïo le sïi vá yi.

Le Dónbeenĩ ðĩn o Yeesu wán wee káníndá 6a nùpua

⁵ Le Dónbeenĩ yí dó ho yírón ðímíná na wa wee bío bïo ho wáayi tonkarowà níi yi. ⁶ Le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi, ó o búí yáá túara bïo kà:

«Éee Dónbeenĩ! O nùpue lée wée á fo ò leékaráa o bío?
O nùpue lée wée á fo ò paráa o bío?»

⁷ Fo wó á ho wáayi tonkarowà bío nùhũ wi á po a ho pòn-za dèe yi.

Bún món á fo bíníà wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

⁸ fo bàrá a mu bío búenbúen nùhũ wán.»†

Bún wee zééní le le Dónbeenĩ wó ó o wi mu bío búenbúen nùhũ wán, á dèe búí yí ká. Eε ká há làa na kà wán á wa ðĩn yí máa mi mu. ⁹ Eε ká bío kà lé bío wa zū: Le Dónbeenĩ wó á ho wáayi tonkarowà bío nùhũ wi á po a Yeesu ho pòn-za dèe yi. A há làa na kà wán á le bíníà wó ó o yú ho cùkú lè le yèni le lònbee na ó o lá á húrunnáa bío yi. Le wó mu kà sïi bèra a na à le sáamu pánká yi, ò o húmú bío séení 6a nùpua búenbúen.

¹⁰ Mu bon, mu se à le Dónbeenĩ na léra mu bío búenbúen, ðio buan mu búenbúen ðíníà à wé ò o Yeesu káa le lònbee yi bèra a na ò o bío nìi sí làa bío mu lá ko mu wéráa. Le wó kà sïi bèra a na à 6a nùpua cèrèe páaní le cùkú yi làa de. Lé o Yeesu wó á 6a nùpua cèrèe wé è yíráa ho káníló. ¹¹ O Yeesu lé yíá wee wé à 6a nùpua ce le Dónbeenĩ yahó. A bĩa ó o wee wé à 6a ce bán búenbúen làa wo wáa lée Maá nĩ-kéní zàwa. Lé bún te bío ó o Yeesu wee veráa 6a lè mín zàwa lè mín hínni ká mu nìyio mía wo yi. ¹² Bío kà lé bío ó o bía:

«Dónbeenĩ, í ì zééní ũ bío lè wán zàwa lè wán hínni.

Í ì khoní fo ũ nìpomu búenbúen tīahũ.»‡

¹³ O mún bía le:

«Ínén á à dé í sïi le Dónbeenĩ yi.»

O pá bíníà bía le:

«Lé wεn na páanía wi, ínén lè 6a zàwa na fo nɔn mī.»§

¹⁴ Awa, á bío á bán zàwa so lé 6a nùpua binbirí, ó o Yeesu mí bεεre mún lá 6a sïi, bèra a na ò orén mí bεεre húmú pánká yi ò o yí ho pánká o *Satāni wán, yíá wee wé à 6a nùpua hí, ¹⁵ ò o mún kání bĩa búenbúen na mu húmú zónló lá can lòn wobáaní 6a sïi wizooní búenbúen yi. ¹⁶ O Yeesu mu cén yí buara wáayi tonkarowà séeníló bío yi. Lé o *Abarahaamu

† 2:8 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 8.5-7 ‡ 2:12 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes)

22.23 § 2:13 Mi loĩ Ezayii vūahũ 8.18

mònmàniá ó o wà ɓueé séení. ¹⁷ Lé bǔn nɔn ó o ko ò o láráa mín zàwa lè mín hǎnni síi binbirí, bèra a na ò o dàrí wé mín zàwa lè mín hǎnni mu yankarowà jǔhúso, á zǔ ɓa nùpua màkàrí, á láayi wi le Dónbeení cǎn, à le Dónbeení wé sɛn ɓa nùpua bè-kora díá. ¹⁸ A bǐo ó o Yeesu mí bæere kǎa le lònbee yi á kúará khéra, lé bǔn nɔn ó o dà wee séenínáa ɓia ɓúenɓúen na ho kúará khénló wee yí.

3

O Yeesu bǐo jǔhú wi po a Mɔyiize

¹ Lé bǔn nɔn á minén wán zàwa lè wán hǎnni na bǐo sǎ le Dónbeení yi, minén na le mún hueekaa à mi níni kerí le bǐo yi, mi le mi yilera kerí o Yeesu bǐo wán. Lé orén le Dónbeení tonkaa ó o ɓueé wó bǐo wa dó wa sía yi wee bǐo wéréwéré yankarowà jǔhúso. ² Le Dónbeení léra a ò o sá ho tonló mu, ó o mún bò bǐo ɓúenɓúen na le le o wé yi, làa bǐo ó o *Mɔyiize yánkaa wóráa mu lè le Dónbeení nǐpomu. ³ Ɛε ká a Yeesu màhá ko lè ho cùkú á po a Mɔyiize, làa bǐo á yǎ son le zǐi koráa lè ho cùkú á po le zǐi mí bæere bǐo síi. ⁴ Mu bon, zǐi na wi à nùpue yí son le dén mía. Ká le Dónbeení lé dǐo ɓèn wó á mu bǐo ɓúenɓúen wi làa bǐo mu karáa. ⁵ O Mɔyiize yánkaa bò bǐo le Dónbeení le o wé yi le zǐi nǐpomu ɓúenɓúen tǎhú. Wón lé le Dónbeení ton-sá, á bǐo ó o wee wé ko mu zéení le Dónbeení jǐ-cúa na le è fεε. ⁶ O *Krista mún bò bǐo le Dónbeení le o wé yi ká wón ɓèn lé le Za, á le bàrá mí zǐi nǐpomu jǔhú wán. Bǔn nǐpomu so lé warén, ká wa wíokaa henía wa sía wee lóní bǐo wa dó wa sía yi.

Bǐa dó mi sía le Dónbeení yi khii kerí le vǔrná yi

⁷ Lé bǔn nɔn le Dónbeení Hácírí ɓia bǐo kà:
«Ho zuia, ká le Dónbeení wee bǐo làa mía,
⁸ à mi yí wé lòn nùpua na yí wi ɓa jǐi dεε
làa bǐo á mi wóráa mu ho pǎahú na mi kǎa á khúaaana le
Dónbeení jǐi yi ho tá hení yi bǐo síi.
⁹ A le ɓia le mǎn ɓúaaawa yánkaa khúaaana mí jǐi yi ho tá hení
yí
á khéraráa mí kúará
à ɓa jǐn mɔn bǐo mi wó hǎ lúlúio ɓúará-jun yi.
¹⁰ Lé bǔn te bǐo á le síi cǎnáa ɓa yi, á ɓia bǐo kà:
Ba nùpua na kà wee pí í bǐo fεεε, le dǎní na á í wi à ɓa lá á ɓa
díá.
¹¹ Bǐo le síi cǎ ɓa yi, á le báa
le ho lahó na á le wíokaa à ɓa vǔn yi á ɓa wǎa máa zo yi
hùúu.»*

* 3:11 Mi loń Lení vǔahú (Psaumes) 95.7-11

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, mi pa miten bío, ò o búí hĩa yí wé sí-kohó òanso mi t̄ahũ à k̄á pí le Dónbeenĩ díá, ò wí f̄éé.
¹³ Mi wé hení mín síá làa wizooní búenbúen, p̄ahũ na wa wí «ho zuia» na le Dónbeenĩ bíá bío. Ká mi wé wé mu bèra a na à mi n̄-kéní woon yí díá míten le mu bè-kohó khà v̄íní, à wé lòn n̄pua na yí wí 6a jí d̄èé bío síi. ¹⁴ Ká wa f̄ará òn bío wa dó wa síá yí wán mu j̄uhũ búeenĩ f̄úaa wa muk̄áni véró, se wa màh̄á p̄áníá sá là a Krista. ¹⁵ Làa bío mu bíaráa kà síi: «Ho zuia, ká le Dónbeenĩ wee bío làa mia, à mi yí wé lòn n̄pua na yí wí à 6a jí d̄èé làa bío á mi wóráa mu ho p̄ahũ na mi k̄á á kh̄uaana le Dónbeenĩ j̄ii yí bío síi.»†

¹⁶ B̄ia j̄á le Dónbeenĩ bíonĩ à 6a «k̄á á kh̄uaana le j̄ii yí» lé 6a yén? Mu so yín̄n̄ b̄ia búenbúen na ó o M̄oyiize f̄ó lóráa ho *Ezipite k̄shũ yí le? ¹⁷ B̄ia «le Dónbeenĩ síi cá yí h̄á lúlúio búará-j̄un yí» lé 6a yén? Mu so yín̄n̄ bíá wó mu bè-kora ho tá hení yí á h̄urun b̄ín le? ¹⁸ A b̄ia le «b̄áa le ho lahó na á le wíokaa à 6a v̄ún yí á 6a w̄áa máa zo h̄úúu» lé 6a yén? Mu so yín̄n̄ b̄ia p̄á á yí b̄o bío le bíá yí le? ¹⁹ Wa 6èn m̄on le 6a yí òána yí zon h̄á v̄ún̄ná lahó mu yí, lé bío 6a yí tà yí dó mí síá le Dónbeenĩ yí.

4

¹ Awa, á bío le Dónbeenĩ j̄ii na le dó le wa à zo h̄á v̄ún̄ná lahó na le wíokaa ká làa w̄en pá wí b̄ín wa bío yí, á mi cén wa pa waten bío à wa yí khe ho lahó mu yí. ² Mu bon, dén b̄ín-tente so á wa j̄á làa bío á wàn búaaawa yánkaa j̄ánáa le bío síi. Ká le bíonĩ mu màh̄á yí s̄éníá 6a, lé bío 6a dó mí síá le bíonĩ mu yí. ³ Ká war̄én bán ò zo h̄á v̄ún̄ná lahó mu yí, lé bío wa dó wa síá le bíonĩ mu yí. Ho lahó mu na le bíá bío kà òání yí: «B̄io á í síi cá 6a yí, á í b̄áa

le ho lahó na á í wíokaa à 6a v̄ún̄ yí á 6a w̄áa máa yí h̄úúu.»* P̄ahũ na le Dónbeenĩ bíá mu yí, à b̄ún le léra mu bío búenbúen vó. ⁴ Le Dónbeenĩ bíonĩ v̄uhũ búí yí á bío kà lé bío bíá h̄á wizooní bío h̄ej̄un ní òání yí: «B̄io le Dónbeenĩ sá mí tonló búenbúen vó, á le v̄ún̄ná h̄á wizooní bío h̄ej̄un ní zon.»†
⁵ A bío kà pá b̄íníá bíá: «Ho lahó na á í wíokaa à 6a v̄ún̄ yí á 6a w̄áa máa yí h̄úúu.»

⁶ B̄ia le Dónbeenĩ n̄n-yání bíá le b̄ín-tente mu n̄on yí bán yí zon h̄á v̄ún̄ná lahó mu yí, lé bío 6a yí tà yí dó mí síá le yí. Lé b̄ún te bío á 6a búí dà à zoráa ho lahó mu yí. ⁷ Lé b̄ún te bío le Dónbeenĩ b̄íníá dó le wizonle búí, á wee ve làa «zuia». Le

† 3:15 Mi loĩ Lení v̄uhũ (Psaumes) 95.7-8 * 4:3 Mi loĩ Lení v̄uhũ (Psaumes)

95.11 † 4:4 Mi loĩ Bío j̄uhũ búeenĩ v̄uhũ (Genèse) 2.2

wizonle mu ó o *Daviide bía dǎní yi lúlúio cèrèè bǔn món lè hã bióni na kà, hĩa wa ló wán:

«Ho zuia, ká le Dónbeenĩ wee bío làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wi 6a jí dèè.» †

⁸ Ká a Zozue lá dú mu nípomu yahó á 6a zon hã vǔrínà mu lahó yi, se le Dónbeenĩ wáa lá máa bíní máa bío wizonle búí bío. ⁹ Lé bǔn nǎn á hã vǔrínà na ka lè hã wizoní bío hèjǔn ní vǔrínà bío á le Dónbeenĩ wíokaa bío ká lè mí nípomu. ¹⁰ Mu bon, yĩa zon le Dónbeenĩ vǔrínà yi, wón mún sá wó wee vǔrín làa bío le Dónbeenĩ sá à le vǔrínanaa bío síi. ¹¹ Awa, á mi cén wa dé sòobéè à wa dǎn zo hã vǔrínà mu yi. Mi wa pa waten bío à wa hĩa yí pí le Dónbeenĩ bío, làa bío á wán 6uaawa pánáa le bío bío síi. ¹² Le Dónbeenĩ bióni wee na le mukǎnĩ binbirĩ, le pǎnká wi làa sòobéè po ho khà-tóní na yara lé hã bío jǔn. Le wee zo 6a nùpua khĩí zoo búe 6a sía yi. Le ka lòn khà-tóní, á wee fǔta hã hǔn-júná khĩí zoo búe ho sánbájiló yi. Bío ó o nùpue síi wee vá yi, là a yilera á le bióni mu wee zǔrĩ wéréwéré. ¹³ Mu bè-lénia yi á dèè woon yí sá le Dónbeenĩ yi. Mu búenbúen dǎn denkhèèn á le wee mi. Dén Dónbeenĩ so lé dǔo wa búenbúen lè wa nĩ-kéní kéní ko wa khĩí zéeni bío wa wó à na yi.

O Yeesu lé 6a yankarowà jǔhǔso beenĩ

¹⁴ Wa yú le *Dónbeenĩ yankarowà jǔhǔso beenĩ. Wón khĩina zoó 6ó le Dónbeenĩ mí bèere yi yáá. 'Ba yankarowà jǔhǔso beenĩ mu lé o Yeesu, le Dónbeenĩ Za. Awa, á bío wa dó wa sía yi á mi cén wáa le wa wíoka pa bío làa sòobéè. ¹⁵ Ba yankarowà jǔhǔso beenĩ na wa yú yínǎn nùpue na yí dà máa séeni wèn wa yídàmu yi. Orén mí bèere á ho kúará khénló lè mí síiwá yáá yú làa bío warén kúará wee khénnaa, ká arén màhã yí wó bè-kohó yí mǎn. ¹⁶ A mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeenĩ na wee wé mu sǎamu yi ká zǎnii mía wèn. Ká wa wó bǔn, á le è zǔrĩ wa màkárí, á à sèn wa bè-kora à día. Le è wé mu ho pǎahǔ na mu ko yi.

5

¹ Ba yankarowà jǔhǔso á le Dónbeenĩ léra 6a nùpua tǎahǔ, ò o wé sá le tonló 6a bío yi. Orén lé yĩa wee na 6a nùpua mu hǎmu le Dónbeenĩ yi, á wee ya 6a bè-kora séndíaró muini. ² Ba nùpua na yí zǔ mu bío yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zǔ bío, lé bío ó orén mí bèere mún lé o yídà. ³ Lé bǔn bío yi ó o ko ò o wé ya orén lè 6a zǎamáa bè-kora séndíaró muini. ⁴ Nùpue yí dà máa dé mítén làa yankarowà jǔhǔso mítén. Le Dónbeenĩ lé dǔo wee ve o nùpue à dé ho tonló mu yi, làa bío le vonnáa o *Aaron á dó ho yi bío síi. ⁵ O *Krista bío mún ka ká

† 4:7 Mi loĩ Lení vǔahǔ (Psaumes) 95.7-8

sii. O yí wó míten làa yankarowà jùhùso. Lé le Dónbeenì dó a ho tonló mu yi, á bía bïo kà nɔn wo yi:

«Fo lé í Za.

Ho zuia jii wán á ì lé mìn Maá.»*

⁶ Le Dónbeenì pá bíníá bía bïo kà:

«Fo lé o yankaro fɛɛɛ

là a Melekisedɛɛki bïo síi.»†

⁷ Páahù na ó o *Krista hía wi ho tá wán, ó o flora á bónbóníá le Dónbeenì lè mí pánká, lè há yèn-caa, dïo lá dà wee kání a mu húmú yi. A bïo ó o liiníá mítén, á tà mu búenbúen yi, á le Dónbeenì jà a floró. ⁸ Bïo ó o lé le Dónbeenì Za mí cúee, ò o pá tà le lònbee búenbúen na yú a yi á keníanáa mítén làa bïo ó ò bèráa le Dónbeenì bioní yi. ⁹ Lé bűn tíra a bïo búenbúen jii, á nɔn á bía wee bè o bioní yi búenbúen wé è yírää ho kánílò na lé le mukání na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeenì dó a wó lè 6a yankarowà jùhùso là a Melekisedɛɛki bïo síi.

Héyí! Mi yí pɪ le Dónbeenì bïo

¹¹ Bïo cèrèɛ wi wa cón wa dà à bío o Melekisedɛɛki mu bïo dání yi, ká mu yara zéeníló lònbee màhá wi, lé bïo mi yí máa wé jí mu bïo à zūy yara fùafù. ¹² Mi wáa lá ko mi wé 6a nì-kàránlowà, à hàrí lòn zuia mi màkóo pá wi 6a wíoka kàrán mia lè le Dónbeenì bïo na nín-yání kàránna làa mia. Mi màkóo pá wi mu yoomu yi, mi yí dà máa dí dínlò na lí. ¹³ Yia màkóo wi mu yoomu yi wón ka lòn kúnkúza. O yí zū bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi. ¹⁴ ɛɛ ká ho dínlò na lí hón lé bía dɔn vó te mí dínlò. Bán fá, á zū bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi.

6

¹ Lé bűn nɔn ó o *Krista nín-yání bïo na 6a kàránna làa wen á mi wa dà wán, ká wa va làa yahó o bïo zūnló yi lòn nùpua na dɔn vó. Bïo wa zū vó á mi yí wa bíní 6úa kàránlò jùhù: Mu lé à pɪ há wárá na yí se, à dé ũ síi le Dónbeenì yi, ² làa bïo 6a wee wé à ceérää mítén le Dónbeenì yahó,* lè le níi bèró 6a nùpua wán, làa bïo 6a nì-hía á à vèerää, lè le mónđen cítii bïo. ³ Bűn lé bïo wa à wé, ká le Dónbeenì tà. ⁴ Mi loí. Ba nùpua 6úi wi bűn á yú mu khoomu, le Dónbeenì hɔn 6a lè mu bè-tentewà cèrèɛ, 6a mún yú le Dónbeenì Hácírí, ⁵ á zū le le Dónbeenì bioní se làa sòobéɛ. Ho dímíjá na ho yíró á 6a zū pánká bïo. ⁶ Bűn búenbúen món, à 6a pá bíníá wee wé mí bè-kíá, á bïo wáa bíní ì wé á 6a à yèrèmánáa mí yilera lè mí wárá bűn mía. Bán nùpua so síi ka lè 6a bíníá wee búɛɛ le Dónbeenì Za ho *kùrùwá wán, á wee zuaí wo yi 6a nùpua yío yi.

* 5:5 Mi loí Lení vūahù (Psaumes) 2.7 † 5:6 Mi loí Lení vūahù (Psaumes)

110.4 * 6:2 Le Dónbeenì bioní vɔnna 6úi yi á mu bía le: Lè há bátèèmùwa.

⁷ Hen ká ho vlohó wee tè wé se ho tá wán ò o vòro dínló be wé se, à le Dónbeenĩ dúbua ho tá mu yi. ⁸ Ká lé hã kíkara lè le jí-kora wee sà ho wán, se ho tá mu cúnú mía. Le Dónbeenĩ hĩa dánkání ho, á mu véenii ká ho ò cfi.

⁹ Wán zàwa lè wán hĩnni na wa wa làa sòobéε, hàri ká wa wee bío kà síi, á wa pá láa mu yi le mi bò ho wā-tente, hĩa wee va ho káníló lahó yi. ¹⁰ Le Dónbeenĩ térénna, le yi máa sà mi bè-wénia yi, làa bío mi zéénianáa le mi wa làa de. Le séenii na mi wó, làa dño mi pá lan wee wé 6a kèrètewa dání yi á le zũ. ¹¹ Ká wa màhã wi à mi nĩ-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véenii, bèra a na à bío mi dó mi sía wee lòní à wé à jii sí. ¹² Mi cén wáa yí dí parí, ká mi wé lè 6a nùpua na wee dé mí sía le Dónbeenĩ yi féeε bío síi, à yíràa bío le dó mí jii le mí ì na.

Le Dónbeenĩ dó mí jii à le máa yèrè má le

¹³ Bío le Dónbeenĩ hĩa dó mí jii nòn o *Abarahaamu yi, á le báa lè mí yèni, lé bío á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mía. ¹⁴ Bío ká lé bío le bía: «Ūuu, ì ì wé mu bè-tentewà cèrèε làa fo, ì ì wé á ũ mòmàniá á à wé boo làa sòobéε.»† ¹⁵ O o Abarahaamu bèn hã mi síi pannáa bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé, á le wó mu nòn wo yi. ¹⁶ Ká 6a nùpua le mí ì báa, à 6a báa là a búí na po 6a yèni, á nùpue mún máa wé bini kán bío 6a báa jii wán. ¹⁷ Làa bún síi á le Dónbeenĩ mún wi à bía le dó mí jii le mí ì wé lè mu bè-tentewà à zũn kénkén le le è wé mu. Lé bún te bío le báa á bò bío le dó mí jii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu bíowa bío jùn mu na yí máa yèrè má á le Dónbeenĩ yí máa fi sabéré yi. Awa, á warén na pá mu bío búenbúen á sía hã làa sòobéε wíokaa wee dé wa sía lòní bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé. ¹⁹ Bío wa dó wa sía wee lòní lé bún búan wen dínia vinvín le Dónbeenĩ yahó, á wó á wa dàrna cúaa ho pònsò-beenĩ na sankaa hã pònsòni bùkú lè hã cúa-jùn, á yòò zon le *sòobá-lùε 6àn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùε 6àn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa yahó warén wa bèεε bío yi. Mu bon, lé orén lé 6a yankarowà jùhũso féeε là a nĩ na 6a le Melékisedεeki bío síi.

7

O Melékisedεeki lé o béε, á lé le Dónbeenĩ yankaro

¹ O Melékisedεeki mu lé ho lóhó na 6a le Salεmu béε, á mún lé le Dónbeenĩ na wi mu bío búenbúen jùhũ wán yankaro. Páahũ na ó o *Abarahaamu hĩa tá hã hĩa lè 6a bá-zàwa á dàrna 6a, á bío ó o binia wee búen, ó o Melékisedεeki léε sã a yahó, á dúbuaa wo yi.* ² A bío ó o *Abarahaamu yú hã hĩa téenii 6àn cúa-pírú níi ó o nòn o Melékisedεeki yi. Le yèni mu kúará le «térénló béε». A bío ó o lé ho Salεmu béε, bún kúará

† 6:14 Mi loñ Bío jùhũ búéenii vùahũ (Genèse) 22.16-17 * 7:1 Mi loñ Bío jùhũ búéenii vùahũ (Genèse) 14.18-20

le o lé ho «héerà béε». ³ Bàn maá lè bàn nu á nùpue yí zū. Nùpue yí zū a nɔnkāni cεεnii. O teró bïo yí bía yí mɔn, ó o húmú bïo mún yí bía yí mɔn. O bïo 6onmín lè le Dónbeenĩ Za bïo: O lé o yankaro fέεε.

⁴ Mi loĩ bïo ó o Melekisedεεki mu bïo jùhũ wiráa. Hàrí wàn 6úaa Abarahaamu bïo na ó o yú hã hĩa téenii bàn cúa-pírú níi á wón nɔn wo yi. ⁵ O nĩ na 6a le *Levii mɔnmánia na lé 6a yankarowà ó o Mɔyiize lándá nɔn le níi yi le 6a wé fé o *Isirayεele nĩpomu bïo na 6a wee yí bàn cúa-pírú níi. O o Isirayεele nĩpomu mu jɔn lé bàn zàwa, lé bïo á bán nɔnkāni mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedεεki wón nɔnkāni yí can Levii yi, ò o Abarahaamu màhã pá nɔn bïo ó o yú bàn cúa-pírú níi wo yi. O Melekisedεεki mu dú6uaa o Abarahaamu na le Dónbeenĩ dó mi jii nɔn yi. ⁷ A wa zū kénkén le yĩa wee dú6ua wón bïo jùhũ wi po yĩa 6a wee dú6ua yi. ⁸ O Levii nùwã, bía ó o Isirayεele nĩpomu wee na bïo 6a wee yí bàn cúa-pírú níi yi, bán léε nùpua, 6a wee hí. Ká a Melekisedεεki na ó o Abarahaamu nɔn mí bïo bàn cúa-pírú níi yi, wón yĩ wi lua làa bïo le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ bíaráa mu. ⁹ O Levii nùwã lé bía á mu bïo bàn cúa-pírú níi wee na yi. Εε ká bïo ó o Abarahaamu na lé bàn 6úaa á léra mu, bún wee zéeni le orén Levii mún wáa léra mu. ¹⁰ Mu bon, pãahũ na ó o Melekisedεεki sã a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii ãĩn yí ton. Εε ká mu pãahũ ká a wi mín 6úaa mu yi.

¹¹ O Isirayεele nĩpomu *lándá yi, ó o Levii zĩ-jùhũ lé hĩa ho yankaró tonló bïo sã yi. Ba lé 6a yankarowà là a *Aaron bïo síi. Εε Ká 6a yankaró tonló jii màhã yí sú. Lé bún nɔn á yankaro veere 6úi ló na ka là a Melekisedεεki bïo, wón yí ló Aaron nɔnkāni yi. ¹² Ká ho yankaro tonló hĩa yèrémáa, se ho lándá mún ko ho yèrémá. ¹³ Yĩa hã bióní mu bía dání yi bàn zĩ-jùhũ nùpua yí wó yankarowà yí mɔn. ¹⁴ Wa zū le wón na lé wa Núhũso á ton o *Zudaa zĩ-jùhũ yi. A bïo ó o Mɔyiize wee bïo 6a yankarowà bïo, ó o 6èn mún yí bía bïo 6úi ho zĩ-jùhũ mu dání yi.

O Yeesu lé o yankaro là a Melekisedεεki bïo síi

¹⁵ A bïo wáa wíokaa nɔn ó o yankaro mu bïo wee ceráa lé bïo kà: O yankaro 6úi ló á ka là a Melekisedεεki bïo síi. ¹⁶ O yí wó yankaro làa bïo 6a nùpua bòráa mu bïo síi. O wó a yankaro le mukānĩ na wi o yi na máa vé máa mi bïo yi. ¹⁷ Bïo kà lé bïo le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ bía:

«Fo lé o yankaro fέεε

là a Melekisedεεki bïo síi.»†

¹⁸ Le Dónbeenĩ khínia ho nín-yání lándá yi, lé bïo ho pànká mía, ho bïo jùhũ mía. ¹⁹ Ho lándá mu lá yí dà máa wé á nùpue

† 7:17 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 110.4

máa térén le Dónbeenĩ yahó. Ká hã laà na kà wán á bïo wa dó wa sïa yi wee lòní bũn òn wíokaa sũaaní. Lé bũn pànká yi á wa wee dàní vá vaa òueráa le Dónbeenĩ yi.

²⁰ Mu yínón bũn mí dòn. Le Dónbeenĩ báa mu jii wán. Bïa ká bán wó òa yankarowà à le yí báa bïo. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeenĩ wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bïo kà:

«O Nùhũso á báa mu jii wán,
á máa bini máa yèrémá mi jii.

Fo lé o yankaro féeεε.»[†]

²² Lé bũn nòn á le páaní na ó o Yeesu wó á le wi warén lè le Dónbeenĩ páahũ á sũaaní ðio lè ho yahó.

²³ Bïo pá binia wee sanká mu mín yi lé bïo kà: Ba yankaro cèrèε khíina, lé bïo mu húmú yí máa díá à òa sá lén. ²⁴ εε ká bïo ó o Yeesu ù kerín bín féeεε, á nĩ-veere máa lá a lahó o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bũn nòn ó o dà wee kánínáa bïa wee vá òuee búe le Dónbeenĩ yi orén pànká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi féeεε, á wee fio le Dónbeenĩ yi òa bïo yi.

²⁶ A wón yankarowà nùhũso so na lé o Yeesu lé yia á ko làa wen. O wee ce le Dónbeenĩ yahó, o bè-yáanii mía, fianí mía wo yi, o yí máa páaní làa bè-kora wérowà. Le Dónbeenĩ bàrá a mu bïo óúenóúen nùhũ wán. ²⁷ O màkóo mía ò o ya muini làa wizooní mí bè-kora bïo yi lè òa zãmáa bè-kora bïo yi làa bïo òa yankarowà núnása na ká wee wéráa mu bïo síi. Le muini ó o yan cúekúee mí dòn á mu vóráa, á lé orén mítén mún wó le muini mu yia. ²⁸ Ba yankarowà núnása na òa wee ðin o *Moyiize làndá wán à kúeeráa, bán dà à va à ví. Ká ho *làndá bèrò món á le Dónbeenĩ báa á bàrá mí za wó là a yankaro, wón na bïo óúenóúen jii sú féeεε.

8

O Yeesu lé òa yankarowà nùhũso

¹ Bïo wa le wa à bïo óúenóúen á bïo nùhũ wi po bïo ká lé bïo kà: Ba yankarowà nùhũso na bïo bíá ká lé yia á warén yú. O yòó kará ho wáayi le Dónbeenĩ na dà mu bïo óúenóúen nín-tiání. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi hã pñsòni bùkú binbirí yi, hĩa á nùpue yí tá, lé o Nùhũso Dónbeenĩ mítén tá ho. Nùpue yí tá hón. ³ Yankarowà nùhũso léé yankarowà nùhũso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hãmu, à ya hã muini na le Dónbeenĩ yi. Awa, á warén yankarowà nùhũso òn mún ko ò o yí bïo búí à hã lè le Dónbeenĩ. ⁴ O lá wi ho tá wán, se o yáá lá máa wé yankaro. Lé bïo òa búí wi vó á wee hã le Dónbeenĩ làa bïo ó o *Moyiize làndá bòráa mu. ⁵ Bán yankarowà núnása so tonló na òa wee sá lé ho binbirí

[†] 7:21 Mi loń Lení vũahũ (Psaumes) 110.4

so na wi ho wáayi ɓàn khânkhânaamu. Mu bon, pãahũ na ó o Mɔyize hĩa ko ò o búaká tá hã pãnsòni bùkú yi, á le Dónbeenĩ bía nɔn wo yi: «Loń, wé mu búenbúen làa bïo á ĩ zéeníanáa mu nɔn foń le búee wán.»* 6 Ká hã làa na kà wán ó o Yeesu wón le Dónbeenĩ kàrafáa ho tonló yi. Ho bïo ɲúhũ wi làa sòobéé, lé bïo le páanĩ na ó o bò le Dónbeenĩ là ɓa nùpua pãahũ á sũaanĩ sũaanĩ ðio lá wi là ho yahó, lé bïo á bïo le Dónbeenĩ dó mí ɲii le mí ì wé è na wen le páanĩ mu yi bún sũaanĩ bïo là ho yahó.

Le Dónbeenĩ dó mí ɲii le mí ì bè le páanĩ finle

7 Ká le *páanĩ na le Dónbeenĩ bò là ho yahó á fianĩ lá mía yi se le lá máa bĩnĩ máa bè páanĩ búu. 8 Éé ká lé bïo le Dónbeenĩ nĩpomu wó khon làa de á nɔn le bíaaráa bïo kà:

«Mi loń, lé ínén ɲúhũso Dónbeenĩ bía bïo kà:

Pãahũ búu khii dā, ká ĩ bè le páanĩ finle

là a *Isirayeele nĩpomu, là a *Zudaa zĩ-ɲúhũ nĩpomu.

9 Dén páanĩ so á à wé mí ðon làa ðio á ĩ bò là ɓàn ɓuaawa pãahũ na á ĩ tò ɓa nĩ wán lóráa ho *Ezipite kòhũ yi.

Bán yĩ bò bïo wa bía tò wán yi.

Lé bún te bïo á ĩ ɓèn mún pã ɓa día, lé ínén ɲúhũso bía mu.

10 Bïo kà món le páanĩ na á ínén ɲúhũso á à bè là a *Isirayeele nĩpomu lé ðio kà:

Ɔ ì wé á ɓa wé è leéka ĩ làndáwá bïo,

Ɔ ì dé hã ɓa sĩa yi. Lé ínén ɲúhũso bía mu.

Ɔ ì wé ɓàn Dónbeenĩ,

á ɓarén ñ wé ĩ nĩpomu.

11 Nùpue máa bĩnĩ máa kàrán mín za táa mí ninza le ɓa tà ínén ɲúhũso bïo,

lé bïo ɓa búenbúen á à tà ĩ bïo,

à lá ɓa nĩ-kĩa yi lii búe ɓa háyúwá yi.

12 Ɔ ì sén ɓa bè-kora á à día,

á máa bĩnĩ máa leéka ɓa wékheró bïo hùúu.»†

13 Bïo le Dónbeenĩ wee bïo le páanĩ finle bïo, bún wee zéenĩ le le càtio le páanĩ na bò là ho yahó làa dà-kĩnle. A bïo lee bïo ɓèn hĩa kĩa, se mu ká ho víló.

9

Le nĩn-yání páanĩ bèrɔ

1 Le páanĩ na bò là ho yahó á làndáwá wi wee kàrán ɓa nùpua làa bïo le Dónbeenĩ wee ɓuaanínáa. A ɓa nùpua là le Dónbeenĩ mu fêmínló laho mún wi ho tá wán. 2 Mu bon, hã pãnsòni bùkú á tá mu bïo yi, á kãana là hã cúa-ɲun. A ho nĩn-yání laho na ɓa wee ve làa sòobá-lùe lé bĩn á le fintá-cúaa, là le tabárí na ho búurú na bïo sã le Dónbeenĩ yi wi wán,

* 8:5 Mi loń Léró vūahũ (Exode) 25.40 † 8:12 Mi loń Zeremii vūahũ 31.31-34

á zoó wi yi. ³ A ho ɲun ní lahó lé hĩa ɓa le *sòobá-lùè ɓàn binbiriso. ⁴ Lé hón lahó so á mu ɓio na sãmu sí cĩnii dèè na wó lè ho sãnú ɓio cèera yi, á le páanii ɓonkoní na mání lè le yahó wó lè ho sãnú zoó wi yi. Dén ɓonkoní so á le dèè ɓúii wi yi á mu ɓio na ɓa le *maanɛ wi yi. O o *Aaron ɓúin-za na sà hã vɔnna mún wi le ɓonkoní mu yi, à séení hã hue-pɛnɛnwà, hĩa le páanii làndáwá na le Dónbeení nɔn o *Mɔyĩize yi á túara wán. ⁵ Le ɓonkoní mu ɓàn ɲúhú á ho wáayi tonkarowà na ɓa le Serubɛnwa wi yi, á wee zéení le Dónbeení cùkú. Ba mía tàró pon le ɓonkoní mu ɲi-pɛɛ yi, ɓín na ɓa nùpua bè-kora wee sɛn día yi. Èɛ ká ɓún bíoró pãahú yínɔn hĩa kà.

⁶ Lé làa ɓún á hã sĩa mu bàrákaráa. A le *sòobá-lùè lé ɓín le *Dónbeení yankarowà wee zoo sá mí tonló yi làa wizooní. ⁷ Ká le sòobá-lùè ɓàn binbiriso dén lé ɓa yankarowà ɲúhúso mí dòn wee zo le yi. O wee zo ɓín le cúekúee le lúlúure yi lè ɓa ɓúaa na ó o fúaaana cãni, à zoo na le Dónbeení yi orén mí ɓɛere bè-kora sɛndiáró ɓio yi, lè le Dónbeení ɲipomu na ká bè-kora sɛndiáró ɓio yi. ⁸ Le Dónbeení Hácírí wee zéení mu le ká le sòobá-lùè wi ɓín wà, á se le sòobá-lùè ɓàn binbiriso ɲii yí dà máa hén. ⁹ ɓún ɓiowa so wee zéení ɓio wee wé hã làa na kà wán ɓio. Mu wee zéení le mu hãmu na ɓa nùpua wee wé, lè hã muini na ɓa wee ya yí dà máa wé á ɓa máa térén le Dónbeení yahó. ¹⁰ Mu lé ɓa nùpua mí dòn *làndáwá na ɓa bò ho dínló, lè mu bè-ɲunii, làa ɓio ɓa wee sɛɛka lè miten dání yi. Hã làndáwá mu kera ɓín fúaa pãahú na le Dónbeení yèrémáa mu ɓiowa yi.

O Krista lé mu bè-kora sɛndiáró muini yia

¹¹ O *Krista ɓuara ɓueé wó ɓa yankarowà ɲúhúso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùè na ó o sá mí yankaró tonló yi dén ɲii mún sú po hã pɔnsòni bùkú na yáania tá ho tá hení yi. Le yínɔn dèè na á nùpua tá. Le ɓio yí sã ho dímíɲá yi. ¹² O Krista zon le Dónbeení *sòobá-lùè ɓàn binbiriso yi le cúekúee mí dòn á mu vóráa. Mu yínɔn bà-kúio cãni ó o zonnáa, lé o kùrú cãni lé dío ó o zonnáa, á wee kánínáa ɓa nùpua fɛɛɛ. ¹³ O nòn-zúnle na ɓa wee cĩ sãni na ɓa wee kúee mu ɲumu yi à wãa lè ɓa nùpua na yí máa ce à héha là a *Mɔyĩize làndá, lè ɓa kókówá lè ɓa dãaní cãni, lé ɓún wee ceé ɓa à héha lè ho làndá mu. ¹⁴ Ká ɓún wee wé kà síi, se o Krista cãni dén ɓio ɓèn wíokaa yóo po ɓún. Le Dónbeení Hácírí pánká yi ó o Krista mu tà nɔn mítén á wó a muini yia na á fianí mía yi. O cãni lé dén á à ceé wa yiwa hã wára na wee ɓua wɛn varáa mu húmú lahó yi yi, bèra a na à wa dàñ sá na le Dónbeení na wi fɛɛɛ yi.

Le cãni lé le páanii na bò fimini

¹⁵ Lé ɓún nɔn o *Krista bòráa le *páanii finle le Dónbeení lè ɓa nùpua pãahú. O húrun á feníanáa ɓa nùpua mu bè-kora

na 6a wó le nín-yání páanii p̄ahũ, à b̄ia na le Dónbeenĩ von ðaĩ yí h̄a k̄ia na máa vé, h̄ia b̄io f̄era b̄ia día.

¹⁶ Nùpue mónðén ñi-cúa b̄io h̄ia wee b̄io, se 6ànso húrun. ¹⁷ Mu bon, hen ká ȳia mà h̄a ñi-cúa mu húrun, à h̄a b̄io màh̄á wé le sòobéé. Lé b̄io ká a ȳio wi lua, à h̄a ñi-cúa mu b̄io máa wé here. ¹⁸ Lé b̄un yàá n̄on le c̄ani kúaará á b̄oráa le nín-yání páanii. ¹⁹ B̄io ó o *M̄oyiize k̄aranna h̄a làndáwá á n̄on o *Isirayéle ñipomu búenbúen yi wó, ó o lá 6a n̄on-zàwa lè 6a kókówá c̄ani na ó o c̄on, á b̄o mu ñumu wán. O o lá le v̄indè-za na 6a le *izoo pu lakahó, lè ho yènsé muhũ, ò o wee w̄aa h̄a làndáwá v̄uahũ, lè 6a nùpua búenbúen ²⁰ ká a b̄io b̄io kà: «Dìo kà lé le páanii na le Dónbeenĩ b̄o n̄on mia 6àn c̄ani.»* ²¹ Làa b̄un s̄ii, ó o mún w̄ana h̄a p̄onsòni bùkú lè h̄a s̄ia na wi ho yi búenbúen. ²² Ho làndá v̄uahũ yi á mu yàá b̄ia le mu b̄io búenbúen wee ceé lè le c̄ani, le ká c̄ani yí kúaará á bè-kora yí dà máa s̄én máa día.

O Krista n̄on m̄iten le cúekúee mu wóràa

²³ Awa, Ká b̄io wi ho wáayi 6àn kh̄ankh̄anáamu wee ceé là a *M̄oyiize làndáwá, á mu 6àn binbir̄iso ko mu ceé làa b̄io s̄iaaní s̄iaaní b̄un. ²⁴ O *Krista yí zon h̄a p̄onsòni bùkú na 6a nùpua tá yi. Hón bùkú so lé hen na le Dónbeenĩ wi yi 6àn kh̄ankh̄anáamu, ká ho yín̄on horén mí b̄ere. Lé ho wáayi ó o Krista yòora á yòó ð̄in le Dónbeenĩ yahó wee yanka le wa b̄io yi. ²⁵ Làa lúlúio á le *Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ wé zo le sòobá-lùe 6àn binbir̄iso yi lè 6a bùaa na 6a f̄taana c̄ani. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya m̄iten làa muinĩ f̄ééé. ²⁶ Ká a lá wee wé b̄un f̄ééé, se o lò lá wé è be f̄ééé à lá ho ð̄im̄íná lénlò p̄ahũ buee búe ho zuia yi. É ká h̄a p̄onna vaa véení, ó o Krista 6uara le cúekúee mí ðòn á bueé wó m̄iten lè le muinĩ ȳia á 6óràa mu bè-kohó ñúhũ. ²⁷ Nùpue léee nùpue á à hí le cúekúee mí ðòn. B̄un món á le Dónbeenĩ ì c̄ití o. ²⁸ Lé làa b̄un ó o Krista wóràa m̄iten lè le muinĩ ȳia le cúekúee mí ðòn á 6óràa 6a minka nùpua bè-kora ñúhũ. O kh̄ii b̄iní ì buen, ká b̄un màh̄á máa wé bè-kora ó o bueé búe ñúhũ. O bueé k̄aní b̄ia pan o buenlò.

10

O Krista bueé 6ó h̄a muinĩ yaró ñúhũ

¹ B̄io ó o *M̄oyiize làndá wee zéení yín̄on b̄io wi 6àn binbir̄iso mí b̄ere. Mu lé mu 6àn kh̄ankh̄anáamu. Hón làndá so wee zéení le h̄a muinĩ dà-kéní kéní mu ko h̄a wé ya làa lúlúio f̄ééé. Lé b̄un n̄on á b̄ia 6a wee ya h̄a b̄io yi á h̄a yí dà máa wé á 6a máa t̄erén le Dónbeenĩ yahó. ² Ká b̄un m̄ia se b̄ia 6a wee ya h̄a muinĩ mu b̄io yi á bè-kora w̄aa lá à s̄én á à día làa cúekúee,

* 9:20 Mí loĩ Léró v̄uahũ (Exode) 24.3-8

á lá máa b́nǐ máa leéka mí bè-kora mu bǐo, á máa ya muiní mu bǐo yi. ³ Εε κά β̄ueé. Làa lúluío cá hã muiní mu wee wé à 6a b́nǐ leéka mí bè-kora bǐo. ⁴ Mu bon, 6a nòn-zàwa lè 6a kókówá cǎni yí dà máa β̄ue mu bè-kora jǔhũ.

⁵ Lé b́n nòn á bǐo ó o *Krista β̄uara ho ðímǐjǎ yí, ó o bía nòn le Dónbeenǐ yi:

«Fo yí tà hã muiní lè mu bè-hãni bǐo,

à ũ wó á ĩ sǎnía wi.

⁶ Ba bùaa na 6a f̄uaana á cǐna le muiní yεenii dèε wán lè hã muiní mu β̄ui na 6a wee ya mu bè-kora séndíaró bǐo yi β̄uenβ̄uen bǐo yí wó sǐna fon̄.

⁷ A ĩ wǎa bía: Lé mi na wà à β̄uen β̄ueé wé ũ sǐi bǐo.

B́n lé bǐo túara ĩ dǎnǐ yi le Dónbeenǐ bionǐ v̄uahũ yi.»*

⁸ Bǐo kà lé bǐo ó o Krista bía lè ho yahó: «Fo yí tà hã muiní lè mu bè-hãni bǐo. Fo mún yí tà 6a bùaa na 6a wee f̄uaa à cǐi le muiní yεenii dèε wán, lè le muiní na 6a wee ya mu bè-kora séndíaró bǐo yi bǐo. B́n β̄uenβ̄uen yí máa wa ũ sǐi.» A hã muiní mu j̄on̄ wee ya à héha làa bǐo ho *làndá bòráa mu. ⁹ O Krista t̄in b́nía bía: «Lé mi na wà à β̄uen β̄ueé wé ũ sǐi bǐo.» O Krista βó ho hàánǐ muiní j̄uhũ ò orén mí β̄εεre wó míten là a muiní yǎ dó hã lahó yi. ¹⁰ O Yeesu Krista wó le Dónbeenǐ sǐi bǐo. Bǐo ó o Krista nòn míten á húrún le cúékúee á mu vóráa, lé b́n wó á wa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi. ¹¹ Ba yankarowà β̄uenβ̄uen wee ð̄n ya hã muiní dà-kéní kéní mu làa wizooní, à hã j̄on̄ yí dà máa sèn bè-kora máa día hùúu. ¹² Εε cá a Krista yan mu bè-kora séndíaró muiní le cúékúee, ò o yòó kará le Dónbeenǐ nín-tǎnǐ f̄εεε, ¹³ á pan bǐo le Dónbeenǐ á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení wán. ¹⁴ Le muiní dà-kéní mí dòn na ó o Yeesu mu yan lé dén wó á bía bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi térénná le yahó. ¹⁵ Lé b́n le Dónbeenǐ Hácírí mún bía. Le bía bǐo kà lè ho yahó:

¹⁶ «Bǐo kà lé bǐo ó o Núhũso bía:

Hã wizooní mu khǐlóló mǐndén

á ð̄io kà lé le páanǐ na á ĩ ì bè làa ba.

Ĭ ì dé ĩ làndáwá 6a sǐa yí,

Ĭ ì wé á 6a wé è leéka hã bǐo,

¹⁷ I máa b́nǐ máa leéka 6a bè-kora lè 6a wékheró bǐo hùúu.»†

¹⁸ Hen cá mu bè-kora hǐa séra día, se muiní yaró wǎa mǐa b́n bè-kora so séndíaró bǐo yi.

O Krista héra ho w̄shũ nòn wen

¹⁹ Awa, wán zàwa lè wán hǐnni, lé o Yeesu cǎni pánká yi á wa láa mu yí le wa à zo le *sòobá-lùe 6àn binbiriso yi. ²⁰ O có

* **10:7** Mi loń Lení v̄uahũ (Psaumes) 40.7-9 † **10:17** Mi loń Zeremii v̄uahũ 31.33-34

ho wā-finle na lé ho wā-binbirī á n̄n w̄en. O héra ho p̄nsò-beenī na ka lè ho lé o s̄anía á wa wee dàní yò zo le sòobá-lùe b̄àn binbirīso yi. ²¹ A wa yú 6a yankarowà j̄úh̄úso na wi le *Dónbeenī zī-beenī j̄úh̄ú yi. ²² Mi w̄aa wa vá vaa 6úe le Dónbeenī yi lè le yi na púaara díá, lè le sídéró binbirī. Mu b̄io na wa wó à mu yí se á mi wa lén wa síá yi à h̄ã ce, à mún s̄eε wa s̄anía lè mu j̄umu na wee ce. ²³ B̄io wa dó wa síá yi wee lòní á mi le wa wé zéeni b̄io wéréwéré, à yí t̄éé wa bàra. Mu bon, le Dónbeenī dó mí j̄ii le mí ì wé b̄io na, à le wé mu. ²⁴ Mi wa pa mín b̄io, à wé hení mín síá le waminī lè h̄ã wárá na se d̄ání yi. ²⁵ Mi yí wa khí à wé yí 6uen wa kuure f̄émínló làa b̄io 6a n̄-dòndáa 6úi khú yí máa 6uennáa b̄io síi, ká mi màh̄ã wa wé hení mín síá, s̄̀nkú b̄io wa zū le o J̄úh̄úso wizonle j̄àana lua.

²⁶ B̄io wa zū ho t̄úíá vó ká wa wó bè-kora làa c̄anii, se muini w̄aa k̄un mia máa ya b̄un bè-kora so s̄éndíaró b̄io yi. ²⁷ B̄io ká, lé ho lòní le cítii lè ho d̄á-s̄umúí na à c̄í le Dónbeenī zúkúsa. ²⁸ Hen ká a 6úi yáara a *M̄oyiize làndá, ká mu b̄àn s̄éér̄asa n̄w̄ã j̄un tàá n̄w̄ã t̄in wi, á b̄anso ko ò o 6úe, màkárí z̄úrló mia mu yi. ²⁹ S̄̀nkú ȳia z̄uár̄na le Dónbeenī Za yi, á wó le páan̄í c̄ani na ceéra b̄anso lè mu k̄aakó-b̄io, á là le Dónbeenī Hácírí s̄āmuso, wón lònbee so máa por̄ b̄un le. ³⁰ Ȳia b̄ia b̄io ká á wa zū: «H̄ã yúaa d̄iró b̄io s̄ã mií. Ȳia ko làa b̄io na, á ì wé mu lè b̄anso». O mún pá b̄ia b̄io ká: «O J̄úh̄úso á à f̄i le cítii mí n̄ipomu wán.»[†] ³¹ Le Dónbeenī na wi f̄éε á n̄upue h̄ia zon n̄í, b̄un z̄án̄ii wi làa sòobéε. ³² Mi b̄in̄í leéka b̄io wó kh̄ina, le páah̄ú na le Dónbeenī dó mí khoomu mi wán, á le lònbee yú mia làa sòobéε. ³³ Ba là mia, á beéra mi lò 6a n̄upua 6úen6úen ȳio yi, tàá b̄ia 6a beéra lò làa b̄un síi á mi tà j̄ii. ³⁴ Mu bon, mi lò páanía bon làa b̄ia wi ho k̄asó yi. H̄arí mi n̄í b̄io 6a fó á mi yáá pá tà mu lè le sí-w̄εε, lé b̄io mi zū le b̄io s̄ã mia á s̄ūaaní s̄ūaaní mu, b̄un á à k̄eñ b̄in̄ f̄éε. ³⁵ Awa, á mi w̄aa yí titika b̄io mi l̄aa yi. Lé lerén sídéró mu b̄io yi á mi ì yír̄aa le s̄aan̄í na b̄io j̄úh̄ú wi làa sòobéε. ³⁶ Mi ko mi h̄í mi síá bèra a na à mi dàní wé b̄io le Dónbeenī le mi wé. Lé b̄un ñ na ká mi ì yí b̄io le dó mí j̄ii le mí ì na mia. ³⁷ Le Dónbeenī b̄ion̄í v̄uah̄ú yi á b̄io ká b̄ia:

«Hen làa c̄inú tente
ká ȳia lua á 6ueé d̄ã.

O máa mia.

³⁸ O n̄upue na tér̄enna wón ñ k̄eñ le muk̄an̄í binbirī na máa vé yi o sídéró le Dónbeenī yi p̄anká yi.

εε ká b̄anso b̄in̄ía ló lè mí món, á ì s̄ii máa wa a b̄io yi.»§

[†] 10:30 Mi loñ Làndá zéenióló v̄uah̄ú (Deutéronome) 32.35-36 § 10:38 Mi loñ Habakuuki v̄uah̄ú 2.3-4

³⁹ Εε κά bán na wee lé lè mí món à ví lén á warén mía tñahũ. Warén bán dó wa sĩa le Dónbeenĩ yi, á wi ho kãníló wõhũ wán.

11

Wàn òuaawa sñadéro le Dónbeenĩ yi bïo

¹ O nùpue sñidéro le Dónbeenĩ yi wee zéení le mu bïo na á òanso dó mí sñi wee lòní yíró ó o láa yi. Mu wee zéení le bïo á òanso yïo yí máa mi ó o láa yi le mu bïo bon binbirĩ. ² Lé wàn maáwà sñadéro le Dónbeenĩ yi nòn á le tàráa 6a bïo.

³ Lé bïo wa dó wa sĩa le Dónbeenĩ yi á nòn wa zũnáa le le lera ho ðímíjńá lè mí bionĩ. Lé ká sñi wa zũnáa le bïo yí máa mi lé bũn le ðĩn wán léraráa bïo wa wee mi. ⁴ O *Abεεle dó mí sñi le Dónbeenĩ yi, lé bũn nòn le muini na ó o yan á sũaaní a *Kaηεε muini. Lé o sñidéro mu nòn le Dónbeenĩ tà fóráa o hãmu, á bía le o téréna. O Abεεle húrun, εε ká a sñidéro le Dónbeenĩ yi bïo yi, á bïo ó o wó á 6a nùpua pá wee bïo bïo.*

⁵ Lé o Enωki sñidéro le Dónbeenĩ yi bïo yi ó o òuan yòoraráa ho wáayi lè mí yèn-vèení «á nùpue yí bĩnía yí møn, lé bïo le Dónbeenĩ òuan wo yòoraráa ho wáayi.» Sãni ò o òua yòo ho wáayi, á le Dónbeenĩ bionĩ vñahũ zéení mu le «o bïo wó sĩa le Dónbeenĩ yi.»[†] ⁶ A bũn jññ òueé wé ká mu yínñ le sñidéro le Dónbeenĩ yi bïo yi, á nùpue bïo yí dà máa wé sñi Dónbeenĩ yi húu. Yia wee vá vaá òue le Dónbeenĩ yi ko ò o láa mu yi le le wi binbirĩ, á bĩa wee cà 6a zũñ le á le mún wee sãaní yi.

⁷ Lé o Nωwee sñidéro le Dónbeenĩ yi bïo yi á le zéeníanáa bïo wà òueé wé làa wo. O o Nωwee dó mu le sòobεε yi, ó o wíokaa ho won-beení ó orén là a zñi nùpua kãníanáa. Lé o sñidéro mu le Dónbeenĩ yi á sñinía ho ðímíjńá jñhũ. A lé o sñidéro mu bïo yi á le Dónbeenĩ le o térénnanáa.

⁸ Lé o *Abarahaamu sñidéro le Dónbeenĩ yi bïo yi ó o tàráa le veró á wà van ho kñhũ na le Dónbeenĩ le mí ì na a yi, á ho bïo sñi a yi. O yáa hñnòn wà ká a yí zũ hen na ó o wee va yi. ⁹ O dó mí sñi le Dónbeenĩ yi, ó o wà vaá kàyáa ho kñhũ na le Dónbeenĩ dó mí jñi le mí ì na a yi yi, á kera hã pñsoni bükúwá yi bñ là a *Izaaki là a *Zakoobu, bán na á hã kĩa dà-kéní kéní mu bïo mún sã yi.

¹⁰ O Abarahaamu mu láa wee lòní ho lóhó na jñhũ fárá tĩna. Hón lóhó so lé le Dónbeenĩ zéení bïo ho fáráa, á lé lerén mún fárá ho.

¹¹ Lé o Sara sñidéro le Dónbeenĩ yi á nòn le wó ó o yúráa o za ká a jññ hñana yí máa te, ò o mún kñna. Εε ká a màhã láa le ká le Dónbeenĩ dó mí jñi le mí ì wé bïo na, à le wé mu. ¹² Lé bũn nòn á wàn òuaawa nĩ-kéní mí ðòn, o Abarahaamu, á wó 6a zãamáa òan maá, ká a húmú yáa lá sũaráa. Mu nĩpomu na

* 11:4 Mí loñ Bïo jñhũ òueení vñahũ (Genèse) 4.3-10 † 11:5 Mí loñ Bïo jñhũ òueení vñahũ (Genèse) 5.21.24

sã a món á boo lè hã mànàayio bïo sïi, tàá lè le hõnlè na mu yámú ñumu ñii bia bïo sïi. Nùpue yáá yí dà máa mĩ 6a máa zũñ ñii.

¹³ Bán 6úen6úen dó mí sïa le Dónbeenĩ yi á húrun à bïo le dó mí ñii le mí ì wé yí kúaa 6a wán. $\epsilon\epsilon$ ká 6a màhã pá khèra mən mu, á 6a sïa wan mu bïo yi, á 6a bía wéréwéré le mí lé 6a káyáwá ho tá wán. ¹⁴ Bïo 6a bía bũn kà sïi wee zéeni le 6a màkóo wi maá zïi yi ho wáayi. ¹⁵ Hen ká 6a lá leékaa ho kòhũ na 6a ló díá bĩnĩ varó bïo binbirĩ, se 6a lá à dàñ ñ bĩnĩ ì va ho. ¹⁶ $\epsilon\epsilon$ ká lé bïo le maá zïi na bïo sũaanĩ, dïo wi ho wáayi, lé dén 6a màkóo wi yi. Lé bũn nən le Dónbeenĩ yí máa ñiyi bïo 6a wee ve le le mín Dónbeenĩ bïo yi, dén na son ho lóhó ká làa ba.

¹⁷ Lé o Abarahaamu sïidéro le Dónbeenĩ yi bïo yi ó o tà le mí ì ya mí za Izaaki lè le muini á à na le yi pãhũ na le le mí ì khén o kúará yi, ká a ñon zũ kénkén le le Dónbeenĩ mu dó mí ñii nən wo yi. ¹⁸ Mu bon, le Dónbeenĩ hĩa bía nən wo yi: «Ba zàwa na á ì dó ì ñii le ì na foñ, lé o Izaaki á ì ì dñn wán á fo ò yíráa 6a.»[†] ¹⁹ $\epsilon\epsilon$ ká a Abarahaamu lon mí yi, ó o le le Dónbeenĩ dà 6a ñĩ-hĩa wee vèeni. Lé bũn nən á le Dónbeenĩ mu díaráa o za nən wo yi, ó o ka lòn yĩa na vèera.

²⁰ Lé o Izaaki sïidéro le Dónbeenĩ yi bïo yi ó o dú6uaaráa o Zakoobu là a Ezayuu yi bïo wà 6ueé wé dñnĩ yi.

²¹ Lé o Zakoobu sïidéro le Dónbeenĩ yi nən á bïo ó o húmú dñn, ó o dú6uaaráa o Zozeefu zàwa lè mí ñĩ-kénĩ kénĩ yi, ò o buan mí bũni yi á líí 6úrá ò o 6úaanía le Dónbeenĩ.

²² Lé o Zozeefu sïidéro le Dónbeenĩ yi nən ó o húmú pãhũ ó o bíaráa o *Isirayeele ñipomu léro ho *Ezipite yi bïo, á zéeniá bïo 6a à wé là a ñĩ-hĩnmu.

²³ Lé o *Moyiize bán nùwã sïadéro le Dónbeenĩ yi bïo yi á 6a sankaaráa wo hã pĩna tĩn. Bïo 6a mən o za semu, ó o bée bionĩ 6a yí zána.

²⁴ Lé o Moyiize sïidéro le Dónbeenĩ yi nən á bïo ó o hĩa dñn, ó o pá le 6a wé yí ve mí làa Ezipite bée hĩnló za. ²⁵ O tà lá le lònbee lè le Dónbeenĩ ñipomu, à bïo lá dà à weé o sïi ho pñn-za yi, bũn na lé mu bè-kora ó o pá díá. ²⁶ Ho Ezipite kòhũ nãfòró wi bũn bon. $\epsilon\epsilon$ ká a Moyiize cón, á hã làntàa na à là làa wo làa bïo 6a wee là làa yĩa le Dónbeenĩ mən léra bïo sïi á bïo ñũhũ wi o cón làa sòobée, lé bïo ó o khèra mən ho cùnú na pan wo ho yĩró.

²⁷ Lé o Moyiize sïidéro le Dónbeenĩ yi nən ó o lóráa ho Ezipite kòhũ yi wà ò o yí zána bïo ho kòhũ mu bée sïi á à cĩ a yi. O ka lè o yĩo wi le Dónbeenĩ na yí máa mi wán, lé bũn te bïo ó o fàrá tĩnanáa. ²⁸ Lé o sïidéro le Dónbeenĩ yi nən ó o dúráa 6a

[†] 11:18 Mi lorĩ Bïo ñũhũ 6úeenĩ vùahũ (Genèse) 21.12

*zúifùwa sánú na 6a le Paaki, á nɔn le jii le 6a khii o Isirayeele n̄pomu zíní zūajiní lè le cāni bèra a na à ho wáayi tonkaro na wee búe 6a n̄pua à yí búe 6a hínbii zàwa.

²⁹ Lé o Isirayeele n̄pomu siadéro le Dónbeenĩ yi nɔn 6a dàrina káanaa mu yámú jumu bè-muhũ yi lè mí laà lòn tá henĩ bio síi. Eε ká ho Ezipitesa jɔn 6a mɔn bueé zon, á mu jumu 6ó 6a búenbúen.

³⁰ Lé o *Isirayeele n̄pomu siadéro le Dónbeenĩ yi nɔn 6a bánbáa ho Zerikoo lóhó hã wizooní bio h̄ejun, á ho dándá beenĩ na son k̄nía ho lóhó mu yi á tò. ³¹ Lé o hãa na lá wee yèè mítén, ȳia 6a le Arahaabu siidéro le Dónbeenĩ yi nɔn ó o k̄níanáa, ò o yí páanía yí húrun lè le Dónbeenĩ zúkúsa. Lé bio 6a cūiilowà na ló 6a Isirayeelesa c̄on ó o buan se.

³² Bio á ĩ yàá wáa à b̄iní ì bio lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samus̄on, là a Zefitee, là a *Daviide, là a Samuweele lè 6a ji-cúa f̄erowà bio na 6a wó á ĩ yí dà máa tè yi búenbúen máa véení. ³³ Lé 6a siadéro le Dónbeenĩ yi bio yi nɔn 6a dàrina 6a bá-zàwa, á wó bio téréna, á yú bio le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na 6a yi, á mún dàrina tunnáa 6a kúdenwà jiní. ³⁴ Lé le siidéro mu le Dónbeenĩ yi bio yi nɔn 6a dàrina 6óráa hã dā-sūmáa, á k̄nía mitén ho khà-tóní búeró yi. Ba buεkaa á lò b̄inía fá. Ba henía mí sía táráa hã h̄ia, á dàrina jɔn mí zúkúsa h̄in-táwá. ³⁵ Lé 6a h̄iawa búii siadéro le Dónbeenĩ yi nɔn 6a b̄inía m̄onnáa mín n̄pua na lá húrun lé bio 6a vèera.

Ba n̄pua búii 6a j̄inía s̄anía 6a siadéro le Dónbeenĩ yi bio yi, á 6a pá le mí máa k̄nii mítén á 6a húrun, bèra a na à 6a b̄iní vèe à kerí le muk̄nii binbirĩ yi. ³⁶ Ba búii j̄a mí yiwa á hã làntàa kúio 6a yi. Ba han 6a, á can lè hã zúakùariwà kúaa ho kàsó yi. ³⁷ Ba búii 6a lèekaa lè hã huua 6ó, 6a búii 6a kúiora lè hã kàràkàráwà, ká 6a búii bán 6a 6ó lè ho khà-tóní. Ba búii bán yí zū hen na 6a à zo, á wee z̄i 6a pia lè 6a via s̄onna. Mu bio búenbúen f̄ora 6a yi. Ba beera 6a lò làa s̄obéε. ³⁸ Ho ðim̄j̄á yí ko làa ba, lé bio 6a s̄taaní ho. Ba wee h̄éε v̄iná ho tá henĩ lè hã búaa yi, á wee h̄éε zo hã hue-beera p̄onna lè hã k̄ana yi.

³⁹ Le Dónbeenĩ tà bán búenbúen bio 6a siadéro le yi bio yi. Eε ká bio le Dónbeenĩ mu dó mí jii nɔn le mí ì na 6a yi á 6a màhã pá yí yú, ⁴⁰ lé bio Le Dónbeenĩ lá wíokaa bio s̄taaní b̄un á ká lè wa búenbúen. Lé b̄un nɔn 6arén mí ðon yí ko 6a bio jii sí ká warén na ká níi ló.

12

Mi wa h̄i wa sía le lònbee lè mí s̄itwà yi

¹ Awa, bio á bán s̄erà-kúii so k̄nía w̄en, á minén mún wa pí bio búenbúen na wee h̄e w̄en wa máa va lè ho yahó, à mu

bè-kora na wee bŭmaka wɛn à wa pí díá, ká mi wa lùwí lè wa sòobéε vaa dá hen na wa ko wa vaa dǎ. ² Mi wa fá wa yío o Yeesu yi. Wón lé yíá wee wé à wa dàń dé wa síá le Dónbeení yi. Lé orén wee tíí wa síadéro mu jii. O tà á 6a 6úaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun, á tà mu 6àn n̄yio yi, lé b̄io ó o fèra m̄n le sí-wεε na wi mu m̄n. A h̄a làa na kà wán, ó o 6èn kará le Dónbeení n̄n-tíání.

³ Mi leéka a Yeesu b̄io. Ba bè-kora wérowà h̄in̄n o wán, ká a màh̄á j̄a mí yi mu 6úen6úen yi. A mi wáa yí le mi bàra tèrò à yí pànká mi wán. ⁴ Mi wee fi lè mu bè-kora, εε ká mi ðin̄ yi fun làa b̄in̄ yí vaá 6ó mu húmú yi. ⁵ Mi so yiwa sà le zééní na le Dónbeení n̄n mia yi lè le zàwa b̄io síi le?

«Í za, hen ká a Nùh̄so wee bé fo, à ù yí pí.

Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí tèé ù bàra.

⁶ Mu bon, o Nùh̄so wee wé bé b̄ia ó o wa.

B̄ia ó o zū le 6a b̄io s̄a a yi bán 6úen6úen lé b̄ia ó o wee wé ha.»*

⁷ A lé mi béró b̄io yi n̄n mi lò wee beráa. Le Dónbeení 6uan mia lè mí kùrú zàwa b̄io síi. Lé o za yén á 6àn maá máa wé bé?

⁸ Ká le Dónbeení yí máa bé mia lè mí zàwa na ká 6úen6úen b̄io, se mi lé le z̄i zàwa, ká mi yín̄n le zàwa binbirí. ⁹ Wa maáwà fù wee bé wɛn á wa mún fù wee k̄nbi 6a. A mu so yí s̄aani à wa wé k̄nbi o Maá Dónbeení poń b̄in̄ bèra a na wa yí le mukān̄i le?

¹⁰ Wa maáwà wee bé wɛn ho p̄n̄-za yi héha lè 6a kùrú yilera. Ká le Dónbeení dén wee bé wɛn bèra a na wa b̄io wé se. Le wi à wa ce làa b̄io lerén wee ceráa. ¹¹ Wa béró p̄ah̄ú á mu máa wé wé sí wɛn, mu wee wé beé wa lò. εε ká mu véen̄i á b̄ia 6ó bán lé b̄ia wee wé 6a n̄pua na térénna, bán wee wé keń ho héerà yi mu b̄io yi.

¹² A mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee t̄maka à mi f̄ará ðíní. ¹³ Mi bè ho w̄h̄ú na muina, bèra a na à yíá lé o lóní b̄io yí dé wán, ká a veen̄i dàń térén.

¹⁴ Mi wé à ho héerà keń minén lè 6a n̄pua 6úen6úen p̄ah̄ú, à ceé miten le Dónbeení yahó, ká b̄in̄ m̄ia á n̄pue woon máa mi a Nùh̄so Dónbeení. ¹⁵ O 6úí yí v̄i v̄i à pí le Dónbeení s̄amu na le wee wé na a yi. Mi pa miten b̄io, mi yí díá le b̄io 6úí na yí se à lé mi t̄ah̄ú lòn v̄ind̄-hεεre à d̄é b̄ia ká. ¹⁶ Mi pa miten b̄io mu koomu lè mí síwà wéró yi. Mi wé yí z̄uán b̄io b̄io s̄a le Dónbeení yi làa b̄io á yíá 6a le Ezayuu wóráa mu b̄io síi. Wón m̄n ho ðínl̄o yí á p̄ánáa mí n̄-k̄nmu n̄n mín f̄εε yi. ¹⁷ A mu vaa véen̄i ó o wi à 6àn maá dúbua a yi, ká wón màh̄á yí wó mu. O o wá h̄a yèn-ca-poa san à mu yí dàrina yí yèrémáa.

¹⁸ B̄io ho fù làa yahó n̄pua vá vaá 6óráa le 6úee na 6a le Sinayii yi, b̄in̄ na ó o n̄pue dà wee t̄úii yi, na lé ho d̄sh̄ú, lè le tíbí-c̄uáá, lè ho pinpi-beení, á minén yí vá yí vaá 6óráa lahó

¹² A mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee t̄maka à mi f̄ará ðíní. ¹³ Mi bè ho w̄h̄ú na muina, bèra a na à yíá lé o lóní b̄io yí dé wán, ká a veen̄i dàń térén.

¹⁴ Mi wé à ho héerà keń minén lè 6a n̄pua 6úen6úen p̄ah̄ú, à ceé miten le Dónbeení yahó, ká b̄in̄ m̄ia á n̄pue woon máa mi a Nùh̄so Dónbeení. ¹⁵ O 6úí yí v̄i v̄i à pí le Dónbeení s̄amu na le wee wé na a yi. Mi pa miten b̄io, mi yí díá le b̄io 6úí na yí se à lé mi t̄ah̄ú lòn v̄ind̄-hεεre à d̄é b̄ia ká. ¹⁶ Mi pa miten b̄io mu koomu lè mí síwà wéró yi. Mi wé yí z̄uán b̄io b̄io s̄a le Dónbeení yi làa b̄io á yíá 6a le Ezayuu wóráa mu b̄io síi. Wón m̄n ho ðínl̄o yí á p̄ánáa mí n̄-k̄nmu n̄n mín f̄εε yi. ¹⁷ A mu vaa véen̄i ó o wi à 6àn maá dúbua a yi, ká wón màh̄á yí wó mu. O o wá h̄a yèn-ca-poa san à mu yí dàrina yí yèrémáa.

¹⁸ B̄io ho fù làa yahó n̄pua vá vaá 6óráa le 6úee na 6a le Sinayii yi, b̄in̄ na ó o n̄pue dà wee t̄úii yi, na lé ho d̄sh̄ú, lè le tíbí-c̄uáá, lè ho pinpi-beení, á minén yí vá yí vaá 6óráa lahó

¹² A mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee t̄maka à mi f̄ará ðíní. ¹³ Mi bè ho w̄h̄ú na muina, bèra a na à yíá lé o lóní b̄io yí dé wán, ká a veen̄i dàń térén.

¹⁴ Mi wé à ho héerà keń minén lè 6a n̄pua 6úen6úen p̄ah̄ú, à ceé miten le Dónbeení yahó, ká b̄in̄ m̄ia á n̄pue woon máa mi a Nùh̄so Dónbeení. ¹⁵ O 6úí yí v̄i v̄i à pí le Dónbeení s̄amu na le wee wé na a yi. Mi pa miten b̄io, mi yí díá le b̄io 6úí na yí se à lé mi t̄ah̄ú lòn v̄ind̄-hεεre à d̄é b̄ia ká. ¹⁶ Mi pa miten b̄io mu koomu lè mí síwà wéró yi. Mi wé yí z̄uán b̄io b̄io s̄a le Dónbeení yi làa b̄io á yíá 6a le Ezayuu wóráa mu b̄io síi. Wón m̄n ho ðínl̄o yí á p̄ánáa mí n̄-k̄nmu n̄n mín f̄εε yi. ¹⁷ A mu vaa véen̄i ó o wi à 6àn maá dúbua a yi, ká wón màh̄á yí wó mu. O o wá h̄a yèn-ca-poa san à mu yí dàrina yí yèrémáa.

¹⁸ B̄io ho fù làa yahó n̄pua vá vaá 6óráa le 6úee na 6a le Sinayii yi, b̄in̄ na ó o n̄pue dà wee t̄úii yi, na lé ho d̄sh̄ú, lè le tíbí-c̄uáá, lè ho pinpi-beení, á minén yí vá yí vaá 6óráa lahó

¹² A mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee t̄maka à mi f̄ará ðíní. ¹³ Mi bè ho w̄h̄ú na muina, bèra a na à yíá lé o lóní b̄io yí dé wán, ká a veen̄i dàń térén.

¹⁴ Mi wé à ho héerà keń minén lè 6a n̄pua 6úen6úen p̄ah̄ú, à ceé miten le Dónbeení yahó, ká b̄in̄ m̄ia á n̄pue woon máa mi a Nùh̄so Dónbeení. ¹⁵ O 6úí yí v̄i v̄i à pí le Dónbeení s̄amu na le wee wé na a yi. Mi pa miten b̄io, mi yí díá le b̄io 6úí na yí se à lé mi t̄ah̄ú lòn v̄ind̄-hεεre à d̄é b̄ia ká. ¹⁶ Mi pa miten b̄io mu koomu lè mí síwà wéró yi. Mi wé yí z̄uán b̄io b̄io s̄a le Dónbeení yi làa b̄io á yíá 6a le Ezayuu wóráa mu b̄io síi. Wón m̄n ho ðínl̄o yí á p̄ánáa mí n̄-k̄nmu n̄n mín f̄εε yi. ¹⁷ A mu vaa véen̄i ó o wi à 6àn maá dúbua a yi, ká wón màh̄á yí wó mu. O o wá h̄a yèn-ca-poa san à mu yí dàrina yí yèrémáa.

¹⁸ B̄io ho fù làa yahó n̄pua vá vaá 6óráa le 6úee na 6a le Sinayii yi, b̄in̄ na ó o n̄pue dà wee t̄úii yi, na lé ho d̄sh̄ú, lè le tíbí-c̄uáá, lè ho pinpi-beení, á minén yí vá yí vaá 6óráa lahó

* **12:6** Mi loń Wàhio v̄uah̄ú (Proverbs) 3.11-12

6úí yí làa bún 6àn síi. ¹⁹ Ba ná le bŭaaní wíló, lè mu tŕn-beení sã, á 6a yí dàńna mu. A 6a le le Dónbeení yí bíní yí bío làa mí mítén. ²⁰ Lé bŭo á bŭo mà nŕn 6a yí po 6a. Bŭo kà lé bŭo mu tãmu bía: «Nùpue lée nùpue tŭaa le 6úee mu yí, hàrí ò o wé zàn-yĩa, á wón ñ lèeka lè hã huua á à 6úe.»† ²¹ Bŭo á bán mŕn á zãńa 6a làa sòobéé, fúaa o *Moyiize bía bŭo kà: I zãna zãna á wee zà.

²² Eε ká minén bán vá vaá 6ó le 6úee na 6a le Sion yí, lè le Dónbeení na wi fεεε 6a lóhó yí, hón na lé ho Zeruzaleεmu na wi ho wáayi. Mi vá vaá 6ó 6a nùpua cèrεε na wee dí ho sãnú yí, bán na lé ho wáayi tonkarowà, lè le Dónbeení hínbii zàwa na yènnáa túara le cŕn ho wáayi. ²³ Mi vá vaá 6ó le Dónbeení hínbii zàwa na yènnáa túara le cŕn ho wáayi yí. Le Dónbeení na wee fí le cítii 6a nùpua 6úen6úen wán lé dŭo mi vá vaá 6ó yí, á vá vaá 6ó 6a nùpua na téréńna á bŭo jii sú yí. ²⁴ O Yeesu, yĩa kúaará mí cãni ceérarãa wɛn lé wón mi vá vaá 6ó yí. Lé orén le Dónbeení dŭn wán bŕraa le páanii finle làa wɛn. O o cãni mún bŭo jũhũ wi po a *Abεεle bŭo.

²⁵ A mi cén wé jí yĩa wee bío làa mia cŕn sese. O *Isirayεεle nŭpomu yáania yí ná yĩa ná 6a zeń wán cŕn, á le lònbee 6èn yú 6a. Ká warén bán lé le Dónbeení wee bío làa wɛn ho wáayi. Ká wa tun wa jikŕnna le wa máa jí le cŕn, á le lònbee mún ñ yí wɛn lée kénkén. ²⁶ Le Dónbeení yánkaa wee bío à ho tá 6úen6úen dèké. A ho zuia á bŭo kà lé bŭo le dó mi jii nŕn wɛn le mí ì wé: «Í pá à bíní ì wíoka à dèké ho tá, á mún ñ dèké ho wáayi.»‡ ²⁷ Bún kúarã le bŭo léra na dà wee dèké á khii vé. Ká bŭo yí dà máa dèké bún ñ keń bŭn.

²⁸ Lé bún nŕn á warén bá-zàmu na wa yú á yí dà máa dèké. Bún bŭo yí à mi wa zũń le Dónbeení sãamu na le wó làa wɛn bŭo, à sá na le yí à héha làa bŭo le síi vá yí, lè le kŕnbii, lè le ya-hézãńii. ²⁹ Mu bon, wán Dónbeení ka lòn dŕhũ na wee yáa mu bŭo.

13

Bŭo le Dónbeení nŭpomu ko 6a 6ua lè miten

¹ Mi wań mín làa bŭo 6a nuzàwa warãa mín bŭo síi. ² Ni-hãni wé huera mí wán à mí 6ua a sese, mí yí le mí yiwa sã bún yí. Ba ñ-dòndãa 6úí wó mu, á 6a 6uan ho wáayi tonkarowà ká 6a yí zũ mu. ³ Mi wé leéka bŭa wi ho kàsó yí bŭo, à keń lè mí páania wi ho yí làa ba. Mi mún wé leéka bŭa 6a wee beé lò bŭo, à keń lè minén 6a mún wee beé lò.

⁴ Báawa lè mí hãńání, mí wé bè bŭo le Dónbeení bía yí mu yaamu dãní yí. O báa tãá o hãa á yí ko ò o wé hã-féńló tãá

† 12:20 Mi loń Léró vŭahũ (Exode) 19.12-13 ‡ 12:26 Mi loń Aazee vŭahũ 2.6

bá-fénló. Mi zūn le le Dónbeenĩ khíi síiní 6a há-féwá lè 6a bá-féwá núná.

⁵ Mi yí le mi sía sòobá wé vá le wárí yi dà khíi. Mi le bío wi mi cón à mi sía wa bío yi. Le Dónbeenĩ mí bεεre yáá bía bío kà: «Loí, í máa díá fo ũ dòn, í máa pí fo hùúu.»* ⁶ Lé bǔn te bío wa sía hereka á dà à bíoráa bío kà: «O Núhúso Dónbeenĩ wee séení wεn fέεε, á wa máa zón dèε.

Nùpua yí dà dèε búí máa wé làa mi»†

⁷ Bía zéenia le Dónbeenĩ bío làa mia á mi tà le yi á mi wé leéka bío. Mi loí bío 6a 6uan lè miten le Dónbeenĩ bío dání yi váá húrunnáa. Minén mún 6ua miten lè 6a bío síi. ⁸ Bío ó o Yeesu *Krista karáa ho híihú lé bǔn ó o mún karáa ho zuia. Lé bǔn ó o ò dínnáa fέεε máa yèrémá hùúu. ⁹ Mi pa miten bío, à yí díá le 6a khà mia vīiní lè ho kàránló síiwà na yí se. Bío se lé à wa yí ho pánká le Dónbeenĩ sáamu na le wee wé bío yi, Ká yínón há làndáwá na bò ho dínló wán bío yi.

¹⁰ Warén muiní yεení dèε wi. A 6a yankarowà na wee sá 6a *zúífúwa pōnsóni búkú yi á yí ko 6a wé dí bío wi le wán.

¹¹ Ba yankarowà nùhúso wee 6ua 6a bùaa na 6a fūaana cāni à zoráa le *sòobá-lùe yi mu bè-kora séndíaró bío yi. Ká 6a bùaa mu bán 6a wee léε cíi ho donkiahú. ¹² Lé làa bǔn síi 6a mún 6uan o Yeesu lóráa ho Zeruzalεmu lóhó donkiahú á léε bó. O bío wó kà síi bèra a na ò o cāni pánká yi, à 6a nùpua bè-kora sén díá. ¹³ A mi wáa wa léε sí a Yeesu mu yahó ho donkiahú, à há làntàa na là làa wo 6àn síi à wa mún tà yi. ¹⁴ Ho lahó na wa wi yi ho dímíná yi á máa keń bǔn fέεε. Lé bǔn te bío wa wee càráa hĩa wa khíi keení yí ho yíró na lua yi. ¹⁵ Mi wé wa khòoní le Dónbeenĩ fέεε o Yeesu pánká yi, à bǔn wé lòn muiní na wa yan nōn le yi. Dén muiní so lé wa jiní bè-bíonii na wa wé è khòonínáa le. ¹⁶ Mi wíoka wé wé mu bè-tentewà lè 6a nùpua, à wé séení mín lè mí níi bío. Bǔn ka lòn muiní, mu bío sí le Dónbeenĩ yi. Mi yí le mi yiwa sà bǔn yi.

¹⁷ Bía wi mi nùhú wán á mi wé bè bíoní yi. Ba wee pa mi bío, á lé 6arén mún khíi zéení bío mi bío karáa lè le Dónbeenĩ. Ká mi wee bè 6a bíoní yi, á 6a wé è sá mí tonló lè le sí-wεε. Ká mi yí máa wé bǔn, á 6a wé è sá ho ká 6a sía yí wan, bǔn á cūnú mia yi.

¹⁸ Mi wé fio na wεn. Wa láa waten yi, á zū le wa yí wó yí khon bío búí yi. A wa mún wi à wa wé wé bío se fέεε. ¹⁹ I wee hení mu á à na mia le mi fio le Dónbeenĩ yi bèra a na à í yí ho wōhú bǔnii 6uen mi cón fúafúa.

Há farà

* **13:5** Le bíoní mu bía bò bío túara ho Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 31.6, 8 yi là a Zozue vūahú 1.5 yi. † **13:6** Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.6

20-21 Le le Dónbeenĩ wé à mi dàń wé bïo se á le sli vá yi. Lé lerén lé ho h́́érà òànsò. Le bò le páaní làa wεn f́́εεε lè wa Nuhúso Yeesu cāni. Lé lerén vèenía wo léra mu húmú yi á wó lè mí n̄pomu paro binbirĩ. Le o Yeesu *Krista pànká yi à le Dónbeenĩ mu wé à wa dàń wé bïo le sli vá yi. Le ho cùkú bïo s̄ĩ a Yeesu Krista yi f́́εεε. *Amiina!

Móndén bionĩ làa t̀̀enĩ

22 Wàn zàwa lè wàn h́́inni, h́́ã bioní bïo yεn na á ĩ túara kà á mi pa bïo sese, ĩ túara h́́ã n̄on mia à henínáa mi s̄ĩa. 23 Wàn za Timotee á óa wáa léra ho kàsó yi día. Ká a yú óueé d̄̄on fùafùà, á wa à bè mín óueé óúεεkí mia. 24 Mi t̀̀enĩ mi ya-díwá óúenóúen yi, làa bia bïo s̄ĩ le Dónbeenĩ yi óúenóúen. Wàn zàwa lè wàn h́́inni na wi ho Italii k̄̄h̄̄ũ yi wee t̀̀enĩ mia. 25 Le le Dónbeenĩ wé mí s̄̄amu lè mi óúenóúen.

Ho vūahū na ó o Zaaki túara

Vūahū túaró nūhū

O Zaaki na lé o Yeesu b̄an za, lé yīa túara ho vūahū na kà. O Yeesu hūmú là a vèeró m̄on lé b̄io ó o t̄arāa o b̄io, á wó a n̄i-kenínii. O o b̄io zéenia le o wó ho Zeruzal̄emu k̄erèt̄ewa kuure ya-dí (Bè-wénia 15). O b̄ioní yahó s̄á 6a *zúífùwa na lé 6a k̄erèt̄ewa, na saawaa wi h̄ã k̄ã-vio yi (1.1).

B̄io 6a k̄erèt̄ewa ko 6a 6ua lè m̄iten lé b̄un ó o Zaaki b̄ia b̄io mí vūahū yi. O b̄ia le mu bè-zúr̄miní wee lé le Dónbeení c̄n. O m̄un b̄ia ho n̄af̄oró, lè mu khemu, lè ho kúará khénló b̄io (1.2–2.13).

O Zaaki b̄ia le le s̄idéró le Dónbeení yi lè h̄ã wárá á l̄éera (2.14–26). O b̄ia le wa j̄iní paa ko h̄ã k̄er̄ (3.1–13). O m̄un b̄ia mu bè-zúr̄miní binbirí b̄io (3.13–18). B̄ia wee kúee 6a n̄upua mín yi, làa b̄ia wee j̄uú mín, lè ho n̄af̄oró b̄ansowà bán búenbúen ó o j̄à zeñ wán (4.1–5.6). O Zaaki vūahū lii véenii, ó o j̄à 6a k̄erèt̄ewa zeñ wán le 6a wé h̄í mí s̄ia, à wé fio le Dónbeení yi na mín yi.

Le t̄èenti

¹ Mu lé ín̄en Zaaki na lé le Dónbeení là a Yeesu *K̄rista ton-sá á túara ho vūahū na kà. I wee t̄èení a *Isiraȳele z̄í-j̄úná p̄irú j̄un n̄ipomu yi, b̄ia tà a K̄rista b̄io, na saawaa wi ho d̄im̄íj̄a yi.

Mi h̄í mi s̄ia le lònbee p̄ahū

² Wàn z̄awa lè wàn h̄inni k̄erèt̄ewa, ká le lònbee lè mí s̄íwà wé yú mia, à mi z̄ur̄ le mi j̄úná s̄í làa s̄òob̄é. ³ Hen ká mi s̄adéró le Dónbeení yi f̄ará t̄ina le lònbee p̄ahū, lé b̄un ñ na ká mi ì wíoka à d̄an̄ le lònbee mu. ⁴ Mi ko mi wíoka ca mi kuio à s̄ansá le lònbee f̄úaa mu vaa véenii. Lé b̄un ñ na ká mi ì wé 6a n̄upua na b̄io búenbúen se, á bè-kohó b̄io yí máa m̄í l̄é yi, á d̄èe búí yí f̄òora yi.

Mi wé dé mi s̄ia le Dónbeení yi à fioráa

⁵ Ká a búí wi mi t̄lahū á mu bè-zúr̄miní f̄òora yi, à b̄anso fio mu le Dónbeení c̄n, á le è na mu wo yi. Le Dónbeení hii wi, le wee h̄ã 6a n̄upua búenbúen, le yí máa wé héhéeka b̄io búí yi. ⁶ Éé ká b̄anso mah̄ã ko ò o dé mí s̄ii binbirí le Dónbeení yi à fioráa, à yí titika. Yīa wee fio ká a titika b̄io 6onmín lòn d̄èe búí na ho pinpiró wee yèr̄emáka làa b̄io ho s̄ii vá yi. ⁷ B̄anso yí ko ò o leéka le mí ì yí b̄io le Dónbeení c̄n. ⁸ O yí z̄ú b̄io ó o ò dé mí s̄ii yi. O yí dà máa bè b̄io dà-kéní m̄on.

O k̄erèt̄e na khon làa yīa n̄af̄oró wi b̄io

⁹ O kèrètíe na khon á bïo ñúhú mía ò o le mí sîi wa, lé bïo le Dónbeení cón ó o bïo ñúhú wi. ¹⁰ O o kèrètíe na lé o ñàfòró òanso sîi mún dà á wa, lé bïo le Dónbeení zéenía làa wo le ká mínén bïo níi mía, se o bïo ñúhú mía. O bïo búenbúen á à vé lè le púílè búí sîi na máa wé mía ká le di bïo sîi. ¹¹ Ká le wii hà á yòó wee ñí lè mí sòobéé, à le ñíní he, à púílè di, à semu búenbúen dèení vî. Lé ká sîi ó o ñàfòró òanso bïo khíi wéráa. O bïo búenbúen khíi òin òin á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéró yilera wee lé o ñupue yi

¹² Yia káa le lònbee lè mí sîiwà yi, ò o sîidéro le Dónbeení yi pá fàrá òin wón òanso ñúhú sí. Mu bon. Yia há mí sîi fúaa mu vaa véenii, á le Dónbeení ì na le mukānî binbirî na máa vé òanso yi. Dén lé le sàánii na le dó mí ñii le mí ì na bîa wa le yi. ¹³ Yia sîi wé vá mu bè-kora wéró yi, à òanso yí bío le lé le Dónbeení mu ló yi. Mu bon. Le Dónbeení sîi yí dà máa vá bè-kora wéró yi, á lerén mí bæere mún yí máa dé mu wéró yilera o ñupue yi. ¹⁴ Éé ká mu lé wa sîa váró mu bè-kora wéró yi, lé búñ wee khà wen vîini. ¹⁵ Ká yia máhá sîi vá mu bïo na yí se yi á tà wó mu, à búñ lé bïo wé mu bè-kohó. Ká mu bè-kohó há fàrá mí naní òanso yi á vivio tîna, à mu wé mu húmú.

¹⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ì wa làa sòobéé, mi yí khà miten. ¹⁷ Mu bè-tentewà búenbúen wee lé le Dónbeení cón, dén mí òn na léra mu khoomu. Le Dónbeení òin mí òinnii, le yí máa yèrémáka lòn tàró. ¹⁸ Le Dónbeení lè mí sîi bïo á yàá òn mí mukānî wen lè mí bíonî na lé ho tûiá poni, á wa wáa dú mu bè-lénna búenbúen yahó lè mu bè-yáa bïo sîi.

Mi wé wé bïo le Dónbeení bíonî bia

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ì wa làa sòobéé, mi zûñ bïo ká: Mi ní-kéní kéní ko à mi wé tá mi ñikōnna sese. Mi wé yí cí bíonî wán. Mi mún wé yí le mi sîa cí fùafùu. ²⁰ Mu bon, o ñupue na sîi wee cí á yí dà máa wé bïo téréna le Dónbeení cón. ²¹ Lé búñ òn á bïo wee tíi o ñupue yi búenbúen, lè mu sūnsūmámu à mi día. Mi liiní miten à tà le Dónbeení bíonî bïo, dío le dù mi yiwa. Dén dà a kání mia.

²² Ká mi máhá wé yí ñí le bíonî mu mí òn. Mi wé wé bïo le bíonî mu le mi wé. Ká mi yí máa wé búñ, se mi wee khà miten. ²³ Mu bon. Yia wee ñí le bíonî mí òn ò o yí máa wé bïo le bíonî mu le o wé, wón òanso ka lòn ñupue na lá ho zùbálén ò o lora mí yahó. ²⁴ Bïo ó o lora mítén vó ò o wà, ó o yi dèení sà bïo ó o karáa yi. ²⁵ Ká yia bèn wee cūii le Dónbeení làndá, ho làndá tente na wee wé ò o ñupue wé mítén, á wee tà bè ho yi, wón òanso ñúhú á à wé sí mu bïo yi. Bānso yí máa ñí ho làndá mu à bíni ònnsā yi. O wee bè ho yi.

²⁶ Hen ká a búí wee leéka le bïo mí wee wé lé bïo sí le Dónbeení yi, à òanso máhá ñii pèé mía, se o wee khà mítén, se

bïo ó o le mí wee wé bïo sí le Dónbeenĩ yi ñúhũ mía. ²⁷ Wàn Maá Dónbeenĩ yahó á bïo sí le yi binbirĩ lé à wa séení 6a híimíní lè 6a maháawa na lò wee be, à mún yí díá le ho ðímíjǎ bïo vá wɛn dé mu bè-kohó yi.

2

Mi wé yí hueeka 6a ñupua mín yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bïo mi dó mi sía wa Ñúhũso Yeesu *Krista na lé o cùkúso yi, á mi wáa wé yí hueeka 6a ñupua mín yi. ² Hen ká a 6úi lá 6uara mi kúeemínwánlò lùe yi síi, á zǎ mí nín-kíza fíbɛere na wó lè ho sánú lè mí sí-sení. Mu pǎahũ à ñi-khenii 6úi mún vaá ló 6uara ho kúeemínwánlò dà-kéní kéní mu yi lè mí sí-lènná. ³ A mi kònbio hǎ sí-sení 6ànso á bía nɔn wo yi: «Ūnén, 6uee kɛení le kanmúiní wán.» A mi 6èn bía nɔn o sí-lènná 6ànso yi: «Ūnén ðin ho wáayi», bũn mía à «ũ 6uee kɛení ho tá yi í ñísání.» ⁴ Ká mi wee wé bũn, se mi so yí máa hueeka mín le? Ká mi wee wé kǎ, se lé hǎ yile-kora lé hǎa mi 6uan á wee cítírǎa mín.

⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ï wa làa sòobɛɛ, mi jí bïo kǎ: Mu so yínɔn le Dónbeenĩ hueekaa bía lé 6a ñi-khenia ho ðímíjǎsa cǔn, à 6a dé mí sía le yi le? Dén sídéró so lé ðio lé 6a nǎfòró binbirĩ. Ba níní ì kɛn le Dónbeenĩ bɛení na le dó mí jii le mí na bía wa le yi. ⁶ Ɛɛ ká minén bán mahá wee zùan 6a ñi-khenia yi. A bía wee beé mi lò, á wee 6ua mia varáa le cítíi finii lara yi so yínɔn ho nǎfòró 6ànsowà le? ⁷ Ho nǎfòró 6ànsowà mu mí bɛere lé bán mún wee yáa o Yeesu na mi bïo sǎ yi yèni. ⁸ Le Dónbeenĩ bá-zàmu làndá na túara le Dónbeenĩ bíoní vǎahũ yi lé hǎa kǎ: «Wan mi ninza làa bïo ūnén ū bɛere waráa ūten bïo síi.»* Ká mi wee bè ho làndá mu yi binbirĩ, se mu se. ⁹ Ɛɛ ká mi wee hueeka 6a ñupua mín yi, se mi wee wé mu bè-kora. Mi ñúná á à sí, lé bïo mi yí bò ho làndá mu yi. ¹⁰ Mu bon, ká a 6úi vǎnun bïo le Dónbeenĩ bò henía dà-kéní 6úi wán, hàrí ká a bò bïo ká 6úen6úen yi, se lé mu 6úen6úen ó o pá vǎnun wán. ¹¹ Mu bon. Le Dónbeenĩ na bía le ū yí fé báa tàa hǎa,† lé dén mún bía le ū yí 6úe ñupue.‡ Awa! A ka lè fo yí fó hǎa tàa fo yí fó báa, à fo mahá 6ó a ñupue, se fo pá vǎnun le Dónbeenĩ làndá wán. ¹² Mi zǔn le le Dónbeenĩ á à cítí mia lè ho làndá tente na wee wé ò o ñupue wé mítén. Lé bũn nɔn á mi ko mi bè ho làndá mu yi mi bíoní lè mi wará yi. ¹³ Mu bon, pǎahũ na le Dónbeenĩ khíi cítí 6a ñupua yi, á bía yí zǔna mí ninzàwa màkárí á yí wó le híi làa ba, á le Dónbeenĩ mún khíi máa zǔn 6a màkárí á máa wé le híi làa ba. Ká yǎ

* 2:8 Mi loñ Levii ñuwá vǎahũ (Lévitique) 19.18 † 2:11 Mi loñ Léro vǎahũ (Exode) 20.13 ‡ 2:11 Mi loñ Léro vǎahũ (Exode) 20.14

wee zūn mí ninzàwa màkàrí à wé le hii làa ba, wón poní á à sèn le cítii fi nònzoñ.

Le siidéro le Dónbeenĩ yi ko mu wé mi hã wára yi

14 Wàn zàwa lè wàn hinni, ká a búí bía le mí tà a *Krista bïo ò o wára á mu màhá yí máa mi yi, se mu jùhũ so wi le? Bũn so dà a kãní a le? 15 Ka lè mìn za tàá mìn hínlò na lé o kèrètɛ á sɪ-zɪnia tà mía, á bè-dínii wee fòo wo yi sii, 16 ó o búí ló mi tlahũ bía nɔn wo yi: «Lén làa héerà, vaa lá ũ tēnĩ dēe zɪ, à vaa yí ho dɪnló dí sɪ.» A ɓanso màhá yí hɔn wo làa bïo ó o màkóo wi yi, se mu jùhũ so wi le? 17 Lé bũn á yia le mí tà a Krista bïo à mu yí máa mi a wára yi, se mu jùhũ mía.

18 Mu dà a wé le o búí bía bïo kà: «Ba búí tà a Krista bïo mí dòn, à ɓa búí ɓèn wee wé hã wára na se mí dòn.» Awa! A ũ wãa zéeni ũ Krista bïo tàró binbirĩ na hã wára mía yi làa mi, á ínén ɓèn ñ zéeni làa foñ lè í wára na se le í tà a Krista bïo binbirĩ. 19 Fo tà le le Dónbeenĩ lée dà-kéní mí dòn le? A bũn se lon. A ɓa cɪnáwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le zánii. 20 Fo lée bɔnbú le? Fo wi à ñ zéeni làa fo le o Krista bïo tàró na yí máa mi hã wára yi jùhũ mía le?

21 Mi loñ wàn ɓàaa *Abarahaamu. Lée webio nɔn á le Dónbeenĩ le o lé o nùpue na téréna? Mu so yínɔñ bïo ó o wó bïo yi le? O tà hɔn mí za *Izaaki lè le Dónbeenĩ le muini yēnii dēe wán. 22 Fo yí mɔn le? O siidéro le Dónbeenĩ yi á léera là a wára. Lé bũn ó o siidéro mu jii sùráa hã wára na ó o wó bïo yi. 23 Bũn lé bïo nɔn á bïo túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi o dání yi á jii sùráa: «O *Abarahaamu dó mí sii le Dónbeenĩ yi, lé bũn nɔn le càtío wo là a nùpue na téréna le yahó,»[§] á le dú mu bɔnmu làa wo.* 24 Mi yí mɔn le? O nùpue wára lé hãa wee wé ò o wé o nùpue na téréna, ká mu yínɔñ o Krista bïo tàró mí dòn. 25 Lé bũn ó o hãa búí na hãa wee yèé miten bïo hãa wóráa. O yèni ɓa le Arahaabu.† O hãa téréna le Dónbeenĩ yahó bïo ó o wó bïo yi. O hãa tà ó o *Isirayēle nípomu tonkarowà làara a wán, á séenia ɓa á ɓa ló ho lóhó yi à nùpue yí mɔn ɓa.

26 Mu bon, nùpue mànákã hãa ló a yi ò o hí. Lé bũn ó o Krista bïo tàró na yí máa mi hã wára yi á mún ka lòn bïo na húrun.

3

O nùpue ko ò o jii pɛè wé

1 Wàn zàwa lè wàn hinni, mi búenbúen yí cà à mi wé ñi-kàránlowà. Mi zū le warén ñi-kàránlowà á le cítii khii wé here wán á à poní ɓa nùpua na ká. 2 Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bïo cèrɛɛ yi. Nùpue búí lá yí máa bïo khe sii, se wón ɓanso lée nùpue na jii tun á dà mí sánia wee ɓua yi.

§ 2:23 Mi loñ Bïo Núhũ Búeenii vūahũ (Genèse) 15.6 * 2:23 Mi loñ Ezayii vūahũ

41.8 † 2:25 Arahaabu: Mi loñ Zozue vūahũ 2.1-21; 6.22-25

³ Hen ká wa wi ò o cúa wé bè bïo wa le o wé yi, à wa dé ho kàràfi o jii yi. Lé bún wa wee wé à dàrnáa o bïo. ⁴ Mi mún loń ho won-beeni na 6a wee ca ho pōnsò-beeni yi à ho pinpi-beeni wé jàa. Lée dà-za dèe búí pēnpéréké na cēera ho mōn yi, lé dén á yia wee pà ho won-beeni mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o le ho va yi. ⁵ O nùpue jii mún ka kà síi. Le ka cīnú, ká le mǎhá wee khòoní mīten mu bè-beera na le dà wee wé bïo yi. Mi loń, yínwń ho dā-za wee cī le dùu-beeni le? ⁶ O nùpue jii mún ka lòn dōhū. Wa sǎnia bïowa búenbúen tǎhū á le jii le dïo sú lè mu bè-kora á wee dèé wa sǎnia búenbúen. Lé lerén wee yáa wa bïo búenbúen lè ho dōhū bïo síi. Bún bè-yáanii so búenbúen wee lé o *Satāni yi.

⁷ O nùpue dà wee mání 6a nǎpuwà lè mí sǐwà, lè mu jumu bùaa, lè 6a jínzàwa, ó o mún mánia 6a. ⁸ Ká le jii dén á nùpue yí dà máa hē yi. Le yí se. Le yí dà máa wé tété. Le ka lòn súró na wi le yi, á wee búe 6a nùpua. ⁹ Lé le jii mu á wa wee khòonínáa o Núhúso Dónbeeni na lé wa Maá. A lé lerén jii dà-kéní kéní mu á wa mún wee dánkání lè 6a nùpua, bán na le Dónbeeni lera à 6a 6onmín làa de. ¹⁰ Le khòoní lè hǎ dánkáa wee lé le jii dà-kéní mu yi. Wàn zàwa lè wàn hǐnni, mu lá yí ko mu wé wé kà síi. ¹¹ Mi so dǐn mōn à jumu na sí làa bïo yí sí á páania wee lé buii dà-kéní yi le? ¹² Wàn zàwa lè wàn hǐnni, mónkòró vǐndèe so dà a ha jia le? A jinna so dà a ha mónkòró le? Làa bún síi, á mu jumu na sí yí dà máa lé le buii na jumu yí sí yi.

Mu bè-zūrmini wee lé le Dónbeeni cǎn

¹³ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, nùpue na bè-zūrmini binbirí wi á wi mi tǎhū le? A 6ànsò wǎa zéeni mu làa bïo ó o wee buaráa mīten sese, lè hǎ wára na ó o wee liini mīten wé. Lé bún á à zéeni le o bè-zūrmini binbirí wi. ¹⁴ Eε ká lé le yandee-sūmúí wi mia, á wee penka làa mín, à mi yí yòoní mīten bïo mi le mi lé mu bè-zūrmini 6ànsowà bïo yi. Ká bún wi mia, se mi pǎ ho tǔiá poni. ¹⁵ Mu bè-zūrmini mu lé ho dǐmǐjása bè-zūrmini. Mu yí ló le Dónbeeni Hácírí cǎn. Mu yáa ló a Satāni cǎn. ¹⁶ Hen ká le yandee lè hǎ penkaa wi lue na yi, à dén lue so bïo lúnka. Hǎ wén-kora lè mí sǐwà wee wé keń bǐn. ¹⁷ Eε ká yia le Dónbeeni bè-zūrmini wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho hээрà keń 6a nùpua pǎahú, o wayi, o bíoní mia. Bànso zū mí ninzàwa màkárí. O hii wi á wára búenbúen se. O yí máa hueeka nùpua mín yi, o lé o húaarà. ¹⁸ Bán wee wé à ho hээрà keń 6a nùpua pǎahú, 6a wára ka lòn bè-dǐni, bïo wee lé mu mōn lée bïo na sí le Dónbeeni yi.

4

Bïo á mi sǐa wee vá wéró yi na yí se á mi khi yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mu wó kaka á mi wee firáa làa mín? Mu so yínóń mi sĩa bĩo na yí se càró b̀an poni na wee búe mia fééé bĩo yi á mu wee wéráa le? ² Mi sĩa wee vá mu bĩo búí yi ká mi màhã yí dà máa yí mu à mi wãa wé búe mín. Le yandee wi mia á bĩo mi yí máa yí bĩo mi sĩa vá yi, à mi wãa wé fi làa mín. Mi yí máa yí bĩo mi sĩa vá yi, lé bĩo mi yí máa fio mu le Dónbeenĩ c̀ón. ³ Tãá ká mi flora le Dónbeenĩ c̀ón á mi máa yí mu, lé bĩo á bĩo mi leékaa wee floráa yí se. Mi floró jũhũ lé à mi yí mu bĩo à wééráa mi sĩa c̀ueéé. ⁴ Mi ka lòn hãa na b̀an báa wi ò o wee fé 6a bá-vio. Mi so yí zũ le yĩa wa ho ðĩmĩná bĩo se wón jina le Dónbeenĩ le? Yĩa wi ò o wań ho ðĩmĩná bĩo, á b̀anso b̀èn ñ wé le Dónbeenĩ zúkúso. ⁵ Mi so wee leéka le le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ yi á hã biónĩ na ká bía kãamáa le? «Le Dónbeenĩ Hácírí na le dó wɛn á le yí wi à le léé yi là a búí hùúu.» ⁶ Éé ká le sãamu na le màhã wee wé làa wɛn á po bũn. Bĩo ká lé bĩo bía le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ yi: «Bia wee yòonĩ mĩten á le Dónbeenĩ pã bĩo, ká le màhã wee wé mí sãamu làa bĩa wee liinĩ mĩten.»* ⁷ A mi cén wé liinĩ mĩten le Dónbeenĩ yahó. Mi ðĩn sãnsá a Satãni, ó o ò lùwí ká à día mia. ⁸ Mi lén va lè le Dónbeenĩ c̀ón á lerén b̀èn ñ sí mí yahó. Minén bè-kora wérowà, mi khí mu bè-kora wéroyi. Minén na yí máa bè mu bĩo dà-kéní m̀ón, mi día mĩten búenb̀úen na le Dónbeenĩ yi. ⁹ Mi sè mi yara, à mi wá. Mi día hã konsinĩ à mi wá. Mi día le sí-wɛé à mi sè mi yara. ¹⁰ Mi liinĩ mĩten o Jũhũso yahó ó o ò yòonĩ mia.

Mi wé yí c̀iti mín

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mi wé yí j̀uú mín. Yĩa j̀uuna mĩn za tãá mĩn hĩnló, tãá á c̀itío wo, se b̀anso bía khon le Dónbeenĩ làndá ðání yi, o wee c̀ití ho. Ká fo hĩa wee fi le c̀itíi ho làndá wán, se fo wãa yí máa bè ho yi. Fo wee wé ũten lè le Dónbeenĩ làndá c̀ití-fi. ¹² Le Dónbeenĩ mí ðòn lé ðio bàrá ho làndá á lé lerén mún lé o c̀ití-fi. Lé lerén dà à kãní a nùpue, á mún dà à wé ó o bĩo á à yáa. A ũnén b̀èn lé o yén á wee c̀itiráa mín za?

Minén nãf̀òró b̀ansowà, héyĩ!

¹³ Awa, mi le 1 bío bĩo dà-kéní na mia. Mi wee wé bío le ho zuia tãá ho yĩró ká mi ì va ho lóhó na ká, á vaá duan le lúlú-kùure, á à yí ho c̀unú. ¹⁴ Mi wee wé bío bũn ká mi j̀on yí zũ bĩo pan mia ho yĩró. Mi ka lòn óó-khũumu na wé fà à ðèení bĩnĩ khĩ f̀uaf̀uà. ¹⁵ Mi lá ko mi wé bío bĩo ká: «Ká le Dónbeenĩ tã, á wa yĩo wĩ lua ho yĩró á sèenía wɛn á wa à wé bĩo ká làa bĩo ká.» ¹⁶ Éé á bũn mi yí máa wé à mi wee yòonĩ mĩten lè mi khòn-biónĩ. Bũn síi yí se. ¹⁷ Lé bũn nɔn, ká yĩa zũ bĩo ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se b̀anso wó khon.

* 4:6 Mi loń Wãhio vũahũ (Proverbs) 3.34

5

¹ Awa, bïo ká wán lé minén náforó b̀ansowà á ì wiráa. Mi wá, à wáamaka mu bè-sùmáa na khíi yí mia bïo yi. ² Mi náforó wee yáa. Mi sí-zínia á ho Bénlò wee là. ³ Mi sánú le mi t̀j̀nòn semu wee yáa. Lé bún wee zéeni le mi wó khon. Lé bún nòn le Dónbeení cítii fi ǹnzon, ká mi bïo á à yáa búenbúen làa bïo ho dshú wé cínáa mu bïo bïo síi. Cínú ká, ká ho òmíj́á á à vé, à minén pá pan mi náforó bïo á 6666kaa ho yi léee webio? ⁴ Mi loí, 6a nupua na wee sá mi manawà yi á mi máa wé deeni sání yi. Lé bún lé mi wé kheró, á nòn 6a wee zaráa làa mia. Á 6a zía mu á le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen j́á. ⁵ Ho tá wán, á bïo búii yí f̀dora mia. Mi wee wé bïo mi sía vá yi. Mi wee wéé mi sía. Mi wee díni miten lòn búaa na 6a wee há ho búeró bïo yi ká le cítii filó wizonle dén 6èn j́àana lua. ⁶ B́ia yi wó yi khon, á mi sinía j́úná á 6ó, à 6a yáá yi t́amáa harí cínú.

Mi wé hí mi sía à pa a Nuhúso

⁷ Wán zàwa le wán hínni, lé bún nòn, á mi hí mi sía fúaa ká a Nuhúso b́inia buara. Mi loí o v̀aro. O wee wé hí mí síi pa há vi-yáa na ó o ò ò dí mí bïo, à mún hí mí síi pa há viora na à òéé o bè-díni, à bè yi láráa mí dínló. ⁸ Minén mún wé hí mi sía, mi hení mi sía, lé bïo ó o Nuhúso ò buen hen làa cínú.

⁹ Wán zàwa le wán hínni, mi wé yi le mi sía cí mín yi à j̀uù mín, ó o Nuhúso máa cítii mia. Hen làa cínú ká a Nuhúso na lé o cítii-fi á à buen. ¹⁰ Wán zàwa le wán hínni, le Dónbeení j́i-cúaa f̀erowà na b́ia a Nuhúso Dónbeení yèni yi, á lò bon ká 6a pá há mí sía. Minén mún hí mi sía le lònbee yi le 6a bïo síi. ¹¹ Mi loí, wa wee bío le bán na tà le lònbee yi, á j́úná sí. Á mu 6èn bon, mi j́á a Zoobu bïo. O híaa há mí síi á mu bïo búenbúen kíio wo yi, á mi 6èn m̀n bïo ó o Nuhúso wó nòn wo yi mu va à véenii. Túiá poni, o Nuhúso zú le makári làa sòobéé.

Mi wé le j́i-kéni b̀ansowà

¹² Wán zàwa le wán hínni, bïo yáa pá wi b́in á ì hení ì na mia lé bïo ká: Mi yí v́i v́i yí dé òéé. Mi yí dé ho tá, tàá ho wáayi, tàá bè-vio búii. Mi wé le úuu, á mi òin bún wán. Ká mi le búee, à mi òin bún wán. Bún lé bïo ò na ká le Dónbeení máa síni mí j́úná.

Mi wé séeni mín ho floró yi

¹³ Hen ká minén ó o búii lò wee be ò o fio le Dónbeení yi. Ká a búii síi wan, ò o sío à khòoní a Nuhúso. ¹⁴ Hen ká minén ó o búii lò yí here, ò o ve 6a k̀erètíewa kuure ya-díwá à bán buée khíi ho j́iló làa wo o Nuhúso yèni yi, ká 6a fio na a yi. ¹⁵ Ká 6a dó mí síi binbirí á fioraráa, á ýia lò yí here á à wa. O Nuhúso á à wéé wo. Ká b̀anso wó bè-kora búii, ó o Nuhúso ò sén mu ù díaa. ¹⁶ Awa! Á mi wáa wé bío mi wé kheró làa mín. Mi wé fio na mín yi, bèra a na à mi wa. O nupue na t̀erénna wón

fioró pànká wi. ¹⁷ Mi loń, le *Dónbeenĩ ĵi-cúa fεero *Elii hĩa lé o nùpue lè warén bĩ síi. A bĩo ó o flora lè mí sòobéε bèra a na à ho vlohó yí tè, á ho bèn yí tò á dñn hã lúlúio bĩo tĩn lè mí sanká.* ¹⁸ Bũn món ó o bĩnía flora á ho vlohó tò á ho tá bĩo na dà wee ha á han mí bia.

Yia vñnun bĩnĩ buenló

¹⁹ Wán zàwa lè wán hĩnni, hen ká a 6úi vñnun día le Dónbeenĩ tũiá poni mi tlahũ, ó o 6úi 6uan 6ueé bàrá ho wã-tente wán, ²⁰ à mi zũn le yĩa fó a bè-kora wéro ho wã-kohó na ó o lá wi wán, wón kãnía wo mu hũmú yĩ. Lé bũn ñ na ká le Dónbeenĩ máa bĩnĩ máa leéka 6ãnsò bè-kora na ó o wó 6úen6úen bĩo.

* **5:17** Mi loń Bá-zàwa nín-yání vñnahũ (1 Rois) 17–18

Ho nín-yání vūahū na ó o Piere túara

Vūahū túaró nūhū

O Piere nín-yání vūahū ó o túara nɔn 6a kèrètɛwa na saawaa wi ho Azii Minere kãna búu yi. Nún-sí lé o Poole, tàà bĩa làa wo páania sá á zéenia le Dónbeení bío làa ba, á 6a tãráa mu yi. Ba nùpua fù wee bàká 6a yi, á wee beé 6a lò bío 6a dó mí sía o Yeesu yi bío yi. Lé bũn te bío ó o Piere túararãa ho vūahū na kã nɔn 6a yi, á henía 6a sía, à 6a yara sí a Yeesu *Krista, à wé fãrá tĩn le lònbee pãahū, làa bío ó o Yeesu na bío nɔn 6a kãnianãa á wórãa mu. O Piere leékaa 6a làa bío le Dónbeení kãnianãa 6a, làa bío le wó á 6a yúráa le síidéro o Yeesu Krista húmú là a vèeró pãnká yi, á dó mí sía wee lòní binbirí. O henía 6a sía bèra a na, à 6a wíoka fání mí yĩo, à 6ua míten sese 6a páaníló là a Krista bío yi. Bío ó o Yeesu 6uannãa míten le lònbee lè mí síiwà na yú a yi, lé bũn 6àn síí á 6arén mún ko 6a bè yi. O Piere nɔn le zéeni lè mí síiwà 6a yi, bèra a na à 6a zũrĩ mín 6uaró mu bío 6úen6úen yi, à bĩa yí zũ le Dónbeení wé mi mu, à bán mún tà le Dónbeení bío, à wé 6úaaní le.

Le tɛnti

¹ Inén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahū na kã. I wee túa ho á à na bĩa le Dónbeení hueekaa wó lè mí nípomu yi, na saawaa wi mu nĩ-hãmu yi ho Põn, lè ho Kalasii, lè ho Kapadoosi, lè ho *Azii, lè ho Bitinii kãna yi. ² O Maá Dónbeení hueekaa mia á héhaa làa bío le fèra le mí ì wé làa bũ, á wó mia lè mu nípomu na bío sã le yi mí Hácírĩ pãnká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kùrùwá wán pãnká yi, à mi wé 6a nùpua na wee ce le Dónbeení yahó, à wé wé bío ó o Yeesu Krista le mi wé. Le le Dónbeení wíoka wé wé mí sãamu làa mia, à wíoka wé na mí héerã mia.

Wa síadéro à lòní ho kãniló bío

³ Mí wa 6úaaní le Dónbeení, dén lé wa Núhũso Yeesu *Krista 6àn Maá. Le minka tentemu bío yi, á le wó á wa yú le mukõnfinle o Yeesu Krista na lá húrun na á le vèenia pãnká yi. Lé bũn bío yi á wa dó wa sía wee lòní làa sòobé, ⁴ á pannãa bío bío sã le nípomu yi na le bàrá ho wáayi ká làa mia. Bũn bío so yí máa yãa, timu mia mu yi, mu yí máa yèrémã. ⁵ Bío mí dó mí sía le Dónbeení yi, á le dàniló pan mia, bèra a na à mi yí ho kãniló, hĩa bío wíokaa vó díã pan mí zéeníló ho ðímíjã vé nònzon. ⁶ Lé bũn bío yi, á mi wee zãmakarãa làa sòobé, hàrĩ ká le lònbee lè mí síiwà wee yí mia hã laa na kã wán ho pònza yi. ⁷ Ho sãnú yãá lé mu bío na wee yãa. È ká ho màhã pá

wee wé pà ho d̄shũ yi, à zũrnáa le ho lé ho s̄nú binbirĩ. Lé kà sii á minén s̄adéro le Dónbeenĩ yi na b̄io jũhũ wi làa s̄obéε po ho s̄nú b̄an kúará mún ko là ho khénlò, à zũrnáa le mi dó mi s̄a binbirĩ le yi. Ká mi s̄adéro le Dónbeenĩ yi f̄ará t̄na, á p̄ahũ na ó o Yeesu Krista kh̄i bueé zéeni m̄iten yi, á mi ì yí le khòoni, là ho cùkú, là le k̄nbii. ⁸ O Yeesu mu á mi yí m̄on, à mi j̄on pá wa a. Hàrĩ b̄io mi pá ãn̄ yí máa mi a mí cúee, à mi dó mi s̄a wo yi. Lé b̄un n̄on á mi wiráa le s̄i-wεε yi làa s̄obéε. Dén s̄i-wεε so b̄io á yí dà máa b̄io. ⁹ Mi wi le s̄i-wεε yi, lé b̄io mi dó mi s̄a o Yeesu yi ó o k̄n̄ia mia.

¹⁰ Le Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄erowà yánkaa cinciira ho k̄n̄iló mu b̄io làa s̄obéε, á f̄era h̄a j̄i-cúa na b̄io ciran mu s̄amu na le Dónbeenĩ le mí ì wé làa mia. ¹¹ O Krista Hácirĩ* k̄era là 6a j̄i-cúa f̄erowà mu, á le lònbee na ó o ò k̄a yi, là ho cùkú na ó o ò yí mu b̄an m̄on, á le Hácirĩ mu f̄era zéeni b̄io làa ba. A 6a cà là mí s̄obéε à zũn̄ mu wéro p̄ahũ, làa b̄io mu ù wéráa s̄i. ¹² A mu zéeni làa ba le mu b̄iowa mu b̄an j̄i-cúa na 6a wee f̄ε á b̄io yí ciran b̄arén mí b̄ere, ká mu lé minén á mu ciran. A lé b̄un á b̄ia wee bue le b̄in-tente h̄a làa na kà wán á zéeni làa mia là le Dónbeenĩ Hácirĩ na ló ho wáayi p̄anká. Ho wáayi tonkarowà yáa mún s̄a v̄a à 6a zũn̄ mu b̄io mu.

B̄io le Dónbeenĩ n̄ipomu ko 6a 6ua là m̄iten

¹³ Lé b̄un n̄on, à mi w̄aa f̄ání mi ȳo le Dónbeenĩ tonlò s̄aró b̄io yi, à zũn̄ m̄iten 6uaró. Mi dé mi s̄a làa s̄obéε à lònĩ mu s̄amu na le è wé làa mia o Yeesu *Krista b̄in̄i buen n̄onzon̄. ¹⁴ B̄io mi lá ãn̄ yí zũ le Dónbeenĩ b̄io yara á b̄io mi s̄a lá wé v̄a wéro yi na yí se á mi w̄aa día, ká mi wé wé b̄io le Dónbeenĩ le mí wé. ¹⁵ Le Dónbeenĩ na von mia á wee ce, á minén mún wé 6a n̄pua na wee ce le yahó mi b̄io 6úen6úen yi. ¹⁶ Mu bon, mu túara le Dónbeenĩ b̄ion̄i v̄uahũ yi kà s̄i: «Mi k̄erĩ mu cemu yi, lé b̄io á ìn̄en wee ce.»†

¹⁷ B̄io ká mi wee fio, à mi ve le Dónbeenĩ là m̄in Maá, dén na yí máa hueeka 6a n̄pua m̄in yi, le wee cítĩ 6a 6úen6úen à héha làa b̄io 6a n̄-kénĩ kénĩ wó. Le yí máa hueeka 6a m̄in yi. Awa, á mi 6ua m̄iten à zéeni le mi wee k̄n̄bi le Dónbeenĩ ho p̄ahũ na mi ì wé ho tá wán yi. ¹⁸ Le Dónbeenĩ léra mi j̄uná b̄io mi lá wee 6ua là m̄iten yi, b̄un na mi ken̄ia m̄in maáwà c̄n̄ na j̄uhũ mía. Mi zũ le mu ȳin̄on̄ le w̄arĩ táa ho s̄nú na wee yáa á le wó làa b̄i. ¹⁹ B̄ueé, o Yeesu Krista, ȳa ka lòn muin̄i pioza na á fian̄i woon̄ mía yi, lé wón c̄ani na b̄io j̄uhũ wi binbirĩ p̄anká yi á le léraráa mi j̄uná. ²⁰ Le Dónbeenĩ f̄era léra a mu b̄io yi, ká b̄io 6úi ãn̄ yí léra, á h̄a p̄onna véeni na kà yi, ó o

* **1:11** Krista Hácirĩ: O Krista Hácirĩ na b̄io b̄ia hen là le Dónbeenĩ Hácirĩ lée dà-kénĩ † **1:16** Mi lon̄ Levii n̄w̄a v̄uahũ (Lévitique) 19.2

*Krista mu wãa zéenia míten minén bïo yi. ²¹ Lé o Krista bïo yi á mi dórãa mi sïa le Dónbeenï yi, dén na vènia wo á dó ho cùkú yi. Lé bún wó á mi dórãa mi sïa le Dónbeenï yi wee lònï bïo le le mí ì wé.

²² Ho tũia poni bíonï na mi bò yi lé dén nɔn á mi wee cerãa le Dónbeenï yahó, bèra a na à le waminï binbirï kerí mia. Awa, á mi cén warí mín làa sòobéé là hã yiwa na wee ce. ²³ Mu bon, mi wãa bínia ton, ká mi màhá yínɔn nùpua na ton à bïo sï mu húmú yi. Lé le Dónbeenï bíonï na wi bïn féee pánká yi á mi tonnãa, dén na wee na le mukãní binbirï. ²⁴ Mu bon, mu túara le Dónbeenï bíonï vūahũ yi ká sïi:

«Ba nùpua búenbúen ka là le jíní bïo sïi,
á ho cùkú na 6a wee yí ka là le pũílè bïo sïi.

Le jíní wé he, à le pũílè di,

²⁵ ká a Núhũso bíonï dén wi bïn féee hã lúlúio na jii mĩa yi.» †
Dén bíonï so lé le bin-tente na buera nɔn mia.

2

¹ Awa, á mi khí mu sũnsũmãmu là mí sïwà yi. Mi wé yí fũaa sabíonï hùúu, mi yí wé nĩ-khàwa, mi wé yí dí yandee hùúu, mi wé yí jùu nùpua à yãa 6a yènnãa. ² Mi warí le Dónbeenï bíonï mí dòn làa bïo 6a kúnkúzàwa warãa mi nuwà yoomu bïo sïi, bèra a na à mi dã le Dónbeenï bío dãní yi mi kãníló bïo yi. ³ Mu bon, mi zũna bïo ó o Núhũso serãa.

Bia dó mí sïa le Dónbeenï yi lé le nïpomu

⁴ Mi vá buee búe o Yeesu yi, wón na lé le mukãní 6ãnsò, na ka lòn huee na 6a nùpua pã díã, ká lé lerén á le Dónbeenï màhá léra, le bïo jùhũ wi le cón làa sòobéé. ⁵ Minén mún le mukãní wi yi, á mi mún ka lòn huua. Awa, á mi díã le le Dónbeenï khuii mia sorãa le zii na le Dónbeenï Hácírí wi yi, à wé le *Dónbeenï yankarowà na wé è ya hã muiní làa bïo le Dónbeenï Hácírí mu le mu korãa, hã le wé è tà bïo o Yeesu *Krista bïo yi. ⁶ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeenï bíonï vūahũ yi: «Mi loñ, í léra le huee na wee 6ua ho soró dñí, dño bío jùhũ wi làa sòobéé, á à bàrá ho lóhó na 6a le *Sion yi. Yia á à dé mí sïi le yi á n̄yio máa dí hùúu.» * ⁷ Awa, á minén na wãa dó mí sïa o Yeesu yi, minén á à yí le kònbii. Ká bia yí dó mí sïa wo yi, á mu túara: «Le huee na 6a so-sowa lá pã díã lé dño hã bínia bueeé buan ho soró dñia.» † ⁸ A mu mún túara: «Le lé le huee na wee kòkòn wán, ho búaaahó na wee lùwá a nùpue.» † Bán wee kòkòn le wán lé bío 6a pã le Dónbeenï bíonï bío. A bún lé bío mún sã 6a yi. ⁹ Ée ká minén bán lé mu nïpomu na

† 1:25 Mi loñ Ezayii vūahũ 24.25 * 2:6 Mi loñ Ezayii vūahũ 28.16 † 2:7 Mi

loñ Lení vūahũ (Psaumes) 118.22 † 2:8 Mi loñ Ezayii vūahũ 8.14

léra, á lé 6a yankarowà na bïo sã a bée yi. Mi lé ho síi na wee ce le Dónbeenĩ yahó. Le Dónbeenĩ wó mia lè mí n̄pomu, bèra a na à mi bue le bè-beera na le wó bïo, dén na léra mia le tìbíri yi á dó mí khoomu na 6àn síi mia yi. ¹⁰ Mi yánkaa lá yín̄ri Dónbeenĩ n̄pomu, ká hã laà na kà wán á mi wãa lé le n̄pomu. Le Dónbeenĩ lá yí máa wé le hii làa mia, ká hã laà na kà wán á le wee wé le làa mia.

Mi 6ua miten sese bia yi zũ le Dónbeenĩ t̄ahũ

¹¹ Minén na á ã wa làa sòobée, mi lé 6a n̄-hãní ho tá wán na khii lé á à lén. A ã wee hení mu ù na mia, à bïo 6a n̄pua s̄ia wee vá yi na yí se, bïo wee yáa o n̄pue mukãní binbirĩ bïo à mi khènnáa. ¹² Mi 6ua miten sese bia yi zũ le Dónbeenĩ t̄ahũ. Mi 6ua miten làa b̄n̄, bèra a na ká 6a wee yáa mi yèni le mi lé 6a bè-kora wérowà, à 6a mi mi wén-tentewà, à dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi p̄ahũ na á dén ñ zéení miten làa ba yi.

Le k̄nbi na ko lè ho p̄anká ya-díwá

¹³ Mi wé liiní miten na ho p̄anká ya-díwá 6úen6úen yi mi p̄aaníló là a Núhũso bïo yi. Mi wé liiní miten na a bée yi, wón á wi 6a 6úen6úen p̄uhũ wán, ¹⁴ à mún wé liiní miten na 6a p̄únása yi, bán na ó o wee tonka à 6a beé b̄ia wee wé mu bè-kora lò, ká 6a wíoka b̄ia wee wé mu bïo na se yènnáa. ¹⁵ Mu bon, bïo sí le Dónbeenĩ yi lé à mi wén-tentewà bïo yi, à b̄ia wee bío hã bín-conconwà na yí zũ le d̄e à yí d̄án bío bío 6úí mi d̄án yi. ¹⁶ Mi 6ua miten lè 6a n̄pua na wi miten bïo síi. Ká mi m̄ahã yí bè b̄n̄ yi à wé wéráa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeenĩ ton-sáwá binbirĩ. ¹⁷ Mi wé k̄nbi 6a n̄pua 6úen6úen, à wañ m̄n z̄awa lè m̄n h̄inni k̄erèt̄ewa. Mi wé héz̄n le Dónbeenĩ, à wé k̄nbi o bée.

Mi ko mi wé tà le lònbee yi là a Krista bïo síi

¹⁸ Minén ton-sáwá, mi wé bè mi p̄únása bíoní yi lè le k̄nbi binbirĩ. Mi wé yí wé mu làa b̄ia s̄ia se á wayika mí dòn, ká mi mún wé wé mu làa b̄ia lònbee wi. ¹⁹ Mu bon, ká a n̄pue wee h̄i mí síi le lònbee na lá yí ko le yí o yi le Dónbeenĩ k̄nbi bïo yi, se mu lée bïo na se. ²⁰ Ká 6a wee ha mia mu bè-kora na mi wó bïo yi á mi hã mi s̄ia, se b̄n̄ so cùkú wi le? Ée ká 6a wee beé mi lò mu bè-tentewà na mi wee wé bïo yi à mi hã mi s̄ia, se b̄n̄ lée bïo na se le Dónbeenĩ yahó. ²¹ Lé b̄n̄ wéró bïo yi le Dónbeenĩ vonnáa mia, lé bïo ó o *Krista mí beere mún lò bon mi bïo yi. O wó mu zéení làa mia, bèra a na à mi bè mu yi. ²² O yí wó bè-kohó yí m̄n, o yí f̄a sabéré yí m̄n. ²³ Ba n̄pua là a, ká arén yí là n̄pue. B̄ia beera a lò ó o yí là làa h̄erè, ká a m̄ahã dó mí bïo le Dónbeenĩ níi yi, dén wee cítí 6a n̄pua làa bïo t̄érinna. ²⁴ Orén mí beere lò bon wa bè-kora bïo yi ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora d̄án yi à wa wé lòn

nùpua na húrun, ká wa keń le mukāni yi bïo térénna wéró bïo yi. Le lònbee na ó o lá lé dén weéra mia. ²⁵ Mu bon, mi lá ka lòn pia na vùnun, εε ká hã laà na kà wán á mi wãa yèrèmaa guara mi paro cón, yïa wee pa mi mukāni bïo.

3

Bïo 6a hãawa lè mi bārání ko 6a wé 6ua làa mìn

¹ Làa bñn síi á minén hãawa mún wé liini miten na mi bārání yi, bèra a na, ká mi bārání 6úi na pã yí dó mí sïa le Dónbeenĩ bíonĩ yi á mən bïo mi wee 6ua lè miten, à bán dé mí sïa le yi ká bíonĩ yí bíá yí nən 6a yi, ² lé bïo 6a wee mi bïo mi wee 6ua lè miten sese, làa bïo mi wee kñbiráa 6a. ³ Mi yí le miten wíokaró à wé mi sánia wíokaró, lòn júná páró, lè mu bè-zínia na wó lè ho sánú, lè hã sí-seni zíló. ⁴ Ká mi le miten wíokaró à wé mi yiwa wíokaró, bñn na lé le síi na máa yáa, na wayi, na wi ho héerà yi. Bñn lé bïo bïo jùhú wi le Dónbeenĩ cón làa sòobéε. ⁵ Lé làa bñn á 6a hãawa na dó mí sïa le Dónbeenĩ yi, na bïo sã le yi yánkaa wee wíokaráa míten, 6a yánkaa wee liini míten na mí bārání yi, ⁶ là a hãa na 6a le Sara bïo síi. Wón yánkaa wee bè bïo á 6àn báa *Abarahaamu le o wé yi, á wee ve o le mí jùhúso. Minén á à wé wón Sara so mənmanía mu tentemu na mi wé è wé bïo yi, ká zánii woon yí lúnka mi yilera. ⁷ Minén báawa 6èn mún zūn le mi hánání na mi wiráa á pánkává tà mía. Mi wé 6ua 6a sese, à wé kñbi 6a, lé bïo 6arén làa mia á à páaní ì yí mu hãmu na lé le mukāni binbirĩ. Mi wé wé kà síi bèra a na à bïo 6úi yí bñmaka mi fioró.

Mi ko mi wé wé bïo térénna

⁸ Awa, á mi 6úen6úen le mi yilera wé dà-kení, à zūn mìn makári, à wań mìn. Mi wé 6a nùpua na sïa se, à wé liini miten na mìn yi. ⁹ Yïa wé wó khon làa mia à mi yí wí mu kee. Yïa wé là mia à mi yí là 6ànso. Mu bè-tentewà lé bïo á mi wé fan na mìn yi. Mu bon, le Dónbeenĩ von mia bñn bïo yi, bèra à na à mi yí mu bè-tentewà na le dó mí jii le mí ì na mia.

¹⁰ «Mu bon, yïa wa ò o keń le mukāni yi,

à síi wizooní wé se,

à 6ànso khí hã bín-kora bíoró yi,

à wé yí fúaa hã sabíoní.

¹¹ Bànso pí mu bè-kora wéró, à wé wé bïo térénna, à wé cà ho héerà féεε.

¹² Mu bon, o Nùhúso wee pa bíá wee wé bïo térénna bïo, o wee jii 6a fioró.

Ká bíá wee wé mu bè-kora bán ó o pã bïo.»*

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewà wéró yi, á nùpue so ò wé bè-kora làa mia le? ¹⁴ Hàrí ká le lònbee á à yí mia bïo mi

* 3:12 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 34.13-17

wee wé bïo térénna bïo yi, se mi ɲúná sí. Mi yí zǎn bïa dà à beé mi lò, à mi mún yí lùnka mi yilera. ¹⁵ Ká mi ɓàaaní a *Krista mi sía yi, à zǔn le o lé o Nùhũso. Mi wé wíoka miten, bèra a na ká nùpue wé tùara mia làa bïo mi dó mi sía wee lòní bïo, à mi dàń zéení mu yara. ¹⁶ Ká mi màhã wé wayíí miten à wéráa mu, lè le kǎnbii, lè le yi na yí máa dè, bèra a na à bïa wee bàkà mia, na wee là mia lé bïo mi wee ɓua miten làa bïo mu koráa mi páanílò là a Krista bïo yi, à hã n̄yio dí. ¹⁷ Mu bon, ká mu lé le Dónbeení síi bïo ò o nùpue lò be bïo ó o wee wé mu bïo na se bïo yi, b̄n s̄aaaní bïo le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bïo yi.

¹⁸ Mu bon, o Krista mí bæere lò bon ɓa nùpua ɓúenɓúen bè-kora bïo yi. Wón na yí wó bè-kohó yí m̄n á húrun le cúekúee ɓa bè-kora wérowà bïo yi, bèra a na ò o dàń ɓua mia varáa le Dónbeení c̄n. Ba ɓó a, ká a màhã vèera le Dónbeení Hácírí pànká yi. ¹⁹ Lé dén Hácírí so pànká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente n̄n bïa wi ɓa n̄-hía lùe yi lòn kàsósa. ²⁰ Ba lé bïa h̄a pá le Dónbeení bïo, á dén hã mí síi ɓa bïo yi o N̄wee won-beení wíokaró p̄ahú. O won-beení mu á n̄-kúii h̄a yí zon, lée nùpua nùwã h̄et̄in mí dòn, bán lé bïa le Dónbeení k̄anía mu ɲun-beení yi. ²¹ Mu h̄a wee zéení ho *bátéèmu na wee k̄aní mia hã laà na kà wán bïo. Ho bátéèmu yín̄n wa s̄anía timu á ho wee s̄e lén. Ho wee zéení le wa lé ɓa nùpua na tà bò le Dónbeení yi lè hã yiwa na wee ce. B̄n wó o Yeesu Krista vèeró pànká yi. ²² O Yeesu mu yòora ho wáayi, á yòó wi le Dónbeení nín-t̄f̄ání. Le Dónbeení wáayi tonkarowà le hã pànkáwá ɓúenɓúen lè mí sííwà ó o wi ɲúhú wán.

4

Le muk̄n-f̄inle bïo

¹ Bïo ó o *Krista lò bon mí s̄anía yi kà síi, á minén mún le hã yilera mu síi k̄eí mia. Mu bon, ȳa s̄anía lò bon, wón wãa b̄nía mía bè-kora wéení. ² A mi síí wizooní na mi ì wé ho tá wán á mi wãa yí ko à mi wé wé bïo mí sía wee vá yi na yí se, ká mi wé wé bïo sí le Dónbeení yi. ³ Mu bon, ho p̄ahú na kh̄ína yi, á mi sòobáa wó bïa yí zū le Dónbeení sía bïo. Mi lá wee wé mu koomu lè mí sííwà, á wee wé bïo mí sía wee vá yi na yí se. Mi lá lé ɓa ɲa-ɲuwà lè ɓa d̄andíwá, á lá wee hã hã w̄onna, b̄n na le Dónbeení ɲina. ⁴ Ká hã laà na kà wán á ɓa wó coon bïo mi yí k̄éra mu koomu lè mí sííwà na ɓa wee wé yi làa ba, á ɓa wãa wee là mia. ⁵ Ē ká ɓa màhã kh̄ii f̄e bïo ɓa wó t̄úíá làa ȳa wíokaa miten wó ɓa yèn-vèeniasa lè ɓa n̄-hía cítíró bïo yi. ⁶ Lé b̄n bïo yi á le bín-tente mu buera n̄nnáa bïa húrun yi. Mu

lé bĩa húrun mu húmú na 6a nùpua búenbúen ko 6a yí mu bè-kora bïo yi. Le buera nɔn bèra a na à 6a yí le mukāni binbirí le Dónbeenĩ Hácírí pànká yi.

Mi ko mi wé zūrín mìn buaró

⁷ Hen làa cīnū ká mu bïo búenbúen á à vé. A mi cén fání mi yío à zūrín miten buaró, à mi wé dàrĩ fio. ⁸ Bïo jùhũ wi làa sòobéé lé à mi waĩ mìn lè mi sĩa búenbúen. Mu bon, mi wé sén mu bè-kora cèrèé díá. * ⁹ Yia wé van yia cón, ò o bua a sese, ká a yí khí mí kíó yi à wéráa mu. ¹⁰ Mu bïo wéro pànká na le Dónbeenĩ nɔn mi nĩ-kéní kéní yi á mi wé séení làa mìn. Ká mi wee wé ká síi, á mu tentemu lè mí sīwà na le Dónbeenĩ wó làa mia á mi ì dàrĩ ñ pa bïo sese. ¹¹ Yia le biónĩ bioró pànká nɔn yi à wón wé bío le Dónbeenĩ biónĩ na 6a nùpua yi. Yia léé ton-sá, à wón wé sá lè ho pànká na le Dónbeenĩ nɔn wo yi, bèra a na à mu bïo búenbúen yi à ho cùkú bïo sí le Dónbeenĩ yi o Yeesu *Krista pànká yi, wón na ho cùkú lè ho pànká á bío sã yi hã lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Bĩa lò wee be o Krista bïo yi jún-sĩni bïo

¹² Minén na á ĩ wa làa sòobéé, mi yí le le lònbe-sūmú na wee yí mia à bïo wé mia coon, à keĩ lè le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mi yáá wéé mi sĩa bío mi lò wee be bïo yi làa bío ó o *Krista lò bonnáa bïo, bèra a na ká a khíi zéenia mítén mí cùkú yi, á mi sĩa mún ñ wa, á à zāmaka làa sòobéé. ¹⁴ Hen ká 6a nùpua wee là mia o Krista bïo yi, se mi júná sí, lé bïo le Dónbeenĩ Hácírí cùkúso á wi làa mia. ¹⁵ O búii mi t̄ahũ lònbee jùhũ á yí ko à mu wé bïo á 6anso lé o nĩ-búe, t̄áá k̄onlo, t̄áá bè-kora wéro, t̄áá bïo á 6anso wee héé dé mí jii hã t̄uiáwà na yí ciran wo yi bïo yi. ¹⁶ Éé ká a búii màhá lò wee be bïo ó o lé o kèrèt̄é bïo yi, à 6anso yí n̄iyi mu bïo yi. B̄anso yáá dé le Dónbeenĩ b̄aráká bïo 6a wee ve o là a kèrèt̄é bïo yi. ¹⁷ Mu bon, le cítii fló p̄ahũ d̄on, á le j̄on ñ búaká lè le Dónbeenĩ n̄ipomu. Ká le wee búaká lè warén na lé le n̄ipomu, á bĩa p̄á yí dó mí sĩa le Dónbeenĩ b̄in-tente yi bán bïo 6èn ñ wé kaka coon? ¹⁸ «Ká bĩa wee wé bïo t̄erénna wee k̄aa le lònbee lè mí sīwà yi à fennáa, á bĩa yi bò le Dónbeenĩ yi lè 6a bè-kora wérowà bán bïo 6èn ñ wé kaka coon?»† ¹⁹ Awa, á bĩa lò wee be à héha lè le Dónbeenĩ síi bïo wíoka wé wé bïo se. Ba w̄aa díá mí bïo le níi yi, dén na léra mu bïo búenbúen. Hen ká le dó mí jii le mí ì wé bïo na, à le wé mu.

5

Ba ya-díwá zéentii na nɔn 6a yi bío

* 4:8 Mi loĩ Wáhio v̄uahũ (Proverbs) 10.12
(Proverbs) 11.31

† 4:18 Mi loĩ Wáhio v̄uahũ

¹ Hã laà na kà wán á ì bioní yahó bèn ò sí 6a ya-díwá na wi mi kuure yi. Inén mún lé o ya-dí lè 6a bïo síi. I lé o seéràso le lònbee na yú a *Krista dǎní yi, ó o cùkú na le Dónbeení khíi zéení á 6a nùpua á à mi á ì ì kèí yi. ² Le Dónbeení nǐpomu na le kàràfáa mia na ka lòn pi-6oohũ á mi wé pa bïo sese. Mi wé yí wé mu lòn bïo na 6a kíkãa mia le mi wé, ká mi wé wé mu lé bïo mu ló mi sía yi, à wé wé mu làa bïo le Dónbeení le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le wáí càró bïo yi, ká mi wé wé mu lè mi sía búenbúen. ³ Bïa le Dónbeení kàràfáa mia á mi wé yí wé pánká wán lòn bá-zàwa, ká mi wé wé bïo se, à 6a wé mi à bè yi. ⁴ Ká mi wee wé ká síi, ká yïa ka lòn pi-pa na wee pa wa búenbúen bïo khíi 6uara, á mi ì yí le sǎání na cùkú wi, dïo máa yáa.

Le zéenti na yahó sǎ 6a kèrètíewa kuure bïo

⁵ Minén yàrówá mún wé bè 6a ya-díwá bioní yi, mi búenbúen wé liiní miten na mín yi. Mu bon. «Bia wee yòoní miten á le Dónbeení pǎ bïo, ká le màhá wee wé mí sǎamu làa bïa wee liiní mítén.»* ⁶ A mi cén liiní miten le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen yahó, bèra a na à le yòoní mia ho pǎahũ na mu ko yi. ⁷ Mu bïo búenbúen na mi yilera wee lúnka bïo yi á mi dé bïo le Dónbeení níi yi, lé bïo le wee pa mi bïo. ⁸ Mi zúrín miten, à fání mi yïo, mi zúkúso na lé o *Satáni na ka lòn kúden na wé hée wunwún ká a muù, á wee cà yïa ó o ò yí á à là. ⁹ Mi wíoka fàrá mi síadéró le Dónbeení yi tǐn, à sánsá a. Mi zū le mǐn zàwa lè mǐn hínni kèrètíewa na wi ho dímíjǎ yi mún lò wee be lè mi bïo síi. ¹⁰ Mi lò á à be ho pòn-za dèe yi. Ee ká le Dónbeení ì wé á mi bïo búenbúen bǐnì ì wé se, á mi síadéró á à wíoka à fàrá à tǐn, le è dé ho pánká mia, le è wé á bïo búí máa dèké mia máa yí. Lé lerén wee wé mu bè-tentewà lè mí sífà. Le von mia bèra a na à mi níní kèí le cùkú na jii mia yi mi páaníló là a *Krista bïo yi. ¹¹ Ho pánká á bïo sǎ le yi fée. *Amiina!

Le mónđen tēnī

¹² O Silivēn, yïa lé wán za kèrètíe na á ì láa yi, lé wón séeńia mi túararǎa ho vǎn-za na kǎ. I túara ho à henínǎa mi sía, à zéení làa mia le le Dónbeení sǎamu binbirí bǔn lé bïo mi wi yi. ¹³ Ba kèrètíewa kuure na wi ho *Babiloona yi hen, bïa le Dónbeení hueekaa lè mi bïo síi á wee tēnì mia. I za Maaki mún wee tēnì mia. ¹⁴ Mì tēnì mǐn yí sese. Le ho hēerà à kèí lè mi búenbúen na páanía là a Krista!

* 5:5 Mi loń Wáhio vūahũ (Proverbs) 3.34

Ho nun ní vūahú na ó o Piere túara

Vūahú túaró nūhú

Ho vūahú na kà lé o Piere túara ho nɔn bia búenbúen na dó mí sía o Yeesu *Krista yi. Ba nùpua búì zon 6a kèrètɛwa kuio yi, á wee vīnì 6a lè ho kàránlò na wi mí dòn lè le Dónbeenì bìn-tente. A 6a kèrètɛwa mu dó mítén hā wárá lè mí síiwà na yí se yi. Lé bán nùpua so bío yi nɔn ó o Piere túararàa ho vūahú mu.

O Piere le 6a ko 6a wé 6ua mítén làa bío le Dónbeenì le mu koràa, à fàrá òn ho tūiá poni wán, hĩa ó o Yeesu tonkarowà kàránna làa ba (1).

O bía le 6a pa mítén 6a nĩ-kàránlowà kàránlò na bío yí bon yi (2).

O Piere le bía le o Yeesu máa bínì máa buen á lé 6a sabín-fūaalowa. O le o Yeesu mu hā mí síi ò o máa buen fūa, lé 6a nùpua bío yi, á wi à hàrí nĩ-kénì kà à yí vī, ká 6a búenbúen dàñ yí ho pāahú à yèrémá mí yilera lè mí wárá, à le Dónbeenì kánì 6a (3).

Le tɛnti

¹ Mu lé ínén Simɔn Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá là a tonkaro á wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na mínén na siadéro o Yeesu yi lée dà-kénì lè warén siadéro wo yi. Bún dàrina wó o Yeesu Krista na lé wán Dónbeenì lè wa kánìlò térénlò pánká yi. ² Le le Dónbeenì lè wa Nūhúso Yeesu zūnlò bío yi, à le Dónbeenì wé mu sāamu cèrɛè làa mia, à na ho hээрà cèrɛè mia.

Bío 6a kèrètɛwa ko 6a guarda mítén

³ Le Dónbeenì pánká wó á wa yú bío ko làa wɛn búenbúen na à séení wɛn á wa à keñ le mukānì yi, á à wéràa bío sí le yi. Mu bon, le wó á wa zūna yía von wɛn à wa nínì keñ o cùkú là a tentemu yi. ⁴ Lé làa bún á le Dónbeenì dó mí nii wó mu bè-beera na bío nūhú wi làa sòobéé á nɔn wɛn, bèra a na à mi kánì ho òmíjǎ bío na 6a nùpua sía wee vá yi na yí se yi, à páaní wé le dà-kénì lè le Dónbeenì. ⁵ Lé bún bío yi à mi dé sòobéé miten yi, à wé 6ua miten sese, à bè bío mi dó mi sía le Dónbeenì yi wán. Mi wíoka zūn le Dónbeenì, à bè bío mi wee 6ua miten sese wán, ⁶ à wé dàñ miten 6ua mu bío búenbúen yi à bè bío mi zū le Dónbeenì wán. Mi yí tée mi bàra à bè bío mi dà miten wee 6ua mu bío búenbúen yi wán, à wíoka ca tɛn le Dónbeenì yi à bè bío mi yí máa tée mi bàra wán. ⁷ Mi le mi bío wé sí mín yi à bè bío mi wee ca tɛn le Dónbeenì yi wán, à warí mín bè bío mi bío sí mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká bún búenbúen wi mia làa

sòobée, á wa Núhúso Yeesu *Krista zūnló mi cǎn cūnú á à keń, á mi wé è wé mu bǐo na se. ⁹ Ká bǐa á bǔn bǐowa so mía yi, bán yí máa mi bǐo sese, 6a ka lòn muiwà. Bǐo le Dónbeenǐ séra 6a bè-kora na 6a wó khǐna díá á 6a yiwa sà yi.

¹⁰ Awa, á minén wàn zàwa lè wàn hǐnni, mi wíoka ca mi kuio, bèra a na à bǐo le Dónbeenǐ von mia á hueekaa bǐo yi à mi dǐn wán. Ká mi 6uan miten làa bǔn, á mi máa ví ho wǒhǔ yi máa mi huúu. ¹¹ Lé bǔn ñ na ká a Yeesu Krista, wa Núhúso na lé wa kǎnílo béenǐ na wi fǐfǐ díró á mi níni á à keń yi binbirí.

¹² Lé bǔn bǐo yi á ñ pá wé è leéka mia fǐfǐ lè mu bǐowa mu bǐo, hǎrí bǐo á ñ zū le mu bǐowa mu á mi zū vó, á mi mún dó mi síá làa sòobée ho tǔiá poni biónǐ na kǎranna làa mia yi. ¹³ I wee leéka le ká ñ yǐo wi lua, á mu se à ñ wé bǐni leéka mia lè mu bǐowa mu à mi hácírí keń mu wán. ¹⁴ Mu bon, ñ zū le hen làa cǐnú ká ñ hí làa bǐo wa Núhúso Yeesu Krista zéeníanáa mu làa mi. ¹⁵ Eε ká ñ màhá à bánbá, bèra a na à ñ húmú mǎndén, à mi pá wé leéka mu bǐowa mu bǐo fǐfǐ.

O Yeesu Krista cùkú beenǐ na wa mǎn bǐo

¹⁶ Mu bon, bǐo wa Núhúso Yeesu *Krista 6uara lè mí pánká, á wa yí bía bǐo làa mia lè 6a nùpua hácín-bióní, 6ùeé. Warén wa bεere mǎn wo lè mí cùkú beenǐ. ¹⁷ Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeenǐ cùkú beenǐ. O cùkú beenǐ 6ánsò Dónbeenǐ bía làa wo ká síi: «Yìà kà lé ñ Za na á ñ bò ñ tàkà wán, o bǐo sí mǐi làa sòobée». * ¹⁸ Warén wa bεere jí mu tǎmu mu sǎ ho wáayi ká wa là a Yeesu mu páanía wi le 6úee na bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi wán. † ¹⁹ Lé bǔn te bǐo le Dónbeenǐ jí-cúa fεerowà bióní láayi wíokaa wiráa wa cǎn, à mi cén wé pa hǎ bǐo sese. Mu bon, hǎ jí-cúa mu ka lòn fǐntání na dó hen na mu yuumu wi yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-tǐa mànáayiire à zéení mítén mi síá yi. ²⁰ Mí yáá ko mi zūn le le Dónbeenǐ jí-cúa na wi le Dónbeenǐ bióní vǔahǔ yi á nùpue yí dà máa zéení bǐo yara wéréwéré miten. ²¹ Mu bon, le Dónbeenǐ jí-cúa fεerowà jí-cúa na 6a fεera á yí ló 6arén mí bεere yi. Lé le Dónbeenǐ Hácírí dó hǎ bióní mu 6a jíni yi á 6a bía le yèni yi.

2

Ba ñ-kàránlowà na bǐo yí bon bǐo

¹ Bǐa le mí lé le Dónbeenǐ jí-cúa fεerowà à mu yí bon á hǐa wi o *Isirayεle ñipomu tǐahǔ. Làa bǔn síi á 6a ñ-kàránlowà na bǐo yí bon á mún ñ keń mi tǐahǔ. Ba wé è kàrán 6a nùpua làa bǐo yí bon á à yáaráa 6a. Hǎrí o Núhúso na séra 6a bè-kora díá á kǎnía 6a á 6a à pí ñ díá. Lé bǔn te bǐo á 6a à dǐndǐn ñ yáa. ² Nùpua cèrèε á à tà 6a bǐo á wé è wé mu koomu lè mí

* 1:17 Mi loń Matiye vǔahǔ 3.17 † 1:18 Mi loń Matiye vǔahǔ 17.1-5; Maaki vǔahǔ 9.2-7; Luki vǔahǔ 9.28-35

síiwà na 6a wee wé. Lé 6arén bïo yi á 6a nùpua wé è yáaráa le Dónbeení tûiá poni wôhû yèni. ³ Le wárí càró làa poníi bïo yi á 6a nî-kàránlowà mu wé è khà mia lè hã bín-sîa. Εε ká 6a júná siiníló bïo màhã wíokaa vó día míana, le Dónbeení á à yáa 6a máa khí.

⁴ Hàrí ho wáayi tonkarowà na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeení yáá pá yí día coon, ká le màhã dó 6a le lònbee lahó yi, á can 6a lè hã zúakàriwà le tíbí-cûaá yi pannáa le cítii fló wizonle. ⁵ Hàrí ho hàání nùpua na yí bò bïo le Dónbeení bíá yi á le yí día coon, le dúee be-beení 6ó 6a jùhû. Yia le kánia lé o nîi na 6a le Nôwee, wón na fù wee bío lè 6a nùpua le 6a wé wé bïo térénna, lé wón lè 6a nùpua nùwã hêjun á le Dónbeení kánia. ⁶ Ho *Sodoomu lè ho *Komooore lórása á le Dónbeení mún siinía júná, á hã lórá mu lè mí nùpua cá búkúbúkúbúkú. Lé ká sii á le wóráa, à zéeni le bíá yí máa bè bïo le wee bío yi á le mún khíi siiní júná làa bún bïo. ⁷ Εε ká a nîi na 6a le Lotee, yia térénna, wón á le kánia. O nîi mu pãahû nùpua bè-wénia na fù yí se á véenia o yi. ⁸ Mu bon, o nî-térénnii mu yi fù wee vá làa sòobée, lé bïo ó o fù wi làa ba, á wee mi bïo 6a wee wé, á wee jí bïo 6a wee bío na yí se làa wizooní 6úen6úen. ⁹ Lé làa bún ó o Núhûso wee kánináa bíá can tína a yi le lònbee yi, ká a 6èn wee 6ua bíá wee wé mu bè-kora, á pannáa le cítii fí nònzoñ á à beéráa bán lò. ¹⁰ Bia ó o Núhûso màjára á à beé lò lé bíá wee zùarí le Dónbeení jùhûsomu yi á 6a wee wé mí sîa bïo na yí se.

Ba nî-kàránlowà mu láa mítén yi làa sòobée, 6a wee yòoní mítén, á yí máa kónbi ho wáayi bùaa na cùkú wi. Ba yáa wee là 6a. ¹¹ Hàrí ho wáayi tonkarowà na pánkává yáá wi po po 6arén pá yí máa bío bín-kora léé ho wáayi bùaa mu yi o Núhûso yahó. ¹² Ba nùpua mu ka lòn naruwà á háciira mía, na bïo sã ho wíi 6úeró yi. Ba wee là bïo 6a yí zû, á 6a 6èn ñ 6úe 6a làa bïo 6a wee 6úeráa 6a naruwà bïo sii. ¹³ Lé hón yéréké so ò sá 6a yi hã wén-kora na 6a wee wé bïo yi. Bïo 6a wee wé mí sîa yi lé hã nîyi-wará na 6a wee wé, hàrí le wisoni yi yáa. Hen ká 6a páania wee dí làa mia, à mi yèni wé yáa, à hã nîyio dí mia, lé bïo 6a wa mí wará mu. ¹⁴ Ho hã-fénló á 6a dó mí sîa yi làa sòobée. Ba yí máa sa bè-kora wéror tá, á bíá pánkává mía lé bán 6a wee khà dé mítén yi. Ba yílo yí máa sí làa bïo hùúu, á hã dánkáa 6èn wi 6a wán. ¹⁵ Ba vúnun díá ho wôhû á 6a bò a nîi na 6a le Bozoore za *Balaamu wará yi, wón na 6a yà jii lè le wárí le o wé mu bè-kora, ó o mún tà fó le. ¹⁶ Εε ká a wékheró mu màhã bío mà ñon wo yi. O sùnpèeni na yí máa bío, á bíá làa wo lòn nùpue, á hòráa o jii-cúa fεero Balaamu mu o sáa-wará na ó o lá le mí ì wé yi.

¹⁷ Ba nî-kàránlowà mu ka lòn jun-dãa na á jumu mía yi, á

mún ka lòn vlohó na wee kán lè mí pànká ká ho máa tè. Le Dónbeení á à kúee 6a le tíbí-cúaa lahó yi. ¹⁸ Hã bín-hebúaa na júná mía lè hã n̄yi-wará na 6a wee wé lé bún 6a wee hée khà lè 6a nùpua na cònía día b̄io na lá v̄unun wee wé, à bán mún b̄iní wé wé lè 6arén b̄io sii. ¹⁹ Ba wee bío na 6a yi le ká 6a tà á 6a à keí m̄iten, à 6arén mí beere j̄on̄ lé 6a wobáaní 6a s̄ia b̄io na wee yáa 6a ní yi. Mu bon, b̄io léee b̄io h̄ia yú pànká nùpue wán, à 6anso wé mu b̄io mu wobá-n̄i. ²⁰ Ba 6úí zū a Yeesu Krista, ȳia lé wa Núh̄uso á lé wa kán̄ilo, lé bún b̄io yi á bán wáa día ho d̄im̄já b̄io na wee v̄iní 6a nùpua. Ee ká 6a màh̄á b̄inía día m̄iten á ho d̄im̄já b̄io mu yú pànká 6a wán, à 6a b̄io wíoka yáa à poí b̄io mu fù karáa. ²¹ Mu bon, 6a yáa lá yí zūna b̄io le Dónbeení le 6a 6ua lè m̄iten s̄uaaní b̄io 6a zū mu à 6a yí máa bè le Dónbeení mu lándáwá na káranna làa ba yi. ²² Mu bè-z̄ur̄miní b̄ioní na kà lé h̄ia b̄io sá 6a yi: B̄io ó o buenza lá t̄maa lé bún ó o b̄inía vaá wee dí, ó o n̄on̄b̄ueeni na 6a lá seera á b̄inía wee zo ho f̄ancínló yi.

3

O Núh̄uso b̄iní buenlò b̄io

¹ Minén na á ï wa làa sòobée, b̄io kà wáa lé mu cúa-jun ní ká ï wee túa mia. Hã v̄onna mu mí b̄io jun yi á ï wee leéka mia, á wee dé pànká h̄a hácín-tentewà na wi mia yi. ² Mi le mi hácírí keí le *Dónbeení j̄i-cúaa f̄erowà j̄i-cúaa na 6a f̄era mà wán. Mi mún b̄iní leéka a Yeesu tonkarowà b̄io na 6a káranna làa mia b̄io, bún na lé wa Núh̄uso lè wa kán̄ilo b̄io na ó o b̄ò henía. ³ B̄io mi ko mi z̄ur̄n ho yahó lé b̄io kà: Ho p̄ah̄ũ vaa véenii ká 6a nùpua 6úí á à h̄iní wé è wé b̄io 6a s̄ia vá yi na yí se. Ba wé è yáa mí j̄iní yi á à na mia, ⁴ á wé è bío b̄io kà: «B̄io ó o Yeesu wáa dó mí j̄ii le mí ì buen, ó o wen? Wàn 6uaawa húmú j̄ii wán, á mu b̄io 6úen6úen pá d̄in làa b̄io mu lá karáa h̄arí ho d̄im̄já j̄uh̄ũ 6úeenii.» ⁵ Ba wé è bío bún lé b̄io 6a wee wé le c̄anii à keí lè 6a yí zū b̄io wó kh̄ína, le le Dónbeení yánkaa léra ho wáayi lè ho tá, ká mu j̄umu fù wi h̄a l̄ua 6úen6úen yi, á le b̄ia á ho tá ló mu j̄umu yi. ⁶ Lé mu j̄umu á le Dónbeení mún pá b̄inía véenía lè ho d̄im̄já b̄io mu na le fù léra. ⁷ Làa bún síi, á le Dónbeení mún b̄ia le ho wáayi lè ho tá na ho zuia à keí b̄in à pa b̄io le kh̄ii cítí 6a nùpua yi, á à síiní b̄ia pá le Dónbeení júná. Mu zon̄ ká ho wáayi lè ho tá á à c̄i búkúbúkúbúkú.

⁸ Minén na á ï wa làa sòobée, b̄io dà-kéní na mi yáa yí ko à mi n̄onsá yi lé b̄io kà: O Núh̄uso c̄n̄ á le wizonle dà-kéní ka lòn l̄ulúio kh̄iá-pírú, á h̄a l̄ulúio kh̄iá-pírú ka lòn wizonle dà-kéní. ⁹ Ba nùpua 6úí wee leéka le o Núh̄uso wee mía á à wéráa b̄io ó o dó mí j̄ii le mí ì wé. Ee ká 6úee. O h̄a mí síi mi b̄io yi, á yí

wi à hàrí nì-kéní vɪ, ká mi búenbúen yèrè má mi yilera lè mi wára.

¹⁰ Εε ká a Núhúso bɪnɪ búenlò wizonle dén pá khii cí 6a nùpua wán là a k̀nlo bɪo síi. Mu zòn ká ho wáayi bɪowa á à yáa, ho jɔuvl̀lò sã á à jí p̀nɔ́n. Ho tá làa bɪo wi ho yi búenbúen á à vɪ. ¹¹ Bɪo á bɪn bɪowa so búenbúen khii wé, á mi cén zúrɪ bɪo mi ì 6ua lè miten. Mi 6ua miten làa bɪo sí le Dónbeenɪ yi, à ca tɪn le yi. ¹² Mi lòoní le wizonle na le Dónbeenɪ ì wé ó o *Krista á à bɪn ì búen yi, à 6ua miten sese bèra a na à le wizonle mu dā f̀uf̀u. Mu zòn le Dónbeenɪ á à búe ho wáayi j̀hú lè ho d̀hú. Á mu bɪowa na wi ho yi búenbúen á à jɔu. ¹³ Le Dónbeenɪ dó mí jɪi le mí ì wé ho tá lè ho wáayi bè-fla, á bɪo téréna wé è wé yi. Bɪn lé bɪo wa wee lòoní.

Mi ko mi zúrɪ miten guaró

¹⁴ Awa, minén na á ì wa làa sòobéε, á bɪo mi wee lòoní le wizonle mu, á mi bánbá téréen miten, à wékhe bɪo yí m̀ léε mia, à mi keɪ ho héerà yi. ¹⁵ Mi zúrɪ le bɪo ó o Núhúso j̀nánáa mí yi ò o máa búen j̀hú lée bèra a na à 6a nùpua fen, làa bɪo á wán za Poole na wa wa làa sòobéε túararáa mu nɔn mia. O túara mu á héhaa lè mu bè-zúrɪminɪ na le Dónbeenɪ nɔn wo yi. ¹⁶ Lé bɪn ó o Poole wee túa mí v̄nna búenbúen yi ká a wee bío mu bɪo. Hã bíoní búí wi hã v̄nna mu yi á j̀l̀lò do. Lé bɪn te bɪo 6a nùpua búí na yí zū mu bɪo yara, na sɪadéro le Dónbeenɪ yi yí f́ará yí tɪna, á wee yèrè má hã bíoní mu kúará. Ba wee yèrè má hã kúará làa bɪo 6a wee yèrè mána le Dónbeenɪ bíonɪ v̄hú h̄ bíoní búí bán kúará. Lé kà síi 6a wee wé à yáaráa míten.

¹⁷ Εε ká minén na á ì wa làa sòobéε, ì j̀nà mi zèn wán vó. Mi yí día le bíá yí téréna à v̄l̀nɪ mia, mi f́ará tɪn mi sɪadéro le Dónbeenɪ yi. ¹⁸ Mi wa wé à wa wíoka keɪ wa Núhúso Yeesu *Krista na lé wa k̀nɪlò sãamu yi, à wa zúrɪlò làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bɪo sí a yi hã làa na kà wán lè hã l̀l̀l̀o na jɪi mía yi. *Amiina!

Ho nín-yání vūahū na ó o Zān túara

Vūahū túaró jūhū

O Zān, yīa lé o Yeesu nǐ-kenínia nǐ-kéní, lé wón túara ho vūahū na kà. O túara ho à jǐnàa 6a kèrètɛwa zeñ wán 6a nǐ-khàwa bǐo yi. O bía mí vūahū mu yi le o Yeesu lé le Dónbeenǐ Za bǐo bon á 6ueé wó a núpue binbirǐ. O mún zéenía le 6a kèrètɛwa lé le Dónbeenǐ zàwa, á 6a ko 6a wé 6ua mǐten làa bǐa wi mu khoomu yi bǐo, à mún warí mǐn. Lé bǐo le Dónbeenǐ lé le waminǐ 6ànsò, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeenǐ bionǐ wee na le mukānǐ binbirǐ

¹ Bǐo á ĩ wee túa á à na mia lé bǐo bǐo ciran yīa lé le Bionǐ na wee na le mukānǐ binbirǐ. Mu jūhū búεnǐ ká bǐo búí ðǐn yí léra ká arén wi fέε. Ká bǐo kà wán wa já a tǎmu, á mǎn wo, á fá wa yǐo wo yi, á 6uan wo yi. ² Yīa wee na le mukānǐ binbirǐ á zéenía mǐten làa wεn. Wa mǎn wo á wee mǐ ho tǔiá o jǐi. Wa wee bue le orén na wee na le mukānǐ binbirǐ á wi fέε. O páanía wi là a Maá Dónbeenǐ. Ká hǎ laà na kà wán á le Dónbeenǐ wó á wa mǎn wo. ³ Mu bon. Bǐo wa mǎn làa bǐo wa já lé bǔn wa wee bue bǐo á mún ñ na mia, bèra a na à minén làa wεn mún páaní. Warén páanía là a Maá Dónbeenǐ lè mí Za Yeesu *Krista. ⁴ I wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sí-wεε jǐi à sí bǐo wa páanía bǐo yi.

Mi 6ua mǐten làa bía wi mu khoomu yi bǐo síi

⁵ Ðǐo kà lé le bionǐ na wa já o Yeesu *Krista cǎn, ðǐo wa à bue á a na mia: Le Dónbeenǐ ka wéréwéré lòn khoomu. Hàrǐ bǐo búí yùii lòn tǐbirǐ á mia le yi. ⁶ Ká wa le wa páanía làa de à wa pá wee 6ua waten làa bǐa wi le tǐbirǐ yi bǐo síi, se wa lé 6a sabín-fūaalowa, á yí máa bè le Dónbeenǐ tǔiá yi. ⁷ Εε ká wa wee 6ua waten làa bǐa wi mu khoomu yi bǐo, làa bǐo le Dónbeenǐ mí bεεre karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wǎa páanía, á le Dónbeenǐ Za Yeesu cǎni á wé è ceé wεn wa bè-kora búenbúen yi. ⁸ Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee vǐinǐ waten, á yí tà le Dónbeenǐ tǔiá poni bǐo. ⁹ Εε ká wa wee tà bǐo wéréwéré le wa wó khon, á le Dónbeenǐ na térénnà á yí máa yèrémá mí jǐi, dén á à sén wa bè-kora á à día, á à ceé wεn bǐo wa wó khon yi búenbúen. ¹⁰ Ká wa le wa yǐnǎi bè-kora wérowà, se wa wee lá le Dónbeenǐ lòn sabín-fūaalo, se wa yí tà bǐo le bía yi.

2

Wa séenilo lé o Yeesu Krista

¹I zāwa, 1 túara bǐo kà, bèra a na à mi yí wé mu bè-kora. Ká a 6úí pá khíi vǎ vǎ wó bè-kohó, á wa séenilo wi o Maá Dónbeenĩ nísání. Wón lé o Yeesu Krista, wón na téréna. ²Mu bon, o Yeesu *Krista wó wa bè-kora séndíaró muini yía. O yí wó mu warén wa dòn bǐo yi. O mún wó mu ho ðímíjása búenbúen bè-kora bǐo yi.

³Hen ká wa wee bè bǐo le Dónbeenĩ bò henía yi, se wa wǎa zū le wa zū le Dónbeenĩ binbirĩ. ⁴Ká a 6úí le mí zū le, ò o yí máa bè bǐo á le bò henía yi, se wón lée sabín-fúaaalo á yí tà le Dónbeenĩ tǔiá poni bǐo. ⁵Ká yía máhá wee bè le bióní yi, wón wee zéeni le mí wa le Dónbeenĩ bǐo bon. Lé ká síi á wa à zǔrnáa le wa páanía làa de. ⁶Yia le mínén lè le Dónbeenĩ páanía, á 6anso 6èn mún ko ò o 6ua mítén làa bǐo ó o Yeesu 6uannáa mítén bǐo síi.

Mu bè-finle na le Dónbeenĩ bò henia

⁷Minén na á ĩ wa làa sòobéε, bǐo kà yínǎĩ bè-finle na le Dónbeenĩ bò henía á ĩ wee túa á à na mia, 6ùéé. Mu lée bè-kínle na mi jǎ páahǔ na 6a 6ueé buera le Dónbeenĩ bín-tente nǎn mia yi. Bún bè-kínle so lé le bióní na mi jǎ mu páahǔ. ⁸εε ká mu mún lée bè-finle á ĩ wee túa á à na mia. Mu bè-finle mu bǐo bon binbirĩ. Mu wee mi a Yeesu *Krista lè mínén mi bεεre yi. Lé bǐo á bǐo yùúú lòn tǐbírí 6úakáa wee vǐ, á le Dónbeenĩ tǔiá poni na ka lòn khoomu á 6a nǔpua dèénia wee mi. ⁹Yia le mí wi bún khoomu so yi ò o jina mín za tàá mín hǐnló kèrètǐε, se 6anso pá wi le tǐbírí yi. ¹⁰Yia wa mín zāwa lè mín hǐnni kèrètǐεwa, wón wi mu khoomu yi. Wón 6anso á bǐo na dà wee vǐiní mia yi. ¹¹Ká yía jina mín za tàá mín hǐnló kèrètǐε, wón wi le tǐbírí yi. O wee varáka le yi, ó o yí zū hen na ó o wee va. Lé bǐo le tǐbírí wó a là a muui.

¹²I zāwa, 1 túara mia lé bǐo mi bè-kora séra día o Yeesu Krista pánká yi.

¹³Minén nǐ-kǐa, 1 túara mia lé bǐo á yía wi bǐn ká bǐo 6úí ðĩn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, 1 túara mia lé bǐo ó o Satāni fūuhǔ á mi fá.

¹⁴I zāwa, 1 túara mia lé bǐo ó o Maá Dónbeenĩ á mi zū.

Minén nǐ-kǐa, 1 túara mia lé bǐo á yía wi bǐn ká mu bǐo 6úí ðĩn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, 1 túara mia lé bǐo mi síadéro o Yeesu yi pánká wi, á pan le Dónbeenĩ bióní bǐo, ó o *Satāni fūuhǔ á mi fá.

¹⁵Awa, lé mi búenbúen á ĩ wee bǐo bǐo ká á à na yi: Mi yí wań mu blowa na bǐo sǎ ho ðímíjǎ yi. Ká a 6úí wa ho ðímíjǎ bǐo, se 6anso yí wa a Maá. ¹⁶Lé bǐo le síi na wé vá mu bǐo na yí se yi, làa bǐo há yǐo wé lé 6àn yǐró poni, lè ho nǎfóro yǐró na

wee wé ò o nùpue yòoní mítén, bǔn búenbúen yí ló a Maá yi, mu bǐo sǎ ho ðímǐná yi. ¹⁷ A hón ðímǐná so lè ho bǐowa na yí se na 6a nùpua sǎa wee vá yi á nǎn wee khǐí. Ká yǐa wee wé bǐo le Dónbeenǐ sǐi vá yi, wón á à kǎn bǐn féeε.

O Krista zúkúsa á wi

¹⁸ I zàwa, hen làa cǐnú ká hón ðímǐná so á à vé. Mi ná le o *Krista zúkúso á à zéení mítén. εε ká hǎ laà na kà wán yàá, ó o Krista zúkúsa á wi. Lé bǔn nǎn á wa zúnáa le hen làa cǐnú ká hón ðímǐná so á à vé. ¹⁹ O Krista zúkúsa mu lá wi wa fǎhǔ ká 6a 6èntǐn lá yí tà a bǐo, lé bǔn nǎn 6a lóráa wa fǎhǔ. Mu bon, ká 6a 6èntǐn lá tà a bǐo, se 6a yí ló wa fǎhǔ á yí wà. εε ká bǐo 6a ló wa fǎhǔ wà, bǔn wee zéení le 6a 6èntǐn lá yí tà a Krista bǐo. ²⁰ εε ká minén bán ó o Yeesu Krista wó á mi yú le Dónbeenǐ Hácírí, á mi búenbúen mún zū ho tǔiá poni bǐo. ²¹ I wee túa mia yínǎn bǐo mi yí zū ho tǔiá poni, 6ùéé. Ho tǔiá poni á mi zū, á zū le ho tǔiá poni á sabéré mia yi.

²² Awa, á yǐa wǎa lé o sabín-fǔaalo lé o yén? Mu so yínǎn yǐa le o Yeesu yínǎn *Yǐa le Dónbeenǐ mǎn léra le? Mu bon, yǐa wee bǐo bǔn wón lé yǐa lé o Krista zúkúso. Wón pǎ a Maá Dónbeenǐ lè mí Za Yeesu bǐo. ²³ Nùpue lée nùpue na pǎ le Dónbeenǐ Za Yeesu bǐo, se 6ànso yí páanía là a Maá Dónbeenǐ. Nùpue lée nùpue na tà le Dónbeenǐ Za Yeesu bǐo, se 6ànso páanía là a Maá Dónbeenǐ. ²⁴ Lé bǔn nǎn á bǐo mi ná pǎhǔ na 6a 6ueé buera le Dónbeenǐ bín-tente nǎn mia yí á mi pan bǐo lè mi sòobéε. Ká mi pan bǐo mi ná bǐo pǎhǔ na 6a 6ueé buera le Dónbeenǐ bín-tente nǎn mia yi, á minén mún ñ páaní lè le Dónbeenǐ Za Yeesu là a Maá Dónbeenǐ. ²⁵ Ká wa páanía ká sǐi, á wa à yí le mukǎnǐ binbirǐ na máa vé, ðio ó o Yeesu dó mí jii le mí ì na wεn.

²⁶ Bǐo nǎn á ï túararáa bǔn bǐowa so nǎn mia, lé 6a nùpua na wi 6a wé khǎ mia vǐnǐ bǐo yi. ²⁷ εε ká minén bán ó o Yeesu wó á mi yú le Dónbeenǐ Hácírí á le wi làa mia. Á mi màkóo yàá wǎa bǐnǐa mia ñ-kàránlo veere yi. Mu bon, le Dónbeenǐ Hácírí wé è kàrán mia lè mu búenbúen. Bǐo le Hácírí mu wé è kàrán làa mia lé ho tǔiá poni, le yí máa fǐ sabéré. Á mi cén páaní là a Yeesu Krista làa bǐo le Hácírí mu kàránnaa mu làa mia.

Yǐa páanía là a Yeesu yí ko ò o wé bè-kora

²⁸ Awa, ï zàwa, mi cén páaní là a Yeesu Krista bèra a na ká a khǐi lua, à wa sǐ a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à ñyio yí dí wεn.

²⁹ Mi zū le o Yeesu *Krista á téréenna. Bǔn bǐo yi à mi mún zǔn le nùpue lée nùpue na wee wé bǐo téréenna le Dónbeenǐ yahó, se wón 6ànso mún lé le Dónbeenǐ Za.

3

¹ Eee! Mi loñ bïo ó o Maá Dónbeenĩ waráa wɛn! O Maá Dónbeenĩ wa wɛn làa sòobéɛ, ó o wee ve wɛn le mí zàwa, á wa ɓèn lé le zàwa bïo bon. Ɛɛ ká ho ðímíjása bán yí zū le wa lé le Dónbeenĩ zàwa lé bïo á ɓa yí zū le. ² Awa, minén na á ĩ wa làa sòobéɛ, wa wáa lé le Dónbeenĩ zàwa vó. Ká bïo wa khii kɛrínáa bũn á le Dónbeenĩ ðiñ yí zéenia làa wɛn. Bïo á wa zū lé bïo ká: Hen ká a Yeesu *Krista khii lua, á wa à mi a làa bïo ó o karáa, á warén mún ñ yèrémá à kɛrín là a bïo. ³ Bïa búenbúen na dó mí sía wee lòonĩ bũn ko ɓa wé ceé mítén làa bïo ó orén mí bɛɛre wee ceráa bïo síi.

⁴ Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, se ɓànsò pã le Dónbeenĩ làndá. Mu bè-kora wéró lé le Dónbeenĩ làndá píló. ⁵ A mi jòn zū le o Yeesu Krista ɓuara à sɛn ɓa nùpua bè-kora día. A mi mún zū le o yí máa wé bè-kohó huúu. ⁶ Lé bũn nɔn á yia páania làa wo á mún yí ko ò o wé bè-kora. A yia wee wé mu bè-kora wón yí mɔn wo á mún yí zū a.

⁷ I zàwa, mi yí día mitén le nùpue khà vīnī. O nùpue na wee wé mu bïo na téréna le Dónbeenĩ yahó, wón téréna làa bïo o Yeesu Krista térénaanáa. ⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bïo sã a *Satāni yi. Lé bïo ó o Satāni wee wé mu bè-kora hārī ho ðímíjā jūhū búɛɛnīi. Lé bũn nɔn le Dónbeenĩ Za Yeesu Krista ɓuara bèra a na ò o ɓuee yáa o Satāni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeenĩ za wón ɓànsò yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukānī binbirī na wee lé le Dónbeenĩ cǎn á wi ɓànsò yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bïo ó o lé le Dónbeenĩ za. ¹⁰ Lé ká síi á le Dónbeenĩ zàwa lè le Satāni zàwa wee hueekaráa mín yi: Yia yí máa wé bïo téréna le Dónbeenĩ yahó á yí wa mín za tàá mín hīnló kèrètɛ, wón bïo yí sã le Dónbeenĩ yi.

Bïo bía ɓa kèrètɛwa mín yi waminī dāni yi

¹¹ Dïo ká lé le bionĩ na mi jã pãahū na ɓa ɓueé buera le Dónbeenĩ bín-tente nɔn mia yi: Mi wa wañ mín. ¹² Minén tlahū ò o búii yí bè bïo ó o *Kapeɛ wó ɓàn síi yi, wón bïo sã a Satāni yi, á nɔn ó o ɓóráa mín fɛɛ. A lée webio nɔn ó o ɓóráa wo? Lé bïo ó orén lé o ñi-sūmúí à ɓàn fɛɛ wó bïo téréna le Dónbeenĩ yahó.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hīnni, lé bũn nɔn ká ho ðímíjása jina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zū le wa bïo wáa yí sã mu húmú yi, le wa yú le mukānī binbirī. Wa zū mu lé bïo wa wa wàn zàwa lè wàn hīnni kèrètɛwa. Yia yí wa mín za tàá mín hīnló, wón bïo sã mu húmú yi. ¹⁵ Mu bon. Yia jina mín za tàá mín hīnló kèrètɛ wón ka lòn ñi-ɓúe. A mi zū le o ñi-ɓúe ñi-kéní ká á máa yí le mukānī binbirī na máa vé.

¹⁶ Bïo ká lé bïo wa zūnáa le waminī: O Yeesu *Krista wa wɛn, á dó mí mukānī nɔn wa bïo yi. Lé làa bũn síi á warén mún ko wa dérāa wa mukānī na wàn zàwa lè wàn hīnni kèrètɛwa

bïo yi. ¹⁷ Hen ká a búí á bïo wi cón síi, à bàn za tàá bàn hínló kèrétíε búí bèn khon, ó o yí zūna a makárí, á yí séenia wo, se bïo le Dónbeenĩ le o wań lè 6a nùpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸ I zàwa, mi yí lè wa wán mín lè hā bioní na wa wee bío na mín yi mí dòn. Mi lè wa waminĩ à wé mi wa wára yi. Bún lé bïo á à zéeni le wa wa mín binbirĩ.

¹⁹ Lé ká síi wa à zūnna le wa bïo sã ho tũia poni yi. A wa sĩa á à keri ho héra yi le Dónbeenĩ yahó. ²⁰ Hári ká wa sĩa le wa wó khon kaka, á le Dónbeenĩ dén pá dà po wa sĩa. Le zū mu bïo búenbúen.

²¹ Minén na á i wa làa sòobéε, hen ká wa sĩa yí le wa wó khon, se wa poní séra kúaará le Dónbeenĩ yahó. ²² Bún ká wa flora bïo léee bïo le cón á le è na mu búenbúen wen, lé bïo wa bò le bioní yi, á wee wé bïo sí le yi. ²³ Bïo ká lé bïo á le bò henia: Le wa dé wa sĩa mí Za Yeesu *Krista yi, à mún wań mín làa bïo ó orén mí beere bórãa mu henia. ²⁴ Yĩa bò le Dónbeenĩ bionĩ yi wón páania làa de, á le mún páania lè bánso. Le Dónbeenĩ non mí Háciri wen. Lé bún non á wa zūna le le páania làa wen.

4

Yia le Dónbeenĩ Háciri wi yi á wee zũr kaka

¹ Minén na á i wa làa sòobéε, mi pa miten bïo. Bĩa búenbúen na le le Dónbeenĩ Háciri wi làa mí á mi wé yí dèni dé mi sĩa yi. O búí le mí wee bío lè le Dónbeenĩ Háciri pánkã, à mi cūii bánso bioní à khénnaa o kúarã loĩ le mu so bon le. Lé bïo á bĩa le mí lé le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà à mu yí bon á wi ho ðĩmĩná lùà búenbúen yi. ² Mi dà a zūn bia le le Dónbeenĩ Háciri wi làa mí làa bïo kã: Yĩa bía wéréwéré le o Yeesu *Krista bueé wó a nùpue bïo bon, se wón le Dónbeenĩ Háciri wirãa. ³ Ká yĩa yí tà le mí ì bío wéréwéré le o Yeesu Krista bueé wó a nùpue, se Dónbeenĩ Háciri mía làa wón bánso. Lé o Krista zúkúso háciri wi làa wo, ðĩo búenló bïo á mi ná. Awa, á lé dén háciri so wãa wi ho ðĩmĩná yi hã laà na ká wán. ⁴ ε ká minén na lé i zàwa, minén bïo sã le Dónbeenĩ yi á bán na le mí lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà à mu yí bon á mi ðãrna á fáara fũna. Mi ðãrna ba lé bïo á le Háciri na wi lè minén pánkã wi po ðĩo wi ho ðĩmĩná yi. ⁵ Ba jĩ-cúa fεerowà mu bïo sã ho ðĩmĩná yi, lé bún non ba wee bíorãa ho ðĩmĩnása bioní, á bán mún wee jí ba cón. ⁶ Ká warén bèn bïo sã le Dónbeenĩ yi, á bĩa zū le wee jí wa cón. Ká yĩa bïo yí sã le Dónbeenĩ yi wón yí máa jí wa cón. Lé làa bún á wa dà a hueekarãa yĩa le Dónbeenĩ Háciri na lé ho tũia poni wi yi á à lén mín yi làa yĩa ó o Satãni na lé o sabĩn-fũaalo háciri wi yi.

Le waminĩ ló le Dónbeenĩ yi

⁷ Minén na á ĩ wa làa sòobéé, mi le wa wań mín, lé bïo le waminĩ ló le Dónbeenĩ yi. Ká mi wa mín se mu wee zéeni le mi lé le Dónbeenĩ zàwa, á zũ le Dónbeenĩ. ⁸ Bïa yí wa mín, bán yí zũ le Dónbeenĩ, lé bïo le Dónbeenĩ lé le waminĩ ãanso. ⁹ Bïo kà lé bïo le Dónbeenĩ zéeni le mí wa làa wɛn: Le tonkaa mí Za kéní ó o ɓuara ho ðímíjǎ yi, à wa ðàń yí le mukānĩ binbirĩ o pànká yi. ¹⁰ Bïo kà lé bïo wee na à wa zũrnáa le waminĩ bïo: Mu yínǎn bïo warén wa lè le Dónbeenĩ. Ká lé bïo lerén wa làa wɛn, á tonkaa mí Za ó o ɓueé wó wa bè-kora séndíaró muinĩ yia. ¹¹ Minén na ĩ wa làa sòobéé, á bïo á le Dónbeenĩ wara wɛn lè mí sòobéé kà sii, á warén mún ko à wa wań mín. ¹² Nùpue na ðĩn mɔn le Dónbeenĩ wón mía. Ɛɛ ká wa wa mín, á le è keń láa wɛn, á bïo le Dónbeenĩ wa lè ɓa nùpua á à mi wéréwéré wa ƒahũ.

¹³ Bïo nɔn wa zũ le warén páania làa de á lerén mún páania làa wɛn, lé bïo le nɔn mí Hácírí wɛn. ¹⁴ O Maá Dónbeenĩ tonkaa mí Za ò o ɓuee kǎnĩ ho ðímíjǎsa. Warén mɔn mu á lé mu seérasa. ¹⁵ Nùpue na bía wéréwéré le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za, wón ãanso le Dónbeenĩ páanianáa, ó o mún páania lè le Dónbeenĩ. ¹⁶ Warén bán zũ bïo le Dónbeenĩ wa làa wɛn, á mún dó wa sía mu yi. Le Dónbeenĩ lé le waminĩ ãanso. O nùpue na wa le Dónbeenĩ á wa ɓa nùpua, wón páania lè le Dónbeenĩ, á le Dónbeenĩ mún páania làa wo. ¹⁷ Bïo nɔn wa poní á à sénnáa le cítíi ƒi nɔnzon lé bïo wa zũ le bïo le Dónbeenĩ wa làa wɛn á wee mi wéréwéré wa ƒahũ. Wa poní á à sɛn le Dónbeenĩ yahó lé bïo wa páania làa de ho ðímíjǎ yi làa bïo ó o Yeesu *Krista páanianáa làa de ho yi. ¹⁸ Yia zũ le le Dónbeenĩ wa mí, wón á zǎnĩ mía yi. Mu bon, yia zũ le le Dónbeenĩ wa mí binbirĩ, wón á zǎnĩ yí ðà máa keń yi huúu. O nùpue na zǎna lé yia wee leéka le le Dónbeenĩ á à siinĩ mí jùhũ. Lé bũn nɔn á yia le zǎnĩ wi yi yí máa mi bïo le Dónbeenĩ wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mín lé bïo le Dónbeenĩ nín-yání wara wɛn. ²⁰ O ɓúi lá le minén wa le Dónbeenĩ ò o jina mín za tàá mín hĩnló kèrètɛ, se ãanso lé o sabín-ƒũaalo. Mu bon, ãàn za tàá ãàn hĩnló na ó o wee mi ó o yí wa, ó o ɓèn ñ wé kaka à wańnáa le Dónbeenĩ, ðio ó o yí máa mi? ²¹ Le Dónbeenĩ mún bò mu henía le yia wa minén Dónbeenĩ, á ãanso mún ko ò o wań mín za tàá mín hĩnló kèrètɛ.

5

Le Dónbeenĩ zàwa yú le sée ho ðímíjǎ wán

¹ Nùpue léee nùpue na tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ mɔn léra bïo bon, se wón ãanso á le Dónbeenĩ wó lè mí za. A nùpue léee nùpue na wa yia lé o maá, ó o mún ñ wań o maá mu zàwa. ² Ká warén wa beere wa le Dónbeenĩ á wee bè bïo le bò henía

yi, lé bǔn wa à zūrnáa le wa wa le Dónbeenĩ zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeenĩ, á wa wé è bè bio le bò henía yi. A bio le Dónbeenĩ bò henía á máa wé sèró na nà wen, ⁴ lé bio á bǎa lé le Dónbeenĩ zàwa búenbúen á yú le sée ho ðímǐná wán. A bio nɔn wa yúráa le sée ho ðímǐná wán lé wa siadéro o Yeesu yi bio yi. ⁵ Yia yú le sée ho ðímǐná wán lée wée? Mu lé yia tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeenĩ Za bio bon.

Ho tǔiá na mà o Yeesu Krista dǎni yi

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yia bueé kǎa ho *bátèèmù numu yi, á kúaará mí cǎni húrunnáa. O yí kǎa ho bátèèmù numu yi mí dòn, o kǎa ho bátèèmù numu yi ó o mún kúaará mí cǎni húrunnáa. A yia wee mí mu tǔiá lé le Dónbeenĩ Hácírí, lé bio le Hácírí mu lé ho tǔiá poni bǎnso. ⁷ Bio wee zéeni le mu bon lée biowa bio tǐn: ⁸ Le Dónbeenĩ Hácírí, lè mu numu, lè le cǎni. A mu mí bio tǐn wee zéeni mu bio dà-kéní mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho tǔiá na ǎa nùpua wee mí yi, á le Dónbeenĩ tǔiá na le wee mí po ǎa nùpua tǔiá, hón wa mún ko wa tà yi. Ho tǔiá na le wee mí lé hǎa bio ciran le Za. ¹⁰ Yia tà le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za, wón láa ho tǔiá mu yi. Yia yí tà ho tǔiá mu bio, wón wee wé le Dónbeenĩ làa sabín-fũaalo. Lé bio ó o yí tà le ho tǔiá na le Dónbeenĩ wee mí mí Za dǎni yi á bon. ¹¹ Ho tǔiá mu lé hǎa ká: Le Dónbeenĩ nɔn le mukǎni binbirí na máa vé wen. Lé le Za á le ðin wán á nɔnnáa le. ¹² Yia páanía lè le Dónbeenĩ Za, se wón yú le mukǎni binbirí na máa vé. Yia yí páanía lè le Dónbeenĩ Za, se wón yí yú dén mukǎni so.

Le mukǎni binbirí na máa vé bio

¹³ Bio ká búenbúen á ï túara nɔn minén na tà le Dónbeenĩ Za Yeesu yèni pǎnká bio, bèra a na à mí zūr le mí yú le mukǎni binbirí na máa vé. ¹⁴ Bio nɔn wa poní sérarǎa le Dónbeenĩ yahó lé bio ká: Hen ká wa flora le Dónbeenĩ yi bio búii dǎni yi ká mu lé le sǐi bio, à le ní wa cǎn. ¹⁵ A bio wa zū le le wee ní wa cǎn, á wa mún zū le bio wa flora bio yi á le wó wó.

¹⁶ Hen ká a búii mɔn mín za tàá mín hǐnló kèrètɛ búii ò o wee wé mu bè-kohó na yí máa wé ò o hí mu húmú binbirí, á bǎnso ko ò o fio le Dónbeenĩ yi na a yi, á le è na le mukǎni binbirí wo yi. Le bioní mu bio ciran bǎa wee wé mu bè-kohó na yí máa wé à ǎa hí mu húmú binbirí. Eε ká mu bè-kohó búii wee wé ò o nùpue hí mu húmú binbirí. Yínɔn bǔn á ï le mí fio bio yi. ¹⁷ Wékheró lée wékheró búenbúen lée bè-kohó bǔn bon. Eε ká bè-kora búenbúen màhá yí máa wé ò o nùpue hí mu húmú binbirí.

¹⁸ Wa zū le yia wó le Dónbeenĩ za á máa wé è wé mu bè-kora, lé bio le Dónbeenĩ Za Yeesu wee kǎni a mu wéro yi. O o *Satáni mún yí dà máa wé o làa dèε woon. ¹⁹ Warén bán zū le wa bio sǎ le Dónbeenĩ yi. Ká ho ðímǐnása na yí zū le Dónbeenĩ bán búenbúen ó o Satáni pǎnká wi wán. ²⁰ Wa mún zū le le

Dónbeenĩ Za Yeesu lé yĩa ɓueé wó á wa zūnáa le Dónbeenĩ binbirĩ. A wa páanfa lè le Dónbeenĩ binbirĩ wa páaníló lè le Za Yeesu *Krista ɓio yi. Lerén lé le Dónbeenĩ binbirĩ, á lerén mí dòn lé dño mún wee na le mukānĩ binbirĩ na máa vé. ²¹ I zàwa, mi pa miten ɓio à mi yĩ ɓùaaní hã dofiina na yínɔn le Dónbeenĩ binbirĩ.

Ho ɲun nɛ́i vūahú na ó o Zān túara

Vūahú túaró ɲúhú

O Zān, yia lé o Yeesu nɛ́-kenínia nɛ́-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. Ho vūahú mu yi, ó o von míten làa nɛ́-kínle. O túara ho nɔn ɓa kèrètɛ́ewa kuure ɓúí yi.

Ba kèrètɛ́ewa kuure mu ó o wee ve làa háa lè mí zàwa. O wíokaa bía ɓa nɛ́-khàwa lè le waminí ɓio, á mún bía le ɓa sòobá míten à wé bè le Dónbeení tǔiá poni yi.

Vūahú nɛ́n-yáni bioní

¹⁻² Inén na lé o nɛ́-kínle, lé mi wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na a háa na le Dónbeení léra yi, orén lè mí zàwa. I wa mi ɓúenɓúen làa sòobéé, lé ɓio le Dónbeení tǔiá poni na le zéenia làa wɛn á wa tà yi á ho wi wa yiwa yi fééé. Mu yínɔ́nínén í dòn wa mia. Bía ɓúenɓúen na tà ho tǔiá mu ɓio á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu *Kриста à wé mu sáamu lè le hii làa wɛn, à ɓa na ho héerà warén na tà ho tǔiá poni ɓio á wa mín yi.

Mi wa wań mín à pǐ ho kàránló na yi bon ɓio

⁴ Ū zàwa ɓúí á í ɲá ɓio le ɓa tà bò le Dónbeení tǔiá poni yi làa ɓio ó o Maá Dónbeení heníanáa mu nɔn wɛn, á í sǐi ɓèntǐn wan mu ɓio yi làa sòobéé. ⁵ Háa mu, há làa na kà wán, á ɓio á í hení ì na foń lé ɓio kà: Mi wa wań mín. Le bioní mu yínɔ́nín bín-finle na bò henía á í túara nɔn mia, ɓueé. Le ɓio mà nɔn wɛn ho pāahú na wa ɓúakáa á ɲá le Dónbeení bioní yi. ⁶ Hen ká wa wee bè ɓio le Dónbeení bò henía yi, lé ɓún á à zéeni le wa wa le Dónbeení. ɓio le Dónbeení bò henía pāahú na wa ɓúakáa ɲá le Dónbeení bioní yi lé ɓio kà: Mi wań mín.

⁷ I wee ɓio kà sǐi lé ɓio ɓa nɛ́-khàwa wáa ɓera fò há lùà ɓúenɓúen. Ba wee ɓio le ɓio ó o Yeesu *Kриста ɓueé wó a nùpue á yí bon. Ba lé ɓa nɛ́-khàwa, ɓa lé o Krista zúkúsa. ⁸ A mi cén pa miten ɓio, à ɓio mi wó ɓúenɓúen le Dónbeení ɓio yi á mi yí tè yi, ká mi yí mu cǔnú à ho ɲii sí.

⁹ Yia yí máa tà bè ho kàránló na ɓio ciran o Krista yi, ká a báará día ho, se wón yí zū le Dónbeení. Ká yia wee tà bè ho yi, wón páanía là a Maá Dónbeení lè mí Za. ¹⁰ Ká nùpue ɓúí na yí máa tà bè ho kàránló na ɓio ciran o Krista yi wé ɓuara mi cón, á wi ò o kàrán mia, à mi yí tà le o làa mi wán. Mi yí hén mi yara sǐ ɓànso. ¹¹ Yia héra mí yahó sǎ a nùpue mu sǐi, se ɓànso làa wo leéera há wén-kora na ó o wee wé yi.

Vūahú mǔndén bioní

¹² Bɔ cèrèè á ï wi à ï bío làa mia, ká ï màhã yí wi à ï túa mu vūahũ yi. I wi à ï ɓuen mi cón ïten á wa ɓueé páaní ì tà hã láakáwá. Ká bɛn wó, á wa sí-wɛɛ ɲii màhã à sí.

¹³ Mɛn hɛnló na le Dónbeení mún léra, wón lè mí zàwa wee tɛɛní mia.

Ho tīn nīi vūahū na ó o Zān túara

Vūahū túaró jūhū

O Zān, yīa lé o Yeesu nī-keninia nī-kéní, lé wón túara ho vūahū na ká. Ho vūahū mu yí, ó o von míten làa nī-kínle. O túara ho n̄n 6a kèrètíewa kuure ya-dí búí na 6a le Kayuusi yí. O wíokaa o Kayuusi là a Demetiriyuusi yènnáa bío 6a wó bío yí.

Ká a Diotereefu wáraá h̄n ó o yí wa, ó o le 6a kèrètíewa yí bè hā yí.

Le t̄en̄t̄i

¹ Kayuusi, mu lé ínén na lé o nī-kínle á wee túa ho vūahū na ká á a na foñ. I wa fo làa sòobéé. ² Unén na á ĩ wa làa sòobéé, ĩ wee fan à ũ bío búenbúen wé se. Bío á unén lè le Dónbeenĩ buannáa mín sese, lé bún bàn síi à ũ sánia lò mún wé hereráa. ³ Wàn zàwa kèrètíewa 6ueé bíá n̄n mīi le le Dónbeenĩ t̄iáa poni bío á fo henía, á fo mún wee bè ho yí. Bío á ĩ j̄á mu, á ĩ síi wan làa sòobéé. ⁴ Bío á ĩ síi á à b̄nĩ ì wa yí á à poñ bío á ĩ j̄á à 6a le ĩ zàwa mu kèrètíemu d̄nĩ yí bò le Dónbeenĩ t̄iáa yí, bún mía.

O Kayuusi bò le Dónbeenĩ yí sese

⁵ Unén na á ĩ wa làa sòobéé, wàn zàwa kèrètíewa á fo wee 6ua sese, hàrĩ bíá lé 6a nī-h̄nĩ á fo pá wee 6ua sese. Bún lé bío wee zéeni le fo 6̄nt̄n̄n bò le Dónbeenĩ yí. ⁶ Bío fo wa làa ba á 6a mà t̄iáa n̄n 6a kèrètíewa kuure yí. Ká bán n̄pua so síi fo wee séeni 6a varáa yí làa bío le Dónbeenĩ le mu koráa, se mu se. ⁷ Mu bon, mu lé o *Krista tonló bío yí á 6a lóráa, à 6a yí fó hàrĩ d̄e bíá yí zū le Dónbeenĩ c̄n. ⁸ Awa, á mu s̄a warén yí à wa wé séeni bán n̄pua so síi. Ká wa wee séeni 6a, bún ká wa mún páania làa ba á wee zéeni le Dónbeenĩ t̄iáa poni bío.

O Diotereefu là a Demetiriyuusi bío

⁹ I túara ho v̄n̄n-za n̄n mi kèrètíewa kuure yí. Éé ká a Diotereefu na wa ò o wé dí mu bío búenbúen yahó á yí máa càtĩ ĩ bíonĩ. ¹⁰ Ká ĩ 6uara, á h̄a wén-kora na ó o wó, lè h̄a sabionĩ na ó o f̄taana ĩ j̄iĩ á ĩ 6ueé bío bío làa mía. Bío ó o b̄n̄ia wee wé yáá po bún. O yí máa tà à wàn zàwa kèrètíewa làa o wán. A bíá mún tà le 6a wé làa mí wán ó o hò. A bíá 6a wee làa wán ó o wee j̄a lén 6a kèrètíewa kuure yí.

¹¹ Unén na á ĩ wa làa sòobéé, fo wé m̄n 6a n̄pua na wee wé bío yí se à ũ yí bè 6a wáraá yí. Éé ká fo wé m̄n 6a n̄pua na wee

wé bǐo se à ũ bè bán wára yi. Yīa wee wé bǐo se wón bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi. Yīa wee wé bǐo yí se wón yí zū Dónbeenǐ.

¹² O Demetiriyuusi wón 6a nùpua búenbúen bèn wee wíoka yèni. Bǐo ó o wee 6ua mítén héha lè le Dónbeenǐ tǔiá poni lé bún wee zéeni le o lé o nǐ-tente. Inén mún wee wíoka a yèni, á ũ zū le bǐo á ĩ wee mǐ búenbúen lé ho tǔiá.

Le mónđen tènǐ

¹³ Bǐo cèrèè á ĩ wi à ĩ bǐo làa fo, ká ĩ mǎhǎ máa túa mu vūahǔ yi. ¹⁴ I wi à ĩ buen ũ cǐn hen làa cǐnú, á wa 6ueé páanǐ ì tà hǎ láakáwá. ¹⁵ Le ho héerà à keń làa fo. Mǐn bǐnlowà na làa wen páanǐa wi á wee tènǐ foñ. Mún tènǐ wàn bǐnlowà na làa fo páanǐa wi yi lè mí nǐ-kénǐ kénǐ.

Ho vūahū na ó o Zude túara

Vūahū túaró jūhū

O Zude lé yla túara ho vūahū na kà á nɔn le Dónbeenĩ nĩpomu búenbúen yi. Ho vūahū mu bioní ló mín là a Piere jɔn nĩ vūahū na á wón túara. Hã vōnna mu mí bĩo jɔn wee jĩ 6a kèrètɛwa zeñ wán le 6a pa míten bĩo 6a nĩ-kàránlowà na bĩo yí bon bĩo yi, bán na wee wé hã wárá na 6a sĩa wee vá yi na yí se.

O Zude mu bía le 6a nĩ-kàránlowà mu wee wé mu bĩo na yí se làa sòobéε. O bía le le Dónbeenĩ á à siiní 6a júná. O mún bía le 6a kèrètɛwa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, à dé mí sòobéε le Dónbeenĩ bĩo yi le Dónbeenĩ mu Hácírí pànká yi, à wañ mín, bèra a na ò o Yeesu *Krista pànká yi à 6a yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé.

Le tɛɛnĩ

¹ Mu lé ínén Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, ínén na lé o Zaaki bán za, lé mí wee túa ho vūahū na kà. I wee túa ho á à na bía ó o Maá Dónbeenĩ hueeka yi, á wa, bĩa ó o Yeesu Krista wee pa bĩo. ² Le o Njúhúso wé mu tentemu cèrèε làa mia, à na mí héerà mia, á wíoka wañ mia.

Ba nĩ-kàránlowà na wee vīnĩ 6a nùpua bĩo

³ Minén na á ĩ wa làa sòobéε, ĩ sli bɛntĩn lá vá làa sòobéε à ĩ túa mia ho kåníló na bĩo ciran wa búenbúen dǎnĩ yi. Hã làa na kà wán á mu wáa léε konloon à ĩ wé mu, bèra a na à ĩ hení mí sĩa à mí fǎrá tĩn mu bĩo na mí tà yi, bĩo le Dónbeenĩ nɔn bĩa bĩo sã le yi le cúékúεε á mu vóráa. ⁴ I wee túa mia lé bĩo 6a nùpua búĩ na pǎ le Dónbeenĩ, á tun míten yi zonnáa mi tǎhū. Ba wee yèrémá wán Dónbeenĩ sáamu bionĩ kúará à dǎn wéráa mí sĩa wárá na yí se. Lé bũn 6a wee wé à pínáa o Yeesu Krista, wón mí dòn na lé wa ya-dí lè wa jūhúso. Mu fèra túara le le Dónbeenĩ á à siiní 6a júná.

⁵ I zū le bĩo á ĩ bĩo ò na mia kà búenbúen á mí zū, ká ĩ màhá pá bínía wee leéka mia làa bũ. Mi zū bĩo ó o Njúhúso kåníanáa o *Isirayεεle nĩpomu ho *Ezipite kǎhū yi. Ká bĩa pǎ yí dó mí sĩa le yi bán le wó á 6a húrun. ⁶ Mi bíní leéka ho wáayi tonkarowà búĩ bĩo, bán na yĩo yí sù ho pànká na le Dónbeenĩ nɔn 6a yi á 6a ló hen na 6a lá wi yi. Lé bũn te bĩo le Dónbeenĩ can 6a kúaaráa le tíbí-cūaá yi á pannáa le wizonle na le khíi fĩ le cítĩi yi. ⁷ Mi mún bíní leéka ho *Sodɔomu lè ho *Komɔore lórása bĩo, lè hã lórá na sùarákaa yi làa ba bĩo. Hã lórá mu nùpua dó míten mu koomu wárá lè mí síiwà yi, á wi 6a wé da lè 6a zàn-búaa.

A bïo kà wán 6a wi ho d̄shũ na wee c̄í f̄εε yi. Mu wó kà à j̄n̄n̄áa 6a n̄pua zeñ wán.

⁸ Lé h̄n̄ wárá so s̄ií lé h̄ã á 6a n̄pua mu na wi mi ðahũ á mún wee wé. Ba háciira bò mu b̄iowa na yí bon wán, á mu b̄io na s̄i 6a yi na yí se lé b̄ũn 6a wee wé. Le Dónbeenĩ j̄n̄h̄s̄omu 6a wee z̄uán yi, á wee là ho wáayi b̄úaa na c̄ukú wi. ⁹ Hàrí ho wáayi tonkarowà j̄n̄h̄s̄o na yèni 6a le Mis̄εle yáá pá yí henía mí s̄ií yi wó b̄ũn. Wón j̄n̄n̄ là a *Satāni khon mún yi ó *M̄oyiize n̄i-h̄n̄mu wán, ká a màh̄á yí là a. B̄io kà lé b̄io ó o b̄iá: «Le o N̄h̄s̄o beé ũ lò». ¹⁰ Εε ká barén n̄pua mu bán wee là b̄io 6a yí z̄ũ, 6a yí máa le mí yiwa wéráa mu b̄io lòn na j̄n̄uwà, lé b̄ũn yáá wee yáa 6a. ¹¹ Ho yéréké á à sá 6a yi. Ba wee wé là a n̄i na 6a le *Ka j̄εε b̄io s̄ií. Le wárí càró b̄io yi á 6a wó khon làa b̄io ó o n̄i na 6a le *Balaamu wóráa mu b̄io s̄ií. Ba b̄io yáara, lé b̄io 6a k̄áa là a n̄i na 6a le Koree b̄io s̄ií. ¹² Hen ká mi b̄un̄gua-ð̄n̄l̄ó á 6a p̄án̄iá wee dí làa mia, à mi ð̄n̄l̄ó díró ȳiáa keñ. Ba wee dí b̄ub̄aa ká mu n̄yio máa dí 6a, 6a wee leéka mít̄en b̄io mí ðòn. Ba ka lòn viohó na wee kán lè mí p̄ánká ká ho máa tè. Ba ka lòn v̄n̄s̄iá na yí máa ha mí haró p̄ahũ, na 6a ð̄era kúará á h̄ã h̄urun. ¹³ Ba n̄yi-wárá wee mi làa b̄io ho mu-beenĩ j̄umu ȳan̄b̄on̄l̄ó kh̄uankh̄ua wee léé kúia mináa b̄io s̄ií. Ba ka lòn màn̄ayio na la-kéní mia, á le Dónbeenĩ b̄èn ká ho lahó làa ba le tíb̄i-c̄uáá yi, á 6a kh̄i keñ yi f̄εε.

¹⁴ O En̄oki, ȳã lé wán maáwà n̄uwã h̄j̄pun n̄i à lá a Adáma j̄ií wán, á yánkaa f̄εera le Dónbeenĩ j̄i-cúá barén ð̄n̄i yi mún ká s̄ií: «Mi loñ, lé o N̄h̄s̄o na bò ò b̄uen lè ho wáayi tonkarowà c̄èr̄èc̄èr̄èc̄èr̄é, ¹⁵ á b̄ueé cíti 6a n̄pua b̄úen̄b̄úen. Ba bè-kora wérowà b̄úen̄b̄úen na k̄áa á p̄ã le Dónbeenĩ ó ò s̄iíní j̄úná 6a bè-kora na 6a wó lè h̄ã b̄in̄-kora na 6a b̄iá le Dónbeenĩ ð̄n̄i yi b̄io yi».

¹⁶ Ba n̄pua mu s̄iá yí máa wa mi. Ba wee wírí mít̄en b̄io yi làa wizooní b̄úen̄b̄úen. Ba s̄iá b̄io na yí se lé b̄ũn 6a wee wé. Ba wee khòn lè mí b̄ioní, á wee wíoka 6a n̄pua yèni à càráa mu b̄io.

Le zéenti na n̄n̄ 6a k̄èr̄ètt̄ewa b̄io yi

¹⁷ Εε ká minén na á ĩ wa làa s̄ob̄éε, mi b̄in̄i leéka wa N̄h̄s̄o Yeesu *Krista tonkarowà j̄i-cúá b̄io. ¹⁸ Ba b̄iá le: «Hã p̄on̄na vaa véenii, ká 6a n̄pua wé è yáa mí j̄in̄i yí á à na mia. Ba wé è wé mí s̄iá b̄io na yí se, á à p̄i le Dónbeenĩ b̄io». ¹⁹ Lé barén wee kheé 6a n̄pua. Ba leékaa b̄io na, à 6a wé. Dónbeenĩ Hácirí mia 6a yi. ²⁰ Εε ká minén na á ĩ wa làa s̄ob̄éε, mi ð̄n̄ mi s̄lad̄éro le Dónbeenĩ yi wán à séenínáa mín, à mi wíoka va làa yahó. Mi wé fio lè le Dónbeenĩ Hácirí p̄ánká. ²¹ Mi 6ua mín làa b̄io le Dónbeenĩ wa làa mia, à dé mi s̄iá lòn̄i le muk̄n̄i na máa vé, ð̄io wa N̄h̄s̄o Yeesu *Krista á à na mia o tentemu

bïo yi. ²² Bia sïadéro yí fára yí tina sese le Dónbeenĩ yi á mi zũn màkárí. ²³ Mi kãní 6a hã ñúná siiníló yi. Mi mún zũn bã ká màkárí, ká mi màhã pa mïten bïo. Mi ñin 6a wára, hàrí 6a sï-zïnia á mi yàá pá yí túii yi 6a wén-kora bïo yi.

Móndén ñi-cúa

²⁴⁻²⁵ Le Dónbeenĩ dà, le è pa mia á mi máa díá ho wõhú, le è wé á mi ì ðĩn le yahó ká bè-kohó bïo máa mĩ máa leé mia. Le è wé á mi ì zãmaka le yahó le cùkú beenĩ yi. Mi wa khòoní le Dónbeenĩ na lé le dà-kéní, le lé wa kãníló wa páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi, wón na lé wa Núhúso. Le ho cùkú, lè mu beemu, lè ho pánká búenbúen na bïo sã a yi féeεε à bïo pá sï a yi hã laà na kà wán à lén féeεε. *Amiina!

Le Dónbeenì Bè-sànkani na le zéenia là a Zán

Vūahū túaró jūhū

Yia túara mu bè-sànkani vūahū lé o Zán na lé o *Krista tonkaro. Pāahū na ó o wee túa ho yi ká bīa tà a Krista bīo á ho Oroomu béε wee beé lò làa sòobéε. O túara ho pāahū na 6a hīa wīira a buan zoó díá ho kōhū na wi mu jumu tīahū, hīa 6a le Patimɔosi yi. O túara ho á heníanáa bīa tà a Krista bīo sía. O le 6a wíoka dé mí sía o Yeesu yi lé bīo ó o dàina mu bīo búenbúen. O vūahū mu yi á le Dónbeenì páanì kīnle vūahū bīo cèrèε wee mì yi.

O Zán bía mí vūahū yi le o Yeesu zéenia mīten làa mí. A lé o Yeesu mu mún bía le o túa bīo ó o mɔn búenbúen (1). O o Zán bèn túara hā vōnna bīo hējun á nɔnka 6a kèrètɛwa kuio bīo hējun na wi ho Azii kōhū yi (2–3). O zéenia bīo ó o mɔn ho wáayi, lè ho sò-mánu firó, lè hā búaani bīo hējun, lè mu bīowa bīo hējun, lè hā lánpórá bīo hējun bīo (4–16). Ho ló-beenì *Babiloona cīlò là a Satáni lè mí ton-sáwá yáaró bīo (17–20). Bún món ó o mɔn ho dīmíjá finle na le Dónbeenì léra. O bía le hen làa cīnú ká a Yeesu á à bīnì ì buen (21–22).

Bīo ho vūahū wee zéeni

¹ Bīo wi ho vūahū na ká yi lé le Dónbeenì bè-sànkani na le zéenia là a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, à 6a zūn bīo ò wé hen làa cīnú. O o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi nì-kénì, ò o buee lii zéeni mu lè mí ton-sá na 6a le Zán. ² Bīo ó o Zán mu mɔn búenbúen ó o mà tūiá. O zū le mu lé le Dónbeenì jì-cúa, á zū le lé o Yeesu Krista zéenia mu. ³ Bīa wee kàrán le Dónbeenì jì-cúa na túara ho vūahū na ká yi, làa bīa wee jí hā à pa hā bīo bán júná bèn tīn sí, lé bīo mu bīowa mu wéró á sùarāa.

O Zán tēnia 6a kèrètɛwa kuio bīo hējun yi

⁴ Ho vūahū mu lé ínén Zán wee túa ho á à na ho Azii kōhū lórá bīo hējun kèrètɛwa kuio bīo hējun yi. Le le Dónbeenì, dīo wi féεε, na wi ká bīo búí dīn yí léra na bò ò buen, à wé mu sāamu làa mia, à na ho hээрà mia. Le hā háciira mí bīo hējun,* hīa dīn le Dónbeenì bá-zàmu kanmúiní yahó à mún wé mu sāamu làa mia, à na ho hээрà mia. ⁵ Le o Yeesu Krista, yīa wee mī ho tūiá le Dónbeenì jii, yīa láayi wi, yīa nín-yání vèera ló 6a nì-hīa tīahū, yīa wi 6a bá-zàwa búenbúen jūhū wán à mún wé mu sāamu làa mia, à na ho hээрà mia.

* 1:4 Hā háciira mí bīo hējun: Mu bīo hējun wee zéeni mu bīo na jii sí bīo. Hen ká á hā háciira bīo hējun lé le Dónbeenì Háciri á mu wee zéeni bīo.

Lé orén wa wen, á húrun cāni kúaará káníanaa wen wa bèkora yi, ⁶ á wó á wa lé le *Dónbeenĩ yankarowà nĩpomu na wee sá bān Maá Dónbeenĩ tonló. Le ho cūkú là ho pánká à bĩo sĩ a yi fēēē hā lúlúio na jii mĩa yi. *Amiina!

⁷ Mi loń! Nín-yĩa hā dùndúio yi bò ò buen. Ba nùpua búenbúen á à mi a, hārĩ bĩa cú a. Ho đĩmĩjá kāna sĩiwà búenbúen á à tà le wéē o bĩo yi. Lé bũn mu ù wéráa. *Amiina!
⁸ O Núhũso Dónbeenĩ, đĩo wi fēēē, na wi ká bĩo búi đĩn yĩ lera, na bò ò buen, đĩo dà mu bĩo búenbúen á wee bío: «Lé ínén á búa mu bĩo búenbúen jũhũ, á lé ínén mún ñ véení mu bĩo búenbúen.»

O Zān mən o Krista lè mí cūkú beenĩ

⁹ Inén lé o Zān na lé mĩn za wa páaníló là a Yeesu bĩo yi. I làa mĩa páania le Dónbeenĩ bá-zàmu yi, á lēera mi lò beéró làa bĩo mi wee hĩnāa mi sĩa yi làa mĩa. Lé ínén ba hĩa wĩira á buan zoó día ho kōhũ na wi mu jumu t̃ahũ, hĩa ba le Patimɔosi yi. Ba zoó día mi bĩn lé bĩo á ĩ buera le Dónbeenĩ bionĩ á zéenia ho tũia na ó o Yeesu mà. ¹⁰ O Núhũso wizonle zoń, † á le Dónbeenĩ Hácirĩ pánká kera ĩ wán, á ĩ já tãmu búi sã pónpón lòn búaanĩ tãmu ĩ món. ¹¹ A mu tãmu mu bĩa làa mi: «Bìo fo wee mi à ù túa ho vũahũ yi na hā lórá bĩo hẹjũn na ká kèrèt̃ewa kuio bĩo hẹjũn yi: Ho Efēeze, ho Simiina, ho Pēekaamu, ho Tiatiire, ho Saade, ho Filadēlifii, lè ho Lawodisee.» ¹² Bĩo á ĩ já mu tãmu mu sã, á ĩ yèrēmāa le ĩ khii loń yĩa bĩa làa mi, á ĩ khii mən fĩntá-cúaawa bĩo hẹjũn na wó lè ho sánú. ¹³ O o búi lòn nùpue † á zoó wi hā t̃ahũ. Bànso zã ho báká tóni, á can mĩten lè le nín-kénĩ na tã lè ho sánú. ¹⁴ O jún-vānĩ ka pũiapũia lòn yensé. O yĩo ka lòn dōhũ denle, ¹⁵ á zenĩ wee juiika kũiakũiá lòn t̃j̃ññ na ba pà á wiokaa. O tãmu sã wee jí lòn jũn-beenĩ vānáló. ¹⁶ Hā mànāayio bĩo hẹjũn ó o buan lè mí nín-tĩanĩ. Ho khátóni yara jũnso na jia wi á wee lé o jii yi. O yahó ka cęcęcěn lòn wiso-hádōhũ.

¹⁷ Bĩo á ĩ mən wo ká, á ĩ lùwá a tá día, á yĩ máa kánkán lòn nùpue na húrun. O o líi bò mí nín-tĩanĩ ĩ wán ò o bĩa: «Yĩ zón wà. Lé ínén á búa mu bĩo búenbúen jũhũ, á lé ínén mún khii véení mu bĩo búenbúen. ¹⁸ Inén lé yĩa le mukānĩ binbirĩ wi cón. I lá húrun, á lé mi na wāa wi le mukānĩ yi fēēē hā lúlúio na jii mĩa yi. Mu húmú á ĩ pánká wi wán, á ho nĩ-hónbó-lóhó á ĩ pánká mún wi wán. ¹⁹ Awa, á bĩo fo wee mi, bĩo wi làa bĩo buéé wé mu món, bũn búenbúen à ù túa. ²⁰ Ká mu lé hā mànāayio bĩo hẹjũn na á ĩ buan lè ĩ nín-tĩanĩ, lè hā

† 1:10 O Núhũso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu vèeró wizonle. Le lé ho dimaasi. † 1:13 Mu kereekimu yi á mu bĩa: «Lòn nùpue za». Mu bĩo wee zéeni yĩa ó o Daniyēle mən (Daniyēle vũahũ 7.13-14; 10.5-6). Ba zúifùwa cón ó o nùpue za mu lé Yia le Dónbeenĩ mən lera.

fintá-cúaawa bïo hẹ̀nrun na wó lè ho sánú, b́n 6̀àn kúará á ì zéení làa fo: Hã mànàayio bïo hẹ̀nrun h́n bïo wee zéení le Dónbeenì tonkarowà na wee pa 6̀a kèrètíewa kuio bïo hẹ̀nrun yi bïo. Ká hã fintá-cúaawa bïo hẹ̀nrun, h́n bïo 6̀èn wee zéení 6̀a kèrètíewa kuio bïo hẹ̀nrun bïo.»

2

Bïo mà n̄n ho Efɛze kèrètíewa kuure yi

¹ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Efɛze lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia 6̀uan hã mànàayio bïo hẹ̀nrun lè mí nín-tiánì, na wee varáka hã fintá-cúaawa bïo hẹ̀nrun na wó lè ho sánú tìahù, lé wón wee bïo bïo kà: ² I zū bïo mi wee wé, mi tà le lònbee yi mu bïo yi, á mún wee h́ mi sía mu yi. I zū le bïa lé 6̀a ní-sūmáa á mi pǎ bïo. Ba 6̀úi na le mí lé o *Krista tonkarowà à mu yí bon, á mi khéra kúará, á zū le 6̀a lé 6̀a sabín-fúaalowa. ³ Mi wee tà h́ mi sía, à tà le lònbee yi ì bïo yi, mi yí máa tée mi bàra. ⁴ È ká ì màhá à zá làa mia bïo 6̀úi na á ì m̄n mia à mu yí se bïo yi. Bïo mi wa làa mi pǎahù na mi 6̀uákáa dó mi sía mi á mi día. ⁵ Awa! A mi cén và mi yiwa bïo mi fù karáa wán, à zū le mi ló lè ho món. Mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára à wé làa bïo mi fù karáa bïo. Ká mi yí yèrémáa, á ì 6̀ueé lá mi fintá-cúaa á à lén b́n. ⁶ Ká ì màhá mún wee 6̀úa mia. Lé bïo á bïo 6̀a Nikolayitewa wee wé á mi jina, làa bïo á ínén mún jinanáa mu.

⁷ «Yia wee jì bïo, à 6̀anso jì bïo le Dónbeenì Hácírì wee bïo na 6̀a kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho fúuhù fá, á le Dónbeenì v́nsia 6̀uahó v́ndèè na wee na le mukānì 6̀a nùpua yi, á 6̀anso á ì na dén 6̀àn bèere díró níi yi.»

Bïo mà n̄n ho Simiina kèrètíewa kuure yi

⁸ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Simiina lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia 6̀úa mu bïo 6̀úen6̀úen jùhù, á mún khii véení mu bïo 6̀úen6̀úen, yia lá húrún á vèera, lé wón wee bïo bïo kà: ⁹ I zū mi lò beéró bïo, á zū mi khemu bïo, à ho náfòró binbirì j̄n wi mi cón. A bïa le mí lé 6̀a *zúifùwa à 6̀a yínòrí 6̀a zúifùwa binbirì bïo 6̀a wee yáa lè mi yèni á ì mún zū. Ba nùpua mu kuure bïo s̄a a *Satāni yi. ¹⁰ Le lònbee na à yí mia á mi yí zón. Mi loí, o Satāni á à wé á mi 6̀úi 6̀a à kúee ho kàsó yi á à khénnáa mi kúará. Le lònbee á à yí mia hã wizooní bïo píru yi.* Mi fàrá ñn mi siadéro mi wán, hàrì 6̀a 6̀úe mia, á ì na le mukānì binbirì mia.

* 2:10 Hã wizooní bïo píru: B́n wee zéení le le lònbee mu máa mia.

11 «Yia wee jí bïo, à b̀anso jí bïo le Dónbeenĩ Hácírí wee bío na 6a k̀erèt̃ewa kuio yi. Yia dàrna ho fũuhũ fá, wón b̀anso á mu húmú cúa-ɲun níi máa yí.»

Bionĩ mà nɔn ho Pɛɛkaamu k̀erèt̃ewa kuure yi

12 «Hã ɲi-cúa na k̀á á ũ túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yã wee pa ho Pɛɛkaamu k̀erèt̃ewa kuure yi:

«Yia ho khà-tóní yara ɲunso na ɲia wí á wee lé ɲii yi, lé wón wee bío bío k̀á: 13 I zũ le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satáni b̀éeni d̀iiníi. Mi yí b̀inía í m̀ón à mi f̀ará d̀in mi sladéro m̀i wán. H̀arí p̀ahũ na 6a 6ó a níi na 6a le Antipaasi yi mi c̀ón hen na ó o Satáni mu wi yi, á mi pá wíokaa dó mi s̀ía m̀i. O Antipaasi mu lé wón mà ho túiá í ɲii binbirí. 14 Ɛɛ k̀á í màhá à zá làa mia c̀inú bío á í m̀on mia à mu yí se bío yi. Ba 6úi wí làa mia na b̀ò a níi na 6a le *Balaamu k̀aránló yi. Wón na zéenia o *Isirayɛele n̄pomu khà v̄iníló là a níi na lé o b̀éɛ, yia 6a le Balaaki† á bán là há ẁonna taa, á wó ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síiwà. 15 Lé k̀á síi 6a 6úi mún wí làa mia á b̀oraa 6a Nikolayitewa k̀aránló yi. 16 A mi cén yèrémá mi yilera là mi wárá. K̀á mi yí yèrémáa, á hen làa c̀inú k̀á í 6uen, á 6ueé fi làa bán ǹupua so là ho khà-tóní na wee lé í ɲii yi.

17 «Yia wee jí bïo, à b̀anso jí bïo le Dónbeenĩ Hácírí wee bío na 6a k̀erèt̃ewa kuio yi. Yia dàrna ho fũuhũ fá, á ho *maanɛ na 6a s̀ankaa á í na a yi ó o ò là. I mún ñ na le hue-poni b̀anso yi. Le huee mu á í ẁncí le yèn-finle wán á à na b̀anso yi. Nĩ-veere yí dà máa zũn le yèni mu k̀á yínɔn yia le hue-poni mu nɔn yi.»

Bío mà nɔn ho Tiatiire k̀erèt̃ewa kuure yi

18 «Hã ɲi-cúa na k̀á á ũ túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yã wee pa ho Tiatiire lóhó k̀erèt̃ewa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeenĩ Za, na yĩo ka lòn d̄shũ d̄nle, á zení wee ɲuúika lòn t̄ɲn, lé wón wee bío bío k̀á: 19 Bío mi wee wé á í zũ. A le waminí na wee mi mia, làa bío mi yí máa b̀iní í m̀ón, làa bío mi wee wé na 6a ǹupua yi, làa bío mi wee h̀ináa mi s̀ía, mu 6úen6úen á í zũ. Í mún zũ le há laa na k̀á wán, á bío mi wee wé á po bío mi wó p̀ahũ na mi 6úakaa dó mi s̀ía o Yeesu yi. 20 Ɛɛ k̀á í màhá à zá làa mia bío 6úi na í m̀on mia à mu yí se bío yi. O háa Zezabɛele‡, yia le mí lé le *Dónbeenĩ ɲi-cúa f̀ɛero à mu yí bon á mi wee día ò o khà í ton-sáwá v̄iní. O wee ɲaa 6a dé ho bá-fénló là ho há-fénló là mí síiwà wéro yi, là há ẁonna taa làró yi. 21 A í

† 2:14 Balaamu làa Balaaki: Mi Loĩ Miló v̄uahũ (Nombres) 22–24; 25.1-3; 31.16

‡ 2:20 Zezabɛele: Mi loĩ Bá-zawa nín-yání v̄uahũ (1 Rois) 16.31; 19.1-2

nɔn ho p̄ahũ wo yi, ò o yèrè má mí yilera lè mí wárá, ká a màhã yí tà le mí ì díá mí koomu wárá. ²² Awa! I ì wé ó o ò tè mu v̄ámú á b̄ia làa wo wee páaní búenbúen á ì beé lò làa sòobéé, se ba b̄èn yèrè máa, á díá a koomu wárá. ²³ B̄ia bò a yi búenbúen á ì ì búe. Ká mu wó kà, á ba kèrèt̄ewa kuio búenbúen á à z̄ún le ìnén lé yia á z̄ú a nùpue yilera, làa b̄io ó o s̄i vá yi. I ì sàání mi n̄i-kéní kéní yi á à héha làa b̄io mi wee wé.

²⁴ «Ká minén Tiat̄iire kèrèt̄ewa kuure nùpua na ká, na yí tà yí bò ho káránlò mu yi, á mún yí wi mi z̄ún b̄io ba wee ve là a *Sat̄ani b̄io na s̄a yi, bán á ì ì b̄io b̄io ká à à na yi: I máa b̄iní máa hení b̄io búí wéró máa na mia, ²⁵ ká b̄io mi dó mi s̄ia m̄i lé b̄ún mi f̄ará d̄in wán làa b̄io mi wee wéráa mu f̄úaa ì b̄iní buenlò.

²⁶⁻²⁸ «Yia dàrina fá ho f̄úuhũ, á bò b̄io á ì wee zéení yi f̄úaa mu véení, wón á ì ì na ho p̄ánká yi ó o ò wé h̄ã s̄iíwà búenbúen n̄uhũ wán làa b̄io á ìnén mún yúráa ho p̄ánká ì Maá c̄ón b̄io síi. O o ò s̄úwaní mí p̄ánká ba wán làa sòobéé, á wé è fi ba lòn s̄ia na má làa córó. B̄anso á ì ì na h̄ã tá-t̄ia mànàayiire yi. §

²⁹ «Yia wee n̄i b̄io, à b̄anso n̄i b̄io le Dónbeení Hácírí wee b̄io na ba kèrèt̄ewa kuio yi.»

3

Bio mà nɔn ho Saade kèrèt̄ewa kuure yi

¹ «Hã n̄i-cúa na ká á ù túa à na le Dónbeení tonkaro, yia wee pa ho Saade lóhó kèrèt̄ewa kuure yi:

«Yia h̄ã háciira b̄io h̄èp̄un na b̄io s̄a le Dónbeení yi wiráa, na h̄ã mànàayio b̄io h̄èp̄un wi n̄i yi, lé wón wee b̄io b̄io ká: B̄io mi wee wé á ì z̄ú. Ba nùpua wee leéka le mi yú le muk̄aní binbirí, à mi n̄òh̄ h̄urun le Dónbeení yahó. ² Awa, á mi cén f̄ání mi ȳio, à dé p̄ánká miten yi, à b̄io ká mia n̄uhũ h̄ia yí búe. Mu bon. I z̄ú le b̄io mi wee wé á n̄ii yí sú ì Maá Dónbeení yahó. ³ Awa, á mi b̄iní leéka mi yiwa b̄io mi n̄á lè le Dónbeení bíoní á tà le yi b̄io. Mi yèrè má mí yilera lè mí wárá, à wé bè le bíoní mu yi. Ká mi yí f̄ánia mi ȳio, á ì b̄ueé yòoka mi wán là a k̄onlò b̄io. Mi máa dàrí máa z̄ún ì buenlò mi c̄ón p̄ahũ. ⁴ Éé ká ba búí màhã wi mi c̄ón ho Saade mu lóhó kèrèt̄ewa kuure t̄iahũ á buan mítén sese le Dónbeení yahó lòn nùpua na s̄i-z̄inia wee ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká ba z̄ã h̄ã s̄i-poa, lé b̄io ba ko làa b̄ú.

§ 2:26-28 Tá-t̄ia mànàayiire: Le mànàayiire mu wee zéení le s̄ée yiró b̄io. Le mún wee zéení a Krista bá-z̄amu búakáró b̄io. Mí loñ Lení v̄uahũ (Psaumes) 2.8-9; M̄iló v̄uahũ (Nombres) 24.17; Bè-sànkanií v̄uahũ 22.16

⁵ «Làa bñn sñi á yña dànnà ho fũuhũ fá, á wón ñ zñini lè hã sñi-poa. O yèni á ñ máa lén bña yú le mukãñi binbirĩ yènnáa vũahũ yi huúu. I ñ ðñ ñ Maá lè mí tonkarowà yahó á à bío le òanso bío sã miñ.

⁶ «Yña wee jí bío, à òanso jí bío le Dónbeenĩ Hácirí wee bío na óa kèrètñewa kuio yi sese.»

Bío mà nòn ho Filadelfii kèrètñewa kuure yi

⁷ «Hã ñi-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro na wee pa ho Filadelfii lóhó kèrètñewa kuure yi:

«Yña na òan sñi mía, na lé ho túiá poni òanso, yña ó o *Daviide béenĩ ðíró nñi naló pánká wi nñi yi lòn woohũ wonza, yña héra mu bío ñii à nùpue máa ðañ pe mu ñii, na mún pon mu bío ñii à nùpue máa ðañ hén mu ñii, lé wón wee bío bío kà: ⁸ Bío mi wee wé á ñ zũ. I zũ le óa nùpua yí máa kònbi mia sese, è ká mi màhã pá wee bè ñ bíoní yi, mi yí pá ñ bío óa nùpua yahó. Awa, ñ héra ho zũañii nòn mia. A nùpue na mún ðà à bíni ñ pe ho á mía. ⁹ Mi loñ, bío kà lé bío á ñ wé làa bío bío sã a Satãni yi, bán na wee fũaa hã sabioní le mí lé óa *zúifùwa à mu ñòn yí bon. I ñ wé á óa òueé fàrá mí nònkóñúná wán mi yahó, á óa à zũñ le ñ wa mia. ¹⁰ Bío á ñ henía nòn mia le mí hñ mi sña á mi tà bò yi. Lé bñn nòn á le lònbee na òueé khén ho ðimíñá nùpua óúenóúen kúará á ñén òen mún ñ kãñi mia yi. ¹¹ Hen làa ðinú ká ñ óuen. Bío mi dó mi sña miñ lé bñn mi fàrá ðñ wán làa bío mi wee wéráa mu, bèra a na ò o óúi hña yí fé mi bío na wee zéeni le mí fá ho fũuhũ.

¹² «Yña dànnà ho fũuhũ fá, wón ñ keñ lòn bòròbòrò ñ Maá *Dónbeenĩ zñ-beenĩ yi fééé. Òanso ò keñ le zñi mu yi fééé. I Maá Dónbeenĩ yèni, lè le lóhó yèni á ñ ñ túa òanso wán. Hón lóhó so lé ho Zeruzaléemu finle na à lé ho wáyai le Dónbeenĩ óón á à lii. ñén yèn-finle á ñ mún ñ túa òanso wán.

¹³ «Yña wee jí bío, à òanso jí bío le Dónbeenĩ Hácirí wee bío na óa kèrètñewa kuio yi sese.»

Bío mà nòn ho Lawodisee kèrètñewa kuure yi

¹⁴ «Hã ñi-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yña wee pa ho Lawodisee lóhó kèrètñewa kuure yi:

«Yña yèni óa le *Amiina, yña wee mi ho túiá poni le Dónbeenĩ ñii, yña láayi wi, yña lé ho túiá poni òanso, na le Dónbeenĩ ðñ wán léraráa mu bío óúenóúen, lé wón wee bío bío kà: ¹⁵ Bío mi wee wé á ñ zũ. Le Dónbeenĩ bío yi, á mi yí sùwa, á mi mún yí wan. Mi lá kà le mi sùwa tàá mi lá wan, se bñn pá wáa sñaaní. ¹⁶ Ká bío mi yí sùwa á mi mún yí wan, à mi kà tññ, á ñ kñn mia á à kúia. ¹⁷ Mi wee bío le mí nñi bío wi, le mí bò miten mí nãfòró wán, bío óúi yí fòora mia, tàá. A mí yí zũ ká mí lé óa yinyio òansowà á bío màkárí

wi. Mi lé 6a n̄i-khenia. Mi lé 6a muiiwà á wee vará mi bío. ¹⁸ Awa, á mi díá le í zéení mia: Ho sánú binbirí na ceéra ho d̄sh̄ú yi á mi wáa 6uee yà í c̄s̄n. Lé b̄n̄n ñ na ká mi ì wé mu bío b̄ansowà binbirí. Mi 6uee yà há s̄l-poa í c̄s̄n à z̄l s̄aráa mi n̄iyio. Mi mún 6uee yà há ȳio t̄ini í c̄s̄n à váaní lè mi ȳio à mi wé mi. ¹⁹ B̄ia á ínén wa ká 6a wó khon, à í zá làa ba, à bé 6a. Mi cén b̄iní dé s̄obéε miten yi, à yèrémá mi yilera lè mi wárá. ²⁰ Mi lorí, í ñin ho z̄ūaj̄ni á wee t̄éeni. Ká ȳia ná í s̄á á tà le í 6uee zo, á í ì zo b̄anso c̄s̄n á wa à páaní ì dí.

²¹ «Yia dàina ho f̄uh̄ú fá, á í wé á b̄anso ò keení mu bá-z̄amu kanmúiní wán í n̄is̄ání, làa bío á ínén mún fá ho f̄uh̄ú á kararáa í bá-z̄amu kanmúiní wán í Maá n̄is̄ání.

²² «Yia wee jí bío, à b̄anso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrēt̄ewa kuio yi sese.»

4

Le khònti na le Dónbeení wee yí ho wáyí

¹ B̄n̄n m̄ón, á í b̄inía m̄on à ho wáyí j̄ii héra. A mu t̄amu na lá b̄ia làa mi lè ho yahó, na s̄á wee jí lòn b̄ūaaní, lé b̄n̄n t̄in wee bío làa mi: «Buee yòo hen, á í ì zéení bío 6ueé wé làa fo.»

² Mí lahó yi, á le Dónbeení Hácírí p̄anká kera í wán, á í m̄on mu bá-z̄amu kanmúiní búí ho wáyí ò o búí kará le wán. ³ B̄anso semu ka lè há *hue-sení búí na 6a le zasipu làa saaduana c̄iác̄akaró bío sii, á wee j̄uif̄ika k̄ūiak̄ūiá. Le bon-kh̄ónle mún ló k̄inía mu bá-z̄amu kanmúiní mu yi á wee j̄uif̄ika lòn *hue-sení na 6a le em̄eroode. ⁴ Mu bá-z̄amu kanmúiní mu b̄an sii b̄óní làa bío náa k̄inía le yi, á 6a n̄i-k̄ia b̄óní làa n̄uwá náa kará wán. Ba búenb̄úen z̄á há s̄l-poa, á búra mu bá-z̄amu kh̄ònlúaa na wó lè ho s̄ánú. ⁵ Mu bá-z̄amu kanmúiní mu á ho v̄iohó j̄uif̄ikaró wee lé yi, á ho n̄amakaró s̄á mún wee jí le yi. Há f̄int̄á-cúawa bío h̄èj̄un z̄ánia ȳèen b̄arà le yahó. H̄ón lé há h̄áciira bío h̄èj̄un na bío s̄á le Dónbeení yi. ⁶ Bío búí lòn saahó na j̄umu wee ce wéréwéré lòn máká d̄ūh̄ú á mún wi mu bá-z̄amu kanmúiní mu yahó.

B̄uaa b̄uaa náa búí mún ñin k̄inía le kanmúiní mu yi. Ba yara lè 6a máa búenb̄úen lée ȳio. ⁷ O n̄in-yání ȳia ka lòn kúden. O j̄un ní ȳia ka lòn d̄āa-za. O t̄in ní ȳia yahó ka lòn n̄upue yahó. O náa ní ȳia wón ka lòn duio na déera wà. ⁸ Ba mí b̄uaa náa búenb̄úen á mía bío h̄èz̄in h̄èz̄in wi. Há búenb̄úen wó lè há ȳio. Bío kà lé bío 6a wee bío le wisoní lè ho t̄in̄aah̄ú f̄éεε:

«O N̄uh̄úso Dónbeení b̄an sii mía.

O dà mu bío búenb̄úen.

O wi ká bío búí ñin yí léra.

O wi f̄éεε, o b̄ò ò buen.»

⁹ Hen ká 6a búa mu sansan wee bío yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán beemu bío á wee khòni a, á wee dé o bákà, wón na wi fée hã lúlúio na jii mia yi, ¹⁰ à 6a nĩ-kia 6óni làa nùwã náa lii búrá yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán na wi fée hã lúlúio na jii mia yahó à bùaaní a. Ba wee wé hén mí sánú khònlúaa lii kúia mu bá-zàmu kanmúini yahó ká 6a à bío bío kà:

¹¹ «Núhúso, wa Dónbeení,

fo ko lè ho cùkú.

Fo ko lè le khòni.

Ho pànká búenbúen bío sã foñ.

Lé bío ùnén lé yia léra mu bío búenbúen.

Ùnén lé yia le mu keñ,

á mu bèn wi.»

5

O Pioza mí dòn lé yia ko lè ho vūahú benló

¹ I biniá le í loí, á í mən à yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán buan vūahú búii lè mí nín-tiáni. Ho vūahú mu yahó lè ho mání búenbúen á ho túaró wi wán, á bun. Ho jii lan lè ho sò-mánu hã zen cúa-hèjun. ² I mún mən wáyai tonkaro búii na pànká wi, ò o wee bío bío kà pónpón: «Yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vūahú mu jii firó à ben ho lé o yén?» ³ Ká yia màhã ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. Bànso mia ho wáyai, o mún mia ho tá wán, á ho tá fikshú ó o mún mia yi. ⁴ Á í bèn-tin wá mu bío yi làa sòobé, lé bío á yia ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. ⁵ Á 6a nĩ-kia 6óni làa nùwã náa nĩ-kéní búii á wee bío làa mi: «Yí wá bío. Loí, yia 6a wee ve làa Zúdaa zì-júhú nùpua kúden, o béé *Daviide mənmanii, á fá ho fūuhú.* Wón lé yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vūahú mu jii firó, à ben ho.»

⁶ I biniá le í loí, á í mən Pioza búii na ka lòn yia na 6a fã yan làa muini, ká a ðin le béenii kanmúini sii yi, 6a búa búa náa, lè 6a nĩ-kia 6óni làa nùwã náa tlahú. O Pioza mu wáa là a yio lé mu bío hèjun hèjun. Hón yio so lé hã háciira bío hèjun na le Dónbeení tonkaa ho ðimíjã kùarãa búenbúen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá 6ó yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán, ò o fó ho vūahú na á wón buan lè mí nín-tiáni. ⁸ Bío ó o fó ho buan, á 6a búa búa náa lè 6a nĩ-kia 6óni làa nùwã náa á buéé búrá a Pioza mu yahó. Ba búenbúen buan hã kòncówá, á mún buan hã lánporá na wó lè ho sánú, na mu bío búii na sãmu sí sú á wee cí yi. Bún bío so wee zéeni bia bío sã le Dónbeení yi fioró bío. ⁹ Á 6a búa búa náa lè 6a nĩ-kia 6óni làa nùwã náa wee sío le len-finle na kà:

«Ùnén lé fo ko lè ho vūahú mu féró.

* 5:5 Zúdaa zì-júhú nùpua kúden là a béé Daviide mənmanii: Mi loí Bío Núhú Búeenii vūahú (Genèse) 49:9; Ezayii vūahú 11.1, 10

Fo ko lè ho vūahū mu féró à fi ho sò-mánu na lan ho jii.

Lé bǐo ūnén lé fo 6a yan lè le muini.

Ū cāni lé dǐo yà 6a nùpua á 6a bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi.

Ba ló ho dǐmǐná kǎna nùpua lè mí síwà búenbúen yi,
hàrí 6a wé lùe lée lùe,
hàrí 6a bǐo bionǐ lée bionǐ.

¹⁰ Fo wó á 6a lé wàn *Dónbeenǐ yankarowà nǐpomu,
à 6a wé sá na le yi.

Ba à dí le béeǐ ho tá wán.»

¹¹ I bǐnǐa le í loǐ, á í ná ho wáayi tonkarowà sǎ. Ba ka cèrècèrécèrè, á kǐnǐa mu bá-zàmu kanmúini, lè 6a bùaa bùaa náa, lè 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwǎ náa yi.† ¹² Bǐo kà lé bǐo 6a wee bǐo pǎnpǎn:

«O Pioza na 6a lá fá

á ho dànló, lè ho nǎfòró, lè mu bè-zūmǐni, lè ho pànká á bǐo sǎ yi.

O ko lè le kǎnbii.

O ko lè ho cùkú.

O ko lè le khòonǐ.»

¹³ A mu bè-lénǐa búenbúen, bǐo wi ho wáayi làa bǐo wi ho tá yi, bǐo wi ho tá fǐkǎhū, làa bǐo wi mu jummu yi, mu búenbúen na wi há kùarǎa búenbúen yi, á í ná sǎ à mu wee bǐo bǐo kà:

«Le khòonǐ, lè le kǎnbii, lè ho cùkú, lè ho pànká

á bǐo sǎ yǎ kará mu bá-zàmu kanmúini wán,

là a Pioza yi fééé há lúlúio na jii mǐa yi.»

¹⁴ A 6a bùaa bùaa náa le: Amiina! A 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwǎ náa bèn líí búrá à 6a bùaanǐa 6a.

6

O Pioza fù ho sò-mánu bǐo hèzǐn

¹ I bǐnǐa le í loǐ, á í mǎn ò o Pioza fù ho nín-yání sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A í ná 6a bùaa bùaa náa yà-kéní sǎ ò o béra lòn viohó na ná: «Buee khǐí lén!» ² A í le í loǐ, à lée cón-poni na. Yǎ yòora a á buan le tée. O búí nǎn mu bá-zàmu khònlúee wo yi ó o búra á wǎrǎa lòn san-béé á tǐn wà vaá fá ho fūuhū.

³ O o Pioza fù ho jum nǐi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A í ná 6a bùaa bùaa náa jum nǐiso sǎ ò o béra: «Buee khǐí lén!»

⁴ O o cúa búí zoó ló hùeeen lòn dǎhū. Yǎ kará a wán ó o búí nǎn ho pànká yi, ò o wé à ho héerà yí keǐ ho tá wán, à 6a nùpua wé búe mín. O búí nǎn ho khà-tó-tóní wo yi ó o buan.

⁵ O o Pioza fù ho tǐn nǐi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A í ná 6a bùaa bùaa náa tǐn nǐiso sǎ ó o béra: «Buee khǐí lén!» A í le í loǐ, à lée cón-bírí na lua. Yǎ kará a wán á buan le dèe na 6a wee mǎnzǎ lè mu bǐo lǐnlǐmu. ⁶ A í ná bǐo búí sǎ lòn nùpue

† 5:11 Mi loǐ Daniyele vūahū 7.10

tāmu 6a búa búa náa sī yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sāmú sàání lé hã daa làn pámuárè dà-kéní yàwá. Ká mu lé hã sīo, se lée làn pámuárè bío tīn ho yàwá dà-kéní mu yi. Ká ho jiló lè ho *dīvēn bún à ũ díá mí yàwá yi.»

⁷ O o Pioza fù ho náa ní sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ĩ já 6a búa búa náa níiso sã ó o béra: «Buee khíi lén!»

⁸ A ĩ le ĩ loń à lée cón-khūunĩ na lua. Yia kará a wán yèni 6a le Húmú. Ho nĩ-hónbó-lóhó bò a món. Ho đimíjá nùpua búenbúen sankanòn của-náa níi bío dó 6a níi yi, à 6a búe 6a lè ho khà-tóní, lè le hĩni, lè mu vāmú, lè 6a zĩn-búa.

⁹ O o Pioza fù ho hònú ní sò-mánu na lá lan ho vūahū jii, á ĩ mən hã mànákáwa búi le muini yeenĩ tá. Bĩa bò le Dónbeenĩ bíonĩ yi, á mà ho tũiá le jii á 6a bó, lé bán te mí mànákáwa.

¹⁰ Bío ká lé bío hã mànákáwa mu wee bío pónpón: «Núhũso Dónbeenĩ na bãn sīi mía, yia lé ho tũiá poni bãnso, lé ho pãahū yén fo ò pa á à sīinínaa ho đimíjá nùpua júná á à điráa hã yúaa wa búeró bío yi coon?» ¹¹ A le Dónbeenĩ nən hã sĩ-poa 6a nĩ-kéní kéní yi, à le bĩa nən 6a yi le 6a hĩ mí sĩa đinú à paráa 6a ninzáwa ton-sáwá, bãn zàwa lè bãn hĩnni na 6a à búe lè barén bío sīi jii síró.

¹² ĩ bĩniá le ĩ loń, á ĩ mən ò o Pioza fù ho hèzĩn níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii, á ho tá dèkío lè mí pánká. A le wii yèrémáa ka kúirikúirikúiri, à ho pĩihū hón mùia hobobo lòn cāni. ¹³ Hã mànàayio wee tè lii lòn hánbíó na ho pinpi-beenĩ wee đíi. ¹⁴ Ho wáyai bun zon mín yi lòn pãhū á vūnun, á hã búaa lè hã táwá na mu jumu kĩniá yi, bún búenbúen lóka mí lara yi á vūnun. ¹⁵ Ho đimíjá búenbúen bá-zàwa lè 6a júnása, 6a dásiwá júnása, ho nãfóró bãnsowà, bĩa pánkáwá wi, 6a wobáani láa bĩa wi mĩten, 6a búenbúen héra sà mĩten hã kání yi lè hã búaa hue-beera pònna. ¹⁶ A 6a wee bío lè hã búaa lè mí hue-beera: «Mĩ jĩ wɛn, à yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán à yí mi wɛn, ò o Pioza sīini wa júná. ¹⁷ Lé bío á yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán là a Pioza wizon-beenĩ na 6a à fi le cítii yi wãa đĩn. A yia dà à kání mĩten le wizonle mu yi wón mía.»

7

Le Dónbeenĩ bò le flimini mí ton-sáwá buráa wán

¹ Bún món, á ĩ mən le Dónbeenĩ tonkarowà nùwã náa à 6a đĩn ho đimíjá sãa mí bío náa yi á hò ho pinpiró hen na 6a đĩnka yi, à ho yí và ho tá, lè mu jũn-beera, lè hã vĩnsĩa wán.

² A ĩ bĩniá le ĩ loń, á ĩ mən le Dónbeenĩ tonkaro veere ò o ló lè le wii hènii. Le đèe na le Dónbeenĩ, đĩo lé le mukání bãnso, á wee bè lè mí flimini ó o 6uan. O o bĩa bío ká pónpón lè le Dónbeenĩ tonkarowà nùwã náa mu, bĩa le nən ho pánká yi à

6a yáaráa ho tá lè mu ɲun-beera: ³ «Ho tá lè mu ɲun-beera lè hã vɛnsiá á mi ðin yi yáa ká wa yi bò le flimini wàn Dónbeení ton-sáwá buráa wán yi vó.» ⁴ A bɛa le flimini mu bò wán á 6a zéeniá ɲii làa mi. Ba búenbúen wó nùpua muaaseé búará-hɛɲun làa muaaseé náa. Ba ló a *Isirayeele ɲipomu zɛ-ɲúná búenbúen yi. ⁵⁻⁸ O *Zudaa zɛ-ɲúhɛ nùpua na le flimini mu bò wán lée muaaseé píru ɲun. O o Urubɛn, là a Kaade, là a Azere, là a Nefutalii, là a Manasee, là a Simion, là a Levii, là a Izakaare, là a Zabulon, là a Zozefu, là a Bɛnzamee, bán búenbúen zɛ-ɲúná nùpua muaaseé píru ɲun ɲun á le flimini mu bò wán.

Ba zámá-kúii ðin o Pioza yahó

⁹ Bún món, á ì le ì loí, à lée minka zámá-kúii na. Ba ɲii yi dà máa zúí. Ba ló ho ðimíɲá kãna nùpua lè mí síiwá búenbúen yi, hàri 6a wé lùe lée lùe, hàri 6a bío bíoní lée bíoní. I mɔn 6a à 6a ðin mu bá-zàmú kanmúini yahó, là a Pioza yahó. Ba zã hã sí-poa, á buanka hã yùkúio vɔnna à zéeni le mí sía wan. ¹⁰ Bío kã lé bío 6a wee bío pɔnpɔn:

«Wàn Dónbeení na kará mu bá-zàmú kanmúini wán là a Pioza, lé bán kãniá wen.»

¹¹ A ho wáayi tonkarowá búenbúen ðin kɛniá 6a ñi-kia 6óni làa nùwá náa, lè 6a bùaa bùaa náa na ðin kɛniá mu bá-zàmú kanmúini yi á líí búrá le yahó, á wee bùaaní le Dónbeení ¹² kã 6a a bío:

«*Amiina!

Mu bè-zúrmini lè ho dànló lè ho pánká á bío sã wàn Dónbeení yi.

Le ko lè le kɔnbii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòoní le à dé le báraká fɛɛ hã lúlúio na ɲii mía yi.

*Amiina!»

¹³ A 6a ñi-kia ñi-kéni wãa tùara mi: «Ba sí-poa bànsowá mu á fo zú le? Ba wee lé wen?» ¹⁴ A ì bíá nɔn wo yi: «Wàn maá, únén lé fo zú 6a.» O o ñi-kɛnle mu bíniá bíá: «Bia kã lé bia kãa le lònbe-be-beeni* yi. Ba sɛera mí sí-zinia o Pioza cãni yi á hã wee ce púiapúia. ¹⁵ Lé bún te bío 6a ðinnáa le Dónbeení bá-zàmú kanmúini yahó. Ba wee sá na le Dónbeení yi le wisoni lè mí ðnáahɛ fɛɛ le zɛ-beeni na bío sã le yi yi. A le Dónbeení, ðio kará mu bá-zàmú kanmúini wán á à kɛí làa ba, á à pa 6a bío.

¹⁶ Hini làa ɲu-hãni máa bíni máa dàni 6a.

Wii máa bíni máa ɲi 6a,

á wunwuró mún máa bíni máa beé 6a lò.

¹⁷ Lé bío ó o Pioza na wi mu bá-zàmú kanmúini síi yi á à pa 6a bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío. O wé è dí 6a

* 7:14 Le lònbe-be-beeni: Mi Loí Matiye vùahɛ 24.21; Maaki vùahɛ 13.19

yahó á à varáa le ɲun-dání yi, dño wee na le mukāni binbirí, á le Dónbeení á à sùuka 6a yèn-caa búenbúen.»

8

O Pioza fù ho hẹ̀nun ní sò-mánu

¹ Bío ó o Pioza màhã fù ho hẹ̀nun ní sò-mánu na lá lan ho vūahũ ɲii, á bío ho wáayi búenbúen wó tétété á dó mí yi. ² A í le í loń, á í mɔn le Dónbeení tonkarowà nùwã hẹ̀nun na dñn le Dónbeení yahó. A 6a nɔn hã bũaaní dà-kení kení 6a yi. ³ A le Dónbeení tonkaro veere búí ló á 6ueé dñn le *ánsán cíníi dɛɛ nísání. O 6uan ho lánpóhó na 6a wee wé cǐ mu bío na sãmu sí yi. Ho wó lè ho sãnú. A 6a nɔn mu bío na sãmu sí cèrèè wo yi ò o cǐ mu ho yi ho *ánsán cíníi dɛɛ na wó lè ho sãnú wán, dño wi mu bá-zãmu kanmúini yahó. A mu bío mu làa bía bío sã le Dónbeení yi floró ò o páani na le Dónbeení yi. ⁴ A mu bío na sãmu sí na wee cǐ ho lánpóhó na ó o 6uan yi yiini làa bía bío sã le Dónbeení yi floró á páania yòò dñn le Dónbeení. ⁵ Bũn món ó o wáayi tonkaro mu khã hã donfũaa ho *ánsán cíníi á kúaa ho lánpóhó mu yi á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pánká. Bío ó o kónkúaa hã kúaa kà síi, á ho viohó ɲuiikaa á nãmakaa, á ho tá dèkíio lè mí pánká.

Hã bũaaní bío náa na nín-yání wã

⁶ A ho wáayi tonkarowà nùwã hẹ̀nun na 6uan hã bũaaní wãa wíokaa mítén hã wíló bío yi.

⁷ O o nín-yání tonkaro wãa wã mí bũaaní. Bío ó o wã le, á ho viohó mànàayio, lè ho dñhũ, lè le cãni lùnkaa mín yi á dñdñn tò ho tá yi. A ho tá lè mí vĩnsia lè mí ɲíní bío na cãka búenbúen á à yí mu 6àn sankanòn cúa-tñn.

⁸ O o ɲun ní tonkaro á wã mí bũaaní. A bío búí lòn 6úe-beení na zà, á 6a lèera dó mu yámú ɲumu yi, á bío yèrèmaa wó le cãni á à yí mu 6àn sankanòn cúa-tñn. ⁹ A 6a bùaa na wi le cãni mu yi á húrun. A hã wonna na wi le yi mún fù.

¹⁰ O o cúa-tñn ní tonkaro wã mí bũaaní. A le mànàayi-be-beení búí zà wó ho dñhũ kùera lion hã vũna lè hã ɲun-dãa 6àn sankanòn cúa-tñn tñn wán. ¹¹ Le mànàayiire mu yèni 6a le Henheró. A hã vũna lè hã ɲun-dãa ɲumu, á bío yèrèmaa wó mu ɲun-hia á à yí mu sankanòn cúa-tñn. A 6a nùpua cèrèè húrun lé bío 6a ɲun mu ɲun-hia mu.

¹² O o cúa-náa ní tonkaro wã mí bũaaní. A le wii, lè ho pñihũ, lè hã mànàayio sankanòn cúa-tñn tñn ní á 6óonia yi, á mu 6àn koomu sankanòn cúa-tñn tñn ní á wó. A le wisoni lè ho tñnàahũ sankanòn cúa-tñn tñn ní wó le tìbíri cikoon.

¹³ A í le í loń, á í mɔn duio búí ò o yòò wee dɛɛ ho wáayi firíciríi á wee bío bío kà pǎnpǎn: «Yéréké loo! Yéréké!

Ho yéréké á à sá ho ðímíjǎ nùpua yi lé bïo le Dónbeenǐ tonkarowà nùwǎ tǐn na kǎ á à wǐ mí bǔaanǐ.»

9

Bïo wó hǎ bǔaanǐ bïo hònú nǐ wǐló mǎn

¹ O o cúa-hònú nǐ tonkaro wǎ mí bǔaanǐ. A ï mǎn mǎnàayiire búí na kùera lion ho tá yi. Ho kǎhǔ na nǎyíló jǐi mía jǐi won-za á 6a nǎn le yi. ² A le 6ueé héra ho kǎhǔ na nǎyíló jǐi mía jǐi, á le minka yǐnǐ ló ho yi kúntùun, á pon ho tá búenbúen yi á mu wó le tǐbírí á le wii yí máa mi. ³ A 6a kòoyówǎ ló le yǐnǐ mu yi á 6era fò ho tá. Ba nǎn ho pǎnkǎ 6a yi á 6a wé tǎa 6a nùpua lè 6a naawà bïo sǐi. ⁴ A 6a bía nǎn 6a yi le le jǐnǐ, lè hǎ vǐnsǐa, làa bïo lée bïo na wee sǎ hǎ vǎnna à 6a yí tǔii yi. Kǎ 6a nùpua na le Dónbeenǐ fìiminǐ mía wǎn lé bán mí dòn à 6a wé tǎa. ⁵ Ba yí nǎn le nǐ 6a yi le 6a búe 6a nùpua mu, kǎ 6a màhǎ à beé 6a lò làa sòobéé á à dǎ hǎ pǐina bïo hònú. Bïo 6a wee beé là a nùpue lò á ka lòn naa tǎró vía bïo sǐi. ⁶ Pǎahǔ na á búñ ñ wé yi kǎ 6a nùpua wé è bïo le mí lá húrun se mu sǔaanǐ. Éé kǎ 6a màhǎ máa hí. Ba sǐa wé è vá mu húmú yi. Éé kǎ 6a máa yí mu.

⁷ Ba kòoyówǎ mu ka lòn cúawa na 6a wíokaa hǎ hǐa tǎró bïo yi. Ba búenbúen júná á mu bïo búí ponka yi lòn bá-zǎmu khǎnlúaa na wó lè ho sǎnú. Ba yara ka lòn nùpua yara, ⁸ á jún-vǎní túeeka lòn hǎawa jún-vǎní. Ba jǐa ka lòn kúdenwà jǐa. ⁹ Ba kosǐa ka lè hǎ ponka yi làa hǎnló bǐowa búí. Ba mía sǎ wee jǐi wùrùwǎrǐ wùrùwǎrǐ lòn wòtórówa lè mí cúawa na lùwa bò ò va hǎ hǐa. ¹⁰ Ba zǔaa wi á ka lòn naawà zǔaa. Lé hǎn zǔaa so á 6a à beé lè 6a nùpua lò hǎ pǐina bïo hònú yi. ¹¹ Ba kòoyówǎ mu béé lé o tonkaro na pan ho kǎhǔ na nǎyíló jǐi mía yi. O yèni lè mu heberemu 6a le Abadon, kǎ mu kεεεkimu á 6a wee ve o làa Apoliyon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² Búñ lé ho nín-yǎní yéréké na wó khǐna. Yérékéwǎ bïo jún á pá à bǐnǐ ì wé á à sǐ búñ yi.

Bïo wó hǎ bǔaanǐ bïo hèzǐn nǐ wǐló mǎn

¹³ Búñ mǎn ó o cúa-hèzǐn nǐ tonkaro á wǎ mí bǔaanǐ. A ho *ǎnsǎn cǐnǐi dèe na wó lè ho sǎnú, ðio wi le Dónbeenǐ yahó á tǎmu búí ló kónbúaa mí bïo náa yi á ï jǎ sǎ. ¹⁴ Mu tǎmu mu bía nǎn o tonkaro cúa-hèzǐn nǐ na 6uan mí bǔaanǐ yi: «Ba tonkarowà na ló ho wáayi nùwǎ náa na 6a can ho muhǔ na 6a le Efaraate jǐi à ù fee kúia.» ¹⁵ O o feera 6a kúará à 6a búe ho ðímíjǎ nùpua sankanèn cúa-tǐn nǐ jǐhǔ. Ba lá wíokaa 6a día á pannáa dén lúlúure so, hón pǐihǔ so, dén wizonle so, hón pǎn-kéní kéní so. ¹⁶ Barén hǐn-tǎwǎ na yòora 6a cúawa á 6a zéenia jǐi làa mi. Ba le 6a lé ho muaaseé khǐá-pírú píru júná khǐá-jún. ¹⁷ Bïo á ï mǎn lè 6a sǐí lé bïo kǎ: Ba búenbúen

mu b̄iowa ponka kos̄ia yi. Mu búí ka hùεen lòn d̄sh̄. Mu búí lé mu bè-búrán. Mu búí lé mu bè-dondó. Ba cúawa júná ka lòn kúdenwá júná. Ho d̄sh̄ lè le ȳíní lè ho k̄irib̄i wee lé lè 6a j̄iní. ¹⁸ Mu bè-s̄máa b̄io t̄in mu, ho d̄sh̄ lè le ȳíní lè ho k̄irib̄i na wee lé lè 6a j̄iní lé b̄io 6óka ho d̄m̄j̄ná n̄pua. B̄ia mu 6ó búenb̄uen á à ȳí 6a sankan̄n của-t̄in. ¹⁹ Ba cúawa mu p̄ankáwá wi 6a j̄iní lè 6a z̄úaa yi. Mu bon, 6a z̄úaa júná wi á ka lòn háwá, lé h̄s̄n 6a wee 6óonínáa 6a n̄pua yi.

²⁰ Ká 6a n̄pua na mu bè-s̄máa á ȳí yú yí 6ó, bán pá yí yèrémáa yí día mí w̄nna h̄aló. Ba pá wee 6úaaní 6a c̄ináwa. H̄a w̄nna na wó lè ho s̄nú, làa h̄ia wó lè le w̄n-h̄nló, làa h̄ia wó lè ho t̄p̄n̄n, làa h̄ia wó lè h̄a huaa lè h̄a 6ùεení, b̄un na yí máa mi mu b̄io, á yí máa jí mu b̄io, á yí dà máa wé d̄εε, lé b̄un á bán pá wee 6úaaní. ²¹ Ba n̄pua 6úéró, lè mu n̄n-s̄ímú wéró, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá, lè ho k̄ènló, b̄un búenb̄uen á 6a pá yí yèrémáa á yí día wéró.

10

Ho v̄n-za na á ho wáayi tonkaro 6uan

¹ A ĩ b̄inía le ĩ loń, á ĩ m̄n le Dónbeenĩ tonkaro búí na p̄anká wi, ò o ló ho wáayi wee lii. Le d̄undúure pon wo yi lòn dà-z̄inii. A le bon-kh̄s̄nle bánbáa o j̄uh̄. O yahó wee j̄uiika lòn wii, á zení ka lòn d̄sh̄ b̄òròb̄òròwa. ² V̄n-za búí na h̄éra ó o 6uan. O n̄n-t̄ián̄n zen̄ ó o b̄ò mu yámú j̄umu wán, ká a n̄n-káahón zen̄ ó o b̄ò ho tá wán, ³ ò o béra p̄n̄p̄n̄n lòn kúden. B̄io ó o béra ká síi, á ho viohó n̄amakaró b̄ia h̄a zen của-h̄èj̄un. ⁴ B̄io á h̄ón viohó so n̄amakaa kh̄ina, á ĩ wi á ĩ túa b̄io ho n̄amakaró mu b̄ia, á ĩ j̄á t̄amu búí s̄á ho wáayi á mu b̄ia: «Ho viohó mu n̄amakaró b̄an j̄i-cúa á ũ 6ua ũ d̄on. Yí túa h̄a.» ⁵ O o tonkaro na á ĩ m̄n ò o d̄in mu yámú j̄umu lè ho tá wán, á h̄ónía mí n̄n-t̄ián̄n ní dá ho wáayi, ⁶ ò o b̄áa lè le Dónbeenĩ yèni, d̄io wi b̄in f̄εεε h̄a lúlúio na j̄ii mía yi, na léra ho wáayi làa b̄io wi ho yi búenb̄uen, lè ho tá làa b̄io wi ho yi búenb̄uen, lè mu yámú j̄umu, làa b̄io wi mu yi búenb̄uen. O b̄ia: «Mu wáa máa b̄iní máa mía. ⁷ N̄nzoñ na ó o h̄èj̄un ní tonkaro á à w̄í mí búaanĩ yi, b̄un zoñ ká le Dónbeenĩ b̄io na le lá le mí ì wé na sà yi á à wé á j̄ii ì sí, làa b̄io le mànáa mu n̄n mí ton-sáwá na lé le j̄i-cúa f̄εεrowá yi.» ⁸ A mu t̄amu na á ĩ lá j̄á s̄á ho wáayi á t̄in b̄inía b̄ia b̄io ká n̄n miĩ: «Vaa fé ho v̄ah̄ú na ó o tonkaro na d̄in mu yámú j̄umu lè ho tá wán 6uan.» ⁹ A ĩ b̄èn vaá 6ó a yi, á flora a le o na ho v̄n-za mu miĩ. O o b̄ia n̄n miĩ: «Nín-h̄ia, wáa fé ho là. Ho lí wé h̄εε ũ p̄íohó yi h̄arí ká ho lá ka lòn s̄oró ũ j̄ii yi.» ¹⁰ A ĩ f̄ó ho v̄n-za mu á là. Ho yoo 6ò6ò lòn s̄oró. B̄io á ĩ là ho vó, á ho wó mu bè-hia ĩ p̄íohó yi. ¹¹ A 6a b̄ia b̄io ká n̄n miĩ:

«Fo ko à ù pá bíní bue bïo le Dónbeení le mí ì wé lè ho ðímíjǎ kǎna nùpua lè mí síwà cèrèè, hàrí 6a bío bíoní lée bíoní, lè 6a bá-zàwa cèrèè.»

11

Ba nùwǎ jun na wee mí ho tǔiá le Dónbeení jii

¹ O o búí nǎn le kǎaní na 6a wee mǎnzǎ lè mu bïo mǐi, ò o bía làa mi: «Vaa mǎnzǎ le *Dónbeení zǐ-beení, à mǎnzǎ ho *ǎnsǎn cǐnǐi dèè. Ba nùpua na wi le Dónbeení zǐ-beení mu yi á wee bùaaní le, á ù mǐ à zǔn jii. ² Ká le zǐ-beení mu 6àn lún á ù yí mǎnzǎ. Hón día nǎn bía yí zǔ le Dónbeení yi. Ba à yonka ho lóhó na bïo sǎ le Dónbeení yi hǎ pǐina búará-jun làa bïo jun yi. ³ Ba nùwǎ jun na wee mí ho tǔiá í jii á ì tonka à 6a 6ueé fèè í jii-cúa. Ba à zǐ hǎ sǎa na wee zéeni le mu yúmú wó 6a wán á à fèeráa í jii-cúa mu hǎ wizooní khǐá-pírú jun làa búará-tín yi.» ⁴ Bán nùwǎ jun so lé hǎ Oliivewa vǐnsǎa bïo jun lè hǎ fǐntǎ-cúaaawa bïo jun, hǎa bïo bía háanǐ. * Ba ðín o Núhúso na wi ho ðímíjǎ búenbúen jǔhǔ wán yahó. ⁵ Ká a búí le mí ì wé 6a làa bè-kohó, á ho dǎhǔ ù lé lè 6a jini lée cǐ 6a zúkúsa á à bue. Lé ká síi á yǐa le mí ì wé 6a làa bè-kohó á à híraa. ⁶ Ba yú ho pánká á à hèraa ho viohó á ho máa tè, pǎahǔ na 6a wee fèè le Dónbeení jii-cúa yi. Ba dà à yèrèma mu jummu á mu ù wé le cǎni. Ba dà à wé á mu bè-súmáa lè mí síwà wé è sá ho ðímíjǎ yi túntún ho pǎahǔ na sí 6a yi.

⁷ Ká hǎ jii-cúa na 6a ko 6a fèè á fèeraa wó, ó o yǐa búí á à lé ho kǎhǔ na nǎyiló jii mía yi á lée fi làa ba. O ò dàrǐ 6a, á à bue 6a. ⁸ A 6a ní-hínmu 6a à kúia 6a nùpua fémínló lahó yi, ho ló-beení na 6a búaa 6a Núhúso yi ho *kùrùwá wán á 6ó. Ho ló-beení mu yèn-wàahǔ 6a le *Sodǎomu táa *Ezipite. ⁹ Ba nùpua na ló ho ðímíjǎ kǎna nùpua lè mí síwà búenbúen yi, hàrí 6a wé lùe lée lùe, hàrí 6a bío bíoní lée bíoní, tǎahǔ á 6ueé ðín á à loń 6a nùwǎ jun mu ní-hínmu hǎ wizooní bïo tín lè mí canko yi, á à pǐ le 6a máa nùu. ¹⁰ Ba nùpua na ho ðímíjǎ yi sía á à wa bïo 6a húrun bïo yi. Ba à dí mu sǎnú á à hǎ mín lè mu bïo, lé bïo 6a jii-cúa fèerowá nùwǎ jun mu á beéarǎa 6a lò làa sòobéè.

¹¹ Ká hǎ wizooní bïo tín lè mí canko mu khǐina, á le Dónbeení kúaa mí sǎnsǎmu na wee na le mukǎnǐ 6a yi á 6a vèera hínnon. Á bǐa mu wó yǐo yi búenbúen zǎna làa sòobéè.

¹² A 6a nùwǎ jun mu jǎ tǎmu búí sǎ pǎnpǎn ho wáayi à mu wee bío làa ba: «Mí 6uee yòo hen.» Á 6a hínnon yòo wà hǎ dùndúio wán ká 6a zúkúsa ðín wee loń. ¹³ Ho pǎn-kéní mu yi à bǐn ho tá dèkíio lè mí pánká, á fù ho lóhó sankanèn cúa-pírú níi. Nùpua na húrun mu yi lée muaaseé hèjun. Bǐa fera yí húrun bán zǎnkaa, á 6a bùaanía le Dónbeení na wi ho wáayi.

* 11:4 Mí loń Zakari vǎahǔ 4.3, 11-14

14 Ho cúa-ɲun nii yéréké khíina, á hen làa cínú ká ho cúa-tín nii ì buen.

Bio wó hã bũaani bio hɛɲun nii wíló món

15 O o hɛɲun nii tonkaro wã mí bũaani, á tãmu cèrèe bía pónpón ho wáayi:

«Wa Núhũso Dónbeenì làa *Yia ó o món léra á ho ðímíɲá béenì bio màhá wãa sã yi binbirì, á le Dónbeenì á à dí le béenì fèèè hã lúlúio na ɲii mía yi.»

16 A 6a ñi-kia 6óní làa nùwã náa na kará mí bá-zàmu kanmúiní wán le Dónbeenì yahó á líí búrá à 6a wee bũaani le Dónbeenì 17 ká 6a à bio:

«Núhũso Dónbeenì,
 ùnén na dà mu bïo búenbúen,
 na wi fèèè á wi ká bïo búí ðin yi léra,
 wa wee dé ù b́arákà,
 lé bio á ù pánká na ɲii mía lé hón fo lá là ù béenì.

18 Ho ðímíɲá kãna nùpua sía cã foñ,
 èè ká ùnén lé yia síi wãa wee cì 6a yi.
 Ho pãahũ dñn à ù fi le cítii bïa húrun búenbúen wán.
 Ho pãahũ dñn à ù sãání ù ton-sáwá na lé ù ɲi-cúa fèerowà,
 làa bïa bïo sã foñ yi, bán na wee kónbi fo,
 bïa bïo ɲúhũ wi làa bïa bïo ɲúhũ mía.

Ho pãahũ dñn à ù yáa bïa wee yáa ho ðímíɲá nùpua.»

19 Bïo 6a bía wó, á le *Dónbeenì zì-beenì na wi ho wáayi ɲii héra. A le pánii 6onkonì día wee mi. A ho vlohó ɲiifkaa á nàmakaa. Ho tá dèkio là mí pánká á ho vlohó mànàayio tò cèrèè.

12

Bio ó o hãa là a yia wó làa mín

1 Bún món á yéréké bè-beenì búí zéenia mítén ho wáayi. O lée hãa, á le wii pon yi lòn dà-zínii á bò mí zení ho pihũ wán. O búra mu bá-zàmu khònlúee na wó là hã mànàayio píru ɲun.

2 O sãní dñn á wee búe, ó o wee wá pónpón. 3 A yéréké bè-veere búí bñía zéenia mítén ho wáayi. Mi loñ, o lée ɲia be-beenì búí síí á ka hùèen lòn dñhũ. O ɲúná lée bio hɛɲun, ká a wãa lée bio píru. O ɲúná mí bio hɛɲun á mu bá-zàmu khònlúe-zàwa búra yi. 4 O sàara hã mànàayio sankanòn cúa-tín nii là mí zíní á kúaa ho tá yi. O ɲia be-beenì mu ðin o hãa na sãní wee búe yahó. O wi ká a ton ò o lá a za ví. 5 O o hãa mu ton mí za báa. O za mu khií sùwaní mí pánká ho ðímíɲá kãna nùpua búenbúen wán. Bio ó o ton, ó o za dèenia fó bún wán á buan yòora le Dónbeenì là mí bá-zàmu kanmúiní cñn. 6 Ká a hãa wón lùwa van ho lahó na le Dónbeenì wíokaa ká làa wo yi le dùure yi.

Lé bín 6a à pa a bïo yi hã wizooní khlá-pírú ñun làa búará-tín pãahũ.

⁷ A hã fio wãa cúaana ho wáayi. Le Dónbeenĩ tonkarowà lè mí ñuhũso Misεεle á fun là a ñia be-beeni mu lè mí tonkarowà, ⁸ á dàrina 6a á 6a lahó wãa mía ho wáayi. ⁹ Ba ñon wo lè mí tonkarowà léra bín. O ñia be-beeni mu lé o háa na wi bín hàáni.* Ba wee ve o làa Nĩ-bákalo tàá Satāni. Lé orén wee khà ho ñimíñá ñupua búenbúen vīiní. Ba ñon orén lè mí tonkarowà búenbúen kúaa ho tá yi.

¹⁰ A ĩ ñá tãmu búí sã ho wáayi à mu wee bío bío kà pónpón: «Le Dónbeenĩ wãa kãnia wen hã làa na kà wán.

Le zéenia le mí dà mu bío búenbúen,

le mí lé o béε.

Le zéenia le yia le mɔn léra á ho pánká búenbúen nɔn yi.

Lé bío á yia lá wee ñin wán Dónbeenĩ yahó à bàká wán zàwa lè wán hĩnni yi

le wisoni lè ho tĩnãahũ le 6a wó khon á 6a ñon léra ho wáayi.

¹¹ Wán zàwa lè wán hĩnni á dàrina a o Pioza cãni pánká yi,

làa bío 6a mà le le Dónbeenĩ bíonĩ lé ho tũíá poni pánká yi.

Ba mukānĩ bío yí here 6a yi, á 6a yí zãna mu hũmú.

¹² Lé bĩn nɔn á minén na wi ho wáayi búenbúen wãa zãmaka.

εε ká minén na wi ho tá wán làa bia wi mu ñumu yi á ho yéréké bèn ñ sá yi.

Lé bío ó o Satāni lion mi cǎn. O sũi cã lè mí sòobéε lé bío ó o zũ le ho pãahũ na ká a yi ka cĩnú.»

¹³ Bío ó o ñia be-beeni zũna le 6a ñon wo dó ho tá yi wó, ó o bò a hãa na ton o za báa yi wee ña. ¹⁴ A 6a nɔn hã mía búí o hãa mu yi lòn duio be-beeni mía, ó o déera vannáa le dùure yi, ho lahó na le Dónbeenĩ wíokaa ká làa wo yi. Lé bín 6a à pa

a bïo yi hã lúlúio bío tĩn lè mí sankã pãahũ. O o ñia be-beeni na mún lé o háa mu na wi bín hàáni máa yí o máa wé làa dèε.

¹⁵ O o háa mu kũna mu ñumu á mu vãná lòn muhũ ñumu á bò a hãa mɔn wà vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá màhá séenia o hãa á héra mí ñii à ho dèenia vã mu ñumu mu búenbúen véenia. ¹⁷ Bío mu wó kã, ó o ñia be-beeni mu sũi cã a hãa yi, ó o bĩnía wà vaá

wee fi là a zàwa na ká. Bán zàwa so lé 6a ñupua na wee bè bío le Dónbeenĩ bò henía yi, á bò ho tũíá poni na ó o Yeesu zéenia

làa ba yi. ¹⁸ O ñia be-beeni mu wà vaá ñin mu yámú ñumu ñii.

13

O yia na ló mu yámú ñumu yi bío

¹ A ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn yia búí ò o ló mu yámú ñumu yi. O ñúná lée bío hènun, á wãa lée bío pírú. Hã wãa mu mí bío pírú

* 12:9 Mí Loń Bío Nũhũ Búeenĩ vũahũ (Genèse) 3.1-15

zìinía lè mu bá-zàmu khònlúe-zàwa. Hã júná mu á 6a túara hã yènnáa wán á là lè le Dónbeenĩ. ² O yĩ mu ka lòn manòn mùindaa. O nín-khonna ka lòn 6úe-khá nín-khonna, á jii ka lòn kúden jii. O o jĩa be-beenĩ á nòn mí pànká 6àn síi wo yi, á nòn mí bá-zàmu 6àn síi wo yi. ³ O yĩa mu jùhũ dà-kénĩ ka lè 6a hà ho ó o lá à hí. Éé ká ho màhá bínía wan. Bìo mu wó ká á ho òmíjĩná nìpomu búenbúen wó coon mu bío yi, á 6a tà a yĩa mu bío. ⁴ A 6a wee 6ùaanĩ a jĩa be-beenĩ lé bío ó o nòn mí pànká 6àn síi wo yi. Ba mún wee 6ùaanĩ a yĩa mu ká 6a à bío: «Yia á à tèé là a yĩa mu wón mía. Yia dà a mía.»

⁵ O yú le níi ò o wé yáa mí jii yi ká a là le Dónbeenĩ. Bún 6àn wéró níi nòn wo yi hã píina 6úará-jun làa bío jun yi. ⁶ O o wee bío hã bín-kora leé le Dónbeenĩ yi ká a là le yèni, làa hen na le wi yi, làa bío wi ho wáayi. ⁷ O yú le níi o ò fi làa bío bío sã le Dónbeenĩ yi à dàĩ 6a. O yú ho pànká ho òmíjĩná kãna nùpua lè mí síiwá búenbúen wán, hàrĩ 6a kerĩ lùe lée lùe, hàrĩ 6a bío bíonĩ lée bíonĩ. ⁸ Ho òmíjĩná nùpua búenbúen á à 6ùaanĩ a. Bán na yènnáa yí túara hàrĩ ho òmíjĩná jùhũ búeenĩ bío yú le mukãni binbirĩ yènnáa vùahũ yi, hĩa ó o Pioza na 6a 6ó te, lé bán á à 6ùaanĩ a.

⁹ Yia wee jí bío, à 6ànsò jí bío á à bío: ¹⁰ Yia ho kàsó zoró sã yi, wón n zo ho. A yia ho khà-tónĩ húmú sã yi, wón 6a à 6úe làa ho. Lé bún á bío bío sã le Dónbeenĩ yi ko 6a hí mí sía yi, à wíoka dé mí sía le Dónbeenĩ yi.

O yia na ló ho tá yi bío

¹¹ A ì bínía le ì loĩ á ì tĩn mòn yia 6úí ò o líí ló ho tá yi. O wáa lé mu bío jun á ka lòn Pioza wáa. Ká a màhá wee bío là a jĩa be-beenĩ bío síi. ¹² O nín-yání yia pànká 6àn síi ó o yú bèra a na ò o wé sá a yahó. O wee kíká ho òmíjĩná nùpua búenbúen yi à 6a 6ùaanĩ a nín-yání yia na 6a hà ó o lá à hí ká a màhá bínía wan. ¹³ O wee wé mu yéréké bè-beera. O yáa wee wé à ho dshũ lé ho wáayi líi à 6a nùpua búenbúen mi. ¹⁴ O wee vīinĩ ho òmíjĩná nùpua lé bío ó o yú le níi à wéráa bún yéréké bíowa so o yia na ló mu yámú jumu yi yahó. O wee bío le o yia na 6a hà lè ho khà-tónĩ ó o yí húrun, à 6a mí 6àn kansĩ à déráa ho cùkú wo yi. ¹⁵ O yú ho pànká ò o dé le mukãni o kansĩ mu yi ò o wé dàĩ bío, ò o mún dàĩ 6úe bío búenbúen na le mí máa 6ùaanĩ a kansĩ mu. ¹⁶ Bío bío jùhũ wi làa bío bío jùhũ mía, ho nàfòró 6ànsowá lè 6a nĩ-khenia, 6a nùpua na wi mítén lè 6a wobáaní, bán búenbúen ó o yia mu wee kíká yi à 6a bè le fliminĩ mí nín-tlání níni wán tàá mí buráa wán. ¹⁷ Ká le fliminĩ mu mía nùpue wán, á 6ànsò yí dà bío máa yá, ó o mún yí dà bío máa yéé. Le fliminĩ mu lé o nín-yání yia yèni, tàá ho mílò jii na màa lè le yèni mu.

¹⁸ Ba nùpua ko 6a le mí yiwa hen sese: Yia zū mu bïo, á 6ànso dà à zūn o yia mu yèni mìlò jii 6àn kúará. Mu wee zéeni a nùpue bïo. Hã jii léé 666.

14

O Pioza làa bïa le Dónbeenĩ yà bïo

¹ A ĩ bĩnía le ĩ loĩ à léé Pioza na le búee na 6a le Sion búee wán. Ba nùpua muaaseé búará-hèjùn, làa muaaseé náa páanía wi le wán làa wo. Ba nùpua mu ó o Pioza lè mín maá yènnáa túara buráa wán. ² A ĩ ná tãmu búí sã ho wáayi lòn jùn-beenĩ vãnáló. Mu sã mún wee jí lòn viohó na wee nàmaka lè mí pánká. Mu sã wee jí lòn kòncówá na 6a wee búá. ³ Ba nùpua mu búenbúen ðĩn mu bá-zãmu kanmúiní, lè 6a bùaa bùaa náa, lè 6a nĩ-kĩa yahó à 6a wee sío le len-finle. Nùpue na dà le leni mu á à sío mía ká mu yínóĩ 6a nùpua muaaseé búará-hèjùn làa muaaseé náa mu na le Dónbeenĩ yà ho ðĩmĩná nùpua tlahũ. ⁴ Bán á yí páanía làa háawa yí mɔn hùúu á 6a wee ce le Dónbeenĩ yahó. Ba wee bè o Pioza yi à varáa há làa búenbúen na á wón wee va yi. Ho ðĩmĩná nùpua tlahũ á 6arén lé bïa le Dónbeenĩ yà á 6a bïo sã lerén là a Pioza yi lòn bè-yáa bïo síi. ⁵ Ba yí fã sabéré yí mɔn hãrĩ lòn wizon-kéní. Wékheró bïo yí dà máa mĩ máa léé 6a yi.

Ho wáayi tonkaro búí wee bïo le Dónbeenĩ cĩtĩ bïo

⁶ A ĩ bĩnía le ĩ loĩ á ĩ mɔn wáayi tonkaro búí ò o yòò wee ðéé ho wáayi firicĩrii. O wà buéé bue le bín-tente na wi bĩn fěéé á jii mía á à na ho ðĩmĩná kãna nùpua lè mí síiwà búenbúen yi, hãrĩ 6a keĩ lùè léé lùè, hãrĩ 6a bío bíonĩ léé bíonĩ.

⁷ O wee bío bïo kà pónpón: «Mí wé kònbi le Dónbeenĩ à lén le yèni. Lé bïo le Dónbeenĩ cĩtĩ fló pãahũ ðõn. Mí wé búaaní le Dónbeenĩ na léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu jumu búenbúen.»

⁸ O o jùn ní wáayi tonkaro na bò a nín-yání tonkaro mɔn, á wee bío bïo kà: «Ho *Babiloona beenĩ bïo yáara loo! Ho bïo yáara! Ho ðéera ho ðĩmĩná nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwà làa sòobéé lòn *ðivén na ho juiĩna làa ba.» ⁹ Bũn mɔn ó o tĩn ní wáayi tonkaro na bò a jùn ní mɔn, á bía bïo kà pónpón: «Yia wé è búaaní a yia na ló mu yámú jumu yi lè mí kansí, ká 6ànso ó o yia mu fliminí wi buure táá o níi wán, ¹⁰ á wón le Dónbeenĩ síi á à cĩ yi làa sòobéé. Mu ù wé lòn ðivén na here á le Dónbeenĩ juiĩna lè 6ànso. O lò á à be làa sòobéé ho kiríbĩ na wee cĩ yi 6a tonkarowà na bïo sã le Dónbeenĩ yi là a Pioza yahó. ¹¹ A ho ðãhũ na wee beé o lò á máa hí máa mĩ. Ho yĩnĩ wé è lé fěéé há lúlúio na jii mía yi. Mu bon, bán na wé è búaaní a yia lè mí kansí, na 6a à bè o yia

mu fiimini wán, bán lò khíi wé è be le wisoni lè ho tɪnàahũ fɛɛɛ.»

¹² Lé bɪn á bɪa bɪo sã le Dónbeenĩ yi, bɪa wee bè bɪo le bò henía yi á yí bɪnía o Yeesu món, á ko ɓa hĩ mí sɪa yi. ¹³ I ɲá tãmu ɓúí sã ho wáayi, à mu bía: «Túa bɪo kà: Bɪa wee hí ká ɓa páanía là a Núhũso bán ɲúná sɪ bɪo kà wán.» A le Dónbeenĩ Hácírí le ũuu le bán ɲúná sɪ. Le ɓa à vɹn le lònbee na ɓa lá bɪo yi. Ba bè-wénia wee zéení le ɓa tonló sá se.

Lé mu bɪo khèró pãahũ wãa dãn

¹⁴ A ĩ bɪnía le ĩ loñ à lée dùndúure dà-poni na, ò o ɓúí lòn nupue kará le wán. O ɓúra mu bá-zàmu khònlúee na wó le ho sánú, á ɓuan le khònlè na ɲia wi. ¹⁵ O o tonkaro ɓúí zoó ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na ho wáayi yi á wee bɪo pónpón làa yɪa kará le dùndúure wán: «Lá ũ khònlè à ũ khè mu bɪo ho tá wán, mu khèró pãahũ dãn.» ¹⁶ A yɪa kará le dùndúure wán wãa khò mu bɪo ho tá wán ɓúenɓúen véenía. ¹⁷ O o tonkaro ɓúí bɪnía zoó ló le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi ho wáayi, á mún ɓuan le khònlè na ɲia wi. ¹⁸ O o tonkaro ɓúí na wee loñ le muini yɛɛni dšhũ bɪo á zoó ló ho *ãnsãn cɪñii lùe yi. O wee bɪo bɪo kà pónpón làa yɪa ɓuan le khònlè na ɲia wi: «Lá ũ khònlè à ũ lii khé ho èrézén na ho tá wán ɓúenɓúen, ho wãa bon.» ¹⁹⁻²⁰ O o wáayi tonkaro mu líi khó ho èrézén ɓúenɓúen á lée kúaa le dà-beenĩ na ɓa wee ɲaa ho yi ho donkɪahũ. Le dà-beenĩ na ho èrézén wee ɲaa yi á wee zéení le Dónbeenĩ sɪ-cɪlè bɪo. Ba lée ɲaana ho èrézén mu, á mu wó le cãni vãnáa yú hã kilomɛeterewa khíá-tɪn sɪi, ká le booró wee dé o cúa à ká a ɲúhũ.

15

Le Dónbeenĩ tonkarowà lè mu bè-sũmáa bɪo

¹ A ĩ bɪnía le ĩ loñ á ĩ mɔn yéréké bè-beenĩ ɓúí ho wáayi na wó mi coon. I mɔn Dónbeenĩ tonkarowà nùwã hɛɲun, á ɓuanka mu bè-sũmáa bɪo hɛɲun. Bɪn bè-sũmáa so lé bɪo á à tíí le Dónbeenĩ sɪ-cɪlè ɲii. ² A ĩ bɪnía le ĩ loñ á ĩ mɔn bɪo ɓúí lòn saahó na ɲumu wee ce wéréwéré lòn máká dũuhũ á ho dšhũ mún wi yi. Bɪa dàña a yɪa lè mí kansí lè ho mɪló ɲii na màa là a yèni, lé bán dɪn ho saahó mu wán. Ba ɓuan hã kòncówá na le Dónbeenĩ nɔn ɓa yi, ³ á wee sío le Dónbeenĩ ton-sá *Mɔyɪize là a Pioza leni:

«Núhũso Dónbeenĩ na dà mu bɪo ɓúenɓúen,

bɪo fo wee wé ɓúenɓúen lé mu bè-beera, mu wee wé ɓa nupua coon.

Dɪmɪná kãna ɓúenɓúen bɛɛ,

bɪo fo wee wé ɓúenɓúen á téréna, mu dɪn ho tũiá poni wán.

⁴ Yia máa kònbi fo
wón mía.

Yia á à p1 máa òuaaní fo
wón mía.

Fo lé le Dónbeenĩ ũ òn, ũ síi mía.

Ho ðimíjǎ kǎna nùpua óúenóúen á óueé óuaaní fo
lé bio á ũ wee wé bio téréna à óa mi.»

⁵ Bún món á ĩ mǎn à le zĩ-beenĩ na ho wáyai jii héra. A há pǎnsòni bùkú na wee zéeni le le Dónbeenĩ wi lè mí nǐpomu á zoó día wee mi. ⁶ A le Dónbeenĩ tonkarowà nùwá hẹjun mu na óuan mu bè-súmáa bio hẹjun á zoó ló le zĩ-beenĩ mu yi. Ba zǎ há báká túa bè-poa púiapúia, á canka mítén lè há nín-kéniwà na tá lè ho sǎnú. ⁷ A óa óuaa óuaa náa na kínia mu bá-zǎmu kanmúini yi yà-kéni á nǎn há lánpórá bio hẹjun na wó lè ho sǎnú ho wáyai tonkarowà nùwá hẹjun mu yi. Há lánpórá mu sú lè le Dónbeenĩ na wi féeé há lúlúio na jii mía yi sí-cíilè. ⁸ A le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ wáa sú lè le yiini. Le yiini mu wee zéeni le Dónbeenĩ cùkú lè le ðárló bio. A nùpue yi ða máa bíni máa zo le, ká mu bè-súmáa bio hẹjun na óa tonkarowà mu óuan á yi kǎina.

16

Mu bè-súmáa bio hẹjun bio

¹ A ĩ jǎ támu búii sǎ pǎnpǎn zoó le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi á mu bíia bio ká nǎn óa tonkarowà nùwá hẹjun mu yi: «Le Dónbeenĩ sí-cíilè na wi há lánpórá mu yi á mi kónkó kúia ho tá wán.»

² O o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa. A mu hínn wó há cǎká-súmáa bíia óúenóúen na ó o yia fíimini wi wán, bíia wee óuaaní a yia mu kansii.

³ O o jun níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa mu yámú jumu yi, á mu yèrémáa ka lòn ní-hío cǎni. A óa óuaa na wi mu yi óúenóúen húrun.

⁴ O o tǐn níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa há vǔna lè há jun-ðǎa yi, á há jumu yèrémáa wó le cǎni. ⁵ A ĩ jǎ o o tonkaro na mu jumu bio wi níi yi á bíia:

«Ūnén na wi féeé á wi ká bio búii ðin yi léra, ũ síi mía.

Bio fo fá lè ũ cítii á téréna.

⁶ Ba nùpua kúaa ũ jii-cúa féeerowá cǎni làa bíia bio sǎ foñ na ká cǎni,

á fo óèn nǎn le cǎni óa yi le óa ju. Mu yú óa.»

⁷ A támu búii ló ho *ǎnsǎn cíinii, á ĩ jǎ. Mu bíia: «Mu bon, Núhúso Dónbeenĩ na ða mu bio óúenóúen, bio fo wee fí lè ũ cítii á téréna, mu ðin ho túia poni wán.»

⁸ O o náa níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa wii wán. A le wii yú le níi wee cíikaráa óa nùpua lè mí ðshú, ⁹ á

le c̄íkaa 6a làa sòobéε. A 6a wee là le Dónbeenĩ, dén na pànká wi mu bè-sūmáa mu wán. Ba yí tà à yèrémá mí yilera lè mí wárá à déráa ho cùkú le Dónbeenĩ yi.

¹⁰ O o hònú ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi b̄io kúaa a ȳia bá-zàmu kanmúiní wán. A h̄a k̄ana na ó o wi j̄uh̄ũ wán á le t̄ibi-c̄uáá dó wán. A 6a n̄upua wee c̄uáaka mí d̄enní lé b̄io 6a lò wee beráa. ¹¹ A 6a wee là le Dónbeenĩ lé b̄io h̄a c̄akáwá wee beéráa 6a lò à 6a pá yí tà yí yèrémáa yí día mí wén-kora wéró.

¹² O o h̄èz̄in ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi b̄io kúaa ho muh̄ũ na 6a le Efaraate yi, á ho j̄umu v̄a bèra a na à 6a bá-zàwa na ló lè le wii h̄ènní 6uee dàní kh̄í. ¹³ A ĩ b̄in̄ia le ĩ loń á ĩ m̄on c̄ináwa bùaa t̄in búii à 6a wee lé 6a bùaa bùaa t̄in j̄in̄ii yi. Ba ka lòn béèwa. O yà-kéní wee lé o j̄ia be-beenĩ j̄ii yi, ká a búii wee lé o ȳia na ló mu j̄umu yi j̄ii yi, ká a yà-kéní wee lé ȳia na wee f̄ε h̄a j̄i-cúaa na yí bon j̄ii yi. ¹⁴ Ba lé o *Sat̄ani tonkarowà na wee wé mu yéreké b̄iowa. Ba à h̄in̄i ì tè ho ð̄im̄íj̄ná 6úen6úen bá-zàwa yi á à ve, à 6a 6uee tá h̄a h̄ia lè le Dónbeenĩ, dén na dà mu b̄io 6úen6úen, le Dónbeenĩ mu wizon-beenĩ zoñ.

¹⁵ O o N̄uh̄ũso b̄ia: «Mí loń! ĩ 6ueé yòoka mi wán là a k̄onlo b̄io. Ȳia f̄anía mí ȳio, á wee z̄i mí s̄ia f̄éεε bèra a na ò o yí vará mí bíri ĩ 6uenlò p̄ah̄ũ à h̄a n̄iyio dí, wón 6̄anso j̄uh̄ũ s̄i.»

¹⁶ Ba c̄ináwa mu von ho ð̄im̄íj̄ná bá-zàwa 6úen6úen kúaa mín wán ho lahó na 6a le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ O o h̄èj̄un ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi b̄io kúaa ho pinpiró yi. A t̄amu búii ló mu bá-zàmu kanmúiní yi zoó le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ yi, á b̄ia p̄ónp̄ón: «Mu w̄aa wó.» ¹⁸ Ho viohó j̄uiiikaa á n̄amakaa, á ho tá d̄ekio lè mí p̄anká. A lá 6a n̄upua lénlò j̄ii wán 6uee 6úe ho p̄ah̄ũ mu yi á ho tá d̄ekéró mu 6̄an s̄ii ð̄in̄ yí wó yí m̄on. ¹⁹ A ho ló-beenĩ b̄enkaa lè h̄a c̄uá-t̄in, á ho ð̄im̄íj̄ná k̄ana lórá 6úen6úen f̄u. Le Dónbeenĩ yí c̄era ho ló-beenĩ *Babiloona yí día. A ho ð̄iv̄èn na wee z̄eení le le Dónbeenĩ s̄ii c̄a lè mí sòobéε b̄io á le k̄k̄aa ho yi á ho j̄un. ²⁰ H̄a k̄ana na mu j̄umu k̄in̄ia yi lè h̄a 6úaa 6úen6úen v̄un̄un, á n̄upue yí máa mi. ²¹ Ho viohó m̄an̄aayi-beera tò lion 6a n̄upua wán. Le m̄an̄aayiire dà-kéní líró dà à yí kiloowa 6úará-j̄un làa píru s̄ii. A 6a n̄upua là le Dónbeenĩ le minka lònbee na yú 6a h̄a m̄an̄aayio mu b̄io yi. Le lònbee mu 6̄an s̄ii mía.

17

O h̄a na sòobáa wee ȳéé m̄iten b̄io

¹ B̄un m̄ón á 6a tonkarowà n̄uw̄a h̄èj̄un na 6uan h̄a lánpórá n̄i-kéní v̄a 6ueé 6ó m̄ii ò o b̄ia: «Buen le ĩ z̄eení b̄io á ĩ ì siin̄ináa o h̄a na sòobáa wee ȳéé m̄iten dàkh̄ina j̄uh̄ũ làa fo, ȳia kará mu j̄un-beera j̄ii. ² Ho ð̄im̄íj̄ná k̄ana bá-zàwa wee fé o. Ho

đimíjǎ nùpua mún wee fé o làa sòobéε, ó o bïo wee khéeni 6a lòn *divén na 6a jùn.» ³ A le Dónbeenĩ Hácírí pànká kera í wán, ó o tonkaro mu buan mi vannáa le dùure yi. A í mɔn hǎa búí le dùure mu yi ká a kará a yǎa yà-muhú búí wán. O yǎa mu júná lé hǎ bïo hẹ̀jùn á wǎa lé hǎ bïo píru. O sǎnía búenbúen vó le hǎ yènnáa na wee là le Dónbeenĩ. ⁴ O hǎa mu na kará a wán zǎ le dà-muhú cǔencǔen. O bè-zǐnia á wó le ho sǎnú, le hǎ *hue-seni le mí síwà na yáwá here. O buan le juuníi dɛε na wó le ho sǎnú. Le sú le mu bïo na wee zéeni a yǐrá-wará là a bá-fénló na ó o wee wé. ⁵ Le yèni búí na kúará sà yi á túara a buure wán, le

«Babiloona BEENI,

HǎAWA NA WEE YÈÉ MITEN LÈ HO ĐIMÍJǎ YÍRÁ-WÁRÁ BÀN NU.»

⁶ I mɔn o hǎa mu ò o jùn le cǎni á sù wee khée. Bia bïo sǎ le Dónbeenĩ yi, bia mà ho tǔiá o Yeesu jii lé bán te mí cǎni.

Bïo á í mɔn wo kǎ, ó o bïo wó mi coon làa sòobéε. ⁷ O o tonkaro mu bía le lée webio mɔn ó o hǎa mu bïo wóráa mi coon. O bía: «Bïo ó o hǎa mu, là a yǎa na ó o kará wán bïo karáa á í i benka à na foñ. O yǎa mu lé o yǎa na júná lé hǎ bïo hẹ̀jùn, á wǎa lé hǎ bïo píru. ⁸ O yǎa mu na fo mɔn á yǐo lá wi lua, ká bïo kǎ wán ó o húrun. O ko ò o vèe lé ho kǎhú na náyiló jii mía yi, à bïo lée yáa búenbúenbúen. Ba nùpua na yènnáa yí túara hàrí ho đimíjǎ jùhú búεeni bía na yú le mukǎni binbirí yènnáa vǔahú yi á à mi a ká 6a à wé coon. Ba à wé coon lé bïo ó o yǐo lá wi lua, á húrun, á binía mɔn wán.

⁹ «Ba nùpua ko 6a le mí yiwa hen sese à zǔrínáa mu biowa mu bàn kúará. Hǎ júná bïo hẹ̀jùn wee zéeni hǎ búaa bïo hẹ̀jùn na ó o hǎa na bïo bía á kará wán. Hǎ mún lé 6a bá-zàwa nùwǎ hẹ̀jùn. ¹⁰ Ba bá-zàwa mu tǎhú á 6a nùwǎ hònú béeni vó. Ká a ní-kéni wee dí mí béeni, ká yǎa so béeni díró wi làa mɔn. O khíi lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹ Ká a yǎa na yǐo lá wi lua ká bïo kǎ wán ó o húrun, wón mí bεere lé 6a bá-zàwa nùwǎ hẹ̀tín ní. O mún ló 6a nùwǎ hẹ̀jùn tǎhú. Wón bïo á à yáa búenbúenbúen.

¹² «Hǎ wǎa bïo píru na fo mɔn hǎn bèn lé 6a bá-zàwa nùwǎ píru na đin yí lá mí béeni. Ba à yí ho pànká á à dí le béeni là a yǎa ho pòn-za dɛε cǐnú mí dòn yi. ¹³ Ba à wé le jii dà-kéni á à sá à nanáa o yǎa mu yi le mí pànká búenbúen. ¹⁴ Ba à fi là a Pioza, ká wón màhǎ à dàní 6a, lé bïo ó o wi 6a júnáa búenbúen jùhú wán, á wi 6a bá-zàwa búenbúen jùhú wán. Bia ó o von á hueekaa, bía sǎdéro wo yi fǎrá đin, lé bán là a Pioza mu á à páani ì fá ho fǔuhú.»

¹⁵ O tonkaro mu pá binía bía bïo kǎ làa mi: «Mu jùn-beera mu na fo mɔn, bïo ó o hǎa na wee yèé mítén kará jii, bǔn lé ho đimíjǎ kǎna minka nùpua, hàrí 6a wé lùe lée lùe, hàrí 6a

bíó bíonĩ léé bíonĩ. ¹⁶ Ká hã wáa bío píró na fo mɔn là a yĩa mí bæere bán á à òin o hãa mu. Bío wi o cɔn búenbúen 6a à búe òúhũ ká 6a à día wo mí kãamãa. Ba à là a taa ká bío ká 6a à cfi. ¹⁷ Mu bon. Le Dónbeenĩ dɔ bío le le mí ì wé wéró 6a sía yĩ á 6a à wé le òii dà-kéní á à sá à nanáa o yĩa mu yĩ là mí pànká búenbúen fúaa bío le bíá à òii sí. ¹⁸ Ká a hãa na fo mɔn, wón lé ho ló-beenĩ, hĩa yú ho pànká ho ðímíjã kãna bá-zàwa búenbúen wán.»

18

Ho Babiloona lóhó cfi bío

¹ Bũn mɔn á ì bĩnía mɔn le Dónbeenĩ tonkaro búí ò o yòó ló wee lii. O yú ho pànká beenĩ á cùkú khon-beenĩ líi kúaará ho ðímíjã kúarãa búenbúen yĩ. ² O tonkaro mu bíá bío ká pónpón: «Ho *Babiloona beenĩ bío yáara loo! Ho bío yáara! Ho wáa lé 6a cínáwa lóhó. Ba cínáwa là mí síiwà kará ho yĩ. Ba òínzàwa na yĩ máa là* na 6a òúpua òina, bán búenbúen wi ho yĩ. ³ Ho dèera ho ðímíjã òúpua búenbúen là ho bá-fénló là ho hã-fénló là mí síiwà làa sòobéè lòn ðivén na ho òiiina làa ba. Ho ka lòn hãa na wee yèé mítén á ho ðímíjã bá-zàwa wee fé. Ba duanlowà wó ho nãfòró bãnsowà mu minka bío na á ho lóhó mu sa sía wee vá yĩ bío yĩ.»

⁴ A ì bĩnía òá tãmu búí sã ho wáayi à mu bíá: «Minén na lé ì òipomu, mi lé ho lóhó mu yĩ, bèra a na à mi níní yĩ keí mu bè-kora na ho wee wé yĩ, à mu bè-sũmãa na à yĩ ho à yĩ yĩ mia. ⁵ Mu bè-sũmãa á à yĩ ho lé bío mu minka bè-kora na ho wee wé á òá mín wán yòó bó le Dónbeenĩ yĩ, á le yĩ céra ho yĩ día. ⁶ Hã wén-kora na ho wó là 6a òúpua lé hón bãn síi à mi mún wé làa ho. Bío á ho wó lé bũn bãn síi cúa-òun à mi wé làa ho. Ho wén-kora na ka lòn *ðivén á ho òiiina là 6a òúpua lé hón hereló bãn síi cúa-òun à mi mún òiií làa ho. ⁷ Hen na ho òuaanía mítén vaá bó yĩ, là mu minka bè-sení na ho wéera là mí síi, lé ká síi à mí mún beé là ho lò à véení ho yĩ. Ho wee bío mí yĩ le mí lé o béé, le mí yínón mahãa á mí yĩ máa vá máa mi hùúu. ⁸ Lé bũn nɔn á wizon-kéní búí ká mu bè-sũmãa á à yĩ ho. Bũn lé mu húmú, là le yĩ véé, là le hĩn-sũmúí. Horén mí bæere á à cfi ho ðũhũ yĩ dúkúdúkúdúkú. Lé bío ó o Òúhũso Dónbeenĩ na síinía ho òúhũ á pànká wi.»

⁹ Mu ònznɔn á ho ðímíjã kãna bá-zàwa na là ho lóhó mu léera ho bá-fénló là ho hã-fénló là mí síiwà là ho minka bè-sení na wéera ho síi yĩ á à mi ho cfi yíiní. Ká 6a mɔn le á 6a à wá à kúaará ho bío yĩ. ¹⁰ Mu zɔn ká 6a à khèn á à ðĩn lé le zání bío wee wé ho yĩ bío yĩ, ká 6a à bío bío ká:

* **18:2** Ba òínzàwa na yĩ máa là: Mi loĩ ho Làndá zéenílò vūahũ (Deutéronome) 14.12-18

«Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beeni na lá yí máa sí yí,
nín-hĩa jùhũ dèenía sú ho pòn-za dèe yi.»

¹¹ Ba duanlowà búenbúen mún ò tà le wéé lòn yúmú wó 6a wán lé bïo á yïa wé è yà 6a bïo á wáa mía. ¹² Bún bïowa so lé ho sánú, lè ho t̃j̃ññ, lè hã *hue-sení lè mí síwà na yàwá here, lè hã p̃nsò-sení bè-poa, lè hã p̃nsò-muna na yàwá here lè hã sũina, lè hã búení búí síwà na yàwá here. Ba mún wee yéé hã donkhue-sĩa lè mí síwà. Hã búí wó lè 6a sãmáwà jia, hã búí lé hã búení búí síwà na yàwá here, hã búí lé ho h̃nló, hã búí lé ho t̃j̃ññ, hã búí lé hã *hue-sení búí sí. ¹³ Ba mún wee yéé mu bïowa na sãmu sí á yàwá here. Bún lé le ṽndèe búí donkuua, lè hã ṽn-zàwa búí, lè ho jiló na sãmu sí, lè ho m̃irè. Ba mún wee yéé ho d̃iṽén lè ho jiló, lè mu d̃umu lè ho d̃nló lè mí síwà. Ba mún wee yéé 6a nàwa, 6a pia, 6a cúawa lè mí wòtórówa. Ba mún wee yéé 6a nùpua. ¹⁴ Ba wé è wá ká 6a à bío bïo kà: «Mu minka bè-sení na ũ yïo lá wee lé á yáara vó búenbúen. Ũ nàfòró lè ũ semu búenbúen vó. Fo máa b̃ñí máa yí mu h̃uu.»

¹⁵ Ba duanlowà na duara ho yi wóràa ho nàfòró 6ànsowà á à khèn á à d̃ñ lé le z̃ñii bio wee wé ho yi bïo yi. Ba à tà le wéé lòn yúmú wó 6a wán ¹⁶ ká 6a à bío bïo kà:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beeni yáara vó!

Ho lá ka lòn háa na wee ñi hã p̃nsò-sení bè-poa,
lè hã p̃nsò-muna na yàwá here,
á wee z̃í mu bïowa na wó lè ho sánú,
lè hã *hue-sení lè mí síwà na yàwá here.

¹⁷⁻¹⁸ Ho ló-beeni mu nàfòró búenbúen dèenía yáara vó ho pòn-za dèe yi.»

Hã won-beera júnása, làa b̃ia wee pà hã, làa b̃ia wee zo hã, làa b̃ia wee yí mí j̃ii d̃nló mu yámú j̃umu wán, bán búenbúen ká 6a m̃ñ ho ló-beeni mu c̃l̃ó ỹiñí á 6a à khèn á à d̃ñ, á à bío bïo kà p̃np̃ñ: «Ho ló-beeni mu 6àn sii lá mía.» ¹⁹ Ba à tà le wéé á wé è khuii le t̃ñí á à kúee mí wán lòn yúmú wó 6a wán, ká 6a à bío bïo kà p̃np̃ñ:

«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beeni mu minka nàfòró bio yi á hã won-beera 6ànsowà á nàfòró wiráa.

Lé bún búenbúen dèenía yáara vó ho pòn-za dèe yi.»

²⁰ Minén na wi ho wáayi, mi z̃ámaka ho yáaró bïo yi.

Minén na bío s̃ã le Dónbeeni yi,

là a Yeesu tonkarowà lè le Dónbeeni j̃i-cúa f̃erowà,
minén mún z̃ámaka.

Lé bio le Dónbeeni siinia ho jùhũ bio ho wó làa mia bio yi.

²¹ A ho wáayi tonkaro 6úi na pànká wi wáa lá le hue-bee-neeñ 6úi á lèeráa dó mu yámú numu yi ò o bía: «Lé kà síi á 6a khíi lèeráa ho ló-beeñ *Babiloona lè mí pànká cúekúee wán, á nùpue yèrè máa bíní máa dá ho wán. ²² U kòncó 6úawá, lè ù len-béwá, lè ù pòròpí-wíwa, lè ù bŭaa-wíwa á sã máa bíní máa jí hùúu. U níi ton-sáwá á nùpue yèrè máa bíní máa dá wán. U bío niló sã máa bíní máa jí. ²³ Khoomu máa bíní máa dé foñ. Yaamu máa bíní máa ca foñ. Bŭn 6úen6úen á à wé foñ, lé bío á ù duanlowá bío wi po ho ðímíjã duanlowá 6úen6úen. Fo mún khà ho ðímíjã nùpua 6úen6úen víníá lè ù nín-símú wárá. ²⁴ Le Dónbeeñ jí-cúa fεεrowá, làa bía ká na bío sã le yi na 6a 6ó, lè 6a nùpua na 6a 6ó 6úen6úen, bŭn 6úen6úen jã ho ló-beeñ mu júhŭ yi. Lé bŭn te bío le Dónbeeñ á à síiníáa ho júhŭ.»

19

¹ Bŭn món, á ï jã támu 6úi sã ho wáayi lòn zãamá-kúii na wee bío:

«Mi khòoní le Dónbeeñ.

Lerén lé ðío wee fení 6a nùpua.

Ho cùkú lè ho pànká á bío sã wán Dónbeeñ yi.

² Bío le wee fi lè le cítíi á téréna, mu ðín ho tŭiá poni wán.

Mu bon, lerén lé ðío síinía a hãa mu na sòobáa wee yèé mítén júhŭ,

yía wó á ho ðímíjã nùpua páanía làa wo á yáararáa 6a.

Le Dónbeeñ ton-sáwá na húmú bío ló a níi yi á le dù yúaa.»

³ Mu támu pá bíníá bía:

«Mi khòoní le Dónbeeñ!

Ho ló-beeñ mu cíló ðŭhŭ máa hí máa mi.

Ho yíiní á à lé fεεε há lúlúio na jii mía yi!»

⁴ A 6a ñi-kía 6óní làa nùwã náa, lè 6a bùaa bùaa náa á líi 6úrá le Dónbeeñ na kará mí bá-zàmu kanmúiní wán yahó, á 6a wee bío:

«*Amiina! Mi khòoní le Dónbeeñ!»

O Pioza yaamu sánú ðíró bío

⁵ A ï jã támu 6úi sã lè mu bá-zàmu kanmúiní cón à mu bía:

«Minén na lé le Dónbeeñ ton-sáwá na wee kònbí le,

bía bío júhŭ wi làa bía bío júhŭ mía, mi khòoní wán Dónbeeñ.»

⁶ A ï bíníá jã támu 6úi sã ho wáayi lòn zãamá-kúii támu. Mu sã jã lòn jùn-beeñ vãnáló, mu sã jã lòn vlohó na nà lè mí pànká bío síi, á bía bío ká:

«Mi khòoní le Dónbeeñ

lé bío á wa Núhŭso Dónbeeñ na dà mu bío 6úen6úen á wi mí béeñ yi.

⁷ Mi le wa sía wa, mi wa zãmaka, mi wa dé ho cùkú le yi,

lé bïo ó o Pioza yaamu sánú díró á dǎn.

Bàn fūaalè wón wíokaa míten wó.

⁸ Le Dónbeenĩ nǎn hã sí-zǐnia bè-sení bè-poa pŭiapŭia wo yi.» Hǎn sí-poa so bïo wee zéení bïo térénna na á bïa bïo sã le Dónbeenĩ yi wó.

⁹ A le Dónbeenĩ tonkaro wãa bïa nǎn mi: «Túa bïo kà: Bïa 6a von o Pioza yaamu sánú dínni bɛntŋn núná sí.» O o bïnia bïa: «Bïo bïa lé le Dónbeenĩ tŭiá na á le mà.» ¹⁰ A ĩ wãa líf búrá a tá le ĩ búaaní a, ká a màhá bïa nǎn mi: «Ébé! Yí wé bŭn. Inén wee sá le Dónbeenĩ tonló lè ũnén lè mǐn zàwa lè mǐn hǐnni bïo síi, minén na bò ho tŭiá poni na ó o Yeesu zéenia yi. Le Dónbeenĩ lé dïo à ũ búaaní. Mu bon, ho tŭiá poni na ó o Yeesu zéenia, lé hón á le Dónbeenĩ ñi-cúa fɛɛrowà ñi-cúa fára wán.»

Bïo á yia yòora a cón-poni á à wé

¹¹ A ĩ bïnia le ĩ loŋ, á ĩ mǎn à ho wáayi ñii héra. A ĩ le ĩ loŋ à léé cón-poni na. Yia yòora a yèni 6a le «Yia láayi wi á lé ho tŭiá poni 6ǎnso.» O wee síini 6a nùpua núná, à tá hã hã làa bïo térénna. ¹² O yio ka lòn dŭhŭ dɛnle. Mu bá-zàmu khònlúe-zàwa cèrèè á búra a nŭhŭ yi. Yèni búii á túara a wán. Nùpue yí zŭ le ká mu yínǎi orén mí dòn. ¹³ O kánbun na ó o zǎ á zǐira le cǎni yi. O yèni búii 6a le «Dónbeenĩ bionĩ.»

¹⁴ Ba hǐn-táwá na ló ho wáayi á yòora 6a cón-poa bò a yi. Ba zǎ hã sí-poa bè-sení pŭiapŭia. ¹⁵ Khà-tóni yara ñunso na ñia wi á wee lé o ñii yi. Hón khà-tóni so lé hã ó o ò firáa lè ho ðimíjǎ kǎna nùpua, á à dàni 6a. O o ò sùwaní mí pànká 6a wán làa sòobéɛ. O ò fi 6a làa bïo 6a wee firáa ho Erezén bia à ñaa bïo síi, à zéenináa le Dónbeenĩ na dà mu bïo búenbúen sí-cíilè. ¹⁶ Bïo kà lé bïo túara a kánbun là a buzòohŭ wán:

«BÁ-ZÁWA BŪENBŪEN BÉɛ, NŪNÁSA BŪENBŪEN NŪHŪSO.»

¹⁷ A ĩ bïnia le ĩ loŋ, á ĩ mǎn le Dónbeenĩ tonkaro búii ò o zoó ðin le wii yi, á wee bïo bïo kà pŭnpŭn lè 6a ñinzàwa na wee khíi yòo déɛ firíciri ho wáayi: «Mi 6uee kúee mín wán à mi dí ho sánú, hã le Dónbeenĩ wíokaa bïo. ¹⁸ Bïa búenbúen na húrún á mi 6uee dí sǎnia: Ba bá-zàwa, 6a dásíwá núnása, 6a cúawa làa bïa wee yòo 6a, 6a nùpua na wi míten lè 6a wobáani, bïa bïo nŭhŭ mía làa bïa bïo nŭhŭ wi.»

¹⁹ A ĩ bïnia le ĩ loŋ á ĩ mǎn o yia, lè ho ðimíjǎ bá-zàwa lè mí hǐn-táwá, à 6a kúaa mín wán à firáa làa yia yòora a cón-poni lè mí hǐn-táwá. ²⁰ A 6a wíira a yia mu, á wíira yia fɛera hã ñi-cúa na yí bon na wó mu yéréké bïowa o yia mu yahó. O wó ká síi á khàráa 6a nùpua vlinía, bán na ó o yia mu flimini bò wán, bán na búaanía o kansi. O yia mu là a ñi-cúa fɛero mu á 6a kúaa ho kíribi dá-be-beeni yi lè mí yèn-vèeni. ²¹ O o yia mu hǐn-táwá na ká bán á yia yòora a cón-poni 6ó lè ho khà-tóni

na wee lé o jii yi, á 6a jínzàwa búenbúen bueé dú 6a sánia, á sù.

20

Bio wó há lúluio khiá-pírú pàahú

¹ A ì bínia le ì loń á ì mən le Dónbeenì tonkaro ò o ló ho wáayi wee lii. O 6uan ho kshú na náyiló jii mía bàn zūajii won-za, á 6uan ho zúakùarí na 6úaa. ² O tonkaro mu wíira a jía be-beeni. O jía mu lé o háa na wi bín hàáni. Ba wee ve o làa Nì-bákálo táá Satāni. O wíira a can lè ho zúakùarí ò o mía dā há lúluio khiá-pírú. ³ O can wo lío dó ho kshú na náyiló jii mía yi, á dó jii, á bò le Dónbeenì fìimini wán. O wó bún bèra a na, ò o wáa yí bíní yí dàn khà 6a nùpua vīníní ká há lúluio khiá-pírú mu yí khiina. Ká hñ khii khiina, ó o ko ò o lén lée fee día o ò wé ho pñn-za dèè.

⁴ A ì bínia le ì loń á ì mən bá-zàmu kanmúini. Bía kará há wán á le béeni díro pánká nən yi. I mún mən bía 6a kúiora júná mànákāwa. Ba kúiora 6a júná lé bio 6a zéenia ho túiá na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeenì bíoni. Bán yí 6úaanía o yia, á yí 6úaanía o kansí. O fìimini mún mía 6a 6uráa lè 6a níní wán. Ba vèera á à páani ì dí le béeni làa yia le Dónbeenì mən lera á à dā há lúluio khiá-pírú. ⁵ Bún lé ho nín-yání vèeró. Ba nì-hía na ká bán máa vèe ká há lúluio khiá-pírú jii á yí sú. ⁶ Bía nín-yání vèera bán júná sí, 6a bio sá le Dónbeenì yi. Mu cúa-jun ní húmú máa yí pánká bán wán. Ba à wé le Dónbeenì làa yia le mən lera yankarowà. Ba à dí le béeni làa wo á à dā há lúluio khiá-pírú.

O Satāni bio yáara

⁷ Ká há lúluio khiá-pírú mu khiina, á 6a à lén o Satāni á lée fee á à día ⁸ ó o tñ ì híní wé è khà ho dímíjā kāna búenbúen nùpua á à vīníní. Hñ kāna so 6a wee ve làa Kooki làa Makooki* O o ò ve 6a à kúee mín wán há hía táro bio yi. Ba à wé boo lòn yámú jumu jii hñlè bia bio síi. ⁹ I mən 6a à 6a ló ho dímíjā kúarāa búenbúen yi jàana lua á bueé dó kīnía ho lóhó na le Dónbeenì wa làa sòobéè yi, hía le nìpomu wi yi. Ká dshú búí màhá ló ho wáayi á líí 6ó 6a júhú. ¹⁰ O Satāni na lá wee khà 6a vīníní wón 6a wíira dó ho kíribí dā-be-beeni yi, hen na á 6a kúaa o yia làa yia fèera há jì-cúa na yí bon yi. Ba lò á à be bín fèèè le wisoni lè ho tñàahú há lúluio na jii mía yi.

Le Dónbeenì citio ho dímíjā nùpua búenbúen

¹¹ A ì bínia le ì loń á ì mən bá-zàmu kanmúí-beeni dà-poni làa yia kará le wán. Ho tá lè ho wáayi juuna vñnun o yahó, á

* **20:8** Kooki làa Makooki: Há bio wee zéeni bía lé le Dónbeenì zúkúsa bio ho pàahú vaa véeni. Loń Ezekiyèèle vūahú 38–39

máa bíní máa mi. ¹² A ì bíní le ì loń á ì mɔn ɓa nǐ-hía, bǐa bǐo ɓúhú wi làa bǐa bǐo ɓúhú mía, à ɓa ɗǐn mu bá-zàmu kanmúiní mu yahó. O o ɓúí hénkaa há wǎnna na ɓa nùpua bè-wénia túara yi. O o ɓúí mún lá ho vǔahú ɓúí héra. Hón á bǐa yú le mukānǐ binbirǐ yènnáa túara yi. A le Dónbeenǐ fá le cítí ɓa nǐ-hía wán á héhaa lè ɓa bè-wénia na túara há wǎnna mu yi. ¹³ Bǐa húrun mu ɓumu yi céra á mu ɓumu díá á ɓa ló. Hàrǐ mu húmú lè ho nǐ-hǎnbó-lóhó á díá mí nǐ-hía á ɓa ló. A le Dónbeenǐ cítí ɓa nǐ-hía ɓúenɓúen á héhaa làa bǐo ɓa nǐ-kéní kéní wó. ¹⁴ A mu húmú lè ho nǐ-hǎnbó-lóhó á ɓa dóra kúaa ho dǎ-be-beenǐ yi. Hón dǎ-be-beenǐ so lé mu húmú cúa-ɓun ní. ¹⁵ Nùpue léé nùpue na yèni mía ho vǔahú na á bǐa yú le mukānǐ binbirǐ yènnáa túara yi, bán ɓúenɓúen ɓa mún dóra kúaa ho dǎ-be-beenǐ mu yi.

21

Ho wáayi finle lè ho tá finle

¹ A ì bíní le ì loń á ì mɔn ho wáayi finle lè ho tá finle. Ho wáayi lè ho tá na lá wi lè ho yahó á ɓuuna vǔnun. Mu yámú ɓumu wǎa mía. ² A ì mɔn ho Zeruzalemu lóhó dà-finle, hǎa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi. Ho ló ho wáayi le Dónbeenǐ cǎn wee lii. Ho se làa sòobéè lòn há-fla na wíokaa mítén mí yaamu bǐo yi. ³ A mu tǎn-beenǐ ɓúí sǎ ɓá lè mu bá-zàmu kanmúiní cǎn á bía: «Mi loń, bǐo kà wán á le Dónbeenǐ pánía kará lè ɓa nùpua. Le pánía kará làa ba, á ɓa lé le nǐpomu. Le Dónbeenǐ mí beere wi làa ba. ⁴ Le sùukaa ɓa yèn-caa ɓúenɓúen. Mu húmú lè le yi véé lè le wéé, lè le lònbee á wǎa wó, lé bǐo á mu bè-kǐa ɓúenɓúen wó.»

⁵ A yǐa kará mu bá-zàmu kanmúiní wán wǎa bía: «Mi loń, ì wó mu bǐo ɓúenɓúen lè mu bè-fla.» O bía: «Túa bǐo á ì bía, lé bǐo há bióní mu lé ho tǔiá poni á láayi wi.»

⁶ O o bíní bía: «Mu ɓii wǎa sú. Lé ínén á ɓúa mu bǐo ɓúenɓúen ɓúhú, á lé ínén mún ñ véení mu bǐo ɓúenɓúen. Ì lé mu bǐo ɓúenɓúen ɓúhú ɓúeeníi, á mún lé mu véeníi. Yǐa le ɓu-hǎní dà, á mu ɓumu na wee lé le mukānǐ binbirǐ ɓun-dǎní yi á ínén ñ na ɓànso yi làa kǎamáa ó o ò ɓu. ⁷ Bún ɓúenɓúen lé há kǐa na bǐo á à sǐ yǐa fá ho fǔuhú yi. A ì wǎa à wé ɓànso ɓàn Dónbeenǐ, á ɓànso wǎa à wé ì za. ⁸ Ká ɓa zǎnlowà, làa bǐa pǎ le Dónbeenǐ bǐo, lè há yǐrá-wará wérowà, lè ɓa nǐ-ɓúewá, làa bǐa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐwà, lè ɓa nǐ-cǐwà, lè ɓa wǎn-hǎwà, lè ɓa sabín-fúaalowa, bán ɓúenɓúen á à kúee ho kǐrǐbǐ dǎ-be-beenǐ yi á bún ɓèn ñ wé bán bǐo na sǎ ɓa yi. Bún lé mu húmú cúa-ɓun ní.»

Ho Zeruzalemu lóhó dà-finle

⁹ A le Dónbeenĩ tonkarowà nùwã hẹ̀jun na ɔuan hã lánpórá bĩo hẹ̀jun na mu bè-sũmáa wi yi nĩ-kéní á ɔueé bía nɔn mũ: «Buen le ɪ zéeni a Pioza bân hã-fla làa fo.»

¹⁰ A le Dónbeenĩ Hácírí pànká kera ɪ wán ó o tonkaro mu lá mi yòoraráa le ɔuee ɔúí na ɔúaa á dɔn làa sòobéé wán. O zéeniá ho Zeruzalɛmu lóhó na bĩo sã le Dónbeenĩ yi làa mi ká ho ló ho wáayi le Dónbeenĩ cɔn wee lii. ¹¹ Ho lóhó mu wee juiika kúiakúíá lè le hue-seni na yàwá here na ɔa le zasipu bĩo sii. Ho wee ce wéréwéré lòn mákã dũuhũ. Bĩo ho wee juiikarãa wee zéeni le Dónbeenĩ cùkú. ¹² Ho lóhó mu dándá na bánbáa ho á ɔúaa, á mún dɔn. Hã zũajiní na wi ho dándá mu yi á lée píru jun. A hã lè mí dà-kéní kéní á le Dónbeenĩ tonkarowà nĩ-kéní kéní pan yi. O o *Isirayɛle zĩ-júná píru jun yènnáa túara hã zũajiní mu mí dà-kéní kéní wán. ¹³ Hã zũajiní bĩo tĩn wi lè le wii hènúí, bĩo tĩn wi lè le wii hènúí bân nín-tiání, bĩo tĩn wi lè le wii hènúí bân nín-káahó, ká hã bĩo tĩn wi lè le wii tènúí. ¹⁴ Ho dándá mu jũhũ bàrá hã hue-be-beera píru jun wán. O Pioza tonkarowà píru jun yènnáa túara hã hue-be-beera mu dà-kéní kéní wán.

¹⁵ O o tonkaro mu na wee bío làa mi á ɔuan le dèe ɔúí na wee m̀nzá lè mu bĩo. Le wó lè ho sánú. Dén lè d̃io ó o ò m̀nzá lè ho lóhó, lè ho zũajiní, lè ho dándá. ¹⁶ Ho lóhó mu sãa lée bĩo náa, á màa mín. O o tonkaro mu wãa m̀nzãa ho lóhó mu á ho yú mu bĩo m̀nzáníi cúa-muaaseé píru jun na à yí hã kilomɛterewa muaaseé jun làa khiá-náa sii. Ho dãamu á mún màa mín lè ho sání dà-kéní tóntómú. ¹⁷ O mún m̀nzãa ho lóhó mu dándá làa bĩo ɔa nùpua wee m̀nzá lè mu bĩo á ho yú nín-kókóní cúa-búará-hẹ̀jun làa bĩo náa. ¹⁸ Ho dándá mu son lè hã *hue-seni ɔúí na ɔa le zasipu. Ho lóhó mí bæere hón son lè ho sánú binbirí, á wee ce wéréwéré lòn mákã dũuhũ. ¹⁹ Hã hue-be-beera píru jun na ho dándá jũhũ bàrá wán á donkhueékaa lè hã hue-seni píru jun.

Le nín-yání hue-be-beeni á donkhueéra lè le hue-seni na ɔa le zasipu.

Le jun níi donkhueéra lè le hue-seni na ɔa le safiire.

Le tĩn níi donkhueéra làa d̃io ɔa le kaliseduana.

Le náa níi donkhueéra làa d̃io ɔa le emeroode.

²⁰ Le hònú níi donkhueéra làa d̃io ɔa le saaduana.

Le hẹ̀zĩn níi donkhueéra làa d̃io ɔa le koronaliina.

Le hẹ̀jun níi donkhueéra làa d̃io ɔa le korisoliite.

Le hètĩn níi donkhueéra làa d̃io ɔa le beeriile.

Le dènú níi donkhueéra làa d̃io ɔa le topaaze.

Le píru níi donkhueéra làa d̃io ɔa le korizoparaze.

Le píru dòn níi donkhueéra làa d̃io ɔa le turikuaaze.

Le píru jun níi donkhueéra làa d̃io ɔa le amitisiite.

²¹ Hã zũajiní píru jun na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wonna lè mí dà-kéní kéní á wó lè hã hue-poa ɔúí sii bè-seni dà-kéní

kéní na yàwá here. Ho lóhó mu wā-beenĩ hón wó lè ho sǎnú, á wee ce wéréwéré lòn mǎká dũuhũ.

²² Ho lóhó mu á ì yí mǎn *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi. Ho mǎkóo mía le yi, lé bǐo ó o Núhũso Dónbeenĩ na dà mu bǐo búenbúen là a Pioza lé bán mí bæere á wi bǐn. ²³ Ho lóhó mu mǎkóo mía le wii lè ho p̄ihũ khoomu yi. Le Dónbeenĩ cùkú ka lòn khon-be-beenĩ á dó ho wán. O o Pioza mún dó mí khoomu ho wán. ²⁴ Lé bǐn khoomu so á ho ðímíjǎ kǎna nùpua á à keĩ yi. A ho ðímíjǎ bá-zàwá á à ɓua mí ní bǐo ò ɓuennáa ho yi. ²⁵ Ho lóhó mu dándá zūajiní á máa bǐnĩ máa pe le wisoni yi. Mu bon. Hã máa bǐnĩ máa pe, lé bǐo á tá máa bǐnĩ máa hĩ. ²⁶ Ho ðímíjǎ cùkú lè ho bè-senĩ búenbúen á ɓa wé è ɓua à ɓuennáa ho lóhó mu yi. ²⁷ Bǐo na yí máa ce le Dónbeenĩ yahó máa zo ho lóhó mu hũu. Hã yĩrá-wará wérowà lè ɓa sabín-fũaalowa mún máa zo ho lóhó mu hũu. Bǐa yènnáa túara bǐa yú le mukǎnĩ binbirĩ yènnáa vūahũ yi, hĩa ó o Pioza te, lé bán mí dòn zoó keení ho lóhó mu yi.

22

¹ O o tonkaro mu zéenía ho muhũ ɓúi làa mi. Ho ɓumu wee na le mukǎnĩ binbirĩ ɓa nùpua yi. Mu wee ɓuifka lòn mǎká dũuhũ. Mu wee lé le Dónbeenĩ là a Pioza bá-zàmu kanmúinĩ cǎn, ² à vǎná ho lóhó mu wā-beenĩ sǐi yi. A le vǐndɛɛ na wee na le mukǎnĩ binbirĩ á wi ho muhũ mu sǎa mí bǐo ɓun yi. Le wee ha hã cúa-pírú ɓun le lúlúure yi. P̄ihũ léé p̄ihũ à le ha. Le ɓàn vǎnna lé le tǐnĩ á ho ðímíjǎ kǎna nùpua wee vǎanĩ lè mítén. ³ Bǐo ɓúi na le Dónbeenĩ dǎnkánía á máa bǐnĩ máa keĩ ho lóhó mu yi. Le Dónbeenĩ là a Pioza bá-zàmu kanmúinĩ wi ho yi, á le Dónbeenĩ ton-sáwá wé è ɓuäänĩ le Dónbeenĩ. ⁴ Ba à mi le Dónbeenĩ yahó, le yèni á à túa ɓa ɓuráa wán. ⁵ Ho tá máa bǐnĩ máa hĩ. Nùpua mǎkóo máa bǐnĩ máa keĩ fɪntǎnĩ làa wii khoomu yi, lé bǐo ó o Núhũso Dónbeenĩ á à dé mí khoomu ɓa wán. Ba à dí le béenĩ fɛɛɛ hã lúlúio na ɓii mía.

O Yeesu le hen làa cǐnũ ká mí ì bǐnĩ ì buen

⁶ Bǐn mǎn, ó o tonkaro mu bǐnía bía nǎn mi: «Hã biónĩ na fo ɓá lé ho tũia poni á láayi wi. O Núhũso Dónbeenĩ lé yia wee dé mí Hácírí mí ɓi-cúa fɛɛrowà yi. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o ɓuee zéenĩ bǐo á à wé hen làa cǐnũ lè mí ton-sáwá.»

⁷ O Yeesu bía: «Loĩ, ì ì bǐnĩ ì buen hen làa cǐnũ. Yia wee tà bè le Dónbeenĩ ɓi-cúa na fɛɛra ho vūahũ na kà yi ɓèntǐn ɓuhũ sí.»

⁸ Lé ìnén Zǎn á mǎn mu biowa mu, á ɓá bǐo bía búenbúen. Bǐo á ì mǎn mu á ɓá mu wó, á ì líí ɓurá o wáayi tonkaro mu tá le ì ɓuäänĩ a. ⁹ Ká a mǎhá bía nǎn mi: «Ébé! Yí wé bǐn. Ìnén wee sá le Dónbeenĩ tonló lè ùnén lè mǐn zàwá lè mǐn hǐnĩ bǐo sí, mǐnén na lé le *Dónbeenĩ ɓi-cúa fɛɛrowà làa bía wee tà bè ho vūahũ na kà biónĩ yi. Le Dónbeenĩ lé ðio à ù ɓuäänĩ.» ¹⁰ O o

pá bíníá bía: «Hã jì-cúa na fɛera ho vūahũ na kà yí á ũ yí bua ũ dòn. Mu bon, bïo hã zéeniá wéró á sùaráa. ¹¹ Yia yí téréna, à wón wé wé bïo yí téréna. Yia yí máa ce le Dónbeenĩ yahó, à wón wé wé bïo yí máa ce le Dónbeenĩ yahó. Yia téréna, à wón wé wé bïo téréna. Yia bïo sã le Dónbeenĩ yí, à wón wé wé bïo sã le Dónbeenĩ yí.»

¹² O Yeesu bíníá bía: «Loń, ı̀ ì bíní ì buen hen làa cínú. Bía wó se làa bía yí wó yí se lè mí nĩ-kéní kéní á ı̀ buan bïo na ko làa ba wà buée na yí. ¹³ Lé ınén á gúa mu bïo búenbúen jũhũ, á lé ınén mún ñ véení mu bïo búenbúen. ı̀ lé mu bïo búenbúen jũhũ búeenĩ, á mún lé mu véení.»

¹⁴ «Bía sɛera mí sɪ-zńia á hã wee ce wéréwéré bán júná sɪ. Ba à dàń ñ zo ho lóhó mu yí á zoó dí le vındèe na wee na le mukāńĩ binbirĩ bia. ¹⁵ Ká bĩa lé 6a booní* lè 6a nĩ-cíwa, làa bĩa wee wé ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè 6a nĩ-búewà, lè 6a wòn-hãwà, làa bĩa wa hã sabíoní, bán búenbúen á à keń ho khũuhũ.»

¹⁶ «Inén Yeesu lé mi tonkaa ı̀ tonkaro na ló ho wáyai ò o buee zéeni mu bïowa mu bïo lè minén kèrètɛwa mi kuio yí. ı̀ lé o bée *Daviide m̀nmanĩ, ı̀ ka lòn tá-tĩa mànàayiire† na wee juiika.»

¹⁷ Le Dónbeenĩ Hácírí là a hã-fla páanía wee bïo le: «Buen.» Bĩa búenbúen já bïo bía à bán mún bïo le: «Buen.» Bĩa le ju-hāńĩ dà, à bán buen. Bĩa wí à 6a ju mu jumumu na wee na le mukāńĩ binbirĩ à 6a buee ju mu làa kāmáa.

¹⁸ Minén búenbúen na wee jı̀ le Dónbeenĩ jì-cúa na fɛera ho vūahũ na kà yí á ınén Zān wee mĩ bïo kà làa sòobée á à na yí: Hen ká nùpue bò bïo ho vūahũ mu jì-cúa na fɛera wán, á le Dónbeenĩ ì wé á mu bè-sūmáa na bïo bía ho vūahũ mu yí á à yí gānsó. ¹⁹ Ká yĩa 6èn mún léra bïo búii ho vūahũ mu jì-cúa na fɛera yí, á le Dónbeenĩ á à lén gānsó ní le vındèe na wee na le mukāńĩ binbirĩ bia dínii, lè ho lóhó mu zoró yí, làa bïo mu zéeniánáa ho vūahũ mu yí.

²⁰ A yĩa na zéeniá bïo bía ho vūahũ na kà yí bïo wee bïo bïo kà: «Hen làa cínú ká ı̀ bíní ì buen léé kénkén.»

«*Amiina! Nũhũso Yeesu, buen!»

²¹ Le o Nũhũso Yeesu wé mí sãamu lè 6a búenbúen.

* **22:15** Ba booní: Ba zúifùwa cón á 6a booní bïo wee zéeni 6a nùpua na yí máa ce le Dónbeenĩ yahó. † **22:16** Tá-tĩa mànàayiire: Mi loń 2.26-28